din culisele războiului secret

V. P. Borovička

ep

V. P. BOROVIČKA

din culisele războiului secret

Traducere din limba slovacă de
MONICA DOBREȘ și ALICE TOADER

Cuvînt înainte de
CONSTANTIN POPA

ep

EDITURA POLITICĂ, BUCUREȘTI — 1973

V. P. BOROVIČKA

MAJSTRI TAJNEJ SLUŽBY • TAJOMSTVO ŠPIONÁŽE

NAKLADATEĽSTVO EPOCHA

BRATISLAVA, 1969

Cuvînt înainte

După ultimul război mondial, cărţile consacrate activităţii serviciilor secrete s-au proliferat cu viteza... ciupercilor după ploile primăvăratice ; ca şi în cazul acestora însă, puţine s-au dovedit comestibile.

Exemplarele otrăvitoare ale speciei, răsărite în hăţişurile editurilor occidentale din seva senzaţionalului şi anticomunismului distorsionat pînă la morbiditate, au contribuit la formarea părerii că nici una din lucrările acestui gen de literatură n-ar merita să vadă lumina tiparului. Probabil că acest punct de vedere se datorează şi faptului că stilul reportericesc adoptat de autori, chiar în scrierile bune din această categorie, sugerează o anumită superficialitate în informare ; dezvoltarea şi ramificarea surselor de documentare au arătat însă că exclusivismul trebuie eliminat şi din acest domeniu. Cărţile de spionaj bine scrise, cu acţiunea ancorată în relaţii istorice şi sociale determinate de factori normali, caracteristici nevoilor de informare şi educare, au devenit o necesitate pentru publicul larg pe toate meridianele lumii.

S-a dovedit că economia de mijloace descriptive sau bruscheţea dialogului întîlnite în astfel de lucrări nu pot fi considerate indici ai neglijării parametrilor umani ai personajelor. Dimpotrivă, stilul spontan dă o mai accentuată pregnanţă însuşirilor esenţiale ale „eroilor", reliefează mai ascuţit dramatismul încleştării spirituale în lupta ascunsă. Cititorul, participînd ca un „outsider" la evenimentele patinate de vreme, obţine satisfacţia dorită cînd finalul aduce succesul celor care acţionează împotriva ideilor sau alcătuirilor sociale perimate, traficanţilor de intrigi tenebroase,

provocatorilor de agresiuni și conflicte militare sau indivizilor dispuși să pună în slujba acestora posibilitățile lor intelectuale și fizice.

Astfel de reflecții și multe altele sugerează și parcurgerea relatărilor, destul de inegale, de altfel, ca valoare informativă și emoțională, adunate în cartea lui Borovička. Plasate în etape diferite ale istoriei contemporane, majoritatea lor aparțin perioadei de încleștare pe viață și pe moarte a popoarelor cu fascismul german și gravitează într-o Europă sfîșiată de agresiunea hitleristă.

Pe măsura parcurgerii ei, cartea e populată treptat de personajele puțin cunoscute ale rețelelor informative, tipuri complicate și caracteristice, împinse de mobiluri diferite în păienjenișul marilor aventuri, traversînd luminișurile și petele de umbră ale unor întîmplări asupra cărora apasă încă greu tăcerea oficială a arhivelor secrete.

De obicei, o colecție de relatări din activitatea serviciilor de informații nu se publică fără a da locul cuvenit lucrătorilor de mare anvergură, figurilor „maeștrilor consacrați".

În lucrarea de față, de după cortina evenimentelor trecutului apropiat se detașează reliefat figurile unui Gordon Lonsdale sau Kim Philby, ofițeri ai serviciilor sovietice de informații, a căror activitate evidențiază trăsături personale neobișnuite. Curajul și capacitatea cu care își îndeplinesc misiunile, poziția fără echivoc, abilitatea și sîngele rece cu care au dejucat manevrele contraspionajului unor țări occidentale suscită nu numai plăcerea determinată de neprevăzutul ascuns în meandrele acțiunii, ci adaugă și admirația pentru stabilitatea ideologică a convingerilor, dovedită în încrîncenate încercări individuale. Fără trucuri senzaționale, dezgolite de exacerbarea unor situații incredibile, de pornografie și violență, cele două relatări demonstrează că, în jocul peripețiilor de tot felul, cititorul nu e cîștigat neapărat de întîmplările care-i provoacă groază ; el poate fi pasionat în aceeași măsură de abnegație, curaj și alte calități profund umane.

Cei doi maeștri își trăiesc destinul și reacționează ca ființe absolut normale și independente, urmărind, prin labirintul complicat al planurilor secrete, firul unor idei generoase și umanitare ; agenții contraspionajului anglo-american, poli-

ţiştii şi parlamentarii, prietenii sau duşmanii, toţi cei care se mişcă în jurul lor sînt dominaţi de caracterul nealterat al celor doi luptători, de ingeniozitatea soluţiilor practice şi simple adoptate pentru rezolvarea unor situaţii neprevăzute şi aparent fără ieşire.

Un alt grup al povestirilor selecţionate de autor se referă la cîteva operaţii de mare răsunet desfăşurate în timpul celui de-al doilea război mondial pe teritoriul Franţei invadate, Elveţiei, Germaniei hitleriste. În strînsă legătură cu mişcările de rezistenţă de pe teritoriul ţărilor temporar ocupate de tancurile cu crucea încîrligată, membrii reţelelor de informaţii, fie pe calea „războiului undelor" (ca în „Orchestra roşie"), fie prin intermediul unor oameni lipsiţi de tehnică, dar dotaţi din plin cu patriotism şi încredere în victoria popoarelor torturate de fascism („Pisica falsă"), se străduiau să descopere şi să facă cunoscute, cu un ceas mai devreme, sinistrele planuri ale imperialismului german. O lume întreagă de tipuri diferite — de la hamali, docheri, căruţaşi, şoferi de autocamioane pînă la ofiţeri evadaţi din lagăre sau intelectuali cu prestigiu, cu experienţă ilegală sau începători, profesionişti sau amatori, rezistenţi fiziceşte sau debili, dar pasionaţi pînă la incandescenţă — îşi aduc contribuţia colectivă la cauza generală a luptei antifasciste.

În carte nu se arată numai laturile luminoase ; activitatea unora dintre personaje are zonele ei de umbră. Sentimente meschine, ca vanitatea sau invidia, pasiuni care se cer stăpînite, ca gelozia manifestată de Lili („La Chatte") faţă de Renée Borni (Violetta), duc la căderea unor luptători şi pun în pericol o întreagă organizaţie, alcătuită şi pusă în mişcare cu greutate şi jertfe ; dorinţa de a face „pe femeia din lumea mare" sau încrederea „romantică" nejustificată în cavalerismul ofiţerilor din Abwehr a celei din urmă distrug aureola pe care cititorul e înclinat s-o creeze în jurul celor două femei urmărind începuturile activităţii lor. În timpul lecturii devin prilejuri de reflecţie nu atît tactica psihologică folosită de contraspionajul german, care nu era nouă, ci rezistenţa la presiune, pregătirea pentru misiuni periculoase, experienţa şi convingerile intime ale personajelor principale. În greşelile grupei „Interallié", dincolo de povestea omenească a slăbiciunilor individuale, suferinţelor şi nepriceperii

inerente, se întrevăd greutăţile contraspionajului francez, sfîşiat şi el de trădarea de la Vichy.

Peripeţiile specialiştilor de la Abwehr nu sînt de natură să suscite bunăvoinţă, fie că autorul ne prezintă ofiţeri fascişti aroganţi şi îmbuibaţi, care-i vînează de-a lungul cărţii pe cei ce luptă neobosit împotriva ocupanţilor şi care eşuează adeseori tocmai din cauza meticulozităţii cu care aplică soluţii şablon unor situaţii a căror schimbare rapidă reclamă inventivitate şi adaptare specifică, fie că e vorba de agenţi ca „Cicero" sau membrii grupei „Pastorius". La primul, cupiditatea, dorinţa de parvenire prin orice mijloc, denigrarea oricărui patriotism ; la ceilalţi, aventurismul, fanatismul criminal sau interesul, inoculat masiv cu ajutorul teancurilor de bancnote şi lăzilor de alcool, constituie impulsul acţiunii.

Cu toate rezervele ce trebuie făcute în privinţa preciziei sau interpretării unor date (faptul că OSS american cunoştea de la început adevărata identitate a lui Cicero, exagerarea concurenţei Ribentropp-Kaltenbruner, aşa-zisa „nepregătire" informativă a personalului diplomatic fascist etc.), actualizarea figurii omului „fără naţiune" şi a peripeţiilor lui falimentare, comportarea lui de fiară încolţită, cînd, lipsit de arme şi bani, nu poate recurge la nici un fel de resursă morală sau intelectuală proprie, dau o şi mai accentuată potenţare simbolic pozitivă personajelor din alte capitole ale cărţii, şi anume celor care, prin mijloacele activităţii secrete, urmăreau, în timpul războiului, realizarea efectivă a lichidării pericolului mortal ce se abătuse asupra omenirii.

Mozaicul culegerii lui Borovička este completat de cîteva istorisiri de o mai modestă întindere spaţială şi importanţă („Doamna cu păpuşi", „Şiretlicul profetului Daniel", „O singură dată în rolul principal"), în care acţiunea, deşi atrăgătoare, e simplă şi legată de episoade răzleţe, unele periferice, din culisele războiului secret.

Selecţionarea surselor primare ale documentării pentru o „colecţie" ca cea de faţă arareori poate fi socotită o treabă uşoară.

Pentru numeroase motive, multe din izvoarele oficiale scrise ale culiselor războiului secret, în special cele care se referă la trecutul apropiat, chiar dacă se păstrează, sînt puţin accesibile. Iar cînd e vorba de activitatea concretă a partici-

panţilor, majoritatea celor care ar avea posibilitatea transmiterii unor fapte veridice manifestă deseori fie erori de optică apreciabile în direcţia subiectivităţii, fie stări de... „amnezie" pronunţată.

Tradiţionala discreţie a celor cu adevărat bine informaţi este, în mod frecvent, suplinită de scriitori zgomotoşi şi plini de inventivitate, care, chiar dacă nu fac parte din tabăra deschis ostilă socialismului, dau, uneori, puţină importanţă acurateţii documentare. De aceea, cred că e necesar ca, în privinţa multor detalii de ordin politic, strategic sau chiar a activităţii aşa-zise „operative" a unor personaje din cartea lui Borovička, cu implicaţiile ei, să facem anumite rezerve.

Fără a scădea nimic din rolul important jucat de cercetarea dusă cu toate mijloacele asupra duşmanului pe timpul războiului, sau fără a diminua cu ceva efortul supraomenesc, în multe privinţe, al celor care au desfăşurat-o, nu putem însă exagera dincolo de limitele realităţii istorice contribuţia rezultatelor ei în balanţa victoriei finale (vezi „Agentul din preajma lui Hitler", „Orchestra roşie" etc.).

Folosind în mod abil faptul că, pentru marele public, războiul secret este aureolat de misterul lucrurilor necunoscute, deci susceptibile, în mod normal, de a fi supraapreciate, o droaie de cărţi, magazine, suplimente duminicale ale marilor cotidiene şi chiar reviste de modă menţin un flux neîntrerupt de revelaţii senzaţionale. Acţiuni de multe ori anonime, agenţi mărunţi, cu activitate obscură, devin peste noapte făuritori decisivi ai rezultatelor războiului antihitlerist. Alexander Foote în „Handbuch für Spione" (Darmstadt, 1954), susţinut, de altfel, şi de Allen Dulles, sprijină frecvent aserţiunea că reţeaua informativă condusă de Rudolf Roessler în Elveţia cunoştea şi transmitea cele mai importante hotărîri militare ale lui Hitler nici mai mult, nici mai puţin decît la „24 de ore după ce ele fuseseră stabilite". S-a pretins chiar că „sfîrşitul războiului pe frontul de est ar fi fost diferit dacă acest canal de informaţii n-ar fi existat" (Dulles. „Great True Spy Stories", 1968). La componenţii acestei orchestre putem adăuga şi pe W. F. Flicke („Agenten funken nach Moskau-Funkspionagegruppe Rote Drei", Kreuzlingen, 1954), prezent în lucrarea lui Borovička. Documentele radio descifrate de Flicke au fost publicate nu pentru a recunoaşte

eșecul radiogoniometriștilor fasciști, care cu sute de echipe și receptoare alergau prin toată Europa după minusculele aparate ale rezistenței antinaziste, ci pentru a-i alina pe cei rămași fideli celui de-al treilea Reich cu basmul răsuflat al „eșecului care n-a venit de pe front, ci din spatele propriilor rînduri".

Relatări care frizează neverosimilul în privința eficienței strategice și a promptitudinii informațiilor procurate de diferiți agenți, mai apropiați sau mai depărtați de statul-major hitlerist, n-au fost lansate numai de cei care au fost amestecați, într-o etapă sau alta, în activitatea secretă (Alex. Foote fusese radiotelegrafistul rețelei elveține ; W. F. Flicke se ocupase cu contraspionajul radio în O.K.W.). Ele au ademenit chiar pe unii scriitori de după război, care, vădit în scopuri lucrative publicitare, au scris cărți destinate în exclusivitate susținerii acestor supoziții. Mai recent, s-ar putea vorbi despre cartea „La guerre a été gagnée en Suisse" de P. Accoce și P. Quet (Ed. Perrin, Paris, 1966), al cărei titlu, subliniind cu ostentație comercială ideea de bază a conținutului, continuă să alimenteze, cu multă fantezie și cu mai puțină argumentare istorică, mitul lui Roessler ca principalul strateg al planurilor de zdrobire a Wehrmachtului pe fronturile din estul și centrul Europei.

Experiența trăită de popoare și istoria, care a consemnat evenimentele cu mai multă meticulozitate decît ofițerii germani din preajma lui Hitler despre care se spune că îi furnizau lui Roessler, fără greutăți deosebite, informații directe și imediate despre planurile cele mai secrete ale lui Hitler, sînt însă încăpățînate !

Emițătoarele clandestine din Geneva, Lausanne, nordul Franței sau Munții Jura au avut, desigur, o anumită activitate în diferite perioade în folosul comandamentului sovietic. Dar rezultatele acestei activități n-au putut înlocui uriașul efort militar și eroismul trupelor sovietice de pe fronturile de luptă, care au dus greul înfruntării directe cu fascismul german, și nici încordarea herculeană a rezistenței popoarelor înrobite în acei ani crucial pentru soarta omenirii.

Se pare că unele rectificări, care reduc la proporțiile reale activitatea grupului Roessler, se fac acum mai des auzite

chiar în rîndul unor ziariști occidentali. La întrebarea : „Les espions ont-ils gagné la guerre ?" (Ed. Stock, Paris, 1969), pe care o pune ca titlu cărții sale, Wilhelm von Schramm dă un răspuns negativ. Părerile lui au ca bază date provenite chiar de la Roessler, pe care l cunoscuse personal, și de la elveţianul Hausmann.

Acesta din urmă, fost ofiţer în armata elveţiană, conducea cu mare eficienţă un serviciu particular de informaţii în ajunul celui de-al doilea război mondial ; cînd generalul Guisan a fost însărcinat de parlamentul federal cu organizarea apărării cantoanelor elveţiene de invazia plănuită de hitlerişti, Hausmann preia misiunea strîngerii informaţiilor militar-strategice, în fruntea faimosului birou Ha. În această perioadă apar în Elveţia şi încep să acţioneze Rudolf Roessler (Lucy), recomandat lui de dr. Xavier Schnieper, Alex. Rudolfi (Rado) şi Alex. Foote (John Kimche. „Spying for Peace", Londra, 1961).

Se poate presupune de aici că Hausmann, care-l retribuia pe Roessler, cunoştea mai bine ca alţii posibilităţile şi personalitatea acestuia. Analizele lui şi ale lui Schramm converg către concluzia că activitatea lui Roessler se baza în principal pe adunarea informaţiilor din presă, de la funcţionarii federali şi comandamentul elveţian, care îşi elabora independent dări de seamă şi aprecieri cu privire la dislocările, armamentul, intenţiile şi starea de spirit a grupărilor fasciste din apropierea frontierelor elveţiene. O sursă bună au constituit-o mai tîrziu refugiaţii din Germania hitleristă, care, o dată ce treceau graniţa, se răzbunau pe strictеţea cenzurii Gestapoului şi a tentaculelor lui de caracatiţă, dînd în vileag tot ceea ce ştiuseră, auziseră sau văzuseră în ţara pe care fuseseră nevoiţi s-o părăsească.

Talentul lui Roessler, acest editor cu ochelari şi cu spiritul bine organizat, transforma totul în telegrame informative, care duceau la Moscova, pe lîngă noutăţi importante, şi aprecieri cu erori şi contradicţii vădite faţă de materialele primite pe alte căi de către serviciile secrete sovietice. Schramm consideră că lipsa de acurateţe a informaţiilor lui Roessler, care prin profesiunea sa nu cunoştea de loc arta războiului, precum şi faptul că unele dintre ele strecurau chiar date de dezinformare puse la îndemîna reţelei elve-

ţiene de Abwehr şi Gestapo au dus în 1943 la „stingerea" activităţii acesteia.

Hausmann personal, într-o scrisoare adresată lui Schramm, arată că „informaţiile (pe care le transmitea Roessler. — *n.n.)* erau cîteodată excelente, uneori foarte bune, dar deseori uşor de recunoscut ca fiind material de dezinformare".

Supoziţiile de mai sus, care contrazic variantele de largă circulaţie publicate pînă acum de diferiţi autori occidentali pe această temă, cu tot gradul lor de relativitate, par mai conforme cu realitatea. Situaţia strategică a armatei sovietice, care dădea, în acea perioadă, lovituri nimicitoare trupelor de şoc ale hitlerismului, îi permitea ca, prin documentele capturate de trupe, cercetarea radio a unităţilor speciale, interogarea prizonierilor şi activitatea plină de abnegaţie a lucrătorilor serviciilor proprii de informaţii în spatele frontului german, să obţină date de certă valoare militară, care contribuiau la dejucarea planurilor sîngeroase elaborate în tainiţele adăposturilor hitleriste.

Pentru stabilirea identităţii sau cel puţin a existenţei lui „Werther", presupusul agent de mare anvergură din preajma lui Hitler, menţionat, de altfel, în telegramele codificate de membrii reţelei elveţiene, sursele folosite de Borovička nu pot furniza nici un document. Din numărul mare al publiciştilor care s-au ocupat de această chestiune, pînă în prezent nici unul nu s-a încumetat să-i dea vreun nume. Însuşi Allen Dulles, considerat rezidentul cel mai important al OSS în Europa occidentală în timpul războiului şi cunoscător autorizat al culiselor în această perioadă, se fereşte să dea vreo precizare. Cu toată grămada de literatură consacrată „complotului generalilor contra lui Hitler", care inundă piaţa vestică (vezi Gert Buchheit, R. Maxwell, D. Reile ş.a.), nimeni nu s-a gîndit să identifice pe vreunul dintre ei cu „Werther", deşi majoritatea celor pomeniţi în lucrări erau, fără îndoială, aproape în permanenţă „în preajma lui Hitler" şi participau la şedinţele în care, cu ţipete isterice, caporalul grandoman aproba planurile de cucerire a lumii...

E lesne de presupus că generalii fascişti aveau pe atunci cu totul alte îndeletniciri decît să furnizeze informaţii militare precise comandamentelor armatei sovietice. Nu pe ul-

timul plan figura grija lor de a-şi scăpa propria piele prin tranzacţii cu Allen Dulles şi OSS-ul american.

Am simţit nevoia precizărilor de mai sus privind afirmaţiile cuprinse în unele capitole din cartea de faţă pentru a înlesni cititorului aprecierea critică a multitudinii de supoziţii, aserţiuni şi speculaţii pe care le furnizează autorului sursele documentare folosite.

Desigur că orice alegere, în lipsa unor dovezi documentare certe, a arhivelor perioadei, este nuanţată de un oarecare subiectivism de interpretare. Dar interpretarea fundamentată pe justificări lucide va exclude în mai mare măsură elementul de senzaţional şi de deviere antiistorică, reducînd la proporţii cît mai conforme cu realitatea contribuţia diferiţilor membri ai reţelelor secrete şi rezultatele activităţii lor la deznodămîntul cunoscut al ultimului război mondial.

*

Puţine cazuri din istoria serviciilor secrete au iscat, la vremea lor, atîta vîlvă ca „afacerea Philby".

Pînă prin anii 1966—1968, aproape toţi scriitorii consacraţi ai genului s-au ocupat de Kim Philby şi au bombardat piaţa occidentală cu variante, supoziţii şi ipoteze, pe cît de bogate în scorneli senzaţionale şi adjective peiorative la adresa persoanei lui, pe atît de departe de adevăr în privinţa scopului, metodelor şi mobilurilor activităţii sale secrete.

Desigur că, în lunga sa carieră de ofiţer al serviciului sovietic de informaţii, odată pătruns în inima serviciilor secrete engleze, Kim Philby a avut o deosebită grijă şi a reuşit ca nimeni altul să nu lase în urmă dovezi compromiţătoare sau probe materiale care ar fi putut duce la reconstituirea principalelor sale preocupări.

Seriile lungi de împuşcături în întuneric cu care presa de dincolo de canal îl împroşca pe Philby — fostul fiu de diplomat şi explorator, devenit peste noapte „oaia neagră" a respectabilităţii britanice — camuflau, în fond, neputinţa ei de a da răspunsuri la întrebările celor ce se îndoiau de explicaţiile oficiale. Căci, cu cît mai simplu ar fi exprimat adevărul aceste răspunsuri, cu atît mai puternic ar fi zguduit

din temelii vechea metropolă conservatoare și i-ar fi cutremurat pe prietenii ei de peste ocean.

Dar aceste răspunsuri simple n-au putut fi evitate pînă la urmă. Neonul strălucitor al titlurilor înșelătoare, de tipul „cine e cel de-al treilea", „omul care și-a trădat generația", a început să pîlpîie ; personalități oneste, autori cu renume în metropola britanică, opinia publică, curioasă să afle „ce e dedesubt", au început, treptat, treptat, să ridice vălul unor întîmplări îndelung mistificate de purtătorii de cuvînt oficiali. Culmea a consituit-o recunoașterea scrîșnită a lui Allen Dulles : „Philby nu era un izolat, nici un dezrădăcinat... ; el nu era nici victima unui șantaj, nici un om animat de momeala cîștigului... Ceea ce pare să-l fi determinat pe acest om (să lucreze în serviciul secret sovietic. — *n.n.)* este un fel de ură ascunsă pentru mediul său propriu... o revoltă profundă... împotriva a tot ceea ce este iubit și respectat de omul normal" (Dulles. „Great True Spy Stories").

Printre rîndurile de mai sus, cititorul aude cu siguranță geamătul neputincios al „sfintei proprietăți private", care, deși în stima seculară și fără margini a patronului capitalist, se vede la un moment dat incapabilă să înfrunte forța unor idei superioare... Recent, autori care în nici un caz nu-l pot aplauda pe Philby sau blama „the nice old Establisment" defineau mai precis motivația opțiunilor lui Philby, care din negura anilor '30, de pe vremea studiilor universitare, îmbrățișase definitiv cauza ideilor transformatoare. Astfel, colonelul Vernon Hinchley („The Defectors", Ed. G. Harrap and Co., Londra, 1969) notează : „Philby avusese simpatii și interese în mediile de stînga... Anii '30 fuseseră epoca confuziei economice, șomajului masiv, a marșurilor foamei. Era firesc ca tinerii inteligenți, în fața falimentului partidelor tradiționale, să fie seduși de teoriile economice mai avansate..."

Revelații ca cea de mai sus, care explică începuturile și bazele formării politice ale lui Philby, se întîlnesc și în declarațiile personale ale acestuia ; ele explică tenacitatea unor convingeri cărora le-a corespuns o activitate ilegală desfășurată cu succes între anii 1933 și 1963, începută în Europa centrală și terminată în Liban. O carieră miraculoasă — de la corespondent de presă în Spania, apoi ofițer de legătură între serviciile secrete engleze și cele americane, pînă la con-

ducător de prim rang în SIS-ul britanic, cu şanse de a ajunge conducătorul acestuia. „Pe cînd era sub urmărire de mai multe luni — scrie Richard Rowan, vestitul istoric al serviciilor secrete —, a fost un timp cînd ridicarea lui în cadrul serviciului secret a fost atît de impresionantă, încît unii observatori se aşteptau ca el să devină conducătorul lui MI-6" (Richard Wilmer Rowan şi Robert G. Deindorfer. „Thirty-Three Centuries of Espionage", Ed. William Kimber, Londra, 1969, p. 745).

Despre activitatea „tăcută" propriu-zisă a lui Philby există extrem de puţine surse demne de luat în considerare ; majoritatea celor care au consemnat-o, în special în Anglia, se înscriu în atacul concentric dezlănţuit de serviciile secrete britanice, interesate să justifice în ochii opinici publice greşelile din propriile lor rînduri, precum şi să-i sperie pe cititori cu fantoma oloagă a „pericolului comunist..."

Neputînd oferi o explicaţie plauzibilă privind stabilitatea convingerilor intime ale lui Philby, subtilitatea şi inventivitatea metodelor profesionale folosite pentru pătrunderea la secretele ascunse sub evantaiul ciupercilor atomice anglo-americane, autorii şi ziariştii s-au dedat la cele mai fantastice invenţii, în special cu privire la perioada dintre anii 1956 şi 1963, cînd Philby lucra în Orientul Mijlociu.

Cît de slab informaţi erau aceştia se poate deduce şi din faptul că un ziarist englez, scurt timp după dispariţia lui Philby din Beirut, conchidea că acesta raporta, probabil, superiorilor săi, despre activitatea... Institutului oriental de studii arabice. Se poate uşor aprecia că, oricît de interesantă ar fi activitatea de profil a unui asemenea aşezămînt cultural, informaţiile despre ea, chiar cele mai detaliate, ar fi socotite de către orice serviciu de informaţii ca un rezultat neînsemnat pentru şapte ani de muncă !...

John Bulloch, specialist în istoria lui MI-5, şi alţii au inventat, la rîndul lor, fel de fel de istorii pline de „suspense" cu privire la activitatea lui Philby în Liban. Urmăriri în noapte cu maşini negre, detectivi tăcuţi şi negricioşi care supravegheau pe îndrăzneţul agent din umbra uliţelor înguste sau din minaretele moscheelor însingurate, fotografieri cu raze infraroşii de pe acoperişul apartamentelor ascunse de palmieri, nimic n-a lipsit din filele ziarelor acelei perioade.

Dacă n-au putut să descopere umbra unei „legături" sordide în viața lui particulară, au inventat-o ; dacă Philby a rezistat tuturor „atracțiilor" lumii mondene din capitalele cosmopolite și n-a putut fi implicat în intrigi diplomatice cu striptease și cabarete la modă, l-au etichetat de „misogin" și „introvertit"...

Se spune că, pentru a nu se certa cu casta militară aristocratică, care-i disprețuia pe agenții secreți, Bismarck a oferit la un banchet celui care-i conducea operațiile secrete, lui Stieber, nu mîna dreaptă, ci... mîna stîngă ; în acest fel, împăca ambele tabere. Cînd Philby a dejucat acțiunile serviciului de contraspionaj britanic, principala acuzație adusă de presă acestui serviciu a fost că... programul aparatului operativ prevedea „week-end"-ul după cinci zile de lucru, și în acest timp s-a petrecut catastrofa ! Nimeni n-a putut să se înfurie, căci repausul de la sfîrșitul săptămînii, respectat și de cititor, și de autorități, nu era o instituție pe care s-o blamezi. Dimpotrivă...

Odată serviciile secrete scoase din cauză și cititorul împăcat, valul negru al ignoranței și defăimării s-a abătut cu furie către singurul dig care rămăsese în picioare : Philby.

Și acest val s-a năpustit cu atîta putere, încît, atunci cînd „The Sunday Times" și „The Observer", în ciuda unor erori de interpretare și a unor inexactități, au publicat relatări mai apropiate de aspectele reale ale activității lui Philby, ziarele rivale le-au acuzat imediat că s-au lăsat prinse în rețeaua unei „gigantice înscenări".

Pînă la urmă însă, cecurile fără acoperire azvîrlite pe piață de presa britanică înfierbîntată au reușit să aducă profit, dar nu pentru cei care le-au lansat. Philby s-a dovedit a fi un maestru al serviciului secret : caracter integru și capabil, el urmărise o cauză nobilă cu fanatismul tragic al celor care, o dată ce și-au găsit o credință, nu pot fi determinați să renunțe la ea de nici o nedreptate sau cruzime umană. Cei ce-l condamnaseră din ipocrizie sau îl disprețuiseră din invidie nu-l puteau admira pe față, dar răceala sau animozitatea se ascundeau acum sub indiferența arogantă a celui căruia îi e rușine să-și recunoască propria inferioritate.

Literatura specializată în istoria serviciilor secrete îi stabilise definitiv locul : alături de Abel și Lonsdale, în galeria celor care „nu dăduseră greș".

Cînd și-a întrerupt activitatea și a plecat din Orientul Mijlociu la Moscova, Philby avea în spatele lui peste douăzeci de ani de experiență grea și periculoasă, începută în Germania nazistă și Spania fascistă, unde cea mai mică „lunecare" se plătea foarte scump...

De la anii „botezului", în Austria „puciului" lui Dollfus, pînă la orele de îndelungată și neliniștită așteptare în timpul dezbaterilor din parlamentul englez care precedaseră plecarea în Liban, Philby străbătuse periferia și centrul activității secrete, scăpase ca prin urechile acului din multe situații de impas.

Statele lui de serviciu, așa cum le cunoaștem azi, includ activitatea în compartimentele speciale ale SIS-ului, trecerea prin secția iberică, care organiza rețelele spionajului englez în Spania și Portugalia, combinațiile comune cu OSS-ul american în nordul Africii ; după ce Philby lucrează timp de doi ani ca prim-secretar al Ambasadei britanice în Turcia, este numit reprezentantul serviciului secret englez la Washington și însărcinat cu legătura directă dintre acesta, CIA și FBI, apoi corespondent pentru „Observer" și „Economist" la Beirut, sub acoperirea celor două ziare continuînd să lucreze pentru „Secret Intelligence Service".

Pe scurt, pasionanta lui carieră acoperă în timp perioada cea mai furtunoasă a lumii : pregătirea, izbucnirea și desfășurarea celui de-al doilea război mondial în Europa. În culisele lui, lucrînd pentru forțele care căutau să vindece lumea de ciuma neagră a fascismului, Philby cunoștea cele mai mici șuruburi ale mașinăriei interioare a serviciilor de spionaj și contraspionaj anglo-americane, manevrele lor în spiritul politicii prost inspirate a cercurilor müncheneze, care dădea curaj aventurismului hitlerist, acțiunile lor de-a lungul și de-a latul Europei pentru asigurarea unor guverne-marionetă după terminarea războiului.

Dar cele mai pasionate experiențe le-a făcut Philby în interiorul SIS-ul englez, a cărui calitate principală consta, după el, în faptul că era o „instituție cu tradiții îmbătrînite" și căreia îi aplica drept firmă un citat ironic din Compton Mackenzie (scriitor de talent și agent al aceluiași serviciu) : „În fond, cel mai important lucru pentru un serviciu secret este ...să fie secret". Relatările sale despre ser-

viciul secret britanic, în special, sînt de o onestitate dezarmantă. „Ușurința cu care am intrat — scrie Philby — m-a surprins. Mai tîrziu am aflat că singura verificare a trecutului meu fusese o cercetare de rutină prin MI-5, care căutase numele meu în dosarele speciale și dăduse verdictul laconic: «nimic negativ la dosar»". Erau momente — își amintește Graham Greene — cînd Philby se îndoia chiar că pătrunsese în serviciul secret !... Desigur că numai cineva care trăise în realitate o astfel de situație putea s-o redea cu atîta precizie, și numai Philby cu atîta modestie...

Persoanele pe care le-a cunoscut în timpul activității, colaboratorii sau șefii săi, s-au bucurat de un tratament special ; în amintirile publicate ulterior de Philby, metodele lor de lucru sau tabieturile personale sînt descrise cu ascuțimea și economia de adjective proprii numai adevăratului cunoscător. Despre aceste viguroase și reale portrete în peniță, Graham Greene, care-l cunoștea pe autor dintr-o îndelungată activitate comună, se exprimă cu aceeași precizie de stil : „Numai Philby era capabil de asemenea studii umane reușite".

Considerațiile rezumative de mai sus n-au nicidecum ambiția să redea portretul complet al lui Philby sau să epuizeze aspectele complexe ale activității lui speciale în bogăția ei faptică, în desfășurarea și înlănțuirea ei istorică.

Ele ar putea fi socotite doar ca o întregire modestă a documentării folosite de Borovička și ca o punere în gardă a cititorului asupra unor speculații sau afirmații neverosimile conținute în sursele autorului ceh. Rezervele cu care trebuie primită redarea unor detalii care subliniază prea gras elemente de senzaționalitate superficială sau faptul că din capitolul „Cazul Kim Philby" lipsesc tocmai etapele consistente din punct de vedere informativ-documentar, activitatea sa în interiorul organelor de spionaj, se pot pune și pe seama consultării în principal de către autor a articolelor dintr-o presă care, în perioada respectivă, nu avea nici posibilitatea descoperirii și relatării adevărului, dar, mai ales, nici interesul s-o facă. În această ordine de idei este regretabil că autorul nu pare să fi folosit suficiente surse sovietice în elaborarea lucrării sale.

„Cazul Philby" din cartea lui Borovička apare cu contururile umbrite și cu multe semne de întrebare. Pentru a avea o imagine mai completă a activității lui Kim Philby, îi recomandăm cititorului lucrarea autobiografică a acestuia, „My Silent War", apărută în editura Grove Press în 1968 și prefațată cu căldură de către Graham Greene.

Reținerile față de documentarea autorului, uneori insuficient de critică, iar alteori tributară unor clișee de popularizare zgomotoasă, nu pot întuneca faptul că traducerea de față introduce pe cititorul român în tainele unor capitole puțin cunoscute din culisele războiului secret, oprindu-se îndelung asupra unora dintre personajele de prim rang ale istoriei serviciilor secrete contemporane și scoțînd în evidență imensa superioritate morală a celor care își pun activitatea în serviciul cauzei nobile a apărării păcii, democrației, socialismului.

CONSTANTIN POPA

Cazul Gordon Lonsdale

1

— Domnule, fotograful este de la 19. E în sectorul meu. Cînd a văzut scrisoarea, s-a înfuriat. De fapt, nu era o scrisoare... un netrebnic a luat o foaie de hîrtie cu antetul firmei şi a mîzgălit pe ea un singur cuvînt: *Saujude*. Şi a mai şi ilustrat ticăloşia cu o cruce încîrligată. Eu germana n-o cunosc, dar despre lagărele de concentrare am citit. Să spui cuiva asemenea lucru e mai rău decît să-l înjuri de mamă.

Sergentul Hoskins de la poliţia maritimă povesteşte cu o voce calmă, dar se agită în faţa biroului, nerăbdător să audă ce va spune şeful despre toate astea.

— Există vreo urmă, Hoskins?

— Nu. Nici una. Un anonimat desăvîrşit.

— Fotograful face parte din personalul angajat prin contract?

— E de la „Underwater Weapons Establishment", domnule.

— Aha, e din sectorul în care se desfăşoară experienţele acelea! Spune, sergent, omul e într-adevăr evreu?

— Da de unde. Nici el, nici taică-său, nici străbunică-sa Sînt toţi din Wells.

— Cercetaţi cazul, sergent.

Fred Hoskins, sergent în poliţia maritimă, lucrează într-unul din laboratoarele secrete unde se experimentează reţetele-surpriză pentru armamentul viitorului război. Baza

maritimă din Portland e un colos alcătuit din laboratoare și hale de montaj. Buncăre din beton armat, hangare pentru submarine, cinci etaje subterane și un păienjeniș de antene pe acoperiș.

Portlandul are o mare importanță strategică, de aceea și în timp de pace aici sînt în vigoare aceleași instrucțiuni ca pe front. Vigilență, supraveghere, un serviciu de control exemplar. Și la fiecare pas te ciocnești de poliția militară. Adulmecă, ascultă, suspectează, nu are încredere în nimeni, în orice om vede un spion sau un sabotor.

Și, deodată, un caz ca acesta. Ce-i de făcut?

Hoskins se așază la birou și cercetează din nou scrisoarea anonimă. Ticălosul ăla și-a bătut joc de ei. A luat o hîrtie cu antetul șantierului naval și a desenat pe ea o cruce încîrligată. Nici măcar nu a încercat să ascundă că lucrează la bază. Dimpotrivă, parcă ar vrea să se laude că aici, în întreprindere, își poate permite orice. Măgăria asta are, probabil, un sens.

Hoskins începe cercetările, dar nu descoperă nici cea mai mică urmă pînă miercuri, cînd apare din nou fotograful.

— Priviți, domnule sergent, am mai primit una!

A doua scrisoare era scrisă de aceeași mînă, pe același fel de hîrtie, cu același antet al șantierului naval din Portland, numai că de data aceasta nu era adresată fotografului, ci șefului acestuia. Îl reclama pe fotograf că fură materialul statului din camera obscură și-l duce acasă.

— E adevărat? — îl întreabă Hoskins.

— Nu, domnule sergent, pe onoarea mea, nici pomeneală!

Fotograful încleștează pumnii, ca pentru jurămînt.

— Înseamnă că aveți un dușman aici, în întreprindere. Omul ăsta vrea să vă înfunde cu orice preț. Altfel nu pot să-mi explic.

— Houghton — a exclamat fotograful. — Numai Harry Houghton e în stare de așa ceva!

— Da bine, omule, n-ai putut să spui asta de la început? Unde lucrează acest binevoitor al dumitale?

— La serviciul de întreținere; este contopist și ticălos, mare ticălos, domnule sergent.

Fred Hoskins a început să-l țină pe Houghton sub observație. După trei zile putea să jure că individul acesta mic

și gras nu are nimic comun cu scrisorile anonime. Nu era stilul lui. Chiar dacă o fi avut unele neînțelegeri de serviciu cu fotograful, le-a uitat demult. Dar fotograful nu le-a uitat. Poate fiindcă nu i s-o fi dat lui cîștig de cauză în conflictul acela. Atunci înseamnă că a pornit pe o pistă greșită, desigur, nu poate fi Houghton fascistul care s-a comportat atît de stupid și de pueril.

Scrisorile anonime au rămas ca o recuzită oarecare, dar cine poate ști de ce, întîmplarea a făcut să fie readuse în scenă. Se mai întîmplă cîteodată și așa. Sergentul Hoskins este convins că autorul scrisorilor nu este Harry Houghton, dar, totodată, are sentimentul că ceva nu-i în regulă cu omul ăsta. Poate fiindcă modul lui de viață nu se potrivește cu poziția pe care o ocupă în întreprindere. Poate că pe sergentul Hoskins l-a frapat de la început discrepanța dintre venitul lui Houghton și cheltuielile lui. Se prea poate, de asemenea, ca suspiciunea lui să se fi datorat instinctului profesional bănuitor al polițistului.

În orice caz, sergentul din poliția maritimă ia în serios cazul lui Houghton și nu se lasă pînă nu se convinge că bănuiala lui n-a fost lipsită de temei.

— Închipuiește-ți, domnule, un contopist gras care lucrează într-un birou, care nu e în stare să socotească nici pînă la o sută și cîștigă 15 lire pe săptămînă să cheltuiască de parc-ar fi Rothschild — raportează sergentul șefului lui. — Am început să-l urmăresc. Acum locuiește în Weymouth. Am discutat cu vecinii. Mare lucru nu știau despre el, nu, dar, în orice caz, mi-au spus că li se pare un om ciudat și că, desigur, trebuie să fie foarte înstărit. Și atunci m-am lămurit. Nu de mult și-a cumpărat o căsuță. Foarte frumoasă, cu trei camere. Ei, ce n-aș da să pot și eu să-mi cumpăr una ca asta cînd ies la pensie... A dat toți banii o dată și a reparat și acoperișul : 9 000. Nouă mii de lire, domnule... !

— Un cec ?

— Nu, banii-n mînă.

— Ai aflat de la cine a cumpărat căsuța ?

— Uite, aici este adresa, domnule. Contractele sînt în regulă, la fel înscrierea în cartea funduară.

— Și altceva, Hoskins ?

— Nici o lună nu-i de cînd şi-a cumpărat un „Renault" nou. „Dauphine", ştiţi cum arată ! O bijuterie ca asta trebuie să coste o grămadă de bani. Şi-apoi, tot timpul are musafiri. Sandvişuri, tot felul de gustări, şampanie. Mă rog, n-aş zice nimic dacă ar fi fost vorba de vreo aniversare ceva, dar aşa, şampanie marţi sau miercuri ? Cincisprezece lire pe săptămînă şi din banii ăştia oferă şampanie la zece-doisprezece oameni ! La el se petrece pînă în zori. Zbiară cît poate, că, deh, îi dă mîna, cîntă şi dansează. Cu maşina lui nouă se duce din cînd în cînd la Londra. Pleacă de dimineaţă şi seara e din nou acasă.

— Pleacă singur ?

— Cu o femeie.

— E însurat ?

— Dacă vreţi s-o luaţi aşa ! Unii zic că-i nevastă-sa, alţii zîmbesc pe sub mustaţă. Pînă acum, pe ea am lăsat-o în pace. Nu vreau să-i sperii.

— Cartea de imobil ?

— Am văzut-o. O cheamă Ethel Gee. Numai că, ştiţi, domnule, astăzi sînt unele femei smintite care găsesc că au un nume frumos şi şi-l păstrează cînd se măritâ în amintirea unor vremuri mai plăcute. S-ar putea să fie şi cazul ei. Ieri m-am îmbrăcat în civil şi m-am dus la localul pe care îl frecventează Houghton de obicei. Stă acolo în fiecare zi, de parcă ar fi plătit să nu se mişte din loc.

„Old Elm Tree Pub", mai degrabă o speluncă decît un restaurant, e foarte aproape de locuinţa lui Houghton. El vine aici să bea un pahar cu bere şi să mai stea puţin de vorbă. În localul ăsta se strîng în fiecare seară cam aceiaşi oameni şi oricînd se găsesc patru amatori de un pahar. Încep să stea puţin de vorbă şi pîn'la urmă nu mai termină o seară întreagă. Lui Harry Houghton îi place foarte mult să se asculte vorbind şi se entuziasmează după tot ce e exotic. Într-o seară vorbeşte despre India, altă dată despre Malta sau despre un chef straşnic la Varşovia. În toate istorisirile, el are rolul principal şi în toate costumele împrumutate se prezintă cu totul altfel decît îl ştiu tovarăşii lui de băutură. Harry Houghton este un mare palavragiu şi nimeni nu poate şti care din întîmplările astea sînt adevărate şi care sînt născocite de el.

Sergentul Hoskins nu este un Sherlock Holmes, dar are calităţi şi este un om de caracter. Nu-i plac şarlatanii. Începe să cerceteze trecutul lui Houghton şi descoperă că omul ăsta a făcut de toate în viaţă, şi unele lucruri destul de ciudate; totuşi, niciodată n-a întreprins ceva prea riscant. Sergentul se duce din nou pe la „Old Elm Tree Pub", ascultă de la cîrciumar unele din întîmplările povestite de Houghton, descoperă că bătrînul lăudăros a făcut serviciu în străinătate, dar cariera lui n-a fost nici pe departe atît de grozavă cum ar vrea el să-i convingă pe obişnuiţii localului.

În martie 1960, pe baza cercetărilor făcute, sergentul Hoskins poate afirma cu certitudine: Harry Houghton nu are nimic comun cu scrisorile anonime (menţionăm în treacăt că niciodată nu s-a descoperit şi, probabil, nici nu se va descoperi cine le-a scris de fapt şi de ce), dar este suspectat de ceva mult mai serios. De aceea, şeful lui Hoskins hotărăşte să înainteze la Scotland Yard declaraţia sergentului. Acolo au posibilitatea să cerceteze mai îndeaproape trecutul lui Harry Houghton.

Special Branch este o secţie a Scotland Yardului avînd o misiune specială: se ocupă de siguranţa internă a statului, de paza familiei regale şi de asigurarea securităţii altor personalităţi importante. În plus, la această secţie se găseşte o cartotecă în care sînt trecute persoanele suspecte din punct de vedere politic.

După ce au primit declaraţia sergentului din Portland, cei de la Special Branch trag sertarul cu litera H şi scot fişa cu numele Houghton. Fişa călătoreşte apoi de la o masă la alta, fără să se oprească prea mult undeva. Nu conţine nimic senzaţional, dar faptul că Houghton lucrează într-un centru de armament, fie şi într-un post neînsemnat, precum şi faptul că sergentul Hoskins a descoperit unele lucruri suspecte îi determină pe domnii de la Scotland Yard să predea cazul la secţia a 5-a a lui Military Intelligence, adică serviciului de contraspionaj militar englez.

Aşadar, cazul Houghton, căci acum a devenit un caz, se mută din bătrîna clădire a Scotland Yardului în blocul cu opt etaje de pe Curzon Street, pe care cei iniţiaţi îl numesc Leconsfield House şi despre care ceilalţi nu bănuiesc că

adăpostește cartierul general al unui număr de 1 500 de agenți secreți.

Toți cei 1 500 de Smithi sau Browni cu înaltă calificare și studii superioare sînt înregistrați la secția M.I. 5 sub un număr în loc de nume. Activitatea lor se desfășoară în cel mai riguros secret, nimeni nu știe cine este șeful și între ei se cunosc sub nume conspirative. Nici unul dintre agenți nu este învestit cu putere executivă. Poate fiindcă menirea lor este să rămînă în culisele afacerilor, în care adeseori este vorba de personalități importante și, aproape întotdeauna, de înalte interese militare.

Cînd un oarecare mister Smith sau Brown avansează atît de mult în ancheta sa încît ajunge în posesia dovezilor necesare, pe scenă apar din nou inspectori și comisari ai Scotland Yardului. Apoi unul dintre aceștia pune mîna pe umărul spionului și pronunță formula sacramentală: „În numele legii sînteți arestat și orice veți spune din acest moment poate fi folosit împotriva dumneavoastră".

Printr-o simplă coincidență, detectivul superintendent George G. Smith, inspector principal de poliție, se numea Smith încă de pe băncile școlii. O farsă a destinului a făcut ca și celălalt reprezentant al legii să se numească Smith, Fergusson Smith.

Unul dintre acești Smithi, și anume George G. Smith, a descoperit că în 1945 Harry Houghton a lucrat sub ordinele colonelului Nigel Austen. Colonelul Nigel Austen era atașat naval la Ambasada engleză din Varșovia.

A fost imediat întrebat și răspunsul n-a întîrziat:

— Lui Houghton îi plăcea să bea. Asta era de fapt cea mai pregnantă trăsătură de caracter a lui. Altceva, zău, nu-mi amintesc. Nu știa să se poarte, la cocteiluri se făcea de rîs. Îmi povestea cineva că în perioada aceea l-a văzut ziua namiaza mare împleticindu-se pe stradă. La Varșovia era cu soția lui. O doamnă bine, foarte respectabilă, dar nu i-a mai putut suporta bețiile și s-a întors acasă în Anglia. Avea și o amantă. O poloneză tînără, foarte frumoasă. Nu era decît o fetișcană, dar o fată isteață. A adus-o cineva o dată la o serată și Houghton a reușit s-o cucerească. El avea întotdeauna buzunarele pline de bani. Uite, acum îmi vine în minte că avea mereu foarte mulți bani... Să fi fost oare

din leafa lui? Întotdeauna era bine îmbrăcat și proaspăt bărbierit.

Bănuiala începe să capete un contur mai precis, dar rămîne, totuși, o simplă bănuială. Pe biroul inspectorului Smith apar mereu alte informații și procese-verbale, precum și amintirile relatate de cei care l-au cunoscut. Toate la un loc contribuie la crearea unei imagini cam nebuloase a adevăratului trecut al lui Harry Houghton. Inspectorul principal Smith pune pietricică peste pietricică și speră ca pînă la urmă să descopere această taină.

Harry a fost un copil bun și ascultător, un exemplu de modestie, simplitate și disciplină. Învăța bine, saluta civilizat, cu voce tare, cînta în corul catedralei din Lincoln, după un timp chiar solo. Mama lui era foarte fericită, căci toate vecinele îl lăudau. Tatăl era și el mulțumit și nimeni nu se plîngea de băiat, ba alți părinți îl dădeau de exemplu strengarilor lor. Așa a fost pînă a împlinit șaisprezece ani, cînd și-a împachetat hainele și a plecat de acasă.

Aici se încheie cariera băiatului bun, ascultător și liniștit și începe romanul de aventuri al lui Harry Houghton, care și-a descoperit pe neașteptate calitatea de a se hotărî pe loc și de a acționa fără preget. Bineînțeles, nu-l interesa decît persoana lui, de ceilalți nu se sinchisea.

Intră în armată și îmbracă uniforma albă a marinei. Are toate condițiile și în curînd i se oferă și prilejul de a urca scara gradelor. Dar nu trece mult și viața la marină încetează de a fi o plimbare în uniformă de paradă. Izbucnește războiul mondial și marinei militare engleze îi revine o sarcină importantă. Lui Harry nu-i prea place. Nu e o senzație plăcută să auzi șuieratul șrapnelelor care-ți zboară pe la ureche.

Dar și atunci a știut să se aranjeze și să-și facă rost de un loc mai la adăpost. A fost repartizat la unitatea căreia în 1942 i s-a dat misiunea de a conduce niște convoaie la Malta și mai tîrziu pe cele care se îndreptau spre coastele sovietice. Noul post nu numai că a însemnat pentru Houghton un loc mai ferit decît pe front, dar i-a adus și cîteva distincții pentru merite pe cîmpul de luptă, iar după victorie pensia cuvenită veteranului de război care și-a slujit

ţara şi regele cu riscul vieţii. Pentru meritele lui născocite, la sfîrşitul războiului a fost numit în India în funcţia de comandant al unui lagăr de prizonieri de război aflaţi în convalescenţă. Era şi ăsta un loc bun şi călduţ, care i-a mai adus nişte medalii.

Hitler s-a sinucis, cel de-al treilea Reich s-a prăbuşit şi soldaţii care au rămas în viaţă din cei cincizeci de milioane cîţi erau la început s-au întors acasă. Harry Houghton, îmbrăcat într-o frumoasă uniformă de subofiţer de marină şi cu mai multe medalii pe piept, se număra printre aceştia. Nu e de mirare că a ajuns foarte curînd în administraţia de stat şi a continuat să-şi slujească patria dintr-un loc avantajos, un birou al portului militar Gosport.

Nu era un post satisfăcător pentru imaginaţia lui Houghton, dar el avea o răbdare îngerească şi ştia să aştepte momentul oportun. Patru ani n-a făcut decît să completeze fişe, venea întotdeauna la timp la serviciu şi nu se grăbea niciodată să plece acasă. În felul acesta a reuşit să obţină un post la Ambasada din Varşovia. Acum nu mai era nevoie să se prefacă şi a început să-şi trăiască din plin viaţa. Harry Houghton era convins că, în sfîrşit, este stăpîn pe situaţie şi îşi poate permite orice; de vreme ce a ajuns în rîndul diplomaţilor, de acum înainte îl aşteaptă o viaţă uşoară.

Detectivul Smith a plecat pînă la Varşovia pentru a reconstitui trecutul lui Houghton şi a descoperit că aici Houghton a început să se comporte ca un cîine care s-a smuls din lanţ. Mai întîi şi-a spus că soţia lui nu este destul de frumoasă şi a început să-şi caute o femeie mai atrăgătoare. Peggy, soţia lui, a răbdat, a tăcut, apoi s-au certat, ea i-a făcut reproşuri şi, în cele din urmă, a renunţat, l-a lăsat la Varşovia şi a plecat acasă. Harry Houghton n-a ridicat nici o obiecţie, dimpotrivă, a socotit că a repurtat o victorie importantă.

Cristina era una din acele fete care-şi uită buna creştere de-ndată ce întîlnesc un străin generos. Se pricepea grozav să îmbine plăcutul cu utilul. Relaţiile ei amoroase cu Harry Houghton aveau şi o bază comercială. Funcţionarul de la Ambasada engleză reuşea să schimbe la un curs foarte avantajos lirele englezeşti în zloţi polonezi şi avea şi po-

sibilitatea să vîndă diverse mărfuri la bursa neagră de după război şi să cîştige sume fantastice.

Prin intermediul Cristinei a cunoscut nişte oameni care nu visau decît un cîştig uşor. Şi, în felul acesta, a luat naştere o societate comercială discretă, fără nici un fel de formalităţi, în care Houghton avea rolul de furnizor al foarte căutatei peniciline şi al altor antibiotice mult cerute. Cristina cu prietenii ei se ocupau de desfacerea lor la negru. Cîştigau mie la sută. Cristina îşi putea permite o viaţă pe picior mare, iar iubitul ei îşi depunea în cont sume serioase. Nu era zgîrcit cu cadourile şi, în 1951, cînd s-a întors în Anglia, avea un cont la bancă de 4 000 de lire sterline.

Se întîlneau pe ascuns şi, pentru ca legătura lor să nu bată la ochi, foloseau un sistem de camuflaj ca în filme. Semnale secrete, scrisori cifrate, o lampă aprinsă la fereastră drept indiciu că totul este în ordine. Toate acestea erau menite să alunge orice bănuială în privinţa relaţiilor dintre ei.

Securitatea poloneză cunoştea legătura lor şi ştia cine este de fapt Harry Houghton nu pentru că ar fi pus vreun agent secret s-o urmărească pe Cristina sau pentru că l-ar fi surprins pe funcţionarul ambasadei în vreo ascunzătoare în momentul cînd preda mijlocitorului marfa, dar avea suficiente informaţii despre activitatea lui şi dispunea de caracterizarea lui exactă. Ştia cine este şi de ce este în stare. După ce Houghton s-a înapoiat în Anglia, în 1951, securitatea a urmărit corespondenţa lui cu Cristina şi a înregistrat dorinţa lui de a rămîne măcar în corespondenţă cu frumoasa fată.

Era la curent cu darurile pe care i le trimitea la Varşovia. A luat notă de ştirea pe care, pentru a se lăuda, i-a transmis-o fetei, şi anume că a trecut într-un post la baza de submarine din Portland şi a devenit funcţionar la „Underwater Weapons Establishment".

A candidat la un post în slujba statului şi a trecut cu bine prin toate anchetele. Funcţionarii unei instituţii militare atît de importante cum era baza de submarine din Portland erau, bineînţeles, cercetaţi cu o deosebită riguro-

zitate înainte de a fi încadrați. Harry Houghton a trecut cu brio prin sita administrației birocratizate și nimeni n-a observat nimic.

Mai tîrziu, detectivul Smith l-a interogat pe șeful serviciului de siguranță al bazei Portland, Stuart Erskin Grew-Read, și a descoperit uluit că Harry Houghton era considerat drept om de încredere și nimeni nu s-a gîndit să-i cerceteze trecutul. Faptul că a fost în serviciul unei reprezentanțe diplomatice în străinătate era un certificat suficient. Într-adevăr, n-a făcut decît să se transfere dintr-un post într-altul. Cui i-ar fi putut trece prin minte că nu este un om de încredere? Așa a ajuns el foarte ușor și foarte repede la Portland, în secția în care se experimentau noile tipuri de arme submarine.

Houghton era leneș și bețiv, lucra superficial și fără interes, dar șefii lui n-au observat acest lucru decît abia după un an. Nici atunci nu s-a interesat nimeni de trecutul sau de relațiile lui. Pe scurt, l-au trecut într-un post mai puțin important, la atelierul de reparații, numai fiindcă, în sfîrșit, și-au dat seama că nu este bun de nimic. Harry Houghton a considerat mutarea lui ca o degradare, era furios pe Amiralitate și pe toți șefii și de atunci n-a mai putut să-i vadă în ochi. A fost nedreptățit, și basta.

Nu se știe precis dacă i-a împărtășit prietenei lui, Cristina, starea de spirit în care se afla și cauzele ei. Un lucru este sigur, că nu s-a mulțumit să-și consume în mod platonic ura. Inspectorul principal Smith a descoperit că planurile de răzbunare ale lui Houghton au luat o formă foarte concretă.

Într-o zi, în primăvara anului 1958, doamna Peggy Houghton a venit la noul șef al lui Harry și i-a mărturisit teama cumplită de care este cuprinsă. Știa că soțul ei este un bețiv și îl aude mereu amenințînd că se va răzbuna pe paiațele de la Amiralitate. Vor vedea ei cine este Harry Houghton și de ce este el în stare. De asemenea, a găsit într-un sertar niște documente pe care soțul ei le-a adus acasă și care purtau ștampila SECRET, de aceea se temea ca nu cumva Harry să fi intrat în vreo afacere murdară.

2

În războiul mondial, englezii păzeau cu multă străşnicie secretele de stat. Marea majoritate a agenţilor naziști trimişi pe insulă dădeau greş din pricina unor scăpări cu totul neînsemnate, căci chiar oamenii de pe stradă îi urmăreau fără să-i slăbească din ochi. Oare în 1945, englezii să fi pus în cui, o dată cu uniforma, şi această trăsătură, care se părea că a devenit o parte integrantă a caracterului lor naţional? Sau dovezile de lipsă de vigilenţă s-au îngrămădit numai în cazul Houghton? Inspectorul Smith a descoperit că superiorul lui Houghton nu a împărtăşit nimănui temerile doamnei Peggy şi, la o anchetă ulterioară, a declarat că a considerat această informaţie un produs al fanteziei ei, o afirmaţie lipsită de temei şi nu i-a acordat nici o atenţie.

Căsnicia lui Houghton era de mulţi ani zdruncinată. Harry era un mare afemeiat şi, pînă la urmă, a divorţat. Inspectorul Smith a descoperit că doamna Peggy a cerut divorţul la scurt timp după vizita făcută la baza din Portland. N-a fost nevoie să mai caute dovezi, avea destule. Poate s-o fi speriat de ameninţările proferate de bărbatul ei la adresa Amiralităţii şi n-o fi vrut să aibă vreun amestec.

Harry avea peste cincizeci de ani şi de data asta cucerirea lui n-a mai fost o Cristină de douăzeci de ani, ci Ethel Elisabeth Gee, în vîrstă de patruzeci şi şase de ani, prototipul fetei bătrîne englezoaice. Nu se poate spune că ar fi o caracterizare prea măgulitoare pentru femeia care a fost ultima amantă a lui Houghton şi, în nici un caz, nu pentru fostul filfizon Harry.

Domnişoara Ethel Elisabeth Gee a îmbrăcat halatul alb de colaboratoare la „Underwater Detection Establishment" încă din 1950. Era o fată bătrînă, pe care soarta a uitat-o într-un colţ, părăsită. Tatăl ei a fost un om de rînd, un fierar, care, deşi n-a avut niciodată prea mulţi bani, şi-a dat fata la o şcoală bună, gîndind că a făcut tot ce trebuia pentru ea şi că nu mai e nevoie să-i poarte de grijă. Ethel însă era o fată ghinionistă, căreia niciodată nu i s-a realizat vreun vis. Nici măcar în timpul războiului n-a izbutit să ajungă în Consiliul de ajutor al femeilor, aşa cum şi-a dorit. A lucrat la controlul tehnic în uzina de avioane din Hamble.

Perioada de haos din timpul războiului a cunoscut multe iubiri înflăcărate şi de scurtă durată. Domnişoarei Gee îi fusese rezervat rolul de Cenuşăreasă. Nu-i rămînea altceva de făcut decît să-şi aştepte, răbdătoare, frumosul prinţ. A durat mult pînă a venit. Războiul s-a terminat şi la orizont nu apărea nimic. Apoi a întîlnit un prinţ mai trecut, pe Houghton. A închis ochii şi şi-a spus că nu e bine să dea vrabia din mînă pentru cioara de pe gard.

Totul a început aşa cum încep de obicei legăturile amoroase în cadrul unei întreprinderi. S-au întîlnit, au descoperit că locuiesc în acelaşi cartier, aproape unul de altul, Harry a aşteptat-o odată la poartă pe domnişoara Gee şi au mers împreună la autobuz. Din ziua aceea, au început să meargă mereu împreună la lucru. Drumul părea mai scurt, mai puţin plictisitor decît pînă acum. Domnişoara Gee avea, în sfîrşit, de ce să-şi lege speranţele, cît despre Houghton, Dumnezeu ştie la ce se gîndea.

Cinci ani el s-a întrebat dacă trebuie să facă un pas mai hotărît şi în tot acest timp fata a păşit calmă alături de el, fără să-şi trădeze prin nimic nerăbdarea, nici chiar atunci cînd tremura de teamă că va pierde şi această ultimă speranţă. La început s-au dus împreună la cinema, după un timp şi-au făcut obiceiul de a intra cîteodată amîndoi la cafenea. Asta era tot. Vorbeau de toate, îşi spuneau unul altuia grijile, gîndurile, dar nici unul din ei nu-şi mărturisea adevăratele frămîntări.

Harry Houghton locuia încă cu soţia lui, iar domnişoara Gee — căreia, nimeni n-ar putea explica de ce, i se spunea Bunty — cu părinţii, care erau în grija ei. Deznodămîntul n-a venit ca un trăsnet din senin, ci l-a provocat doamna Peggy. Într-o dimineaţă, sătulă pînă peste cap de viaţa dusă cu beţivanul de Harry, a luat o hotărîre şi a declarat că nu se mai întoarce acasă atîta timp cît va fi el acolo, a trîntit uşa şi dintr-o dată Harry a rămas fără nevastă, ceea ce nu-i displăcea de loc, dar şi fără locuinţă, căci cea în care stăteau era a soţiei lui, şi asta îi plăcea mai puţin.

Domnişoarei Gee i se oferea pentru prima oară în viaţă un prilej neaşteptat. Pentru desăvîrşirea fericirii ei a făcut tot ce a putut — i-a împrumutat lui Harry 200 de lire pentru o ruletă.

Harry Houghton a agăţat noua locuinţă de maşina cea veche şi a pornit-o spre periferie. Noua lui adresă: campingul oraşului. A terminat cu casa şi cu nesuferita de Peggy, n-are decît să se sufoce în casa ei. Harry are o rulotă şi pe domnişoara Bunty, deci toate motivele să fie mulţumit. Campingul înseamnă însă că s-a sfîrşit cu comoditatea, iar Harry este un răsfăţat, leneş şi conservator. Cutia din tablă de aluminiu şi din plastic nu era tocmai ceea ce-şi visase el.

Nici un amant în rulotă nu reprezintă idealul unei fete bătrîne. Domnişoara Bunty Gee are unele scrupule în privinţa romantismului primei ei iubiri şi fericirea îi este umbrită de teama că, în momentul culminant, de după perdeaua de la fereastră ar putea să apară nasul pistruiat al vreunui prostănac curios. În plus, are şi sentimentul că nu se face, la vîrsta ei, să te duci seara la un iubit într-un camping de la marginea oraşului. Încă de la început, fericirea, care a venit cu întîrziere, prezintă fisuri serioase.

Nu este clar de ce a împrumutat Houghton 200 de lire pentru rulotă, căci, desigur, avea în contul lui la bancă o groază de bani. Nici filantropia domnişoarei Bunty Gee, nici posibilităţile ei financiare nu mergeau atît de departe, încît să poată investi în frumosul ei prinţ îmbătrînit şi cele 9 000 de lire cu care acesta şi-a procurat în locul rulotei căsuţa frumoasă despre care am mai vorbit.

S-au dus împreună s-o cumpere. Bunty Gee s-a îngrijit de mobilarea interiorului, deci de la început s-au gîndit să locuiască împreună. În sfîrşit, la vîrsta aceasta, Harry era hotărît să-şi aranjeze o viaţă casnică comodă. Bunty Gee i-a împodobit casa cu cincizeci de cactuşi ţepoşi şi a răsuflat uşurată, mulţumită că a reuşit să facă totul aşa cum se cuvine.

Era fericită, căci nu era încă la curent cu toate.

Cu doi ani în urmă, cam prin ianuarie 1957, Harry Houghton s-a întîlnit cu un bărbat necunoscut. Acesta l-a sunat întîi la birou şi i-a cerut o întîlnire între patru ochi: avea veşti de la Cristina. În sufletul lui Houghton s-au trezit amintirile vremurilor fericite de altădată şi i-a fixat bărbatului necunoscut o întîlnire pentru duminică după-amiază.

S-au întîlnit în faţa unei săli de expoziţie şi au stat mult de vorbă, spunîndu-şi tot felul de banalităţi. Houghton a

întrebat de fosta lui iubită, dar necunoscutul nu știa prea multe despre ea. După ce au discutat o jumătate de oră tot felul de nimicuri, fără ca Houghton să poată afla despre ce este de fapt vorba, i-a spus necunoscutului că toată această conversație i se pare suspectă și că ar fi mai bine să-i spună ce vrea de la el.

Necunoscutul s-a făcut că nu aude. Din nou a început să turuie, repetînd tot ce a spus și pînă atunci. S-a interesat de ocupațiile lui Houghton și se părea că știe ce se află la Portland și ce anume se lucrează la această bază. Apoi, pe neașteptate, i-a pus lui Houghton o întrebare :

— Aș avea nevoie de unele informații de aici, de la dumneavoastră, n-ați dori să mă ajutați în acest sens ?

La o asemenea întrebare nu există decît un singur răspuns : nu. Harry Houghton habar nu are cu cine stă de vorbă și numele omului nu-i spune nimic. Nu poate accepta o asemenea propunere din partea cuiva pe care nu-l cunoaște decît de patruzeci de minute și nu e de acord să-i promită că-i va aduce documente secrete de la baza militară, doar din dorința de a se răzbuna pentru că a fost mutat la serviciul de întreținere.

— Domnule, cred că nu mai e nevoie să vă explic că ceea ce-mi cereți dumneavoastră vine în contradicție cu simțămintele mele patriotice. Desigur că nu voi face niciodată așa ceva. Ar fi împotriva convingerilor mele.

Necunoscutul a rămas pînă în ziua de astăzi tot necunoscut. De aceea, inspectorul Smith nu a avut posibilitatea să se convingă că scena aceasta s-a petrecut cu adevărat, interogînd și cealaltă parte. Ulterior, Harry Houghton a susținut că a ajuns la trădare fiindcă necunoscutul l-a amenințat, i-a pomenit despre represalii, i-a dovedit că el cunoaște cu o precizie uluitoare trecutul lui Houghton, într-un cuvînt, în fața atuurilor de care dispunea necunoscutul a fost nevoit să cedeze.

Houghton a declarat toate acestea pentru a se apăra, dar spusele lui nu au nici o șansă să fie luate în seamă. Împotriva lor stă mărturia soției sale, Peggy, și a șefului din Portland, care știau amîndoi că Houghton sustrage documente secrete. Pe baza celor aflate de la aceștia, nu e greu să ne închipuim că Houghton l-a primit pe necunoscut ca pe un

trimis al providenței și, deși n-o fi sărit în sus de bucurie și, din considerente de tactică, n-o fi acceptat de la început propunerea, în sinea lui și-a spus că a sosit, în sfîrșit, prilejul să se răzbune pentru nedreptatea ce i s-a făcut.

De la bun început, cei doi au convenit asupra unui semnal secret prin care să-și anunțe data întîlnirii ulterioare. Cînd va primi prin poștă un plic conținînd un prospect pentru aspiratorul de praf marca „Hoover", Harry Houghton va trebui să plece în prima duminică la Londra și să intre în restaurantul „Tobyjug" să bea o bere.

Ulterior, Harry Houghton a încercat să-l convingă pe inspectorul Smith să nu ia în considerație indiciile din care reiese că el nu a ridicat nici o obiecție împotriva acestei propuneri, ci doar și-a arătat mirarea că pentru un asemenea fleac necunoscutul l-a făcut să bată atîta drum și să piardă un timp pe care nimeni nu i-l recompensează.

Atunci necunoscutul i-a dat 8 lire.

— Un avans, a spus.

— Foarte bine, văd că vă pricepeți la afaceri, a zîmbit Houghton.

Normal ar fi fost ca la înapoiere să dea fuga la poliție și să mărturisească totul. Dar el, dimpotrivă, și-a frecat mulțumit mîinile, gîndindu-se că, în felul acesta, o să împuște doi iepuri dintr-o dată : se răzbună pentru nedreptatea ce i s-a făcut și, în plus, obține și un cîștig frumușel. Opt lire la fiecare întîlnire nu-i o afacere proastă.

Primele 8 lire pentru timpul lui pierdut, Houghton le-a primit în ianuarie 1957. După aceea, necunoscutul l-a lăsat o bună bucată de timp să aștepte alt cîștig. Abia după șapte luni a găsit în cutia de scrisori plicul conținînd prospectul pentru aspiratorul marca „Hoover". Duminica următoare a pleoat la Londra și s-a așezat la o masă în restaurantul „Tobyjug". Deși la prima întîlnire nu stabiliseră nimic precis, Harry, sîrguincios, a strîns totuși tot ce a putut găsi, a mai adăugat și cîteva reviste nu prea cunoscute care publicau informații despre vase și căpitani. Nu s-a aflat cît a încasat atunci pentru bunăvoința arătată, dar se poate afirma că a fost plătit bine. Nu pentru informații, care nu valorau prea mare lucru, ci mai degrabă ca un avans pentru eventuale servicii pe viitor.

Nici un serviciu de informaţii nu încredinţează o misiune mai importantă unui agent de curînd recrutat. Toate cele trăite de Harry Houghton în următoarele luni nu au fost decît acţiuni de camuflaj, menite să-l pregătească din punct de vedere psihic şi, probabil, tehnic pentru adevărata lui misiune.

El nu bănuia nimic. Nici nu ştia cu cine are onoarea să stea de vorbă. Necunoscutul vorbea cockney [1] şi avea şi aspect de londonez. După accea s-a mai întîlnit cu unul, pe care îl chema Nicky ; părea un om bine intenţionat şi Houghton ar fi putut să jure că este american.

La anchetă a încercat să bălmăjească ceva. Dar afirmaţiile lui despre ameninţările prin care cei doi l-au silit să colaboreze nu sunau prea convingător. Povestea de groază despre bătaia pe care ar fi primit-o odată în toiul nopţii, în faţa unei cîrciumi, sună mult prea romantic şi nu poate fi dovedită. Celelalte împrejurări dovedesc categoric contrarul, lucru susţinut şi de ancheta întreprinsă de Military Intelligence şi de Scotland Yard. Presiunea exercitată asupra lui ar fi putut constitui o circumstanţă atenuantă, dar numai în cazul cînd el s-ar fi dus la poliţie şi ar fi cerut să fie ocrotit.

Or, el, dimpotrivă, a culeş tot felul de informaţii mărunte, care i se păreau că ar putea fi vîndute. La una din întîlniri, Nicky i-a dat o cutie de chibrituri cu fund dublu în care erau ascunse nişte instrucţiuni referitoare la modalitatea de a relua legătura cu el. Chiar şi în privinţa asta i-au lăsat deplină libertate. Dacă dispune de ceva informaţii interesante, să dea imediat de veste, dacă nu, să tacă. Harry Houghton a folosit de îndată instrucţiunile din cutia de chibrituri. După cîteva săptămîni s-a înfiinţat în faţa porţii unui anumit parc din Londra, s-a uitat în jur să nu-l vadă cineva, a scos o cretă din buzunar, a scris pe poartă literele OX şi le-a subliniat de două ori. În felul acesta, întîlnirea era fixată. Partenerul afla că în prima sîmbătă urmează să-l aştepte într-un anumit restaurant. Dacă, din motive neprevăzute, nu se pot întîlni, se vor aştepta în prima duminică a lunii la ora unu ziua, în acelaşi loc. Şi, pentru eventualitatea că, la întîlnire, în locul lui Nicky va veni altcineva, ca

[1] Dialect londonez. — *Nota Trad.*

semn de recunoaştere Houghton trebuia să ţină în mînă un exemplar din „Punch".

Avidul Houghton, nesăţiosul negustor de informaţii, mai apare de cîteva ori pe scenă alături de reţinutul şi tăcutul Nicky, iar mai tîrziu alături de alt necunoscut, căruia Harry îi spunea Johny. Vorbeau despre noile arme submarine, despre aparate menite să deruteze detectoarele electronice de submarine, despre desfăşurarea experienţelor de la Portland, dar se pare că mai degrabă Nicky şi John îl informau pe Houghton decît invers. Este limpede că în tot acest timp a fost vorba de o pregătire psihologică. De la fiecare întîlnire, Houghton pleacă cu cîteva lire în buzunar şi cu speranţa că, la viitoarea întîlnire, i se va prilejui marea afacere, pe care o aşteaptă cu nerăbdare.

Întîlnirea fatală a avut loc în condiţii care nesocoteau toate regulile, fără camuflaj, fără însemnări tainice pe garduri şi fără o parolă convenită. La uşă sună cineva. Harry Houghton deschide şi vede un bărbat de statură mijlocie, cu ochi foarte expresivi. Bărbatul îl întreabă direct:

— Mister Houghton?

— Ce doriţi, domnule?

— Aş vrea să stăm puţin de vorbă.

— Cu plăcere, domnule, dar nu ştiu cu cine am onoarea...

— O să vă explic imediat, domnule Houghton, dar cred că este mai indicat să intrăm înăuntru.

— Poftiţi.

— Sînt locotenent-comandorul Alex Johnson — spune vizitatorul — şi mi-am permis să vă deranjez la o oră atît de tîrzie din două motive. În primul rînd, trebuie să vă transmit salutări de la colegul meu din Varşovia, cu care aţi fost cîndva prieten, şi, în al doilea rînd, aş avea o rugăminte la dumneavoastră, dacă sînteţi amabil.

Harry Houghton nu ştia ce să creadă. În primul moment şi-a închipuit că omul a fost trimis de Nicky, dar în faţa lui se afla un bărbat cu o înfăţişare plăcută, de vîrstă mijlocie, îmbrăcat elegant, ca un director din City, or, un astfel de om nu putea avea nimic comun cu finanţatorul lui.

De la prima vedere îţi puteai da seama că locotenent-comandorul Johnson face parte dintr-o categorie superioară. În momentul acesta, cufundat într-un fotoliu, în mînă cu un

pahărel de whisky, oferit de Harry, zîmbește și îl informează pe neînsemnatul funcționar de la baza din Portland asupra scopului vizitei sale.

— Aș vrea să vă spun totul — pe față și fără nici un ocol. Nu obișnuiesc să amăgesc oamenii cu vorbe goale. Fac parte din reprezentanța maritimă a Statelor Unite la Londra. În această funcție, printre misiunile pe care le am se numără și supravegherea respectării acordurilor internaționale. Mă refer la acordurile care privesc colaborarea în domeniul cercetărilor și experimentărilor unor arme noi în cadrul N.A.T.O. etc. Astăzi a trebuit să vin în interes de serviciu la Portland și, fiindcă eram informat asupra dumneavoastră, m-am gîndit să vă fac o vizită.

— Mă bucură, domnule, dar de unde ați știut...?

— Domnule Houghton, nu-mi cereți să vă răspund la toate întrebările. Ce pot vă spun. Trebuie să recunoașteți că, în domeniul în care lucrez, sînt anumite poteci pe care este mai bine să nu încerci să pătrunzi și anumite ferestre pe care e recomandabil să nu tragi cu ochiul. Cel puțin nu înainte de vreme.

— Domnule locotenent-comandor, vă rog să mă iertați... Pur și simplu am fost surprins. Eu, un simplu funcționar de la atelierul de reparații...

— După cîte știu, ați lucrat în serviciul diplomatic. Sîntem deci colegi, domnule Houghton.

— Mulțumesc, domnule.

— Guvernele noastre au convenit asupra unui schimb de informații. Sper că nu trebuie să vă mai explic despre ce fel de informații este vorba. În inspecțiile făcute de mine la Portland am descoperit, mai bine zis am dedus, că partenerul nostru englez nu respectă întru totul acordurile. De aceea, sînt foarte interesat să obțin anumite informații, care mi-ar da posibilitatea să verific felul în care este respectată convenția.

— Nu înțeleg cu ce aș putea să vă fiu de folos tocmai eu?

— Asta, domnule Houghton, nu știu încă nici eu. Am însă încredere în capacitatea dumneavoastră, căci ați dovedit că vă descurcați în probleme de acest fel.

— Îl cunoașteți pe Nicky?

— Nu cred că am cunoscut vreodată pe cineva care să poarte acest nume.

— Atunci cum aţi aflat?

— Colegul meu din Varşovia mi-a vorbit despre calităţile dumneavoastră personale.

— Varşovia! Ăla zic şi eu serviciu!

— Şi colegul meu îşi aminteşte cu plăcere de dumneavoastră. Se pare că acolo aţi avut şi succese remarcabile la femei.

În faţa lui Harry Houghton se conturează deodată o mare ispită. Locotenent-comandorul Johnson îi oferă un prilej neaşteptat, poate chiar o carieră strălucită. Se întorc vremurile cînd era şi el cineva şi, ceea ce este cel mai important, va fi şi plătit cum se cuvine. În definitiv, la baza din Portland se lucrează pentru americani, numai pe hîrtie pentru N.A.T.O.

În cadrul alianţei atlantice, englezii aveau misiunea de a rezolva, sub firma „Royal Navy", anumite probleme tehnice privind armele submarine ale viitorului. Aşadar, pentru sfera militară occidentală, Portland a devenit centrul de cercetare a acelor aparate şi instalaţii care în viitorul război trebuiau să descopere fără greş poziţia submarinelor inamice şi apoi, bineînţeles, să le distrugă.

Primul submarin atomic englezesc, „Dreadnought", reprezenta opera comună a constructorilor N.A.T.O. Englezii l-au construit, americanii i-au adăugat reactorul atomic şi construcţia a fost completată de muncitorii englezi din Portland. Nu era vorba de o variantă a cunoscutului submarin atomic american înzestrat cu rachete Polaris la bord, ci de un tip cu totul nou. Strategii occidentali îl considerau arma care va da lovitura cea mare.

Tîrziu, în 1962, cînd primul submarin atomic englezesc, „Dreadnought", a fost lansat la apă în Portland, experţii şi-au putut da seama de importanţa acestui centru de cercetări. În cadrul alianţei atlantice, inginerii englezi, americani şi canadieni au înzestrat submarinul „Dreadnought" cu o instalaţie sensibilă, care putea să repereze submarinul inamic chiar şi numai după urmele invizibile ale gazelor degajate.

Printre marile taine ale Portlandului, ceea ce trebuia să uluiască pe amiralii celeilalte părţi într-un eventual război era şi „ochiul de gheaţă" al submarinelor atomice de tip „Dreadnought". Aparatul funcţiona pe principiul reverbe-

rației sunetului, și cu el s-au putut obține găuri în gheața polară la o distanță destul de mare. Submarinele aveau nevoie de aceste găuri ca să absoarbă aer curat pentru echipaj. Două submarine englezești de tip obișnuit, „Finwhale" și „Amphion", făceau manevre avînd la bord noua instalație, pe care o experimentau.

Un alt aparat care se lucra la Portland și care putea stîrni invidia era aparatul numit „urechile submarine" și despre el a venit vorba în legătură cu cazul de față. Miss Bunty Gee avea în mînă planurile de construcție ale unei instalații dintre cele mai importante într-un eventual război submarin : un detector absolut de submarine, în fața căruia nu existau (și poate nici acum nu există) mijloace de apărare. E vorba de un aparat sensibil care poate înregistra schimbarea forței de gravitație a pămîntului în cazul unei modificări intervenite în cîmpul gravitațional al spațiului aflat sub elice. Efectul instalației nu poate fi paralizat nici prin lacurile de protecție împotriva undelor ultrascurte folosite de germani în cel de-al doilea război mondial, nici prin vreun alt procedeu cunoscut.

— Domnule Houghton, să știți că noi ne vom achita cum se cuvine față de dumneavoastră. Aceste informații sînt de mare preț pentru noi. N.A.T.O. a reunit parteneri legați oarecum în mod sintetic, dar nu toți au aceleași interese.

— Sper că nu este vorba de vreo intrigă împotriva Angliei.

— Nu aveți nici un motiv să vă temeți. Printre altele sînt împuternicit să vă spun că nu trebuie să vă faceți nici un fel de griji în privința onorariului...

N-a stat mult pe gînduri. Nici nu l-a lăsat să termine ce voia să spună.

— Domnule locotenent-comandor, vă ajut bucuros — l-a întrerupt el. — Numai că nu știu cu ce și cum.

— Veți afla tot ce este necesar.

— Cînd, domnule locotenent-comandor ?

— La momentul potrivit. După cîte știu, miss Gee lucrează la „Underwater Detection Establishment". Este adevărat ?

— Sînteți perfect informat.

— Este de datoria mea să descopăr informatori demni de încredere. Sper, domnule Houghton, că în curînd vă voi pu-

tea număra printre aceştia. Acum, vă rog să fiţi bun să mă scuzaţi. Cred că ne-am spus tot ce era necesar.

Au mai băut două-trei păhărele de whisky, vorbind despre lucruri fără nici o însemnătate. Locotenent-comandorul avea la el o brichetă de aur „Dunhill". A observat că Harry Houghton se uita plin de admiraţie la ea. I-a dat jucăria luxoasă ca un semn de prietenie din partea proprietarului ei şi entuziasmul noului agent a crescut şi mai mult. Alex Johnson nu a mai adus vorba despre înţelegerea lor. La ora zece şi jumătate s-au despărţit.

Fericit, Harry Houghton a răsucit cheia în urma lui, s-a răsturnat într-un fotoliu, şi-a mai turnat un păhărel, a băut şi a început să rîdă. Avea sentimentul că de data aceasta i s-a oferit un prilej în cel mai rău caz identic cu cel pe care i-a avut cu ani în urmă la Varşovia. A luat bricheta „Dunhill" de aur şi şi-a aprins o ţigară. Niciodată nu i-ar fi trecut prin minte că ar putea să primească pe gratis un obiect atît de frumos.

3

La 6 august s-au întîlnit în faţa intrării teatrului „Old Vic" şi apoi au intrat la „Steve's Café". Alex Johnson era calm, echilibrat, arăta ca un om care ştie bine ce vrea şi ştie cum să obţină ceea ce vrea. Harry Houghton trăda o stare de nervozitate şi nerăbdare, frămîntat de gîndul că prilejul căzut din cer ar putea să-i scape. În dorinţa de a plăcea cît mai mult patronului său, s-a întrecut pe sine. Şi între ei s-a desfăşurat obişnuita scenă cînd agentul secret oferă marfa lui preţioasă şi îşi recomandă serviciile prin toate mijloacele.

Conţinutul convorbirii era interesant şi Harry Houghton şi-a dovedit încă o dată bunăvoinţa plină de entuziasm de a vinde orice pentru bani. De data aceasta, îşi oferea marfa ca un negustător levantin, în speranţa că va putea scoate de la protectorul lui bani pentru o maşină nouă. Şi, pentru a-l convinge, s-a pornit să-i explice avantajele proiectului său: va veni la întîlnire cu maşina, pe banchetă se va afla servieta cu materialul cerut, domnul locotenent-comandor va

urca, vor porni cu maşina şi, la cîteva blocuri mai încolo, va coborî din maşină cu servieta sub braţ. Nimeni nu poate observa nimic, o tranzacţie rezolvată în acest fel nu poate fi observată. Or, el are o rablă de maşină de care nu poţi fi sigur şi, în plus, nici nu poate trece neobservată.

La 10 decembrie s-a întîlnit cu locotenent-comandorul Johnson în parcul londonez din jurul lui Festival Hall şi a acceptat o misiune concretă de spionaj. Domnişoara Bunty Gee, care a fost de faţă, n-a făcut nici o obiecţie şi a promis că-şi va da concursul. Acţiunea aceasta, Houghton putea s-o îndeplinească numai în calitate de funcţionar al bazei. Şi ar fi fost complet lipsit de sens ca tocmai acum, cînd avea în perspectivă un cîştig atît de important încît numai cînd se gîndea tremura de bucurie, să părăsească întreprinderea.

Cînd a venit la întîlnire, Alex Johnson i-a adus şi un mic dar. În maşină, Houghton a desfăcut cutia, în care a găsit un aparat de fotografiat. Cu el urma să fotografieze textul îndreptarului marinei regale „Particulars of War Vessels", care avea peste patru sute de pagini şi conţinea date tehnice şi detalii de construcţie a vaselor de război ale Marinei regale engleze, inclusiv tot ce era nou în această materie, ca, de pildă, ultima noutate, necunoscută pînă atunci, submarinul atomic „Dreadnought".

Este de la sine înţeles că, pretutindeni, pentru o astfel de comoară regulamentul prevede norme severe de vigilenţă. Fiind vorba de informaţii strict secrete, numai cei verificaţi şi menţionaţi într-un registru special aveau acces la această biblie maritimă. Fiecare exemplar al cărţii era înregistrat şi se afla în păstrarea unui ofiţer de încredere, care îl dădea spre consultare pentru un timp limitat şi apoi îl încuia din nou.

Nimeni nu ştie cum de a reuşit Houghton să obţină un exemplar. L-a ţinut mai multă vreme la el, ascuns într-un loc sigur. A fotografiat toate cele 412 pagini. Treaba asta n-a reuşit s-o facă dintr-o dată. În prima zi a fotografiat un număr de pagini şi s-a terminat filmul, aşa că a trebuit să mai stea cîteva zile încuiat cu materialul secret în biroul său. Pe primul film avea paginile 1—181 şi a continuat liniştit să fotografieze toate celelalte pagini.

Acest dar, aparatul de fotografiat, era o investiţie bună. Noul sport îl pasiona pe Harry, care se arăta foarte sîrguincios şi, din proprie iniţiativă, fotografia tot ce-i cădea în mînă. Era ahtiat după bani, ar fi vrut să cîştige tot mai mulţi. Prima lui pradă care nu-i fusese comandată a fost destul de valoroasă. A adus treizeci de fotografii ale noului submarin atomic „Dreadnought". Nu erau prea bune, iar defecţiunile datorate timpului de expunere le reduceau valoarea la jumătate. Totuşi, ele reprezentau un material informativ important. Mai tîrziu, Houghton a susţinut că el ştia să fotografieze, dar că intenţionat n-a expus suficient imaginile pentru ca, practic, ele să fie inutilizabile.

Dar e greu să dăm crezare cuvintelor lui Houghton. Omul acesta era măcinat de o dorinţă bolnăvicioasă de a avea cît mai mulţi bani. Era în stare să facă orice, numai să nu reclame prea multă muncă şi să-i aducă un cîştig apreciabil. El era cel cu iniţiativa. Dovadă sînt cele 29 de fotografii ale diferitelor ordine date unităţilor de marină ale maiestăţii-sale, o fotocopie a registrelor unităţilor navale şi înregistrările avansărilor sau mutărilor ofiţerilor. Într-o zi a descoperit într-un birou un plan vechi şi uzat al bazei din Portland şi l-a furat. S-a gîndit că pe hîrtia aceea ferfeniţită ar putea lua bani buni, şi a riscat.

După ce a divorţat de doamna Peggy, Harry şi-a început idila lui conjugală. Avea tot ce-şi visase : vilă, o maşină nouă şi o amantă — pe Bunty Gee —, care-i era, totodată, şi colaboratoare discretă în bănoasa lui profesiune. Bunty Gee lucra la un centru de documentare, unde ajungeau, mai devreme sau mai tîrziu, toate schiţele de plan ale construcţiilor şi rezultatele testelor de experimentare. Ea ţinea evidenţa, rînduia documentele în arhivă şi depozita matriţele desenelor. Pentru asta primea săptămînal 11 lire, 11 şilingi şi 6 pence. Toate informaţiile şi desenele care treceau prin mîna ei erau secrete, strict secrete sau, în orice caz, nu puteau fi cunoscute decît de persoane de încredere. Cînd a fost angajată la baza din Portland, a semnat o hîrtie prin care se obliga să nu divulge nimic în legătură cu legea pentru protecţia secretelor de stat.

„Promit să nu transmit nimănui, nici verbal, nici în scris, fără aprobarea prealabilă a Amiralităţii nici un fel de re-

lații sau date cu care am de-a face în activitatea mea, să nu le transmit nici unei persoane, indiferent dacă este civilă sau face parte din forțele armate ale maiestății-sale. Înțeleg că acest angajament rămîne valabil nu numai în perioada în care-mi exercit funcția, ci și oricînd după aceea, cînd nu voi mai fi în slujba Amiralității".

Probabil că la bază supravegherea lăsa mult de dorit. Altfel nu se poate explica în ce fel reușea Bunty Gee să scoată documente secrete fără ca, în tot acest timp, cineva să observe ceva. Cînd locotenent-comandorul Johnson s-a interesat de noul aparat cu care urmau să fie înzestrate viitoarele modele ale submarinelor englezești, Bunty Gee l-a asigurat că nu va fi nici o problemă să-i procure planurile detaliate ale întregului proiect, întrucît multe dintre ele se află pe biroul ei.

S-a ținut de cuvînt. În ziua cînd avea fixată întîlnirea cu patronul lor, pur și simplu a luat șapte plicuri conținînd informații importante în legătură cu proiectul, le-a pus într-un plic mai mare cu antetul Amiralității și a ieșit pe poartă cu ele sub braț. După aceea le-a dat lui Harry Houghton, fără să aibă sentimentul că săvîrșește un lucru extrem de periculos, de grav și că, de fapt, ceea ce face ea este o infracțiune penală.

Odată, în toamna anului 1960, timp de două luni de zile, Harry Houghton a pierdut legătura cu locotenent-comandorul. Și inspectorul George G. Smith a observat că Houghton nu se mai întîlnește cu bărbatul pe care de asemenea îl urmărea. Alex Johnson nu era la Londra, ulterior a explicat că fusese plecat pentru mai mult timp în Europa.

Sub raport profesional, pentru agenții care primiseră ordin să urmărească fiecare pas al oamenilor ce veneau în contact cu Houghton, acest lucru însemna o pierdere. Johnson — pe care nu-l scăpau din ochi — a dispărut dintr-o dată fără urmă. De aceea, din dorința de a face să se uite rușinea suferită, s-au străduit să obțină măcar un succes parțial. Au deschis seiful în care știau că Johnson depozitase ceva înainte de a pleca. Agenții Scotland Yardului n-au vrut să recunoască niciodată că au recurs la acest procedeu ilegal, dar unul dintre specialiști a mărturisit mai tîrziu că a participat

la spargerea seifului de la Banca Midland din strada Great Portland.

Acest lucru nu se putea face fără aprobarea directorului, care a confirmat că a fost la curent cu săvîrşirea acestei percheziţii ilegale. După cum rezultă din mărturiile locotenent-comandorului Johnson, directorul avea motive de ordin personal s-o facă. Cîndva au fost parteneri într-o speculaţie bancară cu participaţie. Domnul locotenent-comandor a cîştigat la aceste tranzacţii de bursă aproape sută la sută, iar domnul director al Băncii Midland a pierdut cam tot atîta. Poate că acesta să fi fost unul dintre motivele care au făcut posibil ca agenţii Scotland Yardului să-l convingă cu atîta uşurinţă să închidă ochii şi să încuviinţeze spargerea.

Alex Johnson era priceput în meseria lui. Chiar în ziua în care s-a întors din călătoria sa din Europa s-a dus la banca din strada Great Portland. A intrat în subsolul în care se găsesc seifurile, a deschis dulapul blindat şi s-a uitat la săculeţul pe care-l pusese acolo. Nu l-a atins, s-a uitat cu multă băgare de seamă ca să vadă poziţia în care se găseşte. Apoi l-a deschis. Imediat şi-a dat seama că cineva umblase la el.

Există mijloace foarte simple şi verificate pentru a te asigura împotriva curioşilor nedoriţi. Alex Johnson bănuia că există cineva care-l urmăreşte şi s-a gîndit că aceeaşi persoană va fi curioasă să-l cerceteze şi seiful, pentru a afla ce conţine. De aceea a avut grijă să-l aranjeze în aşa fel, încît să constituie o capcană foarte simplă. Curiosul a căzut în capcană şi n-a reuşit să descopere nimic serios, dar locotenent-comandorul Johnson şi-a dat seama că, începînd din acest moment, lucrurile se complică. De altfel, foarte curînd a avut o nouă dovadă, şi mai convingătoare.

Alex Johnson locuia la pensiunea White House, nu departe de Regent's Park, unde închiriase un apartament mobilat. Îl cunoştea pe administrator, căci şi în 1958 a locuit aici cîteva luni. White House este o clădire solidă, cum sînt cele mai multe imobile din centrul Londrei, unde totul aminteşte de vechea tradiţie a City-ului londonez. Locuinţa din apropiere de Regent's Park era foarte indicată pentru activitatea lui Johnson, întrucît e greu de presupus că i-ar putea trece cuiva prin cap să caute un suspect într-o astfel de casă. Şi totuşi.

Locotenent-comandorul avea mulţi cunoscuţi la Londra şi în împrejurimi. Rareori se întîmpla să rămînă simbăta şi duminica în oraş. Pleca în weekend. Într-o duminică seara, cînd s-a întors acasă, a descoperit că, în lipsa lui, apartamentul îi fusese vizitat de hoţi. În camere era o dezordine de nedescris, hainele şi lenjeria scoase din dulap şi aruncate pe unde s-a nimerit, cărţile răvăşite pe rafturi, de parcă cineva ar fi căutat acolo vreo comoară. Răufăcătorii au spart uşile, în afară de cea de pe coridor, pe care au deschis-o cu un şperaclu.

De la prima vedere, Alex Johnson a înţeles că vizitatorii lui nu fuseseră nişte gangsteri din Soho şi că ei n-au venit să fure nici bani, nici bijuterii. Domnii aceştia au căutat cu totul altceva. Dar, pentru a se păstra aparenţele, unul dintre ei a furat un mic ceas de mînă.

Această întîmplare l-a determinat pe Alex Johnson să fie cu ochii în patru. În zilele următoare trebuia să se întîlnească cu Harry Houghton. Şi-a dat seama că, în actualele condiţii, întîlnirea este periculoasă. Totodată se temea de ceea ce ar fi fost în stare să facă zelosul Houghton dacă l-ar aştepta degeaba. De aceea s-a hotărît să se ducă, dar să încerce să-i dea lui Houghton de înţeles printr-un semn oarecare că trebuie să se prefacă că nu-l cunoaşte.

La 7 ianuarie 1961, locotenent-comandorul Alex Johnson a ieşit din White House cu două ore înainte de momentul fixat pentru întîlnire. A hoinărit pe străzile Londrei, aruncînd priviri discrete în jur, pentru a observa dacă este urmărit şi de cine. Nu putem spune dacă a reuşit să se convingă sau nu. A avut însă impresia că i-a derutat pe urmăritori, altfel n-ar fi riscat.

La ora întîlnirii se afla la întretăierea străzii Waterloo cu Bridge Road. Cu multă atenţie a cercetat din nou terenul. Numai că nu era un lucru prea simplu, cu toată mulţimea care se vîntura pe trotuar. La cîteva zeci de metri în faţa lui l-a văzut pe Harry Houghton trecînd strada agăţat de braţul lui Bunty Gee. Bunty ţinea în mînă o sacoşă.

Alex Johnson voia să-i atragă lui Harry Houghton atenţia că s-ar putea ca cineva să-i urmărească şi nu trebuie să fie văzuţi împreună şi apoi să dispară în mulţimea trecătorilor.

— Trebuie să dispar un timp, i-a spus și a continuat să meargă.

— Poftim, luați sacoșa, găsiți totul în ea, a spus miss Bunty Gee.

— V-am adus tot ce-ați cerut, a intervenit și Harry Houghton.

Cu o zi înainte, miss Bunty Gee adusese de la birou șapte procese-verbale secrete, Harry a lăudat-o și a hotărît că, deocamdată, să ia cu el numai patru. Uneori, mai puțin poate să însemne mai mult. Nu va fi un pachet prea voluminos și le mai rămîne ceva și pentru altă dată. A luat și un film nedevelopat, care, de asemenea, conținea unele informații prețioase. Le-a împachetat pe toate într-o hîrtie lucioasă, cum se folosește pentru ambalarea darurilor de Crăciun, și apoi a pus pachetul în sacoșa pe care o ducea Bunty Gee. Pînă la Londra au mers cu trenul. În acea zi de 7 ianuarie, drumurile erau înghețate.

În jurul orei prînzului, Bunty Gee a mai făcut cîteva cumpărături în Salisbury, iar după masă s-au îndreptat spre locul de întîlnire. Au coborît la gara Waterloo și la ora șaisprezece și treizeci se aflau la locul convenit. Lîngă ei a apărut inspectorul principal George G. Smith și încă cîțiva domni îmbrăcați în mantale și cu pălării cenușii.

I-a împins pe toți într-un „Bentley" negru și au pornit atît de repede, încît nimeni nu a observat ceva, iar trecătorilor de pe Waterloo Bridge Road nici nu le-a trecut prin minte că la cîțiva pași de ei s-a jucat scena finală a unuia din cele mai emoționante capitole din istoria contemporană a operațiilor secrete.

4

În urmă cu cîteva zile, Harry Houghton răsădea niște cactuși în sera noii lui căsuțe și își făcea tot felul de planuri de viitor. Vor pleca într-un voiaj în Mallorca, poate se vor duce chiar și la Tokio, la Olimpiadă, acum își pot permite să ducă o viață de lorzi. Cînd vor ieși la pensie, nu vor mai fi nevoiți să socotească fiecare penny. În camera alăturată,

Bunty Gee copia întrebările domnului locotenent-comandor la care trebuia să răspundă. Pe masa ei de lucru erau o grămadă de hîrtii, o întreagă bibliotecă de documente secrete, din care putea extrage orice informaţii. De fapt, prin munca ei, avea acces la toate actele.

Harry Houghton stă acum pe bancheta din spate a „Bentleyului" negru, încadrat de o parte şi de alta de cîte un bărbat mătăhălos, care îl păzeşte. Prin poarta cu turnuleţe, maşina intră în curtea Scotland Yardului. O adevărată tragedie. Se vede treaba c-a fost urmărit. Cineva l-a descoperit şi l-a denunţat. Afurisit ghinion. Numai domnul locotenent-comandor îl poate salva din încurcătură. Dar smintiţii ăştia l-au ridicat şi pe el. După cum se vede, habar n-au că e diplomat şi că, de pe urma arestării lui, ar putea s-o păţească.

Trec printr-un coridor întunecos şi rece. Harry Houghton se întîlneşte faţă în faţă cu Alex Johnson. Îl duc doi civili. Are, într-adevăr, cătuşe la mîini sau numai i s-a părut ?

În încăperea care arată de parcă locatarii ei ar fi părăsit-o cu mulţi ani în urmă, se află două scaune stinghere, un birou ieftin şi încă unul, mai mic, care te duc cu gîndul la interogatoriile din timpurile reginei Victoria.

Pe mîna cui au fost daţi Harry Houghton şi miss Bunty Gee nu se ştie ; dar de personajul principal s-a ocupat de la început inspectorul George G. Smith, care i-a spus din capul locului :

— Sînteţi bănuit de spionaj în favoarea unei puteri străine, împotriva Angliei. Dezbrăcaţi-vă !

Şi a făcut un semn ajutoarelor, care au început o percheziţie amănunţită.

În încăperea alăturată se petrece o scenă asemănătoare. Harry Houghton scoate din buzunar o brichetă de aur marca „Dunhill", 16 lire monedă şi două bilete de întoarcere, clasa a doua, Salisbury-Waterloo. Nu sînt valabile decît o singură zi, aşa că îşi vor pierde valabilitatea. În geanta lui miss Bunty Gee se găsesc 27 de lire, pudră, ruj. De cînd a aflat că este învinuită de încălcarea legii pentru protecţia secretelor de stat repetă, enervant, ca un automat :

— Dar n-am făcut nimic rău...

Sergentul înscrie într-un formular lucrurile reţinute şi, ca toţi poliţiştii din lume, bate încet, cu un singur deget la ma-

şină. În treizeci de minute este gata, încă o verificare, semnătura celui reţinut şi pe scenă apare inspectorul principal George G. Smith.

Alex Johnson este liniştit şi anchetatorul se preface a fi la fel de calm. Recurge la tot arsenalul de trucuri poliţieneşti obişnuite :

— Aşa, şi acum să ne spuneţi frumos, pe rînd, totul, cum aţi procedat, cum aţi organizat lucrurile, cine vă furniza informaţii. Cred că vă daţi seama că, mărturisind, vi se vor putea acorda circumstanţe atenuante. Şi apoi, nici nu are rost să negaţi, pentru că noi ştim oricum totul.

— Atunci, desigur, nu vă va deranja dacă eu nu voi declara nimic, răspunde foarte calm Johnson.

Se vede bine că arestatul se pricepe la astfel de treburi. Ştie că nu e obligat să vorbească şi ştie că are dreptul să consulte un avocat. Dar comisarul George G. Smith nu ştie acest lucru şi nu se grăbeşte de loc să-i îndeplinească dorinţele. În loc de răspuns pleacă din încăpere şi-l lasă în societatea paznicilor. Aceştia nu sînt prea rigizi şi nici nu-şi dau aere de superioritate. Pînă la urmă îl poftesc să bea ceai cu ei. Aşteaptă o oră, două, pînă dimineaţa. Domnul comisar Smith e grăbit.

Între timp este percheziţionată locuinţa din pensiunea White House, în apropiere de Regent's Park. Inspectorul Smith se înapoiază şi, cu chipul destins într-un zîmbet, pune pe masă trofeele.

— Ştim tot, avem dovezi împotriva dumneavoastră. Aţi face bine să recunoaşteţi. Am găsit cifrul şi banii ; semnaţi şi vă vom lăsa în pace. Oricum nu mai aveţi nici o scăpare.

Arestatul îi dă de furcă lui Smith. Tace, nici nu se gîndeşte să facă mărturisiri. De aceea, pînă la urmă, comisarul trebuie să cedeze şi să-i îngăduie să-şi exercite dreptul acordat prin lege.

— Poftim, acolo e un telefon, puteţi chema un avocat!

Este duminică dimineaţă, foarte devreme şi toată lumea mai doarme. Convorbirea cu reprezentantul legii are un aspect grotesc. La început, omul trezit din somn care se află la celălalt capăt al firului nu pricepe nimic. Arestatul trebuie să-i explice de mai multe ori unde se află, de unde telefonează şi în ce scop. Subliniază în cîteva rînduri că agenţii Scotland

Yardului l-au ridicat în mod ilegal de pe o stradă aglomerată a Londrei. Nu i s-a arătat nici mandatul de arestare și nici actul de acuzare. Acum îl sună chiar din clădirea Scotland Yardului, unde, contrar instrucțiunilor, a fost ținut toată noaptea fără să i se dea de mîncare și un pat, în ciuda prescripțiilor legale.

Funcționarii de la Scotland Yard ascultă. Cînd arestatul pune receptorul jos, ei încearcă să mai îndrepte ce se poate. Îl urcă în mașină și-l duc la secția de poliție de pe Bow Street. Pe drum fac tot ce pot ca să-i smulgă o mărturisire, dar zadarnic.

În toate țările lumii, arestatul este trecut de la un polițist la altul ca o marfă care s-ar putea altera. Un bon de predare, revizia obiectelor reținute, și fiecare rînd din inventar este iarăși bifat. Toți trei arestații stau unul lîngă altul în fața biroului uzat. După ce li s-au luat amprentele lui Harry Houghton și lui miss Bunty Gee, a venit rîndul celui de-al treilea arestat. Sergentul avea pregătite formularele, fișele și tușul pentru ștampilă. Arestatul a dat din cap.

— N-aveți dreptul să-mi luați amprentele. Nu am fost încă acuzat.

Sergentul capitulează. Își dă seama că are în fața lui un om care cunoaște toate chițibușurile legii. Nu-l amenință și nu mai recurge la nici un șiretlic. Dar își face, totuși, datoria lui de funcționar:

— Cum vă numiți?

— Gordon Lonsdale, rostește locotenent-comandorul Alex Johnson.

Harry Houghton se uită întîi la polițist, apoi la protectorul lui și în ochi i se citesc o mie de întrebări, dar nu este în stare să formuleze nici una.

— Cum Lonsdale? — izbutește cu greu să rostească Harry Houghton. Poate tot mai spera că complicele său va scoate pe loc din buzunar pașaportul diplomatic și le va cere să telefoneze la Foreign Office, direct ministrului de externe, care le va arăta cum trebuie să se poarte. Și-apoi, vor fi puși în libertate.

— Cum Lonsdale? — repetă Harry Houghton.

— Liniște! Nu ați fost întrebat, strigă atotputernicul sergent.

— Dar el este locotenent-comandor în misiunea militară americană! — nu se mai poate stăpîni Harry Houghton.

— Vă înşelaţi, domnule — îi răspunde sergentul cu glasul cel mai dulce —, este un comerciant londonez. Numele lui este Gordon Lonsdale. Am aici actele lui.

5

Inspectorul principal Smith a arestat trei suspecţi şi cel puţin despre unul poate spune fără nici o rezervă că e o captură extraordinară. Să prinzi în 1961, în Anglia un agent secret de asemenea calibru cum este Gordon Lonsdale e un succes pe care şefii nu-l uită prea repede. Acum în faţa inspectorului se află actele celui suspect. Mai întîi le cercetează el, apoi le duce la laborator. E descumpănit. Actele nu par a fi false.

Pe paşaportul canadian figurau următoarele date: numele — Gordon Arnold Lonsdale, născut la 17 august 1924 la Cobalt, statul Ontario. Tatăl — Jack Emanuel Lonsdale. Mama — Olga, născută Boursu.

— Telegrafiaţi imediat la Cobalt să se verifice datele!

Nu era necesar, dar inspectorul Smith n-avea de unde să ştie acest lucru. Actele lui Lonsdale erau autentice. El s-a născut într-adevăr în Canada, era cetăţean canadian, deşi mai tîrziu nişte reporteri ai unor ziare bulevardiere, precum şi unii istorici serioşi au încercat să impună o versiune mai romantică.

Bunicul lui Gordon era originar din Scoţia. S-a mutat în Canada fiindcă era sărac, dar optimist. Cum i-a mers şi ce a lucrat, nu se ştie. Din perioada cît a trăit în Canada se ştie numai că s-a căsătorit cu o indiană, de la care Gordon Lonsdale a moştenit trăsăturile feţei.

Fiecare din neastîmpăraţii strămoşi ai lui Lonsdale, care n-au avut răbdare să stea pe capror, au transmis nepotului şi fiului lor cîte ceva din înclinaţiile lor de pionieri.

Gordon Lonsdale nu s-a născut într-o familie fericită. Tatăl şi-a abandonat îndatoririle de părinte cînd fiul lui nu avea decît un an. Mama trăia de pe o zi pe alta şi se

simţea străină în ţara atît de îndepărtată de meleagurile pe care se născuse, Finlanda. De aceea, cum era şi firesc, a fost bucuroasă cînd a întîlnit un compatriot. El era mecanic auto şi lucra la un garaj; se numea Arnold Pichlaya. Finlandezii ştiu să se opintească atunci cînd e nevoie, şi noul tată al lui Gordon era un finlandez harnic. Dar asta nu i-a folosit prea mult. A venit anul 1930, criza a adus cu sine nu numai prăbuşirea comerţului, dar a cuprins şi industria şi, în general, tot ce avea vreo legătură cu finanţele. Arnold Pichlaya a rămas pe drumuri.

Umbla din zori pînă în noapte să caute de lucru. Era dispus să facă orice muncă numai să-şi poată întreţine familia. Dar, ca el, milioane de oameni băteau străzile. Şi în fiecare dimineaţă se trezeau alţii în aceeaşi situaţie. Arnold Pichlaya încerca să răzbată prin valurile celor care căutau de lucru şi, cînd şi-a dat seama că este gata să se înece, călăuzit de înţelepciunea lui simplă de ţăran, a luat o hotărîre radicală. A cumpărat trei bilete de vapor, locuri pe rogojină în cala vasului, pe care le-a plătit muncind ca fochist; s-a îmbarcat cu soţia şi fiul lui şi a pornit-o peste ocean. Avea convingerea că singurul colac de salvare care-l va ajuta să se menţină la suprafaţă îl poate găsi în bătrîna lui patrie. Acasă nu-l vor lăsa să piară de foame.

N-au ajuns la Helsinki, s-au oprit la jumătatea drumului. La Lvov cineva avea nevoie de un mecanic auto, şi Arnold Pichlaya n-a stat prea mult pe gînduri şi s-a hotărît. Şi-a spus că principalul lucru e să-şi cîştige bucăţica de pîine şi a rămas în Polonia, împreună cu soţia, fiul lui vitreg, Gordon, şi cu propria lui fiică.

Casa lui Pichlaya era un adevărat turn Babel. Gordon Lonsdale nu ştia decît englezeşte, dar începu să frecventeze şcoala poloneză. Mama lui n-a învăţat niciodată polona şi vorbea englezeşte cu fiica ei. Dar în casa lui Pichlaya se vorbea şi finlandeza, căci capul familiei cerea ascultare în limba lui maternă. Pentru ca învălmăşeala de graiuri să fie completă, familia locuia la feroviarul Boris Gusev. Acesta era originar din Rusia, lucru de care se simţea foarte mîndru. Cînd avea prilejul, vorbea numai ruseşte. Gordon Lonsdale a avut o şcoală bună şi, fiind sîrguitor, a învăţat şi germana. Era excepţional de talentat şi de mic a vădit

un dar remarcabil de a se adapta. Orice limbă străină o pronunţa ca pe o limbă maternă.

Foarte curînd a avut ocazia să-şi valorifice calităţile. Cînd tatăl lui vitreg a reuşit să strîngă cîteva sute de zloţi, mama lui Gordon l-a pregătit să plece înapoi peste ocean. Urma să-şi continue învăţătura în California, unde Olga Lonsdale-Pichlaya avea o soră. Gordon, care nu împlinise încă doisprezece ani, a plecat la mătuşa lui din Statele Unite şi a început să meargă la şcoală în Berkeley. Din unele surse reiese că acolo a fost înscris sub numele mătuşii, ca fiu al acesteia.

Era un elev bun ; în perioada aceea s-a perfecţionat în limba germană şi a căpătat şi o preţioasă experienţă de viaţă. Se pricepea să creeze bună dispoziţie şi să-i amuze pe cei din jur. Promitea să fie un tînăr care ştie să se descurce în viaţă. În 1938 se întoarce în Polonia, unde îşi reîntîlneşte familia, pe Gusev, a cărui fiică, Vera, devenise aproape o domnişoară şi, după părerea lui Gordon, o domnişoară foarte frumoasă.

Gusev a fost mutat la Varşovia, fiind avansat maistru la atelierul de reparat vagoane. Familia s-a mutat din Lvov şi Gordon Lonsdale a plecat cu ei pentru a-şi continua studiile, dar şi mînat de alte motive. Mai tîrziu a recunoscut chiar el că s-a bucurat foarte mult cînd Gusevii l-au luat cu ei. Era îndrăgostit de Vera Guseva cu toată ardoarea lui de adolescent, convins fiind că n-ar putea trăi fără ea.

Dar fericirea i-a fost de scurtă durată. După trei luni a izbucnit războiul. Germanii se aflau la porţile Varşoviei şi bombardau fără încetare oraşul. O schijă de obuz a ucis-o pe Vera Guseva. Gordon Lonsdale a trăit prima mare dezamăgire din viaţa sa şi a primit, totodată, prima lecţie politică. Moartea neaşteptată a prietenei a constituit pentru el o grea lovitură şi a jurat solemn să o răzbune.

Pe atunci încă nu bănuia ce multe ocazii îi va oferi viaţa pentru a dovedi cît de serioasă i-a fost făgăduiala. Nu-i trecea prin gînd că lupta împotriva violenţei va deveni menirea vieţii lui. Nici pe atunci n-a admis să stea deoparte, căci, deşi avea numai cincisprezece ani, se considera bărbat în toată firea. Şi în Varşovia distrusă a găsit nu o dată

prilejul de a se angaja în lupta ilegală împotriva ocupanților.

Împrumutînd pentru prima oară personalitatea altui om, Gordon Lonsdale intră în rolul ce-i fusese prescris și, cu acte străine în buzunar, susține, conform ordinului primit, că este german polonez. Bate la ușa Organizației Todt și își recită rolul învățat pe dinafară : simte că este de datoria lui să intre în rîndurile compatrioților și, cum la cei cincisprezece ani ai lui este prea tînăr ca să lupte pe front, vrea cel puțin să ajute în unitățile de muncă. El este un Volksdeutsche, așa cum reiese și din legitimația pe care o prezintă. Îi dau mîna, apoi o ridică în semn de salut și, gata, primul pas a fost făcut.

Organizația Todt reprezintă de fapt comandamentul unităților de muncă aflate sub conducere militară și este o organizație de proprietari de sclavi extinsă în întreaga Europă. În țările ocupate, ea înalță monumente ce marchează expansiunea nazistă : buncăre de beton armat, adăposturi subterane, coridoare secrete, poziții de foc pentru artilerie, lagăre de concentrare. Într-o astfel de întreprindere e bine să existe informatori. Gordon Lonsdale se supune întru totul ordinelor, salută cu glas tare „Heil Hitler !" și în gînd îl blestemă. Știe să se descurce și cîștigă încrederea șefilor. Pentru desăvîrșirea camuflajului său, intră în organizația tineretului nazist, Hitlerjugend. Cînd șeful îl alege pentru a-i încredința misiunea de a duce planuri sau documente la vreun birou german, el le duce mai întîi pentru o jumătate de oră într-o căsuță de la periferie, unde ușa se deschide numai cînd bați de trei ori lung și de două ori scurt. Acolo, documentele sînt fotografiate și, după aceea, Gordon Lonsdale le înmînează destinatarului. În felul acesta, Rezistența poloneză și centrala din Moscova a serviciului de informații primesc din Polonia știri despre pregătirile naziștilor în vederea cotropirii Uniunii Sovietice.

Încă în decembrie 1940, Hitler a semnat planul care purta numele conspirativ de „Barbarossa". Germanii au hotărît să invadeze Uniunea Sovietică. Una din principalele căi de atac trecea prin Polonia ocupată. Gordon Lonsdale a fost unul dintre luptătorii de pe frontul secret.

Munca agentului în spatele frontului nu este o plimbare duminicală. Agentul duce două vieți și nu-i este îngăduit să le confunde nici pentru o secundă. El se află în permanență pe marginea prăpastiei și în orice împrejurări trebuie să aibă o comportare discretă, să nu-și trădeze neliniștea sau emoțiile. În plus, frontul este mereu în mișcare și stația de emisie, care transmite știrile la Moscova, nu poate rămîne mult timp în același loc. Gordon Lonsdale, ca și toți ceilalți, se mută aproape în fiecare zi. I s-a repartizat un nou sector, la nord-vest de nodul de cale ferată Orșa.

Pe aici trec transporturile militare și se face aprovizionarea frontului. În spatele sîrmei ghimpate sînt munți de bidoane de tablă conținînd carburanți. Umplerea vagoanelor-cisternă cu benzină pentru avioane se face în gările subterane. Șase bărbați, printre care se numără și Gordon Lonsdale, dispun de un aparat de recepție nu prea grozav și de un aparat de emisie cam primitiv ; ei trebuie să fie în permanență informați asupra celor ce se petrec în sectorul de cale ferată aflat sub supravegherea lor și să comunice de trei ori pe zi la centrală ce mișcări au loc. Asta le cam dă de furcă și este și o treabă a dracului de periculoasă.

Fiecare agent are în buzunar acte false și trebuie să știe ca pe apă nouă lui biografie. Pentru Gordon Lonsdale s-a găsit un camuflaj simplu. Dintr-un ordin nazist falsificat reiese în mod evident că a fost mutat la o unitate locală a Organizației Todt. Formularele și ștampilele sînt autentice. De asta s-a îngrijit el singur. Se urcă într-un tren militar care merge în direcția frontului. În fiecare zi înaintează cu cîteva sute de kilometri spre răsărit, ajungînd tot mai aproape de țintă. Cînd sosește la punctul stabilit, germanul polonez leapădă uniforma Organizației Todt și se transformă într-un băiat sovietic încălțat cu opinci. Nu are părinți, s-a pierdut de ei. A rămas singur și nu știe încotro s-o apuce, rătăcește desperat din casă în casă. Într-o familie i se dă să mănînce, în alta este primit să înnopteze. Poliția, care face razii, nu dă nici o atenție băiatului murdar cu rubașca ruptă. Nici unui german nu-i trece prin cap că tocmai băiatul ăsta murdar, cu mutra lui de prostănac, la o oră după miezul nopții,

aprinde focurile de semnalizare formînd triunghiurile în care avioanele lansează parașutiști, provizii și arme.

În acești ani și în condițiile frontului, serviciul de informații este pe jumătate luptă de partizani. Important e să ai o țintă precisă și prezență de spirit. Și o armă în mînă. O pușcă este foarte valoroasă, un pistol de asemenea. O mitralieră ușoară și un tun antitanc sînt o comoară. Armata sovietică s-a retras de pe acest teritoriu. În sate și mai ales în păduri se ascund cei care au reușit să fugă din lagărele de prizonieri sau au reușit să scape la timp de sub paza germanilor. În păduri se mai găsesc și arme aruncate, pe care partizanii le caută, căci proiectează formarea unor unități militare.

Grupul din care face parte Gordon Lonsdale ajută la organizarea detașamentelor de partizani și la strîngerea armelor ce pot fi folosite. Băiatul rus nu reușește de loc să-și găsească părinții. Se învîrtește de colo pînă colo pe străzi cu un geamantănaș jerpelit în mînă. Geamantanul are fundul dublu și acolo își ține ascunse actele de german. Într-atît de bine a intrat în rol, încît oricine ar fi putut jura că băietanul acesta nu înțelege nici o boabă nemțește. Într-o zi se apropie de clădirea cinematografului din localitate și înfige într-o crăpătură a zidului o surcea. Acesta este semnalul că grupul lui Lonsdale este gata să pornească la acțiune.

Pentru agenți, nodul de cale ferată reprezintă o mină de aur, căci pe aici trec majoritatea transporturilor. Orșa se află pe linia Minsk-Moscova. E de ajuns să răspîndești discret de-a lungul liniei oameni care să observe mișcarea trenurilor, să înregistreze ce conțin vagoanele și încotro se îndreaptă. Radiotelegrafistul transmite zilnic un raport la centrala din Moscova. Raportul lui este, totodată, un pronostic cu caracter strategic privind mișcările de pe front. Activitatea aceasta e legată de mari primejdii, dar plină de succese, și informațiile furnizate au pricinuit nu o dată greutăți germanilor.

Partizanul trebuie să se priceapă la toate. El trebuie să știe să tragă cu arma și să mînuiască aparatul de emisie, trebuie să facă rost de alimente și să dea îngrijiri unui camarad rănit, să știe să facă un bordei și să repare un aparat de recepție stricat, să jupoaie o căprioară și să extragă o măsea

care doare. Bineînțeles că trebuie să fie în stare să arunce în aer un pod, o fabrică sau o stație de cale ferată, iar pentru asta tot el trebuie să pregătească explozibilul.

Este o dimineață cețoasă de iarnă, cu puțin înainte de ivirea zorilor. Gordon Lonsdale, urcat pe un deluşor la cîțiva metri mai sus de calea ferată, ține sub observație sectorul lui. Patrula germană a trecut în urmă cu aproape zece minute, şi trenul nu mai vine odată. În timp de război nu te poți bizui nici pe mersul trenurilor publicat înainte cu o zi. Gordon Lonsdale bagă mîna în traistă şi pipăie mina. Obiectul acesta mic poate arunca în aer o locomotivă.

De la început, partizanii au atacat trenurile germane care transportau soldați şi muniții. În primele săptămîni, acțiunile acestea erau încununate de succes, apoi germanii au adus patrule, care, la intervale regulate, treceau peste o anumită porțiune şi cercetau linia. De aceea, mina nu putea fi plasată decît cu puțin înainte de sosirea trenului.

Se aude din depărtare pufăitul locomotivei cu abur, care înaintează cu toată viteza. În zare se vede norul de fum. În momentul acesta, transportul militar se află la curba de jos; pînă ajunge la cea de sus, Gordon Lonsdale trebuie să coboare la terasamentul liniei.

Se scoală, îşi întinde mădularele amorțite, îşi mişcă brațele ca să-şi pună sîngele în mişcare, apoi se lasă să alunece la vale pe şezut. Ceea ce urmează este o operație îndelung exersată: așteaptă pînă cînd locomotiva se apropie şi nu-l mai despart de ea decît vreo 300 de metri, un salt spre linia ferată, pe care așază mina, un salt înapoi şi depărtarea în fugă de terasament înainte de a sări totul în aer...

De data aceasta, deşi toate mişcările fuseseră dinainte calculate, a făcut un pas greşit. Poate a acționat mai încet sau poate n-a respectat ordinea cuvenită. Ultimul lucru pe care l-a mai auzit a fost bubuitul exploziei. Apoi s-a lăsat o beznă adîncă şi liniște. După cîteva luni s-a aflat că mina a distrus locomotiva şi primele vagoane. Dar explozia l-a rănit şi pe Gordon Lonsdale. S-a tîrît orbește cîteva zeci de metri mai departe de terasament. În învălmăşeala care s-a creat, germanii nu l-au observat. Cînd tovarăşii lui au văzut că nu se întoarce, s-au dus după el. L-au găsit. Nu mai dădea

nici un semn de viață. Nu vedea, nu auzea, nu putea să vorbească. Respira doar. După aspect, ai fi zis că e mort.

Nu departe de Orșa, în pădure, era un aerodrom al partizanilor. Cît timp terenul mocirlos era înghețat, aici aterizau noaptea avioane care transportau materiale și oameni la sau de la Moscova. În ultimul avion din sezonul de iarnă l-au urcat și pe Gordon Lonsdale. Cînd și-a revenit în simțiri, se afla într-un spital din Moscova. Era înfășurat în cearșafuri albe, uscate și calde, nu prea auzea, dar știa că se află pe mîna unor medici pricepuți și avea încredere că se va face sănătos.

Conducătorul grupului nu l-a uitat pe agentul său rănit. Și, cînd a avut cîteva zile treabă la Moscova, a venit să-l vadă. Se pare că vizita aceasta a fost hotărîtoare pentru Lonsdale. Au analizat împreună toate posibilitățile, au vorbit despre trecut și despre viitor și s-au înțeles ca Lonsdale să mai urmeze tratamentul cîteva săptămîni, căci un informator fudul de urechi nu e bun de nimic. Dar fiindcă este păcat să piardă acest timp prețios, să nu stea cu mîinile în sîn pînă cînd va fi iarăși în formă, ci să urmeze o școală specială.

Nu se poate spune că a trîndăvit. După cum relatează chiar el, de-abia avea timp să facă tot ce era prevăzut în programa școlii. Numai pentru tehnica și mecanica radio avea nevoie de mai multe ore pe zi. În plus, a făcut multă practică într-un atelier de reparații auto, căci trebuia să învețe și o meserie, că pe viitor, dacă va fi nevoie, să se poată da drept mecanic auto sau șofer calificat. E o meserie bună, care nu prea atrage atenția și oriunde pe lume este nevoie de șoferi.

Lonsdale a urmat școala pînă la sfîrșitul anului 1942. În ianuarie următor se afla într-un avion care zbura în direcția frontului. În cursul nopții a fost parașutat deasupra unui ținut înzăpezit, la cîțiva kilometri de Minsk. Cînd a sărit, s-a cufundat într-un troian pînă la brîu. Apoi a pornit în direcția în care bănuia că va ajunge la un drum. Era din nou german. A crescut în Polonia, dar era mîndru de poporul lui și voia să fie alături de el. Pînă acum a fost pe front, și întotdeauna printre primii.

Naziștii aveau nevoie de toți cei care știau să scrie și să citească, de toți cei care dovedeau că știu să țină în mînă un condei sau un pistol. Tînărul Lonsdale nu era îngrijorat în privința carierei pe care o va face în slujba lor. A fost repartizat la un oficiu al forțelor de muncă germane. Era un loc cum nu se poate mai avantajos pentru un agent cu ochii larg deschiși. Se descurca de minune, ajuta unde era nevoie; altcori făcea încurcături atunci cînd repartiza forțele de muncă după cum îi dicta conștiința. În fiecare seară transmitea informații la Moscova.

„Așa l-am întîlnit pentru prima oară pe cel mai minunat om pe care l-am cunoscut vreodată și care, în același timp, era cel mai iscusit ofițer al serviciului de informații al tuturor timpurilor (R. I. Abel. — *V.P.B.*). Mi-a fost dat să colaborez cu el, iar colaborarea noastră a fost îndelungată și rodnică și a continuat în mai multe țări"[1].

Colaborarea lor a început încă din 1943 și după aceea s-au întîlnit deseori. Gordon Lonsdale nu avea încă experiență în serviciul de informații, dar avea toate calitățile pentru a ajunge un agent de primă mînă. La început lucrează ca radiotelegrafist al lui Abel. De la stația lor de emisie erau transmise mesaje secrete la centrala din Moscova, iar unele din mesajele lor au avut o mare importanță istorică.

Germanii au început să se retragă. Cîmpul de acțiune al agenților înaintează rapid spre vest. Gordon Lonsdale și Rudolf Ivanovici Abel își stabilesc sediul la Berlin. Funcționarul german care lucra la oficiul forțelor de muncă a reușit să aranjeze în așa fel lucrurile, încît să fie mutat. Ajunge la periferia Berlinului, în Marienfeld. Acolo se află un lagăr de muncă împrejmuit cu sîrmă ghimpată, în care naziștii țin muncitori aduși în robie din răsărit pentru a furniza mînă de lucru fabricii Daimler Benz, ce fusese bombardată.

Lonsdale este un mecanic auto foarte priceput și un șofer excepțional. În industria nazistă în declin, pe astfel de oameni se pune mare preț. Foarte curînd, Lonsdale reușește nu numai să se adapteze mediului, dar și să cîștige încrederea naziștilor, ceea ce îi este foarte necesar în realizarea planurilor lui. Nu se dă drept rus sau polonez, ci drept Volks-

[1] Acest citat, ca și celelalte, este luat din amintirile lui Lonsdale, apărute în Editura Neville Spearman, Londra.

deutsche, iar germana lui, cu un uşor accent slav, este cheia universală care deschide toate uşile Reichului lui Hitler. Seara pregăteşte aparatul de emisie ca să facă legătura cu centrala din Moscova.

Nu este uşor să transmiţi mesaje secrete din Berlin. Abwehrul lui Canaris are multă experienţă, iar agenţii Gestapoului sînt mereu la pîndă. La Berlin, maşinile de reperat urmăreau grupa de informatori ai mişcării de rezistenţă „Orchestra roşie". Cu ajutorul noii tehnici, naziştii au dat de urma agenţilor sovietici la Bruxelles, Paris şi, în sfîrşit, la Marsilia. Gordon Lonsdale nu ştie acest lucru, căci în război nu se face publicitate în jurul unor asemenea cazuri, dar radiotelegrafiştii primesc de la şefii lor instrucţiuni precise venite de la centrală, menite să evite primejdiile. Aparatul lui Gordon Lonsdale e instalat direct sub lampă, restul încăperii e cufundat în întuneric. Transmite ştiri scurte, concentrate, întocmite după un cifru complicat şi are convingerea că în aceste cîteva secunde urmăritorii nu-l pot repera.

În apropiere se aud împuşcături, Gordon Lonsdale este în fiecare moment în primejdie de a fi descoperit, la un pas de călău. În fabrică munceşte zece pînă la paisprezece ore, iar după aceea îşi face cealaltă normă, pe frontul secret. Şi, totuşi, îşi mai găseşte timp să se întîlnească şi cu Elena, care se află tot în Marienfeld, în acelaşi lagăr cu el. În Reich au silit-o să muncească ca o roabă. Cea de-a doua prietenă a lui Lonsdale este şi ea tot poloneză. Grăbitele lor întîlniri de dragoste au loc în mijlocul ruinelor celui de-al treilea Reich, întîlniri întrerupte de raiduri aeriene şi de exploziile bombelor, dar dragostea lor e sinceră, ca multe din sentimentele născute în asemenea împrejurări vitrege.

O dată cu căderea celui de-al treilea Reich al lui Hitler, misiunea lui Lonsdale s-a încheiat. Soldatul de pe frontul secret Lonsdale a devenit din nou tînărul Gordon, care, mai întîi, a pornit în căutarea propriei lui fericiri. O pierduse pe Elena în haosul luptelor din Berlin, aşa că a avut pentru prima oară prilejul să-şi folosească experienţa cîştigată în serviciul de informaţii în interes personal. Căutările lui l-au dus pe urmele fetei, a reuşit să-i descopere adresa, s-o găsească pe Elena Panfilowska şi să se însoare cu ea.

6

Hitler mai era în viaţă, dar imperiul lui îşi încetase existenţa. În ultima zi a lunii aprilie, în zori, unităţile sovietice au pornit la un ultim efort de război. Două zile mai tîrziu, doi sergenţi în uniforme de campanie s-au căţărat pe faţada distrusă a Reichstagului şi unul dintre ei a înălţat steagul sovietic deasupra Berlinului. Între timp, Hitler s-a însurat şi apoi s-a împuşcat. Războiul deveni dintr-o dată istorie şi toată lumea era încredinţată că viitorul înseamnă pace. Dar pe frontul secret nu se putea vorbi decît despre o amuţire a armelor.

Lumea era demult informată în privinţa rachetelor extraordinare ale lui Hitler. Specialiştii erau de părere că generalii Wehrmachtului nu se bizuie numai pe rachete de felul celor care au căzut asupra Londrei. Potrivit informaţiilor provenite din diferite surse, se putea presupune că oamenii de ştiinţă naziști lucrează la proiectul unei bombe atomice. Din datele furnizate de unii ofiţeri ai serviciilor secrete reieşea că cercetătorii lui Hitler au făcut un important pas înainte în cercetarea combustibililor nucleari.

Dar în tot acest timp, America nu dormea nici ea. Proiectul Manhattan se apropia de premieră, pe scenă trebuia să apară prima bombă atomică, istoricul „micul John", şi, o dată cu ea, tragedia de la Hiroşima. Dar să nu anticipăm. Pe atunci încă nu se ştia care va fi rezultatul finalei şi strategii îşi puneau, în mod firesc, întrebarea: ce se va întîmpla dacă întrecerea cu timpul nu se desfăşoară aşa cum a prevăzut serviciul de informaţii, ce se va întîmpla dacă naziştii au, totuşi, un avans, pe care pînă în ultima clipă au reuşit să-l tăinuiască?

Era o întrebare de interes vital şi de răspunsul dat depindea viitorul. De aceea, o dată cu primele unităţi care, în ziua cea mai lungă a celui de-al doilea război mondial, au debarcat pe coasta Normandiei, a apărut şi o echipă specială a armatei americane. Nu avea un efectiv prea mare. Poate douăzeci, cel mult douăzeci şi cinci de oameni. Unii aveau un aer de provinciali, alţii semănau a sportivi profesionişti, în orice caz, profesor universitar nu părea nici unul.

Această unitate specială avea ca emblemă litera alfa străbătută de un fulger, iar ca indicativ de recunoaștere Alsos.

Oamenii aceștia, care nu se remarcau prin nimic, locuiau la hotel „Royal Monceau" din Paris. Misiunea pe care o aveau de îndeplinit era în parte polițistă, în parte științifică : trebuiau să culeagă informații precise despre stadiul cercetărilor privind bomba atomică germană, dacă acestea existau, să intre în posesia documentelor referitoare la proiectul respectiv, să descopere și să captureze oamenii de știință naziști care lucrau la acest proiect.

După o serie de aventuri, acțiunea a avut următorul deznodămînt : la sfîrșitul lunii aprilie 1945, mașina colonelului Pash a oprit într-o piață mică din Haigerloch, nu departe de Hechingen. Din ea au coborît trei bărbați, care pășeau siguri de ei. Aici evacuaseră naziștii cele mai valoroase creiere. Colonelul armatei americane Pash pusese, în sfîrșit, mîna pe o comoară de preț, savanții de renume mondial care se ocupau de cercetări atomice : von Weizsäcker, von Laue și Hahn.

De altfel n-a fost singura descoperire făcută cu acest prilej. La Haigerloch, americanii au găsit niște galerii subterane uriașe. După cum a reieșit, era vorba despre un obiectiv pregătit pentru construirea unui reactor atomic, un depozit pentru aprovizionare cu apă grea, materie primă necesară pentru producerea bombei atomice, și, în plus, au mai descoperit un întreg tezaur de documentație. Echipa Alsos și-a dus misiunea la bun sfîrșit.

Colonelul Pash a dat ordin ca imediat să fie încărcat totul în camioane : instalații grele, materii prime, instrumentar de laborator, procese-verbale și mape cu desene. Și, bineînțeles, și domnii profesori. Coloana cu cea mai de preț comoară a acelor timpuri s-a îndreptat, pe drumul cel mai scurt, spre vest. Oamenii de știință germani sperau să ajungă foarte curînd în Statele Unite.

La 4 aprilie 1945, inginerii Huzel și Tessmann au ascuns paisprezece dosare cu documente secrete într-o lungă galerie subterană din apropierea orășelului minier Dörnten, în masivul Harz. Au lăsat să cadă ușile blindate și apoi au aprins fitilul explozivului pregătit. În urma surpării produse, drumul spre valoroasa arhivă a Reichului a fost închis. Documentele aflate în casete puteau ajuta la desco-

perirea secretelor privind armele extraordinare anunțate de Hitler, arme pe care savanții naziști n-au avut timp să le construiască și industria lor în declin nu a mai apucat să le producă.

În ziua în care armatele americane au ocupat orășelul Dörnten, Huzel și Tessmann au plecat în Alpii Bavariei Acolo i-au raportat șefului lor, Wernher von Braun :

— Ordinul a fost executat !

Oamenii de știință germani au calculat bine. Ei știau că rezultatele cercetărilor lor, consemnate cifrat în aceste paisprezece dosare cu documente, au costat Reichul hitlerist trei miliarde de mărci. Și acum, cînd războiul s-a terminat, ele tot mai reprezintă o mare forță militară, care poate hotărî echilibrul de forțe al lumii postbelice. Acest lucru nu-l știau numai ei, ci și serviciile de informații ale aliaților. De aceea, pe frontul secret, marele joc continua.

Se spune că în prima etapă, imediat după înfrîngerea Germaniei naziste, pe teritoriul Statelor Unite au ajuns o sută cincisprezece oameni de știință, care puteau influența efectiv asupra echilibrului tehnicii armamentului din acea vreme. Apoi, în etape succesive, alți savanți germani au sosit peste ocean. În prima rundă a luptei dintre serviciile secrete pentru armele menite să schimbe fundamental, în scurt timp, strategia militară, au învins americanii sau, mai bine zis, agenții serviciului secret american.

În timp ce, pe teritoriul german și în alte state europene, pe fronturile secrete aveau loc aceste operații, Gordon Lonsdale studia dreptul. La universitate începe să viseze la o viață nouă. O viață fără pericole și fără prea mari emoții... Își trece examenele unul după altul și, cînd era aproape de țintă, cînd se pregătea să-și susțină examenul de stat, sună telefonul. Ca și clopoțelul fermecat din poveste, acest telefon schimbă dintr-o dată viața și planurile lui Lonsdale. După cîțiva ani, destinul lui Rudolf Ivanovici Abel avea să se încrucișeze din nou cu cel al lui Gordon Lonsdale.

Abel își desfășoară activitatea pe teritoriul Statelor Unite și, cînd trebuie să-și extindă rețeaua de informații, își aduce aminte de vechiul său colaborator din timpul războiului și cere centralei să i-l trimită. El nu știa, pare-se, că Lonsdale abandonase acest sector de activitate. Gordon

Lonsdale a fost pus pe neașteptate în fața unei alternative: să se despartă de familie și să plece în Statele Unite fără să-și termine studiile, sau să refuze, să-și continue studiile și să trăiască mai departe, liniștit, viața obișnuită a unui om obișnuit.

*

In urma sentinței Tribunalului de la Nürnberg, numai zece dintre principalii criminali de război au ajuns la spînzurătoare. Cei care purtau cea mai mare vină — Goebbels, Hitler și Göring — s-au pedepsit singuri. Dar mii sau poate sute de mii de tîlhari mai mari și mai mici au rămas în viață, liberi. Ca niște șobolani de pe un vas care se scufundă își căutau salvarea încercînd să treacă marea. Îi oprea distanța ce se așterne între Europa și America.

Folosind orice mijloace cu putință, au ajuns pe celălalt țărm al oceanului, și-au schimbat numele și înfățișarea, au învățat să vorbească într-o limbă străină sau să tacă, au schimbat dorința de a stăpîni lumea cu vîrtejul amețitor al afacerilor. Acesta a fost cazul lui Eichmann, aceasta este, potrivit ultimelor declarații ale fiului acestuia, și cazul altor șefi naziști — Bormann, Müller, dr. Mengele —, precum și al marelui maestru al gangsterilor, Skorzeny. Ei dispun de fonduri uriașe și de sute de paznici înarmați, care trebuie să-i apere de justiție.

Niciodată naziștii n-au spus cu voce tare că se tem de înfrîngerea împărăției de o mie de ani a lui Hitler, dar erau pregătiți pentru această înfrîngere. Serviciul de spionaj cunoștea rețeta indicată pentru fiecare caz. Cînd Wehrmachtului german a început să-i intre apă în pantofi și orice om cu judecată își dădea seama de iminența capitulării, naziștii au luat măsuri pentru a-și asigura viitorul. Pe unii dintre agenții lor de prima mînă din Abwehr și Sicherheitsdienst i-au băgat la închisori și în lagăre de concentrare, oferindu-le, în felul acesta, un alibi sigur. După eliberare, cei mai periculoși agenți puteau fi luați drept antifasciști demni de încredere, persecutați în timpul lui Hitler pentru convingerile lor politice.

Această măsură de prevedere era superfluă. De la început, americanii i-au închis pe agenţii serviciului nazist de spionaj în lagăre speciale. Aceşti domni isteţi prezentau un foarte mare interes pentru serviciile de spionaj americane. Aproape fiecare dintre ei avea o rezervă de documente importante, păstrate pentru a fi folosite în vremuri mai grele, eventual pentru a le servi după capitulare ca să-şi răscumpere graţierea şi libertatea. O mărturie în acest sens o constituie şi o parte din arhivele Biroului central al Siguranţei Reichului, descoperită în Lacul Negru din Sumava de către scafandrii Asociaţiei voluntare pentru apărarea patriei.

Naziştii de frunte au fugit peste ocean, iar cei mai abili aveau acolo terenul pregătit. Aşa, de pildă, generalul lui Hitler, Reinhard Gehlen, duşman de moarte al comunismului, căruia i se spunea şi „Herr Doktor", în loc să-şi sfîrşească zilele într-o închisoare, s-a instalat într-o vilă de basm, de unde a început să organizeze un nou serviciu secret vest-german, sub firmă americană. Şi el s-a răscumpărat. Preţul plătit pentru noua lui funcţie a constat în cincizeci de casete conţinînd documente de valoare excepţională. În scurt timp a angajat peste zece mii de agenţi secreţi.

Naziştii înfrînţi şi-au făcut apariţia în culisele vieţii politice. Raza lor de activitate era foarte întinsă: Europa, Asia, America, Africa. Ţinta? În primul rînd, America Latină. Statele Unite au constituit pentru mulţi dintre ei o staţie de tranzit. Rudolf Ivanovici Abel a pornit pe urmele lor. Misiunea lui era să urmărească intrigile pe care le urzesc, să dea informaţii asupra lor şi să descopere ce planuri pun la cale. Pentru asta avea nevoie de un ajutor cu experienţă. Lonsdale era în preajma absolvirii facultăţii şi totuşi, fără să stea pe gînduri, s-a hotărît să plece. Acum, important era să reuşească să ajungă în străinătate fără să atragă atenţia. Trebuia să se sfătuiască cu şeful lui.

„La prima întîlnire am discutat posibilităţile de a ajunge în condiţii optime în Statele Unite şi posibilităţile de a mă stabili acolo. Pînă la urmă am ajuns la concluzia că cel mai bine este să mă dau iarăşi drept german. Soluţia

mi se părea indicată, printre altele, și pentru că în Statele Unite trebuia să descopăr urma foștilor naziști.

Ca german aveam, desigur, mult mai multe șanse să ajung în societatea germanilor din America, cunoscută prin exclusivismul ei riguros. De aceea, mi-am reluat vechea viață din timpul războiului, cînd mă dădusem drept „Volksdeutsche".

Și astfel, într-una din zile, pe aeroportul din Frankfurt apare un bărbat bine îmbrăcat, cu un costum de culoare închisă și o cămașă albă. Arată la fel ca toți ceilalți domni bine îmbrăcați cu costume de culoare închisă și cămăși albe, se comportă ca și ei, vorbește ca și ei, conștient că în Germania occidentală un german își poate permite să fie el însuși.

Domnul bine îmbrăcat se urcă într-un autobuz și coboară în centrul orașului, apoi își continuă drumul pe jos. Străbate Kaiserstrasse cu pași lenți, ca și cum n-ar avea unde să se grăbească și se plimbă numai așa, pentru propria lui plăcere. Nu grăbește pasul nici cînd o cotește pe una din străduțele laterale și, cu același calm, intră într-o clădire și sună la o ușă de la etajul doi.

— Bună ziua, stimată doamnă. Aș putea să vorbesc cu soțul dumneavoastră?

— Pe cine să anunț? — întreabă doamna între două vîrste.

— Am venit de la Köln. Heinrich m-a rugat să mă opresc aici în legătură cu o carte.

— Poftiți înăuntru, vă rog.

La împuternicitul serviciului secret sovietic, Lonsdale n-a zăbovit mult. „Rolf" i-a făcut rost nu numai de un adăpost, dar i-a și facilitat relațiile necesare. Căci scopul lui Lonsdale nu era să poată circula printre germani în ținuta lui perfectă, ci să ajungă cît mai curînd în Statele Unite, unde îl aștepta colonelul Abel.

În anii de după război, Germania era o bursă a dorințelor neîmplinite. Oamenii voiau să mănînce și nu aveau ce, voiau un acoperiș și nu și-l puteau procura, fetele tînjeau după lux și se îmbrăcau în zdrențele din timpul războiului. Toți cei care sperau să reușească cît de cît în viață

se străduiau să plece cît mai departe de orașele bombardate, care îți aminteau la fiecare pas de războiul pierdut. Mulți visau la America, căci în țara aceasta îndepărtată ororile nazismului nu erau cunoscute decît din auzite, iar oamenii îi priveau pe germanii învinși cu ochii învingătorului, pe care nimic nu-l poate îngrozi.

Cel care vrea să emigreze are nevoie de o sumedenie de aprobări și, în primul rînd, de niște rude care să garanteze pentru el, dovedind că au un venit îndestulător pentru a-l putea eventual întreține. Apoi începe alergătura pe la diverse uși. Gordon Lonsdale știe foarte bine ce are greutate în ochii oficialităților americane din Germania occidentală. De aceea și-a scos la iveală trecutul, a căutat cîțiva vechi cunoscuți cu care a făcut serviciu pe teritoriul ocupat al Uniunii Sovietice. Vorbe, multe, foarte multe vorbe, și toți s-au străduit să-și ajute colegul aflat la strîmtoare. Unii i-au procurat și recomandații. După spusele lui Gordon Lonsdale însă, în afară de foștii colegi, „de mare ajutor a fost și o sumă îndeajuns de substanțială pe care a oferit-o unuia dintre înalții funcționari ai Oficiului de emigrare american" pentru a obține repede permisul de emigrare.

După aceea, totul a mers strună. S-a înscris pentru un bilet la vapor și a așteptat pînă cînd a fost un loc liber, și-a împachetat lucrurile în două geamantane și a urcat calm pe scara ce se legăna a vasului. În fața lui, întinderea nesfîrșită a apei și undeva, în depărtare, nevăzut, celălalt țărm. Intenționat a optat pentru o lungă călătorie cu vaporul. Voia să se aclimatizeze printre americanii care formau majoritatea pasagerilor de pe bordul vasului, considerînd contactul cu ei un fel de antrenament pe teren. După o întrerupere de ani de zile voia să revină pe vechile căi ale meseriei de informator și, treptat, să se obișnuiască cu noul rol, al cărui text trebuia să-l învețe pe dinafară.

Istoricul american Gramont, care s-a ocupat și el de cazul grupului din Portland, precum și alți publiciști emit ipoteza că Lonsdale ar fi ajuns în Occident în 1954. Atunci ar fi apărut în Canada. Sosise la bordul unui pachebot sovietic și, odată ajuns în Canada, și-a reluat identitatea de Gordon Lonsdale.

Această concluzie greşită a fost adoptată şi de cîteva reviste englezeşti în timpul procesului de la Londra. Cum au ajuns ziariştii la această concluzie? Explicaţia a dat-o chiar Lonsdale.

După arestarea lui Houghton, a lui Bunty Gee şi a lui Lonsdale, inspectorul principal Smith a trimis poliţiei canadiene un chestionar amănunţit, cerîndu-i toate datele în legătură cu perioada în care Gordon Lonsdale s-a aflat pe teritoriul Canadei. El bănuia că numele agentului sovietic nu este Lonsdale şi că el nu s-a născut acolo unde pretinde, că a împrumutat, pur şi simplu, viaţa unei alte persoane pentru a-şi ascunde adevărata identitate.

Poliţia canadiană l-a decepţionat pe inspectorul Smith în aşteptările sale. Ea a răspuns că afirmaţiile lui Lonsdale corespund adevărului, a confirmat data apariţiei acestuia în Vancouver şi, totodată, a relevat o coincidenţă cu totul întîmplătoare. În aceeaşi zi, în port a ancorat şi un vas polonez, care urma să încarce cereale. Vasul polonez şi agentul secret sovietic — aceasta a însemnat pentru unii ziarişti un exerciţiu de matematică de tipul unu plus unu. Au făcut o descoperire senzaţională: în 1954, Lonsdale a sosit în America venind ilegal din Europa la bordul unui vas polonez.

Unele amănunte, în aparenţă neînsemnate, din culisele serviciului secret nu sînt date în vileag nici după ani de zile. Astfel nu ştim nici pînă astăzi numele sub care bărbatul voinic, de statură potrivită şi de vîrstă mijlocie a coborît în portul new-yorkez şi a pornit-o pe străzi, de parcă le-ar fi cunoscut de cînd lumea, dispărînd în furnicarul de piatră, unde, în una din milioanele de case, îl aştepta colonelul Abel.

7

Central Park din New York este un loc de plimbare unde oamenii mişună ca furnicile. Chiar şi acum, cînd peluzele sînt acoperite de un strat cenuşiu de zăpadă amestecată cu funingine, pe bănci stau eternele domnişoare bătrîne cu

pudeli tunşi plastic. Oamenii merg cu gulerele ridicate, iar căţeii sînt îmbrăcaţi în paltonaşe. Pe una din alei a apărut un bărbat îngîndurat. Nici nu se uită la banca pe care se aşază şi unde mai stau un bărbat şi o femeie.

— Îmi permiteţi ?

Doamna în haină de blană încuviinţează, gîndindu-se că omul s-ar fi putut aşeza şi în altă parte. Bărbatul cu nas ascuţit nu este împreună cu ea.

— Suflă vîntul, nu glumă, spune bărbatul nepoftit.

— Suflă, spune printre dinţi doamna, în aşa fel încît oricine să poată înţelege că n-are chef să continue discuţia.

Bărbatul nu se sinchiseşte. Trăncăneşte despre vreme, despre un film pe care nu l-a văzut încă, pe urmă se plînge de aglomeraţie, că nu mai poate omul să circule cu maşina. Bărbatul cu nas ascuţit se face că nu aude, dar doamna, săturîndu-se de turuiala lui, se scoală şi pleacă.

Guralivul ar fi tăcut dacă pe bancă n-ar fi avut şi altă victimă. Acum ţinta bombardamentului lui verbal este vecinul, care pînă atunci tăcuse, dar de data asta intră în vorbă, părînd foarte interesat. Discută între ei, se scoală şi pleacă împreună.

Conform unei înţelegeri prealabile, Gordon Lonsdale s-a întîlnit cu şeful lui din America, colonelul Abel. Totul s-a petrecut atît de discret, încît nici faimosului Pinkerton nu i s-ar fi părut nimic suspect. Doi bărbaţi s-au cunoscut în parc, au mers împreună o bucată de drum, s-au despărţit şi apoi fiecare şi-a continuat drumul lui. Un episod banal din viaţa cotidiană.

La prima vedere s-ar părea că toate aceste măsuri exagerate de precauţie erau de prisos. În metropola cu cîteva milioane de locuitori, cine l-ar fi putut observa pe omul care apăruse cu vreo două zile înainte în portul new-yorkez ? Cui i-ar fi trecut prin minte că el îl cunoaşte de ani de zile pe pictorul Goldfus, care îşi are atelierul în apropierea podului Brooklyn ? Cine şi cum ar fi putut trage concluzia că Goldfus este colonelul Abel, iar polonezul german care a emigrat cu acte în regulă este Gordon Lonsdale ?

Cei doi erau însă mai prevăzători decît se părea la prima vedere. Colonelul Abel i-a explicat vechiului devenit acum

noul său colaborator modul în care îi va transmite sarcinile şi locul unde va trebui să predea informaţiile. Nu se vor întîlni personal decît în cazul cînd va interveni ceva excepţional de urgent; altfel vor păstra legătura prin metoda „cutiilor moarte", folosind mesajele cifrate pe microfilme. Lîngă podul Brooklyn, pe o străduţă lăturalnică din apropierea atelierului lui Abel, se află un magazin gol. În uşa acestuia este o deschizătură pentru ventilaţie, în care Gordon Lonsdale va găsi un mesaj atunci cînd, într-un anumit loc de pe gardul din Battery Park, va vedea o cruce desenată cu creta.

Aceste mijloace de prevedere erau îndreptăţite. După anii lungi de război împotriva fascismului, lumea s-a bucurat de sfîrşitul ostilităţilor. Dar liniştea de după furtună nu a durat mult. Lumea capitalistă îşi dă curînd seama că o cincime din locuitorii lumii sînt adepţi ai doctrinei lui Marx. Şi astfel lupta care abia încetase continua în culisele frontului secret.

Americanii erau convinşi că au de partea lor o superioritate indiscutabilă, întrucît deţin arma care implică întîietatea proprietarului ei — arma atomică. Dar toţi fizicienii iniţiaţi în tainele ei ştiu că este vorba de o superioritate provizorie. În principiu, secretul bombei atomice era cunoscut, nu era vorba decît de tehnica de producţie. Apoi a venit lovitura: sovieticii au şi ei bomba atomică, au experimentat-o undeva în Ural.

Preşedintele Truman a anunţat, la 23 septembrie 1949, că America nu mai este proprietarul exclusiv al secretului atomic şi s-au găsit oameni care să spună: dacă ruşii au, într-adevăr, bomba atomică, secretul producţiei l-au aflat din S.U.A. Şi dacă ei au reuşit să facă acest lucru, înseamnă că nici F.B.I.-ul american, nici măsurile privind securitatea militară a Statelor Unite nu fac doi bani.

Directorul serviciului secret american — F.B.I. —, J. Edgar Hoover, a pornit cea mai mare vînătoare de vrăjitoare din istoria omenirii. În „Istoria S.U.A.", André Maurois releva că în cursul activităţii ei Comisia pentru cercetarea activităţii antiamericane a examinat paisprezece mii de cazuri suspecte.

La 21 martie 1947, deci la scurt timp după terminarea războiului, președintele Truman a semnat un decret în baza căruia oricine poate fi suspectat, anchetat, învinuit de atitudine antiamericană. F.B.I.-ul a devenit o mare putere în stat, cîștigîndu-și faima de inchiziție. Întreaga acțiune a determinat o puternică rezistență.

Agenții F.B.I.-ului deveniră obiectul antipatiei americanilor de rînd. Din dorința de a remedia această situație, șeful serviciului secret găsi cu cale să dea următoarea explicație:

„A fi funcționar nu este, desigur, un drept, ci un privilegiu..." În această problemă, definiția cea mai bună a fost dată în 1882 de Oliver Holmes (judecător la Curtea Supremă a S.U.A. și, totodată, o autoritate unanim recunoscută în jurisprudența americană), pe cînd funcționa la Curtea Supremă a statului Massachusetts. La New Bedford, un funcționar al poliției a fost dat afară din slujbă pentru activitate politică interzisă. Omul a făcut contestație, cerînd să fie lăsat mai departe în serviciul său, dar Holmes a respins acțiunea, motivînd-o în felul următor: „conform Constituției, solicitantul are dreptul de a-și exprima liber convingerile sale politice, dar Constituția nu-i garantează dreptul de a fi angajat în serviciul poliției".

S-a pornit vînătoarea de comuniști, considerîndu-se că nu poate fi găsit un țap ispășitor mai nimerit.

La sfîrșitul anului 1948, în fața Comisiei pentru cercetarea activității antiamericane a apărut un oarecare Whittaker Chambers, care de bunăvoie a declarat că din 1924 pînă în 1937 a fost membru al partidului comunist, a făcut spionaj în favoarea Uniunii Sovietice, a sustras documente secrete de stat, fiind ajutat de un oarecare Alger Hiss.

Cine era Alger Hiss? Un tînăr diplomat american care, în timpul războiului, a ocupat un post important la Ministerul Afacerilor Externe.

În cursul anchetării acestui caz au ieșit la iveală multe lucruri neașteptate. Din nou, presa avea despre ce scrie, iar opinia publică de ce să se mire. La sfîrșitul anului i s-a adus lui Hiss acuzația și în luna mai a anului următor a fost trimis în fața Curții cu juri. În ziare și în cursul dez-

baterilor, atacurile împotriva comuniştilor devin tot mai vehemente.

Pe de altă parte, a crescut ostilitatea faţă de agenţii poliţiei, care suspectau pe toată lumea. De asemenea, a crescut şi ura împotriva portăreselor, cărora li se oferea acum prilejul de a-şi plăti pe cale legală micile lor poliţe. În instrucţiunile F.B.I.-ului cu privire la aceste anchete se menţiona respectarea anonimatului informatorilor. Şi astfel, deseori învinuirea pentru care cetăţeanul suspectat plătea cu existenţa sa provenea „dintr-o sursă bine informată." Atît era de ajuns. Se putea da sentinţa.

Congresul Statelor Unite din 1940 a adoptat legea lui Smith, în virtutea căreia tribunalele S.U.A. puteau să condamne pe oricine se făcea vinovat de participare la pregătiri în vederea răsturnării regimului de stat. În 1941 au căzut primele victime, optsprezece membri ai organizaţiei Socialist Workers Party. Ulterior, agenţii F.B.I.-ului s-au specializat în vînătoarea de comunişti şi în anii 1946, 1947 şi 1948 au înaintat tribunalului dovezi privind activitatea desfăşurată de aceştia în S.U.A. Ancheta însuma o mie trei sute cincizeci de pagini, la care s-au adăugat cinci sute patruzeci şi şase de anexe, apoi alte cinci sute de pagini, la care s-au mai adăugat trei sute de documente (Don Whitehead. „The F.B.I. Story", 1964).

În ianuarie 1949, împotriva unui grup de unsprezece comunişti acuzaţi au fost aduşi în faţa tribunalului şase martori principali, printre care un agent al F.B.I.-ului şi un trădător — Herbert A. Philbrick. În urmă cu cîţiva ani, acesta a intrat în rîndurile comuniştilor la Boston, pentru ca după aceea să apară în boxa martorilor din sala Tribunalului din Foley Square. Acuzaţii au fost condamnaţi.

A doua etapă a constituit-o procesul împotriva altor şaptesprezece, dintre care treisprezece au fost condamnaţi la închisoare şi la amenzi. După istoricul oficial al F.B.I.-ului, Whitehead, o sută patruzeci şi cinci de suspecţi au fost arestaţi şi predaţi justiţiei, dintre ei o sută opt au fost condamnaţi, zece eliberaţi şi în cinci cazuri procesul a trebuit să fie suspendat.

Inchizitorii au convocat în faţa Comisiei pentru cercetarea activităţii antiamericane o serie întreagă de persona-

lităţi importante, pe care au încercat să le scoată vinovate, deoarece simpatizau cu comuniştii sau au avut relaţii cu ei. Cel mai ruşinos a fost, desigur, „cazul Oppenheimer". Om de ştiinţă de renume mondial, fizician, unul din părinţii bombei atomice, el a trebuit să stea în faţa unor judecători isterici şi să răspundă la întrebări care prin ele însele constitiau o negare a principiilor libertăţii personale a cetăţeanului proclamate în S.U.A.

În toate cazurile, acuzatul a fost comunismul. În toate cazurile, acuzatorul a fost teama în faţa extinderii ideologiei lui printre muncitorii şi intelectualii americani. În procesul soţilor Rosenberg, caracterul inchizitorial al judecăţii a ajuns la apogeu, constituind, totodată, o cotitură în isteria ofensivei pe frontul secret. Ca şi în războiul împotriva Vietnamului şi Coreii, acuzatorii şi judecătorii şi-au putut da seama că răbdarea opiniei publice îşi are limitele ei. Metodele folosite de judecători în procesele împotriva vrăjitoarelor s-au întors împotriva inchizitorilor.

Soţii Rosenberg au fost arestaţi pe baza mărturiei lui Greenglas şi acuzaţi de spionaj. Desfăşurarea procesului este cunoscută, acuzarea a înaintat tribunalului probele activităţii lor suspecte. În întreaga lume au avut loc demonstraţii în apărarea acuzaţilor. Totuşi, soţii Rosenberg au fost condamnaţi la moarte şi executaţi pe scaunul electric. Pînă în ultima clipă au susţinut că sînt nevinovaţi.

După mult timp, doi publicişti americani au reuşit să strîngă dovezi că soţii Rosenberg au spus adevărul. În lucrarea lor despre „cazul Rosenberg", Walter şi Miriam Schneir au publicat documente şi au adus dovezi din care reieşea că unele documente prezentate de acuzare au fost în mod evident falsificate de agenţii F.B.I.-ului.

Tema noastră — activitatea lui Gordon Lonsdale — nu ne îngăduie să expunem pe larg cazul soţilor Rosenberg. S-au mai descoperit şi alte cazuri, care-şi au toate locul în istoria operaţiilor secrete şi sînt oarecum legate de activitatea lui Gordon Lonsdale şi a colonelului Abel. Nu intenţionăm să facem o enumerare, ci să ilustrăm atmosfera politică în care şi-au desfăşurat ei activitatea, pentru ca grija lor de a păstra conspirativitatea, toate acele semne cu creta pe gar-

duri şi cutiile secrete în crăpăturile zidurilor să nu pară exagerate.

Gordon Lonsdale a lucrat aproape patru ani în Statele Unite. Ştim că a urmărit pe agenţii organizaţiei de informaţii conduse de Gehlen care activau pe teritoriul Statelor Unite. Chiar el a recunoscut acest lucru, fără însă să dea nici un fel de amănunte şi nici un nume. Nici el, nici şefii lui nu aveau, desigur, nevoie de o publicitate inutilă. În mod logic, în preocupările unui agent secret aflat într-un loc atît de primejdios trebuie să intre, în primul rînd, urmărirea activităţii Pentagonului, o înregistrare atentă a faptelor care să includă evenimente neprevăzute, interesul faţă de tot ce ar putea avea o legătură cît de îndepărtată cu un eventual atac nuclear împotriva unei ţări din lagărul socialist. Aceasta trebuie să fie în mod evident sfera lor de activitate într-o epocă în care operaţiile frontului secret reprezintă o parte integrantă a strategiei militare şi, uneori, chiar a politicii internaţionale. Acest serviciu devine firesc şi justificat din momentul în care oamenii de ştiinţă au dat pe mîna generalilor arme de exterminare în masă.

8

În primul război mondial, germanii au folosit gaze de luptă, şi lumea a fost revoltată de nemaipomenita cruzime a războiului inuman. N-a trecut decît o generaţie şi fasciştii au lansat un întreg arsenal de arme de exterminare împotriva popoarelor rivale. Rachetele trebuiau să facă Londra una cu pămîntul şi să-i îngenuncheze pe englezi. La Hiroşima s-a lăsat cortina peste ultimul act al tragediei şi lumea întreagă a rămas înmărmurită de groază. Războiul s-a terminat, dar Coreea a devenit teatru de luptă şi pe scenă şi-a făcut apariţia o armă tăcută, care a dovedit că, dintr-o singură lovitură, poate ucide un mare număr de oameni. Avea aproape efectul unei bombe atomice, deşi era mult mai puţin zgomotoasă. Odinioară, despre aşa ceva se

vorbea numai în şoaptă. Precis calculată, invizibilă, aducea cu sine o moarte în masă, extrem de ieftină — epidemiile.

Japonezii au experimentat-o, şi aceasta i-a adus în faţa Tribunalului internaţional. Generalii au luat notă că este vorba de o armă modestă, discretă şi sigură, care atacă în mod perfid — la început, duşmanul nici nu o observă. Cînd echipa de comando biologică acţionează discret, în rîndurile duşmanilor se iveşte o epidemie foarte normală, care se extinde după regulile obişnuite şi nimeni nu are motive să bănuiască că, de fapt, este vorba de o ofensivă.

În toate timpurile, conducătorii i-au obligat pe Arhimezi să le inventeze noi arme. Pe de o parte, uriaşa explozie a unei bombe cu hidrogen, care ar fi cutremurat lumea, şi, pe de alta, această armă nevăzută şi mută.

— Trebuie să pleci în Anglia — îi spuse colonelul Abel lui Lonsdale la una din rarele lor întîlniri. — S-au primit instrucţiuni de la centrală.

— Ce anume ? — întrebă Lonsdale.

— O problemă nouă. Centrul de cercetări al armei bacteriologice din Porton.

— Ia te uită, nu cumva englezii şi-au înăbuşit conştiinţa lor de gentlemeni ? Şi cînd urmează să plec ?

— Cît mai curînd, respectiv cînd consideri tu că e mai nimerit. Mai întîi vei duce la bun sfîrşit ceea ce ai început aici. Noua acţiune trebuie bine gîndită, se pare că este extrem de importantă.

— Instrucţiunile prevăd ceva mai precis ?

— Nu. Tu trebuie să pregăteşti totul în cele mai mici amănunte. Şi să nu te pripeşti. Un camuflaj perfect nu se poate născoci într-o noapte. De altfel, se pare că acolo, la Porton, se fac nişte experienţe ştiinţifice foarte importante. E vorba de o bacterie împotriva căreia nu există încă mijloace de apărare. Nu se ştie nimic precis, dar s-ar putea ca la Porton să se afle vreunul din îndatoritorii oameni de ştiinţă care au lucrat pentru Hitler.

— În Anglia nu i se îngăduie unui criminal de război să pătrundă într-un laborator !

— Da, este puţin probabil, dar să nu uităm că în materie de înarmare nu se umblă cu mănuşi. Poate este ţinut sub supraveghere !

— Să supraveghezi un om care dispune de bacterii invizibile! Cam hazardat, ca să nu mai vorbim că un asemenea escroc ar putea găsi o cale secretă ca să-i transmită lui Gehlen direct informaţii cu privire la cercetări.

— Ei, vezi, presupunerea asta constituie un motiv în plus ca să cercetezi cum stau lucrurile.

De reuşita camuflajului depinde viaţa agentului secret şi succesul activităţii lui. Colonelul Abel era pictorul Emil R. Goldfus. Vecinii ştiau că e pictor, unii veneau să-l viziteze la atelier, îi admirau tablourile, angajau cu el discuţii despre artă, cu colegii discuta probleme de tehnică a picturii. Pictorul Goldfus ducea o viaţă corespunzătoare, chiar dacă, după înfăţişare, nu s-ar fi zis că e pictor. Sînt şi printre pictori unii care refuză să poarte pantaloni în carouri şi barbă.

— Nu mai poţi să te dai drept german — i-a spus colonelul Abel lui Lonsdale. — Nu tot ce merge aici merge şi acolo. Ar trebui să-ţi reiei vechea ta identitate. Să fii Lonsdale. Poţi să porneşti la procurarea actelor pe cale legală. Doar te-ai născut în Canada. Eu aş profita de acest fapt, aş afla la ce parohie m-a înscris domnul capelan, aş cere un duplicat după actul de botez şi, pe baza lui, eliberarea actelor autentice.

— Dar sub ce pretext plec din Canada în Lumea Veche?

Gordon Lonsdale a început să analizeze toate posibilităţile: ar putea merge în Anglia în vizită, într-o călătorie de afaceri, ca turist sau ca pacient al unui specialist renumit. Nici una din aceste variante nu i se părea potrivită, căci, în oricare din ele, o şedere prelungită în Anglia ar fi bătut la ochi. Pînă la urmă a hotărît că cel mai indicat este să invoce ca motiv studiile.

Şi-a făcut rost de prospectele institutelor superioare de învăţămînt engleze. Îşi spunea că tot şi-a întrerupt în urmă cu cîţiva ani studiile cu puţin înainte de absolvire, acum avea prilejul să le continue. Nu şi-a ales dreptul, ci Facultatea de orientalistică şi limbi africane de la o universitate din Londra. Mai tîrziu povestea că demult îl interesa China, şi-ar fi vrut să studieze limba chineză şi istoria veche a acestei ţări. În felul acesta îmbina plăcutul cu utilul — se dedica unei pasiuni şi avea şi un camuflaj perfect.

Colonelul Abel i-a lăudat planul. Împreună au analizat detaliile, au chibzuit asupra tuturor eventualităţilor şi s-au străduit să descopere punctele slabe. Cînd s-au întîlnit din nou, amîndoi aveau sentimentul că au făcut o alegere bună. Între timp, colonelul Abel reuşise să se informeze despre facultatea la care urma să se înscrie Lonsdale.

— Serviciul secret militar şi politic englez trimite la această facultate ofiţeri ai serviciului de informaţii, care urmează cursurile de limbă chineză şi alte limbi asiatice sau africane.

Cînd unui agent secret i se încredinţează o misiune nouă, e nevoie de timp ca să-şi poată crea condiţiile necesare pentru desfăşurarea activităţii. Uneori, pentru realizarea mimetismului social e nevoie de luni, alteori de ani. De obicei, în tot acest timp, agentul nu ia legătura cu şefii săi, ca să nu se expună unui risc inutil. De aceea, totul trebuie stabilit dinainte.

După ce s-au înţeles asupra celor mai mici amănunte, şi-au strîns mîinile. Nici colonelul Abel, nici Lonsdale nu puteau şti pentru cît timp se despart. Luptătorii de pe frontul secret cunosc riscurile meseriei, dar nu se gîndesc la ele, aşa cum nu se gîndeşte tinichigiul care lucrează pe acoperişuri, dansatorul pe sîrmă sau soldatul care porneşte la atac.

S-a urcat în autobuz, a înnoptat la Seatle şi a doua zi se afla la bordul vasului care mergea spre Vancouver. Pentru a trece graniţa între Canada şi Statele Unite nu este nevoie nici de paşaport, nici de vize. Gordon Lonsdale a părăsit New Yorkul în calitate de emigrant german şi, cînd a intrat în Vancouver, pe teritoriul canadian, era canadian de baştină. Dar nu avea acte.

Mai întîi şi-a procurat un carnet de şofer. Pentru asta a trebuit să dea un examen, să plătească o taxă şi să completeze un formular. După aceea s-a înscris în Asociaţia tinerilor creştini şi, în felul acesta, avea în buzunar o a doua legitimaţie. A citit anunţurile din ziare şi a găsit un loc de comis-voiajor. Acum avea şi o legitimaţie de la întreprindere, precum şi un carnet de călătorie pentru procurarea biletelor cu preţ redus. Pe amîndouă figura numele

lui, data naşterii, naţionalitatea şi domiciliul. În ajunul Anului nou s-a dus la poliţie :

— Mă numesc Gordon Arnold Lonsdale. Sînt comis-voiajor la firma cutare. Dacă vreţi să-mi vedeţi actele, poftim. Aş dori să plec în Anglia la studii şi pentru asta am nevoie de paşaport. Ca să mi-l puteţi elibera, trebuie să prezint actul de naştere, dar eu nu am aşa ceva. M-am născut la Cobalt şi-mi vine cam peste mînă să plec acolo, căci am mult de lucru, ştiţi şi dumneavoastră. Dacă omul vrea să adune bani pentru o asemenea călătorie, trebuie să strîngă baierele pungii. M-am gîndit că aţi putea scrie ca să vi se trimită acest act. Preotul l-ar trimite imediat şi, în felul acesta, m-aţi ajuta foarte mult.

După cîteva săptămîni, Gordon Lonsdale a primit înştiinţarea la locuinţa pe care o închiriase. Dar poştaşul a scris pe verso : adresantul s-a mutat la Toronto.

Şi asta făcea parte din plan. În felul acesta primea actul de naştere pe cale oficială, într-un plic oficial, purtînd ştampila poliţiei. S-a dus cu actul la biroul de paşapoarte din Toronto şi peste cîteva zile se afla în posesia unui paşaport canadian pe numele de Lonsdale. Era cît se poate de corect, oricine se putea încredinţa unde şi cînd a fost eliberat.

Şi-a continuat activitatea de comis-voiajor, primind cincisprezece dolari pe săptămînă. Locuia în apropiere de întretăierea dintre Yonge Street şi Bloor Street. Comportarea lui nu se deosebea cu nimic de a celorlalţi comis-voiajori, îndruga verzi şi uscate, îi plăcea berea, pleca în week-end, dansa şi lega prietenii. Toate astea îi puteau folosi în viitor. Mai tîrziu, despre Lonsdale zeci de locuitori din Toronto puteau depune mărturie că, într-adevăr, a locuit acolo şi a muncit ca oricare altul. Trăia din comision, n-o ducea prea rău, dar nu era nici foarte înstărit, într-un cuvînt un reprezentant comercial obişnuit, care de dimineaţă pînă seara aleargă din casă în casă.

Cine nu doreşte să vadă cascada Niagara ? Comis-voiajorii sînt oameni cu înclinaţii romantice şi le plac grozav de mult călătoriile de acest fel. Într-o seară, Gordon Lonsdale s-a dus la biroul de turism şi şi-a plătit o excursie la cascada Niagara, cu o oprire de cîteva zile la

New York. Acesta este traseul. L-au trecut într-un registru şi i-au dat un tichet. Nu se va întoarce cu grupul. Are nişte cunoscuţi la New York şi s-ar putea să-l reţină mai mult la ei.

La Niagara, în faţa celei de-a opta minuni a lumii, ca toţi ceilalţi turişti, a fotografiat perdeaua de apă strălucind în soare, i-a împărtăşit vecinei din autocar admiraţia pe care i-o stîrnea această minunăţie, apoi au plecat cu toţi împreună la New York. Aici s-a despărţit de grup şi a dispărut în marele labirint de beton şi piatră.

Îi putea comunica lui Abel un prim succes. Din Toronto trimisese Universităţii din Londra o cerere de înscriere şi primise un răspuns favorabil. Anul universitar începea în prima miercuri din octombrie. Dar succesul lui nu se limita numai la aceasta. În cele cîteva luni s-a străduit din răsputeri să devină nu numai un canadian perfect, dar şi un supus docil al maiestăţii-sale, care era şi regina Canadei.

Englezii sînt mîndri de tradiţiile lor, care dăinuie de-a lungul veacurilor, şi ţin foarte mult la influenţa pe care o exercită asupra altora. Faţă de canadieni au atitudinea protectoare a nobilului unchi faţă de nepotul îmbogăţit. Gentlemenii englezi frecventează cluburi, fără de care aristocraţia ar fi ca un actor fără scenă. Canadienii au şi ei cluburile lor. Gordon Lonsdale i-a povestit colonelului Abel că apogeul succesului său a constat în intrarea în clubul „Royal Overseas League" din Toronto, care a marcat cocoţarea lui pe una dintre cele mai înalte trepte ale scării sociale.

Calitatea de membru al unui club prezintă diferite avantaje. Unul îşi dă la tipărit cartea de vizită cu emblema pompoasă a clubului, altul poartă cravata cu culorile clubului sau se duce la spectacole de teatru la care membrii clubului au dreptul la bilete cu preţ redus. O anumită poziţie socială înseamnă apartenenţa la o anumită castă, formată, în general, din membrii unei anumite asociaţii. Gordon Lonsdale, membru al clubului „Royal Overseas League", a cărui protectoare era însăşi maiestatea-sa regina Elisabeta, a folosit noile lui relaţii sus-puse pentru găsirea unei locuinţe; unul dintre colegii de club, funcţionar în administraţie şi purtător al unei înalte distincţii a imperiului bri-

tanic, l-a ajutat să închirieze un apartament la White House.

Faptul că locuieşti în apropiere de Regent's Park, într-o pensiune pentru burlaci cu o reputaţie foarte solidă este o dovadă că ai avut o recomandare şi, totodată, că aparţii unei anumite clase sociale. Domnul Gordon Arnold Lonsdale de la clubul „Royal Overseas League", locuind la White House, în apropiere de Regent's Park — sună, totuşi, bine! Agentul secret a intrat complet în rol şi se comporta exact aşa cum aşteaptă lumea să se comporte un om din această categorie socială. La concertele de la „Royal Albert Hall" putea fi văzut în lojă, căci nu ştiu ce secretar îi trimitea bilete. Se învîrtea în societatea celor egali lui, ceilalţi canadieni influenţi spuneau despre el că este un domn plăcut, înstărit şi de la prima întîlnire îi arătau toată prietenia.

Gordon Lonsdale ştia precis cum şi cînd avea să se întîlnească, potrivit planului, cu agenţii de legătură. Nici un detectiv n-ar fi putut găsi la el ceva important. Datele le învăţa pe dinafară şi apoi aştepta semnalul.

A coborît în staţia Charing Cross, dar n-a luat-o spre Amiralitate, ci în direcţie opusă, spre Strand, pe malul Tamisei. Între monumentalul hotel „Cecil" şi tot atît de luxosul hotel „Savoy" se află o cabină telefonică.

A intrat, a răsfoit puţin cartea de telefon şi apoi a format un număr. A aşteptat o clipă, dar a renunţat imediat. Numărul era, probabil, ocupat. S-a îndreptat spre Tamisa. Lîngă podul Westminster a dispărut într-o staţie de metro. Venea în fiecare zi la această cabină. Uneori în timpul zilei, alteori dimineaţa devreme sau seara. Făcea mereu acest drum, pînă cînd, într-una din zile, pipăind sub poliţa pe care stătea cartea de telefon, a dat de o pioneză înfiptă. A zîmbit. Şi de atunci n-a mai venit la cabina telefonică.

A doua zi s-a dus în altă parte. Cînd s-a lăsat întunericul, a urcat încet treptele, pe care, de dimineaţa pînă seara, se perinda, grăbită, mulţimea. Acum nu se vedea decît rar de tot cîte un trecător întîrziat. Lonsdale s-a oprit de parcă urcatul treptelor i-ar fi tăiat răsuflarea şi s-a aplecat să-şi lege şiretul de la un pantof. A băgat mîna într-o crăpătură a unei trepte şi a scos un obiect mic, pe care l-a

ascuns în palmă. Cu mîinile în buzunare a plecat mai departe, ca un om care hoinăreşte fără nici o ţintă.

Erau nişte indicaţii privind activitatea lui în Anglia. Mai tîrziu, în amintirile lui a dezvăluit cîte ceva din conţinutul lor.

„Mi se cerea, în primul rînd, să urmăresc orice indiciu al unor eventuale pregătiri pe teritoriul englez în vederea unui atac nuclear împotriva vreuneia din ţările lagărului socialist. Şi, în sfîrşit, trebuia să urmăresc cu atenţie activitatea agresivă, politică şi militară, desfăşurată de organizaţia N.A.T.O. împotriva noastră şi împotriva ţărilor neangajate. În afară de aceasta, mi se spunea ca la sfîrşitul săptămînii să plec la Paris şi acolo să mă întîlnesc cu un oarecare «Jean»".

9

Vîrsta noului audient la cursurile de limbă chineză de la catedra de limbi orientale şi africane depăşea vîrsta obişnuită a studenţilor. Dar nici colegii lui nu erau mai tineri. Domnul în floarea vîrstei pe care-l aştepta după cursuri un „Bentley" negru condus de un şofer a cărui ţinută militară sărea în ochi nu era nici el o figură tipică de student.

Gordon Lonsdale a reuşit să-şi cîştige printre cei din jur reputaţia unui canadian simpatic. A obţinut şi bursă. Se şopteau multe pe socoteala lui, dar el n-a încercat să dezmintă nimic din ceea ce se vorbea. Oriunde avea prilejul spunea să oamenii de afaceri canadieni ştiu să vadă mai limpede situaţia pe piaţa mondială decît greoii strategi ai comerţului englez. Poate fiindcă în timpul războiului au trăit departe de front, de care-i despărţea oceanul, şi poate fiindcă nu sînt sufocaţi, ca englezii, de prejudecăţile menţinute de-a lungul generaţiilor, prejudecăţi care se răsfrîng asupra comerţului internaţional.

Unii autori sînt de părere că lui Lonsdale îi plăcea să se prezinte ca un snob şi să exagereze. „La Vancouver am o avere uriaşă, pe care am moştenit-o de la tata, şi nu-mi fac

griji în privința banilor, am întotdeauna în cont la bancă suma de care am nevoie".

Aceste afirmații ale lui corespundeau, desigur, poziției pe care o ocupă în societatea londoneză un membru al lui „Royal Overseas League", dar alteori, în altă postură, făcea alte afirmații. „Cunosc temeinic viața, am început-o de jos. Am lucrat în nord ca tăietor de lemne, șofer de cursă lungă, căutător de aur, am deschis la tejghea sticle de coca-cola, am făcut serviciu la o pompă de benzină, căci mă pricep la mașini".

Potrivit acestei versiuni, nu a fost de loc pe front, fiindcă lupta unui om contra altui om venea în contradicție cu principiile lui. O copilărie nefericită și o adîncă dezamăgire suferită în căsnicie l-au făcut s-ajungă la un pesimism definitiv.

Se îmbracă la cel mai bun croitor, poartă întotdeauna o curea de culoare închisă, bine asortată, și cravate după ultima modă. Părul de culoare închisă și ochii puțin oblici amintesc de strămoșii lui indieni. Temperamentul viu și veșnica lui bună dispoziție, darul de a distra societatea prin vorbele lui de spirit dovedesc că bărbatul care a coborît pe țărmul Franței de pe vaporul din Southampton nu este englez.

Gordon Lonsdale arată la vamă pașaportul canadian cu o dungă aurie ; se desparte de prietenii pe care și i-a făcut pe vapor și se urcă în primul taxi.

— La gara de unde pot lua acceleratul spre Paris !

În tren se așază într-un colț. Nu mai vrea să se prefacă și nici să-i amuze pe cei din jur. Nu se simte bine. În urmă cu cîteva zile a contractat o gripă și nu-i mai trece. A luat penicilină, dar se simte parcă frînt de oboseală, n-are pic de putere și nici o dispoziție. Drumul l-a epuizat, de parcă ar fi trecut canalul înot. Nu dorește altceva decît un pat. În starea în care se află n-ar fi plecat la un drum atît de obositor dacă n-ar fi fost vorba de informații importante, pe care le așteaptă de mult. Închide ochii și numără în ritmul cadențat al roților de tren, sperînd că va adormi. Dar nu reușește să ațipească, simte în permanență ațintite asupra lui privirile oamenilor de pe bancheta de vizavi. Nu-l suspectează nimeni, dar arată atît de rău, încît atrage atenția.

Trebuie să fie cineva prea blazat ca să nu fie impresionat de miresmele Parisului şi de voioşia străzilor lui, care poate emoţiona chiar şi un lord semi. Gordon Lonsdale coboară din tren, nu se uită nici în dreapta, nici în stînga, se lasă condus de primul comisionar al unui hotel la un taxi. De îndată ce ajunge la hotelul de pe bulevardul Operei, se dezbracă, mai ia o doză de medicamente, se culcă şi închide ochii.

Cînd se trezeşte a doua zi, vede lumea cu alţi ochi. În timp ce se bărbiereşte, fluieră o compoziţie proprie. Apoi coboară să ia micul dejun şi mănîncă cu poftă. Se întoarce în camera lui, pe drum îi zîmbeşte femeii de serviciu. Încuie cu grijă uşa în urma lui, deschide geamantanul, scoate un pansament şi îşi leagă degetul mijlociu, absolut teafăr, de la mîna stîngă.

Canadianul elegant şi sigur de sine se plimbă puţin pe bulevardele pariziene, pe Champs Elysées se uită la vitrinele luxoase ale magazinelor de modă, se opreşte să ia un aperitiv, răsfoieşte un „Paris Match" şi apoi se duce la Luvru.

La douăsprezece fără cîteva minute se află printre numeroşii admiratori din faţa tabloului „Ioan Botezătorul" de Leonardo da Vinci. Priveşte tabloul cu ochi de cunoscător, se dă un pas înapoi ca să nu mai fie stingherit de luciul sticlei, îşi sprijină bărbia în palmă, îşi plimbă degetul legat pe frunte, în cele din urmă se smulge cu greu din faţa capodoperei şi se depărtează încetişor.

„În timp ce priveam tabloul, m-am scărpinat cu degetul legat la urechea stîngă. Ştiam că «Jean» trebuie să fie prin apropiere, dar n-am încercat să-l găsesc. Am ieşit din muzeu şi am luat-o pe strada St. Honoré, spre Champs Elysées. M-a depăşit un «Mercedes» negru, care s-a oprit lîngă trotuar. Şoferul a deschis portiera. Am sărit înăuntru. Cu cea mai mare viteză ne-am îndreptat spre periferia Parisului".

Scena întîlnirii cu „Jean", de la care urma să primească informaţii precise, este învăluită într-un nimb de romantism. Degetul legat, întîlnirea la Luvru, „Mercedesul" care stopează brusc şi periferia Parisului par decupate din filmele cu James Bond, extraordinarul agent 007. Poate aşa se petrec şi în realitate lucrurile pe frontul operaţiilor secrete. Chiar Gordon Lonsdale a descris această întîlnire. Cui am

putea da crezare dacă nu singurului martor al întîmplării, la care istoricul n-a putut participa.

„La volan era un bărbat înalt, zvelt, cam de vreo cincizeci de ani", scrie Gordon Lonsdale despre bărbatul a cărui identitate nu o dezvăluie şi pe care-l numeşte „Jean". Era, probabil, unul din şefii lui.

„Mercedesul" negru opreşte undeva la periferie. Cei doi se aşază la o măsuţă şi comandă ceva de băut. Gordon Lonsdale povesteşte ce a făcut în timpul scurs de la ultima întîlnire avută la New York cu colonelul Abel şi se laudă cu mimetismul lui, care n-a dat greş nici de data aceasta. Se bucură de condiţii bune pentru a-şi desfăşura activitatea, locuieşte la pensiunea White House, face parte dintr-un club important şi are, pare-se, mari şanse de a cunoaşte oamenii care-i sînt necesari pentru a-şi duce la bun sfîrşit misiunea.

„Jean" a ascultat şi i-a comunicat şi el unele lucruri în legătură cu această problemă. Nu se ştie ce anume au discutat, Gordon Lonsdale afirmă că a primit instrucţiuni generale pentru activitatea sa pe mai departe.

Lonsdale este un om de lume, ştie să-şi cîştige prieteni. Poate pentru că are un fel deschis de a fi, poate pentru că accentul lui în limba engleză îl face simpatic. Un străin interesant este uneori mai apreciat decît un gentleman de baştină, dar nu de englezi.

Una din primele cunoştinţe interesante ale lui Lonsdale a fost maiorul de aviaţie Raymond Straw cu familia sa. Agentul secret nu a spus niciodată unde şi cum i-a întîlnit prima oară; se poate doar stabili cînd s-a petrecut acest lucru. După ce s-a înapoiat de la Paris cu instrucţiuni proaspete, s-a dus la facultate pentru a îndeplini formalităţile necesare şi apoi şi-a cumpărat de la oficiul de turism un bilet pentru o excursie prin zece ţări europene. De-abia în a doua jumătate a lunii septembrie s-a întors la Londra. În această perioadă i-a cunoscut pe maiorul Straw şi pe soţia acestuia.

În lume, musafirul american nu se bucură de un renume bun şi, instinctiv, englezului îi repugnă să se afişeze şi să cultive o societate zgomotoasă. În Anglia, străinul rămîne străin, chiar dacă ar cumpăra amîndouă malurile Tamisei. Foarte rar o familie englezească primeşte în căminul ei un

oaspete întîmplător. Gordon Lonsdale este canadian, deci şi puţin englez, şi puţin american. Maiorul Straw are sentimentul că în nemărginitul deşert a întîlnit un compatriot, care, în plus, este simpatic şi isteţ şi cu care ai ce vorbi. Ştie o groază de anecdote şi tot felul de farse cazone. Nu-i de mirare că, de la început, au căzut unul în braţele celuilalt. Amîndoi tînjeau după o asemenea cunoştinţă, chiar dacă nu din aceleaşi considerente.

Cît despre Lonsdale, el avea un scop precis, respectiv pentru el prietenia aceasta era interesată. Maiorul american locuia în apropierea bazei Lakenhearth, în comitatul Suffolk, şi lucra la comandamentul forţelor de aviaţie strategice americane. Cînd a fost invitat să-i facă o vizită, Lonsdale a constatat cu plăcere că locuinţa maiorului este despărţită printr-un gard de aerodrom şi se află la numai cîţiva paşi de tabăra armatei americane.

Maiorul Straw i-a înlesnit lui Lonsdale pătrunderea în societatea ofiţerilor americani. La scurt timp după prima vizită l-a luat cu el la cazinoul ofiţerilor bazei, unde i-a făcut cunoştinţă cu colegii lui. Nu este uşor de înţeles cum de serviciul de siguranţă de la baza maritimă din Portland l-a lăsat pe Houghton şi pe Bunty Gee să scoată cu atîta uşurinţă şi fără nici un risc informaţii secrete pe poarta unui obiectiv militar. Şi la fel de neînţeles este faptul că maiorul Straw a putut să vină pe teritoriul unui obiectiv militar cu un prieten pe care nimeni nu-l cunoştea (de fapt nici chiar el), să treacă împreună prin faţa santinelelor fără a avea permis de liberă trecere, să fie primit în societatea ofiţerilor şi să i se îngăduie să cumpere marfă, fără plata taxelor vamale, la centrul comercial al armatei americane.

După cîteva zile, studentul de la universitatea londoneză Gordon Lonsdale se simţea ca acasă în societatea ofiţerilor americani. Bea, se distra cu ei, iar cu familia maiorului se împrieteni la cataramă; de Crăciun a fost invitat la ei la masă. Şi-a jucat rolul fără greş. Nu punea nici o întrebare de prisos, se mulţumea să asculte cu atenţie. A aflat multe fiindcă a ştiut să participe în aşa fel la conversaţie, încît să-şi arate mirarea cînd trebuia şi să-şi exprime înţelegerea pentru greutăţile ofiţerilor, nevoiţi să trăiască atît de de-

parte de casă. Gordon Lonsdale ştia să asculte, concentrîndu-şi întreaga atenţie.

Tactica operaţiilor secrete are la bază principii din vremuri foarte vechi, verificate încă în întîmplările relatate în Biblie, precum şi ultimul strigăt în materie de tehnică a spionajului. O instalaţie de ascultare de dimensiunile unei monede minuscule, perfectă din punct de vedere tehnic, pe care agentul poate s-o fixeze de la mare distanţă, cu ajutorul unei puşti speciale, recepţionează şi transmite tot ce se vorbeşte în spatele peretelui pe care a fost fixată. Sateliţii Samos şi Midas nu reprezintă decît o parte din formidabila recuzită a războiului invizibil. Un emiţător în miniatură pus în loc de sîmbure în măslina pe care barmanul i-o dă la aperitiv domnului ministru (care, după ce muşcă din măslină, îl pune pe farfurie fără să-şi dea seama că este un sîmbure artificial, constituind o capodoperă a tehnicii spionajului) este, desigur, o metodă ce pare de domeniul fanteziei pentru obţinerea informaţiilor secrete. Cu ajutorul unei instalaţii-jucărie de mărimea unui ceas de damă se poate realiza un material compromiţător, înregistrînd convorbirea confidenţială dintre doi oameni de stat sau dintre doi bancheri. Aceste ajutoare sînt de nepreţuit.

Dar chiar şi în această perioadă de cucerire a cosmosului, agentul rămîne un maestru al operaţiilor secrete. Numai el e în stare să aprecieze ce tactică trebuie să folosească, în ce fel poate ajunge la o anumită persoană care se află sub supraveghere. Intuiţia studentului la limba chineză era cu totul ieşită din comun. El a ştiut să-şi aleagă adversarul şi a ştiut şi să ajungă la el. Dovadă sînt relaţiile stabilite cu maiorul Straw, în familia căruia îşi petrecea sîmbetele şi duminicile.

În prima miercuri din luna octombrie şi-a luat locul în bancă în sala de cursuri. Şi-a privit colegii, unuia i-a zîmbit, altuia i s-a prezentat şi i-a strîns mîna. Culesese informaţii în legătură cu aceşti studenţi şi de aceea a făcut în aşa fel încît să fie în aceeaşi sală de curs cu ei.

Era vorba de oameni cu experienţă. Unii aveau în spatele lor cîţiva ani de activitate în serviciile de informaţii, alţii veniseră aici direct de la Ministerul Afacerilor Externe,

iar alţii făceau parte din forţele aviatice sau maritime şi se prezentau drept civili cu o carte de vizită discretă.

Atmosfera universităţii dezleagă limbile şi dărîmă barierele prejudecăţilor. În prima pauză dintre cursuri, studenţii vorbesc despre profesori, la prînz îşi spun anecdote pipărate şi seara se duc împreună la un pahar de bere. Apoi urmează prima petrecere studenţească şi o baterie de sticle îi transformă pe colegi în prieteni.

Thomas Pope este un diplomat canadian. Vrea să înveţe repede limba chineză; Gordon Lonsdale este şi el canadian. Chiar de a doua zi, cei doi devin prieteni buni, iar cînd domnul Thomas Pope dă serate elegante, la care sînt invitaţi diverşi gentlemeni şi o veselă societate feminină, Lonsdale nici nu se poate gîndi să lipsească. Punctele de atracţie le constituiau nu numai păhărelele de whisky şi fetele frumoase, ci şi anumiţi bărbaţi.

Gordon Lonsdale spune:

„La aceste serate veneau mai ales studenţi. Printre ei era şi «diplomatul» israelian Zwe Kedar. Era mare amator de vodcă şi cred că abia acum făcuse cunoştinţă cu ea. Zwe s-a născut în Palestina şi uneori îmi demonstra cu cîtă uşurinţă poate trece drept arab. Mi-a povestit că odată a avut o misiune secretă în Egipt şi acolo a pretins că este originar din Siria. Vorbea cu un accent palestinean. În Siria spunea că este egiptean.

La seratele lui Thomas Pope l-am cunoscut şi pe domnul Elton. Oficial trecea drept funcţionar de stat. N-a trebuit să-mi dau prea multă osteneală ca să descopăr că făcea parte din serviciul de informaţii militar, secţia a 5-a a lui Military Intelligence, cunoscută sub denumirea de M.I. 5. Ulterior i s-a schimbat numele în M.I.D. Cînd am avut cinstea, după scurgerea timpului, să primesc la închisoare vizitele domnului Elton, mi-a povestit că a întîmpinat greutăţi destul de mari pînă a reuşit să explice cum a ajuns fotografia lui în locuinţa mea. (La aceste serate, Lonsdale i-a fotografiat pe rînd pe mai toţi colegii săi şi fotografiile le-a transmis mai departe. Fotografia lui Elton a fost găsită într-un sertar, la o percheziţie făcută la domiciliul lui. — *V.P.B.)*

În anul nostru la facultate era şi un american, Bredt. Studia limba chineză la Londra fiindcă era mai ieftin decît în Statele Unite şi, în plus, în felul acesta avea prilejul să cunoască o ţară europeană. După cîteva luni şi-a dat seama că toţi colegii noştri erau, de fapt, ofiţeri ai serviciului de informaţii. Fiind american, ceilalţi colegi nu-l prea aveau la inimă şi de aceea stătea mai mult pe lîngă mine. Cînd a înţeles situaţia, mi-a făcut semn cu cotul şi mi-a spus în şoaptă: «Fii atent, Gordon, în afară de tine şi de mine, toţi colegii noştri sînt spioni!»

10

Tonomatul este una din distracţiile preferate ale tineretului. În faţa cutiei de crom cu beculeţe colorate stau tineri şi tinere cu chipuri blazate, cu receptoare la urechi şi cu ochii lipiţi de discul care se învîrteşte. Se stinge ultimul ton, ultimul acord de chitară, ascultătorul se scotoceşte prin buzunar, introduce o monedă şi apasă pe altă clapă pentru a asculta melodia preferată. Şi din nou melodii sincopate, din nou o privire visătoare, pierdută în depărtare, din nou o legănare din şolduri şi mişcări neastîmpărate din vîrfuri şi călcîie.

Industria de discuri îşi vinde marfa de sezon cu ţîrîita. Dacă nu ai un picup, cu patru viteze, la care discurile se schimbă automat, şi dacă nu ai plăci scumpe, găseşti în vreun fund de buzunar cîţiva cenţi ca să-ţi cumperi trei minute de iluzii. Tonomate se găsesc în pasajele New Yorkului, la Philadelphia, la San Remo şi la Las Vegas, pretutindeni unde tineretul se dă în lanţuri şi trage la ţintă în paiaţele din galantar. Paul Anka este un zeu, bătrînul Armstrong — idealul adolescentelor, iar Brenda Lee — visul junilor imberbi. Trăim în veacul de aur al ritmului, care o dată se cheamă „beat", altă dată „country". Tonomate se găsesc şi la Amsterdam, Paris, Hamburg şi s-au înmulţit şi la Londra ca ciupercile.

Pot exista misionari ai minunii jazzului care să nu se teamă de greutăţile ce stau în calea unui fondator?

Într-un restaurant elegant din King's Street, Hamersmith, a intrat un gentleman nu prea tînăr, bine îmbrăcat, de statură mijlocie şi i-a spus barmanului :

— Aş vrea să vorbesc cu şeful.

— E în încăperea din fund.

În dosul perdelei, pe uşa biroului scrie cu litere mari : OFFICE. O bătaie discretă în uşă şi apoi intră cu paşi energici.

— Îmi daţi voie să mă prezint. Sînt Gordon Lonsdale, reprezentantul firmei Automatic Merchandising Limited, şi am venit să vă fac o ofertă foarte avantajoasă. Sînt proprietarul mai multor tonomate, le cunoaşteţi, desigur. Am cîteva în regie proprie, plasate în localuri de primă mînă. Mi-am permis să vin să vă propun şi dumneavoastră. O muzică formidabilă atrage clientelă, căci tonomatul se bucură de o deosebită atenţie din partea publicului. E o noutate, care a fost aplaudată de renumiţi proprietari de localuri din America. Toată grija — în legătură cu plăcile, funcţionarea perfectă, monedele necesare publicului — o iau asupra mea.

Gordon Lonsdale avea de îndeplinit o misiune care-l obliga să mai stea cîţiva ani în Anglia. Cînd avea să termine cursul de limbă chineză nu se va putea înscrie imediat la alt curs şi nici nu putea să ducă la Londra o viaţă de rentier. Ca să intre undeva, într-un post obişnuit, nu se încumeta. În primul rînd, n-ar mai fi avut destul timp pentru a se ocupa de misiunea lui şi apoi orice şef ar fi putut însemna o complicaţie neprevăzută. Nu rămînea decît o singură posibilitate : o întreprindere particulară, unde să fie singur stăpîn.

Iar dacă este vorba de o afacere, măcar să fie una rentabilă. Gordon Lonsdale a declarat că în comerţul cu tonomate se specializase în Statele Unite, aşa că nu era un novice în acest domeniu. S-a asociat cu producătorul, a depus suma convenită, iar cîştigul urma să-l încaseze lunar. Apoi a început să colinde cafenelele londoneze şi într-atît s-a priceput să-i vrăjească pe proprietari, încît şi-a plasat toate aparatele. N-avea altceva de făcut decît să strîngă monedele de două ori pe săptămînă şi să controleze dacă toate plăcile sînt întregi. Şi-a cumpărat un „Ford", de care avea nevoie în drumurile sale pe la cafenele pentru a-şi controla aparatele şi apoi pentru a-şi vedea de adevăratele lui

treburi. Firmele The Thanet Trading Company Limited şi Peckham Automatic Co. Ltd. reprezintă alte două trepte în cariera acestui agent secret, care, în dorinţa de a-şi asigura un camuflaj perfect, a devenit un întreprinzător om de afaceri. Mai întîi s-a asociat cu reprezentantul societăţii producătoare de automate. Acesta i-a împărtăşit planurile sale, pentru a căror realizare avea, în primul rînd, nevoie de bani. Gordon Lonsdale s-a declarat de acord să semneze un cec de 500 de lire, devenind astfel asociatul firmei care făcea comerţ cu automatele pentru vînzarea gumei de mestecat.

Se pare că a reuşit să-l atragă de partea sa pe agentul comercial al firmei şi, cu ajutorul lui, a răscumpărat acţiunile sindicatului Peckham Automatic, devenind directorul secţiei de export a firmei. Era o societate comercială ramificată şi avea automate în toate cartierele Londrei. Domnul director mergea în inspecţie şi, cu acest prilej, îşi aranja şi treburile lui strict personale. Aşa s-a lansat zvonul că Lonsdale ar avea dese întîlniri cu femei. Ce altceva putea să-şi închipuie un funcţionar cînd vedea că domnul director se urcă deodată în maşină şi dispare pentru cîteva ore? Toată lumea era convinsă că îşi vizitează pe ascuns amanta.

Toţi cei ce au comentat mai tîrziu perioada în care Lonsdale s-a ocupat de afaceri erau de acord că agentul secret vădea un deosebit talent pentru comerţ, fiind foarte perseverent şi serios şi lucrînd cu atîta pasiune, încît cu siguranţă s-ar fi bucurat de mare succes dacă şi-ar fi continuat această activitate. Gordon Lonsdale însă avea cu totul alte gînduri.

La Londra şi-a făcut apariţia un spion de-al lui Gehlen care, potrivit datelor din paşaport, se numea Heinrichs şi lucra sub numele conspirativ Hirt. Gordon Lonsdale a fost informat şi însărcinat să-i urmărească activitatea. În acest moment intră în scenă singurul ajutor pe care maiorul Lonsdale îşi aminteşte să-l fi avut vreodată. Îl cheamă Wilson; acesta este de fapt numele lui conspirativ. Wilson a descoperit că Hirt venise în Anglia cu o misiune importantă. De ochii lumii era înscris la Şcoala superioară militară a Pactului nord-atlantic, dar în realitate lucra pentru serviciul secret vest-german, secţia „Arhive". Era o

organizaţie particulară, tăinuită cu grijă de generalul Gehlen. Hirt făcea spionaj pentru bani, dar era o slugă credincioasă a stăpînilor săi, şi se gîndea şi la viitor. Se poate şi este chiar probabil că Hirt avea ca sarcină să adune cîţiva veterani şi, din pulbere şi cenuşă, să învie vechile legături pe care Abwehrul nazist le avea în Anglia în timpul războiului. Desigur că acţiunea pe care urma s-o desfăşoare în Anglia a stîrnit îngrijorare: şeful serviciului secret vest-german începe să facă spionaj pe cont propriu nu numai în ţările socialiste, dar îşi spionează chiar aliaţii săi nord-atlantici, Anglia şi Statele Unite. Era vorba de o descoperire importantă. Mai ales în următorul context.

Pe atunci, Gordon Lonsdale primise misiunea de a afla toate amănuntele necesare cu privire la trecutul lucrătorilor de la centrul de cercetări bacteriologice din Porton. Chiar de la început a descoperit că în această instituţie lucrează cîţiva germani. Faptul în sine n-ar fi fost atît de extraordinar dacă, la scurt timp după aceea, n-ar fi sosit de la centrală informaţii din care reieşea că acest grup întreţine pe ascuns legături cu Germania occidentală.

Gordon Lonsdale:

„Lucrau pentru guvernul englez, dar în acelaşi timp îşi urmăreau scopurile lor proprii, pe care, bineînţeles, le ascundeau cu grijă. Planurile pe care le urzeau erau vădit provocatoare şi periculoase. După cum reiese din dovezi, se poate presupune că aveau de gînd să folosească în practică unele din bacteriile care erau cultivate la institutul din Porton. Am primit ordin ca, în măsura posibilului, să-i fac inofensivi, fără ca nimeni să afle ceva. Mi s-a dat permisiunea ca, în caz de forţă majoră, să-i compromit în mod public. Eu personal la început eram încredinţat că Anglia nu foloseşte arme bacteriologice de ofensivă, întrucît aşezarea ei geografică exclude această posibilitate. Dar omul are deseori în viaţă prilejul să descopere ce deosebire este între propriile sale presupuneri şi realitate. De aceea trebuia să aflu precis ce se face acolo şi să obţin mostre de materiale".

Lonsdale a reuşit să furnizeze informaţii amănunţite cu privire la funcţionarii centrului din Porton. Materialele se refereau în mare parte la viaţa lor particulară şi cu sigu-

ranță că nici unul dintre ei n-ar fi fost bucuros ca aceste materiale să ajungă în presă.

Gordon Lonsdale:

„Am reușit să descoper cum cresc, an de an, cheltuielile serviciului secret de informații englez. Am putut să-mi dau seama în ce scop sînt alocate fondurile sporite. Am descoperit care este direcția dezvoltării industriei engleze de folosire a energiei nucleare în scopuri pașnice, dar și militare. Am putut afla problemele asupra cărora americanii nu sînt de acord cu englezii. Principala mea misiune era de a obține informații sistematice cu privire la orice fapte de natură să indice intențiile S.U.A. sau ale altor țări ale Pactului nord-atlantic de a ataca. Nu mai e nevoie să subliniez că n-am reușit, bineînțeles, să-mi fac o privire de ansamblu asupra situației. Strategia contemporană este deosebit de complicată și este absurd să-ți închipui că un singur agent poate reuși să-i dea la iveală principiile. Am obținut numai frînturi de informații, care, la centrală, au fost plasate la locul potrivit în cadrul tabloului general, așa cum fac copiii construcții din cuburi.

Asemenea frînturi se adună din toată lumea, se concentrează într-un singur loc și acolo se analizează... Cred că nu există om în lume care să dorească grozăviile de neînchipuit ale unui război nuclear (în afară, poate, de cei care nu sînt întregi la minte). Dar un astfel de război ar putea izbucni dintr-o pură întîmplare. Informațiile pe care le-am strîns cu privire la planurile agresive ale Pentagonului și ale Pactului nord-atlantic au contribuit la apărarea împotriva unei catastrofe nucleare".

Cariera comercială a lui Lonsdale mergea din succes în succes. Dar, pe neașteptate, a survenit un eșec și talentatul om de afaceri era la pămînt. Pînă la urmă însă a reieșit că și falimentul lui poate constitui o dovadă că Gordon Lonsdale este un adevărat comerciant.

Firma Peckham Automatic furniza automatele prin care se vindea gumă de mestecat. În afaceri, oamenii se ceartă deseori între ei, și pentru aceasta e suficient și un simplu schimb de păreri. Într-una din zile, directorul secției de export a firmei s-a înapoiat dintr-un voiaj de afaceri și i-a

adus colaboratorului său o veste îmbucurătoare. Are în perspectivă un schimb cu Italia în valoare de 300 000 de dolari. Firmei Peckham Automatic i se oferă posibilitatea de a furniza nu numai automate, ci şi gumă de mestecat.

Cînd ai la îndemînă materia primă, nu este nevoie de un capital prea mare pentru a organiza producţia de gumă de mestecat. Asociaţii s-au întîlnit şi, cu creionul în mînă, au calculat ce beneficii vor realiza dacă vor produce singuri marfa pentru automatele lor. Au făcut rost de un local, au cumpărat maşini şi, cînd totul era pregătit şi trebuiau să-i dea drumul, afacerea a căzut. Firma Peckham Automatic s-a declarat în stare de faliment.

Proprietarii firmei au primit lovitura bărbăteşte. Lonsdale le-a spus că regretă foarte mult şi, în mod oficial, s-a retras la moşiile lui din Canada, unde spera să facă rost de alt capital. Deşi prietenii săi au primit cîteva scrisori purtînd ştampila poştei canadiene şi cîteva vederi din Vancouver, el se afla în cu totul altă parte a lumii. Din acea perioadă s-a păstrat o fotografie făcută la Varşovia împreună cu fiul său, iar din însemnările lui se poate deduce că a fost în concediu cu familia lui şi cu acest prilej a făcut, probabil, şi o vizită la centrală.

Un om de afaceri nu se lasă descurajat de un mic insucces şi nici chiar de un eşec total. Gordon Lonsdale s-a înapoiat din Canada, şi-a făcut din nou apariţia la Londra şi, avînd în buzunar alt capital, s-a lansat în afaceri cu un nou elan. În martie 1960, la cel de-al nouălea Tîrg internaţional de invenţii de la Bruxelles era reprezentantul propriei sale firme, expunînd o noutate pentru automobile: un lacăt automat.

Povestea asta seamănă a farsă. Dacă n-ar fi confirmată prin documente, nici un autor n-ar fi menţionat acest lucru, într-atît este de neverosimil. Lonsdale s-a lansat din nou în afaceri. În august 1959 a aflat că firma Master Swith Company caută un director şi, în acelaşi timp, un om care să dispună de capital ca să poată începe producţia unei noutăţi senzaţionale, un patent menit să uluiască omenirea. Închipuiţi-vă că orice şofer care conduce un turism sau un autocamion va putea închide, printr-un mijloc foarte simplu, ser-

vîndu-se de un lacăt, capota, rezervorul de benzină, portbagajul şi toate portierele. Într-un cuvînt, o invenţie genială.

Nu se ştie dacă pînă la urmă lacătul automat (Lonsdale l-a numit ulterior siguranţă electronică) a stîrnit entuziasmul şoferilor. Mai degrabă am spune că nu, căci nu s-a mai auzit despre această descoperire. Dar pentru invenţia expusă, Gordon Lonsdale şi asociatul lui au primit Medalia de aur a marelui tîrg de invenţii. Lacătul automat al lui Lonsdale a fost considerat de juriu ca cel mai bun exponat englez. Nu se întîmplă prea des ca un agent secret să se bucure de o asemenea recunoaştere publică.

11

În timp ce vînează informaţii, agenţii serviciilor secrete au de biruit obstacole neînchipuit de grele. Cînd ajung, în sfîrşit, în posesia informaţiilor, în faţa lor se pune o problemă foarte complicată: cum să găsească o posibilitate sigură şi discretă de a le transmite şefului?

În cel de-al doilea război mondial, tehnicienii germani ai serviciului secret au descoperit modalitatea de a miniaturiza mesajele secrete fotografiate. În istoria militară s-a încetăţenit noţiunea de micropunct. Într-o foarte scurtă perioadă, ea a fost preponderentă în transmiterea mesajelor secrete. Apoi, cînd oamenii s-au deprins cu descifrarea microfilmelor, s-a sfîrşit şi cu această noutate senzaţională. Toată lumea a revenit la staţiile de emisie.

În timpul cît a stat la Londra, Gordon Lonsdale a locuit în elegantul White House în două rînduri. În 1955, maşina firmei Selfridge a adus la această adresă un aparat nou de radio. Nu era nimic deosebit, mai ales că era vorba de un tip obişnuit, care se poate găsi în orice magazin. Era un produs al firmei Busch şi purta marca „Colonial". Preţul: 37 de lire. Ca multe alte aparate produse în serie, şi „Colonial" avea unde scurte foarte sensibile.

„Era instalat în sufrageria mea din White House şi avea un aspect atît de obişnuit, încît nimeni nu-şi oprea privirea asupra lui. Stătea pe un bufet din lemn lustruit şi deasupra

lui pusesem o copie după cunoscuta statuie a băieţelului din Bruxelles.

Aparatul acesta de radio, care, la prima vedere, părea atît de obişnuit, îmi aducea vocea şefilor mei. La una din întîlnirile noastre anterioare am convenit asupra frecvenţelor de undă pe care să-mi transmită instrucţiunile, precum şi asupra orarului transmisiunilor. În general, emiteau între trei şi patru dimineaţa. Informaţiile erau, bineînţeles, cifrate. Chiar dacă ar fi fost ascultate de cineva, ceea ce, de altfel, era puţin probabil, tot nu ar fi fost înţelese.

Desigur că trebuia şi eu să am o posibilitate de a comunica cu comandamentul. De aceea, era necesar să-mi găsesc un camuflaj pentru emiţătorul meu de 150 de waţi. N-a fost nevoie să caut prea mult. Mă întîlneam deseori cu familia Kroger, în vila din Cranley Drive 15, Ruislipe. Această vilă era situată în apropierea bazei militare a forţelor aeriene ale Statelor Unite, şi aici împrejurimile erau înţesate cu antene radio. Cu greu s-ar fi putut găsi un loc mai bun. Aici emiţătorul nu putea fi descoperit".

Dar Gordon Lonsdale se înşela.

Scotland Yardul a reuşit să descopere emiţătorul din Ruislipe. Echipa de urmărire nici n-a avut nevoie să recurgă la maşinile prevăzute cu goniometre şi nici n-a fost necesară recepţionarea emisiunilor secundare. A fost de ajuns ca sergentul Hoskins să-l descopere printr-o simplă întîmplare pe Houghton, bătrînul monden neghiob, care visa să trăiască pe picior mare şi care s-a vădit a fi un uşuratic în ceea ce priveşte respectarea normelor conspirative. Şi-a atras pe urmele sale un copoi şi tot secretul s-a dus pe copcă. După aceea, maşina inspectorului Smith s-a oprit în faţa grădiniţei ce înconjura căsuţa din Cranley Drive, poliţistul a coborît din ea şi a sunat la uşă.

Anticarul Kroger a ieşit să-i deschidă. Avea cincizeci de ani şi se ţinea foarte bine pentru vîrsta lui. Pe faţa-i interesantă, ochii aveau o privire vie. Smith s-a legitimat cu insigna metalică atîrnată pe un lănţişor. Peter Kroger a arătat un paşaport neozeelandez şi a explicat că se întreţine din vînzarea unor exemplare de cărţi scumpe şi a unor cărţi istorice de preţ. Inspectorul Smith l-a arestat pe Peter Kroger şi l-a

rugat să fie atît de amabil şi să-şi cheme şi soţia jos. Cînd a coborît în hol, Helena Kroger a fost, de asemenea, arestată.

Cine erau soţii Kroger şi ce rol au jucat ei în cazul Gordon Lonsdale? Desigur, ei erau iniţiaţi în secretele misiunii serviciului de informaţii şi fără îndoială că Lonsdale le-a dat unele explicaţii cînd le-a încredinţat emiţătorul.

Vom încerca să întocmim portretul real al celor doi bătrîni, care de la prima vedere par de nădejde, curajoşi şi conştienţi.

„Dacă ţineţi să revin la emiţătorul descoperit de Scotland Yard în casa lui Peter Kroger, trebuie să vă spun că acesta era un aparat de rezervă. Nu l-aş fi folosit decît într-un caz extrem. Poate numai atunci cînd ar fi trebuit să anunţ centralei un iminent atac nuclear împotriva ţărilor socialiste. Dacă cineva ar fi bănuit că Peter sau Helena Kroger s-au servit de emiţător, se poate convinge că ei habar n-aveau să-l mînuiască. Nu erau capabili să emită o ştire nici chiar dacă ar fi ştiut despre existenţa staţiei în casa lor. Pentru transmiterea mesajelor aveam un radiotelegrafist calificat. Acesta lucra cu aparatul lui propriu de emisie. A sosit în Anglia la cîteva luni după mine şi în decembrie 1960 i-am spus să facă în aşa fel încît să i se piardă cît mai repede urma. M-a ascultat şi a dispărut".

Inspectorul Smith i-a arestat pe Peter şi pe Helena Kroger.

Dar a reieşit că în zadar şi-au făcut iluzii domnii de la Scotland Yard. Inspectorul Smith a înţeles imediat că nici Helena Kroger, nici soţul ei nu sînt dintre cei care să se sperie de îndată ce anchetatorul începe să ameninţe. Agenţii de la Scotland Yard, cu tot materialul care le căzuse în mînă, au transpirat din greu ca să descopere cîte ceva din lanţul de mistere. Cîteodată aveau de-a face cu adevărate rebusuri. Nu exista o legătură logică între toate alineatele, iar Peter şi Helena Kroger tăceau.

S-a crezut că, în cursul procesului, Gordon Lonsdale va contribui pentru ca misterul ce învăluie trecutul soţilor Kroger să fie măcar în parte îndepărtat. Ziariştii şi-au pregătit bloc-notesurile şi aşteptau să se facă, în sfîrşit, puţină lumină în ceea ce-i priveşte pe anticar şi pe soţia sa. Dar Gordon Lonsdale şi-a dezamăgit auditorii. Declaraţia lui a adus noi îndoieli, alte complicaţii, un nou mister.

„Dau această declarație întrucît nu vreau să li se facă o nedreptate soților Kroger, fiind învinuiți pentru lucruri pe care le-am săvîrșit numai eu, ca urmare a faptului că am ascuns în locuința lor unele obiecte. Pe soții Kroger îi cunosc din 1955. (I-a cunoscut la Paris, imediat după întîlnirea cu „Jean" și au convenit să se întîlnească la Londra. — *V.P.B.*). Curînd am devenit prietenul lui Peter Kroger, care mi-a acordat toată încrederea. În ultimii doi-trei ani i-am vizitat foarte des și uneori îmi petreceam sîmbăta și duminica în vila lor.

De cîte ori plecau din Ruislipe, Peter Kroger îmi lăsa cheile de la casă și mă ruga să locuiesc acolo în timpul absenței lui, fiindcă avea cărți de anticariat în valoare de cîteva mii de lire sterline. Știa că eu locuiesc într-un mic apartament mobilat, la care, bineînțeles, avea o cheie și personalul de serviciu. Acesta a fost motivul pentru care am ascuns unele obiecte în casa Krogerilor. De exemplu, am avut acolo un aparat de fotografiat marca «Praktina» în valoare de 200 de lire, aparatură fotografică și alte cîteva fleacuri.

Odată, în luna iulie a anului trecut, i-am adus domnului Kroger în dar de ziua lui o brichetă și două etajere de lemn pentru cărți. Lucruri obișnuite. După cum ați descoperit, bricheta avea în interiorul ei niște goluri care serveau pentru a ascunde diferite obiecte. Acestea au fost înaintate tribunalului ca dovezi.

Este suficientă o comparație sumară pentru a vedea că planul emisiunilor găsit la Krogeri nu este decît o copie după planul găsit de poliție la locuința mea. Într-un cuvînt, am vrut să precizez că aceste obiecte sînt proprietatea mea personală, iar unele reprezintă daruri făcute de mine lui Kroger. Este vorba de o brichetă marca «Ronson», un microscop și un bidon, un bliț, o cutie cu cîteva hîrtii de celofan și 2 563 de dolari, care s-au găsit acolo.

Baia lui Kroger am folosit-o adesea drept cameră obscură. Tot ale mele sînt și multe dintre substanțele chimice găsite în locuința lor. Cîndva m-am ocupat și cu experiențe de microfotografie. Am reușit să fac o bandă de celofan pe care a găsit-o poliția. Uneori, cînd mă aflam la Krogeri,

foloseam maşina lor de scris. Una din depeşele prezentate tribunalului drept corp delict am scris-o eu la maşina de scris a soţilor Kroger.

Odată, pe cînd soţii Kroger erau plecaţi, am descoperit în vilă un loc potrivit pentru o ascunzătoare secretă. Acolo am ascuns un emiţător pe unde scurte şi alte cîteva obiecte.

Am acordat o mare importanţă camuflării acestei ascunzători. Era limpede că, dacă în mod întîmplător, ascunzătoarea ar fi fost descoperită, soţii Kroger ar fi putut avea mari neplăceri. De aceea, m-am hotărît să le procur paşapoarte pe nume false, pentru eventualitatea că ar surveni o asemenea întîmplare.

I-am fotografiat pe soţii Kroger şi am lipit fotografiile lor pe paşapoarte, pe care apoi le-am pus într-o mapă de piele şi le-am ascuns în casa lor. Dacă poliţiştii ar fi cercetat amprentele de pe emiţător, n-ar fi descoperit nici una care să corespundă amprentelor soţilor Kroger.

În ziua în care am fost arestat, deci sîmbătă 7 ianuarie, am fost împreună cu doamna Kroger la cumpărături. Şi-a cumpărat o plapumă. Vînzătorul mi-a dat mie bonul. Cînd am venit acasă, l-am găsit, uitasem să-l dau doamnei Kroger, şi mi-am spus că, pînă una-alta, îl voi păstra. În timpul cumpărăturilor i-am dat doamnei Kroger un plic pe care am rugat-o să-l ia cu ea acasă. În el erau cîteva documente de serviciu şi nu voiam să le iau cu mine în vizita pe care mă pregăteam s-o fac în seara aceea.

Îmi dau foarte bine seama că acum este prea tîrziu ca să mai pot îndrepta ceva, totuşi, sper ca, măcar în aceste împrejurări, să pot lua asupra mea întreaga răspundere pentru faptele săvîrşite, indiferent de urmările defavorabile pe care această mărturisire le poate avea în ceea ce priveşte persoana mea".

O parte din presă a apreciat declaraţia lui Lonsdale ca un gest gratuit, spectaculos, iar altă parte a privit-o ca un fel de camaraderie sportivă în favoarea Krogerilor. Nu încăpea îndoială că se străduia să salveze ceea ce se putea, fără a se gîndi la sine, dimpotrivă, considera că n-are nici un rost să împartă vina.

12

În fiecare țară, apărătorii legii se comportă după un anumit ceremonial al lor, împămîntenit, invariabil, recunoscut și de autoritățile de stat. Judecătorul își oficiază slujba după toate regulile stabilite, copiii care-l secondează pe preotul catolic în oficierea slujbei la Scotland Yard își mai pot permite cîte un pas în plus. Pașii lor greșiți nu sînt socotiți în final.

Aici, favoritul jocului este inspectorul Smith, dar Lonsdale un este nici el un outsider cu care să se poată juca așa cum vrea. Maiorul serviciului de informații sovietic este un profesionist și, cînd cineva optează pentru această carieră, trebuie să prevadă pentru viitor riscul de a fi descoperit. E destul să facă cea mai mică greșeală și trebuie să răspundă pentru toate faptele pe care le-a săvîrșit cîndva și care pînă atunci nu au fost cunoscute. Gordon Lonsdale este calm. Ai zice că drama pe care-o trăiește nu-l tulbură de fel. Atitudinea lui este în dezavantajul inspectorului Smith. În plus, arestatul este jurist, se pricepe la legi și veghează la respectarea lor. Uneori nu reușește să-și atingă scopul, dar creează complicații anchetatorilor.

În urma lui Gordon Lonsdale se închid porțile închisorii Brixton. Inspectorul Smith face eforturi de a sintetiza procesele-verbale, pentru ca judecătorul de instrucție să poată începe interogatoriul, căci perioada de detențiune pînă la interogatoriu nu poate dura mai mult de șapte zile. Pentru ca legea să fie respectată, Lonsdale și tovarășii lui trebuie să se urce în dubă și să traverseze Londra pînă în Bow Street. Acolo să ia loc pe bancă în fața judecătorului de instrucție. Aceleași întrebări, aceleași răspunsuri. Judecătorul pronunță hotărîrea așteptată. Detențiunea preventivă se prelungește cu o săptămînă. Gata, mergem! Iar în dubă și înapoi în celule.

„Prima noapte am petrecut-o în camera de izolare a unui spital, unde sînt trimiși și puși sub observație toți cei învinuiți de crime grave. În încăperea în care am fost duși erau cincisprezece sau șaisprezece bărbați suspectați de crimă. Ofițerul închisorii ne ținea sub o permanentă su-

praveghere. Era atent ca nu cumva vreunul să încerce să se sinucidă, lucru care se întîmplă foarte des în acest stadiu al anchetei.

Cînd ne-am culcat, era trecut de unsprezece. Cum am pus capul pe pernă, am şi adormit. Şi Peter Kroger a dormit bine. Numai Houghton ne-a spus a doua zi dimineaţa că n-a putut dormi. Probabil că ne-au supravegheat şi în timpul nopţii şi de aceea, în dimineaţa următoare, pe mine şi pe Kroger ne-au mutat în celule obişnuite".

Houghton avea motive foarte serioase să fie chinuit de mustrări de conştiinţă. Imediat după arestare s-a oferit, plin de bunăvoinţă, să-i înfunde cît mai mult pe toţi ceilalţi, numai să iasă el basma curată. Pînă şi pe inspectorul Smith l-a surprins oferta lui cinică.

„A vrut să încheie o tranzacţie cu mine — scrie George G. Smith într-un proces-verbal. — Voia să aranjez în aşa fel lucrurile, încît să nu apară în faţa tribunalului ca acuzat, ci ca martor al acuzării. Mi-a oferit informaţii pe care urma să le transmit mai departe celor în drept, dar în schimbul lor trebuia să-l asigur că nu va fi judecat. Voia să depună ca martor împotriva celorlalţi patru acuzaţi (deci şi împotriva amantei sale, Bunty Gee. — *V.P.B.*)".

Houghton era un trădător. S-ar părea că, atunci cînd pe banca acuzaţilor apare un agent care se comportă cu demnitate în timpul dramaticelor dezbateri ale tribunalului, lîngă el ia loc şi cîte un laş, avînd toate atributele necesare unui astfel de rol. Harry Houghton s-a arătat dispus să ofere Scotland Yardului orice date, dar nu i-a servit la nimic.

Tot atunci, el i-a propus inspectorului Smith să-l ajute să identifice după fotografii pe membrii ambasadelor sovietică şi poloneză, pretinzînd că aceştia se ocupă în Anglia şi cu spionajul în favoarea guvernelor lor. Dumnezeu ştie cum îşi închipuia el că ar putea să demonstreze acest lucru. Inspectorul Smith a înţeles că are de-a face cu un mitoman, aşa că nu l-a luat în serios. Mai tîrziu, Houghton, încercînd să se apere, a afirmat, printre altele, că mulţi agenţi de legătură cu care a venit în contact făceau parte din misiuni diplomatice.

Anglia se numără printre învingătorii lui Hitler, dar după război americanii o tratau ca pe o rudă săracă. Totuşi,

ulterior, cele două țări au început să colaboreze în cadrul organizației N.A.T.O. În 1956 au semnat convenția anglo-americană cu privire la schimbul de informații atomice și la colaborarea pe tărîmul cercetărilor nucleare. Astfel, englezii au primit planul de construcție a unui reactor atomic și al unui sistem de propulsie de felul celor cu care e înzestrat submarinul atomic american „Nautilus", pentru a le servi la construcția submarinului lor tip „Dreadnought".

Încheierea acestor tranzacții a stîrnit unele proteste. Nu toți americanii sînt de acord cu o asemenea dezinteresare mărinimoasă. În Comisia pentru energia atomică, senatorul Murray declară că este principial împotrivă să se încredințeze aceste secrete strategice englezilor, întrucît deține unele informații din sursă sigură potrivit cărora, în Anglia, măsurile de securitate nu sînt la un nivel corespunzător pentru a putea asigura secretul unor inovații în domeniul înarmării.

După cîteva luni s-a dovedit că a avut dreptate. Grupul din Portland al lui Gordon Lonsdale se află în detențiune preventivă, iar președintele Consiliului de Miniștri, Macmillan, secția a 5-a a lui Military Intelligence și Scotland Yardul se dau peste cap să dovedească aliatului lor american din N.A.T.O. că vorbele care urmăresc subminarea autorității serviciului de securitate sînt lipsite de orice temei. Dar cum ?

Regizorii spectacolului public au proiectat dinainte dimensiunea înscenării. Procesul agentului sovietic trebuia să dureze nu mai puțin de opt zile, deși acuzarea era limpede, dovezile se aflau pe masă și ar fi fost suficient să se dea citire proceselor-verbale, să fie audiați martorii și Curtea cu juri să-și pronunțe sentința.

De la început era clar că sfîrșitul lui va fi bun. Un indiciu în acest sens era și prezența procurorului general la interogatoriile preliminare. Sir Reginald Manningham-Buller încerca să recîștige ceea ce pierduse inspectorul Smith și agenții săi, care i-au arestat pe Lonsdale, Houghton și miss Gee înainte de vreme, ridicînd astfel singuri o barieră în spatele căreia au dispărut ceilalți colaboratori ai grupului. Oamenii Scotland Yardului au depus pe masa judecătorului de instrucție o grămadă de dovezi, dar le lipsea tocmai

dovada cea mai importantă și nu mai sperau să poată pune vreodată mîna pe ea. Nimeni nu putea dovedi că acuzații au transmis unui eventual dușman informații secrete cu caracter militar.

„Cu primul prilej, poliția m-a arestat și m-a acuzat prostește. În felul acesta a pierdut posibilitatea de a mă prinde în flagrant delict de transmitere a informațiilor. Așadar, nu aveau nici o dovadă de spionaj, puteau să dovedească doar că am păstrat «ilegal» documente conținînd secrete de stat. Dar aceasta, după toate legile, este o acuzație cu mult mai puțin gravă. De aceea au trebuit să recurgă la juriști iluștri pentru a înăbuși zarva stîrnită de critica justificată a publicului. Poliția a făcut o greșeală importantă și nu ne puteau învinui de activitate de spionaj, ci numai de tentativă de spionaj".

În hățișul paragrafelor de lege, procurorul general a găsit o potecă pentru a ajunge la formularea unei acuzații nu de nerespectarea legii pentru protecția secretelor de stat, ci de trădare de patrie și de conspirație împotriva statului. În primul caz puteau să primească pedeapsa maximă de 14 ani închisoare, pe cînd în al doilea caz — închisoare pe viață.

„Între 14 aprilie 1960 și 7 ianuarie 1961, acuzații împreună cu alte persoane necunoscute au organizat un complot împotriva siguranței statului și a intereselor lui, furnizînd unei puteri inamice informații care, direct sau indirect, îi puteau folosi".

După război Scotland Yardul și Military Intelligence s-au culcat pe lauri. Despre succesele pe care, fără îndoială, le-au avut era interzis să se vorbească, iar insuccesele deveneau știri senzaționale, trîmbițate în paginile ziarelor, stricîndu-le bunul renume. Cazul Gordon Lonsdale ar fi putut fi ultima picătură care să umple paharul, dar putea fi și un prilej de reabilitare. Smithii și Brownii de astăzi trebuiau să dovedească lumii că sînt la fel de capabili ca și colegii lor din timpul războiului.

Treizeci de martori și douăzeci de corpuri delicte servesc drept mărturie a activității de spionaj desfășurate de acest

grup şi a capacităţii poliţiei. Geanta domnişoarei Bunty Gee, filme şi microfilme, instalaţia pentru citirea micropunctelor, coduri şi altă recuzită de spionaj, precum şi douăzeci de bărbaţi misterioşi notaţi doar cu litere de la A la T — toate acestea sînt atuurile pe care le speculează procurorul general al Marii Britanii, sir Reginald Manningham-Buller. Apărătorii, W. M. F. Hudson, Michael Hurd şi Victor Durand, nu dispun de o asemenea recuzită de efect.

Secţia a 5-a a lui Military Intelligence a trimis la luptă o echipă de agenţi care i-au urmărit pe suspecţi sau au asistat la arestarea lor. S-au prezentat ca martori, dar fără să-şi arate faţa şi nici unul dintre reporteri nu a avut voie să-i fotografieze, nimeni nu trebuia să afle cine sînt. S-au furişat în sală în vîrful picioarelor, s-au strecurat într-un colţ întunecat al încăperii şi răspundeau la întrebări aşezaţi cu spatele la public. Mărturiile lor erau anonime şi nu se deosebeau între ei decît prin litera alfabetului, prin care erau desemnaţi de şef. Cînd îşi terminau declaraţia în faţa barei de la Old Bailey, dispăreau pe una din uşile laterale ale sălii tribunalului numărul unu. În acest timp, sala era înţesată de poliţişti, care vegheau ca nu cumva vreunul dintre reporteri să facă vreo fotografie. Erau martori ? Sau era vorba doar de nişte figuranţi ?

Procesul a fost deschis de cel mai înalt magistrat, lordul Parker, la 13 martie 1961, la Old Bailey. Desfăşurarea lui amintea de procesul colonelului Abel, judecat în faţa tribunalului din New York. Şi aici exista un trădător care se străduia să obţină graţierea, şi aici pe banca acuzaţilor stătea, echilibrat şi calm, un maestru al serviciului secret.

Un element nou a constituit în timpul dezbaterilor depoziţia domnişoarei Bunty Gee. De dimineaţa pînă seara nu vorbea decît despre dragostea ei cea mare pentru Houghton. Tot ce a făcut a făcut de dragul lui, căci sentimentul pe care-l nutrea nu cunoştea nici o limită. După cum afirma ea, ar fi fost în stare şi de un sacrificiu mai mare decît furtul cîtorva documente purtînd ştampila „secret". În ochii ofilitei fete bătrîne, Harry Houghton era un adevărat Apolo.

La procesul de la New York, pe chipul colonelului Abel n-a tresărit nici un muşchi. Tot timpul a desenat. Gordon

Lonsdale şi-a adus pe banca acuzaţilor o cărţulie. De fapt, era o lectură foarte adecvată: un roman de spionaj, „The Lotus and the Wind". Şi, în timp ce judecătorul şi martorii se tîrguiau cu procurorul general, sir Reginald Manningham-Buller, pentru viaţa lui, agentul Lonsdale citea despre spionii care, în perioada respectivă, purtau bărbi false.

La 23 martie 1961, Curtea cu juri s-a retras la ora două şi jumătate pentru dezbateri. Nu s-au sfătuit prea mult. La ora patru, cel mai înalt magistrat s-a ridicat şi i s-a adresat lui Gordon Lonsdale:

— Desigur, dumneavoastră sînteţi spion de profesie. Este o profesiune periculoasă şi v-aţi gîndit, probabil, că, în cazul cînd veţi fi arestat, veţi avea de ispăşit o pedeapsă grea. După părerea mea, dumneavoastră aţi fost conducătorul acestui grup de cinci spioni şi, în orice caz, principalul acuzat din acest proces.

Bilanţul procesului: pedeapsa cu privarea de libertate pe nouăzeci şi cinci de ani. Lordul Parker i-a distribuit astfel: Gordon Lonsdale — douăzeci şi cinci, soţii Kroger — cîte douăzeci, Houghton şi miss Bunty Gee — cîte cincisprezece ani de închisoare. Toţi cinci au fost condamnaţi la plata solidară a cheltuielilor de judecată, în sumă de 4 000 de lire. Dezbaterile s-au încheiat. Condamnaţii să fie duşi din sală!

14

Viaţa unui deţinut se scurge uniform ca tictacul unui ceasornic. Chiar şi trîntorii cei mai înveteraţi consideră că în închisoare munca este un adevărat balsam.

Gordon Lonsdale este ţinut într-o celulă izolată, i se face cinstea de a fi considerat capabil de a evada şi, de aceea, este supus unui regim sever. În orele de lucru se duce la atelierul de croitorie, unde învaţă o nouă meserie. Face tot ce poate ca să se familiarizeze cu peticele, acele şi aţa şi, în timp ce coase şi descoase, visează la întoarcerea acasă.

— Deţinut Lonsdale, la vorbitor!

Ridică, mirat, capul. Nu aşteaptă pe nimeni şi, apoi, este o zi obişnuită, iar vorbitor nu este decît duminică. Îşi şterge

mîinile de pantaloni, se scoală şi porneşte, urmat la trei paşi de gardian, prin coridoarele lungi, spre încăperea unde colegii lui se întîlnesc cu soţiile.

De cealaltă parte a gratiilor stă o femeie de vreo treizeci şi cinci de ani, îmbrăcată cu un pardesiu şi o pălărie de o eleganţă discretă. Se scoală şi vrea să-i iasă în întîmpinare, dar îşi dă imediat seama că fiecare dintre ei se află de altă parte a gratiilor.

— Bună ziua, domnule Lonsdale, îi spune ea cu un zîmbet puţin crispat; atmosfera sumbră din închisoare o sperie.

— Bună ziua, doamnă Baker, nu m-aş fi aşteptat ca dumneavoastră...

— Am fost totuşi... — doamna tresare şi încearcă să îndrepte. — Sîntem, totuşi, prieteni.

Doamna Baker este, într-adevăr, o cunoştinţă apropiată. În sfîrşit, lucrează la una din societăţile comerciale ale lui Lonsdale. Vizita ei la închisoarea Wormwood Scrubs nu era o vizită de afaceri. Ca majoritatea relaţiilor lui Lonsdale, ea nici nu ar fi vrut să-şi amintească în acea perioadă că l-a cunoscut, dacă nu s-ar fi găsit cineva care să-i aducă aminte.

Într-o dimineaţă a găsit în cutia poştală o scrisoare prin care era chemată la Ministerul de Război. Nici prin cap nu-i trecea pentru ce ar fi putut-o chema, dar s-a dus. A fost condusă nu în faţa unui ofiţer cu epoleţii auriţi, ci a unui civil oarecare, un om cu părul cărunt. Vorbea în numele lui Military Intelligence şi i-a declarat că a fost însărcinat de secţia a 5-a să stea de vorbă cu doamna Baker în legătură cu Gordon Lonsdale. Cei de la Military Intelligence ştiu că doamna îl cunoaşte foarte bine.

Serviciul secret presupune, probabil, că doamna Baker îl cunoaşte pe Lonsdale chiar mult mai bine. În acea perioadă, cînd redacţiile plăteau mii de lire pentru nişte istorioare de scandal, în săptămînalele ilustrate au apărut destule „reportaje autentice din prima sursă", în care autorii se străduiau să-i atribuie agentului secret, în jurul căruia, oricum, se ţesuse o legendă, şi alte trăsături captivante: un om monden căruia nu-i rezistă nici o femeie, un aventurier care nu se teme de nimic, e în stare să chefuiască o

noapte întreagă cu prieteni fără să-şi piardă capul ; în toate localurile din Soho este cunoscut ca un cal breaz.

Convorbirea civilului de la Military Intelligence cu doamna Baker a avut un conţinut neobişnuit, dar ţelul era limpede : doamna trebuia să le facă un serviciu.

Acesta era motivul pentru care a apărut ea în vorbitorul închisorii Wormwood Scrubs. Trebuia să-i aducă la cunoştinţă lui Lonsdale că domnii de la serviciul secret al armatei ar fi foarte dispuşi să stea de vorbă cu deţinutul. Din colaborarea cu ei, Gordon Lonsdale n-ar avea decît de cîştigat.

Întîlnirea cu doamna Baker a constat într-o spionare reciprocă. Doamna nu a făcut nici o propunere, probabil că nu primise sarcini precise, iar Lonsdale, de asemenea, nu a spus nimic. Aşa s-au despărţit, şi convorbirea lor, aparent lungă, nu a dus la nici un rezultat. Dar doamna Baker a făcut un raport şi, după vreo săptămînă, Lonsdale a fost chemat în biroul directorului. Acesta l-a întrebat direct dacă ar avea ceva împotrivă să vină cineva din partea serviciului secret să stea de vorbă cu el. Lonsdale nu a refuzat, era curios să vadă ce joc îi vor propune.

A doua oară l-au dus într-o încăpere în care, în mod obişnuit, deţinuţii se consultă cu avocaţii lor. Un gardian stătea în faţa uşii, pe coridor. În camera cu o masă şi două scaune nu era nimeni. Lonsdale s-a aşezat şi aşteaptă. După puţin timp a intrat un bărbat important. Domnul avea ţinuta obişnuită a gentlemenilor londonezi din înalta societate : pălărie tare, haină neagră, pantaloni în dungi, umbrelă şi servietă. Numele lui : Elton.

Gordon Lonsdale îl cunoştea de pe cînd era student la limba chineză. Prima oară s-au întîlnit la o serată dată de un coleg — diplomatul canadian Thomas Pope. Încă de pe atunci, toţi invitaţii la acea serată ştiau că mister Elton lucrează la serviciul secret, deşi pe cartea lui de vizită scria „funcţionar de stat". De aceea Gordon Lonsdale s-a străduit să-l distreze. Nu este uşor pentru un gentleman englez să ia direct legătura în închisoare cu un om pe care ultima oară l-a întîlnit în mediul strălucitor al lumii diplomatice. Dar domnul Elton are experienţă şi din spirit de prevedere şi-a luat cu sine ceva care să-l ajute să treacă peste această

prăpastie. Pune pe masă o fotografie. Fotografia îl înfățișează pe Elton cu un pahar de șampanie în mînă. Autorul fotografiei este Lonsdale, în locuința căruia poliția a și găsit această fotografie. Lui mister Elton nu i-a venit de loc ușor să-i explice inspectorului Smith cum a ajuns poza lui acolo. Hahaha, reușită, nu? Acum fotografia servea ca o punte de legătură.

„În cele din urmă a adus vorba de ceea ce îl interesa, și anume m-a întrebat dacă n-aș fi dispus să încheiem o convenție. Sigur că da, i-am spus, dar ca între prieteni. Asta înseamnă că în principiu nu voi răspunde decît la întrebările care se referă strict la persoana mea. Orice avantaje ar putea rezulta dintr-o astfel de convenție le rezerv prietenilor mei, soții Kroger. Banii nu mă interesează".

Mister Elton venise cu o propunere concretă. I-a oferit lui Lonsdale o sumă frumușică, pe care urmau să i-o plătească regulat ca rentă viageră, cu condiția, bineînțeles, ca, după grațiere, Lonsdale să rămînă în Occident. Asupra acestei condiții n-au putut cădea de acord.

După cîteva săptămîni, deținutul a fost mutat la altă închisoare. Domiciliul lui vremelnic deveni închisoarea Strangeways din Manchester. Mister Elton și-a făcut și aici apariția în rolul șarpelui din rai, i-a vorbit despre grațiere și despre răsplată, dar s-a jenat întotdeauna să spună direct despre ce este vorba și ce cere în schimb.

„Agenții de la secția a 5-a a lui Military Intelligence au avut probabil o mare surpriză cînd, cu prilejul percheziției în locuința mea, n-au descoperit nici nume, nici însemnări, nici date ale întîlnirilor sau adrese. Zece luni le-a trebuit experților pînă cînd au dat în agenda mea telefonică peste cîteva cifre și semne chinezești. După cum mi-a spus Elton, au convocat profesori de matematică, criptografi și sinologi și le-au cerut să descifreze însemnările. Elton mi-a spus că după o bună bucată de vreme au reușit să dezlege principiul cifrurilor și să descopere sensul însemnărilor făcute. După părerea mea, toată această oboseală și toate aceste cercetări erau caraghioase: cei despre care era vorba în însemnările mele părăsiseră demult Anglia".

Lonsdale avea destul timp să mediteze asupra misiunii lui Elton. De ce oare civilul ăsta cu pălărie tare îi îndrugă

toate aceste poveşti ? Vrea să-l pregătească pentru o întîlnire cu reprezentanţii lui Military Intelligence sau, dimpotrivă, încearcă să-l liniştească, dîndu-i impresia că totul este în cea mai perfectă ordine ? Serviciul secret englez a recurs la alte metode decît cele folosite de americani în cazul lui Abel. Scopul era acelaşi — să scoată de la deţinut informaţii despre serviciul secret sovietic, despre organizarea, metodele şi scopurile lui. Mister Elton şi şefii lui au făcut tot ce au putut ca să obţină datele dorite.

În ajunul Crăciunului din 1963, mister Elton a apărut din nou în închisoare, avînd, în sfîrşit, în servietă o propunere concretă, scrisă. Cînd au luat loc la masă, după ce gardianul a ieşit, continuîndu-şi supravegherea prin ferestruica uşii, mister Elton i-a înmînat lui Lonsdale un plic.

„L-am deschis şi primul lucru pe care l-am văzut a fost, în marginea de sus a paginii, o ştampilă mare, roşie, STRICT SECRET. Mai avusesem de multe ori în mînă documente de acest fel, dar era prima oară cînd ajungeam la o astfel de hîrtie într-un mod atît de comod şi oficial. Şi m-am gîndit că nici unui maestru al serviciului secret nu i se întîmplă prea des aşa ceva. Am citit cu atenţie documentul.

Din primele rînduri mă asigurau că instituţiile în drept se vor îngriji ca pedeapsa să-mi fie redusă la cincisprezece ani închisoare dacă răspund la anumite întrebări. Răspunsurile trebuie să fie adevărate şi complete, ele urmînd să fie apreciate de specialiştii serviciului de securitate.

Am citit întrebările şi mi-am dat seama că au fost, probabil, întocmite de oameni care au o idee destul de vagă despre munca în cadrul serviciului de informaţii, iar despre activitatea mea în special nici o idee. La una din întrebări nu se putea răspunde de loc. Să fi fost oare vorba de o cursă ? Trebuia să descifrez cîteva din mesajele care au fost găsite cu prilejul arestării mele. Agenţii secţiei a 5-a a lui Military Intelligence ştiau bine că am folosit tabelele cifrului o singură dată şi că, imediat după folosire, tabelele se distrug. Mesajele nu puteau fi descifrate decît de un singur om : funcţionarul de la comandamentul central, fiindcă numai el dispunea de al doilea exemplar al tabelelor".

Nimic nu-şi dorea Gordon Lonsdale mai mult decît libertatea. Totuşi, i-a înapoiat lui Elton propunerea şi şi-a exprimat mirarea că domnii de la secţia a 5-a a lui Military Intelligence şi-au putut închipui că el va accepta asemenea condiţii. Propunerea de a-i reduce pedeapsa cu zece ani i se pare ridicolă. Nici prin cap nu-i trece să zacă atîta timp în închisoarea asta englezească. Este încredinţat că se va face un schimb. Şi, de altfel, n-are nici o îndoială că foarte curînd va avea loc schimbul între colonelul Abel şi Powers.

Tratativele privind schimbul Abel-Powers erau în curs şi opinia publică putea face orice supoziţii, dar cum a aflat Lonsdale acest lucru în închisoare? Asta nu înţelegea nici mister Elton, nici şefii lui de la Military Intelligence. Cînd a venit vorba de pilotul american şi de serviciul secret american în slujba căruia se afla Powers, mister Elton şi-a încercat ultima şansă. A început să-i argumenteze lui Lonsdale că de fapt el nici n-a lucrat împotriva intereselor britanice şi activitatea lui n-a adus nici un prejudiciu Angliei. El s-a interesat mai mult de americani, aşa că ar putea ajunge la o înţelegere cu serviciul secret american, care ar dori, desigur, să cunoască anumite date. Dacă Lonsdale ar fi de acord să răspundă la unele întrebări, oficialităţile engleze nu ar avea nici o obiecţie împotriva graţierii lui.

Nu s-au înţeles. Mister Elton şi-a pus pălăria şi a plecat. Gordon Lonsdale s-a înapoiat în atelierul de croitorie şi s-a apucat din nou de descusut. După acest duel cîştigat, treaba mergea parcă mai cu spor şi-i făcea plăcere.

Colonelul Abel a aşteptat destul de mult pînă s-a ivit inculpatul Powers, dar pînă la urmă aşteptarea lui a luat sfîrşit.

Greville Wynne nu i-a căzut lui Lonsdale din cer, ci a apărut pe banca acuzaţilor în faţa Tribunalului din Moscova. Încă din timpul procesului s-a văzut bine că rolul lui nu se va sfîrşi aici.

Gordon Lonsdale primea „Pravda" din Moscova. La început, în ziar numele lui Greville Wynne nu era pomenit decît în treacăt. Apoi a apărut un al doilea şi un al treilea articol, şi Lonsdale a citit printre rînduri că, după con-

damnare, Wynne ar putea fi tocmai omul pe care-l aştepta.

Nu s-a înşelat. Pe la mijlocul lunii ianuarie 1963 a fost chemat din atelierul de croitorie şi condus în biroul directorului închisorii, Harris.

— Lonsdale, am primit chiar acum o ştire telefonică din Londra. Vor veni aici după dumneavoastră şi, după cum am impresia, sînt persoane importante care vor să vă vorbească.

Gordon Lonsdale a bănuit ce vor de la el şi a refuzat să stea de vorbă. Avea acest drept. Gentlemenii au fost, desigur, foarte surprinşi, dar şi-au dat seama că, în acest caz, nu-şi pot permite să facă vreun pas greşit, aşa că s-au aşezat la maşina de scris din biroul directorului şi s-au apucat să-i scrie deţinutului o scrisoare. I-au adus la cunoştinţă că vor să cadă de acord cu el în privinţa condiţiilor de punere în libertate. Se proiecta un schimb între el şi un cetăţean englez, iar ca dată trebuia să se prevadă anul următor.

„L-am rugat pe director să fie atît de amabil şi să comunice acestor domni că aş fi interesat să discut cu ei propunerea făcută, dar numai în prezenţa avocatului meu. Ţineam să am un martor la această convorbire".

Agenţii secţiei a 5-a a lui Military Intelligence au încercat pentru ultima oară, tot fără succes, să-l facă pe Lonsdale să cadă în cursă. N-au reuşit. Au cedat, erau nevoiţi să cedeze. Între timp se duceau tratative la nivel înalt cu privire la schimb, şi acest lucru nu-l putea influenţa pe încăpăţînatul deţinut, nici nu putea fi folosit pentru exercitarea unei presiuni psihologice asupra lui. Şi-au dat seama că le scapă şi de aceea au mai venit o dată la el.

Între ultimele capitole ale cazului Gordon Lonsdale şi cele ale cazului colonelului Abel există multe trăsături comune. Abel era convins că nu va trece mult şi va ajunge acasă, la fel credea şi Lonsdale. Dar amîndoi au fost siliţi să trăiască în nesiguranţă pînă în ultima clipă. Bănuiau cum se desfăşoară tratativele din culise, dar nu puteau nici să le urmărească şi nici să intervină în vreun fel. În amîndouă cazurile, rolurile principale le-au avut soţiile condamnaţilor şi amîndouă acţiunile s-au desfăşurat la Berlin.

Încă din iarnă, Gordon Lonsdale a aflat de la soţia sa că ea poartă discuţii cu Ambasada sovietică din Varşovia, prin mijlocirea căreia a cerut guvernului sovietic să ia în consideraţie un schimb între Greville Wynne şi Lonsdale. Discuţiile nu au fost atît de complicate. Lonsdale a primit de la soţia lui o ştire îmbucurătoare : reprezentantul sovietic îi făcuse cunoscută hotărîrea guvernului de a da curs cererii ei, fiind de acord cu acest schimb.

Doamna Lonsdale a scris imediat doamnei Wynne, care urma să intre în legătură cu reprezentanţii maiestăţii-sale şi să obţină acordul celeilalte părţi. Nu se ştie ce anume a întreprins doamna Wynne, dar e de presupus că, în vizita făcută la închisoarea sovietică, în martie 1964, i-a putut da soţului ei o veste bună.

Ziua eliberării lui Lonsdale se apropia.

Ca în fiecare zi, sună deşteptătorul, se aude zgomot de ceşti, zăngănitul de chei al gardienilor. Se deschid uşile zăvorîte. De data aceasta, lucrurile nu se desfăşoară potrivit programului obişnuit, este vorba de un eveniment. Gardianul păşeşte de-a lungul coridoarelor, care se varsă unul într-altul ca nişte pîraie, cu legătura de chei, descuie o poartă de fier, care se deschide larg în faţa lui, şi apoi o încuie. Se dă la o parte şi aşteaptă să se deschidă uşa de la cabinetul medical.

Nu este vorba de o vizită medicală obişnuită sau de depistarea unei maladii. Lonsdale stă culcat pe divanul de piele, medicul-şef este aplecat deasupra lui. Îi pipăie stomacul, îi controlează plămînii, îi ia pulsul şi îi ascultă inima, apoi îi palpează articulaţiile şi coloana vertebrală, în sfîrşit, îi loveşte genunchii cu un ciocănel. Şi reflexele sînt în ordine. Gordon Lonsdale este un deţinut sănătos ; spre marea lor surprindere, a reuşit şi în închisoare să-şi menţină o bună condiţie fizică.

— Domnule doctor, permiteţi-mi o întrebare.

— Vă rog.

— De ce m-aţi chemat la vizita medicală ?

— Întotdeauna îi consult pe cei condamnaţi pe un termen lung.

— Mulţumesc.

Doctorul minţea. Gordon Lonsdale s-a putut convinge de acest lucru chiar în după-amiaza aceleiaşi zile. În atelier a aflat imediat că nici unul dintre condamnaţii pe viaţă n-au fost chemaţi în ultimele zile la cabinetul medical. Şi Lonsdale a înţeles că este vorba de vizita medicală care se face celor ce urmează să fie graţiaţi.

21 aprilie 1964, închisoarea engleză Winson Green. Gardianul-şef intră în atelier, rămîne în picioare lîngă uşă şi priveşte în jurul lui.

— Deţinut Gordon Lonsdale !

— Prezent.

— La directorul închisorii !

Ştie că un singur lucru poate determina această chemare la raport şi de aceea în sinea lui se pregăteşte pentru momentul cînd deţinutul Lonsdale va deveni domnul Lonsdale. Nu se înşală. Directorul îi prezintă două persoane. Un funcţionar de la Ministerul de Interne şi un agent al poliţiei din Birmingham.

Primul ţine în mînă un plic avînd toate sigiliile neatinse. Le desface şi din el scoate altul mai mic, în care se află o hîrtie — preţul libertăţii. Lonsdale ascultă textul căruia i se dă citire şi îşi dă seama că şi drumul spre casă poate avea unele aspecte neplăcute, datorită condiţiilor ce i se impun.

O escortă de poliţişti îl va conduce la baza forţelor aeriene engleze R.A.F. din Gatov, Berlinul occidental. La graniţa dintre Republica Democrată Germană şi zona vestică se face schimbul între el şi cetăţeanul englez condamnat de tribunalul sovietic. Dacă schimbul se efectuează, Lonsdale se poate considera iertat de executarea pedepsei. Dacă, dintr-un motiv oarecare, acţiunea nu se realizează, o escortă de poliţişti îl va conduce înapoi la închisoarea engleză, unde îşi va continua executarea pedepsei date de tribunalul englez.

Îi pun cătuşe şi îl tratează ca pe un criminal de rînd. În drum spre aeroportul Northolt îl ameninţă că, dacă va încerca să fugă, vor trage în el. Toţi caută să ascundă cu grijă ceea ce reporterii au descoperit de mult. Lumea de pe aeroport ştie că bărbatul corpolent, nu prea înalt care a fost adus cu un avion special din Anglia, cu cătuşe la mîini, este un

deţinut important, în jurul căruia circulă tot felul de legende.

Şi din nou este închis în dosul gratiilor şi păzit cu străşnicie în închisoarea militară a bazei, ca un gangster. Gordon Lonsdale citeşte pînă tîrziu ; toată noaptea n-a închis ochii. Dimineaţa la ora 4, uşa celulei se deschide.

O escortă îmbrăcată în civil şi un „Mercedes" negru. Apoi drumul prin întunericul dinainte de ivirea zorilor.

„Am trecut fără să ne oprim prin faţa punctului de control de la graniţă şi la 5,25 ne-am oprit în zona neutră. Schimbul era fixat la ora 5,30. Sosisem cu 5 minute mai devreme. Trebuia să aşteptăm. Cu o jumătate de minut înainte de 5,30, santinela de la graniţa Republicii Democrate Germane a ridicat bariera. Din partea opusă venea spre noi un automobil. A frînat brusc şi s-a oprit în partea stîngă a drumului, în faţa barierei. S-a stabilit ca punctul în care urma să se facă schimbul să fie la jumătatea distanţei dintre cele două pichete de grăniceri.

Au desenat o linie scurtă, albă. Din cealaltă maşină a coborît un bărbat. L-am recunoscut pe prietenul cu care lucrasem în timpul războiului. S-a apropiat de maşina noastră, mi-a aruncat o privire şi mi-a zîmbit. I-am zîmbit şi eu. N-am rostit nici un cuvînt".

Gordon Lonsdale priveşte înainte. Drumul acesta pustiu duce spre casă. Se luminează de ziuă. Din cealaltă parte au apărut patru oameni. Unul dintre ei este consulul sovietic, altul — Greville Wynne. Chipurile amîndurora sînt la fel de grave. Consulul supraveghează respectarea instrucţiunilor şi, cînd acţiunea este aproape terminată şi toţi aşteaptă semnalul, rosteşte în engleză şi apoi în rusă :

— Schimbaţi-vă !

Cei cîţiva paşi durează o veşnicie. Ultimele secunde sînt atît de lungi, încît ai timp să revezi toate actele dramei. Rolul lui s-a terminat. Cei veniţi să-l aplaude sînt copiii, soţia lui şi un prieten. Gordon Lonsdale strînge cu căldură mîna prietenului său, colonelul Abel.

Cazul Kim Philby

1

Cluburi de noapte şi cazinouri demne de Monte Carlo, bulevarde cu magazine luxoase, şi la o distanţă de cîţiva paşi întunecoasele ulicioare arabe. Beirut, oraşul tuturor contradicţiilor, cu jumătate de milion de locuitori. Haşiş, case de toleranţă, cerşetori şi prostituate, un cer albastru strălucitor şi o mare caldă în care te poţi scălda şi de Crăciun, două duzini de hoteluri de prima mînă, cu piscine la o depărtare de cîţiva metri de plaja mării. Şeici cu conturi la bancă în dolari zîmbesc calm.

Colonia străinilor este o oază de tradiţii europene în mijlocul nesiguranţei arabe. Terenuri de tenis, iaht-club, gazon pentru golf, o terasă umbrită şi o societate în care toţi oamenii se cunosc între ei. Aici este locul de odihnă. Activitatea se desfăşoară în clădirile reprezentanţelor, iar locuinţele sînt plasate în blocuri cu aer condiţionat. Kim Philby locuieşte pe Rue Kantari. Un apartament alcătuit din patru camere şi o terasă cu o privelişte de basm.

Kim Philby este un supus al maiestăţii-sale regina Angliei, numele lui întreg fiind Harold Adrian Russell Philby, nume care aminteşte de vremurile idilice ale gulerelor scrobite. Dar Kim nu este nici ascet, nici snob. Nici n-ar fi putut fi astfel în meseria lui. A venit la Beirut în calitate de corespondent pentru Orientul Mijlociu din partea a două importante săptămînale engleze: „Observer“ şi „Economist“.

Numele de Kim i-a rămas de pe vremea copilăriei petrecute în India ; tatăl lui a fost primul care i-a spus aşa, şi de atunci i-a rămas numele de Kim. A studiat la Cambridge. În ţară a ocupat funcţii importante, apoi a reprezentat Lumea Veche la forul internaţional de la Washington. Acum este corespondent la Beirut. Este o funcţie bună, dar nu îndeajuns de bună pentru un om cu o asemenea experienţă.

Pe soţia lui o cheamă Eleanor, i s-ar putea spune Eleanor a III-a, căci Kim a mai fost însurat de două ori. Ea de asemenea este divorţată. Căsătoria cu corespondentul de la Beirut al ziarului „New York Times", Sam Pope Brewer, n-a fost reuşită. De îndată ce s-a aclimatizat puţin, Kim a cucerit-o pe soţia colegului său american.

Duc o viaţă liniştită, se iubesc şi se ocupă foarte mult de copii : Harry, care are treisprezece ani, Annie şi Miranda. Doamna Eleanor nu este o frumuseţe ; e o femeie care ştie să se îmbrace elegant şi discret şi care ar putea fi luată mai curînd drept englezoaică decît americancă. Acum ea măsoară camera în lung şi-n lat, se uită pe fereastră şi din cînd în cînd iese pe terasă. Îl aşteaptă pe Kim. De mult ar fi trebuit să fie acasă. Se apropia ora fixată pentru a merge în vizită la Glen şi Marny. Eleanor Philby este neliniştită. Undeva în subconştientul ei i se cuibărise parcă presimţirea că astăzi, 23 ianuarie 1963, capitolul vieţii lor comune se încheie.

Hugh Glencairn Balfour-Paul, prim-secretar la Ambasada engleză, şi soţia lui, Marny, sînt prietenii lor. Vizitele reciproce, în acest mediu în care cu greu se poate aclimatiza un european, reuşesc să întrerupă scurgerea monotonă şi anostă a timpului. Astăzi e rîndul soţilor Philby să se ducă la prietenii lor. La opt şi jumătate trebuie să fie la cină. Ar fi timpul să înceapă să se îmbrace, şi Kim nu s-a întors încă.

În ultimele zile nu prea a fost în apele lui. Era nervos, îi sărea ţandăra pentru fiecare fleac, nu-şi găsea locul sau, dimpotrivă, se cufunda într-o stare de apatie, absent la tot ce se petrece în jurul lui. Într-un cuvînt, era complet schimbat. Eleanor nu-l mai recunoştea. Astăzi după-amiază s-a sculat din pat şi, cu toate că deasupra oraşului pluteau nori negri care ameninţau să se dezlănţuie într-o adevărată furtună, şi-a luat trenciul din cuier şi abia cînd a ajuns la

uşă a spus că are treabă şi a plecat. În antreu a mormăit că se întoarce la şase.

Acum este ora şapte. Eleanor le serveşte copiilor cina. Sună telefonul. Micul Harry ridică receptorul şi o strigă pe mama lui. La telefon era Kim, care anunţa că va întîrzia şi îi spunea să se ducă ea înainte, iar el va veni pe la opt direct la Balfour.

S-a mai liniştit puţin ; ştie că Kim nu dispune cum vrea de timpul lui.

Se urcă în maşină şi pleacă la soţii Balfour. Dar Kim nu a venit nici la opt, nici la opt şi jumătate. Nu puteau să mai aştepte cu cina şi au început să mănînce fără el. Toată seara a domnit o atmosferă de îngrijorare. Kim Philby n-a mai venit la Balfour. Cu puţin înainte de miezul nopţii, Eleanor s-a întors singură acasă. Un accident, un infarct, a părăsit-o şi nu se mai întoarce sau a fost arestat ? Îi venea mereu în minte comportarea lui ciudată din ultimele zile. Era surmenat sau avea vreun necaz ? Ori au intervenit complicaţii mult mai serioase ?

Nu cunoaştem numele şefului serviciului de informaţii de la Ambasada engleză din Beirut. Îi vom spune Brown. Eleanor nu voia să mai piardă timpul şi l-a sunat pe domnul Brown la miezul nopţii, de îndată ce s-a întors de la familia Balfour. De comun acord, au hotărît să înştiinţeze poliţia din Beirut despre dispariţia lui Kim Philby.

Doi inspectori în civil şi-au făcut atît de repede apariţia la uşa ei, de parcă ar fi pîndit după primul colţ de stradă. Au ascultat relatările doamnei Philby cu privire la cele petrecute în seara şi în noaptea precedentă. Apoi au asigurat-o că vor face tot ce le stă în putinţă şi au plecat.

A doua zi, înainte de prînz, Eleanor Philby a telefonat la comisariat şi l-a anunţat pe inspector, care părea surprins, că nu mai este nevoie să întreprindă cercetări, că lucrurile s-au lămurit, a primit veşti de la soţul ei, care i-a explicat că a fost nevoit să plece pe neaşteptate într-o deplasare de lungă durată în interes de serviciu. I-a trimis cîteva rînduri prin poştă şi abia astăzi a găsit scrisoarea în cutie.

Nu era o încercare a Eleanorei Philby de a înşela poliţia, ea primise într-adevăr cîteva rînduri prin care Kim încerca s-o liniştească. Scrisoarea era expediată din Beirut. Primind

această explicație de la bărbatul ei, Eleanor a spus tuturor același lucru, prietenilor de la ambasadă, ziariștilor, care adulmecau o nouă întîmplare senzațională, și polițiștilor. Kim se află într-o deplasare în interes de serviciu și, cînd o să se întoarcă, o să dea amănunte.

Nici ea nu credea ce spune. În zilele care au urmat, suferințele ei deveneau tot mai greu de suportat. De ce nu i-a telefonat Kim? De ce a fost atît de grăbit? De ce, dacă a plecat într-o călătorie mai lungă, nu și-a luat nici o valiză, de ce nu și-a luat o pijama, trusa de toaletă?

După douăsprezece zile a mai primit o știre. O asigura că toată vîlva care s-a făcut în presa din Beirut în jurul dispariției lui nu este decît cleveteală și că nu trebuie să-și facă griji. Numai două lucruri îl supără: în primul rînd, că a plecat în mare grabă și n-a apucat să-și ia rămas bun și, în al doilea rînd, are impresia că a început să se îngrașe, lucru care o să-i displacă Eleanorei. Dar, despre cele întîmplate nu pomenește nici un cuvînt și nici nu spune unde este și ce face. „Vei afla foarte curînd amănunte în legătură cu planurile mele de viitor. Așa că sus capul! Sărută din partea mea pe toate prietenele tale și transmite salutări restului de inventar viu, ființe umane și neumane".

Unde este de se teme de condiția lui fizică? De ce se îngrașă? De ce pomenește tocmai despre acest amănunt nesemnificativ? Vrea în felul acesta s-o liniștească sau să-i distragă atenția? Scrisoarea i-a sporit îngrijorarea. Știe că Kim este în viață și nimic mai mult. Reporterii ziarelor libaneze și ai celorlalte ziare aduceau în fiecare zi noi amănunte în legătură cu cazul Philby. Odată afirmau că niște agenți l-au răpit și l-au dus în Arabia Saudită, altădată că, potrivit „unor informații din surse demne de încredere", ar fi fugit peste granița siriană. Alții erau gata să jure că a plecat în Yemen, la bandele de beduini care luptă de partea regaliștilor. Cei mai îndrăzneți adăugau că numai cu un pașaport fals, sub un nume străin, a putut pleca din țară.

Eleanor Philby nu știa mai mult decît ziariștii. Avea o singură speranță: că va pleca împreună cu copiii la Londra. Cei de la ambasadă i-au eliberat pașapoartele, i-au procurat bilete de avion și în zorii zilei de 31 mai, deci la patru luni după misterioasa dispariție a lui Kim Philby, în fața casei

ei au oprit două mașini. La volanul uneia din ele se afla Glen Balfour-Paul, de la Ambasada engleză, întrucît era soția unui cetățean englez, iar la al celeilalte Dick Parker, de la Ambasada Statelor Unite, ea fiind cetățeană americană. Amîndoi aveau grijă ca Eleanor Philby cu copiii și bagajul ei să ajungă cu bine pe aeroportul internațional din Beirut. În aceeași zi, un public numeros o întîmpina pe aeroportul din Londra. De ziariști a reușit să scape, nu însă și de agenții serviciului secret. Chiar a doua zi, lua masa cu unul din funcționarii superiori, domnul Smith, și cu soția acestuia.

În cursul unei conversații pașnice, domnul Smith a informat-o că soțul ei lucrează de mulți ani pentru sovietici și că s-ar putea ca în momentul de față să se afle la Moscova, dar că, după părerea lui, n-ar fi indicat ca doamna Eleanor să încerce cumva să se întîlnească pe teritoriul Uniunii Sovietice cu soțul ei. Toate astea, domnul Smith i le-a spus doar așa, în treacăt, zîmbind, iar soția lui avea aerul că participă la o conversație despre ultima paradă a modei. Eleanor Philby însă a înțeles că acesta este un ordin al serviciului secret englez.

2

Vreo șase luni nu s-a știut nimic. Apoi au urmat două surprize. Prima a apărut în cadrul respectabil al Camerei Comunelor. Fostul ministru al muncii și membru al guvernului MacMillan, lordul păstrător al sigiliului, Edward Heath, a făcut o declarație neașteptată care i-a uluit pe toți vînătorii de senzațional de la sud de Greenwich. La 1 iulie el a adus la cunoștința deputaților înmărmuriți faptul că acel corespondent englez al revistelor „Observer" și „Economist" care a dispărut în urmă cu șase luni de la Beirut, trăiește, se pare, în Răsărit. După cum s-a dovedit, fostul diplomat englez Harold Adrian Russel Philby, socotit cîndva un factor important al uneia din secțiile Foreign Office-ului, este agent sovietic.

Pe baza rezultatelor anchetei întreprinse de serviciile de siguranță engleze, se poate presupune că el se află în slujba

serviciului de informaţii sovietic încă dinainte de 1946 şi nu este exclus să fi fost agent cu mult înainte. În anii 1947—1951 a avut funcţia de secretar al Ambasadei engleze din Statele Unite, unde a mai îndeplinit şi altă misiune importantă. Aici avea posibilitatea de a intra în posesia a numeroase informaţii strict secrete de mare importanţă privind politica şi strategia Angliei şi ale Statelor Unite.

Dar reprezentantul Camerei Comunelor nu spusese tot ce avea de spus. Mai pregătise o surpriză. Deputaţii îşi amintesc bine cazul care în urmă cu doisprezece ani a stîrnit panică în cercurile politice ale Angliei. Se descoperise că doi diplomaţi englezi, Guy Burgess şi Donald Maclean, au activat în calitate de agenţi secreţi pentru Uniunea Sovietică. Întrucît Secret Intelligence Service îi suspecta, a adunat dovezi împotriva lor, dar cînd, în cele din urmă, „sus" a fost aprobat mandatul de arestare şi agenţii urmau să fie acuzaţi de spionaj în favoarea unei puteri străine, Maclean şi Burgess au dispărut fără urmă. Ulterior au fost văzuţi la Moscova.

Toată ancheta a fost condusă la vremea respectivă cu multă prudenţă de experţi ai serviciului secret englez, care au respectat cu rigurozitate instrucţiunile privind păstrarea secretului, şi, totuşi, pînă la urmă, toată lumea şi-a dat seama că Burgess şi Maclean au fost informaţi din timp şi li s-a dat indicaţia de a fugi. Dar cine dispunea de informaţii atît de precise în legătură cu mersul anchetei, încît să-i avertizeze despre pericolul care-i ameninţa? Încă de pe atunci bănuiala a căzut asupra lui Kim Philby. El avea posibilitatea de a cunoaşte desfăşurarea anchetei. A fost învinuit, dar nu s-a putut dovedi nimic. Au fost nevoiţi să-l reabiliteze. Şi acum, la 1 iulie 1963, Edward Heath declara în Camera Comunelor că cel „de-al treilea om" în afacerea Burgess-Maclean este Kim Philby, că el i-a avertizat şi le-a înlesnit celor doi spioni fuga peste graniţă.

Era o ştire într-adevăr senzaţională. Ziariştii au aflat că fostul diplomat trăieşte la Moscova, au comunicat colegilor trimişi de ziare în Uniunea Sovietică şi aceştia au început să-l caute, să scotocească pretutindeni, dar fără nici un rezultat. Nimeni nu bănuia pe unde ar putea fi Kim Philby. Unul dintre apropiaţii lui Kim însă a reuşit să-i dea de urmă.

Ziaristul Godfrey Jensen a trimis, la voia întîmplării, o scrisoare către Kim Philby pe adresa Ministerului Afacerilor Externe din Moscova. În două săptămîni a şi primit răspunsul şi o dată cu aceasta dovada că, într-adevăr, Kim se află la Moscova. În sfîrşit, nu peste multă vreme confirmarea a apărut şi în presa sovietică. În iulie 1963, la o lună după senzaţionala dezvăluire făcută de Heath în Camera Comunelor, ziarul „Izvestiia" a publicat următoarea ştire:

„Cetăţeanul englez H. A. R. Philby, care în trecut a ocupat o poziţie importantă în serviciul secret englez, s-a adresat oficialităţilor sovietice solicitînd azil politic şi cetăţenie sovietică. Sovietul Suprem al U.R.S.S. a aprobat cererea lui H. A. R. Philby".

Acest text concis al înştiinţării oficiale a constituit semnalul de pornire în cursă al publiciştilor, ziariştilor şi cronicarilor istoriei serviciilor secrete. Ţinta? Aflarea adevărului despre viaţa şi faptele lui Kim Philby, „agentul secret al secolului douăzeci". Nici vestitul „rege al spionilor", doctorul Sorge, nici Rudolf Ivanovici Abel, Gordon Lonsdale sau alţi maeştri ai serviciului secret nu au obţinut strălucitul succes al agentului secret sovietic Kim Philby, care ani de-a rîndul a lucrat într-un post de răspundere în cadrul serviciului secret englez şi a fost unul din candidaţii posibili la postul de şef al acestei vestite organizaţii. Kim Philby şi-a întrecut toţi colegii. El dispunea de cea mai desăvîrşită camuflare. În calitate de înalt şi influent funcţionar al serviciului secret englez a lucrat împotriva acestei organizaţii.

Istoria nu cunoaşte decît peripeţiile agenţilor descoperiţi. Şi publiciştii încearcă să facă bilanţul acestor peripeţii. Dar nici unul nu corespunde întru totul adevărului. Şi faptele, respectiv presupusele fapte, care sînt date publicităţii în cursul proceselor diverşilor spioni sau după încheierea acestora, şi poveştile pe care le expun zîmbind agenţii secreţi sînt verosimile, dar nu neapărat reale. Se înşală unii pe alţii. Procesele, interogatoriile la care-i supun pe agenţi organele anchetatoare, declaraţiile făcute presei, televiziunii sau memoriile fac şi ele parte din recuzita pregătită de actori pentru marea piesă care a început din timpurile biblice în faţa zidurilor Ierihonului şi nu s-a încheiat nici pînă astăzi.

Putem deci porni la alcătuirea mozaicului, fiind convinşi că lucrurile nu s-au petrecut întocmai aşa. S-o luăm pe ur-

mele aventuroasei vieţi a lui Philby cu rezerva „salvo errore et omissione“ [1].

În timpul războiului din Spania, Philby s-a făcut remarcat prin comentariile asupra evenimentelor războiului civil. A devenit membru al societăţii engleze pentru colaborarea cu Germania. Timp de trei ani a lucrat în conducerea serviciului de contraspionaj englez, avînd astfel posibilitatea de a cunoaşte toate planurile importante ale aparatului de spionaj al Angliei şi al aliaţilor acesteia.

În anii 1947—1949 a fost şeful unei secţii a serviciului secret englez şi a primit sarcina de a organiza diferite acţiuni împotriva Uniunii Sovietice. În calitate de ofiţer de legătură între serviciul secret englez şi centrala de informaţii americană, trebuia să coordoneze acţiunile împotriva comunismului ale acestor organizaţii de spionaj şi să participe, împreună cu alte cadre importante de conducere, la consfătuiri strict secrete în cursul cărora se puneau la cale acţiuni îndreptate împotriva Estului.

A lucrat cu precizie şi eficienţă. Pentru meritele cîştigate în timpul cît a lucrat în serviciul secret englez, regele George al VI-lea l-a decorat cu Ordinul Imperiului Britanic, iar guvernul sovietic i-a înmînat ordinul Steagul Roşu. Publiciştii din Răsărit şi cei din Apus l-au gratificat cu cele mai măgulitoare sau cu cele mai abjecte epitete. În analele serviciilor secrete a intrat ca agentul secolului douăzeci, care a lucrat pentru amîndouă taberele, în realitate însă el a fost numai agentul Uniunii Sovietice.

3

Tatăl lui Kim a fost, fără îndoială, un om interesant, care n-a greşit de loc dîndu-i fiului său numele de Kim. Îi plăceau versurile lui Kipling şi l-a îndrăgit pe micul erou al romanului acestuia, curajosul băieţel irlandez Kim, care ajunge în India în tovărăşia unui lama din Tibet şi acolo face spionaj pentru Secret Service. Kim s-a născut în oraşul

[1] — „unei greşeli sau omisiuni posibile“. — *Nota trad.*

indian Amballe, unde tatăl lui era funcţionar în administraţia colonială.

Familia din care se trage Kim poate fi urmărită de-a lungul cîtorva generaţii. Strămoşii lui erau oameni întreprinzători, care nu se temeau de nimic. Caracterul lor şi principiile după care s-au călăuzit în viaţă au apărut după secole, într-o formă transformată, în temperamentul urmaşului. Kim Philby este, fără exagerare, fiul neobişnuit al unui tată neobişnuit.

Pe nişte vase şubrede, strămoşii lui au pornit de pe ţărmurile scandinave şi au ancorat pe coasta Albionului. S-au aciuat pe undeva, prin turbăriile actualei regiuni Norfolk şi au întemeiat aşezarea pe care au denumit-o Philby. Au gospodărit cum s-au priceput, le-a mers cînd bine, cînd rău, s-au căsătorit, au avut copii şi nepoţi, dintre care unii au reuşit să se ridice mai sus. Au devenit negustori sau cuirasieri şi au intrat în serviciul regelui. Unii dintre fraţi şi-au înălţat sufletul spre Dumnezeu, închinîndu-şi viaţa predicării grozăviilor care-i aşteaptă pe păcătoşi în iad şi fericirii cu care cei drepţi sînt răsplătiţi în rai. Fiii acestora nu s-au mai mulţumit cu viaţa grea pe acest pămînt şi cu speranţa într-o bunăstare după moarte; ei şi-au dat seama că strămoşii lor nu şi-au ales tocmai ţara cea mai rodnică, şi-au strîns lucrurile şi au pornit-o prin lume ca să mai guste şi pîinea din altă parte.

Cel mai curajos dintre ei a ancorat în India. A învăţat să cultive ceaiul, a cumpărat plantaţii în Ceylon, le-a extins şi a cîştigat destui bani ca să îndrăznească să ceară mîna unei fiice de general. Aceasta i-a născut un fiu, care a primit numele de Harry St. John Bridger Philby, a cărui viaţă a fost ilustrată de multe lucruri demne de relevat, printre care şi faptul că l-a avut ca fiu pe Kim.

St. John, tatăl, avea o sumedenie de trăsături interesante şi multe cunoştinţe despre care alţi oameni nici nu visează. Unii spun despre el că era genial, alţii îl consideră un eretic, trădător şi rebel. Încă din şcoală a atras privirile asupra lui, fiind căpitanul echipei de crichet a uneia din cele mai selecte şcoli particulare din Westminster. Cine cunoaşte cît de cît viaţa din insula de peste Canalul Mînecii ştie ce înseamnă acest lucru pentru cariera unui băiat.

Apoi a studiat la Cambridge, a învățat cu multă ușurință limbi străine, a trecut cu succes examenul de absolvire, și-a oferit serviciile statului și a primit un post bun în administrația colonială din India, dar ulterior a devenit rebel. Avea propria lui imagine despre socialism, în care credea, își bătea joc de politica colonială engleză și nu făcea un secret din faptul că socotea imperialismul britanic o nouă variantă a sclaviei din antichitate.

Se știa că pentru el Anglia nu este ceva sfînt, totuși în timpul primului război mondial a fost recrutat în serviciul secret englez. Desigur, excepționalele lui cunoștințe în materie de limbi străine și în ceea ce privește situația din India și din Orientul Mijlociu erau foarte necesare. S-a dus și a executat ordinele. În tot acest timp însă nu s-a comportat nicidecum ca un supus docil al maiestății-sale, ci, dimpotrivă, ori de cîte ori i s-a ivit prilejul, a creat obstacole în calea politicii engleze. S-a manifestat fățiș ca adept al regelui Ibn Saud, despre care a declarat în public că va fi conducătorul lumii arabe.

St. John Philby nu era un simplu opoziționist de salon. În semn de protest a refuzat funcția de ministru de interne în Mesopotamia, care i-a fost oferită de guvernul englez, așa cum a refuzat ulterior și postul de ambasador în Transiordania. Ca să fie lăsat în pace, a trimis guvernului o declarație conținînd o singură propoziție, care ar fi putut fi săpată în piatra monumentului său: „Sînt împotriva oricăror forme de imperialism, inclusiv împotriva celui englez". Data, iscălitura și punctul care încheia promițătoarea lui carieră. St. John Philby se simțea, în sfîrșit, liber. A trecut la islamism, și-a încălțat în sandale picioarele desculțe, și-a lăsat o barbă roșcovană, s-a îmbrăcat în burnuz, și-a pus un fes arab pe cap și a plecat în pelerinaj la Mecca. Harry St. John Bridger Philby a devenit bei Abdullah Philby, un reprezentant al profetului Mohamed.

Era membru al unui distins club londonez, Atheneum. Dora Johnson, soția lui și mama lui Kim, era fiica unui inginer englez. El însă s-a dus la tîrg la Riad și acolo și-a cumpărat o sclavă, Umferhad. Coranul îi permitea să aibă o a doua soție. Și fiindcă prima lui soție locuia cu Kim la Londra, nimeni nu l-a oprit să-și mărească haremul cu o a

treia, o rudă a regelui Ibn Saud. Şi aşa se face că un frate al lui Kim, Faris Philby, este demnitar la curtea regală a maiestăţii-sale din Riad.

St. John Philby a devenit un strălucit cercetător al vieţii arabilor. A studiat regiuni necunoscute ale Arabiei şi le-a notat pe hartă. În calitate de consilier al regelui s-a ocupat de comerţ şi politică, iar cînd în Orientul Mijlociu s-a dezlănţuit lupta între englezi şi americani pentru petrolul arab, în spatele multor întîmplări misterioase se afla el, ca o eminenţă cenuşie. Societăţilor americane „Aramco" şi „Trans-Arabian Pipeline Company" triburile nomade locale le făceau destule greutăţi. Beduinii atacau terenurile petrolifere americane şi aruncau în aer conductele lor de ţiţei. St. John Philby nu era, desigur, străin de toate acestea.

Tatăl lui Kim s-a situat pe o poziţie antiimperialistă fermă, dar, la începutul celui de-al doilea război mandial, s-a întors pentru un timp în patrie. Pînă la urmă a candidat totuşi în alegerile parlamentare, a căzut în alegeri şi imediat după aceea a ajuns într-un lagăr de internare. I s-a imputat că simpatizează cu naziştii. În realitate, era împotriva războiului.

Se spune că tatăl lui Kim ar fi fost intransigent, autoritar şi extrem de sever şi de aceea, pe cînd era mic, Kim se temea de el. Mulţi explică bîlbîiala de care suferea Kim prin frica inspirată de dictatorul familiei, care ţinea să impună o disciplină de fier. Nu avem posibilitatea de a verifica acest lucru, dar, în ceea ce priveşte afirmaţia că tatăl şi fiul aveau multe trăsături comune, nu putem să nu fim de acord. Voinţa de fier şi capacitatea de a rezista în orice împrejurări le moştenise de la tatăl său. Cel care avea să devină „spionul secolului" şi-a păstrat ani de zile taina. Era nevoie de o tărie extraordinară şi de o stăpînire de sine neobişnuită ca să duci o viaţă dublă, să joci două roluri complet diferite, despre care nu ţi-e îngăduit să sufli nimănui un cuvînt.

S-a născut în anul 1912, cu puţin înainte de războiul care a zguduit întreaga lume. Locuia cu mama lui la Londra, unde a urmat şcoala, apoi a luat-o pe drumul bătut de tatăl său. A fost bursier la Trinity, cea mai bună şi mai excentrică universitate din Cambridge. Diploma de la Cambridge constituia o notă bună pentru el. În timpul studiilor la Trinity

şi-a format un cerc de prieteni care ulterior au ocupat poziţii importante în viaţa publică engleză şi, potrivit unei legi nescrise, urmau să se sprijine unul pe altul în asigurarea unei cariere.

Kim a intrat la Trinity în 1929, deci în perioada cînd stabilitatea economică şi politică de pînă atunci mergea încet, dar sigur spre năruire. Criza anilor '30 nu a ocolit nici Imperiul britanic. Două milioane de şomeri băteau străzile. Kim Philby ştia acest lucru şi a început să reflecteze şi să se îndoiască de justeţea sistemului în care şomajul este un fenomen legic.

Publiciştii occidentali au încercat să descopere cauza care i-a determinat pe fiecare dintre marii agenţi sovietici să treacă la comunism.

La Kim Philby nu este prea greu să descoperi mobilul. Începuturile pot fi găsite în mediul, la prima vedere nu prea potrivit, de la colegiul Trinity din Cambridge. Fiecare student considera ca o datorie faţă de generaţia sa să se ridice împotriva concepţiilor părinţilor. Kim şi prietenii lui au fost ajutaţi şi de criza anilor '30. Nu mai era loc pentru incertitudini. Tot ce este vechi, tradiţional şi religios este rău. Dar atunci ce este bine? Partidul Comunist din Anglia a enunţat un program clar. Acest partid se afla în extremă opoziţie, şi asta le era pe plac, le impunea şi totodată le arăta calea de ieşire din haos.

La Cambridge, unde Kim Philby nu a fost un student prea strălucit, a devenit cel mai bun prieten al unui tînăr cu nume răsunător. Guy Burgess studia ca şi Kim istoria. Era mai mare decît el, dar, întrucît înainte învăţase la Eton, a venit cu un an mai tîrziu şi a devenit prietenul de nedespărţit al viitorului maestru al serviciului secret. Guy Francis de Moncy Burgess era un bărbat înalt, brun, cu purtări alese. Provenea dintr-o veche familie hughenotă, cu înaintaşi nobili şi rude foarte influente. Excela la istorie şi la crichet şi avea planuri neobişnuit de îndrăzneţe. S-au împrietenit şi s-au străduit să găsească împreună un răspuns la întrebările care-i chinuiau.

Burgess era încă de pe atunci comunist. Kim Philby mai cumpănea. După aceea a intrat în joc şi un al treilea: Donald Maclean, cel mai tînăr dintre ei. Acesta studia filologia

și își punea aceleași probleme ca și Kim. Tatăl lui, sir Donald Maclean, era, de asemenea, o persoană importantă, șeful Partidului liberal englez și ministru în guvernul Asquith. Fiul nu voia să păşească pe urmele tatălui său, deşi şi-a dat de la început seama că n-o să-i fie uşor. Astfel, celor doi rebeli li s-a alăturat un al treilea.

Astăzi, multă lume se întreabă cum și în ce împrejurări a reuşit serviciul de informații sovietic să-l recruteze pe Kim Philby în calitate de colaborator și cine a mijlocit înțelegerea.

Kim Philby a declarat la Moscova că a optat pentru progres și pace înainte de iunie 1933.

Încă din timpul studiilor a căutat să cunoască lumea, ținînd și să se perfecționeze în cunoașterea limbilor străine. Era pasiunea lui; încă de copil a învățat limbile hindi și arabă. În vacanțe colinda prin străinătate și și-a desăvîrșit cunoștințele de limbă germană și franceză. După aceea a învățat spaniola, turca și rusa. Din călătoriile sale prin Europa anilor '30 s-a ales cu ceva mai important decît un accent corect și o pronunție perfectă. A cunoscut din proprie experiență fascismul, care își ridica tot mai mult capul. În 1934, cînd își terminase studiile universitare și se hotărîse pentru profesiunea de ziarist, se afla la Viena, unde, din ordinul lui Dollfuss, a avut loc masacrul din februarie.

Atunci a cunoscut-o la Viena pe Elisabeth Kohlmann, în vîrstă de douăzeci și doi de ani, fosta soție a lui Karl Friedmann, redactorul-șef al revistei comuniste „Die Rote Fahne". Kim Philby îi spunea Lise. N-a trecut mult și s-a mutat în locuința din Leopoldstadt a părinților acesteia. S-au îndrăgostit unul de altul. Și astfel, în timpul răscoalei din februarie a muncitorilor împotriva guvernului autoritar al lui Dollfuss a cunoscut Kim prima dragoste.

La 12 februarie a început prigoana împotriva conducătorilor și activiștilor partidului social-democrat. Au fost operate arestări în masă. În suburbiile Vienei s-au ridicat baricade. Vreo 1 500 de muncitori au căzut în luptele de stradă. Luptătorii vienezi au rezistat trei zile, apoi au fost nevoiți să cedeze în fața forței care îi copleșea. Cîteva sute au intrat în ilegalitate. Printre ei se afla și Kim Philby. A făcut tot ce i-a stat în putință pentru a-i ajuta.

Corespondentul din Viena al agenției de presă Reuter povestește cum s-a trezit deodată cu Kim, care a venit la el acasă și i-a cerut să-i dea o mînă de ajutor pentru salvarea unor persoane urmărite. N-a obținut mare lucru. A reușit să procure niște haine, în care cei suspecți au putut să fugă și să se pună la adăpost. A participat la luptele din cartierul Heiligenstadt, unde s-a ocupat de răniți. Poliția nu i-a dat de urmă. La 24 februarie 1934 s-a căsătorit la primăria din Viena cu Elisabeth Kohlmann.

Lise era cu aproape doi ani mai mare decît Kim și avea mai multă experiență în munca ilegală. A fost membră activă a partidului comunist și după interzicerea acestuia. Era firesc ca, după ce a participat la luptă pe baricadele Vienei, soțul ei să devină membru al partidului. Dacă nu a intrat în partid sau nu a aderat la el în mod oficial, avea motive s-o facă. S-ar putea ca în perioada respectivă să i se fi încredințat o misiune de informații de mai lungă durată. El trebuia, poate, să păstreze aparența de adept al imperialismului și al principiilor conservatoare și, sub această mască, să pătrundă în serviciul secret englez.

La Viena au avut loc noi represiuni împotriva fruntașilor socialiști. Dar Kim Philby dispăruse. În vara anului 1934 a plecat împreună cu soția sa la Londra, salvînd-o astfel de la închisoare. Experiența făcută la Viena l-a convins că a pășit pe calea cea dreaptă.

Tînăra pereche s-a instalat într-o locuință din cartierul St. Johns' Wood din Londra și a început o viață nouă, dîndu-se drept adepți ai conservatorilor. Kim ar fi vrut să lucreze ca redactor la vreo editură de pe Fleet Street, căci profesiunea de ziarist pe cont propriu nu-i aducea un cîștig suficient, soția lui trebuind să lucreze și ea ca educatoare de copii în Hampstead. Din toate declarațiile, articolele și comportarea lui Kim din perioada respectivă se poate trage concluzia că el se străduia să-și ascundă adevăratele convingeri și să-și cîștige reputația de supus loial al maiestății-sale.

Se adresă cunoscuților tatălui său, și unul dintre aceștia, sir Roger Chance, fost coleg de școală al lui St. John Philby la Chambridge și în plus membru al clubului Atheneum, i-a făcut fiului vechiului său prieten rost de un post în

redacţia neînsemnatei publicaţii „Review of Reviews", unde primea un salariu la fel de neînsemnat: 4 guinee pe săptămînă (84 de şilingi). Scrie articole pătrunse de idei foarte îndepărtate de adevăratele lui convingeri politice, frecventează pe reprezentanţii dreptei şi îşi evită vechii prieteni. Astăzi nu există nici o îndoială în privinţa planului pe care şi-l făcuse. O dovadă în acest sens o constituie schimbarea intervenită în concepţiile partenerului lui de mai tîrziu, Guy Burgess.

Pe vremea aceea Kim Philby se întîlnea din nou cu Burgess, fiind amîndoi convinşi că cea mai bună camuflare pentru ei este societatea cea mai reacţionară. Pe atunci mulţi englezi mai erau încredinţaţi că imperiul lor insular reprezintă şi o insulă a securităţii politice şi economice şi de aceea, probabil, s-au găsit un număr de aristocraţi de viţă veche şi de reprezentanţi influenţi ai înaltei societăţi cărora antisemitismul lui Hitler le stîrnea entuziasmul. Admiratori ai fascismului, ei se considerau măguliţi de a fi membri ai asociaţiei de prietenie anglo-germane, Anglo-German Fellowship. Nu era o organizaţie prea răspîndită, dar nu era singura societate pronazistă din Anglia.

Nu trebuie să credem că lorzii şi generalii care participau la seratele societăţii şi se entuziasmau de ideea purităţii rasei ariene erau singurii care-l aprobau pe Hitler. Mulţi politicieni, deşi nu erau membri permanenţi ai asociaţiei de prietenie anglo-germane, veneau la consfătuirile şi întîlnirile amicale ale membrilor organizaţiei şi se pronunţau în mod oficial în favoarea aceleiaşi concepţii. Guy Burgess a ajuns să frecventeze unele cercuri dubioase cu ajutorul noilor sale cunoştinţe, foarte influente, pe care şi le făcuse în calitatea lui de secretar şi consilier al baroanei de Rothschild. Întrucît ştia să se poarte în societate şi era şi un organizator priceput, a ajuns foarte curînd să se numere printre personalităţile de frunte ale asociaţiei fasciste. El l-a recomandat pe prietenul său Kim Philby atenţiei acestor bărbaţi „luminaţi", care erau convinşi că viitorul imperiului se află în mîinile lor.

„Primele misiuni care mi-au fost încredinţate de serviciul de informaţii sovietic au însemnat pentru mine o mare dezamăgire. Îmi făcusem o idee mult mai romantică despre

munca unui agent de informaţii. Sarcinile primite erau de mică importanţă, dar mi-au servit drept şcoală. Pe atunci aveam mai mult entuziasm decît experienţă. Nu mi se puteau încredinţa operaţii mai importante. Făceam ce mi se cerea şi am fost încîntat să aflu că m-au înscris printre cadrele permanente ale serviciului de informaţii sovietic", spune Kim Philby.

El considera misiunile cu care a fost însărcinat în acea vreme ca fiind lipsite de importanţă, dar toate micile informaţii pe care le putea obţine frecventînd figurile proeminente ale societăţii engleze, pe membrii asociaţiei de prietenie anglo-germane şi, mai tîrziu, la Berlin, pe unii nazişti au contribuit la conturarea tabloului evoluţici urmate de politica engleză din perioada respectivă şi au fost de mare ajutor strategilor sovietici.

Nu numai centrala de la Moscova era mulţumită de Kim Philby, ci şi noii lui prieteni, mari admiratori ai isprăvilor lui Hitler. Ei intuiau că au de-a face cu un om capabil şi cinstit. De aceea i-au încredinţat conducerea unei reviste lunare editate de asociaţie, denumită „Anglo-German Review". Ca redactor-şef al acestui magazin englezesc prohitlerist era întotdeauna binevenit la Berlin. Nu scăpa nici un prilej de a se vîrî direct în gura leului. A cunoscut multe căpetenii naziste şi era, după cum spune chiar el, în bune relaţii cu ministrul hitlerist al afacerilor externe, Joachim von Ribbentrop. Îl cunoscuse pe vremea cînd acesta era ambasador la Londra şi, de cîte ori avea prilejul să se afle în preajma lui, era numai ochi şi urechi.

4

Coloana de maşini a pornit în zori. În prima maşină sînt cercetaşii, la mijloc ziarişti şi în încheierea coloanei o escortă înarmată. Direcţia ? Frontul de la Teruel, pe care în ultimele zile „roşii" l-au străpuns pe neaşteptate. Ziariştii au aflat acest lucru la cartierul general al generalului franchist Arandu şi i-au solicitat o escortă care să-i însoţească, deoarece doreau să scrie reportaje de pe cîmpul de luptă. Era

periculos şi nu prea înţelept. Frontul se muta mereu şi gloanţele şuierau din toate părţile. Dar reporterii Johnson, Sheepshanks, Neil şi Philby nu ştiau ce e frica. Pînă la urmă li s-a dat o escortă şi au pornit toţi patru la drum.

Şanţurile sînt pline de maşini distruse, pe drumuri se tîrăsc răniţi. Se aud tot timpul împuşcături, cele mai multe vin din depărtare, dar izbucnesc rafale şi în imediata lor apropiere. Totuşi, coloana înaintează. Comandantul convoiului încearcă să-i scoată pe ziarişti din zona primejdioasă. Nu reuşeşte. O explozie asurzitoare, un nor de praf şi timp de cîteva secunde domneşte întunericul. Maşina se opreşte de parcă s-ar fi izbit de un zid. Radiatorul a fost lovit în plin. Schijele le şuierau pe lîngă urechi.

Corespondentul de război Kim Philby nu stă mult pe gînduri. Îşi şterge praful de pe ochi, sare din maşină şi o ia la fugă peste terenul liber, unde proiectilele explodează la tot pasul. Aleargă spre zidul din apropiere. Este singurul loc unde se poate ascunde. După cîţiva paşi îşi dă seama că nu numai lui i-a venit această idee. Deasupra zidului a apărut o mînă care-i face semn să se grăbească. Cînd ajunge, în sfîrşit, pe poziţia în care soldaţii stau ghemuiţi în adăposturi, se simte cu desăvîrşire sleit de puteri. Schijele proiectilelor care au sfîrtecat maşina l-au rănit şi pe el la cap. Doi soldaţi îl transportă la punctul sanitar, unde i se dau îngrijiri.

Între timp ofiţerii din convoi încearcă să-i salveze pe ceilalţi ziarişti. Nu prea sînt şanse. Asupra coloanei proiectilele cad fără încetare. Unul din ele l-a lovit pe reporterul Johnson, care a murit pe loc. Pe Sheepshanks au reuşit să-l ia cu o targă şi să-l ducă la adăpost. Doctorul nu dă prea multe speranţe. Colegul lui Kim moare în aceeaşi seară în spitalul din Monreal.

Situaţia celui de-al treilea rănit nu era chiar atît de gravă. Cînd l-au ridicat era conştient, iar pe masa de operaţie din Caud întrebă ce s-a întîmplat cu maşina lui de scris. I s-au extras din rană treizeci şi cinci de schije. Neil avea o dublă fractură la picior. La început totul părea în ordine. Seara însă i se ridică febra şi a doua zi moare şi el. Singurul supravieţuitor al acestei tragedii era Kim Philby. De aceea,

reportajul autentic trimis de el ziarului londonez „Times" și publicat la 2 ianuarie 1938 este cu atît mai prețios.

Kim Philby se află în Spania. Lucrează aici în calitate de corespondent de război. Se stabilește chiar pe lîngă cartierul general al armatei fasciste a lui Franco și scrie despre „generalisim" și despre acțiunile armatei lui. A venit aici din dorință proprie, și informațiile lui publicate în ziarele din Londra erau deosebit de prețioase pentru dictator. Ceea ce este foarte de înțeles. Mai puțin de înțeles este modul în care a reușit Kim Philby să ajungă la cartierul general al lui Franco.

În 1936, cînd a izbucnit războiul civil din Spania, observatorii străini și-au dat de la început seama că acest război nu se va termina în cîteva săptămîni. Kim Philby a primit instrucțiuni de la agentul de legătură sovietic să se pregătească să plece în Spania. Misiunea lui era să ajungă cît mai aproape de generalul Franco și să transmită la Moscova informații în legătură cu intențiile comandanților acestuia. La prima vedere, acest ordin părea cu neputință de îndeplinit. Dar Kim Philby avea anumite premise pe care cei de la Moscova le cunoșteau.

Pentru el era limpede că singura cale de a ajunge în Spania trecea prin agenția de presă, interesată să primească reportaje de pe cîmpul de luptă. Așa că s-a adresat proprietarului agenției General Press și s-a oferit să trimită informații în condiții atît de avantajoase, încît David Towers ar fi trebuit să fie nebun să nu primească. Philby i-a explicat editorului că în primul rînd vrea să cîștige experiență, că socoate acesta un prilej de a-și servi țara, că intenția lui este de a deveni corespondent în străinătate și războiul civil spaniol îi va fi de folos în carieră. Nu pretinde un onorariu special, ci îi este de ajuns dacă David Towers îi fixează o anumită sumă și îi plătește tot ce publică.

De o parte a frontului se află armatele generalului Franco, de cealaltă apărătorii libertății Spaniei alături de brigăzile comuniste internaționale din întreaga Europă. La Burgos, unde este cartierul general, ziaristul Kim Philby manifestă interes, așa cum îi dictează curiozitatea profesională, față de tot ce se întîmplă. Aproape în fiecare zi află cîte ceva care poate fi de folos părții adverse.

Pe front nu este niciodată o distanță prea mare între liniile armatelor angajate în luptă. Nici în războiul civil spaniol, unde cei care se bat sînt vecini, nu este greu să treci dintr-o parte într-alta. Știrile lui Philby ajung chiar în aceeași zi la cine trebuie. Și unele chiar la Moscova. Un pas greșit ar fi însemnat moartea. Nu o dată Philby a privit moartea în față, deși el nu recunoaște acest lucru. Nu toată lumea are încredere în corespondenții străini și o dată, cînd Kim Philby este reținut și percheziționat de niște oameni ai lui Franco de la *seguridad*, numai datorită prezenței sale de spirit scapă cu viață. Reușì să înghită fără a fi observat hîrtiuța cu textul cifrat pe care o avea la el.

Generalul Sanchez Davila, șeful comandamentului general al lui Franco, este prieten cu Kim Philby. Îi leagă interese comune. Generalul are o deosebită considerație pentru Philby, despre care a primit cele mai bune referințe. Dar nici nu erau necesare. Toate recomandările la un loc nu cîntăresc cît un singur articol publicat în „Times".

Așadar, Kim Philby are relații cu cea mai selectă societate a Spaniei. Acolo cunoaște o doamnă prezentabilă, puțin cam trecută, purtînd numele pompos de lady Frances Mary Lindsay-Hogg. Unii dintre ofițerii mondeni o cunosc de la teatrul de revistă londonez sub numele de „Bunny" Doble, „bunny" însemnînd iepuraș.

Spaniolii sînt puritani, cel puțin în aparență. Vor să lase impresia că trăiesc după poruncile Domnului, așa că Philby se ferește să spună că are o amantă. Timp de doi ani, o prezintă pe văduvioara „Bunny" drept logodnica lui. Lady Frances nu-și părăsește nici o clipă logodnicul, care are la Londra o soție, pe Lise ; este alături de el și cînd scrie reportajele și cînd stă cu ofițerii prin cazinouri. În felul acesta Kim Philby își desăvîrșește camuflarea, căci nimănui nu i-ar fi trecut prin cap că perechea de englezi îndrăgostiți face spionaj pentru Uniunea Sovietică. „Bunny" nici nu bănuia că e folosită ca o culisă vie în montarea unei piese invizibile.

Kim Philby își joacă magistral rolul. Articolele publicate de el în ziare sînt ponderate, îl susțin pe dictator și pe generalul lui într-o manieră elegantă, fără să caute să li se bage sub piele. Oamenii din secția de presă a comandamentului general al lui Franco sînt cît se poate de mulțumiți de Kim.

Kim Philby era un ziarist talentat. Asupra acestui lucru toată lumea era de acord. Reportajele lui apărute în ziarele londoneze erau citite cu viu interes. După cîteva luni petrecute în Spania, devenise un excelent corespondent și comentator al evenimentelor militare. Cînd s-a întors la Londra, în primăvara anului 1939, ușile redacției ziarului „Times" îi erau deschise. Redactorul-șef al acestui ziar cunoscut în întreaga lume i-a oferit un post de corespondent permanent în străinătate, propunîndu-i să plece chiar atunci în calitate de corespondent special la Berlin.

Orice succes presupune și puțin noroc. Kim Philby a avut noroc de la început și pînă la sfîrșit. După terminarea războiului civil din Spania, pentru un agent secret nu exista în toată Europa loc mai interesant decît Berlinul. În 1939 aici se afla scena pe care se pregătea cel de-al doilea război mondial.

Cînd războiul a izbucnit și Anglia a trimis primele mari unități expediționare în Europa, Kim Philby le-a însoțit. A fost oaspetele cartierului general al lordului Gots și a stat un timp la Paris, luînd apoi parte la înfrîngerea de la Dunkerque împreună cu Divizia 50. După cum afirmă colegii lui, a părăsit țărmul francez cu ultima barcă.

Între timp, lucrează în redacție, dar foarte curînd va începe adevărata carieră a agentului secret Kim. La un punct de răscruce al vieții se întîlnește din nou cu prietenul său Guy Burgess. Înainte de aceasta, avusese o discuție amicală cu Maclean la Paris. După ce și-a terminat studiile, Maclean a lucrat cîțiva ani la Foreign Office, apoi a intrat în diplomație, s-a căsătorit cu o americancă, Melinda Marling, și lucra ca secretar la Ambasada din Paris cînd a intrat Wehrmachtul în acest oraș. A fugit la Londra prin Bordeaux. Nu și-a trădat niciodată convingerile marxiste.

Între timp, Guy Burgess, cu ajutorul unui protector influent, a intrat în serviciul secret englez. Atunci s-a întîlnit cu Kim Philby, care tocmai se întorsese din Franța și era informator militar, fără să facă parte dintr-un serviciu anumit. Burgess s-a oferit să încerce să-l introducă în serviciul secret, bineînțeles, dacă îl interesa o asemenea muncă. Nu era o muncă grea, salariul era bun și agenții Secret Service-ului erau scutiți de impozite. Kim Philby s-a prefăcut,

de formă, că şovăie. Apoi a acceptat. Acum i se oferea, în sfîrşit, un prilej extraordinar.

Guy Burgess lucra în secţia D a serviciului secret englez şi după cîteva zile l-a anunţat pe Kim Philby că a reuşit să-i găsească un loc în aceeaşi secţie. Kim avea o calificare excelentă, o bună recomandare şi toată lumea ştia că este fiul bătrînului St. John Philby. Cunoştea mulţi oameni care-i erau necesari, şi un mare număr dintre foştii lui colegi de la Cambridge deveniseră oameni influenţi. În sfîrşit, şi experienţa lui de război şi distincţia obţinută în Spania au fost luate în consideraţie.

Poate să pară ciudat, dar nivelul serviciului secret nu era dintre cele mai bune. Mai ales în primii ani ai celui de-al doilea război mondial, cînd la conducerea lui se aflau vechii funcţionari, care se cramponau de vechile principii şi nu voiau să recunoască schimbările esenţiale intervenite în lume.

Military Intelligence, secţia militară a serviciului secret englez, care a avut un rol deosebit de important în timpul celui de-al doilea război mondial, era împărţită în două mari sectoare : M.I. 5 şi M.I. 6. M.I. 5 avea în grija sa contraspionajul pe teritoriul Angliei. Secţia lui specială — Special Branch — şi-a cucerit faima prin descoperirea unui mare număr de spioni nazişti, pe care germanii îi trimiteau în Anglia, strecurîndu-i pe ascuns în timpul nopţii, cu ajutorul submarinelor, pe coasta britanică. M.I. 6 — Secret Intelligence Service — se ocupa de spionaj şi contraspionaj în afara ţării.

Pînă nu demult, conducerea acestor secţii era înconjurată de cel mai strict secret. Pînă la urmă au fost descoperite şi adresele lor. Cartierul general al Secret Intelligence Service-ului se află pe strada Queen Anne's Gate, nu departe de parcul St. James. Este o clădire mică, care nu are nimic de natură să atragă atenţia. Din această clădire se trece în alta, mai mare, în care se află birourile şi arhiva. Şeful acestui concern de informaţii este sir Dick Goldsmith-White, unul dintre cei mai influenţi oameni din Anglia.

Serviciul de contraspionaj englez îşi are sediul în elegantul cartier londonez May Fair, pe Curzon Street. Şeful lui este sir Martin Furnival-Jones. Funcţionarii din conducerea

celor două secţii sînt în general absolvenţi ai universităţilor din Oxford sau Cambridge şi membri ai unor cluburi exclusiviste din Londra. A fi membru al unui anumit club constituie în Anglia cea mai bună legitimaţie.

Kim Philby avea toate premisele, precum şi posibilitatea de a ajunge cît de curînd mai sus. O serie de insuccese ale serviciului secret englez, care au stîrnit un adevărat scandal, au atras atenţia guvernului asupra incapacităţii cadrelor sale de conducere din acea vreme. Secret Service avea nevoie de oameni noi.

Foreign Office a însărcinat pe un tînăr capabil, Gladwyn Jebb, să facă ordine. El a procedat la o curăţire rapidă şi radicală. Pe vestita Baker Street, unde Conan Doyle situează locuinţa legendarului Sherlock Holmes, a fost înfiinţată o nouă centrală de spionaj, S.O.E. Printre altele, în sarcina acestei centrale intrau acţiunile diversioniste şi de sabotaj organizate pe teritoriul inamic. Gladwyn Jebb a preluat conducerea S.O.E. cu toată fermitatea. A concediat pe cei mai mulţi dintre vechii agenţi ai secţiei D. Nici Guy Burgess n-a reuşit să treacă prin această sită. Kim Philby, avînd un renume mai bun, a rezistat.

A rămas mai departe în serviciu, dar nu avea şanse prea mari. A fost trimis la o şcoală de spionaj, unde a învăţat să tragă cu pistolul, să lupte cu mîinile goale, s-a specializat în karate, în mînuirea aparatului de emisiune şi folosirea cernelei simpatice, în cifrarea şi descifrarea mesajelor. Din rapoarte reiese că a fost unul dintre cei mai capabili absolvenţi. Dar pînă la urmă n-a plecat pe continent. Gladwyn Jebb s-a gîndit că pe Kim Philby l-ar putea recunoaşte vreun german care-l ştia de cînd a fost la Berlin după războiul din Spania. Defectul lui de vorbire nu putea trece neobservat, şi agentul ar fi fost în permanenţă pîndit de pericol. Kim Philby nu ştia ce se va întîmpla cu el mai departe. Nu putea bănui că în curînd va reuşi să intre în Secret Intelligence Service. Şefii lui au hotărît să-l mute.

Secret Intelligence Service (fosta M.I. 6, secţia de informaţii în afara graniţelor Angliei) avea cadrele cele mai calificate şi de aceea, cînd s-a făcut verificarea cadrelor, nu a suferit prea mari schimbări. Vechii lucrători erau funcţionari cu experienţă acumulată în serviciul colonial, iar cei

noi erau recrutaţi dintre tinerii care făceau parte din crema societăţii, cel mai adesea dintre membrii clubului White's din St. James. În cazul lui Kim s-a făcut excepţie. Philby nu era membru al unui club atît de select, în schimb era fiul bătrînului St. John Philby. Asta era de ajuns. Unul dintre conducătorii secţiei, Footman, era un vechi prieten al familiei Philby şi îl ştia pe Kim încă de cînd era în faşă. De mare ajutor i-a fost şi Guy Burgess, care n-a mai rămas în cadrul serviciului secret, trebuind să se întoarcă la postul de radio B.B.C., dar s-a îngrijit de prietenul lui.

Sub raport organizatoric, Secret Intelligence Service era împărţit în cinci secţii. Şeful secţiei politice era David Footman. Secţia a doua, a treia şi a patra constituiau respectiv serviciul de informaţii al forţelor navale, aeriene şi al infanteriei. Secţia a cincea, în care a intrat şi Kim Philby, se ocupa de contraspionaj, în centrul atenţiei ei fiind spionajul nazist.

Una din cele mai reuşite acţiuni ale lui Secret Intelligence Service din timpul celui de-al doilea război mondial a fost capturarea, în 1941, a aparatului de cifrat nazist „Enigma", cu ajutorul căruia a putut determina poziţia unor nave şi submarine ale inamicului, avînd şi posibilitatea de a descifra mesajele transmise de acestea.

În august 1941, forţele navale engleze au capturat submarinul german „U 570", la bordul căruia se afla aparatul de cifrat „Enigma". Fără acest aparat nu numai că nu putea fi descoperit codul folosit de germani, dar întregul sistem de codificare ar fi rămas necunoscut. După o versiune, submarinul ar fi fost capturat în luptă, recurgîndu-se la un şiretlic de război, după altă versiune, comandantul submarinului, Hans Joachim Rahmlow, vechi colaborator al serviciului secret englez, l-ar fi predat englezilor împreună cu preţiosul aparat de cifrat.

Colonelului Vivian îi revine întreaga răspundere pentru primirea lui Kim Philby în Secret Intelligence Service, întrucît el l-a confirmat în slujbă. Cum s-ar fi putut îndoi de loialitatea lui Kim, cînd îl cunoştea atît de bine pe tatăl lui. N-a ezitat nici un moment; dimpotrivă, cînd a auzit că în secţie va intra un ziarist ale cărui articole le cunoştea din „Times", s-a bucurat că în sfîrşit va avea un om ca-

pabil, talentat, demn de toată încrederea, care-i va fi de mare folos.

Lui Kim Philby calea îi era deschisă. Cînd a intrat în Prae Wood din Hertfordshire, unde era cartierul general al secţiei a cincea, a observat că toată lumea îl aştepta, punîndu-şi mari speranţe în el. Mulţi erau convinşi că, o dată cu sosirea lui, lucrurile se vor schimba în bine.

Secţia a cincea, care cam şchiopăta în comparaţie cu celelalte secţii, era condusă de un bătrîn maior, Felix Cowgill. Acesta habar n-avea de metodele şi de posibilităţile serviciului secret modern. De aceea, toţi aşteptau ca maiorul să iasă la pensie, dar numai cîţiva au ghicit într-adevăr cine îi va lua locul.

Nici chiar în primele luni Kim Philby n-a fost soldat de rînd. I se dusese faima de mare specialist în problemele spaniole şi de aceea nimeni nu s-a mirat cînd, foarte curînd, a devenit şeful sectorului iberic al secţiei a cincea din Secret Intelligence Service.

Cînd şi-a preluat noua funcţie, a avut surpriza să descopere că adjunctul lui este un vechi prieten din timpul studenţiei — Ian Fleming, creatorul de mai tîrziu al lui James Bond.

Ian Fleming nu a fost singurul scriitor care a lucrat în serviciul secret sub conducerea lui Kim Philby. Şi Graham Green a fost agent în subordinea lui. (Mai tîrziu a folosit şi acesta cunoştinţele dobîndite în serviciul secret pentru a scrie romanele „Omul nostru din Havana", „Americanul liniştit", „Agentul secret", „Ministerul groazei" etc.) Al treilea a fost scriitorul satiric englez Malcolm Muggeridge. În urma dispoziţiei date de Philby, Mauggeridge a devenit rezidentul serviciului secret britanic în Laurenço Marques, în Mozambic, iar Graham Green a fost trimis la fortăreaţa Freetown din Sierra Leone, Africa. Amîndoi aveau aceeaşi misiune: să nu permită agenţilor nazişti să observe şi să anunţe mişcările vaselor engleze din zona respectivă.

Kim Philby era iubit de subalternii săi. Nu se înfuria niciodată şi, cînd avea de făcut cuiva vreo observaţie, o făcea cu eleganţa unui cavaler din perioada rococoului. Colaboratorilor le impunea gîndirea lui logică. Ştia să stîrnească admiraţia femeilor şi respectul bărbaţilor. I se dusese vestea de campion la băutură, dar niciodată nu-şi pier-

dea controlul şi nimeni nu-l putea lua prin surprindere. Se spune că n-a ocolit niciodată vreo întrebare şi de fiecare dată găsea răspunsul potrivit. Într-un cuvînt, Kim Philby era un tînăr care promitea, era fala secţiei din Prae Wood.

Ne vom mulţumi să citäm două caracterizări făcute de colaboratori de-ai lui care au fost publicate în „The Sunday Times" din Londra:

„Îl iubeam, îl admiram, îi acceptam părerile şi, mai ales, îl respectam cu toţii".

„Dacă mi-ar fi dat ordin să trag în şeful poliţiei, aş fi făcut-o. Credeam în el".

Kim Philby se bucura de succes nu numai în rîndul subalternilor; foarte curînd, şi conducerea lui Secret Intelligence Service l-a considerat drept unul dintre cei mai buni oameni pe care-i avea. Sectorul iberic, aflat sub conducerea lui, a pregătit încă înainte de debarcarea aliaţilor în Normandia o acţiune fără precedent în toată istoria serviciilor secrete. Este vorba de cazul căpitanului Martin din infanteria marină, care, deşi nu s-a născut vreodată, a contribuit la pregătirile în vederea debarcării aliaţilor.

Autorul acestui proiect susţine că el singur a realizat, de la început şi pînă la sfîrşit, acest truc militar. Kim Philby le-a spus copiilor săi, la Moscova, că el a fost regizorul principal al acestei operaţii. Nu are importanţă a cui a fost iniţial ideea. Cert este că acţiunea a pornit de la sectorul iberic şi de punerea ei în scenă s-a ocupat secţia a cincea a Secret Intelligence Service-ului, sub conducerea lui Kim Philby.

5

Rommel, mareşalul lui Hitler, îşi cîştigase faima de „vulpe a deşertului" şi naziştii îşi puneau toate speranţele în el în problema africană, dar a fost bătut şi a trebuit să fugă. La începutul lunii mai, aliaţii au obţinut victoria în Africa, au luat circa 300 000 de prizonieri germani şi au capturat armamentul celor două armate inamice. Pe continentul negru aventurii lui Hitler îi sunase definitiv ceasul. Acum era vorba de Europa. Pe atunci, privind harta, şi un copilandru

ar fi fost în stare să prevadă că următorul atac al armatelor anglo-americane va fi dat în Sicilia. Germanii știau și ei acest lucru.

Atacul așteptat n-avea șanse de succes decît pe jumătate. De aceea, strategii englezi și americani se gîndeau să născocească un șiretlic de război ca să-și păcălească adversarul. Nu era o misiune prea ușoară. Curînd însă, Secret Intelligence Service a prezentat un proiect de operații secrete cu un nume conspirativ cam morbid, „Carne pentru plăcintă", cunoscut în analele serviciilor secrete sub denumirea de cazul omului care nu s-a născut.

Se pare că această idee i-a venit locotenentului de marină Ewen Montagu. Fost jurist al maiestății-sale, s-a încadrat în armată și a intrat în serviciul de informații. Într-o bună zi, a prezentat un plan demn de toată atenția. Planul a ajuns fără întîrziere pe masa de lucru a șefului sectorului iberic, Kim Philby, și a locțiitorului șefului Marelui stat-major englez, sir Archibald Nye. Întrucît neobișnuitul proiect avea oarecum contingențe cu domeniul în care lucra lordul Louis Mountbatten, a fost înaintat și secției de operații combinate. Reprezentanții tuturor acestor secții au acceptat această idee, ba, mai mult, au considerat-o cu totul remarcabilă. Locotenentul de marină Montagu a primit ordinul de a realiza operația „Carne pentru plăcintă".

Mai întîi trebuia să se facă rost de cadavrul unui tînăr. S-a găsit fără greutate. Tînărul respectiv murise de pneumonie, iar părinții lui au fost de acord cînd au aflat despre ce este vorba. Necunoscutului i s-a dat un nume nou: William Martin. El avea să ajute la înfrîngerea naziștilor.

Echipa locotenentului Montagu a trebuit să lucreze cu multă grijă. Sectorul iberic al lui Secret Intelligence Service nu uita că agenții naziști ai amiralului Canaris stăteau pretutindeni la pîndă și aveau destui prieteni chiar la Londra. De aceea, au transportat pe ascuns cadavrul de la morgă în timpul nopții și l-au pus la frigorifer. Apoi, din acest cadavru a luat naștere treptat maiorul Bill Martin din infanteria marină.

În principiu, trebuia creat un ofițer care nu a existat niciodată și care să aibă o biografie completă: un trecut, cunoscuți, rude, precum și o misiune în cadrul operației

„Carne pentru plăcintă", în care îi era rezervat rolul principal. Totul trebuia să fie logic, veridic și convingător. Episoadele trebuiau să fie legate între ele, agenții șefului serviciului secret german, Canaris, avînd posibilitatea să controleze autenticitatea fiecărei date.

Au măsurat mortul, au căutat un ofițer care să aibă aceeași măsură și au luat de la el o uniformă ponosită. La magazinul pentru ofițeri au cumpărat o cămașă albă, căci, pentru drumul plănuit și pentru nunta sa apropiată, Bill Martin și-a procurat o cămașă nouă, iar nota de plată a fost băgată în buzunarul mortului. Au făcut rost și de niște pantofi purtați avînd numărul corespunzător și au considerat problema rezolvată. Dar nu era așa, căci picioarele cadavrului înghețat nu intrau în pantofi. Așa că au fost nevoiți să-l dezghețe pe Bill Martin pînă la genunchi. Și celelalte accesorii ale garderobei ofițerești și-au avut fiecare istoria ei. Pentru toate rufele exista dovadă de la curățătorie sau spălătorie că au aparținut într-adevăr lui Bill Martin.

Prima parte a pregătirilor era terminată. Acum Ewen Montagu trebuia să-și dovedească abilitatea. Nu era prea ușor să creezi toate amănuntele privind trecutul maiorului Martin. I-au găsit un tată și o mamă. Au instruit-o pe logodnica Pamela, cu care purta corespondență. Cîteva din ultimele scrisori de dragoste, scrise chiar înainte de nunta pentru care se pregăteau Bill și Pamela, au fost puse în portofelul din buzunarul de la piept al maiorului. I s-a deschis un cont curent antedatat la o bancă din Londra, astfel încît toate elementele să corespundă existenței unui ofițer de vîrsta și poziția lui socială. Dar, pentru ca situația să fie cît mai veridică, înainte de nuntă contul era pasiv. Bill Martin avea la el și o scrisoare oficială din partea băncii în care i se atrăgea atenția asupra debitului pe care urmează să-l achite. Niște bilete de teatru (desigur că a fost cu logodnica lui la un spectacol), bilete de metrou, niște fleacuri personale și cîteva monede — asta era tot ce conțineau buzunarele ofițerului.

Toată recuzita de pînă acum servea pentru verificarea identității cadavrului. Lucrurile cele mai importante erau ascunse în servieta de curier, legată cu un lănțișor de încheie-

tura mîinii cadavrului. Era o geantă de piele obișnuită, așa cum poartă curierii de bancă din City-ul londonez sau curierii guvernamentali. Lănțișorul de la încheietura mîinii era prevăzut pentru eventualitatea că cineva ar fi vrut să-i smulgă servieta din mînă. Lanțul era prins de mîna lui Bill Martin și din alt motiv : un mort nu poate ține un mîner de servietă, mai ales atunci cînd are de făcut o călătorie mai lungă prin valurile mării.

Din documentele aflate în geantă trebuia să reiasă că armatele aliaților nu vor debarca în Sicilia, ci în Grecia. Făcînd pregătirile pentru ca Bill Martin să ajungă pe malul spaniol în apropierea portului Huelva, sectorul iberic nu a pus în servieta maiorului planurile operației, hărți și documente oficiale în adevăratul sens al cuvîntului. Asta ar fi putut bate la ochi. Au născocit o metodă care să nu dea de bănuit. Germanii trebuiau să intre ei singuri în capcana pregătită.

Specialiștii s-au îngrijit și de viitorul apropiat al lui Bill Martin, omul creat artificial. Maiorul era curier. A fost trimis cu avionul de la Londra în Africa de nord. Avea asupra lui documente, precum și două scrisori personale din partea unor comandanți englezi. Avionul a fost doborît sau a avut un accident și s-a prăbușit în mare, undeva la răsărit de Gibraltar. Maiorul Martin a rămas în viață, fapt pe care-l dovedea centura de salvare din jurul pieptului, dar a pierit în mare cu servieta prinsă de încheietura mîinii. Valurile l-au măturat din barca de salvare, i-au tîrît cadavrul la mal și l-au azvîrlit pe plajă.

În servieta de curier a maiorului Martin se găsește o scrisoare din partea locțiitorului șefului Marelui stat-major englez, sir Archibald Nye, o personalitate marcantă și, fără îndoială, precis informată, adresată generalului Alexander, comandantul regimentului 18 din Africa. Și era scrisă pe o hîrtie cu antetul Ministerului de Război, Whitehall, London, S.W.1, statul-major al forțelor armate engleze. Printre altele, Archibald Nye îi transmitea prietenului său amănunte în legătură cu proiectata debarcare a forțelor aliate în peninsula Peloponez și, malițios, își bătea joc de generalii lui Hitler, care-și închipuiau că se pregătește o debarcare în Sicilia.

Cealaltă scrisoare trebuia, de asemenea, să servească drept capcană. Era trimisă de lordul Mountbatten amiralului Cunningham, șeful statului-major al forțelor armate engleze din Algeria, căruia îi atrăgea atenția asupra comunicării pe care o aduce curierul, maiorul Martin, subliniind că ea conține informații strict secrete și rugîndu-l să-i înlesnească lui Martin predarea cît mai urgentă a mesajului. I-ar putea da maiorului, ca să-i aducă la înapoiere, cîteva cutii de sardele, fiindcă la Londra nu se găsesc nici măcar printre articolele raționalizate.

Aceste două scrisori erau cele mai importante. Celelalte obiecte de recuzită serveau numai pentru camuflaj. Dacă în servieta curierului nu s-ar fi găsit decît aceste două plicuri, ar fi putut da de bănuit. Dacă le-ar fi avut în buzunar s-ar fi putut pierde în valuri. Maiorul Martin trebuia să aibă o servietă, dar, pentru ca servieta să-și aibă o justificare, trebuia să conțină și alte materiale, mai voluminoase.

Lordul Mountbatten îi mai trimitea generalului Eisenhower în Algeria cîteva șpalturi cu corecturile unei broșuri pentru soldați și-l ruga să aibă amabilitatea de a-i scrie o prefață. Servieta s-a umplut. Maiorul Martin era gata pentru a îndeplini o misiune de război. Așa a pornit la drum curierul mort.

Cadavrul, îmbrăcat și pus la punct pînă în cele mai mici amănunte, a fost introdus într-un încăpător ambalaj ca de termos, o cutie care semăna cu un sicriu. Au pus o etichetă: „Aparat optic. Atenție, fragil" și l-au îmbarcat pe submarinul englez „Seraph". În afară de căpitan și de locotenentul de marină Montagu, nimeni nu bănuia ce conține cutia lunguiață, care la 30 aprilie 1943, în apropierea țărmului spaniol, a fost scoasă pe punte din magazia submarinului.

După ce căpitanul a calculat poziția exactă a submarinului, care trebuia să coincidă cu coordonatele calculate, Ewen Montagu a deschis capacul și a aruncat cadavrul înghețat al maiorului Martin peste bord. Se aflau nu departe de orașul spaniol Huelva. Avînd în vedere forța și viteza curentului care se îndrepta spre coastă, urma ca, atunci cînd va ajunge la țărm, Martin să fie complet dezghețat. Rezidentul serviciului de spionaj al lui Canaris, despre a cărui existență în

această regiune Secret Intelligence Service avea informații precise, va primi cadavrul într-o stare absolut normală.

Înecatul în uniformă a fost descoperit de un pescar. Acesta și-a dat seama că este vorba de un ofițer englez căruia centura de salvare nu i-a fost de folos. Pescarul n-a stat să-l cerceteze prea mult, l-a scos și l-a dus la postul de jandarmi. Seguridad a găsit hîrtiile din buzunarul de la piept al înecatului și alte documente în servieta de curier. Seguridad — siguranța franchistă — era foarte bună prietenă cu spionii naziști, și autorii operației „Carne pentru plăcintă" au ținut seama de acest lucru. Chiar în aceeași zi documentele capturate au ajuns în mîinile rezidentului Abwehrului.

Hîrtiile găsite au fost trimise la Berlin, dar la început experții lui Canaris n-au crezut. Prea des li s-a întîmplat să muște din momeală. De aceea, au dat dispoziții agenților de pe teritoriul englez să verifice autenticitatea datelor. Nu se știe cum au procedat, unde și cum au constatat, cine i-a asigurat că scrisorile nu sînt false. Cert este că generalii i-au raportat lui Hitler despre nemaipomenita captură a serviciului de spionaj condus de Canaris, care a pus mîna pe un secret militar de prim rang.

Hitler nu obișnuia să reflecteze prea mult. A citit mesajele, a cercetat fotocopiile anexate ale scrisorilor și imediat a dat ordin ca divizia de blindate să fie retrasă din Franța și trimisă în Peloponez și să se ridice fortificații pe țărmul Greciei și în Sardinia. Sardinia a fost luată în considerație, fiindcă „înțelepții" naziști au dat o interpretare greșită mențiunii din scrisoarea lordului Mountbatten cu privire la sardelele pe care trebuia să le aducă maiorul Martin. S-au gîndit că nu era nevoie să procure sardele într-un mod atît de complicat cînd la Londra se dădeau bonuri pentru alimente și au bănuit că propoziția asta are un sens ascuns. Lordul Mountbatten atrage, probabil, atenția că debarcarea aliaților va avea loc și în Sardinia.

Se știe din istorie că trupele aliate au debarcat în Sicilia. Hitler și generalii lui au căzut în cursa întinsă de sectorul iberic al lui Secret Intelligence Service. Dar puțini știu că exact în ziua în care Rommel, încercatul mareșal al lui Hitler, pleca în Grecia ca să întîmpine cu salve de artilerie

unităţile aliate, ofiţerii englezi au îngropat cu toată pompa mortul necunoscut care a salvat viaţa atîtor oameni vii.

Pe piatra funerară au săpat o inscripţie : „William Martin, 29 martie 1907 — 24 aprilie 1943, fiul iubit al lui John Glyndwyr Martin şi al soţiei lui, Anthonie Martin din Cardiff", şi au adăugat şi un dicton latinesc care cinsteşte eroismul celor căzuţi pentru patrie : „Dulce et decorum est pro patria mori". Un spion nazist s-a uitat prin zăbrelele gardului de la cimitir şi chiar în aceeaşi zi şi-a informat şefii de la Berlin despre funeraliile care au avut loc. Statul-major al lui Hitler avea un motiv în plus să creadă în autenticitatea documentelor capturate.

Ewen Montagu a luat parte la toate aceste evenimente şi după război a primit din partea cenzurii militare engleze aprobarea de a-şi scrie şi publica amintirile în legătură cu participarea lui la operaţia „Carne pentru plăcintă". În prefaţa ediţiei din 1953 vorbeşte despre partenerul său, scuzîndu-se că, din păcate, nu-i poate dezvălui numele. De aceea îi dă un pseudonim, George, care nu spune nimic.

Kim Philby a avut o contribuţie hotărîtoare la realizarea acestei operaţii. În 1953 Kim Philby era încă în serviciu şi Secret Intelligence Service nu a încuviinţat ca numele lui să fie menţionat. Nu este exclus ca George şi Philby să fie una şi aceeaşi persoană. Serviciul secret englez nu a declarat nimic în legătură cu acest capitol din biografia lui Philby. Lucru de la sine înţeles. Operaţia „Carne pentru plăcintă" este una dintre cele mai reuşite curse care au fost întinse de-a lungul istoriei, dovedind o ingeniozitate excepţională sub raport psihologic. O mare dezamăgire a suferit publicul englez cînd, în cele din urmă, a aflat că unul dintre autorii acestei extraordinare operaţii a fost chiar agentul sovietic Kim Philby !

6

În timpul celui de-al doilea război mondial, Istanbulul şi Ankara erau nişte adevărate bazare de spioni. Datorită poziţiei lor geografice, şi după terminarea războiului au rămas

la fel. În toamna anului 1943, la uşa Consulatului german din Ankara a sunat Elyes Bazna, sluga levantină a ambasadorului englez, devenită ulterior cunoscută sub numele de spionul Cicero, şi a oferit ofiţerului de la serviciul de informaţii nazist informaţii strict secrete de la Foreign Office. Aşa s-a scris unul dintre cele mai interesante capitole din istoria serviciilor secrete.

În vara anului 1945, cu cîteva săptămîni înainte de capitularea Germaniei, la uşa Consulatului englez din Istanbul, cu sediul în cartierul Beyogl, a sunat alt om, prezentînd o ofertă asemănătoare. Numele acestuia însă nu a devenit celebru.

Vorbea englezeşte cu accent. N-a vrut să-şi trădeze scopul vizitei şi a insistat să fie primit de un anumit diplomat englez. Portarul se arătă bănuitor, dar vizitatorul necunoscut nu s-a dat bătut. Cînd a înţeles că trebuie să-şi motiveze într-un fel solicitarea, i-a spus că este vorba de o problemă foarte importantă şi de aceea nu o poate comunica oricui. În afară de aceasta, ţinea ca la această convorbire să nu asiste o terţă persoană şi deci nu accepta nici un translator.

Portarul a telefonat secretarului, şi acesta a raportat mai departe. După cîteva clipe stăteau unul în faţa celuilalt diplomatul englez şi omul care s-a prezentat sub numele de Volkov. A venit să ofere informaţii serviciului secret englez.

Semăna în oarecare măsură cu oferta lui Cicero. Numai că Cicero fotografia documentele, pe cînd Volkov voia să le dicteze din însemnările sale.

Nu ne vom opri asupra încrederii pe care o inspira această tentantă ofertă, care ar fi constituit o adevărată bombă în istoria operaţiilor secrete, dar vom urmări soarta pe care a avut-o.

Diplomatul a intrat în biroul alăturat şi a cerut legătura cu ambasadorul englez, sir Maurice Peterson, care, în conformitate cu protocolul diplomatic, a refuzat orice colaborare şi a dat dispoziţii subalternului său să se adreseze secţiei sovietice din cadrul lui Secret Intelligence Service de la Londra. Diplomatul s-a aşezat la birou şi a scris o informare amănunţită. Mai întîi însă s-a înţeles cu Volkov asupra modului de a ţine legătura pe viitor. Volkov va aştepta trei săptămîni. Dacă pînă în seara celei de-a 21-a zile nu va

primi semnalul stabilit, va trebui să considere că oferta n-a fost acceptată.

Vizitatorul nepoftit a plecat. În prima săptămînă Londra n-a dat nici un semn. Nici după două săptămîni Secret Intelligence Service n-a dat vreun semn. Exact în cea de-a 21-a zi însă, în clădirea Consulatului britanic din Istanbul şi-a făcut apariţia un delegat. Venise de la Londra cu misiunea specială de a rezolva problema Volkov. Era Kim Philby, pe atunci şeful secţiei pentru problemele sovietice de la Secret Intelligence Service. Dar Kim Philby nu l-a mai întîlnit pe Volkov, care, între timp, dispăruse.

Kim Philby nu avea nici un interes ca trădătorul să predea serviciului de informaţii englez informaţii atît de preţioase şi de aceea a sosit la Istanbul cu o asemenea întîrziere. Oficial a declarat că în această perioadă toată lumea este în concediu, funcţionarii din secţii îndeplinesc cîte două funcţii fiecare şi nimeni n-a putut fi trimis mai devreme.

Imediat după încheierea cu succes a operaţiei cu maiorul Martin, dar înainte de debarcarea aliaţilor în Normandia, Philby a fost chemat de şeful lui, colonelul Steward Menzies, care, în prezenţa colonelului Valentin Vivian, i-a făcut o propunere ispititoare. I-au declarat că este considerat unul dintre cei mai capabili agenţi, că sectorul iberic şi-a pierdut din importanţă şi că vrea să-i propună un nou cîmp de activitate. Secret Intelligence Service înfiinţează o secţie nouă, care se va ocupa cu informarea privind Uniunea Sovietică. Dacă Philby este de acord, ar putea deveni şeful acestei secţii.

Philby avea noroc. Oferta era extrem de avantajoasă în ceea ce priveşte adevărata lui misiune. Dacă el, agent secret sovietic, va conduce în cadrul lui Secret Intelligence Service secţia pentru problemele sovietice, totul va fi simplu. Va afla din timp despre acţiunile care se pun la cale şi, avînd mare avans, va putea lua contramăsurile necesare. A acceptat şi, la scurt timp după aceea, s-a instalat în noile birouri de pe Ryder Street din Londra.

Cei din conducere nu aveau destule cuvinte pentru a spune cît sînt de mulţumiţi de noul şef. Secţia lui Philby a adunat un bogat material. L-a primit de la Moscova pen-

tru marele joc. Nu erau nicidecum informații neînsemnate, dar, în lupta invizibilă dintre organizațiile de spionaj, momeala trebuie să fie proporțională cu rezultatele scontate.

Șefii englezi erau foarte mulțumiți de Philby. O dovadă o constituie înalta distincție care i-a fost înmînată la începutul anului de regele George al VI-lea. Cîteva luni după aceea părăsește biroul din Ryder Street, devine, chipurile, diplomat și pleacă în Turcia în calitate de prim-secretar al ambasadei engleze. Se instalează în clădirea Consulatului din Istanbul, închiriază o locuință spațioasă pe malul Bosforului și desfășoară o activitate nu prea precisă.

După cum s-a aflat, se întîlnea cu grupuri de emigranți de diferite naționalități. Se știe că a făcut lungi călătorii pe teritoriul turc și a fost văzut și în apropierea granițelor sovieto-turcești. De cîteva ori a vizitat împrejurimile lacului Van.

În timpul cît a stat în Turcia, Philby s-a întîlnit cu prietenul său Guy Burgess, care-și petrecea concediul la Istanbul, fiind găzduit la familia Philby. (Kim se mutase în Turcia cu noua lui soție Aileen, născută Fursc, și cu copiii.) În cercurile engleze prietenia lor era cunoscută. Membrii coloniei englcze îl admirau pe Guy Burgess ca pe un sportiv foarte curajos, care de la fereastra locuinței lui Kim sărea direct în Bosfor.

Șeful secției sovietice, Philby, era pe atunci recunoscut ca unul dintre cei mai capabili oameni ai lui Secret Intelligence Service. Pe vremea aceea se vorbea despre el ca despre un candidat probabil la postul de șef al serviciului secret englez.

În 1949 Kim părăsește Turcia. Londra îi încredințase o misiune mult mai importantă. Kim Philby a fost numit prim-secretar al Ambasadei engleze de la Washington, dar în realitate a devenit agent de legătură pe lîngă noua organizație de informații a Statelor Unite — Central Intelligence Agency. Americanii l-au solicitat de la Londra, el fiind unul dintre consilierii și instructorii cu experiență, ca să le ajute la înființarea organizației care avea să devină faimoasa C.I.A. Activitatea de la Washington marchează apogeul carierei agentului secret sovietic Kim Philby.

Washington, primăvara anului 1951. În biroul contraamiralului Roscoe H. Hillenkoetter, şeful organizaţiei Central Intelligence Agency, s-au întrunit la o consfătuire agenţii importanţi ai serviciului de informaţii. Allan Dulles, părintele spiritual al C.I.A. (la înfiinţarea organizaţiei a pretins să i se acorde funcţia de director), este, desigur, personajul principal. Dar nici Frank Wisner, şeful secţiei speciale pentru diversiune politică şi nici locţiitorul lui, Frank Lindsay, nu sînt nişte simpli figuranţi la masa de şedinţe. Ei pregătesc prima acţiune de mare amploare împotriva ţărilor socialiste.

Echipa de specialişti nu este completă. Americanii îl aşteaptă pe consilierul englez, care îi poate ajuta cu experienţa lui. Serviciul secret englez are o experienţă seculară şi o practică îndelungată în realizarea loviturilor de stat şi a răscoalelor regionale. Kim a venit ultimul şi s-a aşezat la locul lui. Allan Dulles l-a prezenat celor cu care nu se întîlnise încă la masa verde. A fost invitat pe bună dreptate la această consfătuire strategică, întrucît este unul dintre cei mai experimentaţi specialişti în acţiunile îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Are o experienţă bogată acumulată în Turcia, unde a acţionat chiar la graniţa sovietică. De aceea, şefii serviciului secret american ascultă cu multă atenţie recomandările lui Kim Philby.

A fost delegat la Washington în 1949. Atunci s-a constituit noul serviciu secret american şi relaţiile dintre agenţii americani şi cei englezi au fost mai strînse ca oricînd. Kim Philby era unul din maeştrii serviciului secret, aşa că le putea da lecţii.

Nu mai e nevoie să subliniem ce poziţie cu totul excepţională avea agentul secret sovietic într-o funcţie atît de înaltă. I se oferea posibilitatea de a pătrunde în tainele organizaţiei americane C.I.A. chiar de la primii ei paşi şi de a cunoaşte astfel concepţiile şi planurile celor mai mari şefi de pe frontul războiului rece. Poziţia lui este unică, succesele realizate — excepţionale. Bineînţeles, nici el, nici serviciul de contrainformaţii sovietic nu se laudă cu ele. O singură taină din istoria perioadei postbelice a ieşit la iveală şaptesprezece ani mai tîrziu. Este vorba de o operaţie secretă întreprinsă de puterile occidentale împotriva Albaniei. În mod

obișnuit i se spunea „Dezastrul albanez". Pînă la destăinuirile făcute de Kim Philby la Moscova, desfășurarea acestei acțiuni rămăsese pentru public și pentru specialiști un mister de nepătruns, iar pentru experții occidentali o taină cu șapte lacăte.

La conferința de la Washington din primăvara anului 1951 trebuia să se pună la punct ultimele amănunte. Elegant, plăcut și întotdeauna politicos, Kim Philby, reprezentantul în domeniul operațiilor secrete al uneia din marile puteri ale lumii, stă la masă și ascultă. Este ceasul al doisprezecelea. Țările occidentale au luat hotărîrea de a provoca o răscoală în Albania.

În Europa sînt destui emigranți albanezi. La înscenarea unui atac împotriva țării trebuia să ia parte chiar albanezi. Acțiunea va apărea astfel mai convingătoare în fața opiniei publice mondiale. Succesul trebuia să constituie un punct de plecare pentru diversiuni asemănătoare în alte state socialiste.

Kim Philby ascultă. Nu ia notițe. Pe fața lui nu se citește nici mirare, nici nervozitate. Pe vechiul și încercatul profesionist nimic nu-l poate tulbura. Cînd i se cere și lui părerea, se declară de acord. Planul este bun. Observă cîteva imperfecțiuni în ceea ce privește amănuntele, care însă pot fi remediate cu ușurință. Planurile parțiale mai trebuie prelucrate. În felul acesta este eliminat orice risc de insucces.

Dulles și Wisner sînt mulțumiți. Șeful operației, Lindsay, dă asigurări că se va ține seama de observațiile lui Philby.

Operația albaneză s-a încheiat cu un fiasco al serviciului secret englez și al celui american. Ambele instituții s-au făcut de rîs.

Timp de 17 ani experții serviciului secret englez și ai celui american și-au frămîntat creierii pentru a afla de ce a eșuat acțiunea albaneză. Cîțiva publiciști occidentali, îndeosebi ziariștii mobilizați de redacția ziarului „The Sunday Times", au încercat să reconstituie cazul Kim Philby. Astăzi, după 17 ani, ei susțin că încă pe atunci șefii serviciului secret american au bănuit trădarea. Adversarul a aflat despre acțiunea plănuită și s-a pregătit de contra-

ofensivă. Cineva și-a exprimat chiar atunci, în 1951, bănuiala că trădătorul ar putea fi Kim Philby.

Ca să-și justifice propria lor slăbiciune, americanii pretind că șefii Secret Intelligence Service-ului le-au înlăturat bănuielile prin argumente convingătoare: Kim Philby este demn de toată încrederea, un agent verificat al serviciului secret englez, care în cele mai înalte sfere este considerat unul dintre puținii candidați la postul de șef al serviciului secret englez. Deci bănuiala este complet deplasată.

Kim Philby era atît de bine înfipt în scaunul său, încît părea de nebiruit. Era un supus loial al maiestății sale și nimănui nu-i trecea prin minte să-l bănuiască.

7

S-au despărțit odinioară la absolvirea Universității din Cambridge și mai tîrziu, la începutul războiului, s-au întîlnit la Paris. În cariera lor au mers fiecare pe alt drum.

Philby a fost încadrat în serviciul secret englez, Maclean a făcut carieră în diplomație. La început, timp de patru ani a fost nevoit să lucreze în birourile din Londra ale Foreign Office-ului. Este foarte adevărat că pe atunci nici nu prea avea chef să călătorească. Era îndrăgostit de Melinda și foarte curînd s-au și căsătorit. După aceea, a lucrat un timp la Ambasada din Paris. Cînd orașul de pe Sena a căzut în mîinile germanilor, s-a întors la Londra. La sfîrșitul războiului, guvernul l-a trimis la Washington, unde Donald Maclean a fost prim-secretar de ambasadă.

În timp ce în Europa războiul era în toi, Washingtonul reprezenta o oază de trai tihnit și îmbelșugat. Diplomații o duceau numai în recepții. Se întîlneau zilnic pe terenurile de tenis și de golf și în fiecare seară ciocneau cîte un pahar cînd în locuința unuia, cînd în a altuia.

Maclean nu se remarca prin nimic. Comportarea lui era departe de a fi excentrică sau bătătoare la ochi. Curînd a fost numit într-o funcție importantă. Pe atunci era deja de cîțiva ani în serviciul secret sovietic. De aceea, numirea sa în noua funcție prezenta o deosebită importanță pentru acti-

vitatea lui de informator. Donald Maclean a fost numit secretar pentru Anglia al Comitetului mixt pentru problemele atomice (Combined Committee of Atomic Affairs).

Era o organizație importantă în care erau reunite interesele în domeniul energiei atomice ale Statelor Unite, Canadei și Angliei. Pentru Donald Maclean această instituție prezenta un dublu interes. Misiunea lui era de a coordona schimbul de informații tehnice și politice din domeniul cercetării nucleare între statele membre.

Ambasadorul englez la Washington, sir Archibald Clark Kerr, l-a numit pe Maclean în această înaltă funcție la începutul anului 1947. De-abia după doi ani, diplomații americani au observat și le-au atras și ofițerilor de la Central Intelligence Agency atenția că la discuțiile internaționale cu privire la înarmarea atomică reprezentanții sovietici vin cu informații extrem de precise cu privire la planul puterilor occidentale de a crea blocul militar N.A.T.O.

Serviciul secret american a dat de anumite urme cînd, făcîndu-se o analiză științifică, s-a dovedit că este vorba de informații extrase din documentele Ambasadei engleze de la Washington. De aceea, a predat acest caz Secret Intelligence Service-ului. Specialiștii de la Londra s-au pus pe lucru. Cine avea posibilitatea să obțină informațiile secrete? Cine avea acces la aceste documente? S-a întocmit imediat o listă pe care figurau numele a patru diplomați. Au început să-i verifice pe rînd. În aprilie 1951 pe listă rămăsese un singur nume: Donald Maclean, șeful secției americane a Ministerului Afacerilor Externe — Foreign Office. Pe atunci locuia în Tatsfield, comitatul Kent.

Ce fel de informații a reușit să obțină Maclean încît au stîrnit asemenea senzație? În 1956, cînd Burgess și Maclean se aflau de cîțiva ani în siguranță la Moscova, Subcomisia senatorială pentru securitatea internă a Statelor Unite a primit dispoziția să deschidă o anchetă riguroasă cu privire la cazul foștilor diplomați englezi. Președintele subcomisiei, senatorul James Eastland, a primit din partea Departamentului de Stat al S.U.A. concluziile anchetei încheiate la 21 februarie 1956, în care comisia constata: Maclean a avut acces la brevete, la actele secrete eliberate, la informațiile cu privire la rezultatele cercetărilor, la concluziile negocierilor de achi-

zitionare din străinătate a elementelor de dezintegrare şi la informaţii în legătură cu rezervele de materii prime. Toate informaţiile priveau date secrete despre elementele de dezintegrare şi despre combustibilii nucleari.

În afară de aceasta, Maclean avea acces şi la informaţiile secrete ale secţiei Combined Policy Committee. Această grupă operativă specială urma să achiziţioneze rezervele mondiale de uraniu şi alte elemente fisionabile chiar de sub nasul achizitorilor sovietici. Pe atunci membrii grupei nu şi-au putut explica de ce nu le-a reuşit acest lucru.

Donald Maclean avea şi alte posibilităţi care nu erau de lepădat. Directorul Comisiei pentru energia atomică, A.E.C. (Atomic Energy Commision), profesorul Carrol L. Wilson, a aprobat necondiţionat cererea lui sir Gordon Munroe, şeful lui Maclean, de a se acorda subalternului său o legitimaţie „non escort pass"* pentru clădirea lui Atomic Energy Commision.

Pentru un agent secret, această legitimaţie avea o valoare inimaginabilă. La ancheta care s-a făcut ulterior s-a descoperit că Maclean putea intra în clădire ori de cîte ori dorea. Arăta legitimaţia ofiţerului de serviciu, primea o însignă specială pe care şi-o înfigea la haină şi putea să circule nestingherit prin clădire şi să intre în orice birou. Întrucît conducerea stabilise condiţii extrem de riguroase pentru acordarea legitimaţiei de intrare, iar legitimaţia de liberă trecere fără însoţitor se elibera numai unor persoane însemnate, pe baza unei dispoziţii a conducerii A.E.C., în interiorul clădirii măsurile de securitate aveau un caracter destul de formal. Maclean putea să se plimbe prin birouri şi ziua şi noaptea. Nimeni nu-l stînjenea.

Ulterior, referenţii serviciului de siguranţă au controlat însemnările din registrul de control al serviciului de pază şi au descoperit că Maclean venea foarte des în clădire, îndeosebi după orele de serviciu şi de multe ori şi în cursul nopţii. Şeful serviciului de siguranţă al A.E.C., Brian La Plante, şi-a amintit că l-a văzut pe Maclean de cîteva ori venind în clădire la ore neobişnuite, în timpul nopţii.

---

* — „de trecere fără însoţitor". — *Nota trad.*

Cît timp Maclean a lucrat la Washington, nimeni nu l-a suspectat cîtuşi de puţin că ar putea desfăşura o activitate secretă. Faptul că la sfîrşitul anului a fost mutat la Ambasada din Cairo nu a fost nici o pedeapsă, nici o dovadă de neîncredere. Ca fiu al unui om politic de seamă, ministru în guvernul englez, era în afară de orice bănuială. Dimpotrivă, prin această mutare, cei de la Londra voiau să-l sprijine pentru a face o carieră cît mai rapidă. În Egipt a plecat în calitate de consilier de ambasadă, şi asta însemna un salt considerabil în cariera lui.

Prin comportarea sa, Donald Maclean a dovedit că nu avea nervi de fier ca Philby. În ultimele luni petrecute la Washington a lăsat impresia că se află într-o stare de epuizare nervoasă. A început să bea cam mult şi în împrejurări nepotrivite lua atitudine în favoarea comunismului ; nici la Cairo, deşi trăia într-un mediu liniştit, în afara oricărui pericol direct, nu şi-a putut reveni.

Era şeful cancelariei ambasadei şi, în această calitate, primea toate copiile telegramelor şi mesajelor secrete care se trimiteau la Foreign Office. O dată Maclean a avut un conflict cu şeful ambasadei, maiorul Sansom, pentru că a rătăcit una din cele cinci copii ale unei anumite telegrame secrete.

Nici viaţa lui familiară nu era dintre cele mai fericite. Se certa cu soţia sa şi era în permanenţă nervos. Se spune că Melinda Maclean a cerut ambasadorului englez, sir Ronald Campbell, să-i dea soţului ei posibilitatea de a urma un tratament. La 11 mai 1950 Donald Maclean pleacă de la Cairo şi se întoarce la Londra, unde este supus unui examen amănunţit de către unul dintre cei mai buni psihiatri, sir Charles Doughton. Foreign Office îi recomandă un concediu medical de şase luni ca să se poată îngriji temeinic într-un sanatoriu.

După şase luni se întoarce însănătoşit şi ministrul îl numeşte şef al secţiei americane din Foreign Office, ceea ce înseamnă un nou salt în cariera lui. Dar nu peste mult timp începe să fie suspectat. Pe lista de la Secret Intelligence Service rămăsese numai numele lui. Anchetatorii sînt convinşi că el e singurul care a putut trăda preţioasele secrete atomice. În timpul acesta, Maclean nu bănuieşte nimic. Trăieşte

liniştit la Tatsfield, comitatul Kent. Se instalase cu soţia sa la reşedinţa Beaconshaw. Casa este foarte urîtă, dar Maclean se simte aici ca un nou-născut. În primul rînd, îi place că are linişte. Nu-i trece, bineînţeles, prin cap că este urmărit de oamenii inspectorului Skardon.

Dacă Philby n-ar fi vorbit la Moscova, dacă în 1968 nu şi-ar fi publicat o parte din memorii, s-ar fi putut presupune că, în această fază a luptei, Maclean nu a dat randamentul scontat, că şi-a dezamăgit superiorii şi, astfel, a devenit periculos îndeosebi pentru Kim Philby. Dar în memoriile lui, Kim aduce lumină în acest episod. Deşi sună cam romantic, este o mărturie din gura persoanei celei mai autorizate. Kim Philby:

„Cînd Donald Maclean s-a dus la unul dintre cei mai vestiţi psihiatri englezi, sir Charles Doughton, acesta, după ce l-a examinat, i-a spus că înclinaţia lui spre alcoolism se poate uşor vindeca, întrucît nu are rădăcini adînci în personalitatea lui. Diagnosticul medicului a ajuns în mîinile ministrului englez al afacerilor externe. L-a citit şi a dat neîncrezător din mînă: «şi eu beam la vîrsta lui şi nimeni nu m-a trimis la psihiatru. Dacă aş fi mers pe această cale, toată lumea ar fi spus că într-adevăr cu mine ceva nu este în regulă».

Ministrul englez al afacerilor externe nu ştia anumite lucruri. Nici şefii de la Secret Intelligence Service nu le bănuiau şi nici cei de la Security Service, deşi se lăudau că sînt atotştiutori.

Nimeni nu putea cunoaşte cauza alcoolismului lui Maclean. El nu bea fiindcă era un caracter slab sau fiindcă suferise influenţe străine. Primise ordin să bea. Ordinul acesta a venit de la Moscova.

Şefii mei de la Moscova m-au sfătuit să încerc să spulber cumva aureola de modestie care înconjura viaţa lui Donald Maclean, întrucît sobrietatea lui ar fi putut atrage atenţia şi trezi bănuiala serviciului secret englez. Serviciile de informaţii, care-şi urmăresc reprezentanţii diplomatici, uneori se tem cel mai mult de agenţii lipsiţi de vicii şi liniştiţi, căci consideră perfecţiunea lor ca un rezultat al unei autodiscipline riguroase şi al unui anumit interes de a se camufla fără greş. Pe cînd cel care lasă din cînd în cînd să se

vadă unele slăbiciuni ale caracterului său nu este în stare să ducă o viaţă dublă. Este o interpretare romantică a lucrurilor, dar veridică atunci cînd e vorba de serviciul de informaţii. Este o materializare a zicalei : să te închini şi la sfinţi şi la diavoli.

Am vorbit despre toate acestea cu Maclean şi am ajuns la concluzia că ar fi bine ca pe socoteala lui să se spună şi ceva neplăcut, dar simpatic. Şi aşa a primit Maclean prima lecţie de alcoolism.

S-a îmbătat de cîteva ori la Cairo şi la Washington, dar nu era suficient. De aceea, la Moscova a fost conceput alt plan, pe care l-am realizat mai tîrziu. Cînd Maclean a fugit la Moscova, serviciul de informaţii englez a răspîndit zvonul că este homosexual. Interesant este că serviciul de spionaj englez a crezut această poveste, pe care am lansat-o intenţionat noi, adversarii săi...".

În culisele operaţiilor secrete ies uneori la iveală lucruri surprinzătoare. Declaraţiile făcute de Philby în 1968 constituie o ilustrare. El prezintă evenimentele într-o lumină cu totul nouă, fără să le dea o întorsătură aventuroasă. Dimpotrivă.

Guy Burgess a lucrat pentru serviciul de informaţii sovietic încă din 1935, a intrat în serviciul secret englez înaintea lui Kim Philby şi nu s-a comportat rău. Toate acţiunile pe care le-a întreprins la început s-au încheiat cu bine. Cînd în 1938 la Londra a venit şeful germanilor sudeţi, Konrad Henlein, Burgess s-a gîndit să-l urmărească pas cu pas pe nazistul care locuia la hotelul londonez „Goring" şi şi-a instalat un prieten la centrala telefonică. În felul acesta, serviciul secret englez a fost informat despre toate convorbirile telefonice ale lui Henlein, care erau înregistrate.

Datorită lui Burgess, guvernul englez a putut dispune de informaţii precise în legătură cu evenimentele politice de la Berlin şi cu planurile politicienilor naziști. Guy Burgess avea un bun amic printre germani. Acesta se numea Putlitz, se trăgea dintr-o veche familie aristocratică şi era şeful secţiei consulare a Ambasadei germane pe vremea cînd în Anglia era ambasador Joachim von Ribbentrop. Prin Guy Burgess, Putlitz a devenit colaborator al serviciului secret englez.

Şi în Franţa îşi avea Burgess oamenii lui. Unul dintre aceştia era Edouard Pfeiffer, secretarul lui Daladier, ministru de război şi ulterior preşedinte al Consiliului de Miniştri. Împreună cu Chamberlain şi Mussolini, Daladier a dus unele discuţii de culise care au avut drept rezultat capitularea de la München. Datorită funcţiei lui, Pfeiffer avea acces la informaţii importante, pe care le preda serviciului secret englez, mai precis, lui Burgess. Acesta devenise un fel de curier între preşedintele Consiliului de Miniştri francez, Daladier, şi premierul englez, Chamberlain. Astfel, prin mîna lui treceau informaţii foarte preţioase. Dar, la un moment dat, a făcut o greşeală.

În perioada crizei sudete, la 28 septembrie 1938, ministrul englez al marinei a dat ordin ca o parte a flotei engleze să fie pusă în stare de luptă. Aflînd acest lucru, Daladier a considerat că mobilizarea parţială este o măsură necugetată, întrucît se temea că ar putea declanşa conflictul armat, care părea iminent. În acele zile, secretarul lui Daladier i-a telefonat lui Burgess la Londra, invitîndu-l să-i facă o vizită. La Paris, curierul Burgess a primit din partea lui Daladier o scrisoare adresată lui Neville Chamberlain. Daladier protesta vehement împotriva măsurilor cu privire la flotă luate de guvernul englez. Guy Burgess a citit scrisoarea şi, considerînd-o o dovadă de laşitate, a hotărît să n-o predea.

Mai tîrziu s-a descoperit de ce nu a reacţionat Chamberlain la mesajul lui Daladier. S-a constatat că nu l-a primit. Bănuiala a căzut asupra lui Burgess. Nu i-au spus nici un cuvînt, nu l-au lăsat să simtă că este suspectat, dar au pornit să-i reconstituie pas cu pas activitatea de curier. Au descoperit un fapt care merita atenţie. Burgess ducea fiecare document mai întîi la hotelul „St. Ermins" din Westminster. Acolo locuia pe atunci un personaj necunoscut, probabil un fotograf, după declaraţia femeii de serviciu.

Era o descoperire importantă. Burgess a pierdut încrederea de care se bucura. De aceea, cînd s-a desfiinţat secţia D, în care lucra şi Kim Philby, serviciul secret englez nu i-a mai dat nici o funcţie. Kim Philby a rămas, dar Burgess a trebuit să plece în altă parte. A fost încadrat în Foreign Office, unde nu avea un rol prea important, dar era totuşi în diplomaţie. Unii au fost de părere că Burgess a fost trimis

la Washington tocmai pentru că în cadrul unei reprezentanţe diplomatice atît de numeroase o singură oaie neagră nu se observă.

La Ambasada din Washington, ca la oricare altă ambasadă, există şi o unitate de securitate. Comandantul acesteia, maiorul de aviaţie Thompson, şi-a pus în gînd să-l controleze îndeaproape pe dubiosul Burgess. Dar n-a descoperit decît o neglijenţă neînsemnată, şi anume că Burgess nu respecta instrucţiunile cu privire la securitate, nu-şi încuia biroul, lăsa documente secrete pe masă, iar în viaţa sa particulară se dovedea a fi tot atît de puţin scrupulos.

Maiorului Thompson i-a dat totuşi de gîndit o nepotrivire vizibilă. Guy Burgess nu inspiră încredere, este inconştient şi nedisciplinat, a avut neplăceri cu ziariştii americani şi cu poliţia din Washington, şi totuşi este prieten la cataramă cu un diplomat atît de serios şi cu atîta greutate cum este Kim Philby.

Kim Philby s-a instalat la Washington confortabil, corespunzător intenţiilor lui. Avea o misiune specială şi îşi putea permite şi privilegii speciale. Avea un birou separat, unde nu-l deranja nimeni. Cu supravegherea biroului său a însărcinat o echipă specială. Şi-a organizat un serviciu propriu de curieri pentru Londra şi se spunea că este cea mai rapidă dintre toate legăturile. Secretă şi sigură.

Guy Burgess a venit la Washington în 1950. Kim Philby era dinainte informat despre sosirea lui. De asemenea, ştia şi ce renume are prietenul său, precum şi că prin comportarea sa încalcă adeseori convenţiile sociale şi astfel, inevitabil, atrage atenţia. Poate de aceea, imediat ce a sosit, l-a invitat să se mute la el. Voia, probabil, să-l ţină sub supraveghere. Kim Philby avea la Washington o locuinţă încăpătoare. Familia lui era alcătuită din cinci copii şi soţia lui, Aileen, care nu stătea prea bine cu nervii. Acum îi mai cădea pe cap şi Burgess, din pricina căruia privirile se îndreptau şi asupra lui.

Maiorul Thompson a pornit cercetările. În timpul acesta, Kim Philby se gîndea ce să facă pentru ca Burgess să nu-l compromită prin prezenţa lui. De Burgess nu se interesa numai maiorul Thompson. Serviciul secret american începuse mai de mult să cerceteze canalele prin care se scurg

spre Uniunea Sovietică informațiile secrete în legătură cu cercetările nucleare. Pe lista celor suspecți rămăsese un singur nume : Donald Maclean. La care ulterior s-a mai adăugat unul : Guy Burgess.

Kim Philby era ofițer de legătură. El trebuia să coordoneze relațiile dintre serviciul secret american și cel englez. În această calitate a primit o comunicare din partea F.B.I.-ului (Federal Bureau of Investigation) în care era încunoștințat că serviciul de securitate american îi bănuiește pe diplomații englezi Maclean și Burgess de spionaj în favoarea Uniunii Sovietice.

A fost ca un trăsnet din senin. Încă din februarie, în timpul unei vizite făcute la Londra, Kim Philby aflase că a fost deschisă o anchetă împotriva unor diplomați englezi care au trădat secretul Pactului nord-atlantic, N.A.T.O., dar nu bănuise că este vorba de Burgess și Maclean.

Kim Philby a înțeles imediat situația. Guy Burgess era un vechi prieten al lui, un fost coleg de școală și acum locuiesc în același apartament. Maclean de asemenea se număra printre prietenii lui. Dacă americanii și-au exprimat o bănuială atît de serioasă în ceea ce-i privește pe cei doi, va apărea și el într-o lumină primejdioasă. De aceea, trebuia să găsească o soluție.

La Londra, Donald Maclean a fost pus sub urmărirea unor detectivi. Aceștia însă își îndeplineau misiunea într-un mod prea vizibil și cu totul lipsit de abilitate. Mergeau chiar în spatele mașinii lui și, o dată, șoferul polițist, fiind neatent, cînd Donald Maclean a frînat la o răspîntie, nu a reacționat îndeajuns de rapid și s-a ciocnit de mașina lui Maclean. Acesta nu era un țînc. Avea și el experiență. Se spune că un agent de poliție în civil poate fi recunoscut de la o poștă. După acest accident, Maclean nu mai avea nici o îndoială că este urmărit.

Dar Donald Maclean, fiul unui fost ministru în guvernul maiestății-sale, era membru al celor mai distinse cluburi londoneze și înalt demnitar în Foreign Office. Ministrul afacerilor externe a fost nevoit să ia atitudine față de propunerea polițiștilor, care se pregăteau să-l urmărească pe Maclean pas cu pas. Șefii de la Foreign Office nu s-au arătat prea încîntați cînd au primit propunerea Scotland Yardului.

Şi s-au hotărît să pună bețe-n roate antipaticilor copoi. N-au îngăduit ca Maclean să fie urmărit decît la Londra. În viața lui particulară nu avea nimeni voie să se amestece. „My home is my castle" * sună o veche zicală englezească, şi ei o respectau chiar şi cînd era vorba de o bănuială atît de gravă. Misiunea polițiştilor în civil se termina la stația Charing Cross în momentul în care Maclean urca în vagonul trenului subteran.

Dar poliția n-a depus armele. Scotland Yardul a încredințat cazul lui Maclean şi Burgess inspectorului William James Skardon. Printre specialişti, acesta se bucura de autoritate.

Kim Philby avea o legătură sigură cu Londra şi, bineînțeles, informatori de încredere. A aflat despre Skardon şi şi-a făcut socoteala că Maclean, cu nervii lui atît de zdruncinați, nu-i va putea rezista mult timp. Detectivul Skardon, un vechi specialist în criminalistică, era apreciat şi ca bun psiholog care ştia să aleagă diferențiat metoda de interogare. Se spunea despre el că-l poate supune pe individul suspectat unui interogatoriu detaliat, fără ca acesta să-şi dea seama. Stătea cu el prietenește de vorbă, îi arăta simpatie şi în acest timp afla tot ce-l interesa. Mai devreme sau mai tîrziu, Skardon va reuşi să-i smulgă lui Maclean o mărturisire. Şi apoi cît îi va mai trebui maestrului în deducții criminalistice pentru a descoperi alte fapte în directă legătură cu Maclean ? Kim Philby porni la acțiune.

Mai întîi s-a interesat care este situația la Londra. Era limpede că detectivul Skardon nu va putea începe interogatoriile înainte de a avea aprobarea cuvenită de la Foreign Office. Pînă acum, Scotland Yardul nici nu solicitase această aprobare. De fapt, era nevoie de avizul personal al ministrului afacerilor externe, Morrison. Maclean şi Burgess se bucurau de imunitate diplomatică, aşa că Philby dispunea de timpul necesar pentru a pregăti un plan de măsuri eficiente. Trebuia să-i salveze pe Maclean şi pe Burgess şi totodată să se asigure pe sine. Singurul oraş unde cei doi puteau trăi în siguranță era Moscova.

---

* — „Casa mea este castelul meu". — *Nota trad.*

Kim Philby ştia să-şi organizeze acţiunile prompt. În cîteva zile a aranjat totul. În primul rînd l-a expediat pe Burgess. La 1 mai 1951 Burgess s-a îmbarcat la New York pe transatlanticul „Queen Mary" fără să-şi ia rămas bun de la nici unul din membrii Ambasadei de la Washington. După o săptămînă a debarcat la Londra. Potrivit instrucţiunilor primite, s-a făcut nevăzut, ascunzîndu-se la amicul său Jack Hevit din New Bond Street.

Stătea în casă şi aştepta. Nimeni nu ştia că locuieşte acolo. O singură dată a ieşit pentru a se întîlni cu Donald Maclean, căruia i-a transmis instrucţiunile lui Philby. I-a adus la cunoştinţă că peste cîteva zile va fi chemat la interogatoriu. Maclean ştia că este urmărit. Se temea pentru nervii şi pentru viitorul lui. După boala de care se vindecase oarecum, nu mai voia alte complicaţii. Ducea o viaţă liniştită de soţ fericit şi de viitor tată. Iubita lui Melinda era în aşteptarea unui copil. Nu se gîndea nicidecum să fugă din faţa lui Skardon. Se pregătea doar să plece la nişte rude în provincie.

Între timp, în jurul diplomaţilor suspecţi cercul se strîngea. Kim Philby stătea de veghe. Astfel, a aflat că joi 24 mai a avut loc la Londra o consfătuire specială la care au participat doi ofiţeri de la Secret Intelligence Service, doi funcţionari superiori din serviciul de contraspionaj şi alţi doi de la Foreign Office. Scopul acestei şedinţe secrete ? Rezolvarea definitivă a cazului lui Donald Maclean, şeful secţiei americane din Ministerul Afacerilor Externe.

De data aceasta, partenerii îşi schimbaseră rolurile. Reprezentanţii Ministerului Afacerilor Externe erau de părere că Skardon trebuie să procedeze cît mai repede la interogarea lui Maclean, dar ofiţerii serviciului secret nu voiau să se grăbească, ca să nu-l sperie, întrucît nu-şi terminaseră încă cercetările.

A învins părerea celui mai puternic. În cazul de faţă, cel mai puternic era Foreign Office. A doua zi pe la prînz, detectivul Skardon urma să se prezinte la biroul secretarului ministrului afacerilor externe, Herbert Morrison, care avea să-i dea aprobarea pentru interogarea funcţionarului superior Maclean. Termenul : luni 28 mai.

La cîteva ore după această consfătuire secretă, Kim Philby cunoştea deja rezultatul. Ştia însă că nici un englez nu-şi strică week-endul. Sîmbăta şi duminica nu se poate întîmpla nimic. Pînă luni mai erau trei zile. În acest răstimp se poate aranja orice.

După ora zece, în locuinţa prietenului lui Burgess din New Bond Street a sunat telefonul, şi Guy Burgess a aflat de la Philby planurile operaţiei care se hotărîse în biroul ministrului de externe în după-amiaza acelei zile. A aflat şi că interogatoriul va începe abia luni. Kim Philby a dat semnalul. Şi Guy Burgess, care dovedise că poate aştepta liniştit două săptămîni, citind între timp romane poliţiste pentru a-şi alunga plictiseala, a început să acţioneze rapid.

Mai întîi a făcut unele pregătiri. Apoi, vineri seara a cumpărat două bilete pentru vasul turistic „Falaise", care pleca în mod obişnuit vineri seara din Southampton cu cei ce voiau să-şi petreacă week-endul în portul francez Saint-Malo şi se întorcea cu ei luni în zori. Burgess plănuise să plece pînă în Franţa cu prietenul său Bernard Miller. Tot atît de bine ar putea însă călători cu cel de-al doilea bilet Maclean.

Înainte de plecare, Burgess a mai dat două telefoane scurte. În primul rînd l-a chemat pe prietenul său Miller şi a contramandat excursia în Franţa, iar în al doilea rînd a format numărul oficiului de închiriere de maşini din Crawford Street. A luat pentru zece zile o maşină, pe care avea s-o ridice pe la ora paisprezece. După aceea, s-a dus în Old Bond Street, şi-a cumpărat un geamantan şi o manta de ploaie, apoi s-a întors acasă, şi-a împachetat lucrurile, a aruncat în geantă un pachet cu trei sute de lire şi s-a dus să ia maşina. Potrivit registrului oficiului de închiriere, la ora paisprezece şi zece minute a luat o maşină „Austin A—70" de culoare crem, cu numărul WMF 196. Şi-a încărcat bagajul, s-a urcat şi a plecat.

A ajuns la Tatsfield. Era foarte grăbit. Ştia că Maclean se întoarce de la Londra cu trenul de după-amiază. Mai ştia şi că agenţii Scotland Yardului care-l urmăresc se despart de el pe peronul de la Charing Cross. Mai departe nu-l urmăreşte nimeni. De aceea, fără să fie observat, Guy Burgess a ajuns cu maşina împrumutată la casa lui Maclean.

A schimbat cîteva cuvinte cu soţia acestuia, apoi l-a chemat pe prietenul său să facă o plimbare prin grădină. Acolo Burgess i-a explicat situaţia. I-a spus că a primit un mesaj care nu lasă loc la nici o îndoială. Pe amîndoi îi ameninţă un mare pericol. Nu există decît o singură soluţie : să părăsească imediat ţara.

Maclean s-a întors în casă. I-a explicat soţiei ce s-a întîmplat, încercînd s-o facă să înţeleagă că trebuie să plece fără întîrziere. Au născocit o istorioară destul de naivă menită să-l deruteze pe inspectorul Skardon. Dacă cineva întreba de soţul ei, Melinda trebuia să spună că seara a venit un oarecare Roger Styles să-l ia la o consfătuire importantă. Încă nu s-a întors. Fugarii voiau să cîştige timp şi să li se piardă urma. Nu trebuiau să trezească nici o bănuială. Cele două zile de week-end le-au dat lui Maclean şi lui Burgess posibilitatea de a pleca liniştiţi, avînd un avans important.

Guy Burgess a venit cu maşina închiriată în portul Southampton la ora douăsprezece fără cinci („Falaise" pleca exact la miezul nopţii) şi a fost nevoit s-o lase pe mal. El şi Maclean au reuşit să urce pe punte chiar în momentul cînd echipajul se pregătea să ridice ancora. După cîteva ore se găseau amîndoi pe teritoriul francez, unde inspectorul Skardon nu putea nici să pună mîna pe ei, nici să-i interogheze.

Burgess şi Maclean au dispărut. După un timp, au ajuns la Moscova.

8

Toţi cei care au vreo legătură cu serviciul secret trebuie să aibă o voinţă de fier şi nervi tari, care să nu cedeze, orice s-ar întîmpla. Kim Philby era pregătit. Fuga diplomaţilor englezi în Uniunea Sovietică a stîrnit o adevărată furtună în Occident.

Dacă ar fi fost vorba numai de Maclean, Philby s-ar mai fi descurcat. Dar acesta a fugit peste graniţă împreună cu Burgess, bun prieten al lui Kim, fostul lui coleg de şcoală,

care-şi petrecea concediul la familia Philby la Istanbul, cu care a locuit în aceeaşi casă la Washington. Cineva l-a avertizat pe Burgess că trebuie să fugă.

La Londra, lui Security Service şi inspectorului Skardon, căruia cei doi i-au fugit literalmente de sub nas, nu le era greu să facă socoteala cîţi oameni ştiau că se pregăteşte o anchetă împotriva lui Maclean şi Burgess şi să bănuiască cine dintre puţinii iniţiaţi putea să le atragă atenţia asupra primejdiei care-i ameninţă. Kim Philby. Desigur numai el.

La cîteva zile după fuga lui Burgess şi a lui Maclean, la Washington au sosit cu avionul patru oameni verificaţi de la Security Service din Anglia. Găsirea „celui de-al treilea", a celui care i-a avertizat pe fugări, devenise pentru inspectorul Skardon o chestiune de onoare. Skardon n-a trebuit să se oboseaască prea mult pentru a afla. Dar pentru public împrejurarea aceasta a rămas învăluită în mister timp de cîţiva ani. Security Service îşi avea planurile sale.

Foarte degajat şi fără să pară cîtuşi de puţin tulburat, Kim Philby a declarat că de la el a aflat Burgess despre pericolul care plana asupra capului lui. Odată, cînd a venit întîmplător în biroul lui, avea pe masă informarea de la F.B.I., pe care tocmai atunci o citea. Bănuiala F.B.I.-ului l-a înfuriat la culme şi fără să vrea i-au scăpat cuvintele: „Ştii ce absurditate formidabilă au născocit amatorii de la F.B.I.? Pretind că tu eşti spion sovietic!" Au rîs amîndoi cu poftă de această stupizenie.

Philby nu a luat nici un moment în serios bănuiala F.B.I.-ului. În dorinţa de a alunga „pericolul roşu" dincolo de graniţele Lumii Noi, nu o dată F.B.I.-ul a luat-o razna, devenind obiectul de batjocură al agenţilor englezi din serviciul secret. Explicaţia lui Philiby mai avea un capitol, foarte convingător construit, care-i servea de apărare şi, praetic, reducea la minimum vina ce-i revenea potrivit primei părţi a mărturisirii.

În după-amiaza aceea, Kim Philby, după cum a afirmat în faţa comisiei venite de la Londra, s-a dus acasă, unde nu l-a găsit pe Burgess. A intrat în camera lui. Unele lucruri erau împrăştiate, altele lipseau. Kim Philby şi-a dat imediat seama că nu este exclus să fie ceva adevărat în

bănuiala F.B.I.-ului. S-a întors la ambasadă ca să se intereseze dacă ştie cineva unde se află Burgess.

Nu-l văzuse nimeni în după-amiaza aceea. Atunci Kim Philby a înţeles că n-ar fi trebuit să-i vorbească despre informarea F.B.I.-ului. Dacă în felul acesta l-a avertizat pe Burgess? Pentru a-şi linişti conştiinţa, s-a dus direct la ambasador şi i-a raportat în amănunţime despre cele întîmplate.

Voia să pareze un atac, căci Kim Philby nu putea să nege că el i-a avertizat pe Maclean şi pe Burgess. Din întreaga ambasadă engleză numai el a primit informarea F.B.I.-ului şi a citit-o, iar acest lucru putea fi dovedit. Şi Kim Philby ştia că Skardon va afla, dacă nu cumva a şi fost anunţat de F.B.I.

Philby a cîştigat. Cel puţin pentru un timp. Toţi colegii de la Secret Intelligence Service şi de la Foreign Office erau de partea lui. Philby şi Burgess erau prieteni. Oricare gentleman englez ar fi procedat la fel dacă ar fi fost vorba de prietenul lui din timpul universităţii. Dar americanii? Nimeni nu-i ia în serios!

Serviciul secret american era însă de altă părere. F.B.I.-ul a informat imediat Central Intelligence Agency, iar şeful C.I.A., generalul Walter Bedel Smith, a trimis la Foreign Office, în Anglia, un ultimatum în care cerea ca cel bănuit, respectiv Philby, să fie imediat înlăturat din funcţia de ofiţer de legătură între serviciul secret englez şi cel american. În caz contrar, C.I.A. va fi nevoită să reflecteze asupra unei sistări a schimbului de informaţii. O solicitare formulată atît de categoric nu putea fi trecută cu vederea nici de cei mai buni prieteni ai lui Philby de la Londra; de aceea, la începutul lunii iunie a fost rechemat oficial de la Washington.

Anchetarea cazului „celui de-al treilea" în afacerea Burgess-Maclean a revenit serviciului de securitate (Security Service), care asigura securitatea pe teritoriul englez (Military Intelligence sect. 5). Kim Philby se număra printre înalţii funcţionari din cadrul lui Secret Intelligence Service, adică serviciul secret care acţiona în străinătate. Se ştie că cele două organizaţii se aveau ca şi cîinele cu pisica. Rivalitatea dintre ele, devenită tradiţională, a crescut

în urma epurării care a fost efectuată după război. La Security Service au fost măturați toți, de la șef pînă la portar, a fost supusă unei transformări radicale o organizație rodată, pe cînd Secret Intelligence Service a scăpat de epurare. Cele două servicii își făceau unul altuia în necaz, își respingeau cu dispreț metodele, își sabotau reciproc propunerile, nu voiau să colaboreze, ba chiar dimpotrivă. Și aceste forțe s-au întîlnit în anchetarea vinei lui Kim Philby.

Acesta continua să-și susțină declarația inițială, fiind convins că inspectorul Skardon nu are și nu va putea avea alte dovezi împotriva lui. Cît despre faptul că l-a informat pe Burgess despre bănuiala F.B.I.-ului american, acest lucru putea fi calificat în cel mai rău caz drept neglijență în serviciu sau, cel mult, imprudență.

Cele două servicii secrete s-au înfruntat chiar din prima rundă a luptei pentru Kim Philby. Kim era membru al lui Secret Intelligence Service, dar concurența pretindea să-l ancheteze ea. Bineînțeles că organizația-mamă s-a împotrivit, propunînd inspectorului Skardon și șefului lui de la Security Service ca dușmanul temut al lumii interlope din Londra, sir Percy Sillitoe, și mîna dreaptă a acestuia, sir Dick Goldsmith-White, să rezolve singuri cazul.

Șeful lui Secret Intelligence Service, generalul Stewart Menzies, are o întîlnire între patru ochi cu Kim Philby, căruia îi rezervă o zi întreagă. În timpul acestei îndelungate discuții trebuia să descopere în ce măsură bănuiala inspectorului Skardon este întemeiată. Kim Philby este un funcționar important în cadrul organizației Secret Intelligence Service, deținător al unor înalte distincții, membru al unor cluburi selecte, deci nu se poate ca el să nu răspundă la întrebarea directă a unui gentleman. Security Service nu este de acord cu această soluție.

În întreaga evoluție ulterioară a cazului Kim Philby, conflictele se ivesc la fiecare pas. Suspectul a părăsit Foreign Office și, bineînțeles, n-a făcut-o dintr-un capriciu. A rămas mai departe membru al lui Secret Intelligence Service. Curînd a plecat în Cipru nu în calitate de conducător de secție sau de șef ales, ci de agent secret important.

Această rezolvare se prezintă ca o victorie repurtată de organizaţia-mamă a lui Philby asupra lui Security Service. În domeniul serviciilor secrete rareori se întîlnesc situaţii prea simple.

Împotriva lui Kim Philby n-aveau nici o dovadă. Toate supoziţiile privind vinovăţia lui se învîrteau în jurul „dezastrului albanez" şi al eşecului înregistrat la Istanbul în legătură cu dispariţia lui Volkov. Dovezi în adevăratul înţeles al cuvîntului, pe care să le poată aduce oficial, eventual, în faţa tribunalului, nu aveau împotriva lui Philby. De aceea, s-au hotărît să rezolve altfel cazul. Îl vor lăsa să lucreze iarăşi în domeniul lui. Îl vor urmări cu atenţie fără să fie observaţi şi, mai devreme sau mai tîrziu, Kim Philby se va demasca.

Imediat după concediu a venit în Cipru. S-a instalat în biroul clădirii aşa-numitei staţii de cercetări agricole din satul Athalassa. Clădirea la prima vedere părea mai mult militară decît civilă şi deasupra ei se înălţa o pădure de antene. Potrivit declaraţiei experţilor, clădirea era prevăzută cu adăposturi şi coridoare subterane. Întregul obiectiv era străjuit de poliţia militară engleză. Kim Philby venise în Cipru în calitate de funcţionar al Ministerului englez pentru Orientul Mijlociu.

Şeful lui Security Service, sir Dick Goldsmith-White, a dat dispoziţii inspectorului Skardon să se ocupe, împreună cu o echipă numeroasă, de cercetarea trecutului lui Philby. Acum, cînd Kim Philby se află în Cipru, are şi timpul şi liniştea necesară.

Inspectorul Skardon s-a străduit un an întreg, dar rezultatul a fost cu totul neînsemnat; n-a putut aduna nici un fel de dovezi. De aceea, şefii lui Security Service s-au hotărît să organizeze un proces intern, la care să nu lipsească nici avocatul, nici judecătorul, pentru a încerca să dea la iveală vinovăţia lui Philby şi să verifice greutatea dovezilor de care dispuncau. Dezbaterile trebuiau să constituie repetiţia generală a unui eventual proces în faţa curţii cu juri.

În vara anului 1952 Skardon avea totul pregătit. Cuvîntul hotărîtor la această întîlnire îi revenea judecătorului din acea vreme al Tribunalului Suprem, Helenus Milmo,

care era nu numai un jurist, dar şi un om cu o mare experienţă. La interogatoriul „acuzatului" el trebuia să-i smulgă lui Philby o recunoaştere a vinovăţiei sale. În realitate, în cele trei zile cît a durat „procesul", toţi juriştii s-au distrat văzînd neputinţa judecătorului şi a subalternilor lui, precum şi modul strălucit în care a răspuns Kim Philby la întrebări. „Sunday Times" din Londra a publicat caracterizarea făcută de unul din participanţii la acest proces fictiv. „Totul arăta astfel de parcă cel mai neputincios dintre oameni ar fi fost ales să ia un interogatoriu celui mai isteţ om din lume". În cele trei zile, acuzatul i-a obosit atît de mult pe judecători şi pe acuzatori, încît nu mai ştiau nici cum îi cheamă. Security Service a pierdut pe toată linia. Victoria lui Kim Philby era în afară de orice îndoială.

Aşadar, Kim Philby a cîştigat. Dar nu şi-a cucerit definitiv liniştea. Procesul fictiv a avut loc în vară, iar în luna octombrie a aceluiaşi an, în Camera Comunelor s-a auzit deodată o voce sceptică. Unul dintre deputaţi, colonelul Marcus Lipton, a declarat că „cel de-al treilea", căutat pentru vina de a-i fi avertizat pe Maclean şi pe Burgess, este Kim Philby. Această comunicare a provocat nu numai stupoare în rîndurile deputaţilor, dar şi o cotitură în anchetarea cazului Kim Philby.

Cînd un deputat englez face o interpelare în Camera Comunelor, el aşteaptă să i se răspundă. Răspunsul în cazul lui Philby l-a dat persoana cea mai autorizată, însuşi şeful Foreign Office-ului, ministrul afacerilor externe Harold Macmillan.

„Nu am nici un motiv să cred — a declarat acesta — că domnul Philby a trădat vreodată interesele acestei ţări sau că el ar fi fost al treilea, dacă acesta a existat cu adevărat".

Cuvîntul ministrului afacerilor externe trebuia să-i liniştească pe deputaţi, opinia publică şi poate chiar şi pe Kim Philby. Opinia publică a considerat că declaraţia lui Macmillan l-a reabilitat definitiv pe Philby, dar nu ştia că sentinţa ministrului a avut un supliment care nu a fost dat publicităţii. Macmillan l-a adus la cunoştinţă numai şefului

lui Secret Intelligence Service. Kim Philby trebuia să părăsească fără întîrziere ministerul, ca să se termine o dată cu complicaţiile acestea.

Şeful lui Secret Intelligence Service a nesocotit ordinul ministrului afacerilor externe. Kim a putut să lucreze mai departe în serviciul secret, dar i-au schimbat legitimaţia de funcţionar al ministerului cu una de ziarist. Şi nu se mai temea de complicaţii nici cu parlamentul, nici cu guvernul.

După scurt timp, în 1956, Kim Philby a plecat la Beirut în calitate de corespondent al revistelor „Observer" şi „Economist". Aşa cum a reieşit mai tîrziu, postul la ambele reviste i-a fost obţinut de un înalt funcţionar de la Foreign Office, care s-a dus personal la redactorii şefi şi le-a explicat că angajarea unui ziarist cu o reputaţie atît de strălucită este în concordanţă cu interesele Ministerului Afacerilor Externe.

În 1963, lui Kim Philby nu-i rămăsese decît o singură soluţie. În seara cînd se pregătea să meargă cu soţia în vizită la prietenii lor Balfour, a plecat din casa de pe Rue Kantari din Beirut şi n-a dat nici un semn de viaţă pînă cînd n-a ajuns la Moscova. Înalţii ofiţeri ai serviciului secret englez Smith şi Brown s-au întors la Londra, unde au fost nevoiţi să recunoască că sînt nişte zevzeci.

Eleanor Philby a plecat la Londra. Acolo a trebuit să facă faţă unei serii întregi de convorbiri neplăcute cu domnul Smith şi domnul Brown. Era soţia unui agent sovietic şi o suspectau. Ea însă l-a cunoscut pe Kim Philby abia la Beirut, aşa că n-avea de unde să cunoască activitatea lui secretă. Pînă la urmă, s-au terminat şi interogatoriile. Acum aştepta ştiri. Era sigură că în curînd va primi veşti de la Kim.

Ca să evite alte convorbiri neplăcute, s-a hotărît să facă o vizită fiicei ei, Annie, care se afla la tatăl ei, primul soţ al Eleanorei, la New York. Scrisoarea lui Kim a ajuns-o din urmă în Long Island. I-a trimis-o sora lui Kim; sosise pe adresa ei. Expeditor: Kim Philby, cutia poştală 509, poşta centrală Moscova.

De atunci, Kim şi Eleanor îşi scriau aproape zilnic. Se pregăteau să se întîlnească la Moscova. Kim îşi asigura soţia că prietenii lui se vor îngriji de buna desfăşurare a

călătoriei ei. Eleonor Philby s-a întors la Londra, unde s-a instalat la o prietenă în St. John's Wood și, fiindcă își închipuia, pe bună dreptate, că agenții de la Secret Intelligence Service n-o scapă din ochi, s-a întîlnit cu domnul Smith, i-a povestit despre corespondența pe care o întreține cu soțul ei, dar nu i-a pomenit nimic despre intenția de a se întîlni cu el la Moscova. Oricum, domnul Smith îi spuse răspicat ca nu cumva să se gîndească la eventualitatea unei întîlniri cu soțul ei pe teritoriul sovietic.

Poate tocmai acest avertisment oficial a făcut-o pe Eleanor Philby să ia o hotărîre rapidă. La 25 septembrie se duce la consulatul sovietic. N-ar vrea ca domnul Smith să fie informat despre vizita ei și de aceea face toate eforturile să ajungă la reprezentanța sovietică fără a fi observată.

La 27 septembrie, ora unsprezece dimineața, se află pe aeroportul din Londra. E așteptată de un bărbat necunoscut. Omul vorbește bine englezește și dispune de toate informațiile necesare. Eleanor Philby îi dă bagajul și pașaportul. Ea rămîne în barul de pe aeroport, iar necunoscutul pleacă. Se întoarce și-i spune că totul este în cea mai perfectă ordine. Eleanor Philby nu trebuie să treacă nici pe la vamă, nici pe la controlul pașapoartelor; totul a fost aranjat de bărbatul înalt cu ochi albaștri. Se urcă în avion. Trei ore mai tîrziu își îmbrățișează soțul pe aeroportul din Moscova.

Kim Philby locuiește la Moscova într-un apartament de patru camere. Pe ușă nu este nici o carte de vizită. Ar fi atras prea mulți curioși. La început, Eleanor Philby se simte bine la Moscova. După un an însă, divergențele ideologice dintre soți par să se adîncească. Kim Philby este un comunist convins. Căsnicia lor începe să se zdruncine. În 1965, Eleanor se întoarce la Londra.

Doi ani mai tîrziu, John Philby pleacă în Uniunea Sovietică ca turist, să-și vadă tatăl. Dar el are și o misiune pe care i-a încredințat-o redacția lui „The Sunday Times". E o misiune rentabilă. A primit o listă de întrebări la care urma să aducă răspuns. Fiul nu s-a străduit de loc să-și convingă tatăl să facă declarații senzaționale. A venit, a văzut și a trecut cu totul de partea tatălui său. Reporterii au fost dezamăgiți. Fiul, deși nu este comunist, respectă con-

ceptiile părintelui său. Îl considera un spion genial ; i-a spus chiar el că timp de treizeci de ani a lucrat pentru serviciul de informații sovietic din convingere, fără a primi nici o rublă drept plată. Cum se simte la Moscova ? După spusele lui, se simte, în sfîrșit, acasă.

La Moscova, Philby lucrează ca ziarist. În timpul liber își scrie memoriile. Este cert că memoriile agentului secret care timp de treizeci de ani a reușit să-și ascundă, într-un post atît de înalt și în fața tuturor prietenilor săi, adevăratele lui convingeri vor trezi un viu interes.

Şiretlicul profocului Daniel sau leii păcăliţi

Se considera o nouă întrupare a profocului Daniel. Şi înfăţişarea lui era aidoma cu a legendarei figuri biblice. Purta rasă de călugăr cu falduri ample şi o barbă lungă, fluturîndă. Faţa îi era întotdeauna împietrită şi gravă, aşa cum îi stă bine unui sfînt. Uneori bolborosea cuvinte nedesluşite, dar întotdeauna înţelepte. Bineînţeles, nu oricui îi este dat să pătrundă gîndirea profundă a celor aleşi. Iar profocul Daniel tip 1943 era, după propriile-i afirmaţii, unul dintre cei aleşi, un trimis al Domnului, unul pe umerii căruia apasă salvarea omenirii.

„Fiindcă mi-a apărut chiar el în vis. Era înconjurat de fiare cu colţii rînjiţi, care sfîşiau totul în jur şi ai căror ochi aruncau văpăi. Şi mi-a grăit: «Fiule, chemat între chemaţi, ales între aleşi! Zilele omenirii se apropie de sfîrşit şi în curînd va veni ceasul întunericului, cînd peste lumina soarelui se va aşterne praf şi cenuşă, cînd luna şi stelele vor pieri, iar plînsetele iadului se vor auzi din toate colţurile lumii. Din norii deşi va să se ivească corabia izbăvitoare ce te va apăra pe tine şi pe cei ce te urmează din faţa nemiloasei nimiciri. Zilele ajung la capătul lor, nu este departe vremea sfîrşitului cruzimii omeneşti, păcatele lumii îşi vor primi pedeapsa, iar curăţenia discipolilor mei va fi răsplătită. Şi în timp ce nedrepţii îşi vor da duhul în groaznice chinuri şi norodele vor pieri în dureri

crîncene, tu, proroc Daniel, cu cei mai credincioşi discipoli ai tăi, te vei sui pe corabia izbăvitoare ca să cînţi imnuri de slavă binefăcătorului tău»..."

A tăcut, împreunîndu-şi mîinile, şi-a ridicat piciorul drept încălţat în sandala de apostol, şi-a săltat puţin poala veşmîntului biblic şi a îngăduit credincioşilor să vină unul după altul şi să-i sărute degetul piciorului sfînt. Toţi, pînă la unul, au făcut-o, şi nu era o farsă, nici o poveste din Vieţile sfinţilor, ci o întîmplare reală din timpul războiului. Era în anul 1943 şi pe ţărmurile daneze se instalaseră cuceritorii germani. Străjuiau strîmtoarea Kattegat, scrutau cu binoclurile Marea Nordului şi se străduiau să pătrundă ceţurile Skagerrak-ului. Aici aştepta profetul Daniel al II-lea să se ivească, venind pe marea albastră, corabia izbăvitoare.

Îşi avea discipolii săi şi, dacă se oprea undeva sub cerul liber şi ridica mîinile spre slăvi ca să fie iluminat pentru o nouă profeţie, în jurul lui de îndată făceau cerc o sumedenie de curioşi, care, după primele cuvinte, deveneau foarte atenţi. Înflăcărîndu-se împotriva nedreptăţilor, făcea neobosit reclamă sectei lui de aleşi. Numai ei vor supravieţui războiului, care nu este decît o jucărie pe lîngă înspăimîntătorul sfîrşit de neînlăturat al lumii.

Ziarele de seară scriu din ce în ce mai des despre această interesantă figură; într-un săptămînal ilustrat din Copenhaga apare fotografia chipului lui de profet cu barbă, sub titlul: „O relicvă a timpurilor biblice rătăcind pe străzile capitalei". Dar ce se poate spune despre el în articole? Un nebun liniştit. Un fanatic religios. Un rătăcit care nu este nimănui de folos, dar nici nu face rău nimănui.

Şi-a propus un ţel grandios. Vrea să-şi sporească numărul adepţilor şi printre uniformele verzi-cenuşii. Este neobosit şi, plin de mărinimie, duce credinţa lui în casele oamenilor. N-aş vrea să vă stînjenesc, domnilor ocupanţi, veniţi mîine la ora şase în faţa porţii cazărmii. El este foarte punctual, dar la început în faţa cazărmii nu-l aşteaptă nimeni. Cine e dispus să se compromită cu un smintit care aleargă printre tramvaie îmbrăcat în rasă de călugăr! Dar dacă apucă unul să asculte, toate locurile la spectacolul profetului vor fi ocupate.

— Komm mal her, Fritz, das ist ja eine tolle Geschichte...! * — face Heinz semn cu mîna unui alt soldat; şi Friedrich e amator de distracţii, iar Sigi nu vrea nici el să lipsească. După aceea vine şi „domnişoara" Karlchen, şi Kurt, şi Gottfried, iar prorocul are un auditoriu în toată legea. Începe predica despre viciile bărbaţilor şi ale femeilor desfrînate, şi, ca să-i atragă pe tinerii care stau mai deoparte, înşiră pe rînd feluritele păcate trupeşti, disecîndu-le în amănunt şi descriindu-le pe fiecare în parte, pentru ca apoi, cuprins de o sfîntă mînie, să le înfiereze pe toate laolaltă. Bărbaţii zîmbesc, dar încearcă şi o oarecare teamă, căci cine nu s-ar speria cînd ar fi ameninţat cu grozăvii de neînchipuit, care ar culmina cu pieirea acestei lumi, după cum reiese din descrierea instructivă şi convingătoare a profetului.

Printre cei mai isteţi sînt şi unii necredincioşi, care, plini de ironie, neagă tot trecutul şi îşi arată îndoiala, ba mai fac şi cîte o observaţie usturătoare, alţii îl acuză de erezie, fiindcă ei sînt protestanţi drept-credincioşi din tată în fiu. Mucalitul „der zweiten Kompanie" **, Horst, nu se poate abţine de la sarcasm:

— Şi mă rog frumos, domnule proroc, cam cînd o să vină acest înspăimîntător sfîrşit al lumii?

Îşi închipuie că l-au pus în încurcătură. N-au nici o îndoială că profetul a fost înfrînt definitiv. Mare şmecher Horst; ăsta da, cap, ştie să lovească unde trebuie. Prorocul rămîne însă neclintit, cu barba fluturînd în vînt, priveşte în gol, aşteaptă probabil să stabilească un contact cu cerul. Contactul, de bună seamă, se face, şi prorocul anunţă cu glas tunător:

— La şaisprezece iunie, şase seara, ora Europei Centrale.

Asta, ce-i drept, este prea mult, chiar şi pentru nişte luptători atît de aprigi şi viitori stăpîni ai lumii. Cum poate omul ăsta să înşele cu atîta insolenţă? Sau e nebun de legat, sau... La urma urmei, führerul îşi are şi el consilierii

---

* — Vino încoa, Fritz, ia te uită ce mai bazaconie! — *Nota trad.*

** — „companiei a 2-a". — *Nota trad.*

lui ştiinţifici în probleme de astrologie; există şi profesori care fac horoscoape partidului şi conducătorilor lui.

În mai puţin de două ore are loc următoarea scenă între prorocul cu barbă şi domnul comandant Ströhlein:

(Biroul comandantului fortăreţei, într-o după-amiază. Afară suflă vîntul.)

Comandantul: (sever) Numele dv.?

Prorocul: (luîndu-şi poza lui obişnuită de predicator) Sînt John Mikkeisen, proroc, om ales pentru ca împreună cu o mînă de credincioşi să mă apăr de urgia care se va abate în curînd asupra lumii.

Comandantul: (cu un zîmbet batjocoritor) Am crezut că vă numiţi Daniel.

Prorocul: Aşa îmi spun unii dintre discipolii mei, luminăţia voastră, şi pe drept cuvînt, fiindcă sînt încarnarea sfîntului mucenic care a fost aruncat în groapa cu lei.

Comandantul: (oficial) Aveţi aprobarea să intraţi în zona fortificaţiilor?

Prorocul: (ridicînd din nou mîinile spre cer) Am poruncă de la Domnul meu, fiindcă numai el este în măsură să spună ce este bine şi ce este rău, cine va fi şi cine nu va fi salvat pe corabia care pluteşte pe apele întinse, cîrmuită de mîna lui. Am avut, luminăţia voastră, o vedenie...

Comandantul: (îl întrerupe înfuriat) Să nu mai îmi spuneţi luminăţia voastră. Nu cadrează cu funcţia mea. Ştiţi, sper, că nici unui danez nu-i este îngăduit să pătrundă în zona litoralului...

Prorocul: (pe un ton de profeţie, cu arătătorul îndreptat spre comandant) Am avut o vedenie. Prin ceaţa deasă s-a ivit o lumină care strălucea la orizont, apoi s-a schimbat şi din ea s-au ridicat alte lumini învăpăiate şi toate s-au apropiat şi din ele s-a făcut o corabie, şi dinăuntrul ei se auzea o muzică divină de flaute şi harpe şi un imn de iubire se înălţa din gîtlejuri de bărbaţi. De îndată mi-am dat seama că este corabia făgăduită, care mă va apăra pe mine şi pe discipolii mei de pieirea veşnică. Şi am plecat pe ţărmul mării şi am dus din om în om vestea vedeniei ce mi s-a arătat şi i-am întrebat pe cei păcătoşi dacă doresc să-l urmeze

pe prorocul Daniel şi n-am cerut aprobare, fiindcă, spune şi tu, fiule sus-pus, la ce mai poate fi bună o aprobare cînd viaţa pămîntului de sub picioarele noastre poate fi socotită în ceasuri...

La început, comandantul îl suspectase, dar, după ce ascultă cîteva fraze pe care prorocul, în sfîntul lui extaz, le rostea rotindu-şi ochii şi clătinîndu-şi barba, şi-a dat seama că orice încercare de a-l aduce pe bărbos la realitate este de prisos. Bietul om, un smintit care nu face rău nimănui, este de rîs sau mai curînd de plîns.

— Abtreten! — a ordonat cu un zîmbet compătimitor.

— La închisoare, Herr Kommandant? — a întrebat obergefreiterul de serviciu.

— Afară! N-are decît să meargă şi să predice.

Prorocul bărbos a ieşit, a aruncat o privire spre soare, de parcă ar fi vrut să-l implore, şi a oftat o dată din rărunchi. După aceea şi-a scos batista şi şi-a şters sudoarea care-i îmbrobonea fruntea. Cînd a plecat, s-a uitat în stînga, în dreapta la fîşia de mare albastră şi a plecat cu faldurile ample ale rasei sale fluturînd în adierea vîntului nordic.

După această întîmplare, prorocul biblic a mai venit de cîteva ori în biroul comandantului. Dar nu era adus în calitate de delincvent, ci invitat ca oaspete. Comandantul fortăreţei de pe coastă suferea de nevroză şi avea deseori stări depresive; în plus, mai avea o slăbiciune: îl atrăgeau misterele privind lumea cealaltă. Nebunul liniştit John Mikkeisen era pentru el un partener ideal. Şi nu era de loc prost. A pus în mod discret ordonanţelor tot felul de întrebări în legătură cu familia comandantului, a aflat cu ce se ocupa înainte de război, care este numele soţiei lui şi cu alte cîteva preziceri bine încîlcite a reuşit să cîştige încrederea puternicului său prieten.

De data asta n-a mai făcut numai preziceri de viitor, a căror înfăptuire nu poate fi controlată în prezent, ci a vorbit mai ales despre trecut, cuvintele lui fiind deci uşor de confruntat cu realitatea. Şi trebuie s-o spunem că se potriveau întocmai! Domnul comandant s-a convins că prorocul este un tip ciudat, poate chiar cam nebun, dar nu poate să nu-i recunoască, cel puţin în parte, darul profe-

ţiei. Şi oricum, măcar în prezenţa lui nu se simte rău şi, mai ales, el nu-i creează complexe de inferioritate.

În ziua de şaisprezece iunie, pe la prînz, nimeni nu se gîndea la prezicerile profetului. De aceea, patrulele de pe ţărm s-au minunat cînd în strîmtoarea Kattegat, nu departe de mal au zărit o mică barcă de pescari în care se aflau cîţiva bărbaţi. În strîmtoarea Kattegat, navigaţia era strict interzisă. Pe fiecare dig atîrna cîte o tăbliţă cu inscripţia „Verboten !" *

Patrula de pe ţărm strigă prin megafon către cei de pe apă. Bărbaţii din barcă flutură batistele de parcă şi-ar lua rămas bun. Patrula anunţă mai sus. Comandantul detaşamentului de coastă ordonă lansarea la apă a două bărci rapide. În cîteva minute bărcile sînt pe apă. Descriu un cerc în jurul şubredei ambarcaţii şi se întorc la mal. Comandantul uneia din bărci raportează :

— Permiteţi-mi să raportez. Barca de pescari din zona interzisă se află la o distanţă de o milă şi jumătate de mal. În ea sînt patru bărbaţi care se declară discipolii profetului Daniel. Conducătorul ambarcaţiei este chiar profetul Daniel. Bărbaţii nu răspund la întrebări şi intonează imnuri religioase. Atît am avut de raportat.

Profetul păşea în întîmpinarea corabiei. Astăzi era ziua cînd trebuia să vină sfîrşitul lumii. Din zorii zilei, pe un dig uitat s-au făcut pregătiri. Bărbaţii, hotărîţi să scape de urgia care avea să aducă pieirea lumii, n-au ţinut seama nici de ordinele ocupanţilor, nici de sfaturile celor din jur, şi-au luat cu ei un bagaj modest şi, înălţînd imnuri de slavă lui Dumnezeu, s-au pregătit să părăsească ţărmul. Profetul nu avea cu el decît o mică servietă sau mai curînd o sacoşă, ceva între un sac marinăresc şi o valijoară.

Îndurerat, se despărţi de cei care rămîneau pe ţărm să-şi aştepte resemnaţi sfîrşitul. Profetul nu se sinchiseşte că unii rîd de el, nu-i pasă că extazul lui religios este privit cu ironie. El şi cei cîţiva credincioşi se vor salva.

Cînd se depărtează barca, se produce un asemenea haos, iar cei aflaţi în ea plîng, suspină şi zbiară atît de impresionant, încît nimănui nu-i mai trece prin cap că navigaţia în strîmtoarea Kattegat este interzisă. Ţărmul danez nu este

* — „Interzis !". — *Nota trad.*

numai fortificat, ci se află şi sub ocupaţie. Mii de perechi de ochi sînt aţintiţi asupra apelor duşmane.

Echipajele ambarcaţiilor au identificat barca şi pe cei din ea şi aşteaptă un ordin din partea comandantului.

— Prorocul... — a spus acesta zîmbind şi a dat îngăduitor din mînă. — E prorocul nostru! Lăsaţi-l să meargă în întîmpinarea corabiei sale izbăvitoare, smintitul!

Comandantul ambarcaţiei rapide a bătut din călcîie, a salutat şi a ieşit. La urma urmei, comandantul are dreptate, cîţiva nebuni acolo nu pot prezenta o primejdie pentru poziţiile germane.

În timpul acesta, prorocul stătea la cîrmă şi predica apostolilor emoţionaţi. În frazele lui patetice se amestecau de-a valma sfîrşitul lumii, fericirea raiului, focul gheenei, grozăviile apocaliptice ale lumii de apoi şi, triumfînd peste toate, corabia izbăvitoare.

Credincioşii vîsleau cu repeziciune, toţi în acelaşi timp, aşa cum pot vîsli numai nişte oameni care vor să fugă din faţa cataclismului, spre salvarea veşnică. Şeful lor cînd cînta, cînd scruta orizontul, apoi deodată, cu un gest cît se poate de lumesc, scoase din buzunarul rasei o busolă cu care controlă direcţia de navigaţie. Nu mai cînta. Nu mai ridica mîinile spre cer şi nici cei trei, cei mai credincioşi dintre discipolii lui care-l însoţeau pe ultimul drum, nu mai jeleau pieirea lumii şi nu mai înălţau imnuri corabiei ce avea să se ivească din ceaţă.

Unul a scos dintr-un sac cu care intenţiona să se ducă în rai un puternic binoclu militar şi scrută zarea spre ţărmul danez. Totul era în ordine. În fortăreaţă domnea liniştea şi digul portului se vedea doar ca o linie, la un deget sub orizont. Al doilea apostol, înarmat şi el cu un binoclu, cerceta strîmtoarea Kattegat în direcţie opusă, iar al treilea, aplecat deasupra unei hărţi, măsura ceva pe ea. Prorocul Daniel s-a uitat la ceas; era încredinţat, desigur, că clipa salvării putea să sosească dintr-un moment în altul.

Răsună o comandă pe un ton care ar putea fi mai curînd al unui militar decît al unui proroc, şi pînă la urmă sfîntul însuşi pune mîna pe cea de-a patra vîslă. Doooi — trei, doooi — trei. Bărbaţii trag la vîsle de parcă ar fi nişte concurenţi la regatele de la Oxford. Barca de pescari

alunecă pe oglinda liniștită a apei și, încetul cu încetul, țărmul învăluit în ceață dispare din cîmpul lor vizual.

— Stop !

Prorocul cercetează din nou busola și harta, măsoară și privește cu atenție, apoi scoate la iveală un obiect mic, negru, care seamănă foarte bine cu o grenadă de mînă și-i scoate piedica. O aruncă ; grenada descrie un arc, urmează un plescăit și apoi sub apă se aude o explozie înăbușită. După cîteva minute, la o distanță de vreo cinci sute de metri de barcă a apărut un mic turn cenușiu, ud.

— Hééa boat ! Hééa boat !

Unul după altul s-au cățărat pe submarin. Prorocul și-a aruncat rasa cu falduri ample și a rămas în pantaloni strînși pe care îi purta pe dedesubt. A înmînat căpitanului ciudatul lui bagaj care nu semăna nici a valiză, nici a sac marinăresc. În cutia impermeabilă se aflau planurile fortificațiilor germane de pe coastă.

— Cînd debarcăm, în primul rînd — spune prorocul zîmbind — îmi rad barba asta nesuferită. Vă asigur, domnilor, efiudul Nicolaie a avut o meserie foarte grea, totuși parcă ceva mai ușoară decît rolul de sfînt sminlit printre fortificațiile germane.

În sacul destul de voluminos se afla un material prețios. O parte din planuri John Mikkeisen le furase cu prilejul vizitelor sale prin locurile unde se construiau fortificațiile, o altă parte a desenat-o după ceea ce a văzut cu ochii lui. Își juca rolul de proroc scrîntit și predica unităților de pe coastă idei moralizatoare, discuta cele sfinte cu comandanții germani și reținea, iar după aceea nota acasă pe hîrtie tot ce vedea sau auzea. Apostolii lui au făcut și ei tot ce trebuia, și astfel s-a încheiat cu bine misiunea proorocului Daniel al II-lea, alias John Mikkeisen.

După cum știm, la șaisprezece iunie 1943 n-a venit sfîrșitul lumii, deși tot ce se vedea în biroul comandantului Strohlein era de natură să te convingă că așa se va întîmpla. Și totuși, providența a făcut ca acea corabie menită să-i salveze pe cei cîțiva aleși să nu fie o simplă născocire absurdă a unui fanatic religios. Deși nimeni n-a observat-o, totuși a venit și i-a luat pe acei credincioși la bordul ei. În aceeași după-amiază bărcile germane de patru-

lare au descoperit barca de pescari abandonată. Plutea în voia valurilor în strîmtoarea Kattegat.

Omul cel sfînt s-a reîntors în Danemarca lui natală de îndată ce domnul comandant a ridicat mîinile deasupra capului şi a dat ordin să se înalţe steagul alb. Nu mai avea barbă ca sfîntul Nicolaie, nici rasă călugărească cu falduri largi. Pe haina lui militară străluceau decoraţii engleze pentru merite deosebite în luptă.

Orchestra roşie

Domnul Gilbert este foarte punctual. În fiecare zi pleacă de acasă la oră fixă. Încuie cu grijă uşa locuinţei sale şi, ocolind cafeneaua din colţ, o ia pe bulevard. În faţa casei cu numărul douăzeci şi patru se opreşte o clipă, stînd parcă pe gînduri dacă să intre sau nu. Apoi se îndreaptă spre lift.

La etajul doi al casei solide de pe bulevardul parizian Hausmann îşi are sediul firma de import-export „Simex", care se ocupă cu operaţii de comision în stil mare, dar se bucură de o faimă cam proastă în rîndurile francezilor. Se spune că proprietarii colaborează cu nemţii. Într-adevăr, firma furnizează germanilor materie primă pentru construirea fortificaţiilor de pe coasta Atlanticului şi o bună parte din valoarea materialelor de construcţie respective figurează în conturile bancare ale acestei întreprinderi franceze, care realizează cîştiguri substanţiale de pe urma comerţului cu ocupanţii.

Din aspectul cabinetului de lucru al lui monsieur Gilbert se vede limpede că el este directorul acestei societăţi. Un birou sculptat, la care a stat cîndva Metternich, tablouri înfăţişînd bătălii din evul mediu, covoare persane şi cîteva impunătoare fotolii de piele. Totul e făcut pentru a crea o impresie de siguranţă, discreţie, de cont important la bancă

şi cifră de afaceri ridicată. Aceeaşi încredere o inspiră şi monsieur Gilbert. Nu prea înalt, mai degrabă corpolent decît uscăţiv, tipul bancherului, al avocatului cu renume, cu o figură obişnuită de francez : brun, energic, trădînd prin întreaga lui atitudine pe „căpitanul" întreprinderii. Zîmbetul domnului Gilbert te lasă însă să înţelegi că, de fapt, el nu este decît un simplu burghez parizian, căruia întîmplarea a făcut să-i meargă bine în aceste vremuri atît de vitrege pentru comerţul internaţional, ca urmare a războiului şi a blocadei aliaţilor.

În anticamera şefului lucrează domnul Piber, mîna lui dreaptă. Secretara, Annette, are un chip atrăgător, aşa cum se cuvine să aibă o secretară, dar e tăcută şi nu-şi ridică nasul din hîrtii. Atmosfera care domneşte în aceste două încăperi îţi sugerează o sală de operaţii în aşteptarea primei intervenţii.

Monsieur Gilbert lucrează nestingherit toată după-amiaza. Telefonul nu sună nici măcar o dată. Toate problemele sînt rezolvate de domnul Piber şi de Annette, care dau dispoziţii celorlalţi funcţionari. Monsieur Gilbert se ridică de la masă şi, trecînd prin dreptul bibliotecii, se opreşte în faţa ferestrei, apoi apasă de trei ori pe butonul de pe birou. În cameră nu se aude zbîrnîitul soneriei, căci toate uşile sînt capitonate.

Nu intră nimeni în biroul şefului. El însă face cîţiva paşi spre bibliotecă, ca şi cum ar vrea să-şi aleagă o carte, caută o clipă prin rafturi, apoi o parte a dulapului se deschide şi monsieur Gilbert dispare în dosul uşii secrete, care se închide brusc în urma lui.

Încăperea în care pătrunde seamănă cu un adăpost antiaerian. O masă goală, patru scaune şi două aparate de telefon ; pe masă cîteva dosare şi un aparat de radio mare. Din tavan atîrnă un bec. Nici o fereastră. Într-un colţ se vede un dulăpior de oţel cu o cartotecă şi încă o masă pe care se află un aparat ciudat. E poate un tip nou de ceas sau un aparat de radio neobişnuit, în orice caz, un aparat electric.

În această încăpere se poate intra nu numai prin biblioteca din biroul şefului. Şi biroul domnului Piber comunică cu ea printr-o uşă secretă. Cînd în aparatul de pe masă se aprinde o luminiţă roşie care pîlpîie de trei ori, el se ridică, scoate din sertarul biroului un dosar şi intră la şef.

Nu-i duce la semnat contracte sau facturi și nici nu vrea să-i ceară avizul în vreo tranzacție comercială. Dosarul domnului Piber conține ciornele unor mesaje.

1800 — numărul 681 — 21.11.1941
Gilbert către director
Sursa: Susanne

Linia pozițiilor de iarnă ale armatei germane propusă de Marele stat-major: Rostov — Izium — Kursk — Orel — Breansk — Dorogobuj — Novgorod — Lemingrad. Hitler însă a respins această propunere și a dat ordin să se pornească al șaselea atac împotriva Moscovei, aruncîndu-se în luptă toate forțele și mijloacele disponibile. Dacă această încercare eșuează, unitățile germane nu vor mai avea rezerve materiale pentru a se retrage. Semnat: Gilbert.

1800 — numărul 684 — 21.11.1941
Gilbert către director
Sursa: Maria

De la un ofițer superior german înapoiat recent de la Berlin. Înaltele cercuri militare germane privesc cu sceptlcism dezmodănuntul războiului de pe frontul de est. Nici Göring nu mai crede într-o victorie militară. Toate cazărmile și terenurile de instrucție din Germania sînt aproape goale. La Berlin, unele cercuri doresc înlăturarea lui Hitler și instaurarea unei dictaturi militare. Semnat: Gilbert.

— Ceva nou? — întreabă șeful.

— S-a anunțat monsieur Kent — răspunde Piber. — Peste o oră va fi aici.

Monsieur Gilbert era rezidentul serviciului de informații sovietic din Europa occidentală și unul dintre cei mai străluciți agenți din istoria operațiilor secrete, domeniu în care și-a binemeritat titlul de maestru. Dar cine a fost în realitate acest misterios monsieur Gilbert, care în timpul celui de-al doilea război mondial a condus activitatea de spionaj din patru țări vest-europene?

Era oare francez „Le Grand Chef" și se numea Jean, sau era german și-l chema Otto? Mulți ziariști și publiciști au

scris despre faptele legendare ale serviciului secret sovietic şi au încercat să descopere taina lui monsieur Gilbert. Dar serviciului secret nu-i place publicitatea inutilă şi de aceea multă vreme nu s-a putut cunoaşte adevărul despre viaţa eroului şi a colaboratorilor lui. Nu de mult, în urma cercetărilor făcute în arhivele istoriei, au fost scoase la iveală fapte care în desfăşurarea celui de-al doilea război mondial au avut uneori o importanţă mai mare decît hotărîrile salvatoare luate de statele-majore ale armatelor active.

Napoleon a spus cîndva că un spion capabil la locul potrivit este mai valoros decît douăzeci de mii de soldaţi care luptă pe front. Şi, desigur, el ştia ce spune. Monsieur Gilbert a condus în timpul războiului şapte mari organizaţii de spionaj.

Se numea Leopold Trepper şi era originar din Polonia. Cînd a fost însărcinat cu îndeplinirea unor misiuni speciale, avea deja în urma lui o activitate îndelungată şi încununată de succes. Am putea spune că de mic a fost comunist. Tatăl lui era comerciant şi avea posibilitatea să-şi dea fiul la studii. Leopold Trepper şi-a însuşit concepţia marxistă despre lume încă de pe băncile şcolii. Din această cauză nu i s-a îngăduit să-şi termine studiile la Universitatea din Cracovia şi tot din această cauză a fost nevoit, scurt timp după aceea, să plece în Silezia, unde a intrat în industria grea, lucrînd ca metalurgist. Întrucît nu a încetat să facă agitaţie şi să propage neobosit concepţiile marxiste, a ajuns la închisoare. Pentru poliţia poloneză n-a fost de loc greu să obţină condamnarea lui. În actul de trimitere în judecată scria: „A făcut agitaţie comunistă", iar judecătorul, fără să mai cerceteze dacă Leopold Trepper este sau nu vinovat, l-a condamnat la 8 luni închisoare.

Provenea dintr-o familie evreiască. S-a hotărît să plece în Palestina. Pe atunci întreţinea legături cu Moscova şi se ştia acest lucru, ceea ce pentru poliţia engleză din Tel-Aviv a constituit un motiv suficient ca să-l expulzeze din ţară.

Dar Leopold Trepper ştia unde trebuie să se ducă. A plecat la Paris şi acolo a intrat în organizaţia locală. Nici aici însă nu şi-a putut desfăşura prea mult timp activitatea. Serviciul de contraspionaj francez a pornit o acţiune în urma

căreia au fost arestaţi mulţi agenţi care lucrau în Franţa. Pe listă figura şi numele lui Trepper. El a izbutit să fugă în ultimul moment şi să treacă graniţa. În 1932 a ajuns împreună cu soţia lui în Uniunea Sovietică.

Leopold Trepper nu mai avea vîrsta potrivită pentru a studia. Dar activitatea desfăşurată în Polonia, Palestina şi Franţa a constituit pentru el cel mai bun certificat. Într-o zi i s-a încredinţat o misiune. Avea să devină agent secret. Pentru asta era nevoie de calităţi înnăscute, de curaj, precum şi de cunoştinţe din diverse domenii şi de hotărîrea de a jertfi totul cauzei comune. Leopold Trepper a început să studieze la universitate şi, în plus, să înveţe limbi străine. La cursurile speciale şi-a însuşit tehnica serviciului de informaţii şi după rezultatele obţinute s-a văzut din capul locului că va deveni un specialist cu totul ieşit din comun.

Ca urmare a expansiunii hitlerismului în Europa, activitatea serviciului de informaţii sovietic avea ca obiectiv, în primul rînd, Germania fascistă şi organizaţiile fasciste ilegale din celelalte state europene. Conducerea ştia de unde vine pericolul pentru pacea Europei şi atenţia îi era îndreptată asupra agenţilor amiralului Canaris.

În 1939, Leopold Trepper primi o misiune importantă. Sarcina lui nu era de loc uşoară, căci trebuia să facă o informare amănunţită cu privire la situaţia politică şi militară din Europa occidentală. Trebuia pornită ofensiva împotriva naziştilor din statele cotropite de Hitler. Lui Leopold Trepper îi era rezervat un rol important în înfiinţarea unei mari organizaţii internaţionale de informaţii.

Transformat în monsieur Jean Gilbert, el a plecat la începutul anului 1939 la Bruxelles. Acolo s-a instalat în vila din rue des Attrebates nr. 101. După puţin timp au mai venit şi nişte cunoscuţi de-ai lui, care au devenit locatarii aceleiaşi vile. Proprietăreasa nu bănuia, bineînţeles, că monsieur Dimitroff este agentul sovietic locotenentul Anton Danilov şi că monsieur Bogdan este Mihail Makarov, care activa sub numele conspirativ de Charles, Chemnitz, Carlos Alamo, iar acum, cu un paşaport uruguayan fals, venise la Bruxelles, făcînd un mare ocol pe la Stockholm, Copenhaga, Ostende, Paris şi Anvers.

Prietenii lui Jean Gilbert s-au instalat în vilă ; ei duceau aceeaşi viaţă ca şi ceilalţi oameni din cartier. Proprietăreasa nu se interesa de treburile lor, nu-i întreba cu ce se ocupă şi nu era curioasă să afle cine sînt cei care-i vizitează din cînd în cînd. Era mulţumită că-i plătesc chiria la timp şi, „slavă Domnului", plăteau binişor.

În jurul vilei din rue des Attrebates era o grădină frumoasă şi în afară de intrarea principală, foarte elegantă, cu trepte largi şi uşi sculptate, exista încă o intrare, mai puţin bătătoare la ochi, prin fundul grădinii.

Proprietăreasa locuia la parter, iar restul casei îl ocupau monsieur Gilbert şi prietenii lui. La etaj aveau o cameră spaţioasă, unde se aflau două mese în permanenţă pline cu tot felul de hîrtii, iar într-un colţ un aparat de trasmisiune portabil.

Monsieur Gilbert era cel care organizase reţeaua de spionaj împotriva Germaniei naziste, reţea ce cuprindea toate grupele din Danemarca, Olanda şi Elveţia. Mai tîrziu a primit şi întăriri de la Moscova.

În iulie sosi la Bruxelles señor Vincente Antonio Sierra, fost luptător activ în mişcarea revoluţionară spaniolă. Din 1937 locuia la Paris, unde era cunoscut sub numele de monsieur Jean Morel. În trecut fusese Alfonso de Barientos, monsieur Lebrun sau Dupuis, precum şi domnul Urwitz sau Viktor Sukulov. Omul acesta era în realitate căpitanul Gurevici, devenit curînd „le Petit Chef". Ca adjunct al lui Trepper, activa sub numele conspirativ de Kent, băgînd spaima în agenţii nazişti.

Printre comercianţii din Paris şi Bruxelles, señor Vincente Antonio Sierra se bucura de o bună reputaţie. De cîţiva ani se ocupa cu afaceri de export, fiind apreciat ca un partener serios, care are relaţii excepţionale şi dispune de un credit frumuşel. În ceea ce priveşte viaţa lui personală, se ştia că are o legătură.— Margit Barcz, originară din Praga şi văduvă a unui comerciant bogat din Budapesta. Numele ei de domnişoară era Singer, iar Kent îi spunea Elja. Nu făcea

un pas fără ea. Oriunde se afla „le Petit Chef", apărea şi ea întotdeauna însoţită de fiul ei, Michael. Legătura lui Kent cu Elja era un frumos roman de dragoste, dar prezenţa acestei doamne însemna pentru organizaţie o primejdie şi un risc permanent.

Monsieur Jean Gilbert îşi crease o echipă bună. A preluat conducerea grupelor care activau în Olanda şi în Franţa şi ulterior reţeaua sa de spionaj s-a îmbogăţit cu noi membri. La sfîrşitul anului 1941 a sosit din Elveţia maiorul Konstantin Efremov, specialist în probleme militare; apoi poloneza Sofia Poznanska, care cifra mesajele, se ocupa de fabricarea actelor, de paşapoarte, adeverinţe şi ştampile; germanul Johann Wenzel, comunist şi luptător în Rezistenţă, care pînă atunci activase în Franţa; monsieur Piber, respectiv Leo Grossvogel, unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai „Marelui Şef", secretarul lui de mai tîrziu la firma „Simex", înfiinţată la Paris pentru a face comerţ cu organizaţia nazistă Todt.

Jean Gilbert şi Piber se cunoşteau de multă vreme. Împreună lucraseră în Franţa, împreună plecaseră în Palestina şi împreună fuseseră siliţi să părăsească această ţară. La Bruxelles au pus bazele unei întreprinderi comerciale pentru vînzarea impermeabilelor, care avea magazine la Bruxelles şi Ostende. Activitatea lor comercială era un simplu pretext pentru a putea pune la cale acţiunea antinazistă.

Monsieur Gilbert se pricepea ca nimeni altul să-şi camufleze adevărata lui misiune. Ca directori ai firmei au fost numiţi nişte comercianţi belgieni cunoscuţi şi stimaţi, care se ocupau, într-adevăr, numai cu cumpărarea şi vînzarea impermeabilelor străine, de calitate excepţională, aşa cum glăsuiau reclamele. Aceştia habar nu aveau despre adevăratul obiect al întreprinderii. Şi nici prin cap nu le trecea că la filiala lor din Ostende se afla un puternic post de radioemisiune, care-l punea pe monsieur Gilbert în legătură cu centrala.

Cînd situaţia internaţională s-a agravat, organizaţia de spionaj era pregătită pentru a trasmite informaţii din Franţa, Belgia, Olanda, Elveţia şi Germania. Dar „Marele Şef" nu dăduse încă ordinul de a se porni la acţiune.

Organizaţia avea importanta misiune de a culege din diverse surse informaţii cu caracter strategic. Cu ajutorul emigranţilor albgardişti, care în timpul ocupaţiei Franţei erau buni prieteni cu germanii, monsieur Gilbert reuşise să pătrundă în societatea ofiţerilor superiori ai Wehrmachtului. El vorbea curent limba germană şi ştia cînd şi ce întrebări să pună pentru a nu da în vileag ce anume îl interesează. Germanii erau încîntaţi de acest francez care le aprecia succesele în război şi avea şi cunoştinţe militare fundamentale. Într-un cuvînt, era o plăcere să stai de vorbă cu acest comerciant amabil, care colabora bucuros cu autorităţile de ocupaţie, se pricepea la bursa neagră, procura marfa cea mai preţioasă, precum şi informaţii de tot felul.

Firma din Bruxelles a constituit un paravan excelent, justificînd, pînă la ocuparea Franţei, călătoriile de afaceri ale lui Jean Gilbert şi ale funcţionarilor lui. După aceea, moda impermeabilelor a căzut şi era nevoie de altă marfă. Organizaţia Todt construia noi fortificaţii pe ţărmurile Franţei, ale Belgiei şi ale Poloniei ocupate. Germanii aveau nevoie de materiale, utilaje şi de multe alte lucruri mărunte pentru construcţia barăcilor destinate muncitorilor aduşi la muncă forţată din întreaga Europă.

Monsieur Jean Gilbert era un comerciant foarte iscusit. El a înfiinţat la Bruxelles firma „Simex" şi, după un timp, o filială la Paris. Curînd după aceea, noua firmă a obţinut comenzi importante de la organizaţia Todt, căreia îi oferea materiale la preţuri neverosimil de mici. Nicăieri naziştii n-ar fi putut găsi cărămizi, ciment şi bare de fier atît de ieftine pentru construcţii. La fel ca odinioară în comerţul en gros cu impermeabile, şi firma „Simex" avea cîţiva financiari francezi şi belgieni în conducere, oameni de încredere, cetăţeni loiali. Ei erau cei care girau întreprinderea. Directorul întreprinderii se arăta dispus să colaboreze cu germanii şi de aceea găsea la ei oricînd uşile deschise. Monsieur Gil-

bert putea să călătorească unde poftea. Putea pătrunde în oricare din regiunile militare unde accesul era strict interzis, putea circula liber în zona fortificaţiilor şi, întrucît se ocupa personal de livrările către organizaţia Todt, putea vizita chiar şantierele pentru a controla calitatea materialului furnizat. Reuşea, desigur, întotdeauna să-şi facă timp liber pentru a cutreiera de la un cap la altul coasta Atlanticului.

Cum volumul mărfurilor furnizate Wehrmachtului creştea într-una, monsieur Gilbert luă hotărîrea de a înfiinţa şi la Paris o reprezentanţă, al cărei director deveni chiar el. Aceasta i-a făcut pe francezi să-l treacă pe lista colaboraţioniştilor. Venea în contact cu ofiţeri nazişti superiori şi pleca deseori în Germania, precum şi în Franţa de sud, pe atunci neocupată. Camarazii în uniforme împodobite cu cap de mort îi dădeau voie să facă ce vrea, căci cu celelalte firme franceze aveau o experienţă destul de proastă. Acestea nu respectau termenele, sabotau sau, mai mult, furnizau materiale de calitate necorespunzătoare.

La Paris îşi avea sediul organizaţia Todt, care se ocupa de construirea zidului Atlanticului, dotat cu un sistem de cazemate din beton armat necesare submarinelor naziste. Cînd a preluat conducerea filialei din Paris, monsieur Gilbert s-a sfătuit cu partenerii săi în uniforme de generali nazişti în legătură cu persoana celui ce urma să fie desemnat ca şef al biroului din Bruxelles, fiindcă, din motive de securitate, nu voia să facă nimic pe ascuns.

Pentru postul de director, alegerea lui s-a fixat asupra unui comerciant excelent, pe care de fapt îl cunoşteau şi germanii. Era vorba de Vincente Antonio Sierra, un colaborator demn de toată încrederea, devotat noii ordini europene şi întotdeauna gata să satisfacă orice dorinţe ale naziştilor. Şi astfel, de la Bruxelles sediul serviciului secret sovietic se mută chiar în inima Parisului, pe bulevardul Hausmann.

In spatele luxosului birou al „Marelui Şef" se afla încăperea secretă în care era adăpostit comandamentul operativ al organizaţiei. Aici erau centralizate şi sortate informaţiile primite, de aici porneau ordinele lui monsieur Gilbert către agenţii din subordinea sa şi tot aici era centrul reţelei şi se

afla fişierul cu numele tuturor acelora care duceau lupta împotriva nazismului pe frontul secret.

Pe una din cele două mese se vedea o casetă ciudată. Era un aparat de emisiune pe unde scurte avînd o destinaţie specială. La intervale regulate, aparatul emitea automat nişte semnale scurte. Asta era tot. Numai că la fiecare 24 de ore trebuia întors ca un ceasornic. Cheia cu care învîrteau arcul era ascunsă într-un chiştoc de trabuc aflat pe masă. Dacă vreodată monsieur Gilbert n-ar fi întors arcul emiţătorului automat, toţi agenţii din raza lui de acţiune ar fi aflat într-un răstimp de 24 de ore că „Marelui Şef" i s-a întîmplat ceva şi ar fi acţionat în consecinţă.

Agenţii erau pregătiţi. Abilul comerciant francez monsieur Gilbert conducea şapte mari grupe din patru ţări occidentale. Aştepta un ordin pentru a începe ofensiva pe frontul secret. El transmisese la Moscova o informaţie cu privire la pregătirea unui atac împotriva Uniunii Sovietice. Informaţia lui s-a dovedit întru totul exactă. La 21 iunie 1941, în zori, diviziile naziste au trecut graniţele Uniunii Sovietice. Primul foc tras pe front a constituit şi pentru frontul secret, pentru agenţii lui monsieur Gilbert semnalul pornirii la atac, al luptei cu agenţii Abwehrului nazist, acţiune nu mai puţin dramatică şi care reclama nu mai puţin eroism decît luptele de la Moscova şi Stalingrad.

Pe frontul secret, lupta nu s-a declanşat printr-o împuşcătură. A fost de la început o luptă tăcută, discretă, despre care nu-şi dădeau seama nici oamenii din imediata vecinătate a celor angajaţi în ea. Prima fază s-a desfăşurat la cîteva zile după atacarea Uniunii Sovietice de către nazişti, departe de Paris şi de Berlin, în micul orăşel Cranz din Prusia Orientală.

În oraş nu se observa nimic deosebit, dar aici îşi avea Abwehrul nazist una din cele mai bine dotate staţii de ascultare. O dată cu izbucnirea războiului, s-a intensificat şi activitatea posturilor de emisiune pe unde scurte. Staţii puternice cu legături în mai multe ţări emiteau fără încetare zi şi noapte ; în afară de acestea, mai erau o mulţime de posturi de emisiune noi, militare. La un moment dat, germanii au interceptat un mesaj care nu provenea de la vreunul din posturile cunoscute. Transmisiunea se făcea cu

o frecvență de 10 363 de kilohertzi, iar indicativul de apel era PTX. La intervale regulate erau emise mesaje cifrate pe baza unui sistem alcătuit din cinci cifre. În evidențele Abwehrului nu figura acest cod. Nu încăpea nici o îndoială că descoperiseră un post de emisiune clandestin.

Cei de la stația de ascultare din Cranz au început să-l urmărească, și-au notat mesajele, deși nu reușeau să le descifreze. După trei zile au înaintat șefului lor un raport și, chiar în aceeași zi, posturile naziste de ascultare au primit următoarea dispoziție:

Ordon urmărirea emisiunii stației PTX — frecvență nocturnă 10 363, frecvență de zi necunoscută. Gradul importanței: I A.

Goana după postul de emisiune secret a început în ziua de 26 iunie 1941, pe la 10 dimineața. Foarte curînd, germanii se aflau în posesiunea mai multor date. Folosind goniometrele, ei au descoperit că locul de unde se transmiteau informațiile cifrate era situat undeva departe spre apus, direcția sud-vest, probabil în afara granițelor Germaniei. S-a ajuns la concluzia că poziția lui ar putea fi determinată mai exact dacă postul de emisiune PTX ar fi ascultat de undeva din jurul Berlinului. A doua zi, goniometrele indicau Bruxelles, apoi, cu o anumită declinație, Franța centrală. În ziua următoare au fost interceptate alte trei stații puternice. Lucrau repede, transmiteau scurt și după fiecare transmisiune schimbau indicativul. Între timp, postul de emisiune PTX amuțise.

În locul unui singur dușman necunoscut apărură deodată zeci. Trei dintre stații, îndeosebi, se auzeau foarte clar. Mai întîi le-au reperat oamenii Abwehrului din Cranz, apoi cei din Wroclaw și toți indicau ca loc de emisiune Berlinul. Dar posturile acestea schimbau atît de des orele de emisiune și frecvența, folosind un cifru de nedezlegat, încît nu puteau fi prinse decît întîmplător. Stația din Cranz făcu, totuși, un mic pas înainte, descoperind destinatarul tuturor mesajelor cifrate. Germanii au reușit să depisteze stația care recepționa mesajele și au stabilit că se află undeva în regiunea Moscovei.

Aceasta a constituit semnalul pentru mobilizarea imediată a tuturor posturilor de ascultare ale Abwehrului nazist

Din acel moment, radiotelegrafiştii notau fiecare mesaj captat. Specialiştii în coduri nu reuşeau să le descifreze, dar afirmau cu tărie că e vorba de nişte cifruri ruseşti.

În fiecare zi erau descoperite noi staţii, toate aflate în legătură cu aceeaşi centrală. În toată lumea răsuna concertul semnalelor morse. O singură centrală primea mesaj după mesaj din toate colţurile Europei. Germanii, conştienţi de pericol, urmăreau zi şi noapte posturile de emisiune clandestine. O dată au dat de urmele unei staţii în Belgia, altă dată în Olanda, apoi goniometrele au indicat Franţa de nord. Zeci de radiotelegrafişti, membri ai Mişcării de rezistenţă, lucrau împotriva cotropitorilor nazişti. Foarte curînd, acestui concert i se alătură o staţie chiar din Berlin.

Pentru ofiţerii Abwehrului devenise limpede că este vorba de o organizaţie foarte ramificată. Au făcut un raport amănunţit, în care figurau mai multe supoziţii decît fapte, şi l-au înaintat şefului Wehrmachtului nazist, amiralul Wilhelm Canaris. Heydrich, conducătorul din acea vreme al Sicherheitsdienstului şi rivalul lui Canaris, a aflat şi el despre acest pericol şi i-a prezentat un referat lui Hitler, care a fost cuprins de una din obişnuitele lui crize de isterie. Faptul că o staţie inamică emitea chiar din inima Berlinului îl scotea din sărite. După ce s-a mai calmat, a ordonat să se organizeze cea mai teribilă urmărire din cîte au putut fi cunoscute vreodată împotriva unui serviciu de spionaj inamic.

Gestapoul, agenţii Sicherheitsdienstului şi cei ai Abwehrului au pornit să adulmece urmele organizaţiei de spionaj în toate statele ocupate. Staţiile clandestine transmiteau zilnic la Moscova zeci de comunicări cifrate. O viguroasă simfonie de semnale morse răsuna în aparatele de radio, şi aceasta a fost, pare-se, motivul pentru care naziştii au botezat duşmanul necunoscut cu numele poetic de „Orchestra roşie".

Ivan Gilbert şi Kent, colegul lui din Bruxelles, furnizau centralei informaţii extrem de importante, ceea ce dovedea că aveau pretutindeni agenţi. Posturile lor de emisiune transmiteau planuri de acţiune ultrasecrete ale unităţilor militare naziste. Principalul rol în obţinerea acestor infor-

maţii preţioase, provenite direct de la sursă, îl deţinea grupa cea mai slab organizată, grupa „Coro", care activa la Berlin.

Conducătorul ei era un marxist convins, doctor în ştiinţe filozofice şi politice, Arvid Harnack, consilier principal guvernamental în Ministerul Economiei al lui Hitler. În 1927 a primit o bursă Rockefeller şi a plecat la studii în Statele Unite. Acolo a cunoscut-o pe viitoarea lui soţie, Mildred, comunistă, studentă şi ea pe atunci.

Arvid Harnack deveni curînd unul dintre cei mai vajnici luptători din Rezistenţă. Într-un moment de răscruce al vieţii lui i-a întîlnit pe Kuusinen şi pe Piatniţki, prieteni ai d-rului Richard Sorge, vestitul agent sovietic care a activat în Japonia. În scurt timp, ca urmare a înaltei funcţii pe care o deţinea, avu posibilitatea să procure informaţii extrem de preţioase.

Doctorul Arvid Harnack lucra împreună cu soţia sa, Mildred ; în calitate de radiotelegrafistă, ea îi ajuta adeseori să transmită mesaje. Amîndoi erau conştienţi de primejdia pe care o implică desfăşurarea unei activităţi de spionaj în centrul Berlinului, unde mişunau agenţii Gestapoului, dar ştiau bine că, tocmai datorită funcţiei lui şi situaţiei lor sociale excepţionale, pot da un ajutor eficient în lupta împotriva nazismului. Şi s-au angajat în lupta inegală pe frontul secret, sfidînd cu temeritate primejdia.

Partenerul lui Harnack, Harro Schulze-Boysen, purta numele conspirativ Coro, pe care l-a luat întreaga grupă. Pentru un agent al serviciului de informaţii avea o meserie destul de neobişnuită : în viaţa civilă era conferenţiar la Universitatea din Berlin, iar ca locotenent de aviaţie lucra în Ministerul Aviaţiei al lui Göring. Se trăgea dintr-o veche familie de nobili conservatori, printre ai cărei descendenţi se număra şi marele amiral Tirpitz, intrat în istoria Germaniei.

Coro a intrat în mişcarea de Rezistenţă în perioada luptelor de stradă şi a violenţei organizate la care a recurs Hitler ca să pună mîna pe putere. Metodele naziste îl revoltau. A scris un articol pentru un săptămînal berlinez. Se pare că acesta nici n-a văzut lumina tiparului, dar Gestapoul l-a arestat imediat pe autor. În închisoare şi în timpul intero-

gatoriilor, la care naziștii în loc de întrebări foloseau vîna de bou, s-a hotărît să lupte din răsputeri împotriva flagelului hitlerist.

În vremea aceea, în Germania, originea nobilă oferea un atu important. De aceea n-a fost greu pentru el să ajungă la Academia militară și foarte curînd în consiliu, deschizîndu-i-se astfel o carieră promițătoare. În plus, s-a însurat și cu o fată dintr-o familie la fel de nobilă. Unul dintre strămoșii ei fusese prințul Filip de Eulenburg, iar unul dintre prietenii actuali ai familiei era mareșalul nazist Hermann Göring.

Harro Schulze-Boysen avea numeroase relații în străinătate și toate ușile îi erau deschise. La Academia militară a devenit ofițer al serviciului de informații, căci, avînd în vedere originea lui, nu putea fi bănuit că ar avea concepții marxiste sau că ar simpatiza cu comuniștii. Coro era unul dintre cei mai importanți agenți în lupta de rezistență împotriva naziștilor. Informațiile furnizate de el erau senzaționale.

Abwehrul nazist înregistra toate mesajele, deși nu putea să le descifreze. Abia după multă vreme a izbutit să descifreze unele dintre ele. Cîteva mesaje s-au păstrat datorită unuia dintre șefii serviciului de ascultare, F.W. Flicke, care ulterior le-a publicat. Dar faptele nu sînt redate fidel. După război, în Germania occidentală, asemenea mesaje au fost deseori date publicității ca să servească drept probe justificative.

Coro își procura informațiile direct de la sursă. Ca ofițer al serviciului de informații de pe lîngă Ministerul Aviației al lui Göring, era la curent cu toate evenimentele importante din domeniul aviației și, în plus, avea posibilitatea să ajungă la cele mai secrete date în legătură cu celelalte unități militare germane. Lucra cu precizie și, după cum se pare, destul de prudent.

Un alt membru al grupei de informații din Rezistență era Alexander Erdberg — la început un fel de instructor al grupei. Fiind specialist în radiofonie, știa să pună în funcțiune, să regleze și să manipuleze o stație radio; de fapt, era singurul care în timpul primelor acțiuni putea trans-

mite informații la Moscova. Mai tîrziu a învățat și Harro Schulze-Boysen să mînuiască emițătorul.

În a doua jumătate a lunii iulie, Erdberg s-a întors la Moscova și a raportat despre starea lamentabilă în care se afla organizația din Berlin, arătînd că această organizație dispune de posibilități excepționale de a obține date importante, dar dotarea ei tehnică este cu totul insuficientă. În încheierea raportului său propunea să fie trimis la Berlin un agent care să pună la punct postul de emisiune și să-i instruiască pe agenții locali în privința folosirii corecte a acestuia sau să fie detașat un radiotelegrafist cu experiență care să lucreze acolo, căci grupa „Coro" este alcătuită din entuziaști, dar nu din specialiști. Oamenii sînt gata de orice sacrificiu, dar n-au practică în munca ilegală. Se simte nevoia unui șef care să se priceapă în acest domeniu.

Alexander Erdberg a lăsat grupei din Berlin instrucțiuni precise cu privire la folosirea postului de emisiune, arătîndu-le cînd și cum trebuie să transmită. Cheia era complicată, dar Harnack și Coro erau agenți foarte inteligenți, cu studii universitare. Totuși, n-au putut să se descurce și au pierdut din nou legătura cu centrala. Au reușit o dată sau de două ori să stabilească o legătură unilaterală, dar scurt timp după aceea centrala n-a mai răspuns. Informațiile transmise de ei cu privire la acțiunile curente de pe front erau extrem de valoroase.

În timpul acesta, locotenentul major Schulze-Boysen a aflat că Abwehrul a pornit o acțiune de descoperire a stațiilor de radioemisiune inamice din întreaga Europă. Directorul firmei „Loewe Radio", care se ocupa cu producția de echipament electrotehnic, inginerul Tohmfor, și un alt inginer de la aceeași firmă, Hans Heinrich Kummerow, un agent iscusit, care activa independent, i-au spus că Abwehrul urmează să primească foarte curînd niște aparate fixe și portabile cu ajutorul cărora va putea fi detectat cu ușurință orice post de radioemisiune. Poliția dispunea deja de asemenea aparate, care puteau conduce direct la postul clandestin de radio, întrucît indicau exact poziția acestuia, bineînțeles, numai atunci cînd se afla în emisiune.

Era vorba de un pericol serios. Harro Schulze-Boysen s-a înțeles imediat cu colaboratorii săi să ia unele contramăsuri.

Mai întîi s-a informat personal cum stau lucrurile cu noile aparate ale Abwehrului şi a aflat că numai poliţia şi unităţile de aviaţie dispun de aceste aparate, iar subalternii amiralului Canaris făceau diligenţe în acea perioadă pentru a le lua cu împrumut de la aviaţie şi a le folosi în operaţia „Orchestra roşie".

La minister, care în mod firesc ar fi trebuit să fie de acord cu acest împrumut, lucra la serviciul de informaţii un locotenent major foarte dibaci, Harro Schulze-Boysen ; acesta a făcut în aşa fel, încît Abwehrul să nu primească nimic de la aviaţie.

Consecinţele acestui succes nu puteau fi prea mari. De aceea, conducerea grupei „Coro" a hotărît să folosească un nou sistem de emisiune. Au mai făcut rost de emiţătoare şi, în loc de unul, au instalat patru, iar Harro Schulze-Boysen a închiriat patru apartamente în diverse cartiere ale Berlinului. Trebuiau să fie la mare distanţă unul de altul şi situate, pe cît posibil, în colţuri opuse ale oraşului, de preferat, la ultimul etaj. Aveau să transmită alternativ din locuri diferite, dar cu acelaşi cifru şi indicativ de apel şi pe aceeaşi lungime de undă. Chiar dacă Abwehrul lui Canaris sau Sicherheitsdienstul lui Heydrich aveau să obţină miraculoasele goniometre, ele nu le vor fi de nici un folos. Aceeaşi staţie urma să se audă de fiecare dată din alt colţ al oraşului. Iar cînd, după un cod dinainte stabilit, se va schimba lungimea de undă, agenţii Gestapoului vor fi complet derutaţi.

De la centrală, Kent a primit următorul ordin :

KLS de RTX 1010. 1725.99 wds, gbt. i

Lui Kent din partea directorului, personal.

Plecaţi imediat la cele trei adrese din Berlin indicate şi cercetaţi de ce se întrerupe mereu legătura. Dacă defecţiunile se repetă, emiteţi dumneavoastră informaţiile. Mesajele celor trei grupe berlineze prezintă o mare importanţă. Adresele : 1. Neuwestend, Altenburger Allee 19. Etajul întîi, stînga. Coro. 2. Charlottenburg, Friedrichstrasse 26a. Etajul doi, stînga. Rittmeister. 3. Friedenau, Kaiserstrasse 18. Etajul patru, stînga. Kuckhoff. În toate cazurile, parola : Directorul.

Trimiteți confirmarea la 20 octombrie. În toate trei locurile, transmisiunea să înceapă în dimineața de 15. qbt. 50.385 ar. KLS de RTX.

Kent, deși trecea drept cetățeanul uruguayan Vincente Antonio Sierra, a avut nevoie de mai bine de o lună ca să strîngă actele necesare pentru a pleca într-un lung voiaj de afaceri. A sosit la Berlin în octombrie. A reparat emițătorul și l-a învățat pe Hans Coppi, muncitor la fabrica „Loewe Radio", cum să-l mînuiască. A introdus o nouă schemă de emisiune și i-a încredințat noul cod și cifrul. Iar pentru mai multă siguranță, a găsit și un curier pentru Bruxelles, în eventualitatea că legătura, totuși, s-ar întrerupe. A verificat emițătorul chemînd centrala și raportînd că misiunea a fost îndeplinită. Apoi s-a înapoiat la Bruxelles.

Pe biroul amiralului Canaris se afla raportul echipelor de urmărire ale Abwehrului; informațiile cuprinse în raport nu făceau nici două parale. De cîteva ori pe zi, zeci de posturi transmiteau fără nici o dificultate din toate statele ocupate de germani informații importante.

Hitler dădu ordin să fie mobilizate toate mijloacele disponibile pentru descoperirea acestor stații de emisiune secrete și ca toate posturile de ascultare să pornească o acțiune comună pentru a localiza aceste stații și a le face cu orice preț inofensive. Agenții capturați vor trebui pedepsiți exemplar. Heydrich primi dispoziții să colaboreze cu Gestapoul și cu Abwehrul lui Canaris la pregătirea unei operații care să ducă la lichidarea periculoasei organizații de spionaj, iar Abwehrul a primit cîteva mașini noi de detectare, prevăzute cu goniometre speciale.

La 21 octombrie, la Berlin, o mașină militară de detectare s-a oprit la întretăierea lui Teufelssee Chaussee cu Herrenstrasse, la numai cîțiva pași de locul unde din ordinul lui Hitler se începuse construcția unui „monument al istoriei" care n-avea să fie niciodată terminat. O mașină identică a fost văzută și în Tempelhofer Strasse, stradă care duce la aeroport.

În fiecare mașină erau cîte trei bărbați, care stăteau aplecați deasupra aparatelor și lucrau avînd căști la urechi și planuri amănunțite ale orașului în fața lor. Mai întîi ur-

măresc emisiunea postului de radio din Königswusterhausen, ca să poată controla dacă pe cadrane datele sînt corect indicate. Apoi așteaptă emisiunea stației clandestine. În aceste zile, indicativul de apel era RTO și la sfîrșitul fiecărui mesaj apărea un grup format din cinci cifre, 50379.

În fruntea echipei se afla un locotenent. Pe harta de pe planșeta de desen erau fixate cu pioneze două rotițe de celuloid, avînd fiecare ca centru punctul de pe hartă corespunzător locului unde se găseau cele două mașini militare. Din centrul fiecărei rotițe pornea un fir de mătase care prelungea raza acesteia pe direcția urmărită. Punctul de intersecție al celor două fire pornite din două puncte diferite indica locul unde se afla emițătorul clandestin.

Să pornești la vînătoarea posturilor clandestine cu două camioane militare ar fi fost prea bătător la ochi. De aceea, ofițerul care conducea această acțiune hotărî să recurgă la un vicleșug. I-a îmbrăcat pe membrii echipei de urmărire în uniforme de lucrători de poștă și a procurat niște corturi din acelea care se folosesc la repararea instalațiilor telefonice. A împărțit soldații în mai multe grupe și a pornit vînătoarea. Germanii erau foarte siguri de izbîndă. Nu se îndoiau că în cîteva ore toți agenții rețelei de spionaj vor fi prinși.

La 22 octombrie, o mașină militară a frînat brusc în Schöneberg. Din mașină au sărit cîțiva bărbați în uniforme de poștași. Au descărcat niște lăzi și o bucată de pînză făcută sul. Cît ai bate din palme, au instalat un cort în Bayrischer Platz și au dispărut în interiorul lui. O mașină asemănătoare s-a oprit în apropierea primăriei. Ascunși în corturi, germanii așteptau ca emițătorul să înceapă să transmită. Ei știau că dintr-una din poziții cadranul trebuia să indice între 260 și 280 de grade, iar din cealaltă aproximativ între 175 și 185, dar cînd au auzit, în sfîrșit, emisiunea așteptată, au rămas muți de uimire. Goniometrul indica celălalt capăt al orașului.

Au strîns corturile și s-au urcat în camion. Erau grăbiți să aducă la cunoștința șefilor lor cele întîmplate. A doua zi au instalat pe trotuar un atelier ciudat în partea de nord a Berlinului, nu departe de Azilul pentru invalizii de război. Aceasta era poziția indicată de goniometru în seara prece-

dentă. Din nou, chipuri dezamăgite. Nu le venea să creadă că inamicul îi trage pe sfoară, de parcă s-ar juca cu ei de-a v-aţi ascunselea. Un lucru este cert însă: emiţătorul transmite acum de undeva din apropiere de Moritzplatz.

Nu le-a fost greu să descopere că nu este vorba de un singur post de emisiune, ci de trei. Agenţii, probabil, transmit alternativ. De aceea, s-a hotărît ca echipa de urmărire să stea cu corturile instalate în acelaşi loc şi să aştepte pînă cînd emisiunea se repetă în sectorul respectiv.

Au avut dreptate. După o săptămînă au descoperit că de undeva, din preajma lui Bayrischer Platz, o staţie emite grupe de cîte 5 cifre. O rază o ia de-a lungul lui Meraner Strasse, iar a doua spre Meraner Platz. Acolo se încrucişează.

Au strîns corturile şi au plecat, ca să nu atragă atenţia. Dar au trezit, totuşi, bănuieli. De cînd lucrătorii de la poştă salută corect milităreşte şi bat din călcîie la fiecare întrebare pusă de şef?

La ora 18 şi 10 minute s-au întors. Radiotelegrafistul, ca şi cum ar fi presimţit că e urmărit, a lansat numai un scurt apel, indicativul şi semnalul de chemare. Agenţilor Abwehrului îmbrăcaţi în uniforme de poştaşi le-au fost însă de ajuns şi cele cîteva secunde pentru a localiza staţia, care se afla foarte aproape. Se transmitea din casa cu nr. 9 din Piaţa Meraner.

Se părea că totul merge strună. Germanii se credeau neîntrecuţi, dar uneori se supraapreciau.

Pe la cinci după-amiază, radiotelegrafistul Hans Coppi din grupa „Coro" a coborît din autobuz în Bayrischer Platz şi s-a îndreptat spre locuinţa cu nr. 2, de unde trebuia să transmită în ziua respectivă. În momentul acela, un camion militar a cotit pe Meraner Strasse şi s-a oprit la cîţiva metri după colţ. În fond, nu era un lucru neobişnuit în timp de război. Dar Hans Coppi a observat că din maşina cu număr militar au sărit vreo şase muncitori în uniforma poştei. Unii au început să aşeze nişte lăzi, în timp ce alţii ridicau un cort. N-a durat mult şi maşina a plecat.

Radiotelegrafistul i-a văzut, dar nu i-a trecut prin cap că ar putea exista o legătură între cortul întins pe tro-

tuar şi misiunea lui. Fără să bănuiască nimic, şi-a continuat drumul spre casa cu nr. 2. La colţul unde Meraner Strasse se întretaie cu Badenische Strasse se afla un cinematograf. Vrînd să-şi cumpere un bilet pentru spectacolul de seară, se opri să se uite puţin la pozele expuse. Observă din nou aceeaşi maşină, şi asta îi trezi bănuiala. Îi veni în minte că muncitorii care repară cablurile telefonice nu poartă uniforme, şi chiar dacă ar purta, nu ar arăta atît de noi, de parcă ar fi fost scoase în dimineaţa aceea de la croitor.

A intrat în casă şi la ora 13 şi 10 minute, circumspect, a transmis numai data, ora şi numărul de ordine. În îndeplinirea unei astfel de misiuni, oricît ai vrea, nu poţi lua toate măsurile de precauţie. Apoi s-a dus la cinematograf. Cînd pe la zece seara a ieşit de acolo, prin strada Baden, cortul se afla în acelaşi loc.

Hans Coppi deveni şi mai bănuitor. Cortul nu era deschis, ca de obicei, cînd în jurul lui se învîrtesc lucrători cu lămpi de sudat care topesc smoală sau meşteresc ceva cu benzi izolatoare. În faţa cortului ermetic închis, un om făcea de pază, stînd nemişcat, cu picioarele îndepărtate, cu înfăţişarea solemnă a unei statui, ca o santinelă în faţa intrării statului-major. Radiotelegrafistul Hans Coppi nu s-a mai dus în casa cu nr. 2, de unde trebuia să emită conform planului, ci în casa din Schönhauser Allee nr. 4 şi a făcut de acolo transmisiunea obişnuită.

A doua zi s-a îndreptat spre postul de emisiune instalat în cea de-a treia casă. În Sebastianstrasse văzu un cort la fel cu cel pe care-l observase înainte cu o zi în celălalt capăt al oraşului. În faţa cortului stătea de pază bărbatul din ziua precedentă. Hans Coppi a continuat să se plimbe prin jur ca un om care şi-a terminat treburile şi nu mai are unde să se grăbească. Lîngă cort era o ladă militară vopsită într-un verde cenuşiu. Cînd s-a apropiat mai mult, a observat că cineva cotrobăia în ladă şi a auzit cum în cort un om se adresa altuia spunîndu-i: „Herr Leutnant".

Încă din seara aceea, emiţătoarele clandestine din Berlin au amuţit. Statul-major al contraspionajului german

nu-şi putea explica acest lucru, fiind convins că agenţii inamici n-aveau de unde şti că li s-a dat de urmă.

În zilele următoare, Hans Coppi a continuat să se plimbe, vrînd să se convingă că maşinile şi corturile apar la intervale regulate în apropierea caselor unde sînt instalate posturile de emisiune. Cînd n-a mai avut nici o îndoială în această privinţă, i-a comunicat lui Coro rezultatul observaţiilor sale. De atunci, grupa din Berlin transmitea la Bruxelles ştirile importante pe care le deţinea prin intermediul unor curieri speciali, iar de aici erau retransmise prin radio de către grupa lui Kent.

Nici colaborarea amiralului Canaris cu Heydrich n-a dat roadele aşteptate.

Hitler, furios, le-a declarat că sînt complet incapabili. Ordinele soseau unul după altul. Fiecare ofiţer, oricît era de mic în grad, se străduia să-şi aducă şi el contribuţia sau măcar să nu-şi păteze reputaţia. Germanii au făcut tot ce le-a stat în putinţă ca să dea de urma emiţătoarelor clandestine, al căror număr creştea într-una. După calculul posturilor de ascultare, numărul lor trecea de o sută.

Strategii serviciului de contraspionaj nazist au considerat că este mai avantajos ca deocamdată să lase în pace grupa din Berlin, care cu siguranţă fusese avertizată, şi ca posturile de ascultare să-şi concentreze atenţia asupra staţiei de emisiune din Bruxelles. Germanii au primit noi goniometre, şi mai perfecţionate. Într-o zi, pe la sfîrşitul lunii noiembrie, o coloană formată din patru maşini a părăsit Parisul, îndreptîndu-se spre Bruxelles. În seara de 30 noiembrie, la ora 9, maşinile au poposit la periferia oraşului.

De aici transmitea staţia PTX, de la care începuse toată povestea, dar care îşi schimba mereu lungimea de undă, indicativul de apel şi ora de emisiune, potrivit unei scheme complicate. Germanii au reuşit să dea de urma staţiei, dar ea trebuia să fie urmărită în permanenţă de cîteva posturi de ascultare, ca nu cumva să se piardă legătura.

În eventualitatea că s-ar fi ivit alte complicaţii, germanii erau pregătiţi să mute grupa „Funküberwachungskompanie 621“ în capitala Belgiei. Urmînd exemplul organizaţiei din Berlin, staţia PTX mai avea şi ea alte două posturi de emisiune; toate foloseau indicativul PTX şi îşi

programau orele de emisiune după schema complicată a staţiei de origine. După un timp, acestui grup i s-a mai alăturat un post de emisiune. Aşa că naziştii s-au trezit în faţa lor cu patru duşmani deodată în loc de unul.

Maşinile civile cu număr de Paris şi cu perdeluţe trase la geamuri şi-au început jocul pe străzile Bruxelles-ului. La o anumită oră se opreau cîte zece minute la marginea parcurilor sau la colţurile străzilor, şoferii stăteau încremeniţi la volan, nimeni nu cobora şi nimeni nu urca. Apoi maşinile plecau şi se făceau nevăzute pînă a doua zi, cînd apăreau cu cîteva străzi mai departe.

Naziştii au reuşit să descopere că una din staţii funcţionează în partea de nord-vest a cartierului Molenbeek, a doua emite din Etterbeek, iar a treia de undeva din extremitatea nordică a cartierului Laeken. În dimineaţa de 9 decembrie, la ora 7 şi 50 de minute, s-au oprit trei maşini : una în Place de la Duchesse de Brabant, a doua în Place de la Koekelberg şi a treia în preajma bisericii St. Jean-Baptiste. La ora 8 şi cinci minute, staţia de emisiune PTX a fost recepţionată.

Goniometrul indica un grup de case înconjurate de grădini. Germanii au recepţionat emisiunea de la 11 dimineaţa de la o distanţă de numai 300 de metri. Cercul bănuielilor se închidea în jurul a două vile.

Ne-au parvenit mai multe versiuni cu privire la felul în care germanii au reuşit să localizeze postul de emisiune al grupei lui Kent. Consider că numai două din ele sînt demne de luat în seamă. Potrivit primei versiuni, aparţinînd lui Flicke, care lucra la serviciul staţiilor de ascultare germane, echipa de detectare a stabilit cu precizie locul de unde se transmitea — două vile situate în mijlocul unor grădini împrejmuite de garduri vii, foarte înalte, amîndouă avînd şi cîte o intrare prin fundul grădinii.

În faţa uneia dintre vile se afla o bătrînă care mătura zăpada şi care, cînd a văzut maşina oprindu-se, a intrat înăuntru. Germanii ştiau că nu e bine să atragă atenţia. De aceea, mai întîi au înconjurat din stradă grupul de case, au cercetat cu atenţie toate străzile învecinate şi au descoperit că pe o uliţă dosnică situată la aproximativ 100

de metri de vila suspectată se află o pompă de apă. Şi în funcţie de aceasta şi-au întocmit planul.

Şoferul urma să ajungă pe strada respectivă la ora 15 şi 50 de minute, ora emisiunii, şi să se oprească în faţa pompei. Apoi trebuia să deschidă radiatorul şi să-l umple cu apă cît mai încet cu putinţă. Însoţitorul lui, prefăcîndu-se că foloseşte acest prilej ca să-şi dezmorţească picioarele, avea să coboare şi să-i observe pe cei care făceau de pază pentru a asigura securitatea emisiunii. Ceilalţi doi bărbaţi din maşină trebuiau să detecteze postul emiţător. De la o distanţă atît de mică se putea stabili şi în ce parte a clădirii se află aparatul.

Operaţia s-a desfăşurat conform planului şi din acel moment vila a rămas sub supraveghere permanentă. Descinderea urma să aibă loc în ziua de 13, între orele 13 şi 14, cînd radiotelegrafistul îşi transmitea informaţiile.

După altă versiune, germanii au descoperit locul postului emiţător într-un mod mai puţin romantic. Ei ştiau care sînt orele de transmisiune şi au plasat un om de-al lor la staţia de distribuire a curentului electric din cartierul Etterbeek; în timpul emisiunilor, omul acesta întrerupea întotdeauna pentru cîteva secunde curentul pe diferite străzi. În acest timp, ei ascultau postul de emisiune. Cînd emisiunea s-a întrerupt pentru cîteva secunde, şi-au dat seama pe ce stradă se află postul. Apoi, manipulînd siguranţele caselor, au determinat cu precizie vila în cauză.

De fapt, nu este chiar atît de important care din aceste două versiuni este cea adevărată. Un lucru însă este cert: germanii au descoperit într-adevăr locul unde se afla postul grupei lui Kent şi s-au pregătit de un atac prin surprindere. În ziua de 13 decembrie, deasupra străzilor periferice ale oraşului Bruxelles se lăsase o ceaţă s-o tai cu cuţitul. Era o vreme atît de umedă şi urîtă, încît ţi-era milă să laşi şi un cîine pe afară. Din cazarma Leopold au ieşit cîteva maşini ale poliţiei. Puţin înainte de ora 16, maşinile au cotit pe rue des Attrebates. Nu se vedea nici la doi paşi. La cîteva sute de metri în urma maşinilor veneau, prin străzile lăturalnice, camioanele poliţiei, din care au sărit SS-iştii şi au încercuit grupul de case. La ora 16 fix, pentru mai multă siguranţă, au pătruns în amîndouă vilele deodată. N-au sunat, nici n-au

bătut la ușă, ci au deschis fără zgomot cu un speraclu și au intrat tiptil, fără a fi auziți, căci peste pantofi purtau ciorapi groși de lînă.

Madame Dartifol ședea liniștită în salonul ei și citea, cînd s-a trezit deodată cu trei pistoale îndreptate asupra ei. N-a mai avut timp să strige. În timp ce unul îi lega gura, ceilalți doi germani au urcat la primul etaj al vilei cu nr. 101 din rue des Attrebates. Au tras piedica pistoalelor și au bătut tare cu pumnii în ușă, în spatele căreia se auzeau glasuri.

— Mîinile sus! Predați-vă! Sînteți înconjurați!

În fața emițătorului se afla monsieur Bogdan, respectiv Mihail Makarov. Celălalt bărbat care era cu el a sărit la masă și dintr-o singură mișcare a strîns toate hîrtiile împrăștiate și le-a aruncat în șemineul deschis, unde au fost pe loc cuprinse de flăcări. Polițiștii n-au izbutit să salveze nimic, fiindcă Sofia Poznanska, care activa sub numele fals de Ester, a încercat să sară prin fereastră pe acoperișul unei verande. N-a reușit deoarece a fost împiedicată de cei trei polițiști. Dar această întîmplare le-a sustras atenția și în timpul ăsta materialul compromițător era mistuit de vîlvătăi. Cu toată străduința lor, germanii n-au reușit să salveze decît resturile unor foi de hîrtie cu marginile arse.

Naziștii le-au pus prizonierilor cătușe și i-au dus jos la camion. Au arestat-o și pe proprietăreasa vilei și au procedat la percheziționarea amănunțită a casei. Într-una din încăperile de la primul etaj, într-o firidă, au găsit ascunzătoarea în care erau ținute pașapoartele false, ștampilele și celelalte materiale, care constituiau o dovadă incontestabilă că este vorba de o organizație de spionaj bine pusă la punct. N-au găsit însă nici un document care să trădeze numele agenților și ale celor care-i ajutau. De-abia mai tîrziu, conducătorii operației împotriva „Orchestrei roșii" și-au dat seama că s-au grăbit. Acum toate celelalte posturi emițătoare clandestine erau puse în gardă, iar agenții avertizați. Prin arestarea a patru oameni și a bătrînei proprietărese a vilei nu cîștigaseră, la urma-urmei, mare lucru, căci n-au descoperit nimic care să-i poată pune pe urmele celorlalți agenți.

Există oameni urmăriți de un ghinion teribil împletit, totodată, cu un noroc neobișnuit. Rolul jucat de Jean Gilbert în acest act al dramei pare o născocire a fanteziei. Chiar în

ziua de 13 decembrie sosise la Bruxelles venind de la Paris şi se apropia cu paşi liniştiţi de vila cu nr. 101 de pe rue des Attrebates, în timp ce germanii se aflau deja acolo. La colţul străzii a observat un camion militar, apoi alte două maşini care aşteptau chiar în faţa vilei unde-şi avea postul de emisiune Mihail Makarov. Imediat şi-a dat seama despre ce este vorba, dar nu mai putea da înapoi.

Şi-a continuat deci drumul. Naziştii l-au oprit şi pe un ton răstit l-au întrebat ce caută acolo. Jean Gilbert era îmbrăcat foarte modest, ca întotdeauna cînd nu apărea în calitate de director al firmei pariziene „Simex". Într-o germană stîlcită le-a explicat că umblă să cumpere de ocazie blănuri de iepuri, la care se cîştigă bine şi care sînt foarte căutate în vreme de război, şi, cum ştie că printre locatarii acestor vile sînt mulţi crescători de iepuri, merge să întrebe din casă în casă.

Bineînţeles că nu l-au lăsat să-şi continue drumul, lucru pe care, de altfel, nici el nu-l prea dorea. Aşa că a făcut cale-ntoarsă. Naziştii l-au lăsat să plece fără să bănuiască ce pradă le-a scăpat din mînă şi, în primul moment, nici chiar el nu şi-a dat seama ce noroc a avut. Dar nu s-a liniştit pînă n-a mai venit odată să vadă ce se întîmplă. S-a furişat prin spatele vilei şi, lufndu-şi toate precauţiile, s-a uitat prin gardul de sîrmă. De acolo a văzut cum germanii încarcă într-o furgonetă emiţătorul şi alte lucruri confiscate din vila cu nr. 101.

Jean Gilbert, care era un agent cu experienţă, ştia ce are de făcut. Mai întîi şi-a avertizat agenţii din reţea şi, după ce a informat centrala asupra celor întîmplate, şi-a asigurat o ascunzătoare pentru el şi pentru Kent. A reorganizat grupa din Bruxelles şi, deşi patru dintre membrii ei fuseseră arestaţi, nu şi-a întrerupt nici un moment transmisiunile. Conducerea grupei a fost preluată de doi agenţi verificaţi : Johann Wenzel şi Konstantin Efremov, sosit din Elveţia la Bruxelles în urmă cu cîteva luni.

Johann Wenzel era un vechi comunist şi un încercat luptător din Rezistenţă, care a instruit mulţi radiotelegrafişti în Franţa şi în Olanda. Lui i s-a încredinţat postul de emisiune. După ce s-a instalat în celălalt capăt al oraşului, a început chiar de a doua zi să transmită mesaje către centrală, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Naziştii nu prea

aveau motive să se bucure. Între timp, Jean Glibert şi „Micul Şef" Kent au reuşit, pentru mai multă siguranţă, să plece în Franţa.

Germanii şi-au dat seama ce greşeală tactică au săvîrşit, dar nu mai era nimic de făcut. Şeful operaţiei de contraspionaj din Bruxelles fu convocat la Berlin de superiorul lui, care primise un nou duş rece din partea şefilor săi. Nici Heydrich, nici Canaris nu erau mulţumiţi de rezultatul operaţiei împotriva „Orchestrei roşii", şi cu atît mai puţin Hitler, care le-a spus răspicat amîndurora ce crede despre ei.

A pornit din nou vînătoarea. Germanii au întocmit alt plan. În Belgia, Franţa, Olanda, Elveţia şi chiar la Berlin funcţionau peste 100 de emiţătoare inamice. Posturile de ascultare recepţionau toate mesajele şi le înregistrau cu multă grijă, dar nu le puteau descifra.

O parte din mesajele cifrate au fost predate Marelui stat-major al armatei. Nici aici n-au putut descifra nimic şi cineva şi-a exprimat părerea că este vorba de aşa-numita cheie Raster, pentru a cărei descifrare e nevoie de o anumită carte cu ajutorul căreia se întocmeşte codul de bază. Un asemenea cifru presupune un număr infinit de soluţii. După textul cărţii se poate realiza un rebus de cifre suficient pentru cel puţin cinci mii de mesaje secrete. Eventual, abia după epuizarea lor, s-ar putea încerca o repetare, acesta fiind singurul mod în care cifrul ar putea fi dezlegat. Pentru a se descifra acest cifru, trebuia descoperită cartea pe baza căreia agenţii şi-au întocmit codul.

Pretenţia de a găsi cheia codului era cu desăvîrşire absurdă. O grupă a Abwehrului a primit misiunea să dezlege secretul cifrului. Şeful secţiei a III-a a Ausland-Abwehrului, colonelul von Bentivegni de la Marele stat-major, a încredinţat conducerea acestei acţiuni căpitanului Piepe, un încercat ofiţer al serviciului de informaţii. De asemenea, şi serviciul de siguranţă al Reichului (R.S.H.A.) a înfiinţat o secţie specială însărcinată în exclusivitate cu operaţia „Orchestra roşie". Serviciul de ascultare le-a pus la dispoziţie pe cei mai buni specialişti ai săi.

Dar grupa însărcinată cu descifrarea nu a corespuns aşteptărilor. Militarii n-au reuşit să descifreze nimic. De

aceea, şeful operaţiei a ordonat înfiinţarea unui stat-major special care să se ocupe cu această problemă. Şi cum pe atunci contraspionajul nu avea la dispoziţie maşini electronice de calculat, grupe întregi de matematicieni erau angrenate în munca de calcul. Naziştii nu aveau suficienţi specialişti demni de încredere şi, de aceea, noul centru de descifrare a fost nevoit să recruteze studenţi de la facultăţile din Berlin. Printre ei se număra şi tînărul student Horst Heilmann. La recomandarea unui cunoscut de-al său, Harro Schulze-Boysen, el s-a angajat voluntar în această muncă.

Interogatoriile luate celor arestaţi la Bruxelles n-au adus nici un amănunt nou. Nici unul n-a trădat. Madame Arnould, proprietăreasa vilei, era gata să povestească totul, dar ea nu ştia nimic. Poate i-a trecut vreodată prin minte că chiriaşii ei s-ar ocupa cu bursa neagră, dar în nici un caz n-ar fi bănuit că e vorba de spionaj. Dacă ar fi ştiut cît de cît ceva, cel puţin aşa îl asigura ea pe anchetator, ar fi dat imediat totul în vileag. Nici o femeie cumsecade n-ar fi îngăduit unor spioni să se aciuiască în casa ei cinstită.

Anchetatorul a luat-o mai pe departe. S-a purtat cu ea cum nu se poate mai amabil şi mai respectuos, cerîndu-i iertare pentru neînţelegerea survenită, şi i-a dat drumul acasă. Doamna poate pleca unde vrea şi poate face tot ce doreşte. La vilă, sigiliile au fost scoase. După cîteva zile însă a venit pe la ea în vizită, aşa, ca din întîmplare ; a avut un drum prin apropiere, şi-a adus aminte de ea şi a trecut s-o vadă. Au stat de vorbă ca doi vechi prieteni despre cîte-n lună şi-n stele şi numai în treacăt a mai pomenit şi despre spioni. I-a vorbit, mai ales, despre dorinţa lui de a o ajuta pe domnişoara aceea tînără, Ester, întrucît el este absolut convins că ea nu este vinovată, ci numai cei doi bărbaţi, care au atras-o în meseria asta murdară. Domnişoara Ester este foarte inteligentă şi desigur îi place mult să citească. Nu cumva or fi rămas ceva cărţi de la ea ? N-ar putea doamna să-şi amintească ce pasiuni literare avea domnişoara Ester ? El ar fi foarte bucuros să-i poată îndulci şederea la închisoare, măcar oferindu-i prilejul de a se desfăta cu o carte frumoasă.

Doamna era încîntată. Soţul ei i-a lăsat o bibliotecă mare şi cu multă plăcere i-ar trimite domnişoarei orice carte. De altfel, şi Ester avea sus la mansardă destule cărţi. Ce fel de cărţi ? Doamna se opreşte puţin, apoi începe să înşire o bibliografie întreagă, de la Balzac pînă la Karl May.

Dar anchetatorul are multă răbdare. Schimbă discuţia şi, la un moment dat, revine la tema cărţilor, pînă cînd, în cele din urmă, află că doamna a vrut să împrumute odată de la domnişoara Ester un roman pe care-l văzuse la ea pe masă şi nu înţelege de ce domnişoara Ester nici n-a vrut să audă de aşa ceva. Doar nu putea pretinde că nu l-a citit. Ea cu ochii ei l-a văzut stînd acolo pe masă de cel puţin două luni. Răbdarea anchetatorului a fost pusă mult la încercare, pînă cînd, în sfîrşit, bătrîna doamnă şi-a adus aminte de titlul cărţii.

Undeva lîngă Kursk, unităţile antiaeriene sovietice au doborît avionul în care se afla feldwebelul Helmut Wiegner, radiotelegrafist de bord şi observator, care făcea parte din flotila Heidebreck. Totuşi, el a reuşit să străbată înapoi drumul pînă la front, ba a capturat chiar şi o mitralieră rusească, apoi, adunîndu-şi ultimele puteri, a trecut linia frontului şi a ajuns în braţele unei patrule germane.

Wehrmachtul german ştie să răsplătească vitejia. Feldwebelul a primit o permisie specială, de la magazie i s-a dat o manta neciuruită de gloanţe, iar furierul i-a înmînat actele necesare şi în aceeaşi zi s-a urcat într-un tren de marfă. În mai puţin de o săptămînă a ajuns la Berlin. Imediat a luat legătura cu Harro Schulze-Boysen şi l-a anunţat că va lucra ca radiotelegrafist în serviciul lui.

Helmut Wiegner se numea în realitate Albert Hössler. Era un vechi militant comunist ; în 1933, cînd Hitler a ajuns la putere, a plecat la Praga, iar de acolo în Belgia şi apoi în Olanda. A luptat împotriva lui Franco în războiul civil din Spania, apoi a activat în Uniunea Sovietică. Rolul feldwebelului doborît îl învăţase pe de rost şi cunoştea atîtea amănunte despre pretinsa flotilă, pe care n-o văzuse vreodată în viaţa lui, încît nu s-a încurcat nici un moment în timpul interogatoriului încrucişat la care a fost supus de nazişti, care procedau astfel cu toţi cei care se întorceau de la sovietici.

Hössler, care era cunoscut sub numele de Franz sau de Walter Stein, avea o bogată experiență. Totuși, a făcut o greșeală de neiertat. Centrala l-a trimis să ajute organizația din Berlin în rezolvarea problemelor pe care le ridica transmiterea informațiilor, întrucît Hössler era un radiotelegrafist și un tehnician excelent. La Berlin a sosit în uniformă și a trebuit să se anunțe la comandatura locală. Concediul lui expira la 12 martie, zi în care pretindea că pleacă înapoi pe front. Dar el se instală într-o casă de pe Invalidenstrasse colț cu Chausseestrasse, unde pe atunci era o lăptărie. La etajul trei al acestei case exista un post de radioemisiune clandestin. După cîteva zile transmise centralei un raport exact cu privire la greutățile pe care le întîmpina grupa din Berlin în transmiterea informațiilor.

Și-a dat seama chiar de la început că este vorba de o neînțelegere. În grupă, nimeni nu se pricepea să mînuiască cum trebuie emițătorul. Programul prevedea ca după fiecare legătură să se schimbe lungimea de undă și indicativul de apel. Centrala, care stabilise aceste reguli, înțelegea prin legătură o legătură realizată, pe cînd agenții din Berlin considerau legătură și orice încercare nereușită, incluzînd deci și emisiunile a căror recepție nu fusese confirmată. În aceste împrejurări era firesc ca cei doi parteneri să piardă adesea complet legătura și să n-o mai poată relua.

Li s-a dat ordin să se reorganizeze. Repetarea periodică a lungimii de undă trebuia să aibă loc după șase emisiuni, iar a indicativului de apel după zece. Asta însemna ca după fiecare a șasea emisiune să se repete emisiunea pe aceeași lungime de undă, dar să se folosească alt indicativ de apel. Grupa din Berlin avea la dispoziție treizeci de indicative de apel, care trebuiau schimbate la zece zile. Sînt însă și luni care au 31 de zile. Deci, ar fi trebuit ca în cea de-a 31-a zi să nu aibă loc nici o emisiune. Era de ajuns o singură transmisiune fictivă în ziua de 31, și sistemul putea fi respectat.

Într-o bună zi, la comandatura din Berlin a venit un subofițer care a făcut o declarație. În procesul-verbal care consemnează această declarație se spune : pe la jumătatea lunii februarie, la unitatea lui și-a făcut apariția, venind de pe frontul de est, feldwebelul Helmut Wiegner, care a pretins

că a reuşit să evadeze din prizonieratul rusesc. Drept răsplată a primit o permisie de trei săptămîni şi a plecat acasă. Urma să se întoarcă în jurul zilei de 15 martie. Nu s-a întors. La sfîrşitul lunii martie, comandantul a trimis o scrisoare soţiei lui Wiegner, care a răspuns că bărbatul ei a plecat pe front pe ziua de 12 martie.

În continuare, subofiţerul declara :

„De atunci nu l-am mai văzut. Trecînd acum o oră cu tramvaiul prin Wittenbergplatz, l-am văzut pe stradă. Era în civil".

Între timp, grupa de studenţi se străduia să rezolve rebusul grupei de cinci cifre şi, într-adevăr, a ajuns la un oarecare rezultat. De foarte mare ajutor le-a fost un cuvînt descoperit departe de Berlin, la Bruxelles, în şemineul vilei de pe rue des Attrebates nr. 101. Pe o bucăţică de hîrtie arsă au deslusit numele *Proctor*. Un singur cuvînt. Nu era sigur că acest cuvînt, pe care au reuşit să-l desluşească pe hîrtia carbonizată, are vreo legătură cu grupele de cifre. Dar proprietăreasa vilei divulgase titlul cărţii pe baza căreia fusese întocmit cifrul. Cartea şi numele de *Proctor* au fost de ajuns pentru ca enigma să fie dezlegată.

Horst Heilmann a fost de faţă cînd s-a obţinut rezultatul dorit. Bineînţeles că n-a păstrat această ştire pentru el. Chiar în seara aceea, feldwebelul Wiegner a înştiinţat centrala. A fost una dintre ultimele lui comunicări, şi de fapt superfluă, pentru că era evident că, după ce postul emiţător din Bruxelles fusese descoperit, Jean Gilbert avea să schimbe codul, orele de emisiune şi indicativele de apel. Cînd, după multă trudă, naziştii reuşiseră să descopere secretul cifrului, se dovedi că munca lor nu a fost de nici un folos.

Un lucru era limpede : agenţii transmiteau centralei informaţii extrem de importante, de natură să influenţeze în mare măsură desfăşurarea luptelor pe frontul de est. Comunicările erau în cele mai multe cazuri semnate cu numele conspirative Gilbert, Kent şi Coro. S-a mai descoperit că, după acţiunea întreprinsă de Gestapo, conducerea organizaţiei s-a mutat din rue des Attrebates la Paris. Postul emiţător de aici a preluat, probabil, funcţia enigmaticului PTX, ale cărui semnale au amuţit brusc.

După ce au descifrat mai multe mesaje, naziștii s-au îngrozit. Nimeni dintre ei n-ar fi bănuit vreodată că asemenea date secrete ar putea ajunge în mîini nedorite. Serviciul de informații sovietic avea, probabil, agenți în cele mai înalte posturi în instituțiile centrale.

În încheierea anchetei, căpitanul Piepe a întocmit un raport amănunțit și l-a predat șefului său, colonelul von Bentivegni, care l-a depus pe biroul amiralului Canaris. Acesta i-a prezentat lui Hitler un referat și imediat a început dansul. Conform unui paragraf al acordului semnat în Hradul din Praga, amiralul Canaris a trebuit să predea cazul „Orchestra roșie" lui Heydrich, marele lui rival în materie de vînătoare de spioni, căci în paragraful respectiv se spunea că trădarea de patrie, și nu încape îndoială că aici despre asta era vorba, ține de competența unei singure organizații, și anume Sicherheitsdienstul Reichului.

Heydrich era un simbol al brutalității. A început vînătoarea membrilor grupei din Berlin. Metodele Gestapoului au luat locul metodelor combinate ale specialiștilor în materie de spionaj.

Hans Coppi se întîlnea în fiecare zi cu Hössler. Cînd au venit să-l aresteze pe Hössler, Coppi, printr-o simplă coincidență, s-a nimerit să fie pe trotuarul de peste drum și imediat s-a dus să-l anunțe pe Coro. Acesta l-a trimis la casa în care se găsea emițătorul ca să demonteze aparatul și să-l ducă într-o ascunzătoare mai sigură. De asemenea, trebuia să stea de vorbă cu proprietăreasa casei, doamna Erika Brockdorff, pentru eventualitatea unui interogatoriu. Nu exista nici un pericol că Hössler ar putea să trădeze, căci el nu știa nimic despre casa cu numărul patru.

Nu plecase bine Hans Coppi cu emițătorul, și în fața casei din Invalidenstrasse colț cu Chaussee Allee s-a oprit o mașină neagră. Din ea au sărit patru bărbați, care au dat buzna în casă. Gazda habar n-avea despre vreun emițător, nici n-a visat despre așa ceva. Domnii n-au decît să se uite chiar ei în camera închiriată. Un om atît de bun și de corect nu poate să aibă ceva rău pe conștiință. Dar cum arată, de fapt, un asemenea aparat?

Au răscolit toată casa, dar n-au găsit nimic. Într-un tîrziu, doamna Erika von Brockdorff și-a adus, totuși, aminte ceva

și i-a întrebat dacă nu caută cumva o lădiță cu un mîner, așa cum au geamantanele. Toți naziștii s-au strîns buluc în jurul ei. Foarte amabilă, ea i-a informat că în urmă cu cîteva minute a luat-o domnul care venea foarte des în vizită la Wiegner. Cum îl cheamă ? Asta, mă rog, nu știe. Pe ea n-o interesează musafirii chiriașilor. Cum arată ? Ei, asta-i bună ! Un bărbat ca toți bărbații. Cu gulerul ridicat și o pălărie de vînător. Avea ochelari sau nu ? Proprietăreasa nu-și putea aminti.

Albert Hössler a rezistat mult timp la interogatorii. În urma unor torturi îngrozitoare a trădat numele șefului. Nu știa însă nici unde locuiește și nici care este numele lui adevărat. Nu l-a văzut niciodată. O asemenea mărturie nu poate fi de nici un folos pentru naziști. Ei știau de mult că șeful grupei de spionaj este un anume Coro.

Grupa de descifrare, în care lucra și studentul Horst Heilmann, începu să găsească soluții care implicau o mare primejdie pentru grupa „Coro". Agenții lui Gilbert au schimbat imediat codul, dar agenții Gestapoului aveau în fața lor vechile mesaje descifrate, care conțineau nume și adrese. Au început să supravegheze casele suspecte și să ancheteze pe cine se nimerea. Apoi au pornit în împrejurimi în urmărirea celor suspecți.

Un agent informator i-a făcut o vizită portăresei imobilului din Friedrichstrasse, de la care a izbutit să afle că în ultimele șase luni locuința de care se interesează ei și-a schimbat de două ori proprietarul, ceea ce, în fond, nu-i de loc ciudat în timp de război, cînd în orice clipă unei femei îi poate veni înștiințarea că bărbatul ei a căzut pentru führer și popor. Ultima oară au locuit în casa aceea o pereche : soț și soție, care apoi s-au mutat la Leipzig. Agentul a luat legătura cu biroul comandaturii din Leipzig și a aflat că nici o persoană cu acest nume n-a venit în oraș în ultimul timp. Naziștii cunoșteau numele celor urmăriți, dar asta nu le era de nici un folos, căci toate numele erau false.

Pe Friedenau locuia Adam Kuckhof cu soția sa, Greta, născută Lorke. Vecinii spuneau despre el că e poet și scriitor. Administratorul blocului însă știa mai multe în legătură cu acest locatar. Avea o soție și un fiu de patru ani,

iar el se bucura de o bună reputaţie. Se spunea că face filme şi călătoreşte foarte mult.

În unul din mesaje au dat peste o a treia adresă. Agentul Gestapoului, avînd experienţă, şi-a dat de la început seama că descoperirea asta le va da mult de furcă. La adresa respectivă locuia cineva la care bărbatul în haină de piele cenuşie nu se încumeta să intre. Sînt oameni despre care nu poţi lua informaţii de la portărese. Dacă este o greşeală? S-ar declanşa un scandal îngrozitor. Căci omul în cauză este ofiţer, şi încă ce ofiţer!

Naziştii au fost întotdeauna mîndri de trofeele lor de război, unii chiar le mai păstrează şi astăzi. În legătură cu arestarea grupei „Coro", mulţi dintre ei susţin că au fost martori la aceasta, că într-un fel sau altul au participat la operaţia de capturare a „Orchestrei roşii".

Oberstleutnantul Oscar Reile, şeful secţiei de spionaj militar III West, declară sus şi tare că „Orchestra roşie" a fost descoperită de excelenţii agenţi ai serviciului de spionaj. Acelaşi lucru îl pretind însă şi cei de la Sicherheitsdienstul lui Heydrich, precum şi alţi şefi ai poliţiei.

După cum se vede, erau mulţi cei ce rîvneau la această onoare. Totuşi, un lucru e de presupus: cînd agenţii Gestapoului au aflat cine locuieşte la a treia adresă, s-au cutremurat.

La sediul Sicherheitsdienstului de pe Prinz Albrechtstrasse, comunicarea făcută de agentul de urmărire a stîrnit panică. Căpitan în Ministerul Aviaţiei al lui Göring, ofiţer în Marele stat-major şi în serviciul de informaţii al Ministerului Aviaţiei, Harro Schulze-Boysen era unul din membrii de frunte ai grupei antinaziste care activa în favoarea sovieticilor. El avea posibilitatea de a ajunge la datele cele mai secrete, a căror divulgare se plătea pe front printr-o înfrîngere.

Miercuri 16 iulie 1942, căpitanul Piepe a primit un raport-sinteză cu privire la stadiul în care se găseşte ancheta. Toţi cei suspecţi se aflau sub supraveghere, iar Gestapoul intercepta convorbirile lor telefonice, care erau stenografiate cu grijă. Se aflase şi cine era consilierul principal Arvid Harnack şi ce poziţie avea el la Ministerul Economiei, iar rela-

ţiile lui cu inginerul Kummerow de la firma „Loewe Radio" erau supravegheate îndeaproape de copoi.

Agenţii Abwehrului erau împotriva unei arestări pripite, care ar fi atras atenţia grupei, i-ar fi determinat pe membrii ei rămaşi în libertate să se dea la fund şi să aducă imediat la cunoştinţa centralei cele întîmplate. Cei de la Sicherheitsdienst nu erau de acord. Agenţii Gestapoului n-aveau destulă răbdare pentru a adopta tactica şi strategia militară. Ei afirmau că, dintr-o sursă secretă, dar demnă de încredere, au aflat că grupa Schulze-Boysen presimte ceva, şi în aceste condiţii orice întîrziere este legată de mari riscuri. De aceea au hotărît ca de a doua zi să înceapă arestările.

Chiar şi acum, cu toate că este război, Wilhelmstrasse din Berlin îşi păstrează neatinsă întreaga strălucire. Pe această stradă se află Ministerul Aviaţiei, a cărui clădire este şi ea un simbol al măreţiei şi atotputerniciei cămăşilor brune. În faţa intrării principale opreşte o maşină, din care coboară un bărbat îmbrăcat în civil. Un altul rămîne pe canapeaua din spate.

Omul păşeşte încet, cu un aer demn, aşa cum se cuvine să urci treptele largi de granit ale unei clădiri monumentale. În faţa intrării se opreşte şi spune cîteva cuvinte ofiţerului de serviciu. Apoi aşteaptă, se uită în jur şi-i mai explică ceva. În sfîrşit, acesta îi dă receptorul telefonului.

— Aici comisarul Wolf. Bună ziua, domnule Oberleutnant. Iertaţi-mă, vă rog, că vă deranjez. Sînt jos cu un oaspete din Suedia şi aş vrea să vă rog, dacă sînteţi atît de amabil, să coborîţi pentru cîteva minute. Avem nevoie de cineva care să ne servească de translator.

Probabil că altceva comisarul Wolf nu i-a mai spus lui Harro Schulze-Boysen la telefon. Sau poate, chiar, l-a chemat sub alt pretext. Nu se ştie dacă Harro a bănuit ceva, în orice caz a coborît fără să-şi ia măcar chipiul. Comisarul Wolf s-a înclinat adînc în faţa lui, cerîndu-şi încă o dată scuze, apoi a spus că suedezul aşteaptă în maşină şi l-a rugat respectuos pe domnul Oberleutnant să-l însoţească.

Harro Schulze-Boysen era militar. Şi-a dat seama că nu are chipiu şi a vrut să se întoarcă. Comisarul Wolf însă s-a împotrivit, spunîndu-i că n-are rost să-şi ia chipiul pentru cîţiva paşi. În acel moment, Harro a început să bănuiască

ceva, dar era prea tîrziu. Comisarul Wolf a deschis portiera mașinii și Harro Schulze-Boysen s-a aplecat să-l salute pe suedez. Bărbatul din mașină a îndreptat pistolul spre el.

— Sînteți arestat, domnule Oberleutnant! Nu faceți nici o mișcare, ca să nu atrageți atenția. Urcați!

Nimeni nu și-a dat seama ce se petrece. Mașina a plecat fără ca măcar portarul să observe. Nici superiorul din minister al locotenentului n-a fost informat. Nu i-au spus nimic, căci nu era exclus să aibă și el vreo legătură cu cazul respectiv. Naziștii nu mai aveau încredere în nimeni, nici chiar în ei înșiși.

Vicky, soția lui Harro, era plecată de cîteva zile la niște rude din Bremen. S-a întors joi 14 septembrie. Nu bănuia nimic. Cînd a ajuns acasă, a găsit apartamentul gol. A telefonat la minister, la numărul la care răspundea de obicei soțul ei și a auzit vocea unui străin, care i-a explicat că Harro a trebuit să plece urgent, fiind trimis într-o deplasare neprevăzută în străinătate, și că el îl înlocuiește. A mai adăugat că Harro era, probabil, foarte grăbit, căci n-a avut timp să-i lase nici un rînd și nu și-a luat nici măcar chipiul și mănușile, pe care le-a lăsat pe birou.

Vicky știa că Harro n-ar fi plecat fără să-i scrie încotro și de ce pleacă. Cu atît mai puțin ar fi plecat fără chipiu și fără mănuși. A bănuit că s-a întîmplat ceva, dar nu putea să-și închipuie ce anume. Întrucît se temea să dea telefon, s-a urcat într-un tramvai și s-a dus la Mildred Harnack, de la care a aflat că și Arvid Harnack a fost arestat. Vicky s-a întors acasă și și-a strîns cîteva lucruri într-un geamantan, avînd intenția să plece la rudele ei din Trier. Apoi s-a dus la gară să-și cumpere bilet de tren și de la oficiul poștal de acolo a trimis o telegramă ca să-și înștiințeze rudele. S-a urcat în accelerat, dar n-a mai ajuns la Trier. Nici Mildred Harnack nu s-a mai întors în ziua aceea de la cumpărături.

Potrivit afirmațiilor naziștilor, căderea grupei „Coro" ar fi adus după sine arestarea unui număr de aproximativ 400 de luptători antifasciști. În vremea aceea, Adam Kuckhof se afla la Praga, unde turna un film în studiourile din Barrandov. În ziua de 11 septembrie 1942 a fost transportat la

palatul Pečck, sediul Gestapoului din Praga. Soţia lui a fost arestată împreună cu ceilalţi membri ai grupei.

Cei mai mulţi dintre ei n-au divulgat nimic. De la unii însă naziştii au reuşit să smulgă anumite informaţii. Vînătoarea emiţătoarelor clandestine a pornit din nou în cîteva ţări simultan.

În ziua de 10 august a sosit la Amsterdam o coloană de maşini de detectare. La 16 august au reuşit să depisteze una dintre staţii. Aparatele indicau o dată Zand Straat, altă dată Zand Dwars şi apoi Hoog Straat. După două zile se aflau tot pe locul de unde plecaseră, iar goniometrele indicau existenţa unui post de emisiune în St. Anthonie Bree Straat.

Practic era imposibil ca un singur radiotelegrafist să lucreze în acelaşi timp în atîtea case diferite şi să schimbe staţia la intervale atît de scurte. Nici dacă ar fi fost sportiv de performanţă n-ar fi izbutit să alerge cu o asemenea viteză de la o casă la alta. Naziştii au căutat o explicaţie. Ei dispuneau de un număr suficient de specialişti, care au ajuns la concluzia că există două posibilităţi: ori există mai multe emiţătoare plasate în locuri diferite, ori sînt mai multe antene ridicate pe cîteva acoperişuri şi conectate la un singur emiţător.

Au apelat la un inginer olandez, pe care l-au trimis să se plimbe pe acoperişurile caselor. Tot umblînd printre coşuri, inginerul a găsit cîteva antene instalate pe acoperişurile unui grup de case. Firele acestor antene duceau toate la o singură fereastră a unui apartament de la o mansardă. La 15 septembrie au înconjurat casa şi l-au arestat pe radiotelegrafist chiar în timpul emisiunii. Pe masă au găsit cheia cifrului şi codul. Dar radiotelegrafistul a reuşit să dea alarma, dînd astfel centralei posibilitatea de a avertiza fără întîrziere celelalte staţii. A doua zi dimineaţa, instrumentele „Orchestrei roşii" au început să cînte pe alte note. Staţiile de emisiune şi-au alcătuit noi cifruri şi naziştii au rămas din nou cu buzele umflate.

Unul dintre cei arestaţi a trădat numele şefului, Kent. Nu ştia însă numele lui adevărat şi nici de ce naţionalitate este. După ce a fost supus la torturi sălbatice, a recunoscut că

l-a întîlnit o dată şi a indicat şi casa în care a avut loc întîlnirea.

Copoii naziști l-au urcat pe acest nefericit într-o maşină şi în goană nebună au plecat cu el la Bruxelles. La comandamentul local al Gestapoului au cerut să li se dea o echipă puternică pentru un atac prin surprindere. Au înconjurat grupul de case din jurul celei suspecte şi apoi au pătruns înăuntru. În casă au găsit un bătrîn cu părul alb împreună cu soţia lui. Radiotelegrafistul prizonier, care urma să-l identifice, a dat din cap negativ.

Proprietarul casei a declarat că vechii chiriaşi ai etajului de sus, locuit în prezent de cei doi bătrîni, se mutaseră de acolo în urmă cu vreo şase luni. Domnul se numea Jean Morel, soţia lui era de origine străină. Era cehă sau poate unguroaică. Nu vorbea bine franţuzeşte. Băiatul ei, în vîrstă de şase ani, vorbea curgător în trei limbi. Erau niște oameni foarte simpatici ; monsieur Morel era un domn distins, iar soţia lui de o frumuseţe remarcabilă. Proprietarul vorbea despre ea ca un îndrăgostit. În cele din urmă, a scos de undeva o fotografie ca să se laude cu frumoasa lui chiriaşă. Fotografia înfăţişa o femeie şezînd într-un fotoliu şi avînd alături pe fiul ei, care stătea în picioare. Agenţii Gestapoului au luat fotografia. Acum ştiau pe cine caută : pe Jean Morel şi pe soţia lui, a cărei fotografie o aveau.

Monsieur Morel făcea parte din lumea bună a oraşului Bruxelles, fiind reprezentantul unei firme importante, care colabora cu autorităţile de ocupaţie şi le livra materiale în valoare de milioane. Comandantul oraşului, generalul von Zuffenhausen, şi-a adus imediat aminte de frumoasa doamnă din fotografie. Era madame Morel. Bineînţeles că a cunoscut-o ! Şi pe monsieur Morel. Un adevărat om de lume şi un comerciant foarte corect. Colaborator demn de toată încrederea al autorităţilor de ocupaţie. Un furnizor care-şi îndeplinea cu promptitudine angajamentele, ceea ce este greu de găsit în timp de război. Un comerciant în stil mare, care făcea niște afaceri strălucite cu ocupanţii. Firma continuă să fie unul dintre cei mai importanţi furnizori ai organizaţiei Todt şi ai Wehrmachtului. Fortificaţii, lagăre şi mărfuri de tot felul...

Deodată, generalul se întrerupe.

— Acum îmi vine în minte... a plecat înainte de Crăciun şi de atunci nu s-a mai arătat. Vă rog să mă credeţi, ăsta nu era obiceiul lui. Ştia în orice împrejurare cum trebuie să se poarte în societate. Probabil că i s-a întîmplat ceva, dacă nu şi-a luat nici măcar rămas bun.

Cercul se strîngea tot mai mult. Urmăritorii cunoşteau deja un mare număr de nume şi adrese, ştiau şi numele conspirativ al „Micului Şef". Începură să bănuiască ce rol joacă firma pariziană „Simex" în cadrul „Orchestrei roşii", dar nu puteau pune mîna pe nici o dovadă concretă. Nu cunoşteau numele adevărate ale conducătorilor organizaţiei şi nici nu ştiau unde să-i caute. Pînă una-alta, erau obsedaţi de posturile de emisiune, care se înmulţeau ca ciupercile.

Jean Gilbert se ocupa de efectuarea unor schimbări importante. A introdus un nou sistem, care, cel puţin pentru început, constituia o garanţie că mesajele nu vor putea fi descifrate. Şi erau o sumedenie. Pe atunci, organizaţia transmitea peste 550 de mesaje lunar.

În loc de un singur cifru, radiotelegrafiştii urmau să folosească trei. Pe luptătorii din Rezistenţă i-a împărţit în trei secţii, fiecare lucrînd independent, după un sistem propriu şi avînd un cifru propriu. Pe viitor, fiecare secţie va trebui să aibă nouă emiţătoare. Cele nouă posturi emiţătoare se vor organiza în trei echipe, avînd fiecare cîte trei membri. La început se formează grupa staţiilor 1—3, 4—6 şi 7—9. La propunerea lui Gilbert, noua organizaţie va lucra astfel: astăzi transmite grupa formată din emiţătoarele 1—2—3, mîine cea formată din emiţătoarele 2—6—9, poimîine cea formată din emiţătoarele 3—4—7 şi la fel se va proceda şi în ceea ce priveşte celelalte secţii. Noul sistem oferea fiecăreia dintre cele trei secţii, deci fiecăruia dintre cele nouă emiţătoare ale ei, 504 posibilităţi de combinare. Naziştii ar fi trebuit să aibă nişte capete geniale ca să descopere cheia acestei noi scheme.

Agenţii Gestapoului ştiau că singura cale ca să ajungă la „Micul" şi la „Marele Şef" era descoperirea posturilor lor de emisiune. Pentru asta însă trebuiau să străbată Europa de la un cap la celălalt, să asculte şi să măsoare, să descopere emiţătoarele şi să sufere noi înfrîngeri. Posturile de

emisiune se mutau de colo-colo ; ai fi zis că radiotelegrafiştii se joacă de-a v-aţi ascunselea cu urmăritorii.

Germanii au reuşit să detecteze cîteva emiţătoare, dar cu asta nu soluţionau nimic, întrucît staţiile de ascultare descopereau mereu alte posturi clandestine. O nouă descoperire — o staţie care transmitea sub indicativul PTX — a stîrnit senzaţie la statul-major al Gestapoului de pe Prinz Albrechtstrasse. Urmăritorii şi-au unit forţele, au creat o echipă specială, iar căpitanul Piepe a încredinţat această grea misiune unuia dintre cei mai pricepuţi agenţi, care avea un singur număr de înregistrare, dar mai multe nume. Noi îi vom spune Schmidt.

Spre deosebire de ceilalţi agenţi, Schmidt nu avea numai curajul şi disciplina necesare, dar şi o anumită doză de fantezie, fără de care nici spionul, nici vînătorul de spioni nu se poate descurca.

Cînd a trecut la acţiune, Schmidt nu bănuia că va ajunge pînă la Marea Mediterană, dar într-acolo l-au îndreptat goniometrele lui portative. La început, ele au indicat zona Grenoble. În capul lui Schmidt se născu bănuiala că „Orchestra roşie" emite de pe teritoriul elveţian şi după război s-a vădit că el n-a fost prea departe de adevăr. Dar asta e altă poveste. În vremea aceea, el a reuşit să descopere un post de emisiune în masivul muntos Belledonne. Alte posturi erau instalate, fără îndoială, în apropiere de Geneva. A depistat şi mult căutata staţie PTX. Aceasta transmitea din Marsilia.

De la Grenoble, după o oră şi ceva de mers cu autobuzul, ajungi în satul montan Allemond. Acolo există un singur hotel, apreciat pentru privelişteа minunată pe care o oferă împrejurimile. Este ceea ce se numeşte un rai turistic. În timpul războiului, aceste hoteluri alpine prezentau şi alte puncte de atracţie. Acolo erau centre ale Mişcării de rezistenţă.

Şi în hotelul „des Trois Cols" era instalat un post de emisiune clandestin. Schmidt, îmbrăcat în civil, a venit aici, dîndu-se drept turist care-şi petrece concediul. S-a instalat la hotel şi, printr-o ciudată coincidenţă, a primit cameră pe acelaşi coridor cu radiotelegrafistul pe care îl urmărea. Nu ştiau încă unul de altul. Radiotelegrafistul a fost pri-

mul care şi-a descoperit adversarul şi într-o dimineaţă a plecat într-o excursie în munţi, luînd în rucsac emiţătorul. A reuşit să-şi avertizeze la timp colegii din Marsilia şi Geneva, care, de fapt, ştiau că agenţii sînt pe urmele lor şi fac tot ce pot ca să pună mîna pe ei.

La 30 octombrie noaptea, Schmidt a sosit la Marsilia. Ca măsură de precauţie, el s-a instalat la un hotel, iar ajutoarele lui la altul şi chiar de a doua zi dimineaţa a pornit vînătoarea împotriva lui Jean Morel. Ştia cum arată şi avea fotografia însoţitoarei lui şi a fiului acesteia. După cîteva zile, cu ajutorul goniometrului, a descoperit strada şi casa în care funcţiona postul de emisiune. Era suficient să-i supravegheze pe cei care intră şi să-i urmărească pe cei care ies. Unul dintre ei îl va duce cu siguranţă pe urmele lui Morel.

La începutul lunii noiembrie, Schmidt a coborît în Gare Du Prado şi a tras la o penisune din rue des Jardins. Vorbea o franţuzească stricată, cu un pronunţat accent englezesc şi a răsuflat vizibil uşurat cînd a aflat că proprietăreasa cunoaşte bine engleza. Ar fi vrut o cameră numai pentru cîteva zile. E aici în interes de serviciu şi urmează să plece mai departe. Numele lui este Groves, Peter Groves, inginer din Anglia. Bagajul îl va aduce diseară, deocamdată l-a lăsat la gară.

Ferestrele de la camera lui dădeau spre grădină. În fundul grădinii se afla o vilă veche şi impunătoare. Proprietăreasa pensiunii avea şi acolo camere de închiriat. O potecă pornea de la vilă, mergînd de-a lungul grădinii şi ocolind clădirea, pînă la o portiţă ce dădea în rue Hoefer, stradă paralelă cu rue des Jardins. După indicaţiile goniometrului, emiţătorul se afla, probabil, în vila din grădină. Şi acolo unde este emiţătorul trebuie să fie şi radiotelegrafistul şi nu este exclus să fie şi şeful.

În preţul camerei era inclus şi micul dejun. Locatarii se adunau întotdeauna în jurul orei 9 în sufrageria veche din clădirea principală. Fiecare îşi avea locul lui la masă şi se simţea ca în vizită la bunici.

Schmidt a sosit printre primii. La Berlin obişnuia să se scoale înainte de ora 6. Dar la Marsilia se ducea altă viaţă. Căci dacă în partea ocupată a Franţei războiul se simţea

la fiecare pas, portul de la Mediterana lăsa încă impresia unei oaze de liniște, securitate și bunăstare.

Agentul Schmidt nu știa sub ce nume activează „Micul Șef" Kent, respectiv nu cunoștea numele pe care-l declarase aici, căci era greu de presupus că și-a păstrat vechile acte și s-a prezentat tot drept Jean Morel. Schmidt trebuia neapărat să afle numele adversarului său. S-a hotărît să recurgă la un truc pentru a afla adevărul, dar deocamdată nu știa nici măcar dacă Morel locuiește în această pensiune.

La ora 9 și cîteva minute, o doamnă cu un băiețel s-a instalat la o măsuță de lîngă terasă. Părea să aibă vreo 30 de ani, era blondă, cu ochi foarte mari și deosebit de frumoasă. Schmidt a recunoscut imediat femeia din fotografie. Acum știa că este pe o pistă bună. N-a trecut mult și a intrat un bărbat zvelt, bine îmbrăcat, cu părul puțin ondulat și cu o figură de om inteligent. În mînă ținea o valijoară. Cînd s-a așezat la masă, a pus-o alături de el pe un scaun. Schmidt nu mai avea nici o îndoială că în fața lui se află „Micul Șef" Kent.

După ce și-a terminat gustarea, Kent s-a uitat la ceas, apoi s-a ridicat și a plecat. Schmidt știa de ce pleacă. La 9 și 20 începea transmisiunea obișnuită de dimineață.

Schmidt și-a luat și el gustarea și apoi a căutat un prilej să intre în vorbă cu proprietăreasa pensiunii și, printre altele, a întrebat-o cine este doamna aceea frumoasă, însoțită de fiul ei. Fac impresia unor oameni foarte simpatici și bine crescuți. Proprietăreasa, afabilă, i-a povestit că este vorba de familia unui comerciant uruguayan, señor Alfonso de Barientos, care de trei ani așteaptă terminarea războiului ca să poată pleca acasă.

Schmidt s-a întors la el în cameră și, ascuns după perdea, nu părăsea din ochi vila de peste drum. Dacă aparatele indicau corect, emițătorul trebuia să fie în colțul din dreapta al clădirii, la unul din etajele de sus. Foarte curînd, pe poteca din grădină au apărut două persoane. Una dintre ele era señor Alfonso de Barientos, care avea cu el micul geamantan.

Kent, care era și el foarte vigilent, îl observase la micul dejun pe chiriașul cel nou. Aproape de ora prînzului a tele-

fonat din oraş la pensiune şi s-a interesat dacă n-a întrebat nimeni de el. Şi aşa a aflat de englezul care a cerut informaţii despre Elja şi, natural, despre el. Kent dispunea de date foarte importante în legătură cu războiul, iar transmisiunile lui treceau drept adevărate profeţii. Era informat că Wehrmachtul lui Hitler pregăteşte o invazie în partea de sud, încă neocupată, a Franţei. Ordinul de atac al lui Hitler era aşteptat din moment în moment.

Cînd a aflat ce interes deosebit îi poartă englezul, şi-a adunat chiar în acea zi toţi colaboratorii la hotelul „Bourgogne" pentru o consfătuire. Era ca o consfătuire a Marelui stat-major înaintea unei bătălii.

Kent nu se gîndea că nu va mai putea ieşi din cursa întinsă de duşman, dar, pentru mai multă siguranţă, a schimbat instrucţiunile şi a luat măsuri ca organizaţia să nu aibă de suferit în eventualitatea că întreaga Franţă va ajunge sub controlul Gestapoului. A întocmit un plan perfect, avînd la bază un principiu complicat şi, evident, greu de descoperit.

Va rămîne acelaşi număr de posturi emiţătoare, dar radiotelegrafiştii vor fi schimbaţi. Aceleaşi unde şi frecvenţe. Pentru fiecare post emiţător vor exista 12 locuinţe conspirative. Codul se află pe masă, iar cheile la dispoziţie. Noul sistem nu poate fi descifrat, căci nu se bazează pe o formulă stabilită dinainte ; de data aceasta se procedează după regula jocului de domino. La domino se poate realiza suma maximă de 12 puncte.

Înainte de emisiune, radiotelegrafistul află, pe baza pieselor jocului de domino, numărul apartamentului din care va transmite, lucru pe care nu-l va ştii nici măcar cu o oră înainte de emisiune. Cine nu ştie nimic nu poate trăda nimic.

Noul sistem urma să intre în vigoare de la 15 noiembrie, ora 1 noaptea. Toţi agenţii au trebuit să părăsească imediat apartamentele pe care le ocupau în momentul acela. Kent urma să rămînă în Marsilia. Dacă, totuşi, s-ar întîmpla să iasă din joc, grupele vor trebui să activeze în continuare, conform instrucţiunilor primite de la centrală. Dacă el, Kent, va fi împiedicat să ia parte la activitatea grupei şi oamenii vor fi ameninţaţi de vreun pericol, domnul Bérard

va trebui să plece la Barcelona, unde, în strada Calle de Madrid nr. 17, se va anunța la domnul Juan Just. Acolo va primi noi directive. Domnul Noailles va pleca la Lausanne și se va alătura grupei „Rado". Parola : Rosa. În eventualitatea că ar interveni ceva grav, sarcinile grupei vor fi preluate de Geneva și Lausanne.

Kent știa, probabil, că Gestapoul este pe urmele lui și lucrul acesta îl știau și ceilalți agenți, dar, atîta timp cît activau în Franța neocupată, se simțeau în siguranță. Aici nu putea interveni decît poliția franceză, or, de ea n-aveau de ce să se teamă. Naziștii dăduseră de urma lor și așteptau numai momentul prielnic, căci poliția franceză nu manifesta nici cea mai mică dorință de a-i aresta, susținînd că n-are dovezi suficiente.

La 9 noiembrie, Hitler a dat ordin să fie ocupată întreaga Franță. Situația se schimba radical. Kent trebuia să dispară. Se hotărî să se mute. Señor Alfonso de Barientos și frumoasa lui însoțitoare se pregăteau să părăsească pensiunea.

Dar la 11 noiembrie, unitățile germane au invadat Franța neocupată, căci generalii germani erau foarte speriați. În două săptămîni, mareșalul Montgomery înaintase în Africa 850 km, iar germanii fură nevoiți să se retragă, parcurgînd în fugă 1 000 km. Corpurile expediționare ale armatei americare debarcaseră la Oran și la Casablanca.

Agenții germani îl urmăreau pe señor Alfonso de Barientos pas cu pas. Supravegheau casa în care locuia el, precum și aceea în care se afla radiotelegrafistul cu emițătorul. Știau că în fiecare dimineață la ora 11 fix se duce în casa din rue de Diderot numărul 5 și sună la o ușă pe care e fixată o carte de vizită cu numele Louis Granet.

Divizii germane de blindate au pătruns în Franța de sud. În aceeași zi, pe la ora 9 dimineața, în apropiere de Gare du Prado apar trei mașini, care opresc în fața unei case în stil rococo din rue de Toulon. Din mașini coboară patru bărbați îmbrăcați civil, dar care par a fi altceva decît vor să arate. Dau buzna în casă. Nu se obosesc să se ascundă, ci vorbesc nemțește cu voce tare. Se reped pe scări spre etajul întîi.

Un coridor lung cu uși deoparte și de alta. Jos, doi agenți caută tabloul de siguranță și întrerup curentul,

pentru ca radiotelegrafistul să nu poată avertiza centrala. Schmidt se oprește în fața ușii cu nr. 17. Ușa nu cedează. E închisă pe dinăuntru. O dărîmă și se năpustesc înăuntru cu pistoalele în mînă.

În încăpere nu e decît un singur bărbat, în spatele biroului. Dar nu e Kent. Omul pretinde că n-a auzit în viața lui acest nume. Emițător? Nu înțelege despre ce vorbește domnul. N-a fost nimeni aici, poate că domnii au greșit ușa.

Schmidt cunoaște planul casei. Se duce la fereastră și se uită afară. Vede balconul unde este instalată antena, așadar, asta este încăperea pe care o caută. Încep din nou să cotrobăiască prin casă. Pe birou este o lampă scoasă din priză. Ușa tapetată duce la baie. În spatele cadei descoperă o altă ușiță. Iese prin ea și se pomenește în cămară, apoi pe scara de serviciu. Se repede în jos pe scări.

La transmisiunea de dimineață, Kent sosise ca de obicei. În ziua aceea, îndeosebi, era foarte important să obțină legătura cu centrala. După masă urma să se mute. Își strînsese toate lucrurile și nu aștepta decît ultimele instrucțiuni ale centralei. Transmisiunea a decurs ca de obicei. Apelul, mesajul, recepția. Deodată însă, de jos s-au auzit niște zgomote neobișnuite. Glasuri, pași, iar undeva în depărtare se auzea lătrînd un cîine. Apoi s-a stins lumina. S-a stins și ochiul roșu al emițătorului, care pîlpîia în ritmul semnalelor morse.

Kent și radiotelegrafistul s-au uitat unul la altul, fără să scoată o vorbă. Radiotelegrafistul a deschis trapa din podea și a ascuns aparatul sub scîndurile parchetului. Señor Alfonso de Barientos a dispărut prin ușa de la baie. A străbătut în goană grădina tăcută. Pașii nu i se auzeau, căci avea pantofi cu tălpi de cauciuc. A ajuns la portița din spate, care ducea în rue Hoefer. A băgat mîna în buzunar ca să scoată cheia, pe care o avea întotdeauna la el. În momentul acela, cu totul întîmplător, unul dintre agenții care făceau de pază lîngă gard l-a observat. Destinul a fixat la milimetru această întîlnire. Dacă unul dintre ei ar fi întîrziat cît de puțin, naziștii n-ar fi pus mîna pe „Micul Șef".

Radiotelegrafistul Johann Wenzel a avut ghinionul să fie prins la Bruxelles în ziua de 16 octombrie, chiar în timp ce transmitea. Gestapoul n-a avut prea mult de furcă cu el. Omul nu s-a împotrivit de loc. Dimpotrivă, le-a îndrugat atîtea poveşti, încît naziştii au devenit bănuitori. Cînd i-au promis că-i cruţă viaţa şi-i redau libertatea cu condiţia să transmită informaţiile false pregătite de Gestapo, Wenzel s-a împotrivit numai de formă şi pînă la urmă a acceptat.

Această acceptare era destul de suspectă din partea unui vechi agent, dar germanii erau bucuroşi, căci credeau în genialitatea lor şi în atotputernicia ideologiei cămăşilor brune, care face minuni şi transformă la comandă un vechi comunist într-un nazist convins.

Wenzel, ca toţi ceilalţi radiotelegrafişti, avea un sistem personal de avertizare, un cuvînt stîlcit în text sau o singură literă greşită. Era de ajuns să strecoare într-un mesaj litera greşită şi centrala va înţelege pe dată ce s-a întîmplat. Cînd agenţii Gestapoului l-au surprins în timpul emisiunii, n-a mai avut timp să avertizeze centrala. Acum însă o va face cu primul mesaj pe care-l va transmite sub controlul naziştilor.

Johann Wenzel nu trebuia să trezească nici o bănuială; nu era în nici un caz indicat ca naziştii să simtă că centrala ştie prea bine despre ce fel de joc e vorba. În felul acesta, Wenzel a sustras atenţia de la întreaga organizaţie, care şi-a continuat nestînjenită activitatea şi în plus, pînă la urmă, a obţinut şi informaţii foarte preţioase chiar de la germani, căci la anumite întrebări puse abil şi foarte direct aceştia nu puteau să se eschiveze răspunzînd evaziv.

Însuşi Reile, şeful Abwehrului german pentru Vest, a recunoscut că n-au putut trimite răspunsuri incorecte atunci cînd centrala de la Moscova punea întrebări de felul acesta:

E adevărat că Guderian se află pe frontul de est? E adevărat că el comandă corpurile de armată 2 şi 3?

Divizia 7 de tancuri a părăsit Franţa? Încotro s-a îndreptat? De cînd se află statul-major al diviziei la Cherbourg? De ce forţă dispune?

Corpului de armată al lui Jodl i-a fost afectată Divizia 4 de tancuri sau altă divizie?

Cum se desfășoară reorganizarea Diviziei 26 de tancuri din Franța?

Dacă cei de la Abwehr voiau să joace mai departe această piesă, pe care ei o credeau o iscusită farsă de război, trebuiau să jertfească din cînd în cînd și cîte o informație realmente prețioasă. Centrala din Moscova primea informații asemănătoare din multe alte țări și din multe alte surse. Specialiștii le comparau și știau să deosebească o știre falsă de una adevărată. În această privință, serviciul secret sovietic nu risca nimic și-l ducea pe dușman de nas. Vreme îndelungată, centrala s-a prefăcut că nu are nici cea mai mică bănuială în legătură cu pretinsa farsă pe care o jucau naziștii.

La 12 sau 13 noiembrie, Kent și Elja (Margit Barcz) au fost arestați la Marsilia. După un timp, agenții Abwehrului și ai Sicherheitsdienstului au dat și de urma „Marelui Șef", Jean Gilbert.

După una din versiuni, întrebînd la telefon, au aflat de la secretara lui Gilbert că el este la dentist și l-au prins chiar în cabinetul acestuia. După altă versiune, copoii naziști au ocupat sediul firmei „Simex" de pe bulevardul Hausmann, unde nu l-au găsit pe Gilbert, dar au scotocit peste tot și în agenda de pe biroul său au citit însemnarea „la ora 14, dentist".

Poate că au reușit să afle de la cei arestați la ce medic stomatolog se tratează, de obicei, Gilbert.

La 20 noiembrie, în jurul orei 14, au înconjurat casa în care se găsea cabinetul doctorului Maleplate. Erau vreo cîteva zeci de agenți ai Gestapoului. Șeful lor, Giering, însoțit de cîțiva civili, a intrat și s-a dus direct în cabinet, căci sala de așteptare era goală.

În cabinet, pe scaunul dentar stătea „Marele Șef", Jean Gilbert. Deasupra gurii lui deschise era aplecat medicul cu freza în mînă. Naziștii n-au mai așteptat să-i termine tratamentul. În timp ce stătea încă pe scaun, i-au pus lui Leopold Trepper cătușele.

În cea mai mare vînătoare de spioni din acea vreme, Abwehrul, Gestapoul și Sicherheitsdienstul lui Heydrich și-au unit forțele. Ei singuri recunosc că, în urma acestei acțiuni, au fost arestați aproximativ 800 de oameni în Ger-

mania, Olanda, Belgia și Franța. Din alte surse reiese că organizația clandestină botezată de naziști „Orchestra roșie" număra în rîndurile ei în întreaga Europă aproximativ 35 000 de luptători antifasciști. Astăzi, aceste cifre par neverosimile. Naziștii s-au înșelat dacă au crezut că au lichidat sau măcar au paralizat pentru un timp rețeaua de informații care lucra pentru Moscova.

Au reușit să descopere și să aresteze cîțiva radiotelegrafiști, dar, în perioada aceea, în Europa centrală vreo 500 de posturi de emisiune clandestine erau în legătură cu centrala din Moscova. Au fost arestați Kent, Hermann și, pînă la urmă, Gilbert. Erau pierderi importante. Dar imediat le-au luat alții locul și au continuat munca începută de ei. Activitatea era la fel de bine organizată și informațiile transmise erau la fel de prețioase. Centrala, în loc să le primească din Paris sau Bruxelles, le primea din Geneva și Lausanne.

Nu toți cei arestați au avut un sfîrșit tragic. Radiotelegrafistul Hermann — Johann Wenzel — le-a dat naziștilor un exemplu de bravură pe care aceștia nu l-au uitat așa de ușor. A avut tot timpul o atitudine supusă, cum îi stă bine unui adevărat colaborationist, și a transmis centralei informațiile false redactate de naziști. Era păzit de doi agenți ai Gestapoului. Într-o bună zi, Hermann, care pînă atunci fusese ca un mieluțel, s-a ridicat, a dat paznicului o lovitură de pumn bine țintită, l-a încuiat în camera de transmisiune și a plecat. A ajuns în Olanda, unde s-a alăturat uneia dintre grupele care continuau să transmită.

Nici Kent n-a stat prea mult în închisoarea Fresnes, unde l-au aruncat naziștii. A profitat de prima ocazie și, cu ajutorul tovarășilor săi, a ajuns în libertate împreună cu Margit Barcz; un timp au locuit la Bruxelles. Dar cel mai dramatic este epilogul la povestea „Marelui Șef", Jean Gilbert — Leopold Trepper.

El știa că nu va putea ieși din închisoarea nazistă decît recurgînd la un vicleșug bine ticluit. Naziștii erau convinși că Gilbert a capitulat. El însă pîndea un prilej ca să se elibereze, prilej care nu s-a lăsat prea mult așteptat.

Unul dintre paznici, un oarecare Willy Berg, se gîndea să se pună la adăpost pentru eventualitatea că Hitler ar pierde războiul. În ziua de 19 septembrie, în urma unui

chef făcut în ajun, Berg a venit la slujbă frînt de oboseală. Leopold Trepper i-a spus că are o rețetă strașnică pentru asemenea situații și în cursul zilei, cînd au trecut prin fața unei drogherii din apropiere de Gare St. Lazar, Gilbert s-a oferit să-i procure ceaiul miraculos. Berg îl însoțea adesea pe Trepper în diferitele plimbări pe care „Marele Șef" le avea de făcut în așa-zisa lui muncă de colaborare cu naziștii, așa că nu i s-a părut nimic suspect.

Trepper a intrat singur în drogherie, în timp ce paznicii așteptau la ușă. Văzînd că au trecut 10 minute și nu mai apare, unul dintre gestapoviști a intrat după el. Trepper nu era în prăvălie. Vînzătorul susținea că nu cunoaște pe nimeni cu acest nume, n-a văzut pe nimeni intrînd și n-a vîndut nimănui ceai. A intrat și celălalt paznic și au descoperit că drogheria mai avea o ieșire care dădea în curtea de serviciu, de unde se putea trece în curțile caselor vecine. Prizonierul lor, „Marele Șef" Jean Gilbert, se făcuse nevăzut.

În fierbintea lună iunie 1943, Parisul a cunoscut una din cele mai mari vînători de oameni din tot timpul celui de-al doilea război mondial. Naziștii au mobilizat toate forțele Gestapoului, ale Sicherheitsdienstului și ale poliției franceze. Zadarnic însă. Francezii țineau cu el. Mișcarea de rezistență era stăpînă pe situație. Leopold Trepper s-a ascuns cîteva săptămîni la unul dintre agenții de legătură belgieni, apoi s-a alăturat unei grupe de patrioți francezi și a luat parte activă la lupta dusă pe frontul secret împotriva ocupanților.

Naziștii erau neputincioși. Agenții continuau să-și îndeplinească misiunea. Frontul secret era de neînvins, căci în această luptă își uneau forțele luptătorii pentru libertate din multe țări europene.

Agentul din preajma lui Hitler

Serviciul de informaţii sovietic prevăzuse şi eventualele pierderi. Cînd centrala n-a mai primit de la Bruxelles, Paris şi Marsilia mesaje semnate cu numele conspirative Kent şi Gilbert, radiotelegrafistul de la Moscova a emis un mesaj codificat unui grup necunoscut purtînd indicativul „Dora". De atunci, centrala primea de la Geneva şi Lausanne mesaje cu caracter militar referitoare la mişcările trupelor naziste pe frontul de est şi la planurile statului-major al lui Hitler. În locul „Marelui Şef" Gilbert şi al „Micului Şef" Kent, pe scenă şi-a făcut apariţia Alexander Rado, numit Alfred. El îşi semna mesajele cu numele conspirativ Dora.

Oamenii Abwehrului se înşelau dacă-şi închipuiau că i-au învins pe spionii sovietici. În curînd s-au putut convinge că informaţiile pe care centrala sovietică le primea acum din Elveţia erau la fel, dacă nu chiar şi mai valoroase decît cele pe care le primea din Paris. Conducerea Abwehrului nazist a descoperit că o organizaţie ilegală invincibilă ia amploare în Europa ocupată.

Germanii au reuşit să intercepteze şi ulterior să descifreze parţial mesaje care dădeau la iveală un adevăr de necrezut: sovieticii deţineau secrete militare cunoscute numai de Adolf Hitler şi de cîţiva colaboratori ai săi mai apropiaţi. Aşadar, agentul secret se afla chiar în preajma lui Hitler.

Alexander Rado nu-l cunoscuse pe Kent, dar auzise de el. Odată, în octombrie 1940, a primit un mesaj cifrat. Centrala îl anunța: Kent sosește de la Bruxelles pentru a aduce grupei noi instrucțiuni. Lucrurile se vor petrece astfel: el se va prezenta drept delegat al directorului. Rado îi va oferi o țigară și își va lua și el una. Kent îi va aprinde țigara lui Rado cu bricheta și îi va spune că este nou în funcție. Rado îl va întreba cum îl cheamă. El îi va spune că îi va transmite mesajul. Kent urmează să predea grupei lui Rado un nou cifru de emisiune, instrucțiuni și bani. Va sosi chiar în cursul acestei săptămîni, într-o după-amiază, la ora cincisprezece fix.

Firma „Geopress" din Geneva, Rue de Lausanne 113, era cunoscută ca institut cartografic, atelier pentru tipărirea unor hărți simple și agenție specializată în lucrări de tipografie. „Geopress" furniza zilnic ziarelor hărțile necesare și schițe generale privind evenimentele de pe front, iar după fiecare operație militară edita planuri ale situației de pe front. Bineînțeles, toate acestea erau primite cu mare interes. Șeful și proprietarul firmei, Alexander Rado, era întotdeauna ocupat pînă peste cap. Și nu numai cu editarea planurilor și a hărților. Era rezidentul serviciului de spionaj sovietic și organizația lui preluase sarcinile lui Kent și Gilbert.

Alexander Rado era un vechi comunist maghiar. De profesiune era cartograf și avea o adevărată pasiune pentru meseria sa. Cunoștințele lui de specialitate ajunseseră la un asemenea nivel, încît a fost ales membru al Societății regale de geografie din Anglia. În același timp, activa intens în cadrul mișcării comuniste. Vorbea curent șase limbi, avea o inteligență excepțională și era considerat maestru în domeniul său. Ulterior s-a dovedit că era și un maestru al serviciului secret.

În Elveția venise de la Paris, unde își avea la început sediul firma „Geopress", și, probabil, din indicația centralei a luat încă din 1937 legătura cu Poliakova, rezidenta de pînă atunci a serviciului secret sovietic din această țară. Rețeaua de informații din Geneva era una din organizațiile sovietice care urmăreau cu atenție evoluția situației politice în Europa. Imediat ce Hitler a venit la putere și a început

să-și amenințe vecinii, serviciul de informații militar sovietic s-a îngrijit ca, în eventualitatea unui conflict armat cu Germania nazistă, să dispună de o rețea care să-i asigure informații din toate regiunile europene.

După ce germanii au invadat Polonia și celelalte țări europene, centrala din Moscova a început să primească informații de la rețeaua elvețiană, prin Paris, de unde materialul microfotografic era adus de un curier special. După aceea, germanii au ocupat o parte din Franța, iar Parisul a căzut în mîinile ocupanților; drumul urmat pînă acum nu devenise complet impracticabil, dar apăruseră obstacole și pericole grave. De aceea, Alexander Rado era preocupat de găsirea unui mijloc mai bun și mai rapid de transmitere a informațiilor, și pentru aceasta Kent i-a adus de la Bruxelles lui Rado, la Geneva, noi instrucțiuni.

Organizația lui Alfred nu era singura din Elveția. De mai multă vreme, aici mai lucra o grupă independentă sub conducerea Mariei Schultz, cunoscută sub numele conspirativ de Sonia. În 1937 au venit, ca și Alfred, în Elveția și s-au instalat într-o căsuță modestă din satul Caux sur Montreux, de unde conduceau grupa de informații.

În 1938, în această grupă a intrat agentul secret englez Alexander A. Foote, numit Allan. Numele lui conspirativ era Jim și la început a lucrat la München, unde urmărea pregătirile naziștilor în vederea viitorului război. În august 1939, Foote tocmai se întorsese din călătoria făcută în Germania nazistă și a prezentat o informare cu privire la cele observate de el. Sonia primise de la centrală indicația de a-i retrage pe toți agenții care lucrau pe teritoriul german și a aștepta alte instrucțiuni.

Foote lucra la München cu un vechi prieten, Bill Philips, cu care luptase împreună într-o brigadă roșie internațională din Spania. Acesta de asemenea a revenit la „baza maternă" și, fiindcă amîndoi aveau timp liber, au învățat să mînuiască aparatul de emisiune pe unde scurte prin care Sonia ținea legătura cu centrala. După cîteva săptămîni, în martie 1940, Foote și Philips erau radiotelegrafiști calificați.

Pe atunci, în Elveția exista un singur aparat de emisiune, cel de care se folosea Sonia. Grupa lui Rado nu avea

nici un aparat. Mai tîrziu, cînd s-a dovedit că trimiterea mesajelor pe calea obișnuită devine tot mai dificilă, centrala i-a dat Sonici directive să intre în legătură cu Alfred și să-i pună la dispoziție stația pentru transmiterea informațiilor.

La început au folosit o metodă foarte complicată. Sonia venea personal de la Caux la Geneva să ia informațiile, pe care, pentru mai multă siguranță, Alfred le cifra dinainte. Apoi se întorcea la Caux și de aici Foote sau Philips transmitea centralei informațiile. Nu numai că era un procedeu periculos, dar se pierdea și prea mult timp. Mesajele întîrziau, Sonia nu putea să vină din două în două zile, cum ar fi fost necesar, căci ar fi devenit suspectă. De aceea, s-a înțeles cu Alfred să mute stația la Geneva. Organizația Dora transmitea atît de multe informații și atît de importante, încît practic acoperea activitatea grupei Soniei.

Alfred avea un radioemițător, dar pentru deservirea lui avea nevoie de un radiotelegrafist. În august 1940 a venit la Geneva Alexander Foote. Trebuia să instruiască pe cineva. Nu era însă ușor să se găsească un om capabil, de încredere și cu înclinații pentru tehnică. Alfred întreținea de mulți ani relații cu luptătorii din rezistență de prin partea locului și președintele partidului de stînga, Léon Nicole, i-a recomandat un om de încredere. Era vorba de proprietarul unui magazin cu accesorii pentru aparatele de radio, Edmond Hamel. Alexander Foote și-a instalat aparatura la etajul întîi, deasupra magazinului acestuia și i-a inițiat pe Edmond și pe soția lui, Olga, în mînuirea aparatului de emisiune.

Pe lîngă aceasta, Hamel a mai primit și o misiune de încredere. Dacă un negustor de piese de radio cumpără diferite piese pentru radio, nu bate nicidecum la ochi, așa că Hamel trebuia să procure material pentru alte cîteva aparate de emisiune cu eficiență maximă, să le monteze și treptat să le pună în funcțiune. Organizația intenționa să-și extindă în scurt timp activitatea.

Acum grupa lui Alfred era destul de mare. Maria Schultz a părăsit Elveția și și-a predat mica ei grupă lui Foote, care, la rîndul lui, a pus-o sub ordinele șefului principal, Alfred.

La sfîrșitul anului 1940, organizația de spionaj Dora era pregătită pentru îndeplinirea misiunilor secrete.

Așa cum nu se putea vorbi de o armată elvețiană în adevăratul sens al cuvîntului, tot astfel nimănui nu-i trecea prin minte să ia în considerație serviciul secret elvețian. Și totuși, a existat și a fost unul dintre cele mai interesante din lume, avînd relații de nebănuit în cele mai înalte foruri militare din Berlin și fiind, poate, singurul serviciu secret care era o instituție mai mult sau mai puțin particulară a unui număr de ofițeri în retragere din armata elvețiană. Aceștia s-au instalat într-o vilă spațioasă la Steig, în apropiere de orășelul Trieschen, și pentru propria lor satisfacție au pus cu sîrguință la punct o centrală de informații particulară. Șeful și părintele spiritual al instituției era maiorul Hans Hausmann din Teufen.

Este greu de precizat de unde a pornit imboldul pentru înființarea unei atît de neobișnuite centrale de spionaj. Cert este însă că, în scurt timp, maiorul Hausmann a reușit să stabilească legături prețioase și să creeze o rețea sigură de agenți în Germania nazistă și în Italia fascistă.

Din Lucerna (Elveția), organizația de spionaj și-a întins antenele destul de departe. Se spune că maiorul Hausmann obținea informațiile direct de la cele mai înalte foruri militare naziste și informatorul lui avea acces la documentele cele mai secrete.

Cînd situația din Europa s-a agravat, elvețienii au început să facă pregătiri militare, menite să asigure securitatea granițelor statului și tradiționala neutralitate a țării. Generalul Henry Guisan a fost numit comandant suprem al armatei elvețiene. Acesta a început să reorganizeze unitățile militare și l-a însărcinat pe colonelul Roger Masson cu organizarea așa-numitei „Secții a cincea" a statului-major, respectiv a serviciului de informații militar. Organizația, atît de bine pusă la punct, a maiorului Hausmann — care pînă atunci fusese o agenție particulară — a devenit o parte componentă, s-ar putea spune chiar piatra de temelie, a secției de informații a Marelui stat-major al armatei elvețiene.

Generalul Guisan a acceptat cu entuziasm să lucreze cu un serviciu de informații bine rodat și s-a hotărît să

folosească caracterul excepţional de instituţie particulară al acestuia. Membrii organizaţiei au fost repartizaţi la secţia respectivă din cadrul Marelui stat-major, dar maiorului Hausmann i s-a lăsat mînă liberă în acţiunile ce urmau să fie desfăşurate, dîndu-i-se doar dispoziţia de a lărgi reţeaua de agenţi şi colaboratori, atît în ţară cît şi în străinătate.

După cum se pare, maiorul Hausmann a luat legătură cu doi oameni care au avut un rol important în desfăşurarea ulterioară a evenimentelor. Unul dintre aceştia era dr. Xaver Schnieper, fiul fostului consilier guvernamental şi bun prieten cu Rudolf Roessler, proprietarul editurii „Vita Nova" din Lucerna. Roessler, sau Lucy, cum s-a numit el mai tîrziu, era duşman de moarte al Germaniei hitleriste. S-a născut la Kaufbeuren, în Bavaria, a studiat la Augsburg şi ulterior a făcut ziaristică la Berlin. După aceea a venit la putere Hitler, şi Roessler a fost nevoit să părăsească Germania. A emigrat în Elveţia şi s-a instalat la Lucerna, unde a înfiinţat o editură.

Cei mai mulţi specialişti sînt de acord că Roessler a fost un ziarist excepţional de talentat şi, îndeosebi, un comentator foarte competent al evenimentelor politice-militare. Articolele lui de fond, interesante şi scrise cu multă vervă, conţineau informaţii demne de încredere. Roessler avea prieteni de nădejde în vechea lui patrie şi în timpul războiului a reuşit să obţină informaţiile direct de la sursă.

Se prea poate, deci, ca el să fi intrat în legătură cu maiorul Hausmann prin intermediul vechiului său prieten Schnieper şi să fi acceptat să colaboreze cu el. Cert este că Rudolf Roessler a folosit excepţionalele relaţii pe care le avea în Germania nazistă pentru a-şi procura informaţii secrete şi a le preda organizaţiei de informaţii de pe lîngă Marele stat-major elveţian. Erau informaţii de dată recentă şi de aceea este de presupus că erau transmise printr-un curier diplomatic sau, mai rapid, prin lanţul posturilor de radio clandestine. În legătură cu modul de transmitere a informaţiilor, părerile specialiştilor erau împărţite şi nu s-a ajuns la o concluzie convingătoare.

După toate probabilităţile, la Berlin nimeni nu ar fi putut folosi un emiţător atît de puternic fără să trezească bănuieli, şi în Elveţia nu se cunoaşte nici un post care să fi recepţionat asemenea informaţii. Dacă excludem posibilităţile enumerate mai sus, rămînc o singură probabilitate: informaţiile erau primite şi transmise printr-un emiţător aflat la una din reprezentanţele străine. Nici acest lucru nu a putut fi întru totul dovedit, deşi este singura explicaţie logică. Nu se cunoaşte deci răspunsul la o întrebare fundamentală. Şi fiindcă Lucy nu mai trăieşte, se pare că răspunsul nu va fi aflat niciodată.

În iunie 1941, în biroul lui Alfred a sunat telefonul. Era agentul Taylor. Dorea să se întîlnească cu el în legătură cu o problemă importantă, care nu suferea amînare. Alfred nu se întîlnea personal cu agenţii, Taylor ştia foarte bine acest lucru şi era unul dintre agenţii cei mai prudenţi. Cîndva ocupase o funcţie în Biroul internaţional al muncii de la Geneva şi din acea perioadă îşi păstrase relaţii foarte influente. Numele lui adevărat era Christian Schneider, era originar din Germania, avea titlul de doctor în ştiinţe politice şi colabora la editura lui Roessler. Ulterior a ieşit la iveală că întreţinea de multă vreme legături cu grupa Dora, fără ca prietenul şi editorul său să ştie ceva.

Alfred şi-a dat seama că trebuie să fie vorba de un lucru foarte important, de vreme ce Taylor şi-a asumat riscul unei convorbiri telefonice directe. A fost şi mai mirat cînd a auzit că agentul vrea să vină imediat la biroul şefului firmei „Geopress". Taylor a luat un taxi şi după cîteva minute se aflau unul în faţa celuilalt.

Taylor avea, într-adevăr, o ştire senzaţională: Hitler a luat hotărîrea de a ataca Uniunea Sovietică şi a fixat şi ziua atacului. Informaţia sosise în Elveţia în ziua respectivă, deci era foarte recentă. Hotărîrea lui Hitler nu putea fi mai veche de două zile.

Alfred nu era un novice, avea o experienţă de ani de zile de activitate ilegală, dar această informaţie i s-a părut de o deosebită importanţă. Orice putere, şi cu atît mai mult statul nazist, ar fi luat toate măsurile de siguranţă cu putinţă pentru ca această dată de mare importanţă strategică să nu ajungă la urechi nedorite. Data fixată

pentru invadarea teritoriului sovietic nu o știa decît Hitler și cîțiva generali de-ai lui. Cum a ajuns, oare, Taylor la această informație?

Cînd un agent al serviciului de informații află o știre atît de importantă, întreabă imediat din ce sursă provine. Așa a procedat, desigur, și Alfred. Agentul Taylor însă a răspuns evaziv. Știrea îi parvenise de la un cunoscut excepțional de bine informat, care a aflat-o, prin intermediul unei terțe persoane, direct de la Înaltul comandament german și a predat-o secției de informații a Marelui stat-major elvețian. A fost adusă de curierul diplomatic al unui anumit stat. Nu putea să spună care, întrucît nici el nu știa. Informatorul lui lucrează pentru serviciul de informații elvețian; nici numele lui nu-l poate divulga, dar garantează veridicitatea informației și de aceea îi cere lui Alfred s-o cifreze imediat și s-o transmită la centrală. Este, probabil, informația cea mai prețioasă care a ajuns vreodată în mîinile grupei.

Două zile mai tîrziu, s-a primit aceeași informație din Berlin de la organizația Coro și de la alți cîțiva agenți. Dar cea de la grupa Dora a sosit cu două zile mai înainte. A doua zi, centrala i-a trimis lui Alfred un mesaj în care directorul îi cerea să obțină neapărat în continuare știri de la informatorul care le-a furnizat data atacului proiectat al naziștilor. Era o sursă prețioasă, care trebuia cîștigată și reținută neapărat.

În obținerea acestor informații se specializaseră agentul Taylor și ziaristul Long, cu domiciliul în Elveția. Long se ducea la Berna, unde se întîlnea cu un cunoscut de-al lui, ofițer la Marele stat-major. Acesta primea aceleași informații ca și Taylor și, pare-se, de la aceeași sursă. De aceea, Alfred i-a comunicat lui Long unele informații din Franța în schimbul celor pe care voia să le obțină. Long s-a întors de la Berna cu o recoltă bogată. Agresiunea germană împotriva U.R.S.S. era deja un fapt împlinit. După ce a citit însemnările, Alfred nu mai avea nici o îndoială că este vorba de același agent. Erau informații prețioase cu caracter militar, pe care Alexander Foote le-a transmis în următoarele două zile.

1. Forţele armate germane au suferit pierderi serioase pe frontul de răsărit şi majoritatea diviziilor nu au efectivul complet. Diviziile care au rămas pe frontul de răsărit sînt formate în cea mai mare parte din ostaşi care au fost instruiţi numai patru sau şase luni. Sînt şi cazuri cînd oamenii n-au făcut decît o lună instrucţie. Cu astfel de soldaţi germanii îşi completează efectivele diviziilor.

2. Generalii de la Înaltul comandament sînt de părere că războiul va mai dura cel puţin treizeci de luni. După părerea lor, se va ajunge la o pace de compromis.

3. Ordinul lui Hitler de ocupare a Murmanskului şi de invadare a Caucazului presupunea ocuparea Leningradului şi a Odesei pînă la 15 septembrie. Întrucît cele două oraşe nu au fost ocupate, germanii au renunţat şi la celelalte două planuri.

4. La sfîrşitul lunii septembrie, armata germană avea 400 de divizii din toate armele şi în afară de aceasta, 1 500 000 de oameni în organizaţia Todt şi aproape un milion de oameni în forţele aeriene, inclusiv piloţii şi personalul terestru. Nu erau incluşi aici agenţii de legătură şi militarii din apărarea antiaeriană.

5. Armata germană menţine în Franţa aproximativ douăzeci-douăzeci şi două de divizii, în cea mai mare parte „landsturm". Moralul trupelor este oscilant. Sînt retrase în permanenţă alte trupe. La începutul lunii octombrie au mutat unităţile din garnizoana Bordeaux şi de la sud de Bordeaux.

6. Germanii au sperat că vor intra în Moscova la 14 sau cel mai tîrziu la 20 octombrie. La Breansk stau masate subunităţi de tancuri şi aşteaptă ordine.

7. Cu cîteva zile mai înainte, Înaltul comandament german a dat ordin să se supună Moscova unui asediu de lungă durată, după ce artileria grea de la Königsberg şi Breslau (astăzi Kaliningrad şi Wroclaw. — *V.P.B.*) a fost adusă pe frontul Moscovei. Presa germană a primit ordin să publice articole despre cucerirea Moscovei.

Era o recoltă bogată de informaţii, prezentînd o mare importanţă strategică. În încheierea ultimului mesaj, tîrziu după miezul nopţii, Foote a transmis şi o explicaţie din

partea lui Alfred : sursa şi modul în care au primit atîtea informaţii preţioase dintr-o dată.

Toate aceste informaţii au fost transmise Marelui stat-major elveţian de un ofiţer german de la Înaltul comandament. Pe viitor, secţia de informaţii a Marelui stat-major elveţian va fi desemnată prin numele conspirativ Lucy.

Niciodată nu s-a putut afla precis cine erau persoanele care furnizau informaţiile cuprinse în mesajele semnate Lucy. Se părea că nu este vorba numai de informaţiile pe care Alfred le primea de la Roessler prin Taylor sau Long. După prima informaţie uluitoare cu privire la data cînd va avea loc agresiunea nazistă împotriva Uniunii Sovietice, au urmat un şir întreg de informaţii cu caracter militar demne de toată încrederea. Ele soseau din toate colţurile Europei ocupate, de la Marea Baltică pînă la Marea Neagră. Nu era cu putinţă să provină toate de la un singur agent.

Şi tocmai această multilateralitate a stîrnit la început neîncredere. Alfred s-a îndoit de valoarea informaţiilor, a bănuit că naziştii încearcă să-şi infiltreze oamenii în serviciul de spionaj sovietic şi aceste informaţii excepţionale trebuiau să le servească drept bilet de intrare în cercul restrîns al colaboratorilor. Nu este exclus ca nici centrala de la Moscova să nu fi dat crezare acestor mesaje. Dar, în scurt timp, evenimentele de pe front le-au confirmat veridicitatea.

Mai tîrziu a reieşit că informaţiile transmise de Lucy erau rodul unei munci colective. Cele provenite direct de la Înaltul comandament al armatei germane purtau indicativul „Werther", iar cele a căror sursă era Comandamentul suprem al forţelor aeriene — indicativul „Olga". Ulterior, Lucy a afirmat că avea relaţii în toate înaltele foruri militare şi astfel putea obţine orice informaţie.

Şi după terminarea celui de-al doilea război mondial, specialiştii au căutat multă vreme să descopere cine furniza aceste informaţii, care în parte proveneau de la Berlin, în parte de la serviciul secret al Marelui stat-major elveţian. Chiar Alexander Foote, care după război a descris desfăşurarea întregii acţiuni, era înclinat să creadă că singura cale posibilă era transmisiunea fără fir. Şi în acest caz trebuia să fie vorba de un agent curajos, care, după toate

aparențele, participa direct la consfătuirile în legătură cu situația de pe front, consfătuiri ce aveau loc de două ori pe zi la cartierul general, și imediat după terminarea lor transmitea cît putea de repede informația. În aceeași zi, Lucy primea mesajele de la Lausanne. Acesta era drumul probabil.

Cu toate cercetările întreprinse de agenți individuali și de serviciile secrete occidentale, nu s-a putut afla cine a fost agentul secret din preajma lui Hitler. Cum experții nu au putut găsi un răspuns precis la această întrebare, au fost nevoiți să se mulțumească cu o explicație aproximativă. Istoricul englez Charles Wighton a făcut următorul raționament:

Asemenea informații le putea obține serviciul secret al bisericii catolice, deci al Vaticanului, care întreținea relații directe cu principalele căpetenii naziste. Sau vreun comunist, luptător din rezistență, care ar fi lucrat într-unul din cele mai înalte posturi din aparatul militar nazist.

În sprijinul primei ipoteze venea faptul că unii înalți ofițeri de la Marele stat-major elvețian erau catolici și în relații de prietenie cu înalte fețe bisericești. Se știe că serviciul secret elvețian avea legături cu serviciul secret al Vaticanului, al cărui sediu se afla într-o mănăstire din apropiere de Freiburg, în Pădurea Neagră. Nu este exclus ca Vaticanul să fi avut spioni chiar în cuibul naziștilor. Ulterior s-au descoperit de-a lungul granițelor de stat ale Austriei diferiți agenți de legătură ai Vaticanului. Și acești agenți aveau serioase posibilități.

În timpul războiului, Elveția a avut o situație excepțională ca urmare a neutralității ei. Preoții elvețieni puteau să călătorească și în perioada de cea mai mare încordare internațională prin țările ale căror armate se înfruntau pe front. Acești prelați, după cum s-a dovedit mai tîrziu, aveau legături cu serviciul secret al țării lor. În afară de aceasta, se știe că mulți demnitari naziști și înalți ofițeri din Gestapo și SS erau credincioși și acordau multă atenție unui ordin din partea Vaticanului.

Cea mai plauzibilă explicație ar părea că este aceea potrivit căreia prețioasele informații proveneau de la membrii grupului de rezistență germană „Orchestra roșie", Harro

Schulze-Boysen, Arwid Harnack și ceilalți. Dar cînd membrii grupului au fost condamnați, informațiile de la Berlin au continuat să sosească. După valoarea lor și după forma exprimării, persoana care le furniza era aceeași. Gestapoul n-a dat de urmele tuturor membrilor organizației, mulți putînd fi avertizați la timp și reușind astfel să fugă și să se pună la adăpost. Despre ei naziștii n-au aflat niciodată nimic. Chiar Gestapoul recunoaște că ulterior au mai fost descoperiți alți agenți. Așa, de exemplu, au fost arestați doi agenți care întrețineau legături cu Harro Schulze-Boysen și, totodată, cu serviciul secret elvețian. Numele lor conspirative erau Barras și Lambert.

Poliția federală elvețiană știa că dintr-o regiune a țării se transmit pe cale ilegală anumite informații și, potrivit legilor în vigoare ale neutralității, nu putea îngădui acest lucru. Nu se poate spune că polițiștii elvețieni dădeau dovadă de un zel exagerat în descoperirea posturilor de radio clandestine, dar serviciul este serviciu, și poliția dispunea de posturi de ascultare, care, după cîteva interceptări, au detectat cu precizie poziția posturilor clandestine.

O seară urîtă de noiembrie. Ploaie și vînt. Ora nouă fix. La un colț, în apropierea magazinului, pe strada întunecoasă a oprit o limuzină a poliției. Din cealaltă parte vine altă mașină, cu farurile aprinse, care se oprește. Pare a fi o mașină a poștei pentru distribuirea coletelor. Amîndouă mașinile staționează, dar nimeni nu coboară. Patru bărbați stau tăcuți în limuzină și privesc trotuarul de vizavi, unde a staționat mașina poștei. De după geamul din față a licărit de trei ori lumina unei lanterne. Cei patru bărbați au deschis portierele și au coborît grăbiți din mașină.

Rue de Carouge 26. La parter, Edmond Hamel are un magazin cu piese de radio. La ora aceasta, ușa casei este, bineînțeles, încuiată. Un bărbat în civil apasă pe sonerie. Soneria se aude pe coridor ca un semnal de alarmă. La primul etaj, o fereastră este luminată. Unul din cei patru oameni o ține în permanență sub observație. Acum s-a deschis. A apărut o siluetă feminină.

— Cine e ?

— Poliția, deschideți !

Olga Hamel, cunoscută în organizație sub numele de Maud, a plecat de la fereastră și s-a dus în grabă la soțul ei, care ședea în fața aparatului de emisiune pe unde scurte și transmitea. Maud n-a scos un cuvînt, cu o singură mișcare a măturat hîrtiile de pe masă, a alergat la bucătărie și a azvîrlit în sobă un pumn de mesaje mototolite împreună cu cifrul. A mai aruncat o privire în încăperea în care se afla aparatul și, văzînd că totul este în ordine, a coborît calmă scările.

A deschis ușa și s-a uitat mirată la vizitatori. A făcut un gest cu mîna care arăta cît se poate de clar că nu înțelege ce vor de la ea. E în toiul nopții și soții Hamel sînt niște oameni pașnici. Polițiștii s-au repezit spre etajul întîi de parcă ar fi fost la ei acasă. Doamna Olga venea încet în urma lor. În încăperea luminată, care se găsea chiar deasupra magazinului, stătea la masă Edmond Hamel, proprietarul magazinului, cu niște piese pentru radioamatori în față. Pe masă se afla un aparat și într-un colț erau azvîrlite niște sîrme încurcate.

Privirile polițiștilor au fost atrase de o lădiță. Semăna perfect cu un radioemițător de amatori. Inspectorul o arătă și spuse că, cu cîteva clipe mai înainte, domnul Hamel a stabilit cu acest aparat o legătură radio interzisă cu străinătatea, faptă ilegală, pasibilă de pedeapsă. Îl roagă să-i însoțească, iar aparatul va fi confiscat.

Lui Edmond Hamel, care pînă acum a stat liniștit, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, îi sare mustarul. Furios, le reproșează polițiștilor că și-au permis să pătrundă în casa lui. Ce fel de ordine este aceasta; el nu face nimic necinstit, lădița de pe masă este un aparat de încălzit de înaltă frecvență și nici vorbă nu poate fi de un aparat de emisiune. Cum poate să le treacă prin cap așa ceva?

Își face un tratament, căci îl chinuie niște dureri nevralgice cumplite, și nu are destui bani ca să-și poată permite să cumpere un aparat scump. Și apoi, asta este specialitatea lui, și l-a făcut singur. E drept că arată cam ciudat, dar s-ar putea să fie mai bun decît aparatele acelea elegante care costă o grămadă de bani.

Dar polițiștii nu se dau ușor bătuți. Cu urechile lor au auzit jos, la stația de ascultare, semnalele Morse. Edmond

Hamel însă sare imediat, spunînd că el habar n-are de semnalele Morse, dar recunoaşte că aparatul de încălzit nu merge tocmai cum trebuie şi se mai întîmplă să scapere din cînd în cînd, probabil că s-a slăbit vreun contact. Poate de aceea scoate şi cîte un fluierat.

O asemenea argumentare este neconvingătoare în condiţii de război. În Elveţia însă, legile erau respectate şi pe vremea Gestapoului şi a lagărelor de concentrare cu crematoriile lor. Nici poliţia nu era exceptată de la obligaţia de a respecta legile. Împotriva unui suspect învinuirile nu erau suficiente, poliţia trebuind să dispună de o dovadă concretă. Şi nu dispunea. Chiar dacă cei de la postul de ascultare au auzit semnalele Morse şi se aflau acum în faţa unei lădiţe care ar fi putut foarte bine să emită asemenea semnale, totuşi, nu aveau o dovadă incontestabilă. O afirmaţie contra altei afirmaţii. Poliţia pretindea că Hamel a folosit un aparat de emisiune clandestin, iar el susţinea că nu e adevărat. Şi încă se şi înfuriase că au pătruns fără nici un drept într-o casă străină. Avea dreptate, era ilegal.

Olga Hamel stătea deoparte şi asculta convorbirea. Ştia că în toată casa nu pot găsi nici o dovadă împotriva lor. Hîrtiile fuseseră arse. Soţul ei strînsese între timp antena, care zace acum într-un colţ laolaltă cu nişte sîrme vechi. Poliţiştii l-au ridicat pe comerciantul de piese de radio împreună cu aparatul acela ciudat pentru tratarea durerilor nevralgice şi l-au urcat în maşină. De îndată ce maşinile au dispărut după colţ, Maud a ieşit pe uşa din dos a clădirii şi a alergat la Alfred.

Foarte prudentă, s-a uitat de jur împrejur ca să vadă dacă nu este urmărită, a traversat în fugă străzile pustii şi ude, pînă a ajuns în partea opusă a oraşului, la gară. Aici a luat un taxi şi a cerut şoferului să oprească cu cîteva case mai înainte de locuinţa şefului.

În felul acesta a reuşit să avertizeze la timp grupa.

Alfred ştia că poliţia federală este pe urmele lor. Cu cîteva săptămîni înainte comunicase centralei de la Moscova bănuiala sa şi de acolo a primit instrucţiuni privind măsurile pe care trebuie să le ia cu privire la cei mai importanţi dintre agenţi, pentru ca, în caz de nevoie, fiecare să poată lucra independent şi transmite mesaje direct cen-

tralei. De la Moscova li s-a recomandat să fie cît se poate de prudenţi.

Şi aveau motive serioase să le atragă atenţia. Cîteva zile mai tîrziu, după ce poliţia l-a interogat fără nici un rezultat pe Edmond Hamel şi i-a dat drumul după două ore, Alexander Foote i-a solicitat lui Alfred o întîlnire. Era un lucru neobişnuit, poate şi necugetat într-o situaţie de pericol iminent. Jim a avut însă un motiv întemeiat pentru a cere această întîlnire. Aflase că pe celălalt mal al lacului Geneva, pe teritoriul francez ocupat, se plimbă o grupă de goniometre germane care caută să detecteze locul posturilor de radio din Elveţia. Foote a aflat acest lucru de la soţii Wilmer (Lorenzo şi Laura), care se aflau tocmai în hotelul alpin de lîngă Annecy cînd s-a instalat acolo echipa posturilor de ascultare germane.

Între timp, germanii recurgeau la toate metodele pentru a descoperi sursa de unde îşi procură grupa din Elveţia asemenea informaţii importante. Domnii de la Gestapo şi Sicherheitsdienst au crezut că prin arestarea şi condamnarea lui Arwid Harnack şi a lui Harro Schulze-Boysen vor zădărnici orice acţiune subversivă a duşmanului. Acum aveau prilejul să se convingă că s-au înşelat. Amiralul Canaris, Ribbentrop, Hitler şi Heydrich şi-au dat seama că de fapt agenţii Abwehrului nu şi-au atins scopul. Serviciul secret sovietic continua să lucreze la fel de bine.

Cînd posturile de ascultare germane au reuşit să prindă primul mesaj cifrat, au descoperit că are numărul de ordine 207. Asta era la 6 septembrie 1941. Au calculat şi au ajuns la concluzia că grupa transmisese lunar la început optzeci, apoi o sută douăzeci şi, în cele din urmă, o sută cincizeci de informaţii. Germanii făceau o statistică exactă şi, deşi în faţa activităţii agenţilor sovietici erau neputincioşi, se mulţumeau să înregistreze cel puţin desfăşurarea bătăliei dinainte pierdute. La sfîrşitul anului, grupa Dora transmitea două sute de informaţii lunar şi, în curînd, numărul mesajelor se dubla. Grupa Dora transmitea zilnic centralei mai mult de zece informaţii militare importante.

Organizaţia lui Alfred lucra ca una din cele mai competente agenţii de presă în condiţii de pace. În cîteva zile dădea răspuns la întrebări privind cele mai vitale se-

crete strategice. Aşa, bunăoară, la 16 februarie 1942, centrala din Moscova i-a trimis următoarele întrebări la care aştepta răspuns :

1. Să afle imediat (Lucy sau Werther) dacă vor fi evacuate Veazma şi Rjev, cînd se va termina evacuarea şi ce anume se va evacua.

2. Sînt de aşteptat schimbări în cadrul Înaltului comandament german ? Se poate conta pe întoarcerea generalilor mai vechi, în frunte cu Brauchitsch ? Răspundeţi cît mai repede. Directorul.

Mesajele transmise de posturile din Elveţia erau interceptate de germani şi parte din ele erau şi descifrate cu oarecare aproximaţie. Heydrich s-a hotărît să-şi concentreze toate eforturile pentru a-i face inofensivi pe agenţii sovietici care le furnizau. A trimis în Elveţia doi agenţi cu multă experienţă. Unul avea misiunea să descopere cine este şeful organizaţiei Dora, iar al doilea a pornit pe urmele lui Alexander Foote. Unul dintre ei a reuşit să se împrietenească cu o agentă a lui Alfred care lucra sub numele conspirativ de Rosa.

Purtarea ei era inexplicabilă, dar asta era Rosa, poate prea tînără pentru o muncă de o asemenea răspundere, poate prea uşurătică în alegerea noilor cunoştinţe. Înainte fusese chelneriţă la un hotel din Basel. L-a cunoscut pe Alfred şi s-au împrietenit. De la Foote a învăţat să mînuiască aparatul de emisiune pe unde scurte şi curînd a început să lucreze ca radiotelegrafistă independentă cu unul din aparatele confecţionate de Edmond Hamel. Se întîlnea regulat cu Foote şi cu Alfred, cărora le preda şi de la care primea mesaje cifrate. Locuia pe o străduţă îngustă din Geneva, umbrită de copaci bătrîni şi viţă sălbatică. Acolo sus, pe malul lacului, ea şi postul ei de radio erau în siguranţă.

Conducătoarea celei mai importante grupe a organizaţiei Dora era Rachel Dübendorfer, al cărei nume conspirativ era Sissy. Locuia la Berna, era măritată, dar nu convieţuia cu soţul ei, ci împreună cu un bărbat căruia i se spunea domnul Dübendorfer, dar în realitate se numea Böttcher, sau Saalbach, sau, pur şi simplu, Paul. Era unul dintre cei care în 1933 au fost nevoiţi să fugă din Germania din

cauza lui Hitler. De atunci locuia în Elveţia. Sissy avea multe relaţii şi cunoştinţe şi în afara graniţelor Elveţiei. Era originară din Balcani. Cu adevăratul domn Dübendorfer s-a măritat numai pentru a obţine cetăţenia elveţiană.

În decembrie 1942, poliţia elveţiană a efectuat o percheziţie la locuinţa unuia dintre agenţii organizaţiei Dora, respectiv a lui Kurz. Acesta lucra ca agent de legătură al lui Taylor, de la care aducea informaţii. Poliţia n-a găsit nimic suspect la el, dar a continuat să-l urmărească pas cu pas.

Alfred a introdus măsuri riguroase de securitate, a atras atenţia membrilor grupei asupra pericolului, şi de atunci poliţia elveţiană n-a mai putut descoperi nici cea mai mică urmă. La ordinul lui Heydrich, agenţii germani au făcut tot ce au putut. Au încercat să obţină informaţii de la soţii Wilmer, care trebuiau să-i ducă pe urmele lui Foote. Dar aceştia le-au spus că nu ştiu nimic despre emiţătoare, că sînt specialişti numai în arta fotografică. Aveau o şcoală bună : la început lucraseră în Japonia şi înainte de război la Berlin. Germanii sperau că vor reuşi să-i atragă de partea lor măcar pe aceştia doi. Străduinţele lor însă au fost zadarnice.

Nu există nici o dovadă că acel copoi trimis de Gestapo pe teritoriul elveţian se numea Hans Peters. De fapt, numele lui nu are nici o importanţă. Esenţialul este că a reuşit să ajungă în casa Rosei, care nici nu bănuia că blondul acela simpatic era un agent al contraspionajului german.

Rosa lucra cu tragere de inimă şi conştient în mişcarea ilegală, fiind gata de orice sacrificiu pentru cauza comună. Era însă prea tînără şi singură. Cînd o fată ca ea mai are şi o muncă grea şi plină de primejdii, care-i cere o permanentă încordare, unui om simpatic care o înţelege nu-i este greu să-i cîştige încrederea. Se pare că Rosa i-a făcut unele confidenţe lui Hans Peters, dar multe din ele erau inutile, fiindcă el descoperise totul cu mult înainte.

După două luni de convieţuire nu mai avea nici un secret faţă de Peters. Deşi nu i-a dat nici un fel de amănunte în legătură cu drumurile ei regulate de la Geneva la Lau-

sanne, lui nu i-a fost greu să-şi dea seama că ea face o muncă de curier. Duce mesajele de la şef la Foote, iar acesta le transmite. Era vorba, bineînţeles, de mesaje cifrate.

La 16 martie 1943 i s-a dat, desigur din greşeală, un mesaj necifrat, pe care l-a citit pe drum. Era un mesaj dintre cele mai importante. Cînd l-a predat lui Jim şi s-a întors acasă, n-a putut să păstreze această taină numai pentru ea. Hans Peters a aflat în acea noapte ceea ce Heydrich şi amiralul Canaris ştiau de mult: grupa care lucra sub numele conspirativ Dora transmitea centralei din Moscova informaţii de primă calitate şi de o importanţă excepţională din punct de vedere militar.

Mulţi ani mai tîrziu s-a descoperit despre ce mesaj preţios era vorba. La 12 martie 1943, agentul Werther a trimis de la Berlin o informaţie care provenea în mod cert direct de la Cartierul general al führerului.

Directorului din partea lui Werther 12.3.

Prin atacurile pornite de germani la nord de Harkov se urmăreşte recucerirea Belgorodului. Pentru a putea păstra Harkovul, germanii trebuie să recucerească poziţiile pe care le deţineau înainte de începutul ofensivei de vară la est de oraş. Deplasarea spre sud a unor divizii ale Armatei a 3-a de tancuri presupune că corpul de armată al lui Kluge nu se va angaja în nici un fel de lupte de tancuri în următoarele 15—20 de zile şi că pentru aripa stîngă a acestui corp de armată nu se va ivi nici o situaţie critică în regiunea muntoasă a Dvinei şi în sectorul Smolensk. Înaltul comandament german crede că aceste presupuneri sînt întemeiate, întrucît deplasarea Armatei a 9-a a reuşit parţial şi a rămas încă suficient timp pentru distrugerea căilor ferate şi a obiectivelor locuite de pe teritoriul părăsit. Potrivit prognozei meteorologice, moina va mai dura şi acest lucru a contribuit, de asemenea, la luarea acestei hotărîri. Planul pare foarte riscant, fiindcă în sectorul Veazma frontul poate fi străpuns, iar la Velikie Luki se află armatele ruseşti; şi la Breansk şi Konotop, ruşii ameninţă în permanenţă să rupă frontul. În felul acesta ar fi rupt tot frontul de răsărit. Dora.

Amiralul Canaris a condus personal acțiunea naziștilor împotriva invincibilului serviciu de informații sovietic. A început să strîngă material, fiind ajutat de cei mai buni specialiști. Germanii au descoperit adevărata poziție pe care o ocupa englezul Foote în organizația Dora. Pe baza informațiilor furnizate de Hans Peters, agenții lor au ajuns la concluzia că lucrează ca radiotelegrafist și, pe lîngă aceasta, este, probabil, în legătură cu organizația engleză Intelligence Service. Dar în sprijinul acestei presupuneri nu există nici o dovadă.

Abwehrul nazist a reușit să afle ceva mai substanțial. Timp de două luni, centrala sovietică a primit informații despre ofensiva pe care o pregătea Wehrmachtul lui Hitler în primăvara anului 1943. În eter zburau sute de informații, în care agenții comunicau generalilor sovietici numeroase amănunte în legătură cu planurile de încorporare ale naziștilor.

Mesaj din 17.4.1943
Directorului de la Olga și Teddy
Rezultatele mobilizării generale a armatei germane de la 1 ianuarie 1943 pînă la sfîrșitul lunii martie. Efectivul sporit al trupelor se prezintă astfel: creșterea numărului ostașilor apți de luptă pe baza noilor recrutări — 286 000 de oameni. În plus, o rezervă de 290 000 de oameni. Creșterea prin mutări de la alte formațiuni militare, inclusiv voluntarii — aproximativ 95 000 de oameni. În rezervă, alți 57 000, voluntari din rîndurile tineretului. Dora.

La 18 mai, seara tîrziu, în biroul șefului firmei „Geopress" a sunat telefonul. Era Sissy și după tonul cu care vorbea se vedea că e furioasă. Suna de la un telefon din gara Cornavin și dorea să-l întîlnească imediat pe Alfred. Dar acesta era prevăzător. Nu avea încredere în convorbirile telefonice. I-a spus că o va chema la bufetul gării pentru a-i comunica locul și ora întîlnirii.

După ce au intrat într-unul din vechile restaurante de pe malul lacului Leman, a căror specialitate este brînza topită servită cu palincă de cireșe, șeful a aflat de ce era Sissy furioasă.

— L-au arestat pe Maurice ! — i-a spus ea.

Muarice era unul dintre agenţii secţiei franceze şi lucra pentru Sissy. Abwehrul nazist i-a dat de urmă în Franţa, l-a aşteptat să se întoarcă din Elveţia şi l-a arestat. Nu acesta era lucrul cel mai grav, organizaţia trebuia să prevadă şi pierderi, dar Sissy a recunoscut că Maurice îi cunoştea numele adevărat şi adresa. Aceasta însemna o nerespectare a indicaţiilor, a uneia din normele esenţiale în relaţiile dintre agenţi. Sissy i-a explicat şefului ei că întîmplător Maurice i-a aflat numele şi adresa. Se cunoşteau de mulţi ani, nici ea nu mai ştie cîţi, cînd au început să nesocotească legile riguroase ale serviciului secret. Dar ce se poate face ? Gestapoul are metode pentru a stoarce de la oameni tot ce-l interesează.

Alfred ştia de ce sînt în stare naziştii. Dar mai ştia şi că pe teritoriul Elveţiei neutre nici cei mai brutali agenţi ai Gestapoului nu pot face nimic şi trebuie să denunţe organizaţia poliţiei locale. Dar denunţul nu este primit fără dovezi, iar dovezi împotriva grupei Dora nu are nici Gestapoul şi nici nimeni altcineva.

Şeful a liniştit-o pe Sissy, a trimis-o acasă, dar a dat dispoziţii tuturor membrilor organizaţiei să fie cît se poate de prudenţi, a interzis agenţilor să se întîlnească direct cu agenţii de legătură care deserveau emiţătoarele şi, pentru mai multă siguranţă, a mai introdus şi alţi mijlocitori. Într-un cuvînt, a făcut totul pentru ca nici un agent să nu fie în pericol de a fi descoperit, dacă eventual vreun alt membru al reţelei ar fi arestat. Alfred prevăzuse că poliţia nu va abandona urma adulmecată în cazul lui Edmond Hamel, comerciant de piese de radio.

Deocamdată însă, toate temerile se dovediră a fi nejustificate. Nici supus la cele mai bestiale torturi, Maurice n-a vorbit, aşa că Gestapoul n-a putut face nici o reclamaţie la poliţia elveţiană. Între timp, aceasta îl urmărea pas cu pas pe Edmond Hamel şi pe soţia lui, Olga. Pînă la urmă însă a renunţat la agenţii puşi să-i supravegheze şi a abandonat cazul, întrucît trecuseră cîteva luni de la percheziţia făcută la domiciliul lor şi în comportarea nici unuia dintre soţi nu s-a observat nimic suspect şi nici unul nu a săvîrşit ceva nepermis.

Totuşi, germanii au încercat să întindă o cursă agenţilor. Alegerea lor s-a fixat asupra lui Foote, întrucît îşi închipuiau că el are un rol mai însemnat în organizaţie. Pentru această acţiune, Abwehrul s-a folosit de puţinele indicii pe care le-a obţinut la interogatoriile luate lui Maurice în închisoarea din Dijon. Astfel, într-una din zile, Foote a primit un telefon din partea unui curier. Venea din Franţa, trimis de Maurice, cu misiunea de a primi bani de la Foote pentru finanţarea secţiei franceze. Curierul a adus şi cîteva mesaje cifrate, pe care a încercat să i le dea cu de-a sila lui Foote, a povestit mai multe lucruri decît era nevoie, a pus prea multe întrebări, ceea ce din primul moment lui Allan i s-a părut suspect.

Germanii au eşuat şi de data aceasta. Alexander Foote nu s-a azvîrlit în braţele provocatorului. A anunţat cazul şefului şi centralei de la Moscova. N-a vrut să primească mesajele, nu i-a înmînat nici o sumă de bani. A susţinut că habar n-are de nimic, că nu înţelege despre ce anume vorbeşte vizitatorul şi că, fără îndoială, acesta a greşit adresa. De cînd e n-a avut vreun cunoscut pe care să-l cheme Maurice şi care să trăiască în Franţa. Curierul a plecat supărat şi Foote l-a urmărit pînă acasă. Astfel i-a aflat numele adevărat şi adresa.

Cîteva zile mai tîrziu, un mesaj din partea centralei a lămurit substratul acestui eveniment. Organizaţia franceză a trimis într-adevăr un curier special la Foote, care era casierul secţiei elveţiene, cu sarcina de a lua bani. Printr-o întîmplare însă, germanii l-au prins pe curier cînd voia să treacă graniţa, l-au arestat şi l-au înlocuit cu un agent de-al lor. Acesta era omul care l-a vizitat pe Foote.

Alfred a separat diferitele grupe ale organizaţiei. Era clar că germanii ştiu cine este Foote şi unde locuieşte. Nu era exclus să fi aflat şi despre Sissy. Grupa urma să lucreze mai departe, dar pentru un timp Allan şi Sissy au trebuit să rămînă deoparte.

De aceea, centrala a propus ca Allan să se mute imediat în alt oraş şi să se odihnească cîteva luni, căci cei de la Gestapo nu-i vor mai da pace.

Între timp, serviciul de ascultare german a reuşit să descifreze cîteva mesaje şi şi-a dat seama că Comandamentul suprem sovietic deţine informaţii amănunţite despre cele mai multe planuri strategice ale naziştilor cu privire la frontul de est, pe cînd generalii de la Cartierul general al führerului nici habar nu au ce pregăteşte partea sovietică împotriva „invincibilului" Wehrmacht. Armata Roşie a pornit ofensiva la Orel, a tăiat liniile germane şi a pătruns în adîncime pe o distanţă de cîncizeci de kilometri, germanii au pierdut o mare parte din unităţile blindate. Agentul necunoscut ştia însă mai mult decît scriau corespondenţii militari. Grupa Dora transmitea de la Geneva informaţii precise cu privire la situaţia Wehrmachtului nazist şi la planurile germanilor de a reface diviziile zdrobite.

Agenţii lui Canaris au întins între timp o cursă membrilor grupei Dora. Într-o zi, la şeful firmei „Geopress" din Geneva s-a prezentat un scriitor din Paris. Susţinea că din pricina naziştilor a fost nevoit să fugă din Franţa şi să vină în Elveţia ; povestea lui era mişcătoare, ca a unui erou de roman din secolul trecut. I-a destăinuit lui Alexander Rado tot ce ştia, i-a spus că a avut legături cu Mişcarea de rezistenţă franceză, cunoştea cîţiva colaboratori ai „Marelui Şef" Gilbert şi chiar pe acesta îl întîlnise cîndva.

Bărbatul acesta cu păr lung şi creţ ştia, într-adevăr, multe lucruri despre Rezistenţa franceză, dar a stăruit cam prea mult ca să obţină de la Alfred răspuns la anumite întrebări. A făcut tot ce a putut ca să se camufleze, dar de la început s-a văzut că este vorba de o cursă. După o convorbire de douăzeci de minute, Alfred şi-a dat seama că are în faţa lui un agent de-al lui Canaris, a cărui misiune este de a-l provoca să spună ceva necugetat.

Bărbatul vorbea într-una, spunea că deţine date importante, care ar putea fi de folos nu numai în lupta împotriva ocupanţilor nazişti din Franţa, dar şi oricărui serviciu secret al unui stat aliat. El ar fi dispus să transmită informaţiile lui, dar nu cunoaşte pe nimeni care ar...

Alexander Rado nu era un copil. Nu-l puteau prinde aşa de lesne. Pentru un agent cu experienţă, povestea aceasta

prea era cusută cu aţă albă. Dar Alfred a jucat pînă la capăt episodul cu scriitorul pletos. S-a făcut că nu pricepe aluziile lui, că nici prin cap nu-i trece ce urmăreşte, i-a spus că e de părere că cel mai bun lucru ar fi să se apuce să scrie despre toate acestea şi apoi el ar pregăti bucuros materialul împreună cu redactorul-şef al unei reviste din Geneva, întrucît nu încape îndoială că un articol atît de interesant ar fi imediat publicat.

Scriitorul a început din nou să explice, dar toate străduinţele lui au fost zadarnice. Rado nu se lăsa dus şi, ca să încheie discuţia, i-a recomandat agentului Abwehrului să se adreseze poliţiei federale elveţiene. El nu este decît proprietarul unei agenţii şi editează hărţi pentru reviste. Asta e tot. Informaţiile de acest gen nu sînt de domeniul lui.

La scurt timp după aceea, Rosa l-a anunţat pe şef că un timp nu va mai transmite nimic, căci are impresia că locuinţa ei este pusă sub supraveghere. Toată ziua şi toată noaptea, pe sub ferestrele ei se plimbă bărbaţi în civil. Cum pleacă unul, apare altul. La un interval de cîteva zile apar aceleaşi figuri. Alfred i-a dat Rosei dispoziţie să demonteze emiţătorul şi să distrugă numaidecît toate materialele. Mesajele netransmise să i le predea lui Foote, şi toate astea cît mai repede, pentru ca, la o eventuală percheziţie, poliţia să nu găsească nimic în locuinţa ei.

Cînd s-a lăsat întunericul, a trecut pe stradă un bărbat necunoscut cu un geamantan în mînă. A intrat în casa în care locuia Rosa. După un sfert de oră a plecat avînd cu el geamantanul. Agentul în civil se plimba pe celălalt trotuar. Bărbatul arăta ca orice trecător, ca oricare dintre locatarii casei suspectate. Cum să-i fi trecut prin minte poliţistului că în geamantan duce tocmai emiţătorul pe care-l pîndea poliţia?

Şaptezeci de poliţişti în civil şi în uniformă au participat la vînătoarea emiţătorului grupei Dora. Acţiunea, condusă de însuşi prefectul poliţiei, semăna mai curînd cu un atac al unei fortăreţe inexpugnabile decît cu o încercare de a-i surprinde pe cei doi soţi asupra faptului. Consfătuirea poliţiştilor aplecaţi deasupra planului oraşului semăna cu cele care aveau loc la Cartierul general al arma-

tei înainte de începerea unui atac. Şeful suprem dădea ordine ofiţerilor, se împărţeau sarcini, se postau santinele. Zeci de maşini trebuiau să asigure deplasarea poliţiştilor. Autocamioane blocau străzile lăturalnice. Domnul prefect avea planul exact al clădirii şi o schiţă detaliată a împrejurimilor. În grădina casei din Route de Florissant numărul 197, fiecare potecuţă era cunoscută, fiecare copac era însemnat pe plan. Cei de la poliţie au studiat chiar şi istoricul clădirii. Cîndva fusese aici o casă de corecţie.

Poliţia elveţiană suferise deja un eşec în cazul soţilor Hamel cu prilejul descinderii din Rue de Carouge numărul 26 şi, de aceea, făcea acum pregătiri atît de amănunţite. Domnul prefect nu-şi putea permite un nou insucces. De aceea, în jurul casei suspecte se plimbau o duzină de inspectori îmbrăcaţi în civil şi întregul cartier era practic ocupat de oameni în uniformă. De aceea radiotelegrafiştii instalaţi în două maşini speciale aşteptau ca emiţătorul clandestin să-şi înceapă emisiunea de seară.

Au aşteptat să emită cîteva grupe de cîte cinci cifre, au adus la cunoştinţa prefectului că totul merge după plan şi vinovatul va fi prins asupra faptului. Şeful poliţiei a dat ordin să se pornească la atac. Ţinta : apartamentul numărul 11, etajul doi, în stînga. Acolo trebuie să fie cuibul spionilor.

Umbrele poliţiştilor s-au strecurat în casă. Bărbaţi cu gulerele ridicate au ocupat scările. Au urcat în fugă pînă în pod. Agenţii au blocat toate posibilităţile de ieşire. În grădină mişunau siluete întunecate. În jurul emiţătorului clandestin se ridica un zid format din şaptezeci de oameni şi tot atîtea pistoale încărcate.

Au forţat uşa. Au rămas în pragul încăperii luminate.

— Mîinile sus, sînteţi arestaţi !

Şaptezeci de poliţişti în civil şi în uniformă, în frunte cu domnul prefect, au arestat în acea seară un singur bărbat şi pe soţia lui, au confiscat emiţătorul şi cîteva documente. Bărbatul se numea Edmond Hamel, soţia lui — Olga, poreclită Maud. Mulţi dintre poliţişti îi ştiau de data trecută, cînd soţii Hamel cîştigaseră cu unu la zero. Acum au trebuit să cedeze în faţa unei forţe superioare. Nu aveau ce să spună în apărarea lor.

Poliția elvețiană a percheziționat toată casa, centimetru cu centimetru. Lîngă aparat au găsit cîteva mesaje care nu fuseseră încă transmise. Polițiștii au încărcat toate materialele în mașini și le-au transportat la prefectură împreună cu cei doi agenți reținuți. Cîțiva polițiști au rămas în locuință ca să mai cerceteze o dată fiecare colțișor.

În seara aceea, Alfred primi o comunicare de la Werther cu privire la evenimentele de pe frontul de est. Informația prețuia cît o mică victorie. A cifrat-o și, întrucît n-avea pe cine trimite în casa din Route de Florissant numărul 197 și fiindcă după o zi atît de obositoare voia să ia puțin aer, s-a dus el la soții Hamel.

Toți radiotelegrafiștii grupei aveau anumite semnale secrete pentru a-i avertiza pe agenții de legătură în cazul cînd s-ar fi întîmplat ceva cu postul de emisiune, astfel încît agentul de legătură să afle înainte de a intra în casă și a nimeri în capcana întinsă. Pe coridorul casei din Route de Florissant atîrna un orologiu vechi, care nu mai mergea de ani de zile. Acele lui serveau agenților de legătură drept indicator. Dacă radiotelegrafistul Hamel nu a mutat minutarul la ora viitoarei transmisiuni, înseamnă că a avut un motiv foarte serios. Și din primul moment, Alfred și-a dat seama că ceva nu e în regulă.

Alfred a intrat în casă și, cu un gest mai mult reflex decît conștient, și-a îndreptat privirile spre ceas. S-a întors și a dispărut în noapte. A ocolit cîteva blocuri, dar, cum nu-și putea găsi liniștea, s-a întors și din parcul de peste drum a început să țină sub observație intrarea casei cu numărul 197. În fața intrării staționa o mașină a poliției și doi bărbați încărcau niște pachete.

Nu după mult timp, polițiștii au pornit și pe urmele celui de-al doilea emițător. Au dat buzna în locuința Rosei, dar, în afară de agentul Abwehrului nazist, Hans Peters, n-au găsit nimic. Percheziția amănunțită n-a dus la nici un rezultat. Poliția avea, totuși, o oarecare dovadă: mărturia și afirmația făcută de cei de la postul de ascultare că pînă de curînd în casă a funcționat un emițător clandestin.

Poliția elvețiană și-a făcut datoria (cel puțin așa pretindea prefectul poliției cu fiecare prilej, căci existau unii oameni politici care susțineau contrarul). Desigur, prefectul a

găsit o justificare morală cînd a dat de copia unui mesaj conținînd date secrete despre producția Uzinei de armament din Oerlikon. De data aceasta nu mai era vorba de încălcarea legilor neutralității, ci de o activitate de spionaj îndreptată împotriva Elveției. Domnul prefect de poliție avea acum un atu și un argument pentru a convinge opinia publică, reușind să justifice măcar în parte acțiunea polițienească desfășurată în favoarea Germaniei hitleriste.

În noaptea de 19 spre 20 decembrie 1943, polițiștii l-au descoperit și pe Alexander Foote. Au înconjurat casa din care transmitea și l-au arestat pentru activitate interzisă. Foote însă a avut timp să arunce benzină și să dea foc la toate documentele. Într-o clipă, totul s-a transformat în scrum. A reușit să sfărîme și emițătorul.

După aceste înfrîngeri, Alexander Rado a trebuit să se retragă, căci știa că urmează el la rînd. Organizația însă continua să lucreze. Conducerea a fost preluată de Sissy. Grupa ei era în acest timp cea mai puternică și cea mai eficientă. Prin Taylor, Long și Lucy, primea informațiile secrete provenite de la agentul din preajma lui Hitler și transmitea mesajele. Centrala din Moscova era informată cu regularitate. Informatorul secret lucra fără greș.

Amiralul Canaris, Heydrich, Ribbentrop, Hitler, Göring și numeroase alte căpetenii naziste se străduiau să dea de urma agentului misterios. N-au reușit, în pofida faptului sau poate tocmai fiindcă se vedeau zilnic cu el. Mulți experți în isteria spionajului și specialiști în domeniul serviciului secret au făcut eforturi în această direcție și după moartea tuturor acestor vîrfuri ale Reichului nazist. N-au ajuns însă la nici un rezultat, limitîndu-se doar la presupuneri și supoziții. Taina agentului din preajma lui Hitler a rămas nedezlegată.

La 31 octombrie 1947, ziarul „Der Bund", care apare la Berna, a publicat următoarea știre: „Ieri după-amiază, în fața Tribunalului divizionar 1 A a început procesul celor șase persoane implicate în afacerea de spionaj din anii 1941—1943. Trei dintre acuzați sînt judecați în contumacie. Este vorba de cetățeanul maghiar Alexander Rado, cartograf, cu domiciliu necunoscut, soția lui, Helena Rado, și

cetățeanul englez inginerul Alexander A. Foote, de asemenea cu domiciliu necunoscut.

În fața tribunalului militar au compărut: Edmond Charles Hamel, născut în 1910 la Noirmont, radiotehnician, cu domiciliul la Geneva, soția lui, Olga Hamel, și Marguerite Bollie (astăzi Margrit Schwarz-Bollie) născută în 1919, cu domiciliul la Basel. Alexander Rado este acuzat de spionaj în favoarea serviciului secret sovietic; din aprilie 1941 pînă în octombrie 1943 a organizat pe teritoriul elvețian un serviciu de informații îndreptat împotriva Germaniei și Italiei, în favoarea Uniunii Sovietice. În acest scop a instalat la Geneva și la Lausanne emițătoare clandestine pe unde scurte. A recrutat diverși agenți plătiți, pe care i-a însărcinat să transmită informațiile culese. Rado este acuzat și de spionaj împotriva statului elvețian. A făcut spionaj militar, trădînd diferite date cu privire la mobilizarea armatei elvețiene pe frontul de sud și detalii tehnice despre tunul antiaerian «Oerlikon». Edmond Hamel, soția lui și Margrit Schwarz-Bollie sînt acuzați că au colaborat cu Rado și l-au ajutat să transmită știrile. La soții Hamel din Geneva și la Margrit Schwarz-Bollie s-au găsit emițătoare clandestine. Alexander Foote a lucrat la Lausanne. Postul lui de radioemisiune a fost descoperit imediat după descoperirea postului soților Hamel".

Același ziar scria la 2 noiembrie 1947:

„Vineri seara, după două zile de dezbateri în procesul de spionaj intentat celor șase acuzați, dintre care trei sînt judecați în contumacie, Tribunalul militar 1 A a dat următoarea sentință: condamnarea se pronunță în conformitate cu propunerea făcută de maiorul Loew.

Inginerul englez Alexander Foote, în vîrstă de 42 de ani, cu domiciliu necunoscut, este vinovat de activitate de spionaj împotriva unui stat străin (Germania), încălcînd astfel principiul neutralității și legea prin care se interzice folosirea posturilor de radioemisiune, și este condamnat la doi ani și jumătate închisoare, la plata unei amenzi de 800 de franci, expulzarea din țară pe timp de 15 ani și la plata a 8/30 din cheltuielile de judecată. Obiectele confiscate, banii aflați în contul său curent sau depuși la bancă,

precum şi orice alte bunuri ale sale confiscate intră în patrimoniul statului.

Alexander Rado este vinovat de spionaj împotriva unui stat străin (Germania) şi, în plus, de încălcarea neutralităţii, a legii cu privire la interzicerea folosirii posturilor de radioemisiune, precum şi de trădare a secretului militar şi de trecere ilegală a frontierei. Este condamnat la trei ani închisoare, o amendă de 10 000 de franci, la expulzarea din ţară pe timp de 15 ani şi la plata a 10/30 din cheltuielile de judecată.

Soţia lui, Helena Rado, în vîrstă de 46 de ani, se face vinovată de spionaj militar în favoarea unui stat străin (Uniunea Sovietică) şi de trecere ilegală a frontierei. Este condamnată la un an închisoare, expulzarea din ţară pe timp de 10 ani şi la plata a 3/30 din cheltuielile de judecată.

Toţi aceşti acuzaţi au fost condamnaţi în contumacie".

Radiotehnicianul Edmond Hamel a fost condamnat la un an închisoare cu suspendarea condiţionată a pedepsei, soţia lui, Olga — la şapte luni, iar Margrit Schwarz-Bollie — la zece luni, tot cu suspendarea condiţionată a pedepsei. Ceilalţi membri ai grupei Dora se aflau de mult în siguranţă.

Sînt cazuri în care problema vinei şi a pedepsei poate fi discutată. Există operaţii de spionaj pentru care maestrului respectiv nu i se aduc mulţumiri în presă. Mulţi informatori au rămas şi astăzi anonimi. Acesta este şi cazul agentului din preajma lui Hitler.

Operaţia Pastorius

În sfîrşit, au terminat cu instrucţia. Stau înşiruiţi unul lîngă altul în biroul şefului. Comandantul acţiunii, locotenentul Walter Kappe, le dă ultimele instrucţiuni şi bani. Cincizeci de mii de dolari comandanţilor celor două grupe şi 20 000 pentru a fi împărţiţi oamenilor. Revin cam 5 000 de persoană. O groază de bani şi în plus li se plătesc şi cheltuielile.

Locotenentul Kappe mai are o surpriză plăcută pentru membrii grupului. Fiecare primeşte cîte o mică atenţie din partea conducerii Partidului naţional-socialist. O curea pentru pantaloni care nu este numai elegantă, ci şi foarte practică. Prevăzătorii şefi au pus să se coasă în căptuşeala fiecăreia dintre ele 400 de dolari în bani mărunţi. Să fie pentru orice eventualitate. Dracul nu doarme niciodată, dar cu dolari în America poţi obţine orice.

— Camarade Dasch, puteţi porni prima grupă. Ernst Burger, Heinrich Heinck, Richard Quirin. Voi patru veţi forma primul convoi.

— *Jawohl, Herr Leutnant!*

— Grupa a doua: comandant Eduard Kerling, apoi Hermann Neubauer, Werner Thiel, Herbert Haupt. Plecaţi cu „Mercedesul". Poate ne revedem şi la Paris, dar la Lorient cu siguranţă.

Pe dinăuntru, clădirea de pe malul lui Quenzsee seamănă cu locuinţa unui patrician, dar pe dinafară arată ca

o cazarmă. Pe poartă ies niște mașini mari. Bărbații care le ocupă au de făcut un drum foarte lung. Poate cel mai lung drum făcut de un spion în cel de-al doilea război mondial. Mai întîi Berlin — Hannover — Duisburg — Bruxelles — Amiens — Rouen — Rennes — Lorient, un salt pînă la Paris, și apoi mai departe, în cealaltă emisferă.

Plecarea celor două grupe de sabotori naziști de la centrul de instructaj pentru spioni din Quenzgut, în apropierea Berlinului, s-a făcut din ordinul a doi amirali : Canaris și Dönitz. Autorul planului însă a fost Hitler.

În ianuarie 1942, șeful Abwehrului, Canaris, a fost chemat în „Vizuina lupului", în inexpugnabilul bîrlog subteran din beton armat al lui Hitler, situat pe teritoriul polonez, în regiunea lacurilor mazuriene. Nu era o vizită tocmai plăcută. Hitler era nemulțumit de munca serviciului secret și de aceea a născocit niște planuri fantastice de incursiune a unor grupe de sabotaj. Menirea lor era să semene panică în rîndurile opiniei publice americane, astfel încît în fața supraoamenilor naziști să tremure și locuitorii S.U.A. Statele Unite intraseră în război, și germanii nu aveau nici o organizație de spionaj pe teritoriul acestei țări, numai niște legături fără însemnătate prin Mexic și Argentina.

Hitler suferea de grandomanie. Nu putea suporta ideea că o țară aflată în război cu cel de-al treilea Reich nu cunoaște acel sentiment de groază de care sînt cuprinse orașele germane bombardate. Führerul nu discută nici cu cei mai apropiați consilieri ai lui, specialiști în acest domeniu, el singur este în măsură să cunoască cel mai bine situația. Abwehrul nazist are alte informații cu privire la țara de peste ocean, dar Hitler afirmă categoric că pe teritoriul Statelor Unite se pot realiza minuni în materie de sabotaj. Vor teroriza pe locuitorii tuturor celor patruzeci și opt de state, vor provoca distrugeri, vor crea o stare de nesiguranță tuturor celor 170 000 000 de americani. Zilnic le vor aminti că ghearele Reichului nazist pot ajunge și în cealaltă jumătate a lumii. În S.U.A. există mulți americani de origine germană. Aceștia nu au uitat ce datorie au față de patrie. Și, desigur, nu așteaptă decît un prilej ca să arunce

în aer uzinele de avioane americane. Distrugînd uzinele, vom apăra orașele germane.

Amiralul Canaris a bătut din călcîie și, plecînd din castelul subteran al lui Hitler, s-a întors în biroul său de pe Tirpitzufer din Berlin. Aici se aflau trei secții ale Abwehrului. Prima avea ca misiune obținerea informațiilor despre potențialul militar al armatelor inamice și stabilirea legăturii prin radio cu agenții. În sarcina ei intra și recuzita tehnică de spionaj. De mai mulți ani, această secție era condusă de colonelul Pieckenbrock. A doua secție organiza acțiunile de sabotaj pe teritoriile dușmane și se ocupa de așa-numitul război psihologic. Secția era condusă de generalul Lahousen. A treia secție, aflată sub conducerea colonelului Bentivegni (curînd avansat la gradul de general), se ocupa de contraspionaj și de tot ce ținea de el, potrivit normelor naziste: cenzura, agenții secreți, difuzarea unor știri false menite să dezinformeze spionii inamici.

Lahousen primește ordinul lui Hitler. Trebuie să studieze posibilitățile, să propună o schemă organizatorică, să găsească în Statele Unite oameni de încredere care să poată trece neobservați, într-un cuvînt din pămînt, din iarbă verde să scoată o organizație teroristă în fața căreia să tremure de groază toți americanii.

Lahousen își are, bineînțeles, specialiștii lui. Cum se întoarce de la consfătuire, îl cheamă la el pe specialistul în problemele americane, căpitanul Astor, căruia îi dă sarcini concrete. Trebuie să colaboreze cu referenții pentru cercetarea străinătății. Ei dispun de o cartotecă specială, în care sînt înregistrați germanii ce locuiesc în străinătate cu caracterizările respective. În arhivă se găsesc planurile orașelor americane și fotografiile centrelor strategice. Experții cunosc punctele vulnerabile ale industriei de război americane, îți pot spune pe dinafară nodurile importante de cale ferată, stațiile de triaj mai mari, uzinele electrice etc.

Dr. Astor a mai primit o misiune, evident cu mult mai grea. Trebuia să găsească oameni care pot deveni niște buni agenți, spioni, sabotori și teroriști. Cine? Gangsteri, criminali, desperați, patrioți fanatici sau ucigași plătiți?

Nici amiralul Canaris, nici Lahousen nu bănuiau că într-un timp atît de scurt vor putea duce la îndeplinire această parte a ordinului lui Hitler. Şi totuşi, în mai puţin de două săptămîni după începerea cercetărilor, pe scenă a apărut viitorul regizor al acestei aventuroase operaţii, locotenentul Walter Kappe.

A intrat înăuntru, a luat poziţie de drepţi şi i-a dat drumul. A aflat despre dorinţa lui Hitler, el are relaţii suspuse în aparatul de partid, precum şi numeroase cunoştinţe printre germanii americani, care au ajuns în urmă cu cîteva luni în Statele Unite. Are camarazi capabili şi hotărîţi, în stare să-şi dea şi viaţa pentru a îndeplini un ordin al führerului.

Locotenentul Kappe are pregătită nu numai introducerea, care, din primul moment, descreţeşte frunţile auditorilor săi, dar le prezintă toate amănuntele unui plan, cu precizie elaborat, de terorizare a Americii, înşiră numele oamenilor de încredere care pot fi selecţionaţi pentru această misiune curajoasă şi eroică, cunoaşte alţii care vor putea da o mînă de ajutor în America, jonglează cu nume, cu adrese : ştie tot, se descurcă în toate, fiecare dintre oamenii lui ar putea lucra neobservat, fiindcă este în aceeaşi măsură american ca şi german.

Şefii se uită miraţi şi buimăciţi la omul acesta înflăcărat, care s-a dezlănţuit. Ei se îndoiesc de succesul unei expediţii fanteziste peste ocean, dar bărbatul cu grumaz de taur, care-şi plimbă privirile dure de la unul la altul, le face adevărate exhibiţii verbale, menite să-i convingă că totul se poate rezolva foarte simplu. Este de ajuns să primească aprobarea, şi el va face tot ce este necesar şi aici, şi la celălalt capăt al lumii. A căzut din cer ca un vrăjitor, are relaţii în cele mai înalte cercuri, îi cunoaşte pe toţi ofiţerii de la Cartierul general, consilierul lui Hitler în problemele maritime este un fost coleg al lui de şcoală. Va apela la el, şi acesta va procura cîteva submarine şi va obţine acordul amiralului Dönitz pentru acţiune.

Kappe este dispus să organizeze, să instruiască agenţii şi să le dea indicaţiile cuvenite. La început va trimite în S.U.A. numai cîţiva oameni, să zicem trei-patru grupe de sabotaj, în timpul acesta va instrui altele, apoi va pleca şi

el în Statele Unite şi va organiza operaţia pe frontul secret direct din prima linie.

E un fanatic, dar un adevărat specialist în felul lui în acţiunea proiectată. A trăit în America şi şi-a cîştigat mari merite în activitatea de diversionist. A făcut parte dintre cei care au pus pe picioare Organizaţia Teutonia din Chicago şi Bundul germano-american în deceniul al 4-lea. În 1937, din motive de securitate, s-a întors în Germania, a devenit membru al serviciului secret şi, bineînţeles, specialist în problemele americane.

Nici Canaris, nici Lahousen nu credeau în succesul acestei aventuri de spionaj, care ulterior a intrat în istoria operaţiilor secrete ale celui de-al doilea război mondial sub numele de operaţia Pastorius. Hitler a hotărît, locotenentul Kappe a organizat şi lor nu le-a rămas altceva de făcut decît să vegheze ca acţiunea să fie cît mai rapid pusă în aplicare.

Amiralul Dönitz şi-a dat aprobarea, a promis cele mai bune submarine şi cei mai încercaţi căpitani. Dar a stipulat o condiţie : agenţii cu care unităţile maritime vor porni în lunga şi primejdioasa călătorie prin apele inamice să fie spioni de prima clasă, bine instruiţi, pregătiţi şi cu experienţa necesară.

A început selecţionarea. N-a fost o operaţie prea dificilă. În efectivul Abwehrului nazist nu se găseau prea mulţi oameni care să poată fi luaţi drept americani.

Din jurnalul de zi al Abwehrului, secţia a II-a:

7.IV.1942

Pregătirile în vederea acţiunii Pastorius avansează. Sîntem în posesia acordului fundamental al Înaltului comandament al marinei militare. Submarinele vor debarca pe ţărmul nord-american aproximativ zece agenţi. Planul urmăreşte să dea o lovitură puternică economiei S.U.A. şi să provoace daune industriei de aluminiu prin acţiuni de sabotaj.

Printre cei mai buni oameni aleşi de Kappe se numără Georg Dasch. Poate cam bătrîn pentru obositorul drum peste ocean, căci vîrsta de 38 de ani nu era cea mai indicată pentru o acţiune atît de grea, dar, judecînd după toate faptele lui, era foarte capabil. Cîţiva ani a lucrat în

secția de radiocomunicații din Ministerul Afacerilor Externe și întrunea și condiția unui trecut petrecut în America. A trăit mai mult timp în Statele Unite și în 1937 a putut, în sfîrșit, să devină cetățean american. Dar s-a hotărît să se întoarcă în Germania. Aici, la Berlin, a avut posibilitatea de a-și dovedi pe față dragostea cuvenită pentru cel de-al treilea Reich.

Al doilea personaj principal din această acțiune era Karl Burger. Născut la 1 septembrie 1905 la Augsburg, a fost membru al NSDAP (partidul nazist) din 1923, a participat și la marșul de la München, a nimerit la închisoare, după aceea a luat parte la luptele separatiste din Pirmasens, l-a nimerit o schijă a unei grenade și, în timpul luptelor electorale din 1924, a fost din nou rănit.

Fiind urmărit de autorități, a fost nevoit să plece în America. Acolo, din februarie 1927 pînă în iunie 1931 a lucrat ca muncitor, inginer și reporter în Milwaukee și în alte orașe, a colindat tot teritoriul Statelor Unite, din iunie pînă în decembrie 1931 a servit voluntar în Regimentul 125 al Diviziei 32 din Garda națională americană, care a lichidat tulburările din Vestul mijlociu al S.U.A. Era cetățean american, dar în 1933 s-a întors în Germania. A intrat din nou în partidul lui Hitler și a ajuns în comandamentul S.A. A ocupat diferite funcții importante în partid. La 4 martie 1940 a fost însă arestat pentru o ieșire care în acte a fost calificată ca „dăunătoare partidului". A stat la închisoare mai bine de un an. După aceea a fost grațiat și trecut în cadrul Abwehrului ca să arate ce știe. Acum i se dădea prilejul să-și recîștige reputația pierdută.

Georg Dasch era conducătorul primei grupe de patru oameni. Conducătorul celei de-a doua grupe a fost numit Kerling. Fiecare din membrii acestor grupe reprezentative pregătite pentru acțiunea de peste ocean trecuse prin centrul de instructaj pentru spioni, primind cea mai serioasă pregătire pe care și-o poate dori un agent. Au învățat toate trucurile tehnicii moderne de sabotaj, li s-a arătat cum trebuie să lucreze cu stațiile de emisie pe unde scurte și cu scrisul secret, au fost introduși în tainele ultimelor noutăți în materie de codificare, și-au însușit folosirea materialelor fotografice. Toți au învățat să facă și să descifreze

microfilme, o noutate a spionajului nazist care în acea perioadă i-a dat pentru scurtă vreme superioritatea în tehnica spionajului.

Paul Lewerkuehn, unul din conducătorii Abwehrului, cunoştea secretul „şcolii de lîngă lac", adică al centrului de instructaj din Quenzgut, din apropierea Berlinului. „Această tabără de instruire, mică, dar exemplar organizată, este situată într-un cadru idilic pe malul lui Quenzsee, în apropiere de Brandenburg. În afară de clădirile unde erau cazaţi elevii şi în afară de sălile de studiu, în aria terenurilor de tir se aflau felurite porţiuni de pod instalate pe teren, construcţii din lemn şi oţel, căi ferate improvizate şi alte obiecte pentru experienţe. Elevii învăţau aici să se apropie de santinele, atacîndu-le prin surprindere, şi să aşeze cu pricepere încărcăturile de exploziv. În afara clădirii mai era un mic laborator, săli de conferinţe şi o sală pentru sport".

Aici au fost instruiţi cei opt bărbaţi care, îmbarcaţi în automobile civile, se îndreptau spre graniţele franceze. Învăţătura lor nu s-a încheiat în clădirea şcolii din Quenzgut. După ce dresura în spatele gardului şcolii s-a terminat, au fost puşi să-şi demonstreze cunoştinţele pe teren. Trebuiau să pătrundă neobservaţi în întreprinderile industriale naziste din împrejurimile Berlinului, păzite cu atîta străşnicie, şi să săvîrşească acolo acţiuni de sabotaj. Totul pînă la cel mai mic amănunt, numai că nu aprindeau explozivul. Explozia era simulată. Toţi au luat bacalaureatul de gangsteri cu nota zece.

Din jurnalul Abwehrului nazist, secţia a II-a:

12.V.1942

Agenţii desemnaţi să acţioneze în cadrul operaţiei Pastorius au cercetat de cîteva ori ecluzele şi uzinele de aluminiu ca să capete experienţă în vederea activităţii pe care urmează s-o desfăşoare în S.U.A.

În decurs de trei săptămîni au devenit nişte criminali desăvîrşiţi. Ştiau să tragă într-un transformator, ştiau să atace un obiectiv supravegheat, într-un cuvînt erau la înălţime. Meritau pe deplin un concediu. Avînd în vedere

faimoasa suspiciune germană şi neîncrederea manifestată chiar şi de cei mai mari şefi unii faţă de alţii, este greu de explicat cum a fost cu putinţă să li se dea un concediu de zece zile, cînd fiecare dintre ei ştia foarte bine ce va fi pus să facă.

Sabotorii s-au dus acasă la familiile lor, s-au întîlnit cu cine au vrut, nimeni nu i-a controlat încotro merg şi cu cine stau de vorbă. Li s-a spus doar să nu pomenească nimic despre misiunea lor. Teama de consecinţele posibile era, pare-se, în Germania acelor ani unul dintre factorii politici esenţiali. După cît se ştie, nici unul dintre ei nu a încercat să trădeze planul secret cu privire la operaţia Pastorius.

După cele zece zile de concediu s-au întîlnit cu toţii la Berlin la o firmă de pe Rankerstrasse, care, pe uşa de la intrare, avea o tăbliţă absolut anodină: „Schriftleitung Kaukasus". Era o clădire berlineză obişnuită, spaţioasă, cu un coridor lung, de unde duceau uşi la toate încăperile, şi o sală de aşteptare cu o sobă prin care puteau fi interceptate toate convorbirile.

Acolo au fost instalaţi, acolo au primit de la marina militară uniforme şi haine civile, documente şi tot ce trebuie să aibă orice american obişnuit, precum şi instrucţiuni. Banii urmau să-i folosească pentru a se instala în S.U.A., a-şi găsi locuinţă, un post şi prietene. Burger va deschide un atelier de desen pentru reclame, care avea să fie un loc foarte discret de întîlnire pentru toţi. Membrii grupelor au primit plicuri conţinînd acte din care reieşea limpede că nu au părăsit în ultimul timp Statele Unite, ştampilele de pe plicuri trebuind să servească drept confirmare oficială.

În tot timpul cît au stat în clădirea de pe Rankerstrasse n-au avut altă misiune decît să-şi înveţe fiecare pe dinafară noua biografie. Au primit-o scrisă la maşină şi, înainte de plecare, au fost supuşi unui examen.

Pe coridorul casei de pe Rankerstrasse se aflau nişte lăzi grele, etanşe, care conţineau aparatura de sabotaj pregătită de specialiştii Abwehrului. La fiecare ladă era ataşată o lopată. Li s-a indicat că lăzile nu trebuie să le ia de la început cu ei. Mai întîi să le îngroape şi numai după

ce își vor fi aranjat situația să se întoarcă după ele la locul unde le-au îngropat.

Cu greu poate fi explicată lipsa de prevedere vădită de Abwehrul nazist cînd a făcut pregătirile în vederea operației Pastorius. În ajunul zilei cînd urmau să treacă granița în Franța, toți participanții la expediție au fost invitați seara la un local din apropierea grădinii zoologice din Berlin — „Café am Zoo", un restaurant cunoscut și foarte frecventat, situat în centrul animat al orașului. Abwehrul le-a organizat acolo agenților o seară de adio.

Locotenentul Kappe a ținut o cuvîntare lungă, amintind că acțiunea a fost botezată după numele lui Franz Daniel Pastorius, unul dintre primii emigranți germani în America. Naziștilor le plăceau cuvîntările sforăitoare. Locotenentul Kappe a băut și în cinstea lui Hitler și a răsturnat realitatea și logica, dintr-o acțiune piraterească făcînd o expediție sfîntă și întorcînd-o în așa fel, încît reieșea că, de fapt, germanii au adus în America civilizația, odată cu ordinea și spiritul de organizare. Pentru tot ce au și pentru tot ce înseamnă ele, Statele Unite ar trebui să fie recunoscătoare numai și numai Germaniei. Dar care le-a fost mulțumirea? De două ori într-o singură generație pornesc război împotriva ei...! De aceea, cei aleși de conducători și împuterniciți de întregul popor duc pe țărmul Lumii Noi nu daruri, ci bombe, ca să afle nerecunoscătoarea Americă cine sînt germanii.

După Thorwald, care vorbește despre această împrejurare în comunicarea lui cu privire la acțiunea Pastorius, beția s-a terminat aproape cu un scandal. Georg Dasch a întrecut măsura cu băutura și a avut o comportare destul de deplasată, strigînd în gura mare că se bucură de pe acum la gîndul unui whisky american ca lumea și a unor biftecuri mari cît palma. Thorwald mai arată că serviciul de contraspionaj al aliaților habar n-a avut de acțiune. Germanii au mai făcut și alte gafe de necrezut, dar nimeni n-a observat nimic.

În dimineața care a urmat după cheful de la „Café am Zoo", cele două limuzine mari au trecut granița franceză. Un autocamion a transportat la Paris lăzile cu materiale. Sabotorii au fost cazați la „Hôtel des Deux Mondes",

pe rue de l'Opéra. Clădirea era ocupată de germani. Toți locatarii erau ofițeri ai secțiilor speciale și avînd, desigur, misiuni speciale. Sabotorii au mai organizat o petrecere, s-au lăudat că buzunarele li-s doldora de dolari, unul dintre ei și-a controlat chiar cu acest prilej banii și a descoperit că în buzunar s-au amestecat și cîteva bancnote de dolari est-asiatici, fabricați în Japonia. Dacă ar fi plătit cu ei în America, neatenția celor care l-au pregătit pentru drum l-ar fi putut costa capul.

În noaptea aceea, la „Boxer Bar", Dasch și companionii lui au vorbit un timp în limba germană și apoi în engleză, lucru care nu prea era recomandat unor bărbați îmbrăcați în uniformele marinei militare germane. Schmidt (al nouălea din cei aleși, care, pînă la urmă, din motive de boală, nici n-a mai plecat) și-a adus fete în cameră și n-a vrut să le plătească. A ieșit un scandal care a ridicat tot hotelul în picioare și a trebuit să vină personalul să facă ordine, în care timp femeile de serviciu și portarii francezi au putut vedea în camere niște lăzi surprinzător de mari cu lopeți montate pe capace.

Dar nici de data aceasta nu s-a întîmplat nimic. Dimineața, grupa lui Dasch a plecat spre portul militar Lorient. Acolo, cei patru sabotori au fost cazați la hotelul „Jour de Rêve", unde au așteptat o zi întreagă pentru a fi transportați la baza submarinelor. Prima constatare neplăcută a făcut-o Richard Quirin. Poate din plictiseală, poate din curiozitate, a descusut cureaua căptușită cu dolari și a văzut că suma este mult mai mică decît cea menționată în chitanța de primire pe care o semnase la Berlin.

Din jurnalul Abwehrului nazist, secția a II-a:

29.V.1942

În zilele de 26 și 28.V.1942, cele două grupe însărcinate cu operația Pastorius s-au îmbarcat, fiecare pe cîte un submarin, pe coasta de vest a Franței. Unul dintre agenți nu a putut pleca, deoarece s-a îmbolnăvit subit. Pînă la urmă, agenții plecați pentru efectuarea acțiunii Pastorius sînt în număr de opt.

La baza submarinelor din Lorient, totul era pregătit. La bordul primului submarin s-a îmbarcat grupa lui Dasch.

Marinarii au încărcat lăzile cu explozivi, care conţineau bombe mici în formă de stilouri, dinamită sub forma unor bucăţi ce păreau a fi de cărbune, mecanisme cu ceas, un aparataj complet.

Grupa lui Dasch trebuia să arunce în aer uriaşa uzină de aluminiu care aparţinea concernului Aluminium Company of America, din Alcoa, statul Tennessee, după aceea o altă uzină de aluminiu din East St. Louis, statul Illinois, o serie de baraje de pe rîul Ohio, în statul Kentucky, de la Pittsburgh pînă la Louisville.

Grupa lui Kerling se specializase în distrugerea căilor ferate. Şi pe acest lucru s-au bazat la întocmirea planurilor lor. Dacă ar fi reuşit să-şi ducă la îndeplinire fie şi numai în parte planul, le-ar fi creat mari greutăţi americanilor. Într-un cuvînt, ar fi răsturnat tot traficul pe căile ferate americane. Şi-au ales următoarele obiective: Pennsylvania Railroad Station, în Newark, podul de cale ferată Hell-Gate, care duce peste East River spre New York, calea ferată Chesapeake and Ohio Railroad şi altele.

Diversioniştii îşi pregătiseră recuzită specială, care urma să fie lăsată în locurile unde se săvîrşeau sabotajele, ca o carte de vizită, pentru ca şi un neiniţiat să înţeleagă de la prima vedere cine este autorul calamităţii respective. Sabotorii trebuiau să răspîndească în rîndurile americanilor spaima şi groaza în faţa atotputerniciei naziştilor germani. În tot acest timp, cele două grupe aveau să rămînă anonime. Dar, adeseori, viaţa regizează după bunul ei plac chiar şi cel mai bine pregătit scenariu.

În curînd va fi miezul nopţii. Ţărmul Long Island-ului, la cîţiva kilometri de Amagansett, 13 iunie. În zare, un zid de ceaţă. Căpitanul submarinului german „U-202" (care, după unele surse, se mai numea şi „Innsbruck") priveşte din turelă, în dorinţa de a întrezări măcar umbra ţărmului american. Maşinile şi-au încetinit la maximum viteza, ţigara netedă de oţel mai înaintează un pas.

— *Halt! Maschinen abstellen...!* [1]

Au ajuns. Submarinul s-a oprit la nivelul apei, la o distanţă de aproximativ 500 de metri de ţărmul american.

[1] — Staţi! Opriţi maşinile...! — *Nota trad.*

Marinarii umflă barca de cauciuc. Patru bărbaţi îmbrăcaţi în combinezoane impermeabile execută, pas cu pas, scena repetată de multe ori, la mare depărtare de aici. Alunecă pe burtă pe suprafaţa netedă a submarinului, se instalează în barcă. Din submarin ies la suprafaţă şi patru lăzi etanşe. Vîslele şi barca se pun în mişcare.

Au depăşit valul care izbeşte cu furie ţărmul. Pămîntul trebuie să fie foarte aproape. Dar încă nu se vede. Pluteşte o ceaţă densă ca laptele.

— Pămînt !...

Fîşia aceea mai întunecată este ţărmul american.

Au sărit. Se poticnesc. Sînt uzi pînă la piele. Valul care loveşte ţărmul are forţa unui buldozer. Îi trage mereu înapoi. Şi marinarii care-i conduc sînt ca buimaci, ei urmează să se înapoieze cu barca la submarin. Barca s-a răsturnat. Au luat apă. Vîslele au fost duse de apă. Nu le-a rămas decît una singură, cea de rezervă.

Acum cei patru se dezbracă. Jos uniformele. Trebuie să dispară tot ce ar putea aminti de Germania, de război sau de soldaţi. După aceea, pe plajă, nu departe de Amagansett, patru civili puţin cam speriaţi se străduie să sape patru gropi în nisip. Nu reuşesc. Poate fiindcă este prea întuneric, poate fiindcă sînt prea tulburaţi.

Din acest moment, Richard Quirin este mister Quintas din Chicago, un vechi băştinaş care nu şi-a părăsit niciodată ţara. Heinck s-a preschimbat în Henry Keynor, de origine lituanian. Nu vorbeşte ca lumea englezeşte, deşi a venit în America de cînd avea doi ani. Şi Georg Dasch are alt nume — John Davis. Numai Burger a rămas mai departe Burger, cetăţean al Statelor Unite.

Lăzile închise etanş au dispărut, în sfîrşit, sub nisip. Şi marinarii au scos-o la capăt cu barca. Au evacuat apa, s-au urcat şi au încercat să se depărteze de ţărm. Valul înspumat care lovea ţărmul s-a prăvălit din nou peste barcă.

În Amagansett se găseşte un post de pază a coastei al marinei americane. John Cullen iese pe terasa postului de pază, îşi ridică gulerul şi se duce să dea o raită. Are 24 de ani. Despre spioni şi despre război nu ştie el prea multe lucruri. Nici armă nu are. La ce bun ? Cu arma se trage pe front, aici sînt la celălalt capăt al lumii. Aici este de

ajuns o lanternă pentru întuneric. Şi nici asta nu-i de prea mare folos pe o ceaţă atît de deasă. A ajuns pe plajă, dar nu se vede nici la doi paşi.

Georg Dasch a observat lumina care se apropia. S-a uitat împrejur. Marinarii germani se mai luptau cu barca şi cu valul care lovea ţărmul. Şi-a dat seama că vizitatorul nocturn nu-i va putea vedea. Oricine ar fi fost el, n-o să-i treacă prin minte că, la cîteva sute de metri de aici, a ancorat un submarin german.

Porneşte grăbit în întîmpinarea luminii. John Cullen l-a zărit şi el.

— Stai !

Agentul german s-a oprit docil. Omul cu lumina s-a apropiat. Georg Dasch a băgat de seamă că poartă uniformă de marinar şi şi-a dat seama de primejdie.

— Cine sînteţi şi ce faceţi aici noaptea ? — îl întreabă John Cullen pe un ton aspru.

Georg Dasch a răsuflat uşurat. Tinerelul ăsta n-a observat nimic. Nu ştie nimic precis. De aceea începe să-i spună o poveste, cum că s-a rătăcit în ceaţă cu prietenii lui pescari, că au eşuat cu barca pe un dîmb de nisip şi trebuie să aştepte pînă dimineaţa, cînd vîntul va risipi ceaţa şi vor putea scoate barca din nisip.

— Am ieşit din East Hampton şi trebuia să ne îndreptăm spre Montauk Point. Dar ceaţa asta e neagră ca un mormînt...

— Ştiţi unde vă aflaţi ? La o bună distanţă de Montauk Point. La cel puţin cinci mile. Acolo este Amagansett.

Georg Dasch stă pe gînduri. E ceaţă, de jur împrejur nici ţipenie de om, nici un strigăt n-ar putea străbate prin laptele ăsta alb. La Berlin li s-a dat o reţetă pentru asemenea cazuri : îl ademenesc pe tînăr mai aproape de mare, îi vor spune că vor să-i arate în ce parte li s-a împotmolit barca, îi dau un brînci şi apoi îl ţin puţin sub apă sau îl lovesc, este de ajuns o singură lovitură aşa cum au fost învăţaţi la Quenzgut şi gata, scăpăm de orice pericol. Îl urcă pe tînăr în barcă şi-l trimit căpitanului pe submarin. Dacă mai suflă, i se pun cătuşele şi-l duc la Wilhelmshaven. Gestapoul va şti ce are de făcut cu el.

Nu și-a dus planul la îndeplinire. A pornit-o alături de marinarul american, care-i lumina din cînd în cînd fața cu lanterna. Înainta cu el pe plajă, depărtîndu-se tot mai mult de mare. Tînărul i-a spus că pînă la ivirea zorilor mai e de așteptat și n-are rost să stea aici, în nisipul umed, pe o ceață ca asta. Mai bine să dea un semnal camarazilor lui de pe vas și să meargă cu el la postul de pază. Acolo este cald, au și un fotoliu-balansoar, unde ar putea trage un pui de somn.

Dasch încuviința și-l urma ca un automat. Apoi și-a revenit, și-a dat seama că un astfel de martor ar putea fi introdus în planul lui și a început să-l ia altfel pe Cullen. S-ar fi zis că vorbele lui ascund o intenție premeditată.

S-a oprit. L-a apucat pe tînăr de braț și, încruntîndu-se ca să-l înspăimînte, i-a spus:

— Băiete, tu să nu iei seama la ce se întîmplă aici. N-ai nici un amestec în toate astea și, de altfel, ți-ar fi și foarte greu să înțelegi. Du-te frumușel acasă și uită că ne-am întîlnit. Ia aici și niște dolari ca să ai cu ce să-ți înec mustrările de conștiință. Mîine să te duci la bar și să bei în sănătatea unui om bun. Și ține minte chipul meu. S-ar putea să ne mai întîlnim vreodată. Poate la Washington.

Despre desfășurarea ulterioară a acestei întîlniri nocturne se cunosc mai multe versiuni, fiecare dintre ele fiind verosimilă, dar nici una neputînd fi admisă fără rezerve. Nici mai tîrziu ancheta nu a dus la o unitate de păreri. Declarațiile participanților la această întîlnire se contraziceau între ele.

Unii pretind că la început John Cullen nu a vrut să ia banii. A protestat și a început să pună întrebări. Poate i-a luat mai tîrziu. Era nevoie de argumente mai convingătoare. În acel moment, Burger venea în fugă spre Dasch, nu bănuia că nu este singur și i-a strigat de departe ceva în limba germană.

Georg Dasch a sărit la el și i-a astupat gura cu palma. Era prea tîrziu. Deși tînăr și fără experiență, atîta minte avea și John Cullen încît să-și dea seama despre ce este vorba. A schimbat tactica întrucît nu știa cîți germani pot fi ascunși în ceață.

De aceea a luat banii oferiți de Dasch și la despărțire, pentru mai multă siguranță, chiar el, din proprie inițiativă, le-a spus că nu s-au văzut niciodată, nu știe nimic și în noaptea asta nici n-a fost aici și n-a observat absolut nimic care să merite să fie anunțat. După aceea s-a întors pe călcîie și a dispărut înghițit de ceață. Dasch a luat-o înapoi pe plajă și le-a spus celor trei colegi ai săi că totul este în ordine, căci doar sînt în America, unde cu dolari se poate obține orice.

John Cullen a alergat la post, i-a trezit pe ceilalți patru care erau de serviciu în noaptea aceea, și-au luat puștile și au plecat din nou prin ceață. Nu l-au mai găsit nici pe Georg Dasch, nici grupa lui, nici barca de cauciuc. Doar o clipă li s-a părut că de undeva, de departe, se aude un zgomot de motoare. Motoare puternice de vas, cum nu ar fi putut avea o barcă de pescari rătăcită.

După încheierea cu succes a acțiunii, submarinul nazist „U-202" s-a depărtat de țărmul american și a pornit-o înapoi spre patrie. Căpitanul a avut noroc. Viața i-a atîrnat de un fir de păr. Printr-o simplă întîmplare, în ceață, „U-202" a nimerit pe dîmbul de nisip cu o oră înainte de flux. Apoi, fluxul a ridicat submarinul și căpitanul a putut da ordinul.: „Cu toată viteza înainte!"

Din jurnalul Abwehrului german, secția a II-a:

Conform înștiințării Comandamentului suprem al forțelor maritime, căpitanul unuia din submarinele afectate acțiunii Pastorius a anunțat telegrafic că în noaptea de 13 spre 14 iunie grupa alcătuită din patru oameni a fost debarcată la locul stabilit, Long Island, în apropiere de East Hampton, statul New York.

Nu au debarcat la locul stabilit și tocmai această împrejurare a marcat începutul sfîrșitului lor. Vîntul de dimineață a risipit ceața. Patrula de coastă din clădirea postului de pază și-a reluat căutările. Pe plajă a găsit o cutie de țigări germane „Overstolz", o sticlă cu rachiu cu eticheta germană „Echter Weinbrand" (tescovină veritabilă), o bluză de marinar azvîrlită și patru lăzi etanșe, îngropate de mîntuială în nisip.

John Cullen s-a întors la post să ia un jeep. Au încărcat prada şi s-au dus la comandament. Acolo au descoperit că lăzile de tablă conţin material pentru sabotaje, explozivi, mecanisme cu ceas şi accesorii pentru staţii de emisie. Unele bombe incendiare purtau marca firmei şi adresa producătorului: Berlin-Spandau şi Berlin-Tegel. Acum nu mai începăea nici o îndoială că pe ţărm, pe Long Island, în noaptea ceţoasă au debarcat nişte diversionişti inamici.

Americanii nu uitaseră acţiunile de sabotaj săvîrşite de germani în primul război mondial. Atunci, prin exploziile provocate, au fost scoase din funcţiune cîteva fabrici importante. Sabotorii au avariat linii ferate, au dezorganizat transporturile, fapte care au avut repercusiuni adînci asupra vieţii cotidiene. Sentimentul cetăţenilor americani că, în faţa duşmanului, nu pot fi siguri nici în propria lor ţară devenea tot mai puternic. Această nesiguranţă a influenţat nemijlocit şi opinia publică.

Era ora două şi jumătate cînd agenţii au ieşit, în sfîrşit, la drum. Din depărtare au auzit un lătrat. Prin apropiere trebuia să fie un sat. Şi-au dat seama că n-au debarcat la locul prevăzut în planul de la Berlin. Şi-au mai dat seama că pînă dimineaţa trebuie să se depărteze cît mai mult de postul de pază a coastei. Nu mai era mult pînă la ivirea zorilor.

Au ocolit postul de pază şi au mers mai departe pînă cînd au ajuns la o bifurcare a drumului. Un indicator le-a arătat direcţia: spre Amagansett. L-au găsit pe hartă. Apoi, luînd-o pe la periferie, prin întunericul care se retrăgea tot mai mult în faţa zilei ce se năştea, căutară linia care duce de la Amagansett la New York. Se temeau să circule pe străzi şi, de aceea, se urcară într-un autobuz. Apoi, timp de două ore, au mers de-a lungul terasamentului, uitîndu-se mereu împrejur ca să nu fie surprinşi de tren sau de vreun paznic. Merg într-una şi sînt tot mai nervoşi, pe măsură ce se face ziuă. Merg mecanic, fără să scoată un cuvînt.

Cînd se pomenesc în faţa clădirii gării, o gară mică, de periferie, cum sînt mii, încetinesc paşii şi, ca nişte marionete trase de sfori, se îndreaptă spre ghişeul de bilete. E aproximativ ora cinci dimineaţa şi peronul este încă gol.

Primii au sosit doi bărbaţi cu genţi de voiaj în mînă şi domnişoara de la casă. Dasch se aşază în faţa tabelului care indică mersul trenurilor şi citeşte încet. Apoi pe furiş se uită în stînga şi în dreapta, ar fi bucuros dacă ar putea să vadă şi la spate.

Ulterior, Ira Baker a declarat că a venit la serviciu cu douăzeci de minute înainte de plecarea primului tren, adică pe la şase fără un sfert. A deschis casa. De fereastruică s-a apropiat un bărbat slab, cu o faţă aspră şi antipatică şi a cumpărat bilete. Vorbea ca toată lumea, comportarea lui n-avea nimic deosebit. Nimic suspect nu i-a atras atenţia. Oamenii s-au urcat în tren o dată cu ceilalţi călători. Tremurau de frig fiindcă în dimineaţa aceea vremea era urîtă şi surprinzător de rece pentru luna iunie.

Washington. Cu cîteva clipe înainte de ora opt, în faţa clădirii Ministerului de Justiţie s-a oprit maşina directorului F.B.I.-ului, J. Edgar Hoover. Din ea a coborît un bărbat scund, rotofei, cu un cap rotund şi un nas de fost boxer şi s-a îndreptat grăbit spre lift. Nici nu s-a aşezat bine la birou, că a şi intrat Mr. Connelly, care avea de făcut o comunicare importantă. În urmă cu cîteva minute primise din partea comandantului postului de pază a coastei de la Amagansett o înştiinţare că, în noaptea aceea, între ora unu şi două, în raionul lui a debarcat un grup de străini suspecţi. Cînd s-a luminat de ziuă, oamenii lui au început să facă cercetări şi, după anumite obiecte găsite pe ţărm, au ajuns la concluzia că este, pare-se, vorba de nişte germani. La ţărm au ajuns cu o barcă mică. Dar probabil că au fost lăsaţi la apă de pe un vas mai mare. S-au apropiat de ţărmul american noaptea. Ar putea fi vorba de un submarin inamic. După flux, pe nisipul de pe ţărm s-au descoperit pete mari de ulei.

Au adus la cunoştinţă şi faptul că paznicul din serviciul de pază a coastei, John Cullen, în timpul rondului de noapte s-a întîlnit cu un bărbat suspect, care nu se deosebea de un american. Şi pronunţia, şi înfăţişarea bărbatului erau ca ale oricărui altuia şi se comporta ca şi cum ar fi avut de îndeplinit o misiune specială. Avea un fel ciudat de a vorbi. John Cullen a raportat cazul şefului său. Cînd s-a luminat de ziuă, s-au dus din nou pe ţărm şi,

cercetînd locul, au găsit obiectele menţionate în lista anexată. Nu încape nici o îndoială că provin din Germania.

Fără să stea pe gînduri, directorul F.B.I.-ului a luat o hotărîre. A ordonat starea de alarmă, toate unităţile să fie pregătite, să treacă imediat la acţiune şi tot ţărmul să fie cercetat cu grijă. Este puţin probabil ca aceştia să fie singurii germani şi singurele lăzi cu exploziv trimise de Hitler peste ocean. Patrule de coastă, unităţi de aviaţie, bărci rapide, totul a fost pus în mişcare cu un singur scop: depistarea germanilor suspecţi, care nu se deosebesc de americani şi Dumnezeu ştie unde pot fi.

Cîteva minute mai tîrziu, agenţiile F.B.I. de pe tot teritoriul Statelor Unite au primit ordin să pornească la acţiune. Din acel moment, toţi cei despre care se ştia că sînt adepţi ai nazismului se aflau sub o supraveghere discretă, dar susţinută. În dimineaţa aceea, sute de agenţi au pornit să controleze hotelurile, pensiunile şi casele în care se închiriau camere mobilate, întrucît se bănuia că acolo s-ar fi putut oploşi cei suspecţi. Dar nimeni nu-i ştia cum arată. Pe firele telexului a zburat descrierea lui Georg Dasch, dar era atît de vagă, încît s-ar fi potrivit tuturor bărbaţilor de statură mijlocie, nu prea graşi şi care nu par a fi prea bine dispuşi.

A doua grupă de sabotaj, aflată sub conducerea lui Kerling, a avut mai mult noroc. La 17 iunie, înainte de ivirea zorilor, au debarcat pe plajă la Ponte Vedra, în Florida. Au îngropat materialul în nisip şi s-au dus să-şi ia micul dejun. După aceea au aşteptat autobuzul, au plecat la Jacksonville, unde, fără nici o greutate, s-au instalat într-un hotel şi, în sfîrşit, după ce au navigat 16 zile, au dormit şi ei ca lumea, cu geamul deschis. Erau calmi, nu bănuiau ce ghinion au avut colegii lor. A doua zi, Kerling şi Thiel au plecat prin Cincinnati la New York, iar Haupt şi Neubauer, la Chicago.

Pat aşternut ca pentru o mireasă, draperie de pluş, în spatele uşii albe o cadă albă ca laptele, un liftboy negru cu zîmbet de porţelan şi un personal respectuos care

nu bate din călcîie la fiecare prilej şi nu ridică mîna pentru salutul arian. Burger intră în apartamentul de la etajul 17 al hotelului new-yorkez „Governor Clinton" ca într-o cuşcă. Ar fi normal să fie vesel, căci a nimerit direct în belşugul american, are bani cu nemiluita, ca Ford, nimeni nu-l suspectează, s-a înscris în cartea de oaspeţi şi portarul în uniformă de mareşal nici n-a clipit. Şi în general şi el şi Dasch sînt acum din nou în siguranţă şi nimănui nu i-ar fi trecut prin cap că înainte cu o seară se mai aflau la bordul unui submarin produs cu mai puţin de un an în urmă în Uzinele Krupp din Kiel.

În ajun, cînd au sosit în Jamaica[1], Dasch i-a chemat şi, de comun acord, au întocmit planul. Quirin şi Heinck au plecat înainte. Trebuiau să-şi găsească camere cu chirie undeva prin apropiere de Central Park.

Burger şi cu Dasch au plecat după cumpărături. Si-au schimbat hainele într-o cabină. Costumele vechi le-au dat la împachetat. După aceea s-au dus pe pod. S-au sprijinit de balustradă şi se uitau la apă, cel puţin aşa voiau să dea impresia. În realitate priveau în toate părţile şi pîndeau un moment cînd nu trece nimeni, ca să arunce, fără să fie observaţi, pachetele în apă. Dar pînă cînd au auzit plescăitul apei, li s-a părut o veşnicie.

Amîndoi şi-au cumpărat pantofi de piele cafeniu cu alb. După lungul post la care au fost supuşi în Germania, totul îi ispitea. Pantofii vechi i-au aruncat într-o ladă de gunoi. De-abia după aceea au mers la hotel şi şi-au reţinut camere. Burger a mai dat o fugă şi la Woolworth să cumpere un costum de baie. Nu se ştie ce i-a venit. Poate fiindcă avea în buzunar un capital suficient pentru a-şi cumpăra o casă, voia să se convingă că-şi poate permite şi mici capricii.

Geamantanul cu bani se afla în grija lui Dasch. Aveau în el peste 80 000 de dolari. Au discutat şi pînă la urmă au căzut de acord să-l ia cu ei jos. Dasch mai întîi l-a chemat pe Burger să meargă împreună la Rockefeller Center, la expoziţia unui oarecare pictor progresist. După aceea s-au întors la hotel, unde au intrat în restaurant. Planul lui

[1] Suburbie din New York. — *Nota trad.*

Dasch era pregătit în cele mai mici amănunte. Mai întîi i-a arătat lui Burger toate atracţiile Lumii Noi. A comandat o cină cu care nici primarului oraşului New York nu i-ar fi fost ruşine. Era într-o dispoziţie grozavă, făcea glume, juca rolul unui om de viaţă, fără griji, a cărui singură preocupare este să aleagă tot ce-i mai bun pe lista de bucate.

Cunoştea trecutul nazist al lui Burger, ştia toată povestea cu încurcăturile din pricina cărora a ajuns la închisoare. Şi tocmai pe el l-a ales pentru a-şi pune planul în aplicare. A aşteptat pînă şi-au băut aperitivul şi apoi a dat cărţile pe faţă. Burger nu mai era în stare să scoată nici un cuvînt. Nu putea să-şi exprime nici mirarea, nici indignarea, nu s-a opus în nici un fel. A tăcut, recunoscînd prin aceasta că se predă.

— Chiar astă seară chem F.B.I.-ul şi spun tot. Toate astea le-am plănuit încă de pe cînd eram la Quenzgut. De la început am socotit că această acţiune este lipsită de orice sens. N-am decît un singur cap şi n-am chef să-l bag într-o acţiune atît de prostească. Tu vei confirma că încă de la Berlin am pregătit această capitulare. Mai mult nici nu-ţi cer. Am făcut tot circul ăsta numai ca să ajungem aici. Dacă refuzi, chem imediat F.B.I.-ul şi te dau pe mîna lui. Cu frumoasa carieră pe care o ai în urma ta nu mai ieşi din închisoare pînă mori. Asta e ultima ta şansă.

Din sursele accesibile nu se poate afla cum a reacţionat naziştul Burger în faţa acestei întorsături neaşteptate. La procesul care a avut loc ulterior în faţa tribunalului a ieşit la iveală că a acceptat propunerea făcută de Dasch, dar nu fiindcă ar fi renunţat la convingerile lui naziste, ci fiindcă nu vedea altă ieşire. În desfăşurarea ulterioară a cazului Pastorius n-a avut decît un rol pasiv. Iniţiativa a luat-o Georg Dasch, actualmente John Davis.

În biroul new-yorkez al F.B.I.-ului din Lafayette Street, la 15 iulie, ora opt fără un sfert seara, Harold Brain stă şi se plictiseşte, ca de obicei. Serviciul de gardă nu e mare scofală. Ici-colo cîte un viol, un furt sau o spargere şi din cînd în cînd o sinucidere. Cînd sună telefonul, ridică receptorul cu un gest mecanic şi răspunde.

La capătul celălalt al firului se aude o voce emoționată. Bărbatul nu se bîlbîie, dimpotrivă, vorbește rar și accentuează fiecare cuvînt, de parcă și-ar fi pregătit dinainte toate frazele, de parcă le-ar fi învățat pe dinafară și acum le recită. Și tocmai acest ritm regulat, de mecanism bine pus la punct, în care îi ies din gură cuvintele trădează o încordare. Mister Pastorius ar dori să vorbească cu șeful. Harold Brain nu știe, de fapt, despre care șef este vorba, dar acum, la ora opt seara, el este aici singurul șef.

Mister Pastorius are o ezitare, parcă nu l-ar crede, apoi face din nou o pauză și Harold Brain, după cum și-a amintit mai tîrziu, a auzit în receptor o respirație precipitată. Dar după o clipă, în dialogul din faptul serii, partenerul lansează asupra polițistului new-yorkez o rafală de obuze de calibru greu. Pe țărmul Long Island-ului a fost debarcată o grupă de diversioniști germani care intenționau să arunce în aer uzinele americane. Mister Pastorius cunoaște acțiunea în toate detaliile, dar toate aceste lucruri vrea să le aducă la cunoștință, cu anumite condiții, lui Hoover, șeful F.B.I.-ului, personal. Peste două-trei zile va pleca la Washington și ar dori să fie primit de acesta. Este vorba de o comunicare ce poate salva America de la distrugere.

Harold Brain este un polițist obișnuit. Nu se lasă prea ușor păcălit. Are el destulă experiență cu nebunii și cu farsorii. E pățit cu zurbagiii care cheamă poliția la un cofetar, victimă a unui asasinat, și apoi, pitiți în vreun gang de pe strada lor, fac haz de mutra italianului care vinde un cornet de înghețată cu zeee cenți și răspunde nedumerit la interogatoriul polițiștilor veniți în grabă. Mister Pastorius este, desigur, și el un smintit, dar în alt fel. E obsedat de politică. Unul de felul Napoleonilor și Jeffersonilor care umplu spitalele de nebuni.

Bolnavilor mintali nu li se spune adevărul în față. Și, în nici un caz, la telefon. Un timp, Harold Brain încuviințează totul, după aceea îi ține numai isonul și, în cele din urmă, ascultă în tăcere ce i se spune. La început, din obișnuință, se apucase să completeze o declarație, după aceea însă a renunțat și tot timpul cît durează convorbirea desenează niște figuri cu capete mari de idioți.

Mister Pastorius continuă să vorbească. Tulburarea i-a trecut, și-a recăpătat deodată încrederea în sine, vrea să-l convingă pe Brain să cheme imediat Washingtonul și să-l anunțe la Hoover. Polițistul se mulțumește să mormăie ceva, un mormăit care nu înseamnă nici încuviințare, nici promisiune, de aceea Dasch, pentru mai multă siguranță, adaugă:

— Cred că se cuvine să vă atrag de acum atenția că trei dintre acești sabotori, Burger, Quintas și Henry Keynor, se plimbă prin New York. Burger locuiește la hotelul „Governor Clinton", ceilalți doi stau undeva prin apropiere de Central Park. În afară de aceștia, o altă grupă de sabotori a debarcat în Florida, nu știu exact unde. N-am fost de față. Așa că nu uitați să chemați imediat Washingtonul. Peste două-trei zile mă prezint la domnul Hoover.

Farfuriile zburătoare, omul invizibil se plimbă prin oraș, ieri noapte marțienii au răpit-o pe nevasta anticarului Cohen, iar acum, colac peste pupăză, o invazie germană în Statele Unite. Oamenii sînt plini de fantezie. Harold Brain este un polițist de nădejde, așa cum a reieșit și mai tîrziu la proces. La serviciu nu a comis niciodată vreo greșeală gravă, numai acum nu se știe unde i-a fost capul. A fost pur și simplu încredințat că omul de la telefon este un nebun și a aruncat hîrtiuța cu însemnări și cu figurile cu cap mare la coș. N-a dat nici un telefon la Washington. S-ar fi făcut de rîs.

Două zile mai tîrziu, la hotelul „Governor Clinton" au venit doi domni să-l caute pe John Davis. Portarul le-a spus că e plecat de două zile într-un voiaj, dar mister Burger se află în camera lui, Heinck și Quirin se întîlniseră în urmă cu două zile cu Dasch la locul dinainte stabilit și el îi chemase să vină astăzi la hotel. Îi spun toate astea lui Burger, exprimîndu-și mirarea că Dasch a plecat atît de repede.

Burger a trăit două zile de coșmar. Nervii i-au fost supuși la o foarte grea încercare. Nu se gîndește tot timpul decît la urmările pe care le va avea mărturisirea lui Dasch. Pînă la urmă este bucuros că nu mai este singur și le poate încredința și celor doi secretul. Le povestește tot. Dasch este

la Washington, unde, cu siguranţă, a trădat totul, poliţia poate să apară dintr-un moment în altul.

Reacţia lui Heinck şi Quirin, deşi tipic nemţească, nu se deosebeşte, totuşi, de cea a americanului Brain. Cei doi nu dau crezare spuselor lui Burger. Ei îşi explică totul în felul lor, raţionînd ca nişte nazişti disciplinaţi. Dasch, în calitatea lui de conducător de grupă, are, desigur, o misiune specială, de încredere. Drumul făcut la Washington este, fără îndoială, o manevră conspirativă. Vor aştepta un semnal din partea lui, ştie el bine ce face. Burger nu este în stare nici să explice, nici să nege. Se teme. Nu vrea să fie singur, de aceea se îmbracă şi pleacă cu ei din hotel.

În adîncul sufletului celor doi încolţeşte, totuşi, o îndoială. Pe stradă se uită în jurul lor să vadă dacă nu cumva sînt urmăriţi. Cînd se conving că în urma lor nu este nimeni, socot că presupunerea lor cu privire la misiunea secretă este întemeiată şi se asigură unul pe altul că totul este în cea mai perfectă ordine.

Georg Dasch a făcut pasul hotărîtor la 19 iunie 1942. De o zi era la Washington, unde se instalase la hotelul „Mayflower". La telefonul din cameră a format numărul direcţiei F.B.I.-ului. Se prezintă drept Franz Daniel Pastorius şi se referă la înştiinţarea făcută poliţiei din New York. Nu vrea să precizeze despre ce este vorba, dar subliniază: comunicarea este foarte importantă şi are un caracter strict confidenţial, de aceea nu o poate transmite decît directorului J. Edgar Hoover personal. De această comunicare depinde viaţa şi siguranţa Statelor Unite.

Domnişoara de la centrală îi dă legătura întîi cu un birou, apoi cu altul şi mister Pastorius repetă de fiecare dată: a fost anunţat, este vorba de o problemă importantă şi, dîndu-şi seama că se cuvine să fie ceva mai concret, precizează că este vorba despre debarcarea unor sabotori germani a căror misiune este să arunce în aer Clyolit Works din Philadelphia, Chesapeake and Ohio Works, ecluzele dintre Cincinnati şi St. Louis...

Mereu acelaşi cîntec. Nimeni nu-l crede. Toţi ezită să-i dea legătura cu directorul Hoover de la Federal Bureau of Investigations; este un domn prea mare ca să fie deranjat

pentru informațiile senzaționale ale unui oarecare domn Pastorius. Dar Dasch ține morțiș să ajungă la director. Își are planul lui și vrea să stipuleze anumite condiții speciale în care e dispus să dea informațiile. Știe că numai de la șeful F.B.I.-ului poate obține o garanție. De aceea se hotărăște să se ducă și să încerce să pătrundă în clădirea instituției federale.

În fața lui se aflau trei persoane: Conelly, Tain și Parr. L-au lăsat să vorbească. Conelly încuviința din cap. În același timp zîmbea condescendent, ceea ce nu era reacția cea mai potrivită la o comunicare atît de gravă. Cînd Dasch a terminat, l-a întrebat sever de unde știe că pe Long Island au debarcat agenți străini.

Dasch nu se așteptase să fie primit cu atîta neîncredere. Și-a scos batista și a pus-o pe masă. Le-a spus cum trebuie procedat ca să apară adresele notate cu o scriere secretă. Cei trei au rămas indiferenți. Nu sînt curioși să cunoască magicele formule chimice și pentru spălarea batistelor nu au timp, domnul să facă bine să se scoale și să se ducă frumușel acasă.

Pentru moment, Dasch e descumpănit, nu știe ce să facă, dar îi vine în minte o idee salvatoare. Deschide servieta și stivuiește pe masă, în fața lui Conelly, Tain și Parr, pachetele de dolari. Peste 80 000. Le spune că i-a primit la Berlin pentru cheltuială.

Așteaptă. De data asta par impresionați. Iau în mînă fiecare pachet, se uită la dolari, se încredințează că nu sînt falși. Privirile lor trec de la grămada de bani la omul din fața lor, care pretinde că se numește Pastorius.

Gestul lui i-a convins. Au chemat o stenodactilografă și i-au spus să se așeze la mașină. Au început să dicteze procesul-verbal.

— Numele dumneavoastră?

— John Georg Dasch.

— Unde v-ați născut?

— În Speyer, Germania.

Dasch dă declarația calm, fără să se poticnească, din cînd în cînd face cîte o pauză, îi dă timp fetei să scrie tot, lăsînd să se vadă că are o anumită practică în prezentarea biografiei. Subliniază, printre altele, că provine dintr-o familie

săracă, cu mulți copii și că de mic a trebuit să o ajute pe maică-sa, aducînd un ban în casă. Distribuia lapte pe la case. La nouăsprezece ani lucra pe lîngă unitățile de ocupație franceză ca translator, a plecat la Hamburg să caute de lucru, dar nu a găsit și de aceea în 1920 a plecat în Statele Unite. A pătruns în țară clandestin, fără aprobare. La început s-a angajat ca spălător de vase și boy la toate. Un timp a slujit și ca voluntar în U. S. Army. S-a însurat cu o fată orfană.

În relatarea lui sublinia cu orice prilej motivul social. Sindicate, demonstrații, greve. Voia să-i facă să creadă că este socialist? Voia să demonstreze, pe baza autobiografiei lui, că nu are nimic comun cu nazismul? Dar de ce a plecat în Germania? Doar pînă la 23 martie 1941 a locuit în Statele Unite.

F.B.I.-ul are un serviciu de informații sigur. Conelly și Tain continuă interogatoriul, în timp ce Parr cere informații despre Dasch la arhivă. Din datele aflate acolo reiese că în martie 1941 a început deodată să se agite. A apărut la Washington și a făcut cîteva vizite la Consulatul german din White Hall Street. Acolo a primit un bilet gratuit de vapor pentru a pleca în Germania. N-a mai stat pe gînduri, nici nu s-a mai dus să-și ia rămas bun de la nevastă-sa, care zăcea într-un spital din New York, bolnavă de pneumonie. L-a urmat și ea cîteva luni mai tîrziu. Dar englezii au împiedicat vasul pe care se aflau treizeci și trei de femei germane să ajungă pe țărmul european. Pînă la sfîrșitul războiului, doamna Dasch a stat internată în Bermude.

În autobiografia lui Dasch a mai apărut un fapt. În drum spre Germania a trecut prin Japonia și pe la Moscova. Pînă la Tokio a călătorit pe un vas japonez, iar de aici a plecat cu Transsiberianul. Transportul a ajuns la Berlin la 21 mai 1941.

Cînd a povestit despre pregătirea operației Pastorius și a venit vorba de Walter Kappe, agenții F.B.I.-ului au ciulit urechile. Kappe era un client vechi, cunoscut, în 1937 a fost nevoit să fugă fiindcă se știa despre el că este un nazist proeminent. Prima oară Dasch s-a întîlnit cu el la Comandamentul suprem al forțelor armate, unde lucra în cadrul secției externe ca translator.

Prin întrebările sale, Conelly ţintea spre lămurirea punctelor neclare din procesul-verbal al lui Dasch. L-au supus unui interogatoriu încrucişat şi Dasch nu s-a lăsat prea mult rugat pentru a da cărţile pe faţă. A mărturisit că în 1941 a plecat în Germania cu misiunea de a obţine informaţii cît mai amănunţite despre cel de-al treilea Reich al lui Hitler, precum şi informaţii de la Moscova pentru anumite cercuri socialiste din Statele Unite. Cînd a socotit că dispune de un număr suficient de date, a recurs la această cale ca să ajungă înapoi.

Suna cam romantic, dar părea logic.

— Cine sînt oamenii despre care vorbiţi?

— Nu pot spune decît că sînt americani.

Burger a colindat prin New York pînă în după-amiaza zilei de 20 iunie şi încetul cu încetul s-a lăsat convins de Quirin că de fapt Dasch n-a trădat, că, probabil, are de înfăptuit o misiune secretă, despre care nu putea să le spună lor nimic. Bineînţeles, agenţii F.B.I.-ului îl urmăreau pe Burger pas cu pas, dar o făceau cu atîta discreţie, încît acesta nu şi-a dat nici un moment seama. Era urmărit şi cînd s-a întîlnit cu Heinck şi Quirin în faţa vitrinei unui magazin de lenjerie bărbătească de pe Fifth Avenue.

I-au lăsat să intre în magazin, i-au observat cum îşi aleg cămăşile şi s-au luat după ei cînd s-au dus să mănînce la un automat.

Apoi germanii s-au despărţit. Burger s-a întors la hotel, ceilalţi doi au luat-o pe Strada a 75-a. Burger a ieşit din lift, a intrat în cameră, a deschis şifonierul şi a început să-şi aranjeze cămăşile cumpărate. După aceea s-a dus la baie. Dar nici n-a apucat să intre în cadă, că s-a auzit o bătaie în uşă. A deschis. În cameră au intrat trei bărbaţi. Agentul F.B.I.-ului a îndreptat pistolul spre Burger. Morgan şi Grant se postaseră în faţa uşii.

— În numele legii, sînteţi arestat. Tot ce veţi spune începînd din acest moment poate fi folosit împotriva dumneavoastră...

Morgan i-a pus cătuşele. Burger a protestat. A încercat să se apere. Zadarnic. Au urcat în maşina care-i aştepta în faţa hotelului. Au mers la centrala new-yorkeză a F.B.I.-u-

lui, din Lafayette Street. Un coridor lung și rece cu gratii la ferestruici, apoi o încăpere ce semăna cu o celulă mai spațioasă. Prin peretele de gratii se vede în toate părțile. Burger n-a stat nici o oră singur. În obscuritatea închisorii i-a zărit pe Heinck și pe Quirin. Acum nici unul dintre ei nu mai are vreo îndoială : Dasch și-a pus în aplicare amenințările.

Agenții F.B.I.-ului s-au trezit. Mașinăria lucra și ziua și noaptea. Mai întîi au verificat adresele notate pe batista lui Dasch : Pat Berger, Milwaukee ; John Paul Jaedicke, St. Louis ; Hermann W. Hauser, Philadelphia ; Martha Rothenberger, Cincinnati. Să fie toți imediat puși sub urmărire ! Sînt singurii oameni din Statele Unite care-i pot duce pe agenții F.B.I.-ului pe urmele celeilalte grupe, despre care nici Dasch, nici Burger nu pot da nici un amănunt.

Pe batistă au descoperit și niște numere de telefon. Primul este al unui oarecare Gruber. Numele părea a fi al unui german, și asta le dădea speranța că, prin intermediul lui, vor putea dibui cealaltă grupă. Se duc la locuința lui. Sună. Nu deschide nimeni. Bat și la portăreasă.

— Doamne, dar nu știți că domnul Gruber a murit acum două luni... ?

Pastorul W. C. Müller, căruia îi aparținea cel de-al doilea număr de telefon, nu era nicidecum mort. Se ocupa cu vînzarea literaturii bisericești și cu propagarea fascismului. A părăsit demult biserica și în 1939 a făcut o vizită în Germania. Acum își are locuința într-un bloc de garsoniere în care intră și din care iese foarte multă lume. Agenții Pratt și Morgan se instalează în clădirea de peste drum. Se schimbă între ei din trei în trei ore, ținîndu-l în permanență sub observație pe pastor, precum și pe toți cei cu care se întîlnește.

În dimineața zilei de 25 iunie, Conelly a început să-i interogheze pe Heinck și Quirin. Heinrich Harm Heinck mai încearcă să-și prezinte rolul învățat. Afirmă că el este Henry Keynor, de origine lituanian, că este, cu siguranță, vorba de o confuzie de persoane, căci el n-a avut în viața lui de-a face cu germanii. Anchetatorul Conelly nu i-a ripostat nimic, nu i-a reproșat suspectului că încearcă să-l înduce în eroare. A dat telefon după translatorul lituanian.

Heinck a fost nevoit să capituleze. Strategii de la Berlin în materie de război secret i-au creat o biografie în care au prevăzut toate amănuntele, dar au uitat esențialul : pretinsul lituanian nu știa să spună nici bună ziua în limba lituaniană.

Quirin a capitulat încă înainte de a fi supus interogatoriului. A spus tot ce a știut, dînd mai degrabă impresia unui om extrem de dezamăgit decît a unui om abil. Pînă cînd a plecat în Germania n-a dus-o rău. A lucrat ca șofer particular la scriitorul Culbertson, care scria manuale pentru învățarea jocurilor de cărți. Dar doamna Quirin, soția lui, care era germană, atîta a plîns, încît, pînă la urmă, el a cedat și au plecat.

Sabotorii erau foarte calmi. Conelly și-a dat seama că nu se tem nici de anchetă, nici de judecată. Erau atît de fanatici, încît credeau că, într-adevăr, în cîteva zile Hitler își va face apariția la New York și îi va elibera ?

Agentul F.B.I.-ului Lunding a plecat pe urmele lui Herbert Haupt la Chicago. Dasch nu i-a putut dezvălui decît numele, restul trebuia să descopere specialiștii de la secția de informații. În primul rînd, au căutat adresa părinților lui, fiindcă presupuneau că Herbert va da o raită și pe acasă. El era cel mai tînăr dintre toți diversioniștii, mai curînd un băiețandru fără minte decît un răufăcător înrăit (cînd l-au arestat avea 22 de ani). În Germania a plecat fiindcă s-a despărțit de o fată și a vrut să săvîrșească o faptă eroică, bărbătească. Numele fetei era Gerda Melind, o germană tot în vîrstă de 22 de ani. F.B.I.-ul a descoperit și adresa ei.

În ziua de 21 iunie, după ora nouă seara, Herbert Haupt a apărut la părinți, la Chicago. Tatăl lui, Max Haupt, care era pictor, stătea în cameră și citea ziarele. Doamna Erna Haupt deretica prin bucătărie. Fiul s-a furișat în casă ca o umbră, intrînd pe ușa din dos. Pe baza proceselor-verbale ulterioare se poate reconstitui convorbirea lor nocturnă. Fiul le-a povestit părinților lui despre aventurile trăite, înflorindu-le la maximum. Le-a spus că Hitler însuși i-a încredințat o misiune importantă, i-a asigurat, plin de entuziasm, că germanii vor debarca pe continentul american, iar el va deveni erou național.

Şi, pentru a dovedi că spune adevărul, a pus pe masă o sumă frumuşică de dolari şi l-a rugat pe taică-său ca, chiar a doua zi dimineaţă, să-l ajute să-şi cumpere cel mai nou model de „Pontiac", întrucît are nevoie de o maşină prezentabilă. După o oră a plecat. S-a scuzat că mai are unele lucruri importante de aranjat şi a promis că a doua zi va veni din nou.

Agentul Lunding l-a urmărît apoi pînă la locuinţa Gerdei Melind, de care se despărţise cîndva în urma unei certe. A încercat s-o amăgească şi pe ea cu nişte istorioare fantastice, vrînd să-i arate ce bărbat curajos şi important este el. Dar Gerda Melind nu s-a lăsat deloc impresionată. I-a spus să plece, atrăgîndu-i atenţia asupra pericolului la care se expune. L-a mustrat că nu-i în toate minţile, de vreme ce se ocupă cu asemenea lucruri pasibile de pedeapsă şi că, dacă nu se duce el, se va duce ea a doua zi dimineaţă la poliţie să-l denunţe.

Ceilalţi membri ai bandei se aflau sub urmărire la New York. Agentul F.B.I.-ului Morgan îl urmărea pe pastorul Müller, iar locuinţa acestuia era supravegheată de Knox şi Pratt, care, de cîteva ori, au încercat să pătrundă înăuntru ca reprezentanţi comerciali ce oferă aspiratoare şi alte mărfuri. Dar pastorul, un om uscăţiv, cu părul cărunt tuns scurt (avea cincizeci de ani), era prudent. Nu primea pe nimeni în casă, iar el nu ieşea decît în mod excepţional.

La 24 iunie, în jurul orei şapte seara, l-au văzut că se îndreaptă grăbit spre staţia de autobuz. Agentul Morgan, care nu-l slăbea din ochi, a observat că, atunci cînd a trecut prin dreptul unei tinere femei pe care s-a făcut că nu o cunoaşte, aceasta i-a adresat din mers cîteva cuvinte. Apoi au continuat să meargă amîndoi unul în urma celuilalt. La un moment dat, fata a cotit pe o stradă lăturalnică. Morgan l-a urmărit pe pastor, îmbrăcat în haine destul de ponosite, pînă în gara Pennsylvania. Cînd a intrat în sala de aşteptare, care era extrem de aglomerată, a aruncat o privire scrutătoare în juru-i. Venise, probabil, la o întîlnire care-i fusese fixată.

Agentul Morgan s-a repezit la cabina telefonică, şi-a spus numărul şi a cerut întăriri.

— Trei băieţi în gara Pennsylvania.

A început o urmărire ca în filme. Mai întîi, prin mulțimea din gară. Misiunea lui Morgan de a-l urmări pe pastor, pe care-l pierdea mereu în înghesuială, nu era deloc ușoară. În cele din urmă, omul s-a oprit în fața unui chioșc de ziare, s-a uitat în jur și în momentul acela lîngă el a apărut un bărbat bine îmbrăcat, a clătinat din cap în semn de salut și după aceea s-a uitat la pantofii lui cafeniu cu alb. Pastorul a făcut același lucru. Și-au dat mîna. Atunci Morgan a înțeles că Müller s-a întîlnit cu conducătorul celeilalte grupe, Kerling.

Ieșind din clădirea gării, cei doi au pornit-o încetișor spre Strada a 40-a. Kerling povestea, pastorul aproba din cap. Lîngă bordura trotuarului de peste drum a oprit mașina care-i aducea întăriri lui Morgan. El le-a făcut colegilor săi un semn discret și a pornit mai departe în urmărirea celor doi bărbați pînă în Strada a 40-a. S-au oprit, și-au dat mîna, pastorul s-a întors în gara Pennsylvania, iar Kerling și-a continuat drumul, iuțindu-și pasul. Morgan abia reușea să se țină după el. A cotit pe Strada a 44-a și acolo a intrat într-un bar.

Era ora nouă.

Un cvartet de negri, chelnerițe decoltate, pereți de oglinzi, sfeșnice cu trei brațe și un arsenal de sticle. Instalația de aer condiționat funcționa perfect, în local nu era pic de fum, atmosfera era îmbibată de un parfum greu. Kerling a înconjurat localul cu privirea, s-a așezat la o măsuță înaltă și a comandat un gin dublu. Morgan s-a așezat lîngă o fată care sorbea cu un pai dintr-un pahar de coca-cola. Ca să nu bată la ochi, a început o discuție animată cu ea.

Kerling a deșertat paharul și apoi și-a întors privirile spre podiumul pe care dansa o dansatoare sumar îmbrăcată, urmărind, în același timp, ușa. Pe la ora nouă și ceva, în bar a intrat Thiel. Au stat puțin împreună, au băut cîte un păhărel și după aceea au plecat. Morgan cu oamenii lui îi urmărea de la oarecare distanță (între timp mai venise o mașină cu agenți).

După cîteva clipe, cei doi s-au despărțit. Kerling a plecat spre Lexington Avenue, Thiel spre Strada a 42-a. Pratt cu un grup de agenți s-au luat după Thiel, în timp ce Morgan îl urmărea pe Kerling. După cum afirmă Thorwald, era ora

douăzeci și două și douăzeci și șapte de minute cînd cele două mașini ale poliției s-au apropiat de omul suspectat, între Strada a 42-a și Strada a 50-a.

Strada era pustie. Morgan a făcut un semn cu mîna. Patru bărbați l-au înșfăcat pe gangsterul nazist și i-au întors mîinile la spate. A încercat să-și scoată pistolul, dar superioritatea numerică a celorlalți l-a determinat să se supună. La început, Kerling s-a prefăcut că nu știe ce poate să însemne toate astea, dar foarte curînd a capitulat. Nu avea altceva de făcut.

Cu Haupt, la Chicago, situația s-a complicat. Băiatul nu se putea sătura de beția puterii pe care i-o dădeau dolarii primiți la Berlin și se purta de parcă ar fi descoperit o comoară. Și-a cumpărat cel mai arătos automobil, a închiriat o casă mare căreia i-a făcut instalație de încălzire centrală, și-a găsit o fată pe care a îmbrăcat-o în cel mai luxos magazin din oraș. Din prima zi a ședерii sale în America s-a comportat ca un maharajah care știe că-și poate permite orice. Dar, ca să nu atragă prea mult atenția, s-a angajat ca lucrător într-o fabrică.

Haupt nu era chiar atît de prost cum s-ar fi părut la prima vedere. Știa că puterea lui stă în dolarii pe care-i are și nu voia să-i piardă. În subconștientul lui simțea că-l pîndește un pericol care va deveni iminent atunci cînd vor începe să arunce uzinele în aer ; de aceea l-a căutat pe unchiul Fröhling, i-a spus, desigur, tot sau numai o parte și a ascuns jumătate din bani în casa acestuia, sub un covor.

Agenții F.B.I-ului îl urmăreau pas cu pas și, potrivit declarațiilor lor, în dimineața zilei de 23 iunie Haupt a intrat în clădirea F.B.I.-ului. Mai tîrziu a reieșit că nu și-a ales un alibi bun. Venise la funcționarii de la F.B.I. după un sfat. Poate că nu ar fi fost observat dacă nu s-ar fi știut despre cine este vorba.

A intrat în unul din birouri. Cei de acolo l-au primit ca pe oricare altul, nu l-au lăsat să vadă că știu ceva despre el. Haupt a cerut o informație ; voia să se lămurească cum stau lucrurile cu serviciul lui militar. Ar fi trebuit să se încorporeze și nu s-a încorporat, nu i s-a putut transmite ordinul de chemare pentru că a fost plecat pentru mai mult

timp în Mexic. Părinţii i-au spus că a fost căutat de cineva de la F.B.I. De aceea a venit aici să-şi reglementeze situaţia.

Tînărul cu priviri neliniştite le povesteşte o istorie foarte plauzibilă despre o decepţie suferită în dragoste ; a plecat ca să uite. Nu se gîndea încă la căsătorie, pentru asta mai avea timp. Acum s-a întors şi a fost la comisariatul de care aparţine, unde a rezolvat această veche afacere. Poftim adeverinţa.

Le-a arătat actul falsificat cu măiestrie. Oriunde ar fi prezentat această adeverinţă, ar fi fost luată drept bună. Haupt avea un allbi autentificat chiar de oficialităţile americane.

Agenţii F.B.I.-ului l-au asigurat că totul este în cea mai perfectă ordine. A făcut bine că a venit, acum nu mai are de ce să se teamă. Haupt a părăsit clădirea F.B.I.-ului din Chicago cu sentimentul că a procedat cum nu se poate mai bine. Agenţii F.B.I.-ului sperau că de acum înainte va fi mai puţin prudent şi, prin intermediul lui, vor reuşi să dea de urma celorlalţi membri ai grupei lui Kerling, despre care nu ştiau încă nimic.

Nu trecuse nici o oră de cînd plecase Haupt din birourile F.B.I.-ului şi, în acelaşi birou, a apărut Gerda Melind. Era foarte tulburată, nu-şi putea găsi cuvintele. Cu greu s-a înţeles din bîlbîiala ei că a venit în legătură cu un oarecare Herbert Haupt, pe care n-ar vrea să-l trădeze, dar consideră că este de datoria ei să atragă atenţia asupra planurilor lui nebuneşti ; trebuie să-l păzească cineva ca să nu le pună în aplicare ; Haupt, cu care a fost cîndva în relaţii de prietenie, este un fanatic periculos, maică-sa l-a răzgîiat prea mult şi crede tot ce-i spune el. Mai ales acum, cînd a adus o grămadă de bani acasă.

Miss Melind a avut o inspiraţie fericită la ora douăsprezece fără cinci. Dacă nu ar fi venit, ar fi apărut pe banca acuzaţilor împreună cu ceilalţi care au ştiut, dar nu au spus nimic, care i-au ascuns pe diversionişti şi banii lor. În felul acesta a scăpat de o condamnare pe viaţă în cel mai bun caz.

Clipele de libertate ale lui Herbert Haupt erau numărate. În aceeaşi zi, agenţii F.B.I.-ului l-au urmărit la hotelul „King Brothers". Cînd au cercetat registrul hotelului, au descoperit

că tot aici locuieşte şi un oarecare doman Hermann Nicholas din Milwaukee, Wisconsin. Astfel, au dat şi de urma lui Neubauer. Au urcat în cameră şi i-au arestat dintr-o singură lovitură pe ultimii doi sabotori din grupul Pastorius.

Hermann Nicholas avea şi el toate actele în regulă. Le-a arătat agenţilor un livret militar în perfectă ordine, un buletin de la asigurările sociale, scrisori din diferite colţuri ale Statelor Unite, toate avînd ştampile pe baza cărora se putea trage concluzia că omul nu a părăsit niciodată ţara. Naziştii aranjaseră totul în cele mai mici amănunte. Le pregătiseră oamenilor lor un teren cît mai sigur. Şi, totuşi, au pierdut. Nu au întrevăzut posibilitatea ca unul dintre oamenii selecţionaţi să se comporte altfel decît era de aşteptat din partea unui nazist adevărat.

În aceeaşi zi, după-amiază, au fost arestaţi tatăl şi mama lui Haupt. L-au ridicat şi pe unchiul lui, Walter Fröhling, la care erau ascunşi banii, şi pe soţia acestuia, care era la curent. După aceea au comunicat la Washington că misiunea a fost îndeplinită. La închisoarea districtului erau aşteptaţi ultimii gangsteri din bandă, încolo totul era pregătit.

Preşedintele Roosevelt a desemnat pe membrii tribunalului militar special: preşedintele Senatului, generalul McCoy, şi doi acuzatori oficiali, generalii Cramer şi Biddle. Complicii spionilor urmau să fie judecaţi la Chicago, dar pentru proces au fost aduşi la Washington. Aici au jucat rolul de martori împotriva acuzaţilor principali în ultimul act al operaţiei Pastorius.

Din jurnalul Abwehrului german, secţia a II-a:

28. VI. 1942

În ziua de 28 iunie, în primele ore ale dimineţii, în cadrul buletinului de ştiri din S.U.A. s-a anunţat arestarea, parte la New York, parte la Chicago, a membrilor grupului de acţiune Pastorius. Informaţia cu privire la debarcarea unor grupe de sabotori de pe nişte submarine germane în două localităţi diferite este confirmată de către americani. De asemenea, se pare că se confirmă şi comunicările în legătură cu înarmarea grupelor şi instruirea lor prealabilă într-un centru special de instructaj pentru sabotori din Berlin. În contradicţie cu aceasta, din motive propagandistice, desigur,

au comunicat incorect obiectivele vizate de aceste acțiuni de sabotaj. De asemenea, și planurile acțiunii sînt exagerate. Se spune, de pildă, că sabotorii urmau să arunce în aer podul de cale ferată de peste cascada Niagara, care, de fapt, n-a intrat niciodată în planul acțiunii Pastorius. Potrivit informațiilor radiodifuziunii americane, membrii acțiunii Pastorius vor fi, probabil, condamnați la moarte.

Operațiile secrete sînt înconjurate de mister, ca și procesele spionilor, atunci cînd este vorba de trădarea unor secrete militare sau de stat. Cazul Pastorius a fost un caz tipic de proces care nu intră în această categorie. Sabotorii nu au apucat nici să-și despacheteze recuzita, nici să ia contact cu mijlocitorii. N-au avut nicidecum acces la secrete militare sau industriale. Și totuși, dezbaterile procesului au avut loc în fața unei comisii militare speciale, în spatele unor uși bine închise, și conținutul dezbaterilor prezidate de generalul McCoy a fost tăinuit opiniei publice ca în oricare alt caz de spionaj.

Totodată, presei i s-a oferit un prilej excepțional de a folosi acest caz simplu și, la prima vedere, foarte clar pentru a întări sentimentul antinazist al americanului de rînd, care nici în acel moment nu vedea în expansiunea lui Hitler un pericol mondial. Ziariștii sînt invincibili, totuși n-au reușit să treacă peste această barieră. Au primit însă permisiunea să-i fotografieze pe cei opt răufăcători, dar nimic mai mult, întrucît au fost luate măsuri riguroase de precauție. În sală nu se afla nici un reporter, toți cei care au intrat, martor sau judecător, asesor sau procuror, au trebuit să depună mai întîi un jurămînt solemn prin care s-au legat ca pînă la sfîrșitul vieții să nu pomenească un cuvînt despre desfășurarea dezbaterilor.

În lucrarea sa despre acțiunea Pastorius, J. Thorwald citează informația unui martor ocular la dezbaterile acestui proces secret.

Este vorba de un maior care, din anumite motive, este menționat numai cu inițialele J.C.W. În timpul procesului, acesta a scris un raport amănunțit asupra desfășurării lui, dar fiindcă era, bineînțeles, legat prin jurămînt să păstreze tăcerea, a adăugat un alineat în care spune că materialul

va putea fi publicat după moartea lui, cu condiția ca numele să-i fie ținut secret, pentru ca rudele lui să nu aibă de suferit. Maiorul J.C.W. era ostil F.B.I.-ului și adversarul președintelui Roosevelt. În felul acesta se explică de ce a luat hotărîrea de a trăda secretul. A murit la 1 iunie 1948 și atunci au deschis plicul pecetluit cu însemnările asupra dezbaterilor procesului.

Maiorul J.C.W.:

După cele mai secrete dezbateri la care mi-a fost dat să particip, în această zi de august 1942, la închisoarea districtului Columbia s-a pronunțat sentința judecătorească în procesul celor opt sabotori care au debarcat de pe un submarin german.

Șase dintre ei au fost condamnați, conform paragrafului legii militare cu privire la sabotaj și spionaj, la pedeapsa cu moartea și astăzi după-amiază își așteptau sfîrșitul în camera de execuție, în fața scaunului electric. Chipurile nu li se mai puteau distinge. Prin măștile de cauciuc trase pe cap nu se observa decît nasul și buzele, care tremurau. Patru călăi îi duceau la scaun unul după altul. Într-o oră și douăzeci de minute, execuția s-a terminat.

Numele celor executați:

Richard Quirin, *34 de ani*
Werner Thiel, *35 de ani*
Edward John Kerling, *33 de ani*
Heinrich Harm Heinck, *35 de ani*
Hermann Neubauer, *32 de ani*
Herbert Haupt, *22 de ani*

Două mașini sanitare au transportat cadavrele la spitalul Walter-Reed-Hospital pentru autopsia legală. Totodată, celor doi sabotori care nu au fost condamnați la moarte, respectiv lui Georg John Dasch și lui Ernest Peter Burger, li s-a comunicat, pe coridorul închisorii, că au fost condamnați la muncă silnică pe viață. Președintele Roosevelt a redus sentința lui Dasch la treizeci de ani de muncă silnică.

Aici regia a cam dat greș. Cînd Burger a ieșit pentru plimbarea cotidiană, a observat că ușile de la celulele tovarășilor lui sînt deschise și înăuntru nu mai e nimeni. Nu-i venea

să-l creadă pe gardian, care i-a spus că toţi colegii lui au fost executaţi. Sentinţa la muncă silnică ar fi trebuit să le fie anunţată, lui Dasch şi lui Burger, înainte cu o seară. Acum a fost trimis în grabă un căpitan să le comunice oficial textul sentinţei.

Sentinţele date complicilor celor condamnaţi, respectiv mamei şi tatălui lui Herbert Haupt, precum şi altor douăsprezece persoane, femei şi bărbaţi de origine germană care au luat contact cu sabotorii, au stat de vorbă cu ei şi le-au promis ajutor, nu au fost pronunţate la Washington, ci la tribunalele de care aparţineau, în cea mai mare parte la New York şi Chicago. Şi în aceste cazuri era de aşteptat că se va da pedeapsa cu moartea, mai ales tatălui lui Herbert Haupt, şi condamnări la ani grei de închisoare femeilor care erau implicate.

Pentru F.B.I. era necesar să demonstreze că acţionează întotdeauna cu promptitudine atunci cînd este vorba de securitatea ţării. F.B.I.-ul trebuia cu atît mai mult să demonstreze acest lucru cu cît, de fapt, aşa cum a reieşit la procesul care s-a judecat la Washington, vigilenţa acestei instituţii a lăsat mult de dorit. Fără trădătorul Georg John Dasch, nu i-ar fi putut lua niciodată aşa, ca din oală, pe agenţii germani. Se poate afirma cu toată certitudinea că, oricît ar fi fost ei de naivi, nu ar fi putut fi descoperiţi decît după săvîrşirea unor acte de sabotaj şi poate nici atunci.

Un participant atent la dezbaterile din timpul procesului de la Washington nu va uita niciodată împrejurarea, pasibilă de pedeapsă, că, pentru a-i convinge pe funcţionarii acestei organizaţii de prezenţa grupei de sabotori germani şi pentru a le atrage atenţia asupra pericolului iminent, Georg John Dasch a trebuit să pătrundă în clădirea principală a F.B.I.-ului din Washington. Deşi el comunicase mai înainte la biroul F.B.I.-ului din New York debarcarea şi locul unde se găsesc toţi sabotorii germani, F.B.I-ul din New York nu a găsit de cuviinţă să transmită aceste informaţii la Washington. Cînd Dasch s-a prezentat personal la F.B.I. l-au luat drept nebun. Ca să-i convingă pe funcţionarii de la F.B.I. de adevărul spuselor sale, a trebuit să le arate cei 80 000 de dolari aduşi din Germania pentru finanţarea acţiunilor de sabotaj.

Acesta este, fără îndoială, motivul pentru care dezbaterile procesului s-au desfășurat în cel mai strict secret. O dezbatere publică ar fi scandalizat țara și ar fi atras atenția asupra unor deficiențe.

F.B.I.-ul nu putea permite ca tot adevărul să fie scos la iveală, ca să nu-și dea singur un vot de blam și să nu-și piardă încrederea cetățenilor din întreaga țară. Trădarea lui Georg John Dasch nu trebuia adusă la cunoștința opiniei publice. Ar fi diminuat meritele F.B.I.-ului și ar fi subminat încrederea opiniei publice în organele de stat ale poliției, în capacitatea lor reală de a zădărnici acțiunile agenților germani. De aceea, era interzis să se pomenească despre existența trădătorului.

Totuși faptul că acuzatul Dasch a fost condamnat la numai treizeci de ani muncă silnică era de natură să trezească unele bănuieli în rîndurile opiniei publice. De asemenea avantaje se bucură, de obicei, numai principalii martori ai acuzării.

Pe de altă parte, tînărul de la postul de pază a coastei care în noaptea cu pricina a dat peste sabotori pe plaja din Amagansett, unde debarcase grupa germană, a devenit un erou. John Cullen (în primul comunicat este numit Jack Culley) a ajuns să fie mîndria orașului său natal. El a anunțat cu promptitudine debarcarea agenților germani, dînd astfel posibilitate aparatului F.B.I., care „funcționează cu o precizie de ceasornic", să treacă la acțiune. În realitate, John Cullen s-a comportat ca un prostănac. Dacă printre sabotorii germani întîlniți pe țărm n-ar fi fost Georg John Dasch, care premeditase trădarea, Cullen nu ar mai fi avut niciodată prilejul să deschidă gura. Ar fi fost ucis sau răpit și abia a doua zi dimineață s-ar fi pornit cercetările.

În naivitatea lui, Cullen, o bună bucată de timp, i-a luat pe germani drept niște pescari inofensivi și abia mult mai tîrziu a anunțat cazul. Colegii lui, care s-au dus după aceea să-i caute pe agenți, în loc să predea sticla de băutură cu etichetă germană găsită pe plajă, care era un corp delict important, au băut-o pe loc. Aceste fapte, precum și altele asemănătoare, pun activitatea postului de pază într-o lumină compromițătoare și au dus și la o inadmisibilă tărăgănare

în anunțarea debarcării grupei de spioni germani. Despre toate aceste fapte, locuitorii țării nu trebuiau să afle cu nici un preț. De aceea, procesul s-a judecat în sala de judecată a clădirii Ministerului de Justiție din New York cu ușile ermetic închise, reporterilor permițîndu-li-se să scapere blițurile aparatelor de fotografiat numai o clipă și numai o singură dată.

Completul de judecată era ales de președintele Roosevelt și era alcătuit din opt generali. Ca președinte a fost desemnat generalul McCoy. În conformitate cu regulamentul, completul de judecată trebuia să fie format numai din generali, fiindcă unul dintre acuzații germani, Burger, avea gradul de colonel SS. Acuzarea era reprezentată de un jurist mic și gras, generalul Cramer. Buzele lui subțiri au rostit un rechizitoriu tăios ca un brici. Lîngă el stătea Francis Biddle, care a condus interogatoriile. F.B.I.-ul era reprezentat de directorul său, J. Edgar Hoover, și de agenții și funcționarii care au participat la interogatorii, anchete și arestări în cazul Pastorius, printre care Conelly, Lad, Tain, precum și șeful F.B.I.-ului din New York, Donegan. Colonelul Reestin era însărcinat cu apărarea acuzaților, dar el nu l-a apărat decît pe Georg John Dasch, dovedind astfel de la început că Dasch are un rol special. În apărarea celorlalți șapte a pledat maiorul Royal, care a subliniat cu atîta insistență libertatea din Statele Unite, încît și germanii au fost surprinși. S-a luptat ca un leu pentru salvarea agenților naziști, recurgînd la tot sarcasmul de care era capabil împotriva acuzatorului public, generalul Cramer.

Știa că se angajează într-o luptă dinainte pierdută, cel puțin în cazul celor șase, pentru care procurorul a cerut condamnarea la moarte. A încercat, în primul rînd, să invoce incompetența instanței judecătorești, dar n-a reușit. Delictul, avînd în vedere circumstanțele, a fost încadrat în articolele Codului militar special.

Cei opt acuzați germani au fost împărțiți în două grupe. Din prima făcea parte numai Georg John Dasch, din a doua — ceilalți șapte. Aceștia aruncau trădătorului priviri pline de dispreț. Dezbaterile în fața tribunalului trebuiau să se desfășoare conform unui scenariu și procesul, practic, a durat mai puțin decît pregătirile în vederea începerii lui, fiindcă

de la început cîţiva funcţionari au citit pe rînd depoziţia, care cuprindea trei sute de pagini, a lui Georg John Dasch, scrisă special pentru F.B.I. Acuzaţilor nu le-a rămas altceva de făcut decît să-şi recunoască vina şi să încerce să obţină o reducere a pedepsei.

Întrucît şase dintre ei nu erau militari, nu au putut invoca în apărarea lor datoria de a asculta de un ordin. Ei au plecat voluntar în S.U.A., încheind în prealabil o înţelegere cu Abwehrul german în vederea asigurării financiare a familiilor lor. Toţi, fără excepţie, au pornit la desfăşurarea activităţii lor periculoase în Statele Unite, au stabilit legături şi s-au pregătit de acţiune. În timpul dezbaterilor, unii erau descumpăniţi, alţii, ca, de exemplu, Kerling, au vădit o încăpăţînare ambiţioasă şi arogantă. Pînă în ultima clipă au fost convinşi că nimeni nu va îndrăzni să-i execute şi că, fără îndoială, Hitler îi va răzbuna.

Aproape nici unul n-a ţinut seama de ordinul de a nu se întîlni decît cu anumiţi oameni de încredere (ale căror nume şi adrese le aveau Kerling şi Dasch notate cu cerneală invizibilă pe batiste) şi în afară de aceştia să nu aibă legături cu nici un alt german.

În timpul procesului a apărut la bară ca martoră mama acuzatului Herbert Haupt şi a depus mărturie împotriva fiului ei. Ea însăşi îşi aştepta condamnarea. Dramatic a fost şi cazul brutarului german K. din New York. A primit în păstrare bani de la acuzatul Quirin, din care cauză a fost adus în faţa tribunalului împreună cu nevasta lui, însărcinată. Amîndoi au negat că ar fi ştiut ceva despre misiunea lui Quirin, dar tribunalul n-a dat crezare afirmaţiei lor.

Pe baza diferitelor dovezi aduse de Dasch din Germania — măsurile de control ale Abwehrului german s-au vădit a fi surprinzător de superficiale —, s-a putut afla cum au fost instruiţi sabotorii la cursurile absolvite la Quenzgut, lîngă Brandenburg, precum şi la „Schriftleitung Kaukasus", denumire sub care se ascundea institutul de pe Rankerstrasse, Berlin. În întreprinderile industriale germane, îndeosebi în uzinele electrice şi în Uzina de aluminiu din Bitterfeld, sabotorii s-au pregătit pentru a distruge industria americană de aliaje uşoare. După arestarea lui Kerling, agenţii F.B.I.-

ului au găsit pe plaja din Florida o cantitate urlaşă de explozivi îngropaţi.

Pe de altă parte, lipsa de prevedere vădită de diversionişti în acţiunile de pregătire pare de necrezut. Faptul că toţi cei opt agenţi germani au participat la petrecerea de adio de la „Café am Zoo" din Berlin depăşeşte orice limită în desconsiderarea normelor conspirative în acţiunile de acest fel.

Cu aceeaşi superficialitate au procedat şi în proiectarea activităţii peste ocean. Au împărţit S.U.A. în două regiuni de acţiune de o parte şi alta a liniei Mason-Dickson. Grupa lui Kerling trebuia să acţioneze în Sud, iar cea a lui Dasch, în Nord. Centrala de legătură urma să fie studioul de desene pentru reclame pe care urma să-l deschidă la Chicago acuzatul Burger. Acesta a scăpat cu viaţă demonstrînd că a fost obligat să îndeplinească ordinul de a lua parte la acţiune fiind militar şi că a suferit condamnări din motive politice, fiind deţinut vreme îndelungată în închisorile Gestapoului. În afară de aceasta, era singurul cetăţean american dintre acuzaţi, şi deci n-a putut fi învinuit de intrare ilegală în ţară. Apărătorul Royal a ridicat vehement glasul cînd Cramer a subliniat că Burger a venit în Statele Unite la bordul unui submarin, respectiv al unui vas militar inamic. Royal a susţinut că orice cetăţean american poate folosi mijlocul de transport care-i convine pentru a veni în propria lui ţară. Viaţa lui Burger a fost salvată.

De asemenea, nici Dasch n-a fost condamnat la moarte. El şi-a salvat viaţa trădîndu-i pe ceilalţi. Rolul lui în acest episod n-a putut fi clarificat. S-a străduit din răsputeri să convingă tribunalul că a plecat în 1941 în Germania din însărcinarea celei mai secrete dintre organizaţiile ilegale antinaziste, pentru ca acolo să acţioneze împotriva Germaniei hitleriste.

Dasch şi-a manifestat desconsiderarea faţă de copărtaşii lui şi părea că speră să fie răsplătit cu onoruri pentru fapta săvîrşită în favoarea Statelor Unite. Hotărît lucru, nu se aştepta să fie arestat în chip umilitor şi să fie astfel tratat.

A pretins că, încă de pe cînd se afla în Germania, a făcut tot ce a putut ca să prevină Statele Unite asupra operaţiei Pastorius, care se proiecta. Şi-a făcut rost de la Abwehr de

materialele referitoare la cazul Sebold, grupa serviciului de spionaj nazist descoperită în S.U.A. în 1941. În felul acesta a vrut să afle modalitatea de a lua legătura din Germania cu oficialităţile americane. A trimis-o pe mama lui, care la începutul anului 1942 a fost într-o vizită la sora ei în Elveţia, la Consulatul american din această ţară ca să-l anunţe pe consul că el, Dasch, va veni în America împreună cu o grupă de sabotori, întrucît el nu avea posibilitatea de a împiedica desfăşurarea întregii acţiuni. Mama lui însă s-a temut să ducă la îndeplinire această însărcinare.

Nimeni, nici Cramer, nici Biddle, nici Hoover, nici comisia de generali, n-a dat crezare acestor relatări. N-a putut aduce nici un fel de dovezi că ar fi avut legături cu organizaţia secretă ilegală despre care a vorbit şi nici că această organizaţie ar exista. Francis Biddle i-a convins pe judecători că ceea ce l-a împins pe Dasch să-şi trădeze complicii a fost dorinţa de a obţine un profit personal sau pur şi simplu frica. Deşi motivele care l-au determinat pe Dasch să săvîrşească această faptă nu au fost lămurite, pedeapsa primită pare prea aspră, avînd în vedere contribuţia lui importantă la zădărnicirea planurilor germane.

Însemnarea din jurnalul Abwehrului din 9.VIII.1942 constată sec faptele, înşiră numele celor care au murit pe scaunul electric al închisorii districtului Columbia şi menţionează condamnările primite de ceilalţi doi. Jurnalul Abwehrului este un document oficial, în el nu-şi au locul aprecieri cu privire la acţiune şi nici consideraţii asupra meritelor sau a vinei participanţilor. Cronicarul în uniformă SS a mai făcut o completare referitoare la încheierea acţiunii Pastorius.

27.XII.1942

Potrivit comunicărilor primite din America, au fost condamnaţi la pedeapsa cu moartea şi tatăl unuia din participanţii la acţiunea Pastorius, respectiv al lui Haupt, unchiul acestuia, Fröhling, şi alţi cunoscuţi care i-au ajutat pe membrii acestei grupe. Soţiile celor condamnaţi la moarte au primit cîte douăzeci şi cinci de ani închisoare fiecare.

Finalul măreţei expediţii puse la cale de Hitler s-a desfăşurat chiar în bîrlogul lui. Hitler nu putea ignora re-

zultatul cu care s-a soldat ideea lui naivă şi, în faţa propriei sale înfrîngeri, a avut o reacţie foarte personală. Rolul de cronicar al acestui episod şi l-a asumat şeful secţiei a II-a a Abwehrului, generalul Lahousen.

„Despre eşecul acţiunii Pastorius am aflat în noaptea de 28 iunie 1942, de la radiotelegrafiştii care ascultau cu regularitate ştirile difuzate de agenţia engleză Reuter. Chiar în aceeaşi noapte s-a produs o harababură de nedescris. La Berlin, telefoanele zbîrnîiau nebuneşte. Ministerul Afacerilor Externe a cerut informaţii serviciului de siguranţă (sicherheitsdienst. — *V.P.B.).* Acesta s-a interesat la comandamentul marinei militare dacă într-adevăr a avut loc o acţiune a submarinelor lîngă Long Island. Ribbentrop şi-a exprimat vehement protestul în faţa lui Dönitz şi Keitel, iar a doua zi, chiar în faţa lui Hitler, la fel cum s-a întîmplat cu prilejul eşecului agenţilor germani ai secţiei I a Abwehrului în 1941.

La 29 iunie, amiralul Canaris a primit ordinul de a se prezenta neîntîrziat la Cartierul general al comandamentului, în Prusia orientală, şi la 30 iunie, după-amiază, la Hitler. Canaris m-a luat cu el, întrucît răspundeam direct de conducerea secţiei a II-a a Abwehrului. Eram foarte curioşi să vedem cum va reacţiona Hitler cînd, pentru a ne justifica, îi vom demonstra că acţiunea a fost cerută de Cartierul general al comandamentului şi a fost dusă la îndeplinire de autorităţile de partid.

Am ajuns la «Vizuina lupului» înainte de prînz, dar am fost nevoiţi să mai aşteptăm o oră, fiindcă Hitler era într-o conferinţă privind situaţia militară.

Am aşteptat pînă la ora şaisprezece. Ne plimbam în sus şi în jos prin faţa buncărului lui Hitler. Cînd a ieşit, însoţit de Jodl şi Ribbentrop, şi l-a zărit pe Canaris, s-a îndreptat imediat spre el. În momentul acela, de furie, faţa-i era albă ca varul.

— Aştept explicaţia dumneavoastră — a spus. — La ce mai am serviciu secret, dacă e în stare să provoace asemenea catastrofe, demne de nişte diletanţi. Acum un an s-a întîmplat o porcărie asemănătoare. Aţi putea să-mi explicaţi cum este posibil aşa ceva?

Peste umărul lui Hitler vedeam chipul lui Ribbentrop. Nici nu se obosea să-şi ascundă bucuria provocată de ghinionul Abwehrului, pe care era atît de invidios. Canaris şi-a aplecat puţin capul, aşa cum făcea ori de cîte ori trebuia să-l lase pe Hitler să-şi verse mînia asupra lui.

Între timp, Hitler revărsa torente de imputări şi ridica din ce în ce mai mult glasul. Pînă la urmă zbieră:

— Dumneavoastră sînteţi răspunzător! Aţi avut posibilitatea să chibzuiţi toate amănuntele. În primul rînd, trebuia să cercetaţi cu mai multă atenţie pe toţi oamenii aceia. Poate atunci nu s-ar fi strecurat trădători printre ei...!

S-a oprit ca să-şi tragă sufletul. Canaris a folosit acest prilej ca să facă o observaţie îndreptăţită:

— *Mein Führer* — a spus calm —, toţi participanţii la acţiune sînt membri ai partidului. Partidul i-a recomandat pe aceşti camarazi ca fiind nişte naţional-socialişti convinşi. Organizatorul acţiunii poartă o înaltă distincţie a partidului...

O clipă Hitler a tăcut. Se vedea cum fierbe pe dinăuntru. Şi-a dat seama că argumentul adus de Canaris nu poate fi combătut.

— Aşa — a spus după un răstimp —, şi ce se va întîmpla cu bieţii oameni care s-au oferit voluntar pentru această acţiune? Vor fi împuşcaţi sau spînzuraţi. Dacă ştiaţi că este vorba de o astfel de muncă — glasul începu deodată să-i tremure ca înaintea unei explozii —, dacă munca lor era de aşa natură — a strigat —, ar fi trebuit să trimiteţi criminali sau evrei...

I-a întors lui Canaris spatele şi, fără să salute, a plecat, însoţit la o oarecare distanţă de Keitel, Ribbentrop şi Jodl".

Cazul Pastorius a atras atenţia şi a stîrnit indignare nu numai la Cartierul general al lui Hitler, ci şi în rîndurile cetăţenilor americani. Publiciştii s-au străduit să descopere motivul care l-a îndemnat pe spionul Dasch să procedeze aşa cum a procedat. În perioada cînd nu se cunoşteau amănunte cu privire la desfăşurarea procesului şi ziariştii nu aveau posibilitatea de a cerceta documentele F.B.I.-ului, circulau tot felul de ipoteze. De ce s-a dus la F.B.I., cînd

putea să-şi însuşească banii şi să dispară? De ce a trădat, cînd, cu cîtva timp înainte, a plecat de bună voie în Germania? Dasch avea vreo convingere politică, sau era pur şi simplu un aventurier care şi-a ales arena politică pentru exhibiţiile sale?

Evoluţia ulterioară a evenimentelor a confirmat versiunea în jurul căreia de la început s-au făcut tot felul de speculaţii. Dasch era un om extrem de ambiţios. Rîvnea la putere, la o situaţie socială importantă şi la bani. Dar nu ştia nimic îndeajuns de bine pentru ca cineva să-i plătească pentru cunoştinţele lui. Îşi dădea seama că, pe cale normală, nu va ajunge la bogăţie. Atunci i-a venit ideea să se facă spion. A socotit că negoţul cu informaţiile, care sînt atît de solicitate, trebuie să fie destul de bănos. Şi-a oferit serviciile unei organizaţii americane periferice oarecare şi aceasta, bineînţeles, n-a avut nimic împotrivă să primească informaţii proaspete despre cel de-al treilea Reich al lui Hitler, şi încă direct de la sursă.

Dasch s-a dus la consulat, a primit un bilet gratuit pentru vapor şi după un timp a ajuns la Berlin. Fiindcă voia să cîştige cît mai repede bani, s-a apucat să facă speculă în stil mare în toate domeniile. Îşi făcea socotelile că pe un german american întors în ţară în ceasul al doisprezecelea nu se poate să nu-l aştepte o carieră excepţională. A intrat în partidul lui Hitler şi în armată, aşteptînd marele prilej. Aşteptarea era cam lungă, Dasch începu să-şi piardă răbdarea, stupiditatea nazistă şi existenţa în cuşca păzită cu grijă a celui de-al treilea Reich îl ducea la desperare, de aceea, bineînţeles, a profitat bucuros de prima ocazie care s-a ivit şi, cu o energie sporită, s-a apucat de pregătirea operaţiei Pastorius.

El a fost unul dintre iniţiatorii acţiunii. Înainte de a se porni la recrutarea agenţilor, s-a întîlnit cu Walter Kappe. De atunci au căzut amîndoi de acord să trimită sabotori în S.U.A. şi Dasch singur s-a propus să fie unul dintre primii trimişi. Kappe urma să vină mai tîrziu.

Pe Dasch îl interesau numai banii, şi altceva nimic. Atunci de ce nu a luat cît a putut şi nu a dispărut fără urmă? Cei 80 000 de dolari răsturnaţi pe biroul funcţionarilor de la F.B.I. i-ar fi ajuns pentru o existenţă de trîndăvie. J. Thor-

wald şi-a expus punctul său de vedere referitor la această problemă, explicînd într-un fel comportarea derutantă a lui Dasch.

Spionul ştia că autorităţile americane erau la curent cu plecarea lui în Germania; deci nu putea dintr-o dată să apară iarăşi aici. Şi nici nu putea face să i se piardă urma începînd o viaţă pe picior mare cu cont la bancă. Mai devreme sau mai tîrziu tot ar fi fost descoperit. De aceea a conceput un plan extrem de subtil şi, după părerea lui, deşi modest, mult mai sigur.

În codul american există un paragraf care prevede că pentru meritul de a fi depistat o bandă de gangsteri oricine primeşte 10% din suma reţinută de poliţie, restul urmînd să intre în vistieria statului. Grupa lui Dasch a primit la Berlin o valiză conţinînd 80 000 de dolari, Kerling peste 60 000 şi fiecare dintre sabotori avea la el cîteva mii. După una din versiuni, erau în total peste 180 000, după alta, aproape 200 000. O recompensă de 10% ar fi însemnat o sumă de 20 000 de dolari cîştigaţi în mod legal.

Planul conceput avea o bază reală. În afară de aceasta, Dasch, cu bogata lui fantezie, s-a gîndit că va primi nu numai recunoaşterea oficială şi o distincţie din partea statului, dar i se va face şi publicitatea cuvenită. În America, un nume care apare din cînd în cînd în ziare constituie un capital. Eroul a salvat Statele Unite de atacurile naziste, a economisit concernelor miliarde, întrucît a zădărnicit pericolul unor explozii care le ameninţau fabricile; aşadar, a avut în vedere toate amănuntele menite să-i asigure o carieră.

Pînă în ultima clipă, Dasch a fost convins că a mizat pe o carte bună. A dictat mai multor secretare o informare pe 300 de pagini pentru F.B.I. şi şi-a făcut planul că informarea lui va apărea într-o carte cu un tiraj de milioane. Astfel va deveni cineva, iar editurile se vor bate pentru memoriile lui. Hollywoodul va dori să turneze un film despre el. Aştepta, plin de nerăbdare, clipa în care va fi consacrat ca un erou naţional care şi-a făcut datoria faţă de noua lui patrie.

Cînd a terminat de dictat și stenografele au pus punct istoriei vieții lui, i s-a prezentat mandatul de arestare și a fost deferit tribunalului militar.

Justețea sau cel puțin veridicitatea acestei teorii este confirmată de evenimentele anilor 1948—1953, care reprezintă continuarea operației Pastorius după război și, totodată, epilogul ei.

După condamnare, Georg John Dasch a fost trimis la închisoarea Dunbarry din statul Connecticut, iar apoi transferat în Atlanta. Gardienii americani nu-i puteau garanta securitatea, întrucît în aceeași închisoare își ispășeau pedeapsa și alți germani (printre alții și o grupă de treizeci de agenți naziști condamnați în 1941 în legătură cu cazul Sebold, precum și Hermann Lang). Aceștia știau că Dasch a trădat și ar fi căutat cu tot dinadinsul un prilej ca să-l pedepsească pe trădător. De aceea au fost nevoiți să-l mute pe Dasch în închisoarea din Fort Leavenworth. Burger a șămas șase ani în Atlanta.

În ziua de 28 martie 1948, într-o duminică, gardianul a deschis ușa celulei lui Burger și l-a condus de-a lungul coridoarelor reci și lungi în cealaltă aripă a clădirii, la administrație. Burger merge cu privirile în pămînt. Este condamnat pe viață și știe că nu se poate aștepta la o surpriză plăcută. Este indiferent, ca majoritatea deținuților după mai mulți ani de închisoare. Gardianul îi ordonă să se așeze într-un colț al încăperii, care nu are decît o masă și cîteva bănci, apoi ridică receptorul și formează un număr.

— E aici, puteți veni.

După un timp intră croitorul instituției, care duce în mînă un costum civil nou. Asta nu poate avea decît o singură semnificație: va ieși din închisoare și va merge printre oameni. Dar unde? În altă închisoare? Acolo l-ar fi putut transfera și în hainele lui vechi. Sau poate se reia procesul? Îl duc în fața tribunalului?

În timpul acesta, în altă închisoare, Georg John Dasch încearcă și el un costum nou. În aceeași zi sînt aduși la New York, Burger de la Atlanta și Dasch de la Fort Leavenworth. Gardienii închisorii îi predau pe amîndoi unei escorte a poliției militare. Sînt transportați în lagărul de

pe Insula Guvernatorului şi închişi într-o baracă împrejmuită cu sîrmă ghimpată. Nu ştiu încă unul despre celălalt, încă nu s-au văzut. Se întîlnesc abia a doua zi dimineaţă, cînd urcă într-un camion-dubă. În aceeaşi zi, în urma lor se închid uşile blindate ale închisorii Fort Jay.

Timp de mai multe zile habar nu au ce se va întîmpla cu ei. Nimeni nu le-a adresat nici un cuvînt, nimeni nu le-a spus încotro şi de ce pleacă. Nici acum nu pot înţelege ce înseamnă peregrinarea asta de la o închisoare la alta. Stau separat. Ştiu unul de altul, ştiu că sînt vecini, dar altceva nu ştiu, scopul şi motivul pentru care au fost aduşi aici le este necunoscut.

S-au întîlnit într-o celulă din cala unui transoceanic. Vasele sînt prevăzute cu asemenea celule pentru răzvrătiţi, ucigaşi sau altfel de răufăcători care trebuie transportaţi peste mare. Nu sînt nişte celule prea confortabile. Sînt mici şi prost aerisite. Nici un deţinut nu rezistă mult în asemenea condiţii. 16 zile şi 16 nopţi au petrecut Dasch şi Burger, chinuiţi de nesiguranţă, în cala neaerisită a unui vas necunoscut, cu o ţintă necunoscută. Cînd s-a răsucit cheia în broasca uşii de oţel şi un ofiţer i-a scos la lumină, putînd, în sfîrşit, să respire aer curat, se aflau la Bremerhaven.

Pînă atunci, nimeni nu le suflase nici un cuvînt în legătură cu soarta lor viitoare. Acum cel puţin ştiau că au fost aduşi în Germania. Să fie o speranţă sau o ameninţare? S-ar putea oare să fie judecaţi ca criminali de război?

Văd patru soldaţi americani de la poliţia militară cu un MP mare pe cască, comandaţi de un locotenent. Aceştia le explică deţinuţilor că au dispoziţie să-i transporte cu cătuşe la mîini. Nu-i semn bun. Urcă într-un jeep. Străbat străzile unui oraş distrus. Se opresc în faţa porţii închisorii militare americane din Bremerhaven. Vor fi izolaţi fiecare într-o celulă separată. Nici asta nu le insuflă prea mult optimism. Li se scot cătuşele fără nici o explicaţie. Locotenentul nu ştie nimic.

A doua zi li s-a comunicat oficial de ce au întreprins această călătorie peste ocean. Fuseseră graţiaţi. Încă nu li se dă drumul, rămîn sub supravegherea poliţiei militare americane şi vor fi duşi într-un lagăr de internare. După o săptămînă se vor înfăţişa amîndoi la Ludwigsburg.

După trei luni din ziua cînd au îmbrăcat haine civile noi, la 22 iunie 1948, comandantul lagărului de la Ludwigsburg i-a pus în libertate pe Georg John Dasch şi pe Ernest Peter Burger. Înainte de a pleca la drum li s-au mai dat unele sfaturi şi li s-a atras atenţia că rămîn mai departe sub controlul poliţiei militare şi al serviciului secret american, C.I.C. (Counter Intelligence Corps).

În cei şase ani de închisoare americană, Dasch n-a uitat planul lui iniţial. De cum a ajuns în lagărul de internare din Ludwigsburg, a şi început să se gîndească la speculă. Cîndva a vrut să vîndă americanilor informaţii despre germani. Ulterior şi-a schimbat partenerii. Acum i-a venit ideea să ofere Germaniei informaţii despre America.

Oricît s-a zbătut, n-a putut găsi un client serios pentru informaţiile lui. De aceea a intrat în legătură cu un anumit ziarist pe care a încercat să-l convingă să scrie istoria acţiunii Pastorius, asigurîndu-l că va ieşi, fără îndoială, o carte interesantă, care se va vinde ca pîinea caldă. Întrucît propunerea lui nu s-a bucurat de succes, a încercat să găsească altul care să prelucreze subiectul lui măcar într-o piesă radiofonică sau într-un scenariu de film. Apoi a abandonat lupta pentru găsirea unui om interesat în această treabă şi s-a apucat să-şi caute o meserie bănoasă. Nici asta nu i-a reuşit.

Dasch a încercat să se prezinte drept un luptător antifascist care a contribuit la căderea Reichului lui Hitler. S-a străduit să aducă mărturia oamenilor cu privire la epoca respectivă, dar, după cum a pretins ulterior, majoritatea martorilor lui au fost executaţi de Gestapo. La comandamentul C.I.C.-ului din Heidelberg a dat, într-adevăr, o declaraţie semnată de mai mulţi, menită să ateste concepţiile lui antinaziste. Cît de zadarnică a fost încercarea lui reiese din protocolul C.I.C.-ului.

Documentele prezentate de el constau în nişte însemnări cu privire la unele convorbiri secrete, nefiind în nici un caz vorba de întîlniri secrete cu anumiţi agenţi sau de o acţiune antinazistă reală. De remarcat este, de asemenea, faptul că unele formulări din documente erau identice din punctul de vedere al stilului şi al expresiilor folosite, deşi, sub raport geografic, respectivii autori se aflau la mare distanţă

unul de celălalt şi aveam, fiecare, trecuturi diferite... După două vizite la Heidelberg, Dasch s-a întors la Speyer, la părinţi (locuiau în Kreutzerstrasse 3. — V.P.B.), unde a vrut să se stabilească, hotărît să se ocupe cu comerţul la negru. Ar fi vrut să se asocieze cu Burger, fostul lui partener la acţiunea de sabotaj, acesta urmînd să-i servească drept paratrăsnet în cazul unui insucces. Face şi unele planuri de a încheia o afacere comercială cu un vechi prieten cu care, cu ani în urmă, a fost împreună în Statele Unite şi pe care Dasch, pe cînd lucra încă pentru Comandamentul suprem al armatei şi avea relaţii foarte influente, l-a scutit de mobilizare. Acest om, după căderea Germaniei, făcînd comerţ în stil mare cu francezii, a cîştigat o avere considerabilă. Era milionar, motiv pentru care Dasch voia să se asocieze cu el. Îl avea la mînă, o dată pentru că în timpul războiului a primit un ordin de chemare căruia nu i s-a supus, precum şi pentru comerţul ilicit făcut în trecut...

Marile visuri ale negustătorului de informaţii secrete plănuite au eşuat într-o dugheană din Mannheim. Georg John Dasch, care a încercat, fără să reuşească, să intre în slujba serviciilor secrete ale cîtorva state, a trebuit, pînă la urmă, să se resemneze cu tejgheaua la care vindea pulovere, portjartiere şi indispensabili.

Dorinţa de glorie, cel puţin în parte, i s-a împlinit. În 1953, un săptămînal vest-german a început să publice un reportaj dramatic despre cazul Pastorius. După apariţia primului articol, comerciantul din Mannheim a tras obloanele la magazinul său cu articole de galanterie. Dasch era speriat. În Germania occidentală trăiau destui nazişti care şi acum, după trecerea atîtor ani, s-ar fi putut răzbuna pe trădător. Şi de aceea a dispărut, de data aceasta definitiv.

Doamna cu păpuşi

Introducerea agenţilor naziştî în Statele Unite a fost un fiasco. Imediat după debarcare, acţiunea Elster şi operaţia Pastorius au suferit un eşec. Şeful Abwehrului german, amiralul Canaris, s-a împăcat greu şi nu prea bucuros cu gîndul că Statele Unite reprezintă pentru spionajul nazist călcîiul lui Ahile. Nici nu putea să viseze la o organizaţie de spionaj ca cea pe care au avut-o germanii în timpul primului război mondial, graţie lui von Bernstorff, von Papen şi Boyd-Ed.

Înalta şcoală de spionaj nazist instalată în pensionul Klopstock din Hamburg dădea în fiecare an o promoţie de spioni calificaţi şi mulţi dintre ei erau destinaţi, încă înainte de examenele finale, să-şi desfăşoare activitatea pe celălalt mal al oceanului. Amiralul Canaris ţinea cu orice preţ să recupereze ceea ce pierduseră înaintaşii lui.

Astfel, în ţara de peste ocean au ajuns ingineri, funcţionari de bancă, învăţători, fotografi, muncitori de rînd, chiar şi doctori, avînd toţi aceeaşi misiune : să completeze locurile albe de pe harta serviciului de informaţii privind continentul care, în viitorul apropiat, avea să devină unul dintre cei mai periculoşi duşmani ai Germaniei naziste.

Karl Frederick Ludwig era un agent cu o bogată experienţă. A lucrat şi s-a afirmat în timpul primului război mondial şi era cel mai bun dintre agenţii al căror domeniu

îl constituiau Statele Unite. Era originar din Fremont, statul Ohio, dar cea mai mare parte a vieții și-a petrecut-o în Germania, unde se afla în relații strînse cu figurile proeminente ale partidului nazist. Se împrietenise îndeosebi cu Robert Ley, șeful Frontului muncii hitlerist. Poate la recomandarea acestuia sau chiar din ordinul lui, a plecat Ludwig în S.U.A. ca să încerce, nu se știe pentru a cîta oară, să reînvie acolo rețeaua de spionaj nazistă.

Ludwig era un vechi practician și cunoștea toate trucurile meseriei. În cartea sa „F.B.I. Story", Don Whitehead îl numește omul cu o sută de nume conspirative. Dar nici acestea nu i-au fost de nici un folos, deși, bineînțeles, pentru orice eventualitate, avea pregătită o colecție ireproșabilă de acte false.

Ca toți ceilalți agenți germani, care, practic, nu au reușit să acționeze în S.U.A., Karl Frederick Ludwig n-a ținut seama de un singur lucru : americanul este foarte atent la tot ce se petrece în orașul său, în provincia sau preria sa. Observă orice străin, înregistrează fiecare fleac care are ceva deosebit, fie că este vorba de obiceiuri, îmbrăcăminte sau o curiozitate exagerată, care atrage în mod special atenția printre americani, de loc iscoditori din fire.

A avut ghinion. A reușit să treacă printre toate aceste stînci care-i stăteau în cale, n-a făcut nici cea mai mică greșeală, nici nu bătea prea mult la ochi, nici nu trecea prea neobservat, numai că în 1941 a trimis o informație unui agent de legătură pe adresa unei localități din Spania neutră și cenzura engleză din Bermude a oprit scrisoarea suspectă.

La prima vedere, era o scrisoare oarecare, neinteresantă, trimisă de un american obișnuit în Europa. Cenzorii englezi aveau însă o anumită experiență. Nu lucrau de mîntuială. În laborator, pe versoul scrisorii au apărut niște litere, pînă atunci invizibile, care făceau impresia unui mesaj. Nu păreau a fi atît de inofensive ca pălăvrăgelile de pe prima pagină a scrisorii.

Mesajul cuprindea informații cu caracter militar, o listă a materialelor militare și a armelor furnizate de S.U.A. unităților militare engleze și alte amănunte. Semnat : Joe K.

S-ar fi zis că situaţia este de nerezolvat. Undeva, printre milioane de americani, se află cineva care poate nici nu poartă acest nume, ci aşa i se spune — Joe K. Este un spion nazist şi trebuie făcut inofensiv. Dar cum ? Nu exista decît o urmă oarecare, dacă nu cumva va apărea alta. O nouă scrisoare a fost captată. Avea următorul conţinut suspect :

„Phil a fost rănit mortal la 18 martie într-un accident de maşină. A murit la New York în spitalul St. Vincent".

Această ştire mai concretă era de mare preţ pentru agenţii F.B.I.-ului. În aceeaşi zi au aflat că, la 18 martie, Salvarea a adus la Spitalul St. Vincent un om grav rănit cu numele de Julius Lopez Lido. Ulterior, interogîndu-se martorii la acest accident, care pe Lido l-a costat viaţa, a ieşit la iveală că în maşină, împreună cu acesta, mai era un bărbat necunoscut care a scăpat teafăr din accident şi a avut o comportare foarte ciudată. Imediat după ce şi-a revenit din spaima catastrofei, a luat servieta pe care Lido o ţinea în mînă şi a dispărut cu ea în vîltoarea străzii. De atunci, nimeni n-a mai auzit ceva despre el.

În continuarea anchetei s-a descoperit că Julius Lopez Lido se numea în realitate Ulrich von der Osten, era spion nazist pe teritoriul Statelor Unite şi avea multe relaţii suspecte. La locuinţa lui nu s-a găsit mare lucru, dar oamenii F.B.I.-ului ştiu să facă unele combinaţii şi pe baza unui număr de telefon mîzgălit într-o agendă.

F.B.I.-ul i-a pus pe toţi oamenii săi pe urmele agentului mort. În zilele care au urmat a avut loc cea mai grozavă urmărire din acea vreme. Urmele i-au condus la locuinţa lui Kurt Frederick Ludwig.

Zadarnic au sunat la uşă. Portăreasa le-a spus că domnul de la etajul doi a plecat în urmă cu cîteva zile. A încărcat două geamantane într-un taxi, probabil că se pregătise pentru un drum mai lung. Deseori pleca în călătorii de afaceri.

Agenţii F.B.I.-ului l-au arestat pe şeful spionajului nazist la bordul unui vas cu care intenţiona să ajungă pe ţărmul occidental, tocmai în momentul cînd vasul era pe punctul

de a ieşi din sfera de competenţă a poliţiei americane. De la Ludwig urmele duceau departe. După câteva zile a fost făcut inofensiv un specialist în probleme de politică internaţională şi strategie militară, Paul T. Borchardt, un om foarte inteligent şi cu un orizont politic foarte larg. Misiunea lui era de a valorifica ştirile obţinute şi de a hotărî care trebuiau transmise şi cui anume.

Sosise în Statele Unite în 1940, aşa că n-a dispus de prea mult timp pentru exercitarea funcţiei ce i se încredinţase. La locuinţa lui au fost găsite analize politice, economice şi militare. Era vorba de informaţii preţioase, care nu puteau fi obţinute uşor. Conducerea F.B.I.-ului avea acum confirmarea că amiralul Canaris a reuşit să strecoare ilegal în ţară o grupă de spioni care a pus mîna pe importante secrete strategice. Urmărirea a continuat, şi pe scena istoriei spionajului în timpul celui de-al doilea război mondial a apărut „doamna cu păpuşi".

În privinţa acestui episod, informaţiile diferă foarte mult între ele. Whitehead susţine că a fost descoperită imediat după arestarea lui Ludwig şi a lui Borchardt, deci la începutul anului 1942. Un alt istoric al spionajului, Singer, plasează acest eveniment în toamna anului 1943. Cert este că personajul principal al acestei istorisiri apare sub propriul său nume şi cu adresa sa reală, indiferent dacă prima scrisoare capturată era adresată la Springfield, statul Ohio, sau la Portland, statul Oregon. Întrucît, în ceea ce priveşte adevăratul nume al adresantei, părerile sînt împărţite, este precis că ea nu a dorit ca numele să-i fie pomenit ; deci ne vom conforma şi noi acestei dorinţe.

În cartierul de vile din Springfield trăia familia unui comerciant de vază, domnul Edgar M. Thruther, care avea, pe una din străzile principale, un birou prosper de vînzări-cumpărări de bunuri imobiliare. Soţia lui, o femeie frumoasă şi inteligentă, avînd şi timp şi mijloace financiare suficiente, îşi putea permite să se dedice unei nobile pasiuni : colecţiona păpuşi antice şi de artă.

Primea numeroase oferte de la agenţi şi firme din întreaga Americă şi corespondenţa ei personală era foarte voluminoasă. Într-una din zile, poşta i-a adus o scrisoare

care, deşi nu-i era adresată, a ajuns, totuşi, în cutia poştală de la poarta vilei.

Adresa : Señora Maria Juana Califuentes
987 A Calle Mayor
Buenos Aires, Argentina.
Expeditor : Miss Rosalia Thruther
Redd Hills Street 34
Springfield, Ohio.

Astfel a ajuns în mîinile doamnei Thruther propria ei scrisoare, pe care n-o scrisese şi n-o expediase niciodată, şi totuşi pe dosul plicului era adresa şi numele ei complet. Nu-şi putea explica acest lucru. Nici adresa, nici numele doamnei Califuentes nu-i spuneau nimic, nu o cunoştea pe această doamnă, iar la Buenos Aires nu avea nici un cunoscut. Pe timbrele scrisorii a descifrat ştampila poştei din Springfield, datată cu o lună în urmă. Scrisoarea fusese deci expediată din oraşul ei. Pe plic, poştaşul scrisese cu creionul : adresantul mutat la o adresă necunoscută.

Doamna Thruther se afla în faţa unui mister. A deschis scrisoarea şi a citit-o, dar nedumerirea ei n-a făcut decît să crească.

„Dragă prietenă,

Probabil că v-aţi întrebat ce s-a întîmplat cu mine de nu v-am scris de atîta timp. Am avut o lună foarte grea. Nepoţelul meu cel mic, dragul de el, a avut o tumoare periculoasă la creier şi, probabil, nu mai are mult de trăit. Asta ne-a scos pe toţi din minţi, şi nu mai ştim ce să facem. Va urma un tratament cu raze, doctorii speră să reuşească, dar nu ne dau prea mari speranţe că s-ar putea vindeca pe deplin. Cine ştie dacă va interveni măcar o ameliorare. Sînt complet distrusă. Acum o lună m-aţi rugat să vă scriu despre colecţia mea. Am avut o conferinţă la clubul de artă şi am vorbit despre figurinele şi păpuşile mele. Am cîteva noi, nişte minunate figurine irlandeze. Una dintre ele reprezintă un pescar bătrîn care poartă pe umeri o plasă de prins peşte, alta — o femeie care duce o legătură cu lemne în spate, iar a treia — un băieţel.

Conferința mea s-a bucurat, pare-se, de succes. Dar nu pot să nu mă gîndesc într-una la bietul meu nepoțel.

Scrieți-mi dacă ați dat de știre domnului Shaw. A distrus scrisoarea dumneavoastră. Știți că a fost bolnav. Am stat de vorbă cu familia lui. Toți spun că în curînd va putea să lucreze. Sper ca scrisoarea mea să nu vă întristeze prea rău. După asemenea zile nu pot să scriu mai mult. Înainte de a fi completat declarația de impunere a mamei, am făcut o scurtă călătorie comercială pentru dumneavoastră. Cu acest prilej am învățat să scriu la mașină. Toată lumea circulă acum foarte mult și șoselele sînt pline de mașini.

Transmiteți din partea mea salutări familiei dumneavoastră. Îmi pare rău că nu v-am putut scrie atîta vreme.

A dumneavoastră,
Rosalia Thruther

P. S. Mama a vrut să meargă la Louville, dar am trecut prin atîtea, încît tot acest plan a căzut baltă".

Scrisoarea a descumpănit-o complet pe doamna Thruther. Cele cuprinse în ea corespundeau în mare parte realității. Nepoțelul ei cel mic fusese într-adevăr bolnav. A ținut, într-adevăr, la club o conferință despre colecția ei de figurine antice și, la data cînd scrisoarea a fost pusă la poșta din Springfield, ea era plecată din localitate, aflîndu-se într-o vizită la New York.

Femeia americană căreia i-a căzut în mînă misterioasa scrisoare, a cărei proveniență nu și-o putea explica, nu se gîndea, deși era în 1942, la spionaj. Dorea însă să afle ceva mai mult, și de aceea s-a dus la direcția poștei, ca să ceară unele explicații. Dar directorul poștei n-a putut să-i spună altceva decît ce știa și ea. A luat imediat alt plic, în care a pus scrisoarea și pe care a scris adresa F.B.I.-ului de la Washington.

Referentul de la centrala F.B.I.-ului din Washington era un om cu imaginație. A făcut analiza scrisorii și a descoperit următoarele :

1. Scrisoarea a fost scrisă de o persoană care nu știe bine limba engleză. Are multe greșeli de ortografie.

2. Autorul scrisorii cunoaşte în amănunţime tot ce se referă la colecţii de păpuşi şi figurine antice.

3. Mesajul poate conţine următoarele comunicări secrete :

Păpuşi noi : noi vase militare care operează în Pacific.

Pescari irlandezi cu plasă : nave portavion prevăzute cu o reţea de apărare.

Femeie bătrînă cu o legătură de lemne în spinare : navă militară cu încărcătură de lemn drept camuflaj.

Băiat : distrugător.

Domnul Shaw care a distrus scrisoarea : crucişătorul american „Shawn", care a fost greu avariat în timpul atacului de la Pearl Harbor, dar a fost totuşi salvat, reparat şi acum navighează pe linia insulele Hawai — San Francisco.

Post-scriptum : nu mai aşteptaţi curînd nici un fel de comunicări.

Drumul mamei la Louville : crucişătorul U. S. Navy „Louisville", ale cărui drumuri erau ţinute în secret pentru publicul larg.

Era o interpretare îndrăzneaţă. Funcţionarul de la F.B.I.-ul din Washington n-a putut aduce argumente pentru a-şi motiva concluziile. Nici unul din superiorii lui nu a încercat să verifice cît adevăr conţineau spusele lui. Părerea emisă de el a fost transmisă şefului ca o ipoteză, întrucît alta nu aveau, şi scrisoarea misterioasă, fără un adresant real şi fără un expeditor real, zăcea pe un birou : era unica pistă ce putea fi urmată.

Cu acest caz a fost însărcinat agentul R. V. Stone. A plecat de la supoziţia că scrisoarea conţine într-adevăr un mesaj secret, că trebuie să facă investigaţii printre oamenii competenţi în comerţul cu păpuşi antice şi figurine de artă, că expeditorul sau destinatarul trebuie să aibă, fie şi accidental, legătură cu adevărata doamnă Thruther din Springfield sau cu señora Califuentes din Buenos Aires. Fiindcă ştia că destinatarul din Argentina s-a mutat şi nu i se cunoaşte actuala adresă şi fiindcă Springfield era mai aproape, joi după-amiază a sunat la uşa doamnei Thruther.

În prima oră de conversaţie s-a familiarizat cu particularităţile colecţionarilor de păpuşi antice, a ascultat din nou remarca doamnei Thruther în legătură cu faptul surprin-

zător că o necunoscută a putut scrie în numele ei altei necunoscute unele lucruri absolut reale. Despre aceste lucruri ar fi putut fi informat numai cineva care ar fi fost în relații în ultimul timp cu doamna Thruther, care îi cunoștea grijile și știa despre conferința pe care urma s-o țină la club.

A aflat că cea mai bună sursă de achiziții a colecționarilor de figurine este magazinul de lux din New York, amplasat la întretăierea dintre Madison Avenue și Strada a 62-a. Doamna Thruther a fost de cîteva ori pe acolo în timpul ultimei sale vizite la New York.

R. V. Stone era un maestru în materie de interogatorii care nu dau de bănuit, dar doamna Thruther n-avea nimic pe conștiință, nimic de ascuns, așa că i-a spus fără nici un fel de ocolișuri că s-a împrietenit cu proprietara acestui magazin, care i-a povestit despre necazurile ei, i s-a plîns că și-a pierdut bărbatul și că toate greutățile apasă pe umerii ei. La rîndul său, doamna Thruther i-a vorbit despre boala nepoțelului ei, despre colecție, despre conferința proiectată, într-un cuvînt, despre tot ce se pomenea în scrisoarea trimisă în Argentina. Numai despre figurinele noi reprezentînd pescarul, bătrîna și băiatul nu știa nimic. De altfel, nici nu are asemenea figurine.

Erau niște urme cu totul neînsemnate. Despre aceste lucruri puteau ști zeci de oameni din Springfield, toți vecinii și cunoscuții. Erau niște necazuri ale familiei de care oamenii se interesau, iar conferința cu pricina de la club s-a bucurat și ea de atenție. R. V. Stone și-a luat rămas bun de la Springfield. Intuiția nu l-a înșelat, spunîndu-i că va găsi soluția misterului în cu totul altă parte.

Velvalee Dickinson — păpuși, antichități străine și indigene. Magazinul este situat la întretăierea dintre Madison Avenue și Strada a 62-a, în apropiere de Central Park. În această parte a orașului nu există magazine mici. Amatorii de păpuși antice reprezintă o clientelă distinsă. Stele ale ecranului, agenți de bursă și amantele lor, văduve excentrice care au bani de cheltuit și cîțiva cunoscători autentici. Dar dintre cei care frecventează magazinul doamnei Dickinson, cei mai mulți vin să privească frumoasele lucrări antice, căci nu le pot cumpăra.

La medie, preţul unei asemenea păpuşi este de 50 de dolari. Dar doamna Dickinson are şi păpuşi de 500 de dolari, de pe vremea colonizării, şi cîteva tipuri de păpuşi aşa-numite străvechi, de felul celor pe care şi în zilele noastre le cioplesc membrii triburilor africane pentru copiii lor. Acestea pot costa şi mai mult.

Lucrul cel mai remarcabil din luxosul magazin este expoziţia de istorie universală. Păpuşi japoneze şi chineze şti, figuri sculptate în linii aspre, colţuroase, din Nordul îndepărtat, fildeş, teck negru; bronzul vechilor azteci, momîiile de paie din Vietnam, matrioşca din Rusia. Argint, aramă bătută, dovleac uscat, sticlă şlefuită şi porţelan transparent. Aceasta este lumea micuţei doamne Dickinson.

Proprietara magazinului n-are mai mult de un metru şi cincizeci de centimetri, e subţirică, greutatea ei n-o depăşeşte pe cea a unui copil de zece ani. Zîmbeşte într-una, ştie să se poarte cu clienţii mai sus puşi, le dă sfaturi competente. Nimeni nu-şi aminteşte că ar fi vîndut vreo figurină la un preţ mai ridicat decît valoarea ei reală sau că s-ar fi făcut cîndva vinovată de o inocreetitudine.

R. V. Stone a plecat din magazin fermecat de ambianţă şi de micuţa doamnă Velvalee Dickinson. Dar nu s-a lăsat amăgit de seriozitatea anticarei. A dat dispoziţii să i se cerceteze trecutul. N-a descoperit nimic senzaţional, deşi viaţa ei nu era dintre cele mai banale. Doamna Velvalee Dickinson s-a născut la Sacramento şi, pe vremea cînd mergea la şcoală, se numea Malvena Blücher. Avea o reputaţie bună, n-a suferit niciodată vreo condamnare. Odinioară a fost membră a Societăţii americano-japoneze. În 1927 s-a retras din asociaţie.

Răposatul ei soţ avusese biroul în clădirea în care se afla Consulatul japonez şi cel german. Era o coincidenţă care atrăgea atenţia, dar nu dovedea nimic. Păpuşile japoneze, Consulatul japonez şi apoi colonia japoneză. Pe cînd mai trăia soţul ei şi ea era funcţionară, mai întîi la o bancă şi apoi la United Fruit Company, soţii Dickinson locuiau în Imperial Valley, chiar în mijlocul coloniei japoneze.

După moartea soţului ei s-a mutat la New York. În 1937 lucra în magazinul Bloomingdale, secţia păpuşi. Curînd după aceea şi-a deschis magazinul pe care îl vizitase domnul

R. V. Stone. Cîştiga bine, trăia modest, nimic în comportarea ei nu era de natură să atragă atenţia. Numai faptul că era un fel de regină a păpuşilor şi cunoştea amănunte din viaţa doamnei Thruther. Agenţii F.B.I.-ului bănuiau că există o legătură între comerţul ei şi scrisoarea misterioasă, adresată şi expediată în Argentina, cu o menţiune falsă a adresei expeditorului. Aceasta însemna nu numai încălcarea instrucţiunilor militare în vigoare, dar era şi un indiciu că nu este vorba de o scrisoare oarecare, ci de o comunicare camuflată. Dar se pune întrebarea cine este autorul şi cui îi era adresată? Agentul Stone a scos demult din categoria suspecţilor pe doamna Thruther şi pe toţi vecinii ei din Springfield.

Urmele o luau în două direcţii. Agenţii F.B.I.-ului o ţineau în permanenţă sub observaţie pe proprietara magazinului şi pe clienţii acesteia. În magazinul ei intrau din ce în ce mai mulţi străini care se interesau de păpuşi şi care, la prima vedere, păreau că nu sînt în stare să deosebească o figurină germană de una japoneză. Doamna Dickinson, foarte amabilă, dădea explicaţii, făcea recomandări, dar a început să fie mai atentă cînd şi-a dat seama că din nou un bărbat cu pălărie cenuşie, de o curiozitate exagerată, a lăsat-o să-şi bată gura o jumătate de oră, apoi i-a mulţumit şi a plecat fără să cumpere nimic.

În timpul acesta, toate oficiile cenzurei militare americane urmăreau scrisorile în care descopereau cea mai neînsemnată aluzie la păpuşi, marionete sau figurine.

Comportarea lui Velvalee Dickinson a devenit ciudată. Şi-a lăsat magazinul pe mîna unei salariate, a ridicat de la bancă un cec pentru o sumă mai mare şi a anunţat că pleacă să se odihnească cîteva săptămîni. A lăsat o adresă din Florida. Adresa însă era falsă. Agenţii F.B.I.-ului au urmărit-o pas cu pas pe micuţa văduvă Dickinson. Ştiau că doamna care face comerţ cu păpuşi nu pleacă nicidecum în concediu. O pornise de fapt într-un voiaj special.

A părăsit magazinul din Madison Avenue colţ cu Strada a 62-a, s-a suit în primul taxi care a trecut pe acolo. A dat şoferului adresa magazinului „Saks" din Strada a 33-a, apoi a privit în jurul ei şi a observat imediat că în spatele taxiului vine altă maşină. A devenit nervoasă. A coborît în faţa magazinului, a plătit şoferului şi a intrat. Fără să acorde nici

O atenție tejghelelor cu marfă, s-a grăbit să urce la etajul doi, unde exista un pod care dădea în alt magazin, „Gimbel". A străbătut și acest magazin, fără să manifeste nici un interes pentru mărfuri, pînă la subsol, unde un coridor subteran particular pentru clienți ducea din această casă pînă la stația de metro.

Doamna Velvalee Dickinson s-a urcat în metrou și a mers pînă la gara Pennsylvania. Fără să mai piardă timpul cu cumpărarea biletului, a sărit în primul tren care se afla în dreptul peronului și a plecat la Philadelphia, de aici la Chicago și apoi imediat la Portland, statul Oregon. Agenții F.B.I.-ului aveau mult de furcă pentru a o urmări pas cu pas.

La Portland părea mai calmă. Nu mai arunca priviri în jurul ei, nu mai ridica nervoasă din umeri. Știa precis unde trebuie să meargă și se bucura că în curînd va ajunge la destinație. Cu pas grăbit s-a îndreptat spre restaurantul chinezesc. Dar la intrare era o tăbliță pe care scria „Închis" și pe ferestre atîrnau perdele cenușii de praf. Speranța doamnei Velvalee Dickinson că aici va găsi un sprijin a fost spulberată. Nu i-a rămas altceva de făcut decît să se întoarcă la New York și să spere că F.B.I.-ul nu are nici o dovadă la mînă.

Între timp, cenzorii au mai interceptat trei scrisori în care era vorba de păpuși, o dată de păpuși coloniale, altă dată franțuzești, iar a treia oară originea nu era precizată. Cine trimitea scrisorile și cui ? Nu era nici doamna Dickinson, nici doamna Thruther din Springfield. Toți cei care figurau ca expeditori pe scrisorile trimise în Argentina făceau parte din clientela magazinului de păpuși antice. Dar nici una din aceste persoane n-a expediat scrisorile respective. Nici una dintre femeile al căror nume era menționat pe dosul plicurilor nu putea să-și explice cum și de ce a scris cineva în numele lor unei persoane care le era complet necunoscută.

Într-o altă etapă a urmăririi, laboratorul F.B.I.-ului a descoperit originea hîrtiei acestor scrisori. Dar nu exista nici o dovadă că ar avea ceva comun cu proprietara magazinului de pe Madison Avenue.

Căutîndu-se mașinile la care au fost scrise scrisorile, s-a descoperit că una dintre ele aparținea unui hotel din Chicago,

alta unui hotel din San Francisco, a treia unui hotel din Los Angeles. Mare le-a fost mirarea cînd au aflat că toate aceste hoteluri fuseseră vizitate de doamna Dickinson tocmai în zilele în care au fost expediate scrisorile din orașele respective. (Literele unei mașini de scris pot fi identificate ca și amprentele digitale. Specialiștii susțin că nu există două mașini care să aibă aceleași caracteristici în ceea ce privește tipul de literă, spațiile dintre litere și rînduri.)

Scrisorile erau scrise de aceeași persoană care o scrisese și pe prima și conțineau aceleași greșeli gramaticale. Toate dovedeau nervozitatea autorului lor, care aștepta ajutor, căuta apărare, voia bani, insista să i se răspundă urgent.

Doamna cu păpușile, doamna Velvalee Dickinson, pierduse legătura cu șefii, simțea că F.B.I.-ul este pe urmele ei și nu știa ce să facă. După aceea, cenzura a capturat niște pachete conținînd păpuși antice care, la prima vedere, nu aveau nimic suspect. După o cercetare minuțioasă a vatei de hîrtie în care erau ambalate păpușile, s-au descoperit benzi subțiri pe care erau scrise mesaje. Aceasta constituia o probă materială. F.B.I.-ul tot mai aștepta. Între timp o urmăreau pe doamna cu păpușile, vrînd să ajungă la colaboratorii ei, dar apoi au arestat-o pe doamna Velvalee Dickinson pentru spionaj în favoarea Japoniei inamice și a celui de-al treilea Reich al lui Hitler.

Arestarea a fost operată la sediul băncii new-yorkeze de unde doamna Velvalee Dickinson tocmai scotea o sumă mai mare de bani din seif. În seif s-au găsit 18 000 de dolari. Banii trebuiau să-i asigure spioanei ieșirea din scenă. Doamna a protestat, n-a vrut să recunoască nimic, a respins acuzația ce i se aducea, pretinzînd că banii îi are de la soțul ei. Dar agenții au găsit și alte rezerve ascunse. Descurcăreața văduvioară economisise bani serioși din sumele primite pentru spionaj, în total o sumă de vreo 60 000 de dolari.

În 1944, văduva Dickinson a fost adusă în fața tribunalului. A continuat să se apere, dar dovezile pe care se baza acuzația de spionaj erau evidente. Nimeni n-ar fi descoperit povestea cu păpușile, nimănui nu i-ar fi dat prin gînd că văduva de la magazinul de pe Madison Avenue folosește nu-

mele şi adresele clienţilor ei ca să trimită informaţii secrete peste graniţă dacă grupa de spionaj n-ar fi săvîrşit o greşeală esenţială. Japonezii au rechemat-o pe agenta care locuia la Buenos Aires sub numele de Maria Juana Califuentes fără să o anunţe pe doamna cu păpuşi. De aceea, scrisoarea doamnei Thruther a fost returnată, de aceea Velvalee Dickinson a pierdut lupta cu R. V. Stone, agentul F.B.I.-ului american.

O singură dată în rolul principal

Institutul de boli nervoase din Worthing. Doi sanitari poartă cu grijă o targă pe care e întins un bărbat. Cu toată grija lor, la un moment dat lovesc targa de colțul clădirii. Se uită speriați unul la altul. Omul a tresărit de parcă s-ar fi trezit din somn și a început să-i mustre :

— Fiți atenți, proștilor ! Nu știți pe cine duceți ? Eu sînt mareșalul Montgomery...!

Sanitarii de la Institutul de boli nervoase erau obișnuiți cu multe. La Worthing locuiește domnul Shakespeare, mai sînt și trei Napoleoni, la etajul doi stă amiralul Nelson, pe același coridor sînt și doi Stuarți, un Cezar și șase tipuri diferite de Hitleri. Sanitarii de la Institutul de boli nervoase s-au deprins. De aceea, nici nu le trece prin minte că omul de pe targă ar putea fi, într-adevăr, Montgomery.

Și totuși, e Montgomery... Bărbatul pe care-l duc a fost timp de 48 de ore mareșalul Montgomery și poate el a hotărît, măcar în parte, în noaptea istorică din 5 spre 6 iunie 1944, invazia aliaților și succesul ei.

În această fază a războiului, germanii știau precis că, atîta timp cît mîna dreaptă a lui Eisenhower, mareșalul Montgomery, se află la Cartierul general din Anglia, pericolul unei invazii și deci al deschiderii celui de-al doilea front este iminent. Cînd, la sfîrșitul lunii mai, mareșalul Montgomery s-a urcat în avion și apoi a aterizat la Gibraltar, naziștii au

considerat că pericolul a trecut și serviciul de spionaj german a comunicat la Cartierul general al lui Hitler la Berlin :

Invazia va începe, probabil, pe frontul de sud. Poate fi așteptată dinspre coasta africană. Desigur, mareșalul Montgomery a venit la Gibraltar cu scopul de a pune la punct ultimele pregătiri.

Numai nouă agenți ai serviciului secret știau unde se află adevăratul Montgomery. Numai acești cîțiva inițiați cunoșteau secretul omului care, îmbrăcat în uniforma lui de campanie, cu pieptul plin de ordine și distincții, a fost salutat pe aeroport de ofițerii aliați. Numai aceștia știau că omul în uniforma mareșalului este un actor englez necunoscut. Joacă un rol dinainte pregătit, în timp ce la Statul-major englez adevăratul mareșal dă ultimele ordine în vederea pregătirii atacului.

Invazia i-a surprins pe germani nepregătiți. Rommel plecase tocmai atunci în Germania să sărbătorească ziua de naștere a soției sale. Generalii Armatei a 7-a stăteau prin cluburi, beau coniacul capturat și jucau jocul strategic „Omule, nu te supăra". Hitler, obosit, înghițise o porție dublă de somnifere și nimeni din cei din jurul lui n-a îndrăznit să-l tulbure. Falsul mareșal Montgomery și-a jucat rolul vieții sale fără nici o greșeală, fără cea mai mică bîlbîială și fără sufler. Nu bănuia că cel mai mare rol din cariera lui de actor avea să devină, totodată, blestemul vieții lui.

— Mă cheamă Clifton James, sînt de profesie actor și, ca să fiu sincer, nu sînt cine știe ce personalitate și în nici un caz o stea. Numele meu a apărut numai în cronicile ziarelor de bulevard. Uneori în presa de provincie. Dar nici un critic teatral n-a scris vreodată în legătură cu mine o frază mai elogioasă decît : „În interpretarea cutărui rol, Clifton James a făcut tot ce-a putut". Puțin, nu ? Eu eram mulțumit. Știam că nu voi ajunge niciodată un Lawrence Olivier și mă împăcasem cu gîndul acesta. Nu eram un laș, eram un om obișnuit, care știe că nu va ajunge niciodată acolo sus, unde sînt roadele cele mai coapte...

În armată am purtat uniformă de locotenent. Am făcut parte din figurația care avea datoria să joace în cea mai

mare tragedie a istoriei. Acest rol fără text l-am jucat pînă în martie 1944, ca toți ceilalți figuranți costumați în uniformă. Apoi a venit sfîrșitul. Sau începutul. Nici nu mai știu. Am apărut pe scenă. Era un spectacol pentru soldați. Purtam un costum obișnuit : uniformă de campanie și beretă, cum poartă tanchiștii. Am apărut pe scenă și în sală au început să se audă șoapte :

— Băieți, Monty, ia priviți dacă nu e leit Monty...

Într-adevăr, James semăna perfect cu mareșalul Montgomery. La 14 martie 1944, numai la cîteva zile după spectacolul oferit soldaților, „News Chronicle" a publicat fotografia lui cu următorul text :

„Nu, nu este el. Îl cheamă James".

Membrii serviciului de spionaj englez urmăreau presa. Le-a căzut și lor în mînă un exemplar din „News Chronicle". La mai puțin de zece minute, prin eter a zburat o telegramă cifrată adresată comandantului unității lui James.

Trimiteți urgent toate datele personale ale locotenentului Clifton James. Avem urgent nevoie de informații și de o caracterizare amănunțită a vieții lui de pînă acum, a atitudinii lui față de guvern și de Comandamentul suprem, o informare cu privire la convingerile lui politice și referințe de la locurile unde a lucrat pînă în prezent.

Caracterizările au fost corespunzătoare. Pînă în acel moment, viața actorului fusese fără pată. Planul serviciului secret putea fi pus în aplicare.

Cei de la serviciul de spionaj au făcut următorul raționament : germanii știu că mareșalul Montgomery este mîna dreaptă a lui Eisenhower și că, în cazul unei invazii, el va fi acela care va da directive privind debarcarea aliaților. Și agenții Abwehrului au descoperit că de două săptămîni rulota în care locuiește Monty este parcată nu departe de Portsmouth, lîngă rulota în care locuiește Eisenhower. De asemenea, oamenii Abwehrului știau precis că, atîta timp cît cei doi se află împreună, e neapărat necesar ca toți soldații germani, 700 000 de oameni, să fie pregătiți pe țărm, de la coasta olandeză pînă la cea spaniolă, că nici unul dintre generali nu-și poate permite să doarmă liniștit. Dar ce vor

gîndi germanii cînd Monty va apărea deodată în alt loc?

Lui sir Winston Churchill i s-a prezentat fotografia actorului și planul respectiv. A acceptat entuziasmat. Era o idee excelentă. Locotenentul Clifton James a fost chemat de urgență la Londra și i s-a explicat despre ce este vorba. Ideea i-a plăcut foarte mult, era încîntat văzînd cîtă încredere i se acordă. Plin de curaj, își asumă rolul principal în drama pe care omenirea întreagă o juca pe cea mai mare scenă a istoriei. Devenise cel mai important actor al lumii.

Deghizat în șofer, actorul Clifton James îl însoțește toată luna mai pe mareșalul Montgomery. Îi urmărește fiecare mișcare, studiindu-și cu cea mai mare atenție rolul. Nu-i scapă nici un gest, nici un cuvînt, accentul, obiceiurile, particularitățile, defectul de pronunție și, pas cu pas, încetul cu încetul, actorul se transformă în comandant. Și-apoi, într-una din zile, într-un castel singuratic din Scoția de nord, actorul și mareșalul stau față în față. Repetiția generală se face fără public. Un singur critic va da sentința: modelul lui.

— Cum vă comportați la masă, domnule mareșal? — întreabă actorul pentru a-și desăvîrși personajul.

— Ca toată lumea. Numai că eu nu mănînc niciodată carne sau pește, nu beau și nu fumez.

La 26 mai, studierea rolului se terminase. Scena fusese pregătită de grijulii regizori de culise ai serviciului secret. Actorul, care pînă acum apăruse numai pe scenele periferice ale trupelor ambulante, putea începe premiera de gală, la care avea ca public lumea întreagă.

Dintr-o casă aristocratică situată pe o stradă din Londra au ieșit patru bărbați. S-au urcat într-o limuzină mare, neagră. Mașina s-a oprit pe o stradă pustie. Șoferul a sărit din mașină, a aruncat o privire în jur și a înfipt în botul mașinii steguleții mareșalului. În mașină, actorul și-a scos impermeabilul de civil și a rămas în uniformă de mareșal. O ultimă privire în oglindă, și-a pus bereta.

Aeroportul Northolt.

Trecerea în revistă a gărzii de onoare, salutul. Pe aeroport sînt și civili. Curioși. Chiar și curioși de profesie. Actorul tremură. Acest rol important îl depășește. Dar după cîțiva

paşi, în sunetele muzicii militare, intră complet în rol. Îi dispare roşeaţa emoţiei din obraji şi nu mai are nici pic de trac. Se îndreaptă cu paşi siguri spre avionul pe care însuşi Churchill i l-a pus la dispoziţie pentru acest drum.

— Bună seara, Slee, îl salută prietenește pe pilotul avionului.

— Bună seara, sir.

— Sper că vom avea vreme bună.

— Va fi o vreme minunată, sir.

— În ordine, plecăm!

Bineînţeles, la decolarea avionului unui personaj atît de important, printre curioşii de pe aeroport erau şi agenţi ai spionajului nazist. Au urmărit cu atenţie fiecare pas, fiecare mişcare a falsului mareşal şi, fără să aibă cea mai mică bănuială că li s-a întins o cursă, au transmis imediat un mesaj cifrat la Berlin, în care comunicau că mareşalul Montgomery şi însoţitorii săi au decolat de pe aeroportul Northolt. Ţinta necunoscută.

Colegii lor, care pîndeau mai la sud, au aflat curînd şi ţinta călătoriei : Gibraltar şi apoi Alger. Au făcut cunoscute aceste descoperiri superiorilor lor şi aceştia au tras următoarea concluzie :

Monty a părăsit Anglia, deci invazia se amînă.

O dimineaţă frumoasă, ora şapte şi patruzeci şi cinci. Falsul Monty coboară din avion la Gibraltar. Este primit de ofiţeri. Face un tur al oraşului şi locuitorii îl salută cu entuziasm. Vechiul lui prieten şi coleg de studii, generalul sir Ralph Eastwood, îi iese în întîmpinare.

— Hallo, Monty!

— Hallo, Rusty! Sînt foarte bucuros că te văd din nou, puşlama bătrînă.

Aceasta era partea cea mai grea a examenului!

Clifton James l-a trecut cu nota maximă. Nici bătrînul Rusty n-a observat nimic, deşi îl cunoştea pe Montgomery, cum se zice, din faşă. Nici agenţii naziști nu şi-au dat seama de nimic în timp ce-i urmăreau pe ascuns cînd se plimbau prin grădină.

A doua zi după-amiază, Monty şi-a continuat drumul pe calea aerului. Direcţia : Alger.

La cantina de pe aeroport lucra Nór, agentul german numărul unu în acest domeniu, care a transmis fără întîrziere următoarea informaţie :

Se pare, şi toate indiciile demonstrează acest lucru, că debarcarea aliaţilor va avea loc dinspre coasta africană, deci din sud, şi nu din Anglia, cum se presupunea pînă acum.

Între timp, Monty a urcat într-un „Cadillac" alb, strălucitor, încadrat de 14 poliţişti, care-l însoţeau pe motocicletele „Norton". Marşul triumfal prin oraş poate începe. Şi porneşte cu toată pompa cuvenită, pe faţă, fără nici o camuflare, ba chiar bate la ochi. Pentru ca agenţii nazişti să nu aibă nici o îndoială, maşina opreşte în faţa Cartierului general al generalului Wilson, un vechi prieten al mareşalului, căruia, în particular, Monty îi spunea Jumbo. A avut loc o conferinţă cu uşile închise. Scopul este ţinut în cel mai riguros secret. Era şi firesc. Agenţii serviciului de spionaj german înghit pe nemestecate trucul serviciului secret englez şi pe actorul Clifton James.

În noaptea de 5 spre 6 iunie 1944, în acea faimoasă zi cunoscută ca ziua cea mai lungă din cel de-al doilea război mondial, s-a dat startul invaziei. Rolul actorului s-a terminat. Dublura nu mai avea nimic de făcut, acum intrase în acţiune adevăratul comandant Montgomery. Clifton James şi-a terminat misiunea, s-ar fi cuvenit să se demachieze, să-şi schimbe costumul şi să plece acasă.

Şi-a scos uniforma cu ordine şi distincţii. Şi-a încasat onorariul. Pentru timpul cît a durat reprezentaţia a fost plătit cu salariu de general. Dar pentru actor piesa nu s-a sfîrşit aici. A semnat un legămînt ca cel al lui Faust cu diavolul şi arta lui a devenit un blestem. Clifton James se simte pierdut. A cunoscut vraja, beţia puterii şi gloriei, a simţit ce înseamnă să trăieşti o viaţă glorioasă. A învăţat să fie un mare mareşal, acesta era ordinul primit atunci de locotenent de la superiorii săi. Acum a primit alt ordin :

— Încetaţi jocul... !

Dar nu se mai poate opri, nimic în lume nu-l mai poate opri să-şi joace personajul. Cum ar putea, pe ce cale poate

să se întoarcă la searbăda lui viaţă de zi cu zi, cînd s-a deprins cu viaţa de sărbătoare ?

Criza prin care trece actorul a fost observată de generalul de brigadă care, în timpul reprezentaţiei, a avut rolul de adjutant al lui.

— A fost cam greu, ce spui, James ? Cum stai cu nervii ?

— Nervii ? Ce-i absurditatea asta, bătrîne ! — răspund buzele lui Clifton cu glasul lui Montgomery.

După război s-a mai auzit o singură dată de actorul Clifton James. A jucat rolul mareşalului Montgomery într-un film mediocru, şi cu aceasta cariera lui s-a încheiat. Într-adevăr, cariera lui teatrală era sfîrşită. Nimeni nu angajează un actor care, indiferent ce rol ar avea, de la Romeo pînă la Hamlet, comedie sau tragedie, joacă un singur personaj : Montgomery.

Cariera lui s-a sfîrşit. Actorul care a cunoscut o dată în viaţă un mare succes acum se află la periferia vieţii şi nimic nu-l poate consola. I se oferă o ultimă şansă. Ultima.

— Ştiţi, maestre, n-ar fi rău să încercaţi la circ. În manej aţi putea face ceea ce vă interesează.

Bărbatul cu numele de Clifton James a trăit apoi, împreună cu soţia şi cu cîinele lui, într-o căsuţă, ducîndu-şi zilele din mica lui pensie de invalid din primul război mondial. Soţia lui, Eva, îl îngrijea cît putea mai bine, dar într-o bună zi n-a mai avut nici bani şi nici putere pentru a continua. Nu-i mai rămăsese altceva de făcut decît să ridice telefonul şi să formeze un număr :

— Institutul de boli nervoase din Worthing, vă rog ?

Acţiunea secretă Cicero

În istorie au intrat pînă acum doi Cicero. Oratorul roman Marcus Tullius, care ne-a lăsat celebrele lui discursuri, şi tizul lui, cu două mii de ani mai tînăr, un spion. Acesta nu era un orator grozav, nu vorbea în faţa publicului, ci era în permanenţă preocupat de buzunarul său şi, implicit, de distrugerea imperiului englez. A reuşit aproape să ţină în mîna lui situaţia războiului şi, dacă nu a ajuns un om bogat, de vină e numai întîmplarea. Totuşi, asupra unui lucru spionul s-a înşelat. A crezut că lucrează pentru politicienii talentaţi şi strategii capabili ai celui de-al treilea Reich, în realitate însă, partenerii lui au fost nişte escroci de rînd şi nişte mari criminali. Nu numai că nu au fost în stare să folosească informaţiile furnizate de el, dar l-au înşelat şi după ce şi-a încetat activitatea de spion.

Cicero a avut posibilitatea de a influenţa desfăşurarea celui de-al doilea război mondial, cel puţin în faza lui finală. Nu a reuşit. Şi asta nu fiindcă nu ar fi fost capabil, nu fiindcă nu ar fi avut destul curaj sau ar fi fost frînat de o prea mare timiditate. Nu a reuşit din pricina inimaginabilei stupidităţi a căpeteniilor celui de-al treilea Reich al lui Hitler, precum şi a neîncrederii reciproce care domnea în rîndurile lor.

Nu voiau să ia în consideraţie ceva ce le depăşea înţelegerea. Nu voiau să se lase convinşi nici de documente, deoarece erau încredinţaţi că pentru un spion oarecare ar fi

fost greu să-şi procure aceste documente. Într-un anumit sens, informaţiile lui Cicero erau împotriva aliaţilor, dar erau, totodată, documente care dovedeau absurditatea aventurii naziste şi reprezentau o prezicere demnă de crezare a inevitabilului eşec al germanilor.

În afară de Ankara, poate numai Lisabona a mai avut o poziţie atît de avantajoasă în timpul celui de-al doilea război mondial. O oază de neutralitate în mijlocul fronturilor de pe cele trei continente. Un iarmaroc al aventurierilor de război. O scenă a intrigilor diplomatice. Catacombe ale spionajului mondial. Un ciudat colţ de lume, unde, după atîţia ani de război total, la o paradă festivă a armatei turce se puteau întîlni duşmanii pe viaţă şi pe moarte: reprezentanţii Angliei şi cei ai Germaniei hitleriste. Diplomaţii respectau un anumit ceremonial pentru ca ambasadorii părţilor duşmane să nu fie nevoiţi să se întîlnească, totuşi, ei erau invitaţi la aceleaşi recepţii, unde stăteau în aceeaşi încăpere şi închinau în cinstea gazdei aceeaşi şampanie. În acest oraş şi într-un asemenea mediu a început, în octombrie 1943, un ciudat episod din istoria spionajului: acţiunea secretă Cicero.

Au existat spioni care n-au lucrat pentru bani atunci cînd au avut posibilitatea de a dirija destinele războiului în favoarea părţii căreia îi aparţineau. Cicero însă a făcut-o. El pretindea că-şi trădează stăpînul dintr-un sentiment de ură împotriva englezilor, care s-au făcut vinovaţi faţă de tatăl lui, dar asta nu era decît o farsă, iar episodul relatat — un mod de a-şi face reclamă. Cicero era unul dintre şarlatanii şi speculanţii care mişunau în acea vreme în Orient. Ar fi fost în stare să vîndă orice numai să se îmbogăţească. Şi-a ales un articol rentabil şi foarte căutat în timpul războiului — informaţiile secrete.

Se spune că mediul formează caracterul unui om, mediul în care creşte şi societatea în mijlocul căreia îşi duce existenţa. Elyeza Bazna s-a născut la 28 iulie 1904 la Pristina, Iugoslavia de astăzi. Tatăl lui, Hafiz Yasar, preda religia musulmană. Bunicul fusese o figură şi mai însemnată: Tahir-paşa, supranumit Curajosul. Nepotul, Elyeza Bazna, a fost faimosul spion Cicero.

Înainte de a deveni spion a avut o sumedenie de meserii, dar nici una mai de doamne-ajută. De mic copil, Elyeza Bazna s-a dovedit a fi oaia cea neagră a familiei. Părinții au năzuit să-i asigure un drum glorios în viață și l-au trimis la Academia militară, dar el a eșuat ca muncitor auxiliar la o firmă de transport franceză. Idealul lui nu era de a conduce o armată, îl interesa mai mult să conducă o mașină. A învățat să șofeze și se pare că acesta era singurul lucru pe care știa să-l facă bine.

Așa cum se întîmplă însă uneori cu șoferii buni, a avut ghinion. A suferit un accident, a stricat mașina și francezii l-au dat afară din serviciu. A trecut peste drum, la englezi, și a început să lucreze la ei, tot ca șofer. Într-o bună zi i-a venit o idee năstrușnică. A furat o motocicletă și a pornit cu ea pe o stradă, fără să știe că la capătul ei sînt niște trepte. A făcut praf motocicleta. Peste o oră se afla la spital, peste o săptămînă la închisoarea locală și peste o lună în fața tribunalului. De tînăr, Bazna deveni delincvent și, probabil din dorința de a progresa în cariera lui promițătoare, a furat un pistol de la brîul unui soldat francez, faptă pentru care a fost condamnat la trei ani muncă silnică.

L-au trimis să-și ispășească pedeapsa la Marsilia. Acolo a învățat să vorbească franțuzește. După ce a fost pus în libertate, a rămas în oraș, s-a angajat la fabrica de automobile și a învățat să pună în mișcare motoarele. După aceea, mai sui cîteva trepte în ciudata lui carieră: în timpul războiului a fost șofer al pașei Ali Saito, apoi șofer de taxi pe cont propriu. Urmă un nou crah, datorii și un post de șofer la ministerul plenipotențiar iugoslav, Jancović.

Elyeza Bazna a devenit cavas și a rămas cavas pînă la apogeul carierei sale. *Cavas* este un cuvînt turcesc. Cîndva era numit astfel omul însărcinat cu paza personală a străinilor nobili, îndeosebi a diplomaților, mai tîrziu, cînd străzile Ankarei și Istanbulului au devenit mai sigure, din păzitori cavașii s-au transformat în personal de serviciu la ambasade. Elyeza era cavas. Asta nu însemna nimic. Or, el dorea totul. Rîvnea la bogății și la putere.

Cavasul Elyeza a slujit șapte ani la ministrul plenipotențiar iugoslav. A prins cîte ceva de la stăpîni, a învățat să se poarte. Dorința lui era să devină mare cîntăreț de operă.

După aceea şi-a schimbat stăpînul. S-a mutat la reşedinţa Ambasadei Statelor Unite. Era în serviciul ataşatului militar, colonelul Class. Potrivit afirmaţiilor lui, a fost nevoit să părăsească această slujbă din cauza prea marii amabilităţi a doamnei, ca să evite un scandal. Şi tot aşa, dintr-o ambasadă într-alta, a ajuns cavas la consilierul Jenke de la Ambasada din Ankara a celui de-al treilea Reich al lui Hitler.

Este greu de spus dacă Bazna a scotocit prin corespondenţa lui Jenke numai din curiozitate sau cu intenţia de a obţine informaţii pe care să le poată vinde. Fapt este că s-a trezit într-o situaţie neplăcută. Germanii l-au descoperit şi au început să-l bănuiască de tot ce poate fi mai rău.

Ceea ce a hotărît în continuare drumul lui în viaţă poate fi explicat în două feluri. Sau cavasul Bazna a fost nevoit să plece pentru că patronul lui nu mai avea încredere în el şi şi-a găsit alt post. Sau germanii l-au făcut să înţeleagă gravitatea faptei sale, l-au ameninţat cu poliţia şi i-au impus activitatea desfăşurată de el ulterior.

Bazna a citit într-un ziar că primul secretar al Ambasadei engleze caută un şofer. Specialitatea lui. După cum se vede, soarta i-a întins o mînă într-un moment cum nu se poate mai nimerit. Primul secretar al Ambasadei engleze, Douglas Busk, l-a angajat pe tînărul Bazna. Avea voie să şteargă praful, să servească la cină, să se îngrijească de maşina stăpînului şi chiar să pregătească cafeaua. Nu avea însă voie să fure documentele secrete din biroul stăpînului. Totuşi, el a făcut-o.

Ascundea documentele sub cămaşă, se ducea în sala cazanelor, unde se făcea că repară instalaţia de încălzire centrală, dînd ici-colo o lovitură cu ciocanul în ţevi pentru ca zgomotul să se audă în toată casa, iar în timpul acesta, el citea.

În acest mod, cu totul neobişnuit, a luat prima lecţie de politică. A aflat ce interes viu poartă englezii Turciei, şi-a dat seama cît de mult ar dori ambele părţi aflate în luptă să atragă de partea lor această ţară neutră, situată într-o poziţie-cheie sub aspect strategic. Spre marea lui mirare, cavasul primului secretar luă cunoştinţă de informaţia secretă cu privire la Conferinţa de la Aden, unde preşedintele

Consiliului de Miniştri englez, sir Winston Churchill, instalat în vagonul-salon din trenul special al preşedintelui turc, Inönü, a încercat zadarnic timp de două zile să-l convingă pe acesta că Turcia trebuie să intre în război împotriva Germaniei.

Turcia avea o situaţie politică cu totul specială. Încheiase un acord de neutralitate şi prietenie cu Uniunea Sovietică, dar şi un acord de asistenţă mutuală cu Anglia. În acelaşi timp, cu trei zile înainte de cotropirea Uniunii Sovietice de către nazişti a semnat un act de prietenie cu marele Reich german al lui Adolf Hitler. Neutra Turcie rămînea în permanenţă o mireasă rîvnită.

Viitorul spion Cicero încă nu era copt pentru misiunea lui. Citea documentele secrete, dar le punea la loc în bircul domnului Busk şi continua să se ocupe mai mult de atrăgătoarea guvernantă a fiicei secretarului decît de evenimentele politice.

Mara a apărut în casa diplomatului la cîteva zile după naşterea copilului. Era o fată frumoasă, cu o expresie de tristeţe în ochi care trezea compasiune. Cu puţin timp înainte avusese o dezamăgire, fusese părăsită de logodnic. Mara l-a ajutat pe cavas, deşi indirect, să mai urce o treaptă în carieră. Şi a făcut-o, trebuie s-o recunoaştem, foarte elegant.

Elyeza Bazna susţine că el a pus totul la cale. Avea un plan, ştia ce vrea şi cum trebuie să procedeze ca să-şi atingă scopul. Dar lucrurile au mai curînd aspectul unei simple întîmplări şi s-ar putea ca ideea să-i fi venit mai tîrziu. Cealaltă explicaţie este prea subtilă. Ambasadorul englez la Ankara, sir Hugh Knatchbull-Hugessen, avea nevoie de un valet. Lucrul acesta s-a aflat curînd în mediul cavaşilor şi oamenii spuneau că este un post foarte bun. Bazna începu să se frămînte să găsească posibilitatea de a pune mîna pe această slujbă. Cel mai grozav ar fi dacă şeful lui actual l-ar recomanda viitorului şef. Domnul Busk să-i spună domnului ambasador că are pentru el un cavas de nădejde şi atunci ar putea fi sigur de post.

Intrigantul învăţase ceva de la diplomaţii pe care i-a servit ani de-a rîndul. Cu actualul lui stăpîn şi cu cel viitor a

jucat o farsă în care rolul principal îi era rezervat Marei. I-a explicat sub clar de lună cît de mult o iubeşte, dar i-a mărturisit, totodată, că este însurat şi are copii. Dragostea lui pentru ea este însă mai puternică decît legile pămînteşti. Nu are rost să încerce să se ferească de acest sentiment fiindcă ştie că nu este cu putinţă. Nu e bine să stea tot timpul în preajma iubitei sale. N-ar putea rezista să nu se dea de gol. Îşi va da demisia şi după aceea se vor putea întîlni şi domnii nu vor mai avea de ce să se amestece în treburile lor.

Mara i-a vorbit domnului Busk despre hotărîrea cavasului şi a ales pentru asta un moment potrivit. A fost atît de convingătoare cum pot fi numai femeile frumoase. A mai adăugat o explicaţie care, în gura ei, a sunat cît se poate de logic şi l-a rugat pe domnul să intervină pe lîngă domnul ambasador pentru acest cavas-gentleman, care merită toată solicitudinea. Ştie că ambasadorul caută un valet.

După cîteva zile, mister Douglas Busk i-a oferit lui Bazna postul la domnul ambasador. Elyeza Bazna s-a închinat supus. Lui Busk i s-a părut că citeşte regretul în ochii lui. Era un servitor credincios, dar în acelaşi timp un cavaler.

E un moment important în povestea spionului Cicero. Primul secretar de ambasadă mută un servitor pe care-l cunoaşte din casa lui în casa ambasadorului. Un transfer în cadrul instituţiei. Numai în felul acesta a fost cu putinţă să nu se acorde nici o atenţie persoanei lui Elyeza Bazna şi trecutului lui. Este de neconceput ca tocmai Ambasada engleză din Ankara să primească, într-o perioadă de gravă încordare politică, un salariat de naţionalitate străină. Era o dovadă de neglijenţă uluitoare. Nici măcar n-a fost sesizat faptul că mai înainte slujise la adversari, la Ambasada nazistă a celui de-al treilea Reich al lui Hitler. Numai această împrejurare ar fi fost de ajuns pentru a le sugera necesitatea unor măsuri elementare de prevedere.

Bazna s-a prezentat în faţa noului stăpîn ferchez ca la nuntă şi cu o recomandare excepţională, mai bună nici nu şi-ar fi putut dori. Ambasadorul, sir Hugh Knatchbull-Hugessen, în vîrstă de 57 de ani, l-a cercetat fără prea multă atenţie, i-a pus cîteva întrebări fără importanţă şi apoi i-a

comunicat că-l angajează. Cavasul a făcut o plecăciune, a mulţumit şi a devenit spion.

Sir Hugh Knatchbull-Hugessen nu era un începător fără experienţă şi nu i se poate ierta această superficialitate. Înainte lucrase în China, în Belgia şi în Persia. El fusese acela care, la 3 august 1914, în calitate de tînăr funcţionar al Ministerului Afacerilor Externe (Foreign Office), a transmis prin poştă telegrama prin care Anglia declara război Germaniei. La Ankara se număra printre diplomaţii cu vechi state de serviciu în acest oraş. Era aici din 1939, poate fiindcă guvernul englez era conştient de importanţa strategică a acestei poziţii.

Sediul ambasadei se afla într-un cartier de vile pe coasta dealului Cankaya. O reşedinţă mare, impunătoare, elegantă, deşi construită într-un stil sobru, pur englezesc. Biroul ambasadorului era la etajul întîi şi chiar sub el se afla bucătăria, alături de odăile personalului de serviciu. Spre etaj duceau două scări largi, care se întîlneau în hol în faţa portretelor maiestăţilor-lor regina Angliei şi regele George al VI-lea. Deasupra capetelor lor încoronate erau dormitoarele şi camerele de baie ale domnului ambasador şi ale familiei sale.

Cu primul prilej, cavasul Elyeza a scotocit pe unde a putut. A cercetat nu numai biroul ambasadorului, dar a cotrobăit şi prin sertarele noptierei sale şi de la prima încercare a nimerit bine. Într-un sertar a găsit o casetă mică de piele cu un lacăt. Cavasul a adulmecat comoara.

Ulterior, bănuiala lui s-a adeverit. În casetă erau, într-adevăr, informaţii secrete primite de ambasador de la Foreign Office din Londra. Bătrînul domn le citea dimineaţa în pat. După aceea se scula, se îndrepta spre duş şi cavasul trebuia să ducă în biroul ambasadorului caseta şi s-o predea secretarei.

Numele acesteia era Louise şi, potrivit afirmaţiilor lui Bazna, era „corectă, atentă, un model de devotament şi de cinste, tot atît de inaccesibilă ca şi tezaurul din biroul ei". Secretara lua de la cavas caseta de piele ce conţinea comoara, deschidea seiful, o punea înăuntru şi trîntea uşa grea. Noul cavas trăgea cu ochiul la rotiţa de la seif. Ea se gîndea desigur: bietul turc n-a mai văzut în viaţa lui un

seif. Între timp, Bazna, observînd cu atenție cele mai mici amănunte, a ajuns la următoarea concluzie: în timpul orelor de serviciu, cheia de la seif o ține miss Louise și, cînd aceasta se duce acasă, o predă ambasadorului.

Cavasul ambasadorului englez era inteligent și avea multă practică. După cîteva zile de slujbă la reședința de pe dealul Cankaya, Elyeza Bazna descoperise că miss Louise are în seif și alte casete de piele.

În cea roșie îi prezenta lui sir Hugh Knatchbull-Hugessen adresele și telegramele pe care trebuia să le rezolve personal. Bineînțeles, era vorba de documentele cele mai importante și cele mai secrete. Unul din funcționarii ambasadei aducea în mod regulat caseta la reședința ambasadorului. Cel mai mult îi plăcea șefului să lucreze acasă. Din caseta roșie punea în cea neagră adresele pe care nu voia sau nu putea să le rezolve imediat, fie că-și propunea să mai reflecteze asupra problemei, fie că aceasta nu reclama o anumită rezolvare. Caseta neagră ajungea apoi pe noptiera ambasadorului și pentru un moment și în mîinile cavasului. După cum se pare, chiar de la început a simțit că-i frige degetele.

Pentru cavasul turc, delincvent cu experiență, n-a fost prea greu să procure tiparul cheilor de care avea nevoie. Trăind în casa ambasadorului, a putut găsi cheile fie în hainele stăpînului, cînd le lua la periat sau le atîrna în dulap, fie, poate, cînd, din întîmplare, au fost lăsate o clipă pe noptieră. Cît timp îi trebuie unui aventurier abil ca să ia tiparul a trei chei cînd are ceara pregătită? Treizeci de secunde? Un minut sau poate mai mult?

Astăzi ne este greu să înțelegem neglijența cu care a lucrat serviciul secret englez, obligat să aibă grijă de securitate în locuința ambasadorului. La reședința ambasadorului nu era decît un singur paznic, un bătrînel aflat în casă de cînd lumea, cu dinți falși și cu ochii peticiți de somn, despre care niciodată nu știai precis dacă doarme sau veghează. Vechiul lui serviciu de noapte îl obosise atît de mult, că nu mai observa nimic; și, cum în lunga lui carieră de paznic nu i s-a întîmplat vreodată să descopere un spion, slujba nu era pentru el decît o comodă rentă viageră. Cavasul Bazna spunea despre el că „era un produs al anu-

lui 1894 cu o proteză dentară care, atunci cînd paznicul dormea, strălucea printre buzele întredeschise". Așa încît îi servea și spionului drept semnal că momentan calea este liberă și nu-l amenință nici un pericol.

Cicero nu era un spion trecut prin universitatea de spionaj de la Quenzgut din Brandenburg sau prin pensionul Klopstock din Hamburg. Era un amator. Avea un aparat de fotografiat vechi, și-a făcut un stativ, și-a cumpărat un bec de 100 de wați și l-a înșurubat în lampa de pe noptieră. Cu această instalație primitivă a reușit să facă minuni. Niciodată în istoria spionajului n-a reușit cineva să fotografieze atîtea documente secrete de o importanță vitală, să le ducă dușmanului acasă fără ca în tot acest timp să trezească nici cea mai mică bănuială. Pînă acum nici un alt spion n-a avut o regie atît de simplă. Niciodată pînă acum n-a existat un asemenea caz ca un singur om să procure atîtea documente secrete extrem de importante și într-un timp atît de scurt.

Primele informații fotografiate proveneau din biroul secretarului de ambasadă Busk. Cavasul Elyeza s-a dus în vizită la iubita lui Mara și, în timp ce domnul se pregătea să plece la o recepție, a făcut 52 de fotografii după documente, printre altele și după o listă a tuturor agenților englezi ce acționau pe teritoriul turcesc.

În dimineața zilei de 26 octombrie 1943, în drum spre casă, Elyeza Bazna a hotărît cu în aceeași seară să ofere filmele germanilor.

Ambasada germană de la Ankara avea o poziție excepțională sub două aspecte. Ea constituia una dintre puținele punți de legătură cu lumea înconjurătoare și una din ultimele posibilități de a întreține măcar o oarecare legătură diplomatică cu celelalte state. Naziștii erau conștienți de poziția-cheie pe care o are ambasadorul de la Ankara, de aceea l-au numit în această funcție pe von Papen, vechi diplomat, dar și un politician și spion iscusit, cu o bogată experiență internațională. Dintre ceilalți salariați ai reprezentanței diplomatice a lui Hitler, fiecare al doilea om, dacă nu chiar fiecare om, era spion.

Cel de-al treilea Reich al lui Hitler avea instituții și agenții de spionaj din belșug, precum și un mare număr

de instituţii camuflate, care nu erau altceva decît nişte centrale de spionaj. Se luptau între ele şi erau prea multe. Probabil erau atît de multe fiindcă nici una dintre căpetenii nu avea încredere în cealaltă, fiecare voia să aibă un regiment de spioni numai al ei şi împotriva tuturor celorlalte. Pentru a înţelege fundalul pe care s-a desfăşurat această istorie, precum şi incapacitatea căpeteniilor naziste de a folosi măcar unele din informaţiile cuprinse în documentele secrete pe care le primeau de la Ankara, trebuie să aruncăm o scurtă privire asupra junglei spionajului care s-a dezvoltat în Germania la începutul războiului.

Ambasadorul german von Papen îşi avea stăpînul lui — Ministerul Afacerilor Externe (Das Auswärtige Amt), în frunte cu ministrul Joachim von Ribbentrop. Sora acestuia, Inge, era soţia consilierului de ambasadă Jenke, despre care a mai fost şi va mai fi vorba.

Ministerul lui Ribbentrop îşi avea, bineînţeles, serviciul lui de informaţii, o organizaţie de spionaj oficială. Serviciul de informaţii (Nachrichtendienst), condus de generalul SS Kaltenbrunner, le făcea concurenţă. Wehrmachtul avea apărarea sa (Abwehr), condusă de amiralul Canaris. Himmler avea o organizaţie personală de spionaj, Goebbels nu s-a lăsat nici el mai prejos cu Ministerul lui de Propagandă, care-şi avea şi el copoi proprii. Dintre celelalte organizaţii, o deosebită faimă şi-a cîştigat, mai ales prin furturile unor obiecte preţioase de artă, serviciul de spionaj al lui Rosenberg, ataşat pe lîngă Ministerul lui pentru Problemele Răsăritului (Ostministerium). Aceste organizaţii de spionaj se suspectau reciproc, îşi făceau şicane una alteia. Aşa s-a întîmplat şi în cazul „acţiunii secrete Cicero".

Ambasada germană se afla pe bulevardul Atatürk. Într-o seară, Elyeza Bazna şi-a pus în buzunar două role de film şi s-a înfăţişat la doamna Jenke, soţia consilierului de ambasadă Jenke, fiindcă se pare că pe ea o cunoştea cel mai bine, întrucît cîndva făcuse serviciu în casa lor. De ce a nimerit tocmai la consilierul de ambasadă ? Poate şi pentru că îl socotea pe Albert Jenke întrucîtva compatriotul lui şi nu pe de-a-ntregul german. Avea sentimentul că la el se poate prezenta cu o chestiune atît de delicată. Albert Jenke era de multă vreme în Turcia. Tatăl lui construise odini-

oară un baraj aici, iar el n-a devenit diplomat decît după ce s-a însurat cu Inge, sora lui Ribbentrop.

Elyeza Bazna, fostul lui cavas, i-a prezentat o ofertă surprinzătoare, I-a spus că în prezent este valetul ambasadorului englez şi are acces la informaţii purtînd menţiunea „secret" sau „strict secret', pe care le poate fotografia şi aduce contra unei recompense corespunzătoare.

Uluit de cele auzite, consilierul a rămas pe gînduri. Au urmat cîteva clipe de tăcere. După aceea, domnul consilier de ambasadă a întrebat despre ce fel de documente este vorba şi ce vrea pentru ele. Pe Elyeza Bazna această întrebare nu l-a luat pe nepregătite. Primele două filme, pe care sînt fotografiate 52 de documente secrete, costă 20 000 de lire sterline, fiecare film următor 15 000 bani peşin.

Diplomaţii nu sînt obişnuiţi să răspundă la întrebări prin da sau nu şi nu acceptă nici oferte de acest gen. Consilierul de ambasadă Jenke nu i-a dat nici un răspuns cavasului, nici nu i-a spus care este părerea lui cu privire la această ofertă şi nu i-a dat nici o speranţă. Pur şi simplu a transmis mai departe. În calitatea lui de diplomat nu-şi putea permite să trateze cu un cavas turc, şi mai ales într-o chestiune atît de delicată.

În acest moment al acţiunii secrete Cicero intră în scenă Ludwig C. Moyzisch, ataşat comercial la Amasada germană, în realitate însă rezident al serviciului de spionaj nazist din Ankara. Acesta devine partenerul de joc al cavasului Bazna şi asociatul lui comercial pentru cîteva luni.

S-au întîlnit chiar în aceeaşi seară. Doamna Inge Jenke a telefonat la ora nouă seara la locuinţa lui Moyzisch şi l-a rugat să vină pînă la ei. Cam pe la ora unsprezece, Moyzisch s-a întîlnit cu Bazna la locuinţa lui Jenke, pe teritoriul Ambasadei germane, şi a luat notă de oferta lui. Primul răspuns a fost un refuz categoric. Dar Bazna ştia ce atu are în mînă. I-a atras atenţia că el în orice caz va vinde documentele fotografiate. Şi a arătat cu degetul spre fereastră cam în direcţia în care se afla Ambasada sovietică.

Ludwig C. Moyzisch, mai curînd austriac decît german, a reflectat puţin şi apoi l-a spus că nu dispune de atîţia bani. Suna mai mult a scuză. Nu credea că superiorii lui

vor accepta oferta cavasului. Dar Elyeza cunoştea regulile negoţului. A pus o condiţie. Îşi menţine propunerea făcută domnului Moyzisch încă şase zile, dîndu-i astfel răgazul necesar ca să ia legătura cu Berlinul şi să ceară banii. În ziua de 30 octombrie va telefona şi va aştepta răspunsul. Dacă va fi pozitiv, aduce filmele şi primeşte banii, dacă nu, îi pare rău, dar...

Cei doi parteneri şi, ulterior, aliaţi s-au adulmecat. Bazna avea instinctul sigur al orientalului, Moyzisch era un ofiţer instruit din serviciul de informaţii. Mai tîrziu au dat declaraţii unul despre altul.

Moyzisch despre Bazna :

Părea să aibă cam cincizeci de ani. Purta părul negru şi des, dat pe spate. Avea o frunte înaltă, bombată. În ochi i se citea o oarecare nelinişte. Privirile îi alunecau cînd spre uşă, cînd spre mine. Bărbia lui expresivă, colţuroasă denota energie. Nasul îi era mic, cu nări arcuite. O figură cu desăvîrşire antipatică. La un moment dat mi-a trecut prin minte că aşa trebuie să arate un clovn în viaţa particulară...

Bazna despre Moyzisch :

Moyzisch era de statură mijlocie, bine legat şi avea nişte ochi întunecaţi, sfredelitori. Era austriac şi pe lista personalului figura ca ataşat comercial. În realitate era oberstурmbannführer SS, colaborator al Biroului central al Siguranţei Reichului (RSHA), secţia a VI-a. Şeful lui nu era ambasadorul von Papen. Era direct subordonat şefului de la Berlin, dr. Ernst Kaltenbrunner.

Moyzisch era un spion cu experienţă şi a vrut să profite de această întîlnire pentru a afla cît mai multe despre vizitatorul lui şi pentru a conveni asupra tuturor amănuntelor. La 30 ale lunii, cavasul îl va suna la numărul lui direct şi va spune că îl caută Pierre. Dacă Moyzisch capătă aprobarea şi banii, se vor întîlni la ora douăzeci fix în parcul ambasadei, lîngă căsuţa din grădină, unde unul va primi filmele şi celălalt banii. Moyzisch va cerceta ma-

terialul şi, în timpul acesta, Bazna va aştepta. Dacă fotografiile vor fi în ordine, îi va da 20 000 de lire sterline bani gheaţă.

Bazna avea şi el de făcut o sugestie. Are nevoie de un aparat nou de fotografiat şi de filme. Nu vrea să atragă atenţia cumpărînd într-unul din puţinele magazine cu materiale fotografice din Ankara filme pentru aparat.

După aceea s-au despărţit ca doi negustori care nu mai au ce să-şi spună, întrucît s-au înţeles asupra condiţiilor tranzacţiei puse la cale.

În versiunea lui asupra cazului Cicero, Ludwig C. Moyzisch a pretins mai tîrziu că el personal n-a crezut că oferta lui Bazna va fi acceptată, deşi la prima vedere părea atrăgătoare. Obersturmbannführerul SS Moyzisch era însă departe de a şti totul despre şefii şi comandanţii lui şi, mai ales, le subaprecia posibilităţile financiare. Nu ştia că va fi atît de simplu de procurat lirele.

A doua zi s-a prezentat la ambasadorul său la Ankara, Franz von Papen, şi i-a raportat despre oferta cavasului. Franz von Papen, care cu ani în urmă lucrase şi el ca spion, nu avea încredere în informaţiile pe care le oferă un necunoscut, aşa cum ar oferi un negustător şireturi de pantofi. Ar putea fi o cursă, o farsă de război, poate cavasul a fost introdus intenţionat ca să creeze confuzie, ca să deruteze, să-i conducă pe o pistă greşită. Dar, cum e vreme de război, nimeni nu-şi poate încărca conştiinţa cu respingerea unei astfel de oferte: dacă lasă să-i scape un prilej avantajos?

În aceeaşi dimineaţă, Ludwig C. Moyzisch a trimis la Berlin următoarea telegramă cifrată:

Ministrului afacerilor externe al Reichului — personal. Problemă secretă de stat.

Am primit o ofertă din partea unui angajat al Ambasadei engleze, respectiv a valetului ambasadorului englez la Ankara, care ne poate procura fotocopii ale unor informaţii originale cu conţinut strict secret. Pentru prima tranşă, care ne va fi predată la 30 octombrie, cere 20 000 de lire sterline în bancnote, iar pentru fiecare film următor cîte 15 000 de lire. Rog să mi se trimită instrucţiuni în le-

gătură cu această ofertă. In cazul unui răspuns afirmativ trebuie să trimiteți suma cerută printr-un curier special pînă la 30 octombrie. Valetul respectiv a lucrat în urmă cu cîțiva ani, în aceeași calitate, la consilierul de ambasadă Jenke, altfel lumea de aici nu-l cunoaște. Semnat: Franz von Papen.

Fostul cancelar al Reichului, von Papen, nu se avea prea bine cu ministrul său. Ribbentrop simțea, probabil, primejdia unei concurențe și de aceea adeseori era împotriva propunerilor sosite de la Ankara și, din principiu, nu-i dădea lui von Papen nici o posibilitate de a acționa. Acesta era, probabil, motivul pentru care unul dintre funcționarii cei mai importanți ai Ambasadei din Ankara era tocmai consilierul Jenke, cumnatul lui von Ribbentrop. De aceea, pentru toți a fost o surpriză telegrama de răspuns, cu următorul conținut:

Ambasadorului von Papen — personal. Secret de stat. Acceptați oferta valetului englez, dar luați toate măsurile de prevedere. Un curier special va sosi la Ankara în dimineața zilei de 30 octombrie. După preluarea documentelor, aștept o informare imediată. Semnat: Joachim von Ribbentrop.

În ziua de 30 octombrie, fix la ora trei după-amiază, în biroul atașatului comercial Moyzisch a sunat telefonul. Secretara i-a făcut legătura.

— La telefon Pierre, *bonjour, monsieur!*

— Mă bucur că telefonați. Ne întîlnim astă-seară, sînteți de acord?

Sigur că era de acord, doar știa că astăzi va deveni un om bogat. Pentru două role de film destul de mici va căpăta o adevărată avere: 20 000 de lire sterline.

Între timp, Elyeza Bazna, cavasul turc al ambasadorului englez, căruia în acea zi germanii i-au dat numele conspirativ Cicero, și-a procurat chei pentru casetele cu documente secrete ale ambasadorului. Cu o mare doză de îndrăzneală și cu foarte mult noroc, a reușit să sustragă din casete, fără să fie observat, cîteva documente prețioase, pe

care le-a fotografiat. Erau informații de o importanță extraordinară, la care nu ajunge cu ușurință un spion.

În ziua respectivă, ambasadorul englez primise o telegramă secretă în care ministerul îl informa despre desfășurarea dezbaterii la conferința miniștrilor de externe aliați, care a avut loc la Moscova. Dezbaterile se încheiaseră în ziua de 30, așa că era vorba de o informare succintă, finală. Potrivit acestei informații, ministrul afacerilor externe sovietic considera trei probleme ca fiind importante și putînd contribui la scurtarea duratei luptelor de pe front: debarcarea în Franța, intensificarea presiunii exercitate asupra Turciei neutre, care încă înainte de sfîrșitul anului ar putea intra în război de partea aliaților, și a presiunii diplomatice asupra Suediei, pentru ca guvernul să permită crearea unor puncte de rezistență ale aliaților pe teritoriul acestei țări.

În telegramă, sir Hugh Knatchbull-Hugessen a mai găsit recomandarea de a încerca prin toate mijloacele să determine guvernul turc să primească propunerea de mai sus. În legătură cu aceasta, în informare se vorbea și despre intenția ministrului englez al afacerilor externe, Anthony Eden, ca, la întoarcerea sa din Moscova, să se oprească la Cairo, unde s-ar putea întîlni, de exemplu, la 4 decembrie cu ministrul turc al afacerilor externe, Numan Menemencioglu...

Turcii numeau Ambasada germană Alman Koy, respectiv colonia germană. Era o reședință monumentală, formată din mai multe clădiri, răspîndite într-un parc întins. La stradă avea un gard arătos, care numai în partea dinspre curte era prevăzut cu sîrmă ghimpată.

Era o noapte luminoasă și rece. Din reședința ambasadorului englez a ieșit un om cu gulerul ridicat. Bărbatul a străbătut grăbit mai multe străzi și abia cînd s-a apropiat de bulevard a încetinit pasul. A înconjurat gardul de sîrmă ghimpată ca cineva care, înainte de culcare, face o plimbare prielnică pentru sănătate. Cînd a ajuns într-un loc întunecos, s-a uitat cu atenție în jur și a intrat printr-o spărtură din împletitura de sîrmă.

Căsuța din grădină era ascunsă în spatele unor tufișuri mari. Cicero s-a apropiat cu multă prudență. S-a oprit, a

mai aruncat o privire în jur. Nu avea încredere în germani, i-ar fi putut întinde o cursă. S-a oprit din nou. Pe fondul luminos al zidului se contură o siluetă, care se apropia. Cicero s-a lipit de un tufiș. A așteptat. Bărbatul s-a oprit la cîțiva pași de el și a strigat încetișor :

— Pierre !

Cicero a ieșit la lumină și Moyzisch, fără un cuvînt, i-a făcut un semn spre clădirea din fața lor. Au intrat într-un birou. Era în aceeași clădire cu postul de gardă al lui Sicherheitsdienst. De aceea, Cicero era neliniștit. Încă nu putea spune că a cîștigat. La fiecare pas îl pîndea, poate, o cursă rafinată.

Au intrat. Pretutindeni întuneric. Au luat-o în sus pe scară și au urcat două etaje. Moyzisch a deschis o ușă cu o cheie yale și a aprins lumina. Fereastra biroului dădea spre bulevard, dar storurile erau trase cu grijă. Moyzisch pregătise, desigur, scena.

Cicero a deschis palma și a arătat două cutiuțe în care se găseau filmele. Moyzisch s-a dus la seif și a scos două impresionante pachete cu lire, pe care le-a pus pe masă. Fără grabă a început să numere cu glas tare, liră cu liră, în fața cavasului turc. Lui Cicero îi sticleau ochii.

În laboratorul situat la subsolul ambasadei aștepta fotograful. După ce a terminat de numărat banii (scena a fost premeditată, în scopul exercitării unei presiuni psihologice asupra spionului), Moyzisch i-a pus înapoi în seif, a luat filmele și s-a dus să le developeze. Nu putea, doar, să plătească o sumă atît de mare pentru o marfă pe care încă n-o văzuse. Între timp, cavasul stătea și fuma, bea coniac și aștepta nerăbdător. Încerca emoția, mult prelungită, a unui jucător care, aruncîndu-se în brațele hazardului, joacă totul pe o singură carte. Ori, ori.

A cîștigat. Moyzisch s-a întors după douăzeci de minute zîmbitor. Era mulțumit. Filmele erau bune. S-a dus din nou la seif, l-a deschis și a scos de acolo cele două pachete de lire, pe care le-a înmînat lui Bazna. După aceea a scos din sertarul biroului chitanța de primire a celor 20 000 de lire, care fusese pregătită dinainte, și i-a întins-o spionului. Cicero n-a scos un cuvînt, dar l-a privit nedumerit. Totodată, pe buze îi flutura un zîmbet voios. Moyzisch a

înțeles. Îi cerea cavasului un lucru imposibil. A rupt chitanța și a aruncat-o la coș.

Cînd a plecat de la Ambasada germană, Cicero era un om bogat și un spion cu mari speranțe într-un mare viitor. A promis că a doua zi va aduce alt film cu informații importante și foarte proaspete.

Germanii au lucrat toată noaptea. La uscătoria din laboratorul fotografic apăreau un document după altul, care de care mai important. Cele mai multe erau telegrame trimise de la Londra, de Foreign Office, ambasadorului de la Ankara. Purtau mențiunea „secret" sau „strict secret" și conțineau informații extrem de prețioase pentru germani. Ofițerul serviciului secret Moyzisch cunoștea valoarea informațiilor și și-a dat seama că prețul lor depășea suma de 20 000 de lire. De-abia acum a înțeles că, de fapt, cumpărase ieftin marfa cavasului.

Dacă răsfoim astăzi documentele vîndute de Cicero germanilor, găsim în ele o parte din istoria celui de-al doilea război mondial. Pe atunci, materialul strategic avea mare importanță, uneori putînd fi mai prețios decît o divizie de tancuri bine dotată. Mai ales pentru germani, care n-au înregistrat decît insuccese în spionajul efectuat pe teritoriul aliaților în timpul celui de-al doilea război mondial. Numai în cazuri excepționale au reușit să arunce o privire în dosul cortinei unde se pregătea înfrîngerea celui de-al treilea Reich și noua înfățișare a lumii de după război.

Acum puseseră mîna pe listele de materiale militare furnizate de americani în cadrul Legii de împrumut și închiriere (Lend lease pact). Ambasadorul von Papen citea informațiile, destinate altor ochi, și nu-i venea să creadă că R.A.F. (Royal Air Force) cîștigase o asemenea poziție în Turcia neutră chiar sub nasul lui, fără ca el să observe ceva.

Între aliați existau divergențe, concepțiile lor erau diferite, dar asupra unui lucru se înțelegeau perfect. Partea adversă nu punea nici o clipă la îndoială înfrîngerea rapidă și totală a Germaniei. Din cele 52 de documente care se aflau în acea dimineață pe biroul ambasadorului Franz von Papen, concluzia aliaților reieșea mai clar decît oricînd;

nu era vorba de un raționament școlăresc, ci de un fapt ireversibil.

De îndată ce fotografiile s-au uscat, serviciul de descifrat al ambasadei s-a pus pe lucru. Chiar în aceeași zi, informațiile descifrate au fost puse pe biroul ministrului afacerilor externe, Joachim von Ribbentrop. A doua zi a fost trimis și un curier special cu fotocopiile, ca o dovadă că documentele de la Ankara erau originale.

Din momentul în care primul șef al naziștilor a citit una din informațiile secrete ale lui Cicero, nu le-a mai dat lui von Papen, Jenke și Moyzisch nici o clipă de răgaz. De la Berlin ploua cu întrebări. Cine este Cicero? Cum de a avut acces la niște documente atît de secrete? Nu este oare numai un truc, o cursă întinsă de Intelligence Service? Puteți să aflați trecutul misteriosului valet? De unde are instalația de reproducere și unde o ține? Este fotograf de profesie? Cicero are și un ajutor? Cine este acesta? Selecționează documentele sau fotografiază tot ce îi cade în mînă? De ce vrea să fie plătit în lire? Ce motive are ca să le facă un rău englezilor? Este oare Cicero convins că englezii vor fi înfrînți?

Din partea germană, Moyzisch era singurul om de legătură în acțiunea secretă Cicero și cu primul prilej a făcut tot ce a putut ca să scoată de la cavasul Bazna unele răspunsuri pentru a putea potoli măcar în parte curiozitatea șefilor lui de la Berlin. Nu a aflat nimic. A primit răspunsuri la întrebările lui, dar erau atît de disparate și adeseori atît de contradictorii, încît, puse cap la cap, nu erau de loc convingătoare. Cavasul răspundea numai ca să nu-l mai sîcîie cu întrebările.

A doua zi a adus alt rolfilm, conținînd și de data aceasta informații secrete importante, și și-a luat banii. Peste o săptămînă, iarăși. După aceea, la intervale regulate, au urmat altele. La Berlin, documentele se îngrămădeau. Documente senzaționale. Sub covorul roșu din fibre de cocotier așternut în camera lui Bazna se adunau lirele. Cicero avea sentimentul că este un personaj care face politică înaltă și un om bogat. 50 000 de lire sterline sînt, totuși, o sumă.

Ribbentrop nu voia să creadă. Avea tot timpul sentimentul că englezii, respectiv Intelligence Service, îl duc de nas.

La Ankara sosi al nu știu cîtelea mesaj cu același conținut : să se descopere imediat cine este Cicero.

Ambasadorul von Papen își cunoștea oamenii de la Berlin, știa ce certuri au loc în culise și cîte intrigi țes șefii în uniforme brune, încercînd să-și taie unul altuia craca de sub picioare. De asemenea, știa că, în subconștientul lui, Ribbentrop suferă de un complex în ceea ce privește serviciul secret englez.

Pe Moyzisch, necontenitele întrebări în legătură cu Cicero îl aduseră la desperare. De aceea, von Papen, împreună cu el, a hotărît să trimită o depeșă la Berlin prin care să-i ceară lui von Ribbentrop, ministrul afacerilor externe, aprobarea de a solicita informațiile respective de la Ambasada engleză. Era singura cale pe care se putea afla ceva mai mult despre Cicero. Nu au primit răspuns, de altfel nici nu se așteptau să primească, dar, cel puțin un timp, au avut liniște.

Cicero avea cheile de la caseta roșie a lui sir Hugh Knatchbull-Hugessen. N-a fost nevoie de un prea mare efort ca să le dea la făcut după tiparul luat în ceară. Avea mulți cunoscuți printre mecanicii auto, căci era din aceeași branșă. Ceva mai complicat a fost cu cheia avînd o formă deosebită de la caseta neagră. Cicero, prudent, n-a vrut să riște prea mult acum, cînd poziția lui era alta. A predat tiparul lui Moyzisch și perechea cheii a fost comandată la Berlin.

Această împrejurare n-ar fi meritat, desigur, prea multă atenție, nefiind vorba decît de un amănunt de ordin tehnic, dacă ea nu ar ilustra în ce măsură era cunoscută acțiunea secretă a lui Cicero la Berlin, cine era la curent cu ea și cine ar fi putut da toate datele despre problemele de spionaj ale lui Cicero.

Walter Hagen — în realitate Wilhelm Hötl, sturmbannführer în Sicherheitsdienst și locțiitor al conducătorului de grupă din secția a VI-a a Biroului central al Siguranței Reichului — era una dintre persoanele cele mai importante în domeniul spionajului nazist din Europa de sud-est. În altă împrejurare și cu alt prilej, el a povestit episodul cu cheia lui Cicero.

În decembrie 1943, Ernst Kaltenbrunner a convocat de urgență la Viena o ședință a tuturor naziștilor experți în serviciul secret care aveau un cuvînt de spus în problemele referitoare la Balcani. Punctul principal al ordinii de zi era dezbaterea sau, mai bine zis, expunerea, informarea cu privire la concepția lui Hermann Neubacher, respectiv a noului șef în acest domeniu. El a fost numit un fel de inspector general al tuturor ambasadorilor și, totodată, agent-șef în Balcani.

Seara, după consfătuire, s-a prezentat la Kaltenbrunner un curier special. Era în drum spre Ankara, dar și-a întrerupt călătoria la Viena și s-a anunțat la Kaltenbrunner și la Walter Schellenberg, urmînd să primească de la aceștia ultimele dispoziții pentru rezidentul serviciului secret din Turcia, Ludwig C. Moyzisch. Curierul i-a înmînat lui Kaltenbrunner o cutie mică de alamă căptușită cu catifea albastră. În ea se afla o cheie. Semăna cu cheia unui seif sau a unui automobil. Kaltenbrunner, după spusele lui Walter Hagen, a luat cheia în mînă și a zis: „Această cheie ne permite accesul la cele mai de preț documente ale dușmanului, documente cum nu i-a fost încă dat serviciului secret german să captureze în acest război". Altceva Kaltenbrunner n-a mai spus, dar Schellenberg le-a încredințat domnilor aflați de față toate amănuntele în legătură cu fantasticul spion descoperit de germani la Ankara. Acțiunea secretă Cicero nu era nicidecum considerată de către partea germană atît de secretă cum s-ar fi putut presupune.

Între timp, Cicero îi preda regulat lui Moyzisch filmele și primea în schimb pachete cu lire sterline. Moyzisch și-a făcut rost de o mașină și se întîlnea cu Cicero, mai ales noaptea, în cartierele de la periferia Ankarei. Cînd era sigur că nu-i vede nimeni, încetinea viteza și Cicero se urca din mers. Apoi mașina ocolea cîteva blocuri de case, filmele și banii își schimbau proprietarii, Moyzisch frîna din nou și Cicero sărea pe trotuar, mult mai bogat decît înainte. Moyzisch era un agent instruit, care respecta cu grijă normele de conspirativitate, dîndu-și seama cît de prețios este spionul lui atîta timp cît nu este suspectat, iar, pe de altă parte, Cicero avea un simț de prevedere înnăscut.

Într-o seară s-au întîlnit la colțul străzii Akay, în cartierul Kocatep. Era întuneric beznă și prinprejur — nimeni. Moyzisch a frînat și Cicero s-a urcat în mașină. După aceea i-a dat cheia pe care curierul i-a adus-o de la Berlin. Cicero a vîrît-o în buzunar, a predat filmul și a încasat 15 000. Atunci, Moyzisch, aruncînd o privire în oglinda-retrovizor, a observat că sînt urmăriți de altă mașină. Străzile erau întunecoase, nu vedea decît farurile. Era sigur însă că nu este vorba de o întîmplare. Voia să se convingă. S-a oprit lîngă trotuar. Mașina din spatele lui a făcut același lucru, la o distanță de o sută de metri. Moyzisch a înțeles că urmăritorii nu intenționează să-l depășească. A accelerat viteza și a străbătut ca un bolid străzile periferiei. Elyeza Bazna nu pierdea din ochi farurile mașinii, care, fără îndoială, pe ei îi urmărea. Cînd a trecut prin dreptul unui felinar, a întrezărit pentru o secundă fața omului de la volan. Era singur în mașină, un bărbat tînăr, cu o față plăcută, prelungă, care stătea foarte aplecat peste volan.

Cicero s-a speriat. Cine a putut afla că este cu Moyzisch în mașină? Cine a putut bănui că există ceva comun între ei doi? Trebuia neapărat să coboare din mașină. Și-a făcut rapid un plan. L-a condus pe Moyzisch pe niște străduțe la care cu greu poate ajunge cineva dacă nu le cunoaște destul de bine pentru a se descurca în acest labirint. După aceea, cu viteza maximă, au ieșit în bulevard. Au scăpat de lumina farurilor care-i urmărea. Moyzisch a cotit cu cea mai mare viteză la dreapta, tocmai cînd adversarul lui își făcea apariția în acea parte a străzii. După colț, Moyzisch a micșorat viteza. Cicero a sărit pe trotuar cu abilitatea dovedită de atîtea ori și s-a ascuns în umbra gardului celei mai apropiate grădini. Peste cîteva secunde a trecut pe lîngă el mașina la al cărei volan era bărbatul cu obrazul fin. Cicero l-a observat încă o dată și de data aceasta foarte de aproape. Figura lui i s-a întipărit bine în minte.

Ribbentrop, Kaltenbrunner, Schellenberg și cine știe cum îi mai chema pe toți șefii spionajului celui de-al treilea Reich căutau mereu alte motive pentru a nu da crezare informațiilor lui Cicero, fiindcă erau prea supărătoare pentru ei. Învățaseră de la Hitler să considere comportarea oricărui

om un semn al fatalității și nu puteau să se împace cu ideea că Cicero făcea spionaj la Ambasada engleză numai pentru bani. Erau în permanență obsedați de ideea că toate materialele pe care le primesc sînt numai niște informații cu caracter de camuflaj furnizate de Intelligence Service, cu intenția de a-i induce în eroare.

Cicero a trebuit să mai răspundă la multe întrebări referitoare la persoana și la viața lui, căci Moyzisch voia, totuși, ca măcar în parte să dea curs veșnicelor ordine primite în acest sens. Cavasul Bazna dorea să fie lăsat, o dată pentru totdeauna, în pace. A înțeles că stăpînii lui vor să audă o poveste care să justifice activitatea desfășurată de el împotriva englezilor și s-a hotărît să le servească istorioara dorită. Cu primul prilej i-a povestit lui Moyzisch tragedia tatălui său. Englezii vînau rațe sălbatice pe undeva, prin împrejurimile orașului. Întîmplător, tatăl lui se plimba pe acolo. Englezii, în loc să tragă într-o rață, au tras în el. De aceea îi urăște, de aceea vrea să se răzbune pe ei, de aceea va lupta împotriva lor. Căci consideră o datorie sfîntă să le plătească pentru moartea tatălui său.

A doua zi după această convorbire, Moyzisch a primit o depeșă de la Berlin. Era semnată de secretarul de stat al Ministerului Afacerilor Externe, von Steengracht, și îi aducea la cunoștință că domnul ministru Joachim von Ribbentrop îl poftește să vină neîntîrziat în Wilhelmstrasse cu tot materialul documentar referitor la acțiunea secretă Cicero, cu filmele și fotografiile developate. Pentru a doua zi dimineața, 8 noiembrie, i se rezervase un loc într-un avion special care pleca din Istanbul. Moyzisch s-a uitat la ceas și și-a dat seama că trebuie să ia acceleratul care pleca din Ankara peste cîteva ore.

Pe aeroportul din Istanbul, un avion „Junkers 52" este gata de decolare; ia startul și pornește în zbor peste Marea Marmara. După aceea, o escală la Sofia. Moyzisch coboară din avion ca să-și dezmorțească picioarele. În momentul acela își aude numele la megafonul de pe aeroport: domnul Moyzisch de la Ankara este chemat la biroul de informații, repet...

Era așteptat de un bărbat necunoscut, care i-a cerut pașaportul și, cînd s-a convins că cel din fața lui este, într-ade-

văr, Moyzisch, i-a explicat că generalul Kaltenbrunner a ordonat să fie adus imediat, cu un avion special, la el. Avionul aşteaptă pe pista de decolare. După cîteva minute erau în drum spre Berlin. Părea cam suspect, dar ordinele trebuie executate.

Invitaţia la Berlin şi avionul special trimis de Kaltenbrunner ca să-l aducă pe Moyzisch erau rezultatul luptei care dura de multă vreme între şeful spionajului nazist, Kaltenbrunner, adevăratul şef suprem al lui Moyzisch, şi ministrul afacerilor externe, care numai de formă era şeful lui. Ribbentrop, orbit de ura lui, nu voia să admită că documentele ar putea fi adevărate şi a uzat de toată greutatea autorităţii lui pentru a împiedica folosirea lor strategică. Poate Kaltenbrunner era sincer convins de contrariul, dar, chiar dacă nu era, din principiu nu accepta părerea lui Ribbentrop.

Răpirea lui Moyzisch de pe aeroportul din Sofia făcea parte integrantă din tactica lui Kaltenbrunner. Voia să fie primul care să ia cunoştinţă de amănuntele acţiunii secrete Cicero, şi mai ales înainte de ministrul afacerilor externe. Voia să se lămurească dacă în problema Cicero totul este în ordine sau nu, dacă datele furnizate de el se pot aplica în practică sau nu.

Aeroportul Tempelhof, o limuzină neagră cu număr militar, o clădire elegantă între grămezile de ruine de pe Wilhelmstrasse. Moyzisch a intrat, s-a legitimat, a pătruns la secretari, care l-au anunţat. În sfîrşit, ultima uşă. La un birou şade Ernst Kaltenbrunner, şeful serviciului de spionaj german, la masa alăturată patru bărbaţi necunoscuţi. *Heil Hitler!* Toţi aveau în faţă teancuri de fotocopii după informaţiile lui Cicero, precum şi caiete cu însemnări. Apoi au început să-l interogheze.

Pe o masă un magnetofon ale cărui benzi se roteau, înregistrînd fiecare cuvînt. Comisia, în frunte cu şeful spionajului nazist, era convinsă că, printr-un interogatoriu încrucişat şi pe baza aprecierii tuturor informaţiilor de pînă acum, va putea stabili dacă acţiunea secretă Cicero este inspirată de Intelligence Service, aşa cum susţine Ribbentrop, sau nu.

Între timp, filmele erau studiate de alt stat-major, cu alți specialiști. Cercetau timpul de expunere, distanța de la care a fotografiat Cicero, aparatul pe care l-a folosit și sursele de lumină pe care le-a avut. După părerea lor, părea puțin probabil ca fotografiile să fi fost făcute fără o instalație mai complicată și, fiindcă pe fotografia unui document au descoperit urmele a două degete, au dedus, foarte inteligent, că Cicero are, fără îndoială, un ajutor.

Interogatoriul a luat sfîrșit, experții s-au retras. Grupul de fotografi a depus pe biroul lui Kaltenbrunner rezultatul analizei. Șeful l-a chemat pe Moyzisch și i-a explicat că acțiunea secretă Cicero îl privește pe el, că Ribbentrop se amestecă fără nici un rost în această chestiune, dorind, probabil, să-și atribuie sieși meritul. În încheiere i-a făcut cunoscut obersturmbannführerului speriat că domnul ministru nu manifestă prea multă prietenie nici pentru Moyzisch, nici pentru von Papen. Este o fire încăpățînată și, de aceea, va stărui asupra versiunii lui : Cicero este o figură născocită de Intelligence Service ca să-i deruteze pe germani. Nu vor reuși, desigur, fiindcă el, Ribbentrop, este clarvăzător și vigilent. N-o să-l ducă englezii pe el.

Ernst Kaltenbrunner adulmeca succesul. Spera ca prin acțiunea Cicero să reușească, fără greutate și în scurt timp, să-și cîștige merite în fața lui Hitler. De aceea, i-a spus lui Moyzisch că operația Cicero este de resortul lui, că el i-a trimis cele 200 000 de lire, care se află în seiful Ambasadei din Ankara, pentru Cicero. Va mai sta de vorbă cu Hitler în legătură cu acțiunea Cicero, dar lucrul de care-l poate asigura de pe acum pe Moyzisch este că pe viitor va primi instrucțiuni numai de la el, și nu de la Ministerul Afacerilor Externe.

Din liniștea pașnică a Turciei neutre, Moyzisch s-a trezit deodată în mijlocul atmosferei de front ce domnea în Berlinul bombardat și se simțea ca în povestea în care toată lumea e răsturnată cu capul în jos. Așa arăta conducerea imperiului de o mie de ani. Acestea erau geniile care conduceau poporul german spre o veșnică bunăstare și spre dominație asupra întregii lumi. Se certau ca niște țațe la piață, își puneau piedică unul altuia ca golanii la școală. Și, în același timp, simpla lor semnătură semăna moartea, o sin-

gură propoziție rostită de ei aducea distrugeri fără seamăn și numai o mișcare a capului era suficientă ca să dezlănțuie cele mai cumplite grozăvii din cîte a cunoscut omenirea.

Moyzisch locuia la Berlin la hotelul „Kaiserhof", de aceea a lăsat pînă a doua zi servieta cu prețioasele documente în seiful lui Ernst Kaltenbrunner. A doua zi i-a fost adusă de doi civili, care intenționat fuseseră aleși dintre oamenii cei mai obișnuiți și care i-au transmis că îl vor conduce la Ministerul Afacerilor Externe și, din ordinul șefului serviciului de informații, vor asista la convorbirea lui cu ministrul Ribbentrop.

Dar ministrul nu i-a primit. Îi aștepta (poate tocmai fiindcă erau trei) secretarul de stat von Steengracht și domnul von Altenburg. Moyzisch și-a scos iarăși marfa din servietă și documentele au stîrnit mirare și entuziasm. Extraordinar ! Fantastic ! De necrezut ! Colosal ! Și imediat după aceea cei doi înalți demnitari și-au exprimat vechea bănuială : să nu cumva să fie vreo cursă din partea englezilor.

S-a dovedit că nu a fost nici o cursă. Dar asta au descoperit-o mai tîrziu. Serviciul de ascultare al Abwehrului nazist înregistra și consemna toate mesajele cifrate interceptate. Printre acestea, multe erau trimise de Foreign Office la Ankara, și viceversa. Fiecare mesaj avea un număr și o dată. Informațiile lui Cicero aveau și ele număr și dată. Specialiștii naziști au analizat mesajele, le-au comparat cu textul descifrat și au dezlegat astfel codul diplomatic englez. Acesta a constituit un succes uriaș pentru ei și un mare handicap pentru englezi. Din acel moment, germanii puteau citi orice informație transmisă sau primită de Foreign Office din Londra.

Dezlegarea codului diplomatic englez putea constitui cea mai bună dovadă. Dar Ribbentrop tot nu voia să creadă. După cîteva zile l-a chemat pe Moyzisch la ministerul său. L-a primit pe acest valoros agent, în contul căruia figurau rezultate cu totul deosebite, cu răceală și fără să-i arate prea mult interes. Moyzisch a povestit, Ribbentrop a ascultat din nou puținul care se știa despre Cicero. După aceea și-a exprimat părerea. N-a acordat nici o importanță celor peste o sută de fotografii ale documentelor secrete englezești, pen-

tru care germanii plătiseră 65 000 de lire sterline, şi a spus :

— E prea frumos ca să fie adevărat.

Cu asta a pus capăt audienţei acordate lui Moyzisch. I-a ordonat să nu părăsească Berlinul. S-ar putea să-l mai cheme la el. Cicero nu ştia nimic despre călătoria lui Moyzisch la Berlin şi îl căuta nervos prin toată Ankara. În cele două săptămîni, partenerul lui de afaceri nu se plictisea. La Berlin o ţinea numai într-o petrecere şi aştepta să fie chemat de Ribbentrop. Dar n-a fost chemat. Nu mai avea ce discuta cu el. Locţiitorul lui i-a comunicat lui Moyzisch că domnul ministru îşi declină orice răspundere şi că se poate întoarce la Ankara, la datorie. Era în ziua de 22 noiembrie, dimineaţa.

În aceeaşi zi a plecat cu expresul la Viena. După două zile cobora din avion pe aeroportul din Istanbul, Yedilkoy. A doua zi a sosit la Ankara cu expresul de Anatolia. Secretara i-a spus încă din uşă că de cîteva zile cineva îl caută într-una la telefon, dar nu a lăsat nici o vorbă. Numele pe care şi-l dă este Pierre. Probabil un prieten al domnului, vreun ataşat comercial ? Moyzisch a încuviinţat şi a aşteptat pînă la prînz. La ora trei fix, Cicero l-a sunat şi şi-au dat întîlnire pentru seara respectivă.

S-au întîlnit, ca de obicei, în maşină. Au cutreierat străzile, au făcut schimbul între filme şi bani. Remarcabil la această întîlnire a fost şi faptul că Cicero i-a dat lui Moyzisch două tipare noi de chei, desigur de la seiful ambasadorului, şi a cerut să i se facă cheile la Berlin. În afară de aceasta, Cicero mai avea o rugăminte, voia ca onorariul să-i fie plătit în felul următor : 5000 de dolari şi restul sumei, partea mai mare, în diamante sau în aur.

Moyzisch i-a promis.

Cu o zi înainte sau o zi după aceea, Moyzisch a primit un mesaj de la Kaltenbrunner purtînd menţiunea „strict personal — strict secret". Îi interzicea să-i dea lui von Papen să citească informaţiile furnizate de Cicero. Moyzisch nu şi-a putut permite să respecte această interdicţie care-l privea pe şeful lui şi i-a dat mesajul să-l citească. Mai tîrziu a reieşit că ordinul de interdicţie nu era numai o etapă în lupta personală dintre şefii nazişti sau o armă de răzbunare împotriva politicianului influent de odinioară, von Papen. Era, evident, o măsură de precauţie. Vechiul diplomat şi

politician Franz von Papen, uneori fără să-şi dea seama, desigur, lua o anumită atitudine faţă de hotărîrile secrete ale englezilor despre care oficial n-ar fi trebuit să arate că ştie ceva. Mai tîrziu a spus :

...luînd cunoştinţă de unele mesaje ale englezilor, am considerat că ar fi nimerit să intervin la Numan (Menemencioglu, ministrul afacerilor externe turc. — V.P.B.). Îmi amintesc de o telegramă din care reieşea limpede că se discuta instalarea unor staţii radar din partea europeană a Turciei pentru ca bombardierele engleze să poată nimeri mai sigur terenurile petrolifere româneşti. Am considerat că este cazul să protestez împotriva acestui fapt. Dar Numan m-a întrebat de unde cunosc intenţiile englezilor. I-am spus că ataşatul englez al aerului sau unul dintre colaboratorii lui a vorbit despre aceste planuri în faţa unor domni, cetăţeni ai unor ţări neutre. Trebuie să atrag cît mai apăsat atenţia că, dacă s-ar afla la Berlin despre asemenea staţii radar, consecinţele ar fi foarte grave şi mi-ar fi greu să evit un atac aerian împotriva Istanbulului drept ripostă. Numan s-a arătat foarte surprins că posed asemenea informaţii şi, înfuriat, a vorbit cu ambasadorul englez despre acest lucru. După cîteva zile, pe biroul meu se afla o telegramă trimisă de sir Hugh Knatchbull-Hugessen la Foreign Office, la Londra, cuprinzînd următoarea frază : „Papen knows more than is good for him..." *(Papen ştie mai multe decît se cuvine).*

La prima vedere s-ar părea că imprudenţa lui Franz von Papen, care a vorbit mai mult decît trebuia, i-a făcut pe cei de la Intelligence Service să se dezmeticească. Dar acţiunea împotriva lui Cicero a început în cu totul altă parte şi din cu totul alte motive.

Englezii şi-au dat seama că ceva nu e în ordine, au început să cerceteze de unde ar fi putut von Papen să deţină nişte informaţii absolut autentice şi au pornit cercetările chiar de la sursă, de la ambasada lor şi de la reşedinţa lui sir Hugh Knatchbull-Hugessen. Într-una din zile, Cicero a descoperit, înspăimîntat, că în biroul ambasadorului doi

montori instalează un sistem electric de alarmă la seiful la care el tocmai se pregătea să umble.

Pe atunci se afla în vizită la Elyeza Bazna o nepoată îndepărtată din provincie și, cum cavasul era bine văzut de amabila doamnă ambasador, lady Mary, aceasta i-a dat voie fetei ca un timp să doarmă într-una din camerele personalului. Pentru asta, tînăra Ersa, în vîrstă de 17 ani, ajuta la curățenie și la servit. Ea a observat că montorii, care în ziua aceea s-au instalat în biroul ambasadorului, se duceau mereu la firida de lîngă bucătărie și de fiecare dată înșurubau sau deșurubau o siguranță de la contor. Ersa a băgat de seamă care anume siguranță și, fiindcă era nu numai nepoata îndepărtată, dar și prietena de încredere a lui Bazna, a aflat ce rol important are această siguranță. Întregul sistem de alarmă putea fi deconectat printr-o simplă deșurubare.

Din nou avea toate atuurile în mînă. A pornit la o treabă foarte grea. Cînd ambasadorul nu era acasă, întrerupea curentul la instalația de alarmă, deschidea seiful cu cheile fabricate la Berlin, vira documentele sub cămașă, le ducea în cămăruța lui, le fotografia și în același fel le aducea înapoi. Înșuruba siguranța și se ducea în holul luxos al hotelului „Ankara Palace", unde visa că este un gentleman, un bogătaș și o personalitate importantă care va intra în istoria mondială. De existența lui știe nu numai domnul Ribbentrop de la Berlin, dar și domnul Hitler și poate că și la palatul regal de la Londra se vorbește despre el.

Gîndul acesta l-a înspăimîntat. Să fi perceput oare Cicero, cu un al șaselea simț, că cineva îl urmărește, sau l-au speriat consecințele activității lui din ce în ce mai îndrăznețe ?

Excepțional de capabilul spion Cicero furniza naziștilor informații de mîna întîi de la conferințele reprezentanților puterilor aliate care aveau loc la Casablanca, Teheran sau Cairo. Este de neînțeles cum de politicienii berlinezi nu le-au dat importanța cuvenită. Dimpotrivă, în mod absurd, îl suspectau pe Bazna, convinși în continuare că nu este decît o marionetă, ale cărei sfori le trage serviciul secret englez ca să joace teatru pentru ei.

Într-o zi, la Ambasada germană de la Ankara a apărut un oarecare expert, specialist în arta fotografică. Venise cu o scrisoare de recomandare şi cu o însărcinare personală din partea ministrului afacerilor externe, von Ribbentrop. Avea un plan, mijloacele tehnice necesare şi misiunea de a verifica dacă se poate avea încredere în Cicero — de data aceasta din punct de vedere tehnic.

Moyzisch avea oroare de spionarea reciprocă, dar nu l-a putut refuza. Expertul şi-a instalat aparatele într-o încăpere a ambasadei, s-a ascuns după o perdea, lui Moyzisch i-a dat o listă cuprinzînd întrebări pregătite cu grijă la care trebuia să răspundă Cicero. Nu este prea limpede cum a reuşit, dar expertul a înregistrat pe o bandă răspunsurile şi şi-a luat victorios zborul spre Berlin, unde a comunicat că Cicero este un geniu fotografic. Într-adevăr, a demonstrat că poate face singur fotografiile, avînd, cel mult, un ajutor. Germanii au jucat o farsă, fără să-şi dea nici ei seama că ultimul act ia o turnură de tragedie.

Cicero nu mai lucra aşa de uşor ca la început. Paznicul veşnic adormit de la Secret Service nu mai aţipea atît de des, iar sistemul de alarmă montat la seif a complicat mult viaţa spionului. Şi mai era şi nesiguranţa. Cicero nu ştia dacă specialiştii care se ocupau de asigurarea securităţii documentelor secrete ale ambasadorului nu pregătiseră cumva şi altă capcană, pe care el n-o cunoştea. Dar, cu toate aceste obstacole, cavasul Bazna transmitea informaţii germanilor aproape în mod regulat. Sub covor, teancul de lire creştea văzînd cu ochii.

Măsurile de securitate luate în clădirea rezidenţială a ambasadei, omul misterios din maşină, schimbarea intervenită în comportarea lui sir Hugh şi alte cîteva lucruri mărunte denotau că pericolul care plana deasupra capului lui Cicero creştea. Se temea că Londra a mirosit ceva, că cineva a aflat cu ce se îndeletniceşte, dar pericolul a venit din cu totul altă parte. Şi pînă la urmă nu serviciul secret al englezilor a fost cel care a descoperit spionul ce a uluit lumea prin curajul şi ingeniozitatea lui.

Primejdiosul duşman al lui Cicero se numea Cornelia Kapp. Rezidentul spionajului nazist camuflat sub titlul de ataşat comercial avea o secretară, care servea, bineînţeles, mai

mult de decor. În realitate nu avea nici o treabă şi nici nu ştia să facă nimic. Potrivit afirmaţiei lui Moyzisch, în tot timpul activităţii ei n-a învăţat să bată la maşină decît cu un deget. Răspundea la telefon cu formula stereotipă : Aici reprezentanţa comercială... Nu aveau motiv s-o concedieze. Dar Moyzisch avea din ce în ce mai multă treabă în legătură cu cazul Cicero, corespondenţa cu Berlinul creştea din zi în zi, trebuiau puse în ordine o sumedenie de probleme administrative, birocratismul german cerea declaraţii, statistici, scurte rapoarte. Moyzisch nu putea face faţă la toate acestea, iar secretara lui nici pe-atît.

Berlinul i-a oferit un colaborator, dar Moyzisch ştia că trebuie să fie vorba de un copoi pe care vor să i-l vîre pe gît ca să-l urmărească ca o umbră. A refuzat şi a scris că are nevoie de o funcţionară obişnuită, care să cunoască şi cîteva limbi. Asta era tot.

În legătură cu acest fapt, în cazul Cicero joacă un rol capitala Bulgariei, Sofia. Ataşatul de presă de pe lîngă Ambasada germană din Ankara, Seiler, cu puţin înainte de sărbătorile Crăciunului fusese într-o deplasare în interes de serviciu la Sofia, unde a locuit la hotelul „Bulgaria", rezervat ocupanţilor germani. Acolo erau instalaţi şi cîţiva membri ai misiunii militare, printre care şi părinţii Corneliei Kapp. Au făcut cunoştinţă în holul hotelului, au intrat în vorbă foarte amical, ca orice germani care se întîlnesc undeva departe de patrie. Domnul Kapp era un vechi diplomat. Fusese consul general la Bombay şi după aceea la Cleveland, S.U.A. Era în vîrstă de vreo cincizeci de ani şi îşi cîştigase reputaţia de om cumsecade. Aveau o fată frumoasă, dar foarte răsfăţată.

Cornelia era o blondă atrăgătoare, de douăzeci de ani, tipul fetei a cărei fotografie figurează pe copertele revistelor pentru bărbaţi. Dar, întrucît avea o fire extrem de impresionabilă, tatăl ei, Kapp, încerca să-i găsească un post undeva într-un loc mai liniştit. Nu suporta bombardamentele, avea nervii slabi, de aceea dorea s-o ştie într-o ţară neutră, unde nu te întîlneşti la fiecare pas cu imaginea războiului. L-a întrebat pe ataşatul de presă Seiler dacă nu s-ar găsi cumva la Ambasada de la Ankara un post pentru fiica lui. Seiler şi-a adus aminte de Moyzisch.

Cînd s-a întors la Ankara, Seiler i-a vorbit lui Moyzisch despre Cornelia în termeni foarte elogioşi, spunîndu-i că ar fi pentru el o secretară ideală. Este o fată comunicativă, frumoasă, tînără, simpatică, foarte atrăgătoare, ştie să scrie la maşină, a crescut în Statele Unite, ştie engleza la fel de bine ca germana, ştie şi franceza şi, în plus, este fiica unui consul general german, deci se poate avea toată încrederea în ea.

Moyzisch nu putea s-o angajeze de capul lui. Întrucît avea să facă parte din personalul ambasadei, trebuia să fie în prealabil aprobată de secţia specială din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, Sicherheitsdienstul urmînd, de asemenea, să-şi dea avizul. Moyzisch şi noua lui secretară depindeau direct de şeful spionajului secret, Kaltenbrunner. N-a fost prea greu ca acesta să fie convins că se poate acorda toată încrederea fiicei unui consul general german, care a slujit cu cinste atîţia ani. Cornelia a fost primită şi curînd s-a prezentat la Ankara.

Cîteva zile după Anul nou, în biroul lui Moyzisch a apărut o fată care nu semăna nicidecum cu portretul pe care i-l făcuse Seiler. Avea mîinile murdare, unghiile roase, era nepieptănată, cu tocurile de la pantofi scîlciate. O fată apatică, cu ochii obosiţi, indiferentă şi nesuferită, căreia nu-i păsa ce se întîmplă în jurul ei. Nimic nu o interesa. Avea crize de isterie, Seiler spunea că n-o recunoaşte. Pe Moyzisch l-a enervat din prima zi cînd a văzut-o instalată în biroul din anticameră.

Cornelia Kapp a avut un rol fatal în destinul lui Cicero. Mai tîrziu, după război, a căutat-o. El citează declaraţiile Corneliei, care explica motivele ce au determinat strania ei comportare, precum şi metamorfoza suferită: „Comportarea mea isterică nu era decît o manevră pentru a mă camufla. Făceam pe isterica întrucît mă temeam să nu-mi dau în vileag nervozitatea şi neliniştea. Trăiam într-o permanentă spaimă că aş putea fi descoperită. Dacă m-aş fi purtat ca un om normal, atunci în zilele în care nu mai puteam suporta starea de încordare, comportarea mea ar fi dat de bănuit. Aşa că trebuia să joc tot timpul rolul femeii isterice...".

Cornelia Kapp era spioană și obiectivul activității ei era Cicero. Nu lucra însă în serviciul secret englez, cum s-ar putea bănui, ci pentru organizația de spionaj americană OSS (Office of Strategic Service). În perioada în care englezii nici habar nu aveau de existența lui Cicero, americanii erau informați despre activitatea desfășurată de el la Ambasada engleză din Ankara.

Istoria Corneliei Kapp nu a început nici la Sofia, nici la Cleveland, ci la Berna, în Elveția. Aici se afla americanul Allan W. Dulles, viitorul șef al F.B.I.-ului american, care primea multe informații prețioase de la Berlin din cele mai înalte cercuri politice și militare. Oamenii lui aveau acces la documentele strict secrete și adesea participau la consfătuiri absolut confidențiale.

Unul din oamenii de încredere ai lui Dulles, ca să nu-i spunem pe șleau spion, era un diplomat german, consilierul de ambasadă Kolbe, cunoscut în serviciul de informații american sub numele conspirativ de George Wood și care se afla în imediata apropiere a ministrului afacerilor externe, von Ribbentrop. Consilierul Kolbe avea un motiv serios să lupte cu toată înverșunarea împotriva naziștilor, căci fratele lui fusese arestat și torturat de Gestapo.

La Berlin nu se făcea prea mare secret în jurul acțiunii Cicero. Cine avea cît de cît acces la informații cu caracter oarecum confidențial, cine era cît de cît inițiat în problemele serviciului de informații german, acela nu se putea să nu audă de misteriosul bărbat despre care se șoptea în rîndurile uniformelor brune. Și consilierul de ambasadă Kolbe a auzit despre spion și a transmis știrea lui Dulles la Berna. Așa au aflat americanii că Cicero lucrează chiar la Ambasada engleză din Ankara.

Avînd în vedere principiile care stăteau în acea vreme la baza relațiilor între aliați, Office of Strategic Service nu s-a comportat prea corect, întrucît nu a informat serviciul secret englez și a pornit singur pe urmele lui Cicero. Să admitem că americanii nu au vrut să atragă prea mult atenția atîta timp cît nu erau ei înșiși siguri de cazul respectiv și că au vrut să facă o surpriză plăcută colegilor lor de la serviciul de contraspionaj englez. Mai tîrziu, cînd au știut

precis despre ce şi despre cine este vorba, le-au transmis imediat rezultatul cercetărilor.

Americanii aveau specialişti pentru fiecare regiune. Balcanii constituiau specialitatea lui Georg H. Earle, prieten personal al preşedintelui Roosevelt. În trecut fusese guvernator al statului Pennsylvania, după aceea ambasador la Viena şi apoi un timp a făcut serviciu la Sofia. În perioada în care Cicero lucra cu aparatul său fotografic la Ambasada engleză din Ankara, el era ataşat militar la Istanbul.

Acolo şi-a amintit de colaboratoarea serviciului secret american Cornelia Kapp. Pe atunci, ea se afla la Sofia. I-a dat o singură misiune. Să caute să ajungă în serviciul Ambasadei germane din Ankara. Cu ajutorul tatălui ei, care nu bănuia nimic şi care, probabil, nu voia decît să-i facă pe plac răsfăţatei lui fiice, a reuşit acest lucru mai bine şi mai repede decît a sperat.

Cornelia Kapp era de origine germană. Cînd avea 6 ani, a plecat în Statele Unite ale Americii, unde tatăl ei era pe atunci consul general la Cleveland, în statul Ohio. Acolo şi-a petrecut Cornelia copilăria, acolo a legat primele prietenii. La începutul războiului, în 1941, a trebuit să se întoarcă împreună cu părinţii în Germania hitleristă. Era o trecere zguduitoare dintr-o lume în alta.

Tatăl ei a fost mutat în Italia, după aceea la Sofia. Între timp, ea a rămas la Stuttgart să urmeze cursurile de surori de caritate, fiindcă altfel ar fi fost trimisă să lucreze într-o fabrică. Pentru ea, viaţa în Germania nazistă era insuportabilă. De aceea, a făcut tot ce i-a stat în putinţă să-şi urmeze tatăl în Italia. Consulul general Kapp se bucura de o bună reputaţie şi de aceea a izbutit să se mute cu familia ; dar în iulie 1944 a fost transferat la Sofia, şi Cornelia n-a avut încotro : a trebuit să se despartă de îndrăgita Italie.

La Sofia lucra ca secretară la Ambasada germană.

N-a fost o întîmplare că de aici am ajuns la Ankara — spune Cornelia Kapp în legătură cu misiunea ei de atunci. — Am intrat în legătură cu serviciul secret american, prin agenţii lui, încă în august 1943. La Sofia lucram pentru ei. La Ankara, Moyzisch mi-a uşurat foarte mult munca pe

care o aveam de făcut pentru americani. N-au trecut mai mult de cîteva zile şi aveam deja duplicatul de la cheia seifului lui şi am putut transcrie documentele secrete aflate în seif. Cei doi fraţi ai mei, Peter şi Torard, luptau pe frontul de est în calitate de ofiţeri ai Wehrmachtului, şi acesta era un motiv în plus pentru ca Moyzisch să-mi acorde deplina lui încredere. Cădea foarte repede în cursă. În ce mă priveşte, am avut motive personale să accept propunerea de colaborare a serviciului secret american. Un rol foarte important l-a avut dragostea mea din timpul studenţiei petrecute la Cleveland. Nu vreau să dau numele omului cu care mi-era dat să mă întîlnesc din nou, de data asta la Ankara, unde acţiona în calitate de agent la Office of Strategic Service...

După război, Elyeza Bazna, spionul Cicero ieşit la pensie, a avut mult de furcă pînă a dat de urma duşmanului său, cu care s-a întîlnit cîndva într-un magazin din Ankara, în treacăt şi fără să ştie cine este. A reuşit să descopere adresa Corneliei Kapp şi ea i-a dat răspuns la întrebările care l-au chinuit ani de-a rîndul.

Lucram numai pentru serviciul secret american, OSS. Moyzisch habar n-avea de activitatea mea. Ştiam că există un oarecare Cicero mai înainte de a deschide în fiecare zi poşta pe care curierul o aducea de la Berlin. Lucram singură, fără să fiu deranjată de nimeni, şi aveam suficient timp să termin copierea scrisorilor sosite de la Berlin. Din ele reieşea clar că Cicero trebuie căutat la Ambasada engleză.

În fiecare seară predam americanilor copiile scrisorilor. Foarte curînd, ei au izbutit să-l vadă îndeaproape pe omul nostru. Moyzisch se întîlnea cu Cicero, pe care îl lua de fiecare dată în maşină. (E vorba de seara în care Moyzisch şi Cicero, gonind nebuneşte pe străzile Ankarei, au scăpat ca prin minune de urmăritor.) Americanii ştiau demult că există o acţiune Cicero şi mai ştiau că Cicero e un bărbat în carne şi oase. Eu am primit însărcinarea să descopăr persoana care se ascundea sub acest nume conspirativ...

Ulterior, agentul nazist Moyzisch a declarat că nici un moment nu i-ar fi trecut prin cap s-o bănuiască pe Cornelia de activitate dușmănoasă. Din pricina comportării ei imposibile, o considera complet incapabilă, neatractivă și neinteresantă. Nu-și închipuia că ar fi putut avea nici cea mai vagă umbră de inteligență înnăscută. Cum nu-l interesa nici ca subalternă, nici ca femeie, nu s-a gîndit că l-ar putea „înșela cu fapta". Nici prin cap nu i-a trecut să se informeze asupra vieții ei particulare, să afle pe unde umblă și cu cine se întîlnește.

Cicero întîmpina din ce în ce mai multe piedici. Noi măsuri de securitate au fost luate pe teritoriul ambasadei, iar sir Hugh Knatchbull-Hugessen își aducea tot mai puține documente la care să lucreze seara acasă. Apoi a intervenit și teama. Cicero avea senzația că nu mai este în siguranță ca pînă acum, că partea adversă știe de existența lui și, mai devreme sau mai tîrziu, va găsi calea să-l facă inofensiv. Totuși, a mai fotografiat cîteva zeci de documente secrete. Aproape în toate apărea cu regularitate un cuvînt: numele necunoscut „Overlord".

Moyzisch nu știa ce înseamnă. Dar, fiindcă apărea mereu în alte documente, referindu-se în mod evident la același lucru, într-o seară a luat teancul cu vechile fotocopii ale lui Cicero și a încercat să le compare.

Unele dintre documentele lui sir Hugh Knatchbull-Hugessen conțineau informații de importanță vitală privind desfășurarea războiului. Cele mai îngrijorătoare pentru germani erau ultimele informații care se refereau la operația Overlord. Dar nici Ribbentrop, nici Kaltenbrunner, nici Schellenberg și nici chiar Hitler cu întreaga lui bandă de generali nu au știut să folosească această senzațională comunicare, deși se zbăteau din răsputeri să afle fie și cel mai neînsemnat amănunt în legătură cu al doilea front, care le inspira atîta teamă.

După ce a întîlnit cuvîntul Overlord repetat în mai multe documente, serviciul de spionaj german a trimis tuturor rezidenților și agenților instrucțiuni ca să descopere sensul acestui cuvînt. Moyzisch a primit și el de la Berlin un asemenea ordin și l-a transmis mai departe, lui Cicero, cu în-

sărcinarea de a fotografia toate documentele ambasadorului englez care conțin ciudatul nume.

Printre informațiile trimise de Moyzisch la Berlin se afla și telegrama prin care Londra, respectiv Foreign Office-ul, îi recomanda lui sir Knatchbull-Hugessen să încerce să încheie pînă la jumătatea lunii mai tratativele anglo-turce. Din consemnările discuțiilor care au avut loc la conferințele aliaților de la Teheran și Moscova reieșea limpede că aliații vor încerca să deschidă cel de-al doilea front în prima jumătate a anului 1944.

De aceea, acțiunea Overlord trebuia să fie, după toate aparențele, un eveniment militar de prim ordin. Moyzisch, după ce a studiat materialul, a ajuns la concluzia că Overlord ar putea fi denumirea secretă a celui de-al doilea front. Cu atît mai mult cu cît Cicero a adus informația că, în legătură cu desfășurarea convorbirilor avute cu ministrul turc al afacerilor externe cu privire la intrarea Turciei în război de partea aliaților, sir Hugh a trimis la Londra o telegramă în care spunea că pe Turcia se poate conta numai în eventualitatea unei reușite a operației Overlord.

Dintr-un alt document pe care pusese mîna Cicero reieșea clar că generalul american Eisenhower a preluat conducerea supremă a operației Overlord, lucru pe care sir Hugh l-a adus la cunoștința guvernului turc. Lui Moyzisch i s-a părut suspect, fiindcă în acea vreme Eisenhower nu era încă un nume printre militari.

Obersturmbannführerul serviciului secret Moyzisch, camuflat în funcția de atașat comercial, a aprofundat toate aceste date și, dînd dovadă de competență în strategie și de clarviziune, a nimerit din plin. A comunicat șefilor la Berlin părerea lui: Overlord este probabil denumirea convențională pentru desemnarea celui de-al doilea front în Europa.

Dacă în gîndirea Comandamentului suprem de la Berlin ar fi fost măcar un grăunte din logica lui Moyzisch, dacă potentații ar fi confruntat informațiile, ar fi fost firesc să ajungă la aceeași concluzie. Ribbentrop și consilierii lui, dacă în general se consulta vreodată cu vreunul, au reacționat, incontestabil, ca niște novici. Telegrama trimisă la Ankara constituia un excelent certificat de incapacitate pe care și-l dădeau comandanții naziști. Ministrul afacerilor

externe a expediat acest răspuns plin de aroganță : „E posibil, dar foarte puțin probabil".

În felul acesta, partea germană a pus punct. După aceea, Cicero nu a mai furnizat nici o informație. Împrejurările l-au silit să-și întrerupă activitatea. Dar acțiunea secretă Cicero a avut o continuare dramatică, deoarece cavasului turc i-a mai fost dat să treacă prin clipe de groază. De altfel, meseria de spion este întotdeauna mai riscantă decît cea de contabil.

Noua ajutoare a lui Moyzisch, Cornelia Kapp, era imposibil de suportat. Se purta ca o isterică, era dezordonată în muncă, nu te puteai bizui pe ea nici în treburile cele mai mărunte, cu colaboratorii se purta nepoliticos, lipsită de amabilitate, ba chiar nesuferită. Făcea impresia că nu stă prea bine cu nervii.

Chiar înainte de Paști, colonia germană a fost zguduită la aflarea știrii că un număr de germani au trecut de partea dușmanului. Printre ei se aflau și funcționari ai Consulatului general nazist din Istanbul, specialiști în problemele Orientului Apropiat și membri ai Abwehrului.

În rîndurile germanilor, știrea a produs o impresie puternică. Și Cornelia Kapp mai turna gaz pe foc. Îi condamna pe dezertori cu cea mai mare vehemență, exprimîndu-și, totodată, încrederea în nazism și în dăinuirea celui de-al treilea Reich al lui Hitler. În toată această perioadă părea mai normală decît oricînd altădată. Pe trădători îi înfiera cu asprime și afirma cui voia s-o asculte că, după ce Germania va învinge, se va răfui cu dezertorii.

Obersturmbannführerul Moyzisch urmărea cu atenția care-l caracteriza vorbele ei mînioase și era cam surprins văzînd-o pe Cornelia Kapp transformată, așa deodată, într-o ființă normală și calmă ; totuși, potrivit unui plan pe care și-l făcuse demult, s-a dus la ambasadorul von Papen și i-a spus că nu are nevoie de Cornelia, că fata nu știe să se poarte așa cum s-ar cuveni într-o misiune atît de delicată cum este cea a lui Moyzisch. În definitiv, menținerea ei în slujbă este chiar periculoasă, ar trebui găsită modalitatea de a se debarasa de ea în mod elegant. Și așa, fetei nu-i place la Ankara, tot timpul strîmbă din nas și critică toate fără

încetare, poate va fi bucuroasă să se întoarcă la Sofia lîngă părinții ei.

Între timp însă, consulul general Kapp fusese mutat de la Sofia la Budapesta și von Papen intenționa să-i dea de înțeles, folosind toată diplomația, că, din motive de sănătate, ar fi bine ca fiica lui să schimbe mediul și să se poată bucura de grija părintească.

Deasupra capului Cornelici se adunau nori negri, iar ea nu bănuia nimic. Chiar în preajma Paștilor și înainte ca von Papen să fi scris consulului general, Cornelia a cerut un concediu special. Voia să facă o vizită părinților la Budapesta și să petreacă sărbătorile împreună cu ei. După cum s-a văzut, providența, cu care naziștii se aveau totuși bine, a avut grijă și de Cornelia.

I s-a dat concediu, Moyzisch i-a făcut rost de bilet la avionul-curier, i-a cumpărat bilet de accelerat și într-o după amiază a însoțit-o la ABC, cel mai luxos magazin din Ankara, ca să-i ajute să aleagă unele daruri pentru părinți.

Aici a avut loc o scenă incredibilă, singura întîlnire a celor doi rivali care nu se cunoșteau. Agentul Sicherheitsdienstului, Cicero, s-a trezit față în față cu agenta OSS-ului, Cornelia Kapp, a cărei misiune expresă era de a-l identifica și a-l demasca.

Cornelia Kapp, potrivit descrierii făcute de Elyeza Bazna o fată foarte frumoasă, o blondă atrăgătoare cu ochi expresivi, cumpăra niște lenjerie de damă. Cavasul Bazna, care în ultimul timp era bucuros cînd putea să risipească banii pe obiecte de lux, căci avea acasă sub covor aproape două milioane și jumătate de lire turcești, voia să cumpere niște rochii pentru prietena lui.

Cu acest prilej, Cornelia Kapp s-a întîlnit cu Cicero la aceeași tejghea. În spatele fetei mergea obersturmbannführerul Moyzisch, care se prefăcea că nu-l cunoaște.

Din motive lesne de înțeles, Cicero procedă la fel. Cînd văzu că fata pe care o însoțea Moyzisch nu se poate înțelege cu vînzătoarea intră în vorbă cu ea și se oferi să-i servească drept tălmaci. Cornelia Kapp cumpără lenjerie de damă asistată fiind de Cicero. Apoi, dîndu-și seama că nu-i mai poate fi de folos, cavasul s-a înclinat și a dat să plece. Cornelia Kapp i-a zîmbit cochet, iar el s-a simțit teribil de mă-

gulit, căci era convins că frumoasa fată este prietena lui Moyzisch.

I-a întins mîna amabilului gentleman turc, recunoscătoare pentru ajutorul dat la cumpărături, fără să-i treacă prin cap că de fapt strînge mîna spionului Cicero, pe care ar fi trebuit să-l demaşte. Mai tîrziu scria :

Nici nu ştiam cum arată Cicero. Odată, într-o noapte, a fost la Moyzisch. Îl spionam în faţa casei. Apoi l-am văzut de departe, dar era întuneric. M-am îndreptat în grabă spre căsuţa din grădină, dar, pînă să ajung acolo, el plecase demult...

Cicero s-a mai întîlnit o dată cu ea. Dar numai pentru o clipă. Şi această întîlnire l-a făcut să se cutremure. În cîteva săptămîni, cavasul devenise milionar, dar nu trebuia să lase să se observe acest lucru. Avea un post mic, neînsemnat şi o taină personală copleşitoare. Şedea la clubul de la hotelul „Ankara Palace", îmbrăcat într-un costum lucrat la cel mai bun croitor, fuma ţigări fine, bea din cel mai scump coniac şi visa cu ochii deschişi că este un gentleman important.

În seara în care s-a întîlnit cu Cornelia la magazin şi-a luat iarăşi rolul de mare senior şi, în loc să-şi servească stăpînul, îşi dădea el aere de stăpîn. Dintr-o dată a zărit-o iarăşi. Îmbrăcată foarte elegant, se îndrepta spre restaurant. Cavasul Bazna a sărit de la locul lui. A făcut cîţiva paşi, hotărît să-i vorbească. Îşi şi închipuia cum i-ar sta alături de o adevărată doamnă din lumea mare. Dar, deodată, a observat că frumoasa blondă nu este singură. O însoţea un tînăr. Cicero a rămas împietrit. Îl recunoscuse pe urmăritorul lui. Văzu faţa prelungă, plăcută pe care o observase la volanul maşinii în noaptea cînd a fost urmărit.

Urmăritorul era acum cu fata pe care o însoţise Moyzisch. Cicero era îngrozit. Mai întîi l-a întrebat pe portarul hotelului cine sînt cei doi. Pe femeie, portarul n-o cunoştea, dar bărbatul era un american, îl cheamă Sears sau cam aşa ceva. Cicero a fost cuprins de panică. S-a dus la cel mai apropiat telefon şi a format numărul lui Moyzisch. N-a răspuns nimeni. S-a dus acasă, a luat toţi banii, a distrus tot ce ar fi putut constitui un indiciu. Ca să nu lase

nici o urmă, a spart aparatul de fotografiat, precum și stativul primitiv care i-a adus atîtea foloase, după aceea a strîns toate sfărîmăturile și le-a aruncat în apa tulbure a rîului Incesu Derest. Cea mai mare parte din bani îi avea în siguranță, într-un seif la bancă, restul — ce-i mai rămăsese — l-a pus într-un geamantan și s-a pregătit de fugă.

Între timp, secretara lui Moyzisch, Cornelia Kapp, a dispărut. Obersturmbannführerul, camuflat în rolul de atașat comercial, s-a bucurat foarte mult cînd a văzut-o hotărîtă să facă o vizită părinților ei la Budapesta și de aceea s-a gîndit s-o conducă. A venit la gară cu o jumătate de oră înainte de plecarea trenului. Acolo l-a întîlnit și pe ambasadorul von Papen, venit, bineînțeles, nu ca să-și ia rămas bun de la secretara lui Moyzisch, ci ca să-l conducă pe ambasadorul spaniol care părăsea definitiv Ankara. Papen a fost martorul scenei petrecute la gară, cînd Moyzisch și-a așteptat zadarnic secretara. Trenul a plecat și el a rămas pe peron cu biletul și tichetul în mînă.

În momentul acela nu bănuia încă nimic. Știa că este o fată isterică, de la care te poți aștepta la orice. A întîrziat, a uitat, ceva i s-a întîmplat. Obersturmbannführerul s-a urcat în mașină și s-a dus direct la locuința ei. Acolo a descoperit ceva de necrezut: domnișoara Cornelia plecase cu tot bagajul în ziua respectivă pe la prînz, poate pe la ora trei. Moyzisch a cerut proprietăresei permisiunea de a arunca o privire prin camera ei. Toate sertarele și toate dulapurile erau goale. Cornelia Kapp se mutase. Doar în cuierul din antreu mai atîrna paltonul ei verde, vechi, în care arăta atît de jalnic.

Moyzisch și-a dat seama ce consecințe ar putea avea pentru el dispariția secretarei. De aceea, mai întîi a pornit singur cercetările. A întrebat la consulat, a dat dispoziții ca trenul să fie din nou cercetat la sosirea lui în stația Istanbul. Totul a fost zadarnic. S-a dus din nou la pensiunea în care locuise Cornelia, fiindcă în naivitatea lui spera că poate s-a întors. Degeaba. Cornelia n-a mai apărut în Ankara.

Totuși, a existat cineva care a mai văzut-o o dată. Acesta a fost Cicero. De cînd lucrurile s-au întors împotriva lui,

n-a mai avut o clipă de liniște. Rătăcea ca o umbră pe străzi, lucra la Ambasada engleză și i se părea că se află între zidurile unei închisori din care nu mai poate scăpa. Într-o zi a plecat de la slujbă prin ieșirea pentru personalul de serviciu, care dădea în strada Ahmet Agacglu. Pe trotuarul de peste drum l-a zărit pe bărbatul cu fața prelungă și fină.

Cicero s-a întors în clădirea ambasadei și, dintr-un loc unde nu putea fi văzut, nu-l scăpa din ochi. Bărbatul a patrulat pe stradă mai bine de o oră, după aceea a luat-o încetișor spre oraș. Cicero s-a întors să-și ia un trenci, și-a ridicat gulerul și s-a luat după el.

Bărbatul mergea încet, de parcă ar fi ieșit la plimbare. Cînd a ajuns în bulevardul Atatürk, s-a urcat într-un taxi. Cicero a sărit în următorul. Apoi a început cursa. De data aceasta, rolurile erau schimbate. Cele două mașini au trecut, una după alta, pe strada Marmara Sokagi. Prima s-a oprit în fața unei case moderne. Bărbatul cu fața fină a coborît și a intrat. În mînă ținea niște chei. Era la el acasă.

A doua zi, Cicero a simulat o boală, ca să-și poată petrece tot timpul ținînd sub observație casa în care locuia bărbatul cu fața fină. Era un adevărat război al nervilor, dar a meritat. Într-una din zile, Cicero a observat un străin care venea cu o doamnă brună, cu părul tuns scurt, îmbrăcată în uniforma engleză a fetelor cărora li se spunea „Wrens" (membre în Women's Royal Naval Service — serviciu auxiliar în marina militară engleză).

Cicero stătea ascuns în gangul unei case de peste drum. Nu-și dezlipea ochii de la bărbatul cu fața fină, la însoțitoarea lui nici nu se uita. Abia în ultima clipă, cînd cei doi au dat să intre în casă, a observat-o. Fata în uniformă engleză era Cornelia Kapp. Avea părul vopsit în negru și un fel special, plin de demnitate, de a-și ține capul. Chipul ei zîmbitor exprima o mare mulțumire.

În aceeași seară, Cicero s-a întîlnit cu Moyzisch. Obersturmbannführerul i-a înmînat restul de lire pe care i-l datorau germanii. Cicero l-a informat că fosta lui secretară, Cornelia Kapp, a trecut de partea englezilor. Apoi s-au despărțit. Așa s-a încheiat cariera spionului Cicero.

Bărbatul cu fața fină nu era englez, cum și-a închipuit Cicero. Era american, iar Cornelia Kapp a recunoscut chiar ea mai tîrziu că era tînărul din Cleveland pe care l-a iubit și cu care s-a reîntîlnit la Ankara. Mărturia Corneliei Kapp, care în prezent locuiește la San Diego, în California, este cea mai demnă de crezare.

Pericolul devenea din zi în zi tot mai iminent. Nu mai speram că voi putea lucra pentru americani fără să nu fiu prinsă. Aveam pregătită, pentru orice eventualitate, o fiolă cu otravă. Dacă germanii m-ar fi arestat, n-ar fi apucat să mă condamne la moarte. N-aș fi ajuns vie în mîinile călăului. Am predat americanilor codul secret al diplomaților germani și aproape zilnic duceam agentului de legătură copii după informații secrete. Despre Cicero aflasem tot ce se putea afla. Știam că trebuie să fie unul din salariații Ambasadei engleze...

Nu mai voiam să risc. Eram convinsă că am furnizat suficiente informații ca să se poată descoperi care dintre angajații ambasadei este Cicero. Am profitat de venirea sărbătorilor de Paști. La recomandarea americanilor, am cerut concediu și am spus că vreau să plec să-mi văd părinții. Am stabilit că voi fugi la 6 aprilie. Moyzisch m-a așteptat degeaba pe peron. Imediat după prînz am părăsit, calmă, camera în care locuiam, luîndu-mi toate lucrurile. M-am dus la bărbatul pe care îl cunoscusem la Cleveland și care acum lucra pentru americani în cadrul OSS.

N-am primit niciodată bani pentru activitatea mea. Tot ce am făcut a fost din dragoste pentru omul cu care mă reîntîlnisem la Ankara. Iar motivul principal era dorința de a mă întoarce în America, lucru care mi s-a promis drept răsplată pentru activitatea mea de spioană. Pînă atunci, englezii habar n-au avut de existența lui Cicero. Serviciul secret american voia să-i pună pe colegii lor englezi în fața faptului împlinit. Am plecat cu avionul la Cairo, unde am fost prezentată englezilor, care auzeau pentru prima oară de la americani numele de Cicero. Eu trebuia să servesc drept dovadă vie... După aceea am plecat înapoi cu avionul la Ankara. Mi-au schimbat înfățișarea;

cu părul vopsit negru și tuns scurt și îmbrăcată în uniforma engleză purtată de «Wrens», nici eu singură nu mă mai puteam recunoaște...

Cînd a fugit secretara obersturmbannführerului, singurul om care ținea legătura cu spionul Cicero, la Ambasada din Ankara și la Berlin s-a dat alarma. Din Wilhelmstrasse porneau spre Ankara fel de fel de mesaje și întrebări cît se poate de neplăcute. Obersturmbannführerul Moyzisch a ales calea minimei rezistențe: s-a întins în pat și și-a pus pe frunte o compresă cu apă rece. A cincea zi după fuga Corneliei Kapp a primit un mesaj direct de la cancelaria șefului, Kaltenbrunner. Trebuia să vină urgent la Berlin.

A început jocul de-a v-ați ascunselea. Moyzisch știa prea bine ce-l așteaptă la Berlin. Îi destăinuise în mare taină și un prieten al lui de la Ministerul Afacerilor Externe. Moyzisch putea fi sigur că, deîndată ce va pune piciorul pe teritoriul german, va fi arestat. A urmat un șir lung de nopți frămîntate. Trebuia să găsească o soluție pentru a ieși din încurcătură. Și, în seara în care Moyzisch a primit de la Berlin o scrisoare oficială în care i se aducea la cunoștință că s-a deschis împotriva lui o anchetă, ca să se vadă în ce măsură s-a făcut vinovat ajutîndu-și secretara să treacă de partea dușmanului, în corespondența lui a mai găsit un plic, conținînd o bucată obișnuită de hîrtie, pe care era scrisă la o mașină de scris germană o singură propoziție:

La Ambasada engleză s-a aflat totul despre Cicero.

Moyzisch și probabil și Cicero au scăpat datorită desfășurării evenimentelor de pe front. După prăbușirea care a însemnat pentru amîndoi sfîrșitul carierei, Cicero s-a făcut nevăzut, iar Moyzisch își aștepta osînda. Chiar în acea perioadă, turcii au încheiat acordul cu aliații. Cicero a plecat de la Ambasada engleză la sfîrșitul lunii aprilie. La 6 iunie a avut loc mult așteptata debarcare a aliaților în Franța de nord. Apoi, la 2 august, Turcia a rupt relațiile diplomatice cu Germania nazistă. Acum nu mai încăpea îndoială că germanii vor pleca în curînd.

Dar şi sir Hugh Knatchbull-Hugessen a fost rechemat pe neaşteptate. La 31 august a primit o dispoziţie de la ministrul afacerilor externe, Eden, şi în opt zile a trebuit să plece. În prealabil fusese numit ambasador la Bruxelles. Nu după mult timp a ieşit la pensie. În aceeaşi zi de la sfîrşitul lunii august au fost internaţi şi membrii coloniei germane, printre care şi obersturmbannführerul Ludwig C. Moyzisch împreună cu familia.

Ambasadorul german von Papen plecase încă de la începutul lunii. Clădirile Alman Koy, cum numeau turcii complexul de clădiri al Ambasadei germane, au fost împrejmuite cu un gard de sîrmă ghimpată şi în faţa lor au fost postate santinele. Reprezentanţii Germaniei naziste urmau să plece în cel de-al treilea Reich al lor cu un vas suedez. Reichul etern al lui Hitler se prăbuşise. Sfîrşitul războiului i-a surprins în Gibraltar. Aşa a scăpat cu viaţă obersturmbannführerul Moyzisch.

Epilogul acestui episod este la fel de dramatic ca şi întreaga lui desfăşurare. În primul rînd, latura oficială a încheierii acestei acţiuni secrete în Anglia.

Citat din procesul-verbal al dezbaterilor care au avut loc în Camera Comunelor la 18 octombrie 1950:

Mr. Shepherd (membru al Camerei Comunelor. — V.P.B) *l-a interpelat pe secretarul de stat pentru problemele politicii externe dacă îi este cunoscut faptul că la ambasada noastră (engleză. —* V.P.B.) *din Ankara au fost furate documente secrete importante, inclusiv unele legate de operaţia Overlord, dacă germanii au intrat în posesia lor şi, în cazul cînd în această problemă a fost efectuată o anchetă, care sînt rezultatele ei şi ce instrucţiuni s-au dat pentru ca o asemenea situaţie să nu se mai repete...*

Răspunsul ministrului afacerilor externe, Ernest Bevin:

În timpul celui de-al doilea război mondial nu s-au furat de la Ambasada regală din Ankara nici un fel de documente. Dar, la anchetarea cazului a reieşit că unul dintre membrii personalului de serviciu al ambasadei a reuşit să

fotografieze un număr destul de mare de documente secrete aflate în clădirea ambasadei şi a vîndut filmele germanilor. Nu s-ar fi întîmplat acest lucru dacă ambasadorul n-ar fi încălcat instrucţiunile cu privire la păstrarea documentelor secrete. Între timp s-au trimis noi instrucţiuni ambasadelor şi s-au luat măsuri de securitate pentru ca astfel de cazuri să nu se mai repete...

Sir Hugh Knatchbull-Hugessen în memoriile lui:

...În esenţă, povestea este adevărată. Toată întîmplarea a durat şase săptămîni... Valetul se numea Elyeza. Nu-mi aduc aminte numele lui de familie. Ambasada, bineînţeles, cînd l-a primit în acest post l-a verificat cu toată atenţia. De altfel, mi se pare că a lucrat în casa unui funcţionar al ambasadei înainte de a veni la mine.

După război, Tribunalul de la Nürnberg i-a condamnat la moarte pe criminalii de război Joachim von Ribbentrop şi pe celălalt şef suprem al spionului Cicero, Ernst Kaltenbrunner. Fostul ambasador de la Ankara, von Papen, a apărut şi el în faţa judecătorilor, dar a fost lăsat în libertate. Acum îşi aminteşte de acţiunea Cicero ca o persoană particulară, el fiind pensionar şi proprietar în Republica Federală a Germaniei.

După încheierea acţiunii secrete Cicero, Cornelia Kapp, prin Cipru, a ajuns în Anglia şi de aici a plecat cu avionul la Washington. Aici a fost internată într-un lagăr. Era păzită, supravegheată, supusă la interogatorii. Apoi a fost închisă într-o închisoare obişnuită pentru răufăcători din Washington. Despre meritele ei nu se mai pomenea nimic.

Mărturia Violettei Kyle, chelneriţă la „Triangle Restaurant" al lui Toffinetti din Chicago:

Cornelia a venit la noi cînd a ieşit din lagărul din Bismark, Dakota de Nord. Era şi ea chelneriţă şi ne-am împrietenit. Cornelia era în permanenţă sub supravegherea F.B.I.-ului. I se întîmpla deseori să leşine în restaurant. Se spunea că e din pricina tratamentului cu şocuri electrice

cu care au chinuit-o. Zilnic bea cîte douăzeci de cești de cafea, pînă cînd a ajuns un pachet de nervi.

Soții Coutardin, Canmore Avenue, Chicago:

Vorbește mereu despre dragostea ei din studențle, un tînăr cu care s-a întîlnit la Ankara. S-a zbătut din răsputeri ca să-l găsească în America și, pînă la urmă, a aflat că nu mai este în viață. La noi l-a cunoscut pe Bill Gorman, care locuia în casa noastră și cu care s-a căsătorit.

Ruth Coutardin, fiica soților de mai sus, Los Angeles:

În prezent locuiește în Beachmond Drive. Are doi copii. Nu și-a mai putut găsi niciodată echilibrul. Am fost de față într-o seară cînd a băut singură o sticlă de whisky. Se temea să nu devină alcoolică. Noi avem aici societatea A.A. — Alcoholic Anonymous —, ai cărei membri țin predici alcoolicilor, pentru a-i salva, vădind, totodată, o mare bunăvoință față de ei. Datorită lor, Cornelia s-a vindecat, dar am impresia că acum a devenit o fanatică religioasă... Stă într-o căsuță din cartierul portului San Diego, chiar lîngă baza marinei americane, în apropiere de coasta Pacificului. E o căsuță frumoasă. Copiii ei sînt curați și bine crescuți. Pare o femeie liniștită, doar uneori intră într-o stare de împietrire sufletească...

La început, norocosul spion Cicero s-a dat la fund. După aceea a descoperit că nimeni nu știe nimic despre el, sau nimeni nu vrea să recunoască oficial existența lui, și atunci a luat comoara pe care o strînsese și și-a spus că e cazul să înceapă să trăiască ca un milionar ce se află. Și-a închiriat o locuință elegantă în cartierul Maltepa, a început o legătură amoroasă cu frumoasa cîntăreață Aika, fiindcă fata îi plăcea și fiindcă știa că bogătașii au obicelul să întrețină cîte o șansonetistă frumoasă.

A supraviețuit războiului și acum putea să înceapă o viață de tihnă și huzur. Cînd a aflat că sir Knatchbull-Hugessen va părăsi Ankara la începutul lunii septembrie, s-a bucurat ca un copil căruia i-a reușit o șotie. Singurul

pericol care l-ar fi putut amenința venea din partea acestui bătrîn. Nimeni altcineva nu știa nimic despre acțiunea Cicero.

După război, dibaciul spion a început să facă negoț cu mașini uzate. Dar asta n-a durat mult. Unui turc care dispune de un capital atît de uriaș i se ofereau alte posibilități. Devenind proprietarul unei firme de construcții, „Bazna și Ötzemel", a primit o comandă de la stat, după aceea o alta și a prins gust de afaceri.

Bursa este o stațiune balneo-climaterică turcă foarte cunoscută. Cîndva se afla acolo un hotel mai ca lumea, dar acum era vechi și aproape în ruină. Spionul ieșit la pensie s-a gîndit să construiască acolo a șaptea minune a arhitecturii turce — Hotelul „Celik Palast". Asociatul lui a considerat că proiectul este exagerat de grandios și cam riscant. Cei doi asociați s-au despărțit.

Curînd după aceea a apărut o nouă firmă, de data aceasta „Bazna și Acar". Noul tovarăș de afaceri al lui Cicero, Niyazi Acar, nu se dădea în lături de la nici un fel de risc. Mai ales dacă din punct de vedere financiar garanta Bazna. Pe planșetele proiectanților a început să apară schița hotelului „Celik", care urma să fie construit deasupra unuia din izvoarele termale din Bursa. Spionul de odinioară al lui Kaltenbrunner și fostul cavas al lui sir Hugh Knatchbull-Hugessen devenea pe zi ce trece o persoană tot mai importantă în societatea turcă. Începuse să-și vadă visul cu ochii, cînd s-a ciocnit de un obstacol neașteptat.

Comerciantul Ismail Karaali a plătit comerciantului Avadis pentru marfă o sumă mai mare în lire sterline. Partenerul de afaceri al domnului Avadis se pregătea să plece într-un voiaj în Elveția și, pentru mai multă siguranță, a luat cu el cîteva bancnote să le verifice la o bancă elvețiană dacă nu sînt false. Printre comercianții din Istanbul se zvonea că s-ar afla în circulație niște lire false. Banca elvețiană a examinat bancnotele și nu le-a descoperit nici un cusur, dar, pentru a exclude orice dubiu, le-a trimis singurei instituții din lume care poate deosebi fără greș o liră adevărată de una falsă, la Bank of England din Londra. De acolo s-a comunicat că lirele sînt false.

De la Karaali, prin Avadis, urma a dus la Burhan. Acesta a fost închis de îndată ce s-a întors în Turcia. La interogatoriu a spus că lirele le-a primit de la Avadis. Avadis a îndreptat bănuiala mai departe spre Karaali, fiindcă acesta a plătit marfa cu lire false. Cînd s-au trezit toţi trei în faţa judecătorului de instrucţie, s-a descoperit că lirele le primiseră de la firma împuternicită să construiască hotelul „Celik Palast" din Bursa. În aceeaşi zi, poliţia l-a căutat pe Elyeza Bazna.

Lirele sterline false proveneau din comoara lui. În timpul războiului, germanii fabricaseră în cantităţi uriaşe lire false în lagărul de concentrare Sachsenhausen. De aceea, nici n-au încercat să se tocmească cu Cicero în ceea ce priveşte preţul informaţiilor. De aceea i-au plătit fără multă vorbă aproape 300 000 de lire sterline, cea mai mare sumă pe care a primit-o vreodată un spion pentru munca lui. De fapt, ei au obţinut informaţiile lui pe gratis, dar, oricum, nu le-au fost de vreun folos, căci nu au avut suficient curaj pentru a face uz de ele.

Cicero avea impresia că s-a prăbuşit cerul peste el. Niciodată nu şi-a mai putut reveni din această lovitură. Îndrăzneţele lui visuri s-au spulberat. Nu s-a ales decît cu cercetările poliţiei şi reclamaţiile creditorilor cărora le-a plătit cu lire false. Genialul spion era acum un turc hulit de toţi, marele antreprenor care pornise la construirea celui mai mare hotel balnear din Turcia — un nefericit care blestema tot ce-i amintea fie şi de departe de germani.

Din prima căsătorie avea patru copii. S-a recăsătorit şi a mai avut patru. Spionii nu au familii atît de numeroase. Dar Cicero nu mai era nici spion, nici cavas, era un aventurier îmbătrînit.

A mai încercat o dată, pentru ultima oară, să lipească cioburile visului năruit al vieţii sale. Avea o speranţă: Elyeza Bazna a fost tras pe sfoară de cel de-al treilea Reich al lui Hitler. Se considera îndreptăţit să-şi formuleze revendicările faţă de guvernul de la Bonn.

În 1950 s-a întors oficial în Turcia pentru a lucra în construcţii cumnatul lui Ribbentrop — Albert Jenke —, la care Cicero fusese cîndva în serviciu şi care, de fapt, l-a recomandat cînd şi-a început meseria de spion. Cavasul Bazna

a aflat despre sosirea lui. Şi-a pus toată speranţa în înţelegerea şi în ajutorul fostului său stăpîn, care i-a fost mijlocitor în negoţul ilegal. I-a făcut o vizită, dar nu l-a găsit acasă. Albert Jenke urma să vină peste cîteva zile. Dar nici după cîteva zile nu s-a întors. Spre marea lui deznădejde, Bazna a citit în ziare că Jenke a fost victima unei tragice catastrofe. A făcut iahting cu cîţiva prieteni în Marea Marmara şi iahtul lor s-a scufundat. Au scăpat cu viaţă toţi, în afară de fostul consilier de ambasadă, Jenke. Ziarele au scris despre misterioasa moarte a germanului care lucra din nou în Turcia. Acesta a fost punctul culminant al tragediei lui Cicero.

Cînd a aflat despre accident, s-a dus acasă şi a compus următoarea scrisoare :

Excelenţei sale dr. Conrad Adenauer, cancelar de stat, Bonn, Republica Federală a Germaniei.

Excelenţă !

Eu, subsemnatul Elyeza Bazna, îmi permit să supun Excelenţei-Voastre cererea mea şi, totodată, să apelez la înalta înţelegere a Excelenţei-Voastre pentru a repara măcar parţial nedreptatea a cărei victimă am fost, după ce am slujit Ambasada germană din Ankara. În timpul războiului, din pură simpatie şi din dorinţa de a sluji Reichul german, am intrat în serviciul Ambasadei engleze din Ankara. Pentru serviciul pe care l-am făcut atunci, riscîndu-mi viaţa şi libertatea, căci era vorba de existenţa şi de reputaţia mea, mi s-a plătit cu lire false...

Au urmat luni nesfîrşite de aşteptare. Speranţe şi apoi din nou starea de depresiune, fără nici o perspectivă, a omului care a cunoscut un succes uluitor şi ştie că soarta nu-i va mai oferi niciodată un asemenea prilej fantastic. După aceea, într-una din zile a primit un plic de la Ministerul Afacerilor Externe de la Bonn :

Ca răspuns la scrisoarea dumneavoastră din ziua de 16 aprilie 1954, adresată domnului cancelar federal, vă aducem la cunoştinţă că Ministerul Afacerilor Externe se ocupă de cercetarea problemei dumneavoastră...

Alte speranțe, patru luni de speranțe. Apoi a venit sfîrșitul :

Referitor la pretențiile formulate față de Reichul german. Ministerul Afacerilor Externe regretă că nu poate rezolva cererea dumneavoastră în care...

Locuiește pe o străduță îngustă, Zülali Cesme Sokak. Dimineața se duce după lapte. Își salută vecinii și nici unul dintre ei nu știe că bărbatul cu plasa este spionul Cicero. Și, totuși, a fost. Acum nu mai este decît un domn bătrîn și obosit, cu un trecut impresionant.

Pisica falsă

Serviciul secret nu este o activitate comercială care implică întocmirea unor documente de livrare şi ţinerea unor registre contabile. Organizaţiile de informaţii se feresc pe cît pot de acte scrise. Orice agent ştie că pînă şi cel mai mic petic de hîrtie pe care este scris un simplu număr poate deveni o dovadă împotriva lui. Şi totuşi, istoria a cunoscut o excepţie, o adevărată raritate în felul ei. Pe scară mondială, exclusivitatea în folosirea acestui procedeu o deţin germanii. În 1942 au semnat o convenţie, ca parteneri cu drepturi egale, cu un agent inamic pe care l-au descoperit şi l-au arestat. Condiţiile au fost dictate chiar de agentul inamic prins şi, ca reprezentant al părţii germane, şeful serviciului de spionaj, amiralul Canaris, a acceptat aceste condiţii.

Aşa a apărut ciudatul document, un unicat pentru care orice colecţionar de curiozităţi istorice ar fi gata, cred, să dea orice.

Mulţi specialişti sînt de părere că femeile spioane nu fac multe parale. Cazul agentei numite „Pisica" („La Chatte") ar fi putut servi doar ca o simplă confirmare a acestei opinii, dacă nu ar fi fost o tragedie.

S-a născut la 29 iunie 1908 la Creusot, în Franţa. Au botezat-o Mathilde-Lucie, dar i se spunea Lili. Tatăl ei, inginerul Bélard, a făcut tot posibilul ca să plece din oraşul lor nu prea frumos. Cînd părinţii s-au mutat la Lyon şi mai

tîrziu la Paris, ea era mică. A crescut la bunici, la țară, în Haut-Jura, într-o casă pe al cărei frontispiciu figura anul cînd a fost construită — 1725 — și care avea un acoperiș țuguiat cum au casele de la munte, acoperit iarna de zăpadă.

Lili își petrece copilăria în tovărășia a două mătuși, domnișoare bătrîne, urmează liceul, apoi se înscrie la Sorbona și duce viața unei fete din lumea bună. Studiază filozofia, un timp și dreptul, are o sumedenie de admiratori și în mai 1932 obține diploma de profesoară. Vrea să fie independentă și să trăiască cum îi place ei.

Cînd s-a măritat, fără știrea părinților, cu Maurice Carré, avea 23 de ani, iar el 31. Au plecat împreună în Africa, unde au fost numiți profesori la o școală din satul Aïn Sefra. Duceau acolo o viață minunată, ca în „O mie și una de nopți". Dar curînd, din marea lor dragoste n-a mai rămas decît banalitatea cotidiană a unei conviețuiri.

Au lucrat șase ani printre băștinași. Apoi a venit toamna anului 1939. Maurice a primit ordin de chemare. A fost înrolat în Oran, dar după cîteva zile regimentul lor s-a îmbarcat și a plecat în Siria. Mathilde nu se simțea destul de tare pentru a rămîne singură într-o țară străină. De mult tînjea după Franța. Și-a condus soțul pînă în port, i-a făcut cu mîna, apoi s-a întors cît a putut de repede în Aïn Sefra, și-a împachetat lucrurile și cu primul vapor care a ridicat ancora a plecat din Alger spre Marsilia. A doua zi suna la ușa casei din Paris a părinților ei. Nu erau acasă. Tatăl avea serviciul la Versailles, iar mama îl urmase.

Întîlnea războiul la fiecare pas. Încă din Algeria, Lili era hotărîtă să nu stea deoparte. A plecat în Franța cu intenția de a se face soră de caritate. La Paris s-a înscris la cursul sanitar organizat de Union des Femmes Françaises și la 1 mai a obținut diploma. După o săptămînă a fost numită soră de caritate la un spital de campanie din Beauvais. Lucrează cu devotament și entuziasm și, ca majoritatea francezilor, este hotărîtă să lupte din răsputeri împotriva naziștilor. Foarte curînd, Beauvais a trecut în mîinile altor stăpînitori și ea stătea la Toulouse, desperată că nu mai poate fi de vreun folos.

Atunci a auzit pentru prima oară despre patrioții care se pregătesc în Anglia să recucerească independența Franței. S-a dus la Ambasada engleză și l-a rugat pe consul, Mr. Nixon, să o ajute să emigreze de cealaltă parte a Canalului Mînecii. Prima dezamăgire. Mister Nixon i-a explicat că singurul lucru pe care l-ar putea face în Anglia ar fi să lucreze tot ca soră de caritate. Pe cînd, dacă ar rămîne în Franța, ar putea fi mult mai folositoare în lupta pentru eliberare, fiindcă în țară se organizează Mișcarea de rezistență împotriva ocupanților.

La 17 septembrie 1940, Lili Carré împreună cu prietena ei Mimi iau cina în restaurantul „La Frégatte" din Toulouse. În timp ce mănîncă observă la o masă din apropiere un bărbat care o fixează tot timpul. După cină, cele două femei părăsesc restaurantul. Mimi își ia rămas bun și o ia pe strada Alsace-Lorraine. Madame Carré se îndreaptă singură spre casă. Aude pași grăbiți în urma ei și bărbatul din restaurant i se adresează într-o franțuzească stricată:

— Îmi permiteți, domnișoară, să vă însoțesc cîțiva pași?

Au făcut cîțiva pași unul lîngă altul.

— Armand Borni, se prezintă el.

— Francez? Vorbiți cam stîlcit.

— Nu chiar francez. Dacă domnișoara îmi permite, am să-i explic totul.

A doua zi dimineață la ora unsprezece fix s-au întîlnit la cafeneaua „Tortoni". Nu bănuiau că trăiesc un moment aproape istoric.

Armand Borni se numea în realitate Roman Czerniawski și fusese căpitan în armata poloneză. În acea zi de toamnă cînd se afla la Toulouse, avea în urmă un capitol amar al vieții sale. Luptase împotriva Wehrmachtului lui Hitler, după aceea se retrăsese, parcurgînd mai bine de jumătate din Europa. Fusese ofițer de stat-major la serviciul de informații și pilot pe un avion de vînătoare. A ajuns la Lunéville, un mic tîrgușor din Franța, fără arme și nu putea face nimic — nici să lupte, nici să fugă, nici să spere. Roman Czerniawski, absolvent al Școlii militare din Varșovia, era militar cu trup și suflet. Acum războiul l-a degradat, făcînd din el un fugar, un civil, care nu avea nici unde să doarmă, nici de ce să mai trăiască. Cînd germanii au

ocupat orașul și a fost nevoit să se ascundă, a intrat în fugă în prima casă de la periferia orașului Lunéville unde a găsit o ușă deschisă.

Renée Borni era tînără, blondă și avea un aer foarte surprins. Se trezise deodată cu un bărbat străin care stătea gîfîind în mijlocul casei. Roman a început să explice în franțuzeasca lui stricată, a încercat să se scuze. Ea i-a zîmbit. A înțeles. Are nevoie de ajutor. L-a luat în grija ei, l-a ascuns în camera în care locuia împreună cu mama ei. Renée Borni rămăsese văduvă la 21 de ani. Soțul ei murise la un an după nuntă. Locuia la periferia micului orășel și visa la lumea necuprinsă, așa cum visează toate fetele la vîrsta ei.

Roman Czerniawski venea din această lume, a apărut pe neașteptate, întrupînd pentru ea exotismul mult visat. În plus, a fermecat-o franțuzeasca lui caraghioasă. A început să-l învețe să vorbească. A devenit translatoarea lui și pînă la urmă s-a îndrăgostit de tînărul polonez și i-a dat actele răposatului ei soț, fiindcă Roman trebuia să fugă din nou din fața germanilor. Așa a devenit Roman Czerniawski, căpitan în statul-major polonez, Armand Borni, un provincial francez din Lunéville care nu știe franțuzește.

Hoardele lui Hitler înaintează vertiginos pe șosele. Cu cîțiva kilometri înaintea lor zoresc fugarii. Toți se străduiesc să ajungă cît mai repede în sud, cît mai departe de germani. Printre ei se află și Armand Borni, un bărbat scund, brunet, bine legat, cu niște ochi ciudați și neliniștiți.

Armand speră într-o revanșă. Cu experiența lui de ostaș încercat, știe că se poate lupta și fiind civil, fără arme. Numai că nu are nici un fel de relații. Nu cunoaște pe nimeni. Se află pentru prima oară la Toulouse. De aceea cutreieră orașul, se uită la oameni, îi cîntărește în mintea lui, căutîndu-i pe cei care nu sînt dispuși să-și vîndă ieftin libertatea.

Poate Lili Carré nu s-a înțeles din prima dată cu Armand în privința unui plan comun, dar s-au împrietenit și au descoperit că au aceleași concepții și același țel : să lupte împotriva germanilor pe frontul secret. Pentru romantica doamnă Carré era o perspectivă atrăgătoare. În cei șase ani trăiți alături de un bărbat puritan și bolnav pe deasupra

uitase că viaţa poate fi şi o aventură. Acum i se părea că aude chemarea vieţii.

Armand Borni a găsit o legătură cu Mişcarea de rezistenţă, care tocmai se înfiripa. În partea neocupată a Franţei lucra Deuxième Bureau, serviciul secret francez. Şi rămăşiţele armatei poloneze aflate în exil se reorganizau. Poate şi consulul englez Nixon a contribuit la orientarea celor doi entuziaşti spre meseria de agent. În ceea ce o priveşte pe Lili Carré, nu încape îndoială că el i-a indicat drumul pe care trebuia s-o ia.

Biografii Mathildei-Lucie Carré nu sînt de acord în privinţa datei cînd a luat fiinţă grupa de spionaj „Interallié". Despre aceste începuturi nici ea nu vorbeşte prea mult în amintirile scrise şi nici din documentele procesului nu se pot afla amănunte în legătură cu cei care au ajutat la înfiinţarea agenturii de spionaj „Interallié". Un singur lucru se poate afirma cu precizie. La început, această agentură nu a avut decît doi oameni. Armand, agentul şi în acelaşi timp şeful organizaţiei, şi agenta Micheline, fosta profesoară în Africa Mathilde Carré.

În unele documente privind cazul „Pisica falsă" se susţine că Micheline a luat de la început legătura cu Deuxième Bureau din Vichy. O explicaţie cît se poate de plauzibilă. Mathilde Carré lucrase ca soră de caritate într-un spital de campanie prin care au trecut sute de ofiţeri şi ar fi putut să cunoască pe unii ofiţeri de stat-major ai armatei franceze, poate chiar pe căpitanul Achard sau Simoneau de la Deuxième Bureau. De asemenea, şi Armand ar fi putut intra în legătură cu ei. Ofiţerii polonezi în exil aveau anumite relaţii cu guvernul lor de la Londra şi ţineau legătura cu teritoriul francez liber.

În momentul cînd deznădejdea care domnea în ţară ajunsese la culme, la 18 noiembrie 1940, Armand şi Micheline au pornit să-şi îndeplinească misiunea lor de luptă. În acea zi a luat fiinţă „Interallié". Mişcarea de rezistenţă s-a dezvoltat într-o atmosferă de adevărat haos, căci mulţi alţii începuseră să lucreze pe cont propriu. Entuziaştii luptători ai Rezistenţei nu ştiau încă unul de altul. Lovitura cruntă primită de Franţa i-a luat prin surprindere. Oamenii aveau nevoie de timp ca să-şi poată reveni.

Căpitanul Marcel Achard era un specialist considerat o personalitate printre ofiţerii serviciului de informaţii. Om foarte pregătit, cu o vastă experienţă, el întreţinea legături cu Londra prin Spania şi Portugalia. De la început a devenit legătura nepreţuită a grupei „Interallié", şi Micheline, care a intrat imediat în rol, se uita la el ca la Dumnezeu. Se pare că Achard a fost acela care i-a încredinţat prima misiune de spionaj.

Sarcina oricărui serviciu secret este de a afla intenţiile inamicului cu un cît mai mare avans de timp. Pînă atunci, strategii aliaţi nu au manifestat prea mult interes pentru evenimentele din Franţa. Acum voiau să afle ce intenţii are Hitler în sud. Se va opri oare Wehrmachtul la graniţa cu Spania sau Hitler avea o înţelegere secretă cu Franco, iar unităţile germane aveau să înainteze spre Gibraltar trecînd prin Spania fascistă? Armand a hotărît ca singura lui agentă, Micheline, să facă un voiaj. Scopul: să afle intenţiile generalilor germani.

Şi-a pus rochia cea mai frumoasă, o mică pălărie roşie, care mai tîrziu a devenit celebră şi care a trădat-o, şi a plecat în regiunea Bordeaux, la Bayonne şi Biarritz. Acolo, în apropierea graniţelor, erau masate divizii de tancuri şi, după toate aparenţele, se făceau pregătiri în vederea unui atac. La Bordeaux se afla şi o puternică unitate de aviaţie germană şi domnii ofiţeri, după ce fuseseră supuşi la un post de cîţiva ani în „eternul miracol economic" nazist, rămîneau cu ochii holbaţi la belşugul real, folosind fiecare clipă liberă pentru a dovedi că ei sînt stăpînii lumii şi consumatorii cei mai de nădejde ai vinului de Bordeaux şi ai coniacului renumit în lumea întreagă. Unii, mai mari în grad, care aveau maşină şi şofer la dispoziţie, îşi făceau veacul la „Café de Paris" din cunoscuta staţiune balneară Biarritz şi aşteptau prilejul de a face cunoştinţă şi cu alte atracţii ale ţării cucerite.

Micheline nu era o femeie cu prea multă experienţă, dar era franţuzoaică, şi instinctul îi suplinea lipsa de experienţă. La cafenea a cunoscut un înalt ofiţer german despre care a crezut că face parte din aviaţie. Mai tîrziu a aflat că se ocupă cu aprovizionarea, fapt care a dezamăgit-o cumplit. În locul ei, orice agent cu experienţă şi-ar fi frecat

mîinile de bucurie. Un ofiţer de la aprovizionare are o mai bună privire de ansamblu asupra unităţilor din regiune decît oricare altul şi este informat dinainte asupra planului operaţiilor, întrucît el trebuie, pentru orice eventualitate, să pregătească transportul proviziilor şi să dispună în acest scop de un avans de timp.

Micheline era obişnuită să bea şampanie, germanul însă mai puţin. Atrăgătoarea doamnă ştia să se distreze şi ofiţerul îi satisfăcea gusturile. După ce toată noaptea pînă-n zori a colindat din local în local, spioana începătoare i-a putut da lui Armand informaţia că germanii se pregătesc să treacă în Spania. Totuşi, poate e bine să mai rămînă pe teren ca să se convingă. În cîteva zile s-a lămurit asupra tuturor amănuntelor pregătirilor. Dar, în acelaşi timp, a descoperit că acţiunea plănuită continuă să rămînă în faza iniţială. Cînd, după aceea, germanii au început să aibă alte griji, a putut afirma cu certitudine că au abandonat planul de a invada Gibraltarul. Micheline s-a întors din prima ei misiune de spionaj, pe care a îndeplinit-o cum nu se poate mai bine.

Armand ar fi participat bucuros la lupta dusă pe frontul invizibil, dar avea un mare dezavantaj. Cum începea să vorbească, oricine îşi putea da seama că nu este francez. Nu-i rămînea altceva de făcut decît să organizeze acţiunile, să le pregătească şi să transmită informaţiile. Pe teren se ducea Micheline. Pînă la acea oră înfiinţaseră două grupe. Una la Toulouse şi a doua la Marsilia. Aceasta din urmă îşi avea postul ei de emisiune şi ţinea legătura direct cu Londra.

În centrul activităţii desfăşurate în timpul ocupaţiei se afla Parisul. Acolo îşi aveau sediul instituţiile superioare, acolo locuiau cei mai înalţi ofiţeri ai Wehrmachtului şi tot acolo se afla sursa cea mai preţioasă de informaţii. Armand şi Micheline s-au hotărît să se mute la Paris. Dacă tot acţionează, măcar să facă o treabă ca lumea şi de proporţii grandioase. Au căutat să-şi lărgească reţeaua de agenţi şi şi-au pus în gînd să înceapă o activitate cu adevărat în stil mare. Într-una din discuţiile avute la Deuxième Bureau, la Vichy, căpitanul Achard le-a promis ajutor şi sprijin.

Serviciul secret francez n-avea, bineînțeles, nimic împotrivă. A aprobat propunerile lui Armand și ale Michelinei, fiindcă pierduse mulți agenți buni și se afla într-o situație critică. Proaspetei spioane i s-a oferit posibilitatea de a face un instructaj de specialitate. Așadar, Mathilde Carré a venit la timp la Vichy. În tehnica spionajului a fost inițiată de un ofițer al serviciului secret francez, căpitanul Simoneau.

Micheline învață să recunoască gradele militare germane, este inițiată în schema organizatorică a Wehrmachtului, știe care sînt indicativele diferitelor divizii, află ce trebuie să observe un agent cînd privește o clădire publică, un obiectiv militar, un aerodrom, o uzină, curînd începe să distingă diversele tipuri de avioane și să aprecieze tonajul unei nave, învață să selecteze din masa informațiilor pe acelea care pot prezenta interes pentru War Office din Londra. Micheline are o memorie fantastică, învață totul foarte ușor, înțelege fără multe explicații, are înclinații pentru tehnică, se familiarizează cu tainele radiofonici și microfotografiei. Căpitanul Simoneau era convins că eleva lui va fi o viitoare maestră a serviciului secret și nu se înșela.

După patru săptămîni de instructaj susținut, Lili Carré se întoarce la Paris ca agentă cu înaltă calificare. Fiind inteligentă, știe să se poarte cu discreție în orice societate și, întrucît este o femeie remarcabil de frumoasă, reușește să fie agreabilă și atunci cînd este distantă. Deci are toate premisele pentru o carieră glorioasă.

Grupa „Interallié" are planuri mari. Armand, Micheline și ceilalți agenți voiau, în primul rînd, să organizeze lucrul cel mai necesar pentru Rezistență: strecurarea armamentului englez pe teritoriul francez. Își propuneau să descopere pe țărm golfurile și să însemne stîncile unde englezii ar putea debarca arme, muniții și materiale de sabotaj fără a se expune vreunei primejdii. Pe teritoriul ocupat existau un mare număr de oameni care se ascundeau, fiind urmăriți de germani. De aceea, grupa „Interallié" a hotărît să-i treacă peste granița spaniolă, pentru ca de acolo să poată ajunge în Elveția. Prizonierii din lagărele germane reușeau din cînd în cînd să evadeze. Ei aveau nevoie de haine civile,

alimente, bani, acte. „Interallié" voia să se îngrijească de ei şi să le creeze condiţii de securitate.

Armand s-a hotărît să mute centrala la Paris.

Bineînţeles, n-au plecat împreună. Şeful organizaţiei „Interallié" pleacă singur într-o noapte. Micheline se prezintă la Crucea Roşie şi cere un serviciu de soră de caritate la Paris. Aceasta este meseria ei. Are şi diplomă. Germanii i-au dat actele necesare.

În seara de 14 noiembrie s-au despărţit, urmînd să se întîlnească după două zile în locuinţa mamei Mathildei. În după-amiaza zilei de duminică 17 noiembrie s-au instalat nu departe de închisoarea La Santé, într-un atelier care mai avea alături o încăpere.

Doamna Micheline pune organizaţia pe picioare. Prietenii încep să-i spună, din pricina mersului ei, şi nu a unor trăsături de caracter, La Chatte — Pisica. Înapoiată la Paris după o lungă absenţă, face unele tatonări, îşi caută vechii cunoscuţi, se interesează cu multă prudenţă care dintre ei ar fi dispuşi să dea o mînă de ajutor şi abia după aceea împarte sarcinile. Totul este bine pus la punct, pe baza unor indicaţii precise primite din partea căpitanului Simoneau. Nimeni nu va afla nici un cuvînt mai mult decît este strict necesar. Sînt selecţionaţi exclusiv specialişti în diferite ramuri industriale, care pot asigura informaţii verificate.

Unul dintre cei mai preţioşi informatori era unchiul Marco. După o versiune, Mathilde l-a cunoscut pe inginerul Marshall — acesta era numele lui adevărat — în spitalul de campanie din Beauvais, unde a stat fiind uşor rănit. Pe atunci purta uniformă de ofiţer francez, dar acum lucra în calitate de principal consilier tehnic la căile ferate franceze. În acelaşi timp, era preşedintele asociaţiei naţionale a inginerilor chimişti, Union Nationale des Ingenieurs Chimistes de France. De aceea, el era la curent cu tot ce se întîmplă la căile ferate, care asigurau transporturile militare şi de materiale pentru construcţia noilor fortificaţii, era bine informat cu privire la sarcinile şi planurile industriei chimice franceze, rechiziţionată de germani. Lili Carré, numită La Chatte, căpăta informaţii de primă mînă şi putea garanta cu capul pentru autenticitatea lor.

Chiar de la început, unchiul Marco a comunicat serviciului secret ruta transporturilor feroviare militare germane pe teritoriul Franței de nord-vest. În raidurile lor, aviatorii englezi au început să-și atingă ținta cu cea mai mare precizie. În zilele acelea se întîmpla rareori ca un tren de marfă sau o gară să fie bombardate degeaba.

Unchiul Marco a început să organizeze și acțiuni de sabotaj. Lucra pe cont propriu, folosindu-și cunoștințele științifice din domeniul chimiei. A aflat că formațiunile de muncă ale organizației Todt, în care germanii înrolaseră cu sila muncitori din toate colțurile Europei, construiesc undeva pe țărm niște buncăre uriașe. A elaborat un plan și și-a pregătit materialul necesar. N-a fost prea greu să-i convingă pe acești muncitori străini să verse puțin lichid incolor în amestecul din care urma să se toarne stîlpii din beton armat. Unchiul Marco a preparat un cocteil din acizi și, cînd construcția a fost terminată, stîlpii susținători s-au prăbușit, transformînd totul într-o grămadă de dărîmături.

Într-una din zile, Pisica se plimba prin împrejurimile aeroportului Orly, întrucît voia să culeagă de aici unele informații. Peste drum de aeroport, în vitrina unei cafenele, a citit următorul anunț: „Localul de vînzare, ieftin". A intrat înăuntru, i-a spus proprietarului că o interesează foarte mult cafeneaua și va veni a doua zi cu un arhitect, fiindcă ea nu se prea pricepe. Se mai uită la casă și mai stau puțin de vorbă. A doua zi veni însoțită de unchiul Marco, pe care l-a prezentat ca arhitect, și, în timp ce ea discuta condițiile de vînzare cu proprietarul, domnul arhitect cerceta încăperile de la etajul întîi. Cafeneaua avea o poziție deosebit de avantajoasă. De la ferestre se vedea foarte bine terenul de aterizare. Unchiul Marco a făcut niște schițe minuțioase, a desenat planul exact al aeroportului, reușind, totodată, să-și noteze forța unităților de aviație și tipul avioanelor pregătite pentru zbor. Încă în aceeași seară, un curier special a plecat să ducă microfilmul la Marsilia.

Transportarea în deplină securitate a informațiilor obținute constituie pentru agenții tuturor timpurilor o piatră de încercare. Rețeaua de spionaj „Interallié" întîmpina, mai ales la început, mari greutăți în transmiterea mesajelor. În fiecare seară pleca de la Paris prin Marsilia acceleratul

spre Coasta de Azur. Agentul din Paris se urca în tren şi mergea doar cîteva staţii. În acest răstimp punca mesajul microfotografiat în spatele oglinzii de la toaletă. Cînd trenul sosea la graniţa dintre teritoriul ocupat şi cel liber, se urca agentul din partea de sud a ţării şi în timpul mersului prelua informaţiile.

Era o cale grea, periculoasă şi mai ales nu prea eficientă. În unele cazuri, informaţiile ajungeau atît de tîrziu la destinaţie, încît la Londra, War Office nu le mai putea folosi. De aceea, Armand şi oamenii de legătură aflaţi pe teritoriul neocupat s-au gîndit la o ameliorare sub raport tehnic. Şeful a plecat la Marsilia şi a doua zi s-a întors cu un emiţător.

Aparatul, de provenienţă engleză, nu excela din punct de vedere calitativ, dar pentru „Interallié" însemna un pas înainte. Fiindcă Armand ştia că inamicului îi va fi cel mai greu să depisteze un post emiţător clandestin în locurile cu o circulaţie foarte intensă, s-au hotărît să se mute. Pisica a găsit o locuinţă în centrul Parisului, în cartierul Étoile, pe rue du Colonel Moll numărul 14.

N-au rămas mult timp aici. Pisica era neliniştită, avea în permanenţă impresia că nu sînt în siguranţă. La 1 mai transmiteau din casa de pe Square du Trocadéro numărul 3, care fusese închiriată de doamna Donadieu, alias Mathilde Lili Carré. Organizaţia s-a extins. Alte posturi emiţătoare au fost instalate în rue Faubourg Saint-Jacques, în vila Flore, nu departe de staţia de metro Jasmin şi mai tîrziu în atelierul unui pictor oarecare din rue Faubourg Saint-Honoré. Pisica a mai închiriat o locuinţă, de data aceasta pe numele ei adevărat, în rue Raffet, ca să aibă unde să se refugieze în eventualitatea că ar trebui să schimbe adresa.

În perioada aceasta, „Interallié" lucrează în plin. Această organizaţie reprezintă principalul furnizor de informaţii, fiindcă reţeaua de agenţi ai lui Deuxième Bureau este distrusă, iar organizaţia engleză Secret Service a pierdut vechile legături şi n-a reuşit încă să stabilească altele noi.

Pisica avea un remarcabil talent organizatoric. Ştia să se apropie de oameni. A cutreierat ţărmul nordic şi cel vestic, a descoperit oameni de încredere, s-a convins de

loialitatea lor, apoi i-a instruit cum şi ce fel de informaţii trebuie să obţină şi cum să le transmită centralei din Paris. A numit agenţi de legătură şi curieri, a împărţit sarcini şi grade diferiţilor membri ai reţelei.

Nu putem spune că a respectat cu rigurozitate regulile valabile pentru toate serviciile secrete din lume, dar a avut noroc, şi acţiunile ei au fost încununate cu succes chiar cînd erau foarte riscante. De la informatorii ei primea date proaspete, precise şi demne de încredere. Pe atunci, Londra nu dispunea nicăieri în Europa de o mai bună reţea de informaţii. Conducerea lui Secret Service era foarte mulţumită de grupa „Interallié".

De la început, Armand a căutat să ralieze la grupa sa de spionaj pe camarazii lui din armată. Ulterior, aceştia au lucrat şi pentru guvernul polonez aflat în emigraţie. Aşa se face că Pisica a avut la dispoziţie un specialist din Leipzig desenator de hărţi şi planuri. Cînd avea prea mult de lucru, îl ajuta fiica lui şi o prietenă a acesteia. Fostul ofiţer polonez al serviciului de informaţii, monsieur Lach, asigura legătura prin curier cu Marsilia şi Londra. Charles Maurice, instalat pe ţărm, urmărea deplasările vaselor, şi indicaţiile lui precise serveau bombardierelor engleze în alegerea ţintei.

Monsieur Legrand este un francez serios, preşedinte al societăţii „Compagnie Générale des Colonies", deci un om care se ocupă cu transporturile maritime. În porturi e ca la el acasă şi, fiind specialist în transportul cauciucului brut, atît de necesar germanilor, are acces în cele mai înalte cercuri ale ocupanţilor. Ascultă ce se vorbeşte şi după aceea transmite Pisicii informaţii preţioase. Între timp, lui Armand i s-a înlocuit staţia de emisiune cu una mai bună şi cu regularitate, de două ori pe zi, transmite informaţii cu următorul indicativ :

Aici Pisica, aici Pisica... Mesajele sînt destinate biroului 55 din War Office de la Londra. Armand nu intră în legătură directă cu agenţii. El este şeful din umbră şi se conformează întru totul instrucţiunilor cu privire la păstrarea conspirativităţii. Legătura cu subalternii cade în sarcina polonezului Christian, zis şi Orsival.

În perioada în care aviația engleză bombarda în fiecare noapte marele port militar Brest, grupei „Interallié" i s-a încredințat misiunea de a afla amploarea daunelor pricinuite, starea instalațiilor portuare, gradul de deteriorare a unor vase militare și care este moralul locuitorilor în orașul bombardat. Îndeplinirea acestei misiuni și-a asumat-o Pisica personal. S-a îmbrăcat, ca de obicei, cu pardesiul negru, și-a pus pălărioara ei roșie și s-a urcat în accelerat.

La Brest a fost cîndva o bază navală engleză. Pisica presupunea, pe bună dreptate, că în oraș trebuie să mai fie destui oameni care n-au uitat gloria de odinioară și, cu toată groaza stîrnită de numeroasele raiduri ale avioanelor din Royal Air Force, ei mai simpatizează și astăzi cu Anglia. A colindat prin oraș, vorbind franțuzește cu un accent englezesc atît de pronunțat, încît nu a mai fost nevoie să dea explicații în legătură cu identitatea ei. A aflat tot ce trebuia, dar prin comportamentul ei bătător la ochi a atras și atenția Sicherheitsdienstului german. Un agent din Brest a descoperit-o și a urmărit-o. A raportat comandantului bănuiala lui și acesta i-a dat ordin s-o urmărească pînă la gară. După plecarea trenului, a telefonat unui coleg din Paris :

„În tren se află o femeie îmbrăcată într-un trenci negru și cu o pălărie roșie, nu știe bine franțuzește, vorbește cu un pronunțat accent englezesc. Este suspectată de spionaj. La Brest s-a interesat de probleme cu caracter pur militar".

Pe peronul gării din Paris, Pisica era așteptată de un copoi, căruia nu i-a fost de loc greu să descopere în mulțime pălărioara roșie. Dar cînd i s-a adresat fetei, agentul Gestapoului și-a pierdut siguranța, întrucît ea vorbea perfect franțuzește. A fost atît de surprins, încît, fără să-și dea semna, a întrebat-o cum este cu putință acest lucru.

— Dar sînt franțuzoaică, a răspuns calm Pisica.

Episodul acesta, precum și altele din activitatea desfășurată pe teren de Lili Carré dovedesc că ea nu știa ce-i frica, nu fugea de primejdie și miza totul pe o singură carte atunci cînd erau în joc informații importante din punct de vedere strategic. Pentru „Interallié" și pentru War Office din Londra, ea era o agentă foarte prețioasă.

Nu s-a speriat de agentul Gestapoului și a început chiar ea să-i explice că nu i-a venit să dea crezare zvonurilor care circulau la Paris în legătură cu bombardarea portului Brest și, fiindcă tot n-avea ce face, s-a dus să se convingă personal. Accentul englezesc? Un truc. Îi știe ea pe snobii bretoni. Nimeni n-ar fi stat de vorbă cu ea dacă le-ar fi spus că este o pariziană; ei numai pe englezi îi agreează. Nici prin minte nu i-a trecut că un asemenea fleac ar putea atrage atenția poliției germane.

Germanii s-au lăsat păcăliți. Nici nu bănuiau ce pradă prețioasă le-a scăpat printre degete. O grupă de specialiști ai Abwehrului a căutat cîteva săptămîni stațiile de emisiune clandestine din Paris. Amiralul Canaris și șeful Sicherheitsdienstului, Heydrich, și-au dat seama că atacurile aviației engleze asupra transporturilor militare, atacuri date cu atîta precizie, erau dirijate de cineva de pe teritoriul francez.

Lui Armand îi spunea inima că sînt urmăriți. Nu avea nici o dovadă, dar presentimentul lui s-a adeverit. Goniometrele Abwehrului german au captat transmisiunea stației secrete și au depistat-o. Armand a hotărît să mute stația. Era ora douăsprezece fără cinci. În ziua aceea, niște bărbați în haine de piele au ocupat strada la cîteva ore după ce din casa din rue du Colonel Moll numărul 14 a ieșit un bărbat nu prea înalt cu două geamantane în mîini. Cînd germanii au dat buzna în casă, n-au găsit acolo decît o proprietăreasă chioară și un rest de antenă atîrnînd la fereastră.

Pisica a reușit să se strecoare afară din încercuire. Germanii au ocupat în întregime mica stradă din apropierea Arcului de Triumf. Dar totul a fost zadarnic. Bărbați în civil și în uniforme, mașini ale poliției, tropăit de soldați. O acțiune prea bătătoare la ochi. Echipa de goniometre a detectat porțiunea din care se emitea și și-a însemnat pe plan un grup de case de pe vremea lui Napoleon. Au pornit de la capătul străzii și, procedînd sistematic, s-au oprit și au bătut la fiecare ușă. Mai întîi s-au năpustit în casa cu numărul 10 și, în clipa în care portăreasa le deschidea, din casa cu numărul 14 a ieșit o fată îmbrăcată într-o haină de piele neagră și cu o pălărioară roșie pe cap. Pentru orice eventualitate, unul dintre agenții Gestapoului s-a luat după

ea, deşi cel căutat nu era o femeie. Între timp, ea a dispărut. A coborît în subteran, s-a urcat în metro şi s-a pierdut în aglomeraţie. Asta s-a petrecut la 31 iulie 1941. În ziua aceea, germanii şi-au dat seama că au de-a face cu un adversar cu experienţă.

În toamna anului 1941, englezii au înfiinţat o nouă organizaţie a serviciului secret în Europa ocupată. Grupa „Interallié" ţinea acum de o secţie specială, numită S.O.E. (Special Operations Executive). Organizaţia a fost înfiinţată din ordinul direct al preşedintelui Consiliului de Miniştri, sir Winston Churchill. Şeful grupei, Armand, trebuia să se prezinte de urgenţă la centrala din Londra pentru a discuta personal viitoarele măsuri organizatorice şi pentru a se pune de acord cu conducerea în privinţa desfăşurării ulterioare a activităţii reţelei de spionaj.

Armand s-a mutat într-o locuinţă nouă, pe Villa Léandre numărul 8, şi la scurt timp după aceea a chemat-o pe vechea lui dragoste din Lunéville, Renée Borni, pe care, bineînţeles, n-o uitase nici o clipă, să vină la Paris. Tînăra văduvă, care se plictisea îngrozitor în orăşelul ei de provincie, n-a stat pe gînduri şi în aceeaşi zi s-a urcat în trenul de Paris. Pisica ştia că vine Renée, căci Armand o anunţase dinainte, şi a părăsit vechea locuinţă, şi-a închiriat un apartament numai pentru ea, prin apropiere, pe rue Corot numărul 3, la etajul întîi.

Renée Borni a sosit la Paris şi se considera cea mai fericită femeie de pe pămînt. În sfîrşit, i s-a împlinit visul ei de a se avînta în lume. După atîta timp era iarăşi lîngă Armand al ei, pe care îl socotea bărbatul ideal. Iar cînd Pisica a condus-o la o elegantă casă de mode, ca să nu bată la ochi prin îmbrăcămintea ei provincială, s-a simţit în al nouălea cer.

După cîteva zile, Armand a informat-o cu ce se ocupă el şi prietenii lui. Ea trebuia să înveţe să cifreze mesajele. Era entuziasmată. Din orăşelul mic şi plicticos a nimerit în plină aventură. Un singur lucru i-a tulburat de la început fericirea: Pisica. N-avea încredere în ea şi era geloasă. Micheline ştia totul, se pricepea la toate, era o doamnă din lumea mare, de la care avea multe de învăţat.

Renée Borni era nevoită să recunoască, oricît îi era de neplăcut, că nu va reuşi niciodată să fie la fel ca ea.

Lui Armand i s-a comunicat că va veni să-l ia un avion care va ateriza în regiunea Estrées-Saint-Denis în primele zile ale lunii octombrie. Şeful grupei „Interallié" îşi ia rămas bun şi se duce la locul stabilit, unde trebuie să aştepte cîteva zile în restaurantul „A la goutte d'or", situat într-o pădure. Într-o noapte vine agentul de legătură să-l ia şi să-l conducă la avion. La ora două noaptea este la Londra.

A discutat problemele care-l interesau, a fost lăudat pentru munca desfăşurată pînă atunci. De asemenea, şefii de la Londra şi-au exprimat deosebita lor recunoştinţă pentru informaţiile primite din partea agentului care acţiona sub numele conspirativ „Pisica". Lui Armand i s-au înmînat fondurile necesare, încă un emiţător portativ şi i s-a mai promis unul, care după 11 zile a fost paraşutat deasupra teritoriului francez aflat sub controlul patrioţilor. S-a înapoiat acasă căutînd să lase impresia că s-ar întoarce dintr-o excursie la ţară.

Nici mai tîrziu, după procesul care a avut loc, nu s-a putut afla de unde primea Pisica informaţii strict confidenţiale. Se prea poate să fi întreţinut relaţii şi cu funcţionari de la statul-major al Abwehrului nazist pentru regiunea pariziană şi cu ofiţerii de la hotelul „Luteţia". Se presupune că se prezenta drept delegată a Crucii Roşii Internaţionale, că îşi procurase acte false elveţiene şi a reuşit să pătrundă în închisorile şi în lagărele de concentrare germane. Nici zece agenţi n-ar fi fost în stare să procure informaţii atît de precise şi în asemenea cantitate. Organizaţia „Interallié" însemna, în primul rînd, Pisica şi apoi ceilalţi cîţiva agenţi. Rolul principal îl avea ea.

Femeia aceasta brună cu breton era foarte ambiţioasă. Aşa cum nu poate trăi peştele fără apă, aşa nu putea ea trăi fără succes şi, poate, fără glorie. Recunoaşterea meritelor ei îi făcea mai multă plăcere decît banii, să aibă rolul conducător în grupă însemna pentru ea totul. Armand se sfătuia cu ea în toate problemele, Pisica era la curent cu fiecare pas al tuturor agenţilor, cunoştea codul, era în permanentă legătură cu şeful, pentru care avea o mare con-

sideraţie, şi era fericită cînd el o lăuda pentru cîte o informaţie preţioasă. Cînd Armand s-a întors de la Londra, unde a fost avansat la gradul de colonel, a adus noi instrucţiuni, dar, cum nu mai locuia împreună cu Pisica, ci cu Renée Borni, Micheline n-a aflat nimic despre toate astea.

În legăturile sale cu ceilalţi agenţi, Armand era cunoscut sub numele de Valenty, iar Renée Borni sub acela de Violetta. După ce s-a înapoiat de la Londra, Armand a învăţat-o pe iubita lui să transmită folosind un nou cod, şi din acel moment numai ea şi şeful cunoşteau secretul mesajelor cifrate. Pisicii nu-i era indiferent acest lucru. Era geloasă. Violetta, la rîndul ei, o ura. S-a creat o situaţie periculoasă, care ar fi trebuit cu orice preţ evitată într-o grupă a serviciului secret.

Între timp, „Interallié" trăia cele mai glorioase zile ale sale. Grupa se dezvoltase, devenind o adevărată autoritate în materie de spionaj şi dominînd partea ocupată a Franţei. Armand a adus şi unele îmbunătăţiri tehnicii transmiterii informaţiilor. Hărţile, planurile sau schiţele nu puteau fi transmise pe calea undelor. Ele erau duse de curieri speciali pînă la Marsilia sau direct la Londra. Era o treabă periculoasă şi, mai ales, o cale lungă. Şi s-a căzut de acord asupra unui nou sistem. La Paris se făceau microfilme după planuri, nişte fotocopii de cîţiva milimetri pătraţi, care erau apoi ambalate în flacoane de aspirină şi, fiind menţionat ca expeditor numele unui farmacist oarecare, erau trimise prin poştă la diferite adrese din Marsilia, iar de aici, pe calea obişnuită, la Londra.

Pisica a contribuit la perfecţionarea acestui sistem, făcîndu-l mai rapid. Cu prilejul unei călătorii în Bretagne, s-a înţeles cu luptătorii din Rezistenţă de acolo şi de atunci pescarul Caesar pleca cu barca sa din portul Roscoff nu numai pentru a prinde peşte, ci şi cu o misiune specială. În largul mării preda poşta secretă unei ambarcaţii rapide, care-l aştepta la jumătatea drumului.

După ce s-a înapoiat de la Londra, Armand a alcătuit planul amănunţit al operaţiilor pe care grupa lui avea să le execute în viitor. Era un document extrem de important şi de compromiţător şi ar fi trebuit să fie ascuns într-un loc cît se poate de sigur. Nu era singura abatere a lui Ar-

mand şi a oamenilor săi de la normele care trebuie respectate în cadrul serviciului secret. De pildă, la aniversarea grupei „Interallié" au invitat cîţiva agenţi mai importanţi la o mică agapă. Nu era nicidecum un lucru înţelept. Se pare că pe Armand îl flataseră grozav laudele primite la Londra ; în plus, avea în urma lui douăsprezece luni de activitate rodnică, fără nici un eşec şi s-ar putea ca succesul să i se fi urcat la cap şi să fi devenit prea sigur de el. În seara zilei de 17 noiembrie se pregătise să anunţe solemn planul de activitate al grupei de informaţii „Interallié" pe întregul an care urma şi, ca să nu uite ceva, notase cu grijă totul.

S-au întîlnit în casa din Villa Léandre cu intenţia de a sărbători evenimentul. Dar nimeni nu avea dispoziţia necesară. Mulţi dintre membrii grupei simţeau că adunarea aceasta n-are nici un rost, iar unii aveau un sentiment de nesiguranţă, căci în cadrul grupei, în relaţiile dintre diferitele verigi nu era totul în ordine. Mai tîrziu, Pisica a spus că de cîteva zile avea o presimţire tristă şi se simţea teribil de obosită, dar punea totul pe seama faptului că muncise intens şi fără întrerupere un an întreg. De aceea, a hotărît ca imediat după aniversare să-şi ia un concediu de două luni. Voia să se poată odihni ca lumea.

Partea a doua a cazului „Pisica falsă" se desfăşoară la mare distanţă de acest loc al dramei şi fără nici o legătură cu faptele de pînă acum. La Cherbourg, Émile le Meure stă în barul „Chez Robert" din port şi bea calvados. Un bar obişnuit, aşa cum sînt cu zecile pe fiecare stradă din orice port. Émile este un beţiv oarecare. Doar vizitatorii localului sînt poate alţii decît cei din trecut, mai mulţi muncitori decît marinari, mai mulţi servanţi ai bateriilor de coastă decît civili.

Émile este un bărbat de vreo 50 de ani, despre care toată lumea ştie că niciodată nu va fi altceva decît un trîntor. Acum în mod excepţional lucrează. Trebuie să lucreze. Germanii l-au angajat la depozitul cel mare de carburanţi şi l-au dat o leafă frumuşică. N-are prea mult de lucru şi o duce bine. Francezii îl privesc chiorîş, spunînd că este un colaboraţionist.

În seara zilei de 1 octombrie 1941 veni la bar un fruntaş

din Luftwaffe care, la depozit, era șeful lui Émile. Beau împreună. Émile a și reușit să se îmbete, devine sentimental și îi spune că localnicii îl văd cu ochi răi, fiindcă lucrează pentru germani. Apoi, ca să-și învingă complexul de inferioritate, îi povestește o istorioară, căci are și el cu ce să se laude.

În aceeași casă cu el locuiește și madame Bouffet. Este o doamnă foarte frumoasă. Are un apartament luxos la etajul întîi. Émile locuiește într-o anexă în aripa din fundul curții. Odată, în timpul unui raid aerian, ea a venit în adăpost și se tot învîrtea în jurul lui, ceea ce, desigur, nu-i stătea prea bine. A intrat în vorbă cu el și i-a pus tot felul de întrebări : ce muncește el la depozit, cum stau lucrurile pe acolo, ce încarcă și ce descarcă germanii, de unde vin vasele și cîte vase ancorează. A fost plăcut. Doamna mirosea a parfum scump și Émile se prăpădește după femeile parfumate. El i-a spus tot ce-a știut. La urma-urmei, de ce n-ar fi făcut-o, cînd pentru asta i-a dat și o sută de franci. Închipuiți-vă, monsieur, pentru nimic, așa, i-a dat nici mai mult, nici mai puțin decît o sută de franci. Se vede treaba că-i place de el și vrea să-l cucerească. Altfel cum s-ar putea explica ?

Émile le Meure era un prost și, pe deasupra, bea de stingea. Dar fruntașul era șiret. Și-a făcut planul să se ocupe el de doamna asta suspectă. Dacă este ceva adevărat în povestea asta, s-ar putea să primească și un concediu special. De aceea, din proprie inițiativă, îl interoghează mai întîi pe Émile și apoi pe alții din jurul doamnei Bouffet, Nu descoperă nimic deosebit. Cel puțin așa are impresia. Oamenii sînt zgîrciți la vorbă cînd le pune întrebări un tinerel în uniformă germană. Dar poate că într-adevăr nu știu nimic.

Fruntașul n-a aflat mare lucru, dar pentru început unui specialist îi ajunge și atît. Doamna locuiește în rue Balzac, la primul etaj, călătorește aproape tot timpul, dar la fiecare început de lună vine acasă și se întîlnește cu un bărbat necunoscut, pe care-l cheamă Paul. Este o poveste de dragoste tainică sau poate fac negoț la negru.

Fruntașul s-a gîndit că a aflat destul ca să merite un concediu excepțional, dar informația lui n-a făcut senzație.

Şeful său s-a aşezat, a consemnat totul într-un raport, l-a pomenit şi pe vigilentul fruntaş şi a trimis hîrtia la secţia respectivă a Abwehrului din Cherbourg. Nu bănuia că în momentul acela aruncase o pietricică ce avea să atragă după ea o avalanşă.

În aceeaşi zi plecă spre Paris următoarea telegramă:

21 octombrie 1941. Aussenstelle Cherbourg transmite către Abwehrstelle St. Germain:

Un agent inamic cu numele conspirativ Paul încearcă să facă recrutări printre angajaţii depozitului aviaţiei germane din Cherbourg în vederea îndeplinirii unor misiuni de spionaj.

Aussenstelle Cherbourg

Statul-major al Abwehrului se afla în palatul Maisons-Laffittes. La 21 octombrie, la miezul nopţii, ofiţerii sînt adunaţi la cazinou. Căpitanul Erich Borchers îşi serbează a 45-a aniversare. Este rezervist, în viaţa civilă se ocupă cu ziaristica. La acest serviciu a fost repartizat nu de mult. De fapt, n-a început încă să lucreze efectiv.

La scurt timp după miezul nopţii, agentul de legătură îi transmite că şeful îl roagă pe domnul căpitan să fie bun şi să-i facă o vizită la birou. Nu este o oră obişnuită pentru raport.

— Heil Hitler! Mă prezint la ordinul dumneavoastră...!

Şeful l-a însărcinat cu cercetarea cazului „Paul". I-a arătat telegrama şi l-a trimis la Cherbourg. Să caute să descopere adevărul, să ia interogatorii şi apoi să raporteze. Mesajul primit în această seară de la Cherbourg este legat de alt mesaj interceptat de postul de ascultare german, pe care, întrucît fusese cifrat în mod evident de un diletant, au reuşit să-l descifreze. A fost recepţionat la Paris la 9 octombrie.

War Office London Chambre 55 a.

Pisica comunică: este anunţat un mare transport de benzină pentru Luftwaffendepot Cherbourg. Sosirea este aşteptată în noaptea de 12 spre 13 octombrie, la gara de

mărfuri Cherbourg. Din aceeaşi sursă aflăm că domneşte o nemulţumire crescîndă în legătură cu noul tip de avion german, probabil un bombardier cu rază mare de acţiune.

În noaptea de 12 spre 13, aviaţia engleză a efectuat un raid necruţător asupra oraşului Cherbourg. Toate avioanele atacau o singură ţintă — cartierul din port unde se aflau depozitele de benzină ale germanilor.

Subalternii amiralului Canaris ştiau că în Franţa lucrează o organizaţie ilegală care transmite informaţii cu caracter militar la Londra, dar nu reuşiseră să dea de urma vreunui agent. La căile ferate şi în uzine, numărul sabotorilor era uriaş, avioanele inamice primeau indicaţii precise şi submarinele se îndreptau spre ţinte bine cunoscute. Pînă în ziua aceea, germanii nu au avut nici cel mai mio indiciu. Acum, în sfîrşit, aveau prilejul să acţioneze.

E greu de spus ce l-a făcut pe şeful Abwehrului să-l însărcineze cu cercetarea acestui caz tocmai pe ziaristul Borchers. Pînă atunci nu lucrase niciodată în serviciul de informaţii şi nu avea de loc experienţă în acest domeniu. Dar ordinul e ordin, chiar dacă habar n-avea de unde să pornească în rezolvarea acestui caz. A plecat la Cherbourg şi în seara următoare, la 22 octombrie, era în Place de Napoléon.

Nu cunoştea oraşul şi vorbea prost franţuzeşte, aşa că trebuia să se conducă, în primul rînd, după raţiune şi, în al doilea rînd, să recurgă la ajutorul unui tîlmaci. Căpitanul Borchers a avut mare noroc. La comandamentul local al poliţiei secrete de campanie (GFP) i-a fost repartizat un subofiţer cu numele de Hugo Bleicher, în acea vreme un poliţist necunoscut şi fără experienţă, care în viaţa civilă fusese comerciant. A fost înrolat ca toţi ceilalţi şi, fiindcă din motive de sănătate n-a putut fi trimis în prima linie, a ajuns la poliţia secretă de campanie.

Hugo Bleicher era înzestrat cu calităţile necesare unui agent al poliţiei secrete. Avea o figură tipică de francez, vorbea curent franceza, cunoştea mentalitatea şi obiceiurile oamenilor de prin partea locului. Avea darul de convingere al comis-voiajorilor, care sînt în stare să vîndă pînă şi frigidere eschimoşilor. Spre deosebire de brutalii

lui colegi de la Gestapo, care smulgeau arestaţilor mărturisiri cu ajutorul pumnului, el şi-a ales altă metodă. Îşi învăluia victima cu amabilităţi, recurgea la o conversaţie inteligent condusă, folosind argumente în aparenţă nesemnificative. Metoda lui semăna mai curînd cu cea a unui negustor care vrea să-şi împingă partenerul între paragrafele codului penal, rămînînd în tot acest timp o întruchipare a cinstei în ochii opiniei publice.

Cei doi amatori au pornit la acţiune. Poate tocmai fiindcă habar n-aveau cum trebuia să procedeze, au acţionat de la început foarte sistematic. Au aflat cine este Émile şi unde îl pot găsi. L-au luat în primire şi, după o conversaţie de cîteva ore dusă cu mult tact, care părea mai curînd o pălăvrăgeală între amici decît un interogatoriu, au stors de la el tot ce ştia.

Bănuiala le-a fost confirmată şi în plus au mai aflat că doamna Bouffet i-a dat încă o misiune. Trebuia să aducă nişte mesaje de la un pescar din Barfleur, însărcinat de ea să descopere şi să deseneze amplasarea bateriilor de coastă în această regiune, lucru pe care acesta îl putea face cu uşurinţă în cursul ieşirilor lui zilnice în larg. Se pare că pescarul n-avea încredere în talentul său de desenator şi le-a pus pe fiicele lui, una de şaisprezece şi cealaltă de douăzeci de ani, să facă desenele.

Madame Bouffet mai voia şi alte informaţii de la Émile. Trebuia să afle unde transportă autocamioanele materialul din depozite, să-i întrebe pe şoferi unde se construiesc adăposturile pentru submarine şi aerodromurile. Pentru aceste informaţii a primit cîteva mii de franci, căci doamna era bună şi nu cerea nimănui ceva pe degeaba. I-a dăruit lui Émile un carnet frumos în care trebuia să însemneze sosirile şi plecările vaselor. Odată s-a întîlnit cu doamna şi cu cetăţeanul acela, Paul, în apartamentul ei. Dar atunci nu i-a plăcut. Doamna nu mai era aşa de bună cu el ca pînă acum. Cum arată Paul ? Un bărbat ca oricare altul. Cu bască, o haină de piele, părul negru... Sau parcă nu era negru ?

Nu-şi dădea seama ce face. Era încîntat că devenise dintr-o dată o persoană importantă. Domnii ofiţeri îi vorbesc ca de la egal la egal, îi plătesc calvadosul, nu-i spun

Émile, ci domnul Émile. Niciodată în viaţă nu i s-a întîmplat ca cineva să arate atîta interes faţă de ceea ce ştie şi gîndeşte el. Prostia este o boală fără leac. Cînd Émile le Meure şi-a dat seama de acest lucru era prea tîrziu.

Doamna Bouffet locuia în rue Balzac numărul 13, peste drum de clădirea spitalului de campanie al marinei. Căpitanul Borchers a vorbit cu şeful spitalului, care i-a eliberat o mică încăpere la parter. În dosul perdelei stăteau pe rînd de pază trei oameni de la poliţia de campanie şi subofiţerul Hugo Bleicher. Ţineau sub observaţie casa de peste drum. Într-o bună zi, doamna Bouffet s-a întors din peregrinările ei, în apartament s-a aprins lumina, dar imediat storurile de culoare închisă au fost trase şi nu s-a mai văzut nimic.

În seara de 30 octombrie, căpitanul Borchers l-a chemat pe Émile şi l-a trimis la doamna Bouffet. Trebuia s-o determine, servindu-se de un pretext oarecare, să iasă afară, ca să n-o aresteze în casă. Să nu atragă inutil atenţia. Nu ea prezenta importanţă, ci şeful, care vine aici numai o dată pe lună şi s-ar putea să vină tocmai zilele acestea.

Émile intră înăuntru şi scorneşte o poveste despre o persoană care se află la „Café de la Paix" şi vrea să transmită doamnei o informaţie importantă. La început, doamna Bouffet este mirată, fiindcă nu aştepta pe nimeni, dar după aceea îi vine în minte că Émile este cam greu de cap şi cine ştie cum o fi încurcat lucrurile. Se îmbracă şi pleacă cu el afară. Căpitanul Borchers şi Hugo Bleicher o urmăresc de la fereastra spitalului de campanie al marinei. Cînd doamna Bouffet şi Émile trec de colţul străzii, germanii se urcă în maşina care era pregătită, îi ajung din urmă şi îi poftesc în maşina lor.

Germanii au dus-o pe doamnă la Citadela din Cherbourg, au închis-o singură într-o celulă, apoi s-au întors la locuinţa ei şi au făcut o percheziţie amănunţită. Prada găsită a fost neînchipuit de bogată.

Desigur, documentele din care reieşea existenţa organizaţiei de spionaj nu se aflau pe masă şi nici sub saltea. Dar ascunzătoarea lor nu era mai puţin puerilă. Unele covoare din locuinţa doamnei Bouffet erau căptuşite cu o pîslă galbenă. Poate ca să fie mai moi sau ca să nu alu-

nece. Într-un anumit loc, căptușeala galbenă era vizibil înnegrită, ca și cum ar fi fost deseori atinsă de mîini murdare. Hugo Bleicher a început să ciocăne dușumeaua în acel loc. Suna a gol. Au scos parchetul. În fața lor a apărut o ascunzătoare secretă.

Doi rezerviști fără experiență scotoceau printr-un material compromițător. Doamna Bouffet avea acasă o listă completă a agenților din regiunea Cherbourg și din Franța de nord-vest, și nu numai cu numele lor conspirative, ci și cu cele adevărate, ba chiar și cu adresele lor. Era o listă lungă, în care figura pînă și ultimul „lampist", informator ocazional.

Pe harta departamentului Calvados, doamna însemnase locurile în care lucrau oamenii ei de încredere. Au găsit în ascunzătoare lucruri pe care nici un agent nu trebuie să le păstreze: planul orașului, avînd marcate pozițiile bateriilor de artilerie germane, ale tunurilor antiaeriene cu tragere rapidă, precum și scrisori conținînd informații de la agenți.

Percheziția a durat mai bine de două ore, iar cercetarea prăzii alte două ore. Borchers nu era un anchetator versat, dar de la prima vedere și-a dat seama că au dat de urma unei organizații de spionaj mari și ramificate, ale cărei antene acopereau întreaga Franță. Pe listă figurau peste douăzeci de nume de tineri muncitori, docheri, pescari, șoferi de autocamioane. Erau agenții voluntari din regiunea Cherbourg. Desigur, lista nu era completă. Ea nu cuprindea numele rezidenților, ale curierilor care adunau informațiile. Borchers și Bleicher și-au dat seama de pleașca grozavă care le-a căzut în mînă și și-au pus în gînd să procedeze cu prudență, ca să nu-i sperie pe cei rămași în libertate, și îndeosebi pe misteriosul șef, Paul.

Căpitanul Borchers a luat legătura cu comandantul poliției secrete de campanie și a cerut ca toți cei suspecți să fie supravegheați pas cu pas, fără ca ei să-și dea seama. Abia după ce Paul se va afla după gratii, vor fi arestați și ceilalți.

La ora 11 noaptea, doamna Bouffet, buimăcită de cele întîmplate, a fost scoasă din celula ei de la subsolul Citadelei din Cherbourg. Era o închisoare sordidă și pestilen-

țială, datînd din evul mediu, care părea decupată din filmul despre aventurile contelui de Monte Cristo. Ostașul de gardă a condus-o într-o încăpere în care radioul cînta în surdină, plutea o aromă de cafea neagră, iar pe masă era pus la vedere un pachet cu țigări bune. Hugo Bleicher, îmbrăcat în civil, zîmbea de parcă ar fi vrut să se scuze pentru neînțelegerea survenită. Foarte prevenitor, a întrebat-o dacă nu cumva acolo la subsol este prea frig. Apoi a început o conversație degajată, foarte pe placul francezilor, dar mai ales al franțuzoaicelor. O vorbă de spirit, o vagă încercare de flirt și ici-colo cîte o bîrfeală. Doamna mai să uite că se află la închisoare.

A făcut o greșeală. A zăpăcit-o conversația agreabilă și curtenia anchetatorului. O clipă nu s-a controlat și a lăsat să-i scape mărturisirea că Paul este iubitul ei. Bleicher era un psiholog excepțional și știa să speculeze atuurile pe care punea mîna în mod atît de subtil, încît putea să prindă în cursă chiar și pe omul cel mai experimentat, iar doamna Bouffet nu era o profesionistă.

A întrebat-o doar așa, ca să nu încezească conversația, dacă doamna bănuiește cumva cine a trădat-o. Ea nu bănuia pe nimeni. A făcut pe misteriosul, a stat pe gînduri, neștiind dacă de fapt se cuvine să-i trădeze un asemenea secret. dar, în cele din urmă, s-a hotărît și, cu aerul cavalerului căruia îi este neplăcut să producă o supărare unei femei, i-a mărturisit că cel care a trădat-o este Paul. Îl ține la arest de cîteva zile. Poliția l-a ridicat dintr-un hotel din Caën, unde trăsese împreună cu o fetișcană. Bleicher, cu mîna dusă la frunte, făcea eforturi să-și amintească numele rivalei, ceea ce îi era, chipurile, cu neputință. În sfîrșit, de fapt, n-are nici o importanță, esențialul este că la interogatoriu Paul o dat toată vina pe doamna Bouffet. De aceea au fost nevoiți s-o aresteze.

Jocul lui Hugo Bleicher este foarte rafinat. Din nou îi oferă doamnei Bouffet, ca pe niște bomboane, cîteva din informațiile pe care le are despre organizația ei de spionaj, lăsînd-o să creadă că știe totul de la Paul. Bineînțeles, nu pomenește nici un cuvînt despre faptul că în urmă cu cîteva ore a citit aceste date chiar în locuința ei din rue Balzac. Apoi tace și ascultă.

Doamna Bouffet nu s-a mai putut stăpîni. Furia i-a întunecat raţiunea. A uitat că este arestată şi se află la un interogatoriu. Nu vrea decît să se răzbune pe acest blestemat de Paul, care a trădat-o de două ori. O dată ca femeie şi a doua oară ca agentă a serviciului secret. Bleicher ascultă ; nici prin cap nu-i trece să întocmească vreun proces-verbal. Ştie că, dacă ar face-o, ar putea strica totul. Acum joacă rolul unui om dezinteresat care ascultă spovedania unei femei înşelate şi, după figura lui, s-ar putea zice că e gata să jure că pînă la moarte nu va trăda nici un cuvînt din ceea ce aude.

Şeful organizaţiei de spionaj este un înalt ofiţer. Locuieşte la Paris. A venit din Anglia. Nimeni nu-l cunoaşte. Nici unul dintre agenţi nu l-a văzut vreodată. Numai colaboratorii săi cei mai apropiaţi ştiu că numele lui este Valenty.

La Paris există şi un post de emisiune secret. Radiotelegrafistul transmite informaţiile la Londra. Valenty a fost de curînd acolo, doamna Bouffet este sigură de acest lucru. Paul a fost printre cei care s-au ocupat de semnalizare atunci cînd avionul care l-a adus înapoi urma să aterizeze într-un loc dinainte stabilit. Trecerea clandestină în Anglia se face cu ajutorul unor avioane de tip „Lysander", care pot ateriza şi într-o luncă şi nu au nevoie de un teren special. Organizaţia lucrează de un an şi are oameni răspîndiţi în întreaga Franţă, nu numai ofiţeri care au reuşit să evadeze din lagărele de prizonieri, dar şi englezi şi francezi veniţi cu avionul de la Londra. Valenty a fost de mai multe ori în Anglia. Paul urmează să vină la Cherbourg cu trenul de 15,30. Cînd ? Nu ştie precis. În una din primele zile ale lunii. Dar acum nu va mai veni, căci e arestat. Şi foarte bine că a păţit-o. S-a făcut vinovat de trădare şi pentru asta trebuie să plătească.

La despărţire, Hugo Bleicher, foarte respectuos, a mai întrebat-o pe doamnă dacă nu poate face ceva pentru ea. I-a oferit toate ţigările pe care le avea la el şi apoi a dat ordin să fie condusă în celula rece de la subsol. El s-a dus la hotel, unde a dormit liniştit pînă dimineaţa. Niciodată nu şi-ar fi închipuit că o anchetă poate fi un lucru atît

de simplu. Spioana a răspuns la întrebări ca un elev sîrguincios la şcoală.

Germanii erau mari meşteri în organizarea vînătorilor de oameni. În acele zile au dat dispoziţie să li se trimită la Cherbourg forţe poliţieneşti din toate localităţile din împrejurimi. Au ocupat toate străzile cu agenţi de-ai lor. Căpitanul Borchers a trimis la Paris o informare cu privire la desfăşurarea anchetei, oferindu-le şefilor săi posibilitatea ca pentru prima oară să se ridice cît de cît în ochii amiralului Canaris şi ai influentului lui concurent, Heydrich. De aceea i-au dat neînsemnatului căpitan mînă liberă în acţiunea întreprinsă.

Între comandamentul poliţiei secrete şi gară, geniştii au întins cabluri telefonice. Fiecare om are o sarcină precisă, străzile din jurul gării sînt blocate, de parcă ar trebui să sosească nu un singur luptător francez din Rezistenţă, ci cel puţin o sută de partizani. Beţivanul Émile îşi face apariţia cu o pălărie tare de zile mari pe cap şi cu mustăţile lui de morsă pieptănate cu grijă. El are astăzi rolul principal. Niciînd nu s-a mai simţit şi nici n-o să se mai simtă o persoană atît de importantă. Cînd Paul va coborî din tren şi va păşi pe peron, va începe misiunea lui Émile. Se va duce la el, îi va spune bun sosit ca unui vechi prieten şi îl va bate voios pe umăr. Acesta va fi semnalul.

Totul este pregătit. Copoi în civil păzesc fiecare metru pătrat din jurul gării. Dar Paul n-a venit. Şi a doua zi, la ora 15,30, au aşteptat degeaba. Căpitanul Borchers începe să se îndoiască de adevărul spuselor frumoasei parfumate. Se gîndeşte că poate doamna Bouffet este cea care i-a dus pe ci de nas, şi nu invers. Dar Hugo Bleicher era un excelent cunoscător de oameni. El era convins că doamna nu minţise. Femeia care se simte jignită de o rivală spune tot ce ştie şi în momentele acelea nu este în stare să se gîndească să întindă o eventuală cursă.

Paul a venit în ziua de 3 noiembrie. Nu este prea înalt, e corpolent, un tip clasic de francez din Bretagne, cu o bască şi scurtă de piele, brun, cu mustăţi. Cu pas legănat s-a îndreptat spre ieşire. Émile, cu pălăria lui de zile mari, i-a ieşit în întîmpinare. Paul părea cam surprins ; se întreba, desigur, de unde a picat bărbatul acesta pe care

nici nu-l cunoştea ca lumea şi de ce îl priveşte de parcă pe el l-ar aştepta. I-a întins mîna. Émile l-a bătut prietenește pe umăr. Agenţii Gestapoului au aşteptat ca cei doi să iasă din clădirea gării. Cînd au trecut pe lîngă maşina poliţiei, care staţiona lîngă trotuar, asupra lor s-au năpustit nişte bărbaţi în civil şi le-au pus cătuşele la amîndoi. Émile a protestat vehement. Paul era mirat, dar apoi şi-a încleştat maxilarele. Maşina i-a dus la Citadelă.

Lui Paul nu i-a spus nimeni nici un cuvînt, nu i-au pus nici o întrebare. L-au închis singur într-o celulă şi l-au lăsat chinuit de gînduri. Aceasta făcea parte din pregătirea psihologică în vederea surprizei care-l aştepta la noapte. Între timp, Gestapoul i-a arestat pe toţi cei 21 de agenţi din regiune. Îi urmăriseră zi de zi şi n-au aşteptat decît ordinul de arestare. Pescarul din Barfleur şi fiicele lui şi-au adus şi ei tributul de suferinţă pentru trăncăneala doamnei Bouffet. Seara, înainte de interogatoriul lui Paul, căpitanul Borchers a putut raporta şefului lui de la Paris: Acţiunea s-a încheiat la ora 20. Toţi suspecţii au fost arestaţi.

Bleicher încearcă şi cu Paul vechiul lui truc. Începe o conversaţie amicală, vorbeşte de „ăia mari". Habar n-au cît riscă oamenii obişnuiţi. Apoi, lăsînd să se vadă cît de neplăcut îi este acest lucru, întrucît ştie că îl va răni, îi dezvăluie lui Paul că l-a trădat o oarecare doamnă Bouffet. Dumnezeu ştie ce o fi împins-o să facă aşa ceva.

În loc să-l asculte Bleicher pe Paul Kiffer, Kiffer îl ascultă pe el cum se destăinuie. Organizaţia asta de spionaj le face mari necazuri. Trebuie să afle cine este şeful ei, şi o va afla cu orice preţ. Totuşi, ar vrea să-i facă domnului Kiffer o propunere ca între colegi. Dacă el, subofiţer de rînd al poliţiei secrete, adică al unei organizaţii militare, nu reuşeşte să-l descopere pe conducătorul organizaţiei, problema cade în mîinile concurenţei, respectiv ale Gestapoului. Domnul Kiffer ştie, desigur, că agenţii Gestapoului au nişte metode cam brutale. Cu aceştia nu mai poate fi vorba de discutarea vreunor condiţii.

Aceasta a fost introducerea şi, în oarecare măsură, o manevră de intimidare. Imediat după aceea, Hugo Bleicher i-a propus lui Paul o înţelegere amicală. Le garantează, lui

personal şi şefului organizaţiei, că nu vor ajunge nici în mîinile Gestapoului, nici într-un lagăr de concentrare, nici în faţa tribunalului militar, deşi în mod normal pentru spionaj se dă pedeapsa cu moartea, iar pentru port ilegal de armă, de asemenea. Domnul Kiffer este deci de două ori un om mort. Dar, dacă vor cădea la o înţelegere şi el îi va spune cine este şeful organizaţiei de spionaj şi unde poate fi găsit, îi garantează că amîndoi se vor bucura de tratamentul prizonierilor de război obişnuiţi şi vor fi trimişi într-un lagăr militar, unde vor rămîne pînă la sfîrşitul războiului.

Nu era o ofertă lipsită de interes dacă s-ar fi putut avea încredere în ea, dar Paul Kiffer nu era un novice. Avea 35 de ani, a fost subofiţer în aviaţia franceză şi cîştigase mai multe distincţii. Cînd a fost arestat, asupra lui s-a găsit un pachet de bani şi un pistol. Ştia ce-l aşteaptă. Dar un lucru era cert: nu poate trăda ceea ce nu ştie.

În zori, după ce s-a gîndit îndelung, i-a spus lui Bleicher că-i acceptă condiţiile, subliniind că are încredere că îşi va ţine promisiunea, şi a declarat că numele şefului este Valenty, că locuieşte la Paris, dar nu ştie unde. Urma să se întîlnească cu el în ziua de 11, 12 sau 13 noiembrie, în staţia de metro Place de l'Opera. Era una din acele întîlniri care au loc regulat şi la care şeful vine de obicei personal.

Oricine poate bănui că Paul Kiffer nu a avut intenţia să trădeze. A vrut să cîştige timp ca să-l poată avertiza pe Valenty, să se poată gîndi între timp la o posibilitate de a-şi recăpăta libertatea sau măcar de a informa organizaţia despre pericolul care o ameninţă. Pînă acum nu a trădat încă pe nimeni şi nimic. Era în avantaj şi spera că va reuşi să supravieţuiască acestei tragedii. Nici asigurarea că el şi şeful vor fi consideraţi prizonieri de război nu era de lepădat, cu condiţia ca germanii să se ţină de cuvînt. Anchetatorul pare un om în care te poţi încrede.

Mai bine zece prizonieri de război decît un singur agent mort. Era un calcul înţelept, dar trebuia pusă în gardă organizaţia „Interallié". Acesta era acum ţelul principal al lui Paul. A început să lucreze în această direcţie în ziua de 5 noiembrie 1941, la ora 22, într-un compartiment spe-

cial din Nordexpres. Hugo Bleicher l-a legat cu un lanţ, ca pe un căţel, iar căpitanul Borchers ţinea pistolul pregătit. Era un drum lung. Ducea spre nesiguranţă. Va reuşi sau nu ?

Germanii aveau obiceiul să dea nume conspirative chiar şi celei mai neînsemnate acţiuni. Întîlnirea lui Paul cu şeful, Valenty, care urma să aibă loc în Place de l'Opera, a fost botezată „Balul de la Operă". Acţiunea a fost pregătită cu minuţiozitate, ca o scenă dintr-un mare film. Toată piaţa din faţa Operei a fost ocupată de agenţi secreţi, soldaţi în civil, jandarmi şi fete de la cazinoul ofiţerilor. Fiecare din ei urma să joace un rol precis, fiecare trebuia să supravegheze cîţiva metri de teren şi toţi împreună trebuiau să constituie o garanţie că Paul şi şeful lui, Valenty, nu vor dispărea.

Dar regizorul nu i-a pus la socoteală pe francezi. Între orele unu şi două, în locul în care era fixată întîlnirea lui Paul, torente de oameni se revărsau din metrou. Supraveghetorii se împiedicau unul de altul, nu se puteau vedea şi astfel pierdeau legătura. Paul Kiffer mergea în sus şi-n jos pe un drum dinainte stabilit şi nu se deosebea cu nimic de oricare om din mulţime. Poate era puţin mai palid decît ceilalţi.

În prima zi, şeful n-a venit. Germanii au închis bîlciul şi companiei i s-a dat liber pentru a preda costumele, întrucît a doua zi figuranţii urmau să se prezinte din nou. Paul a dispărut în dosul porţilor închisorii. A doua zi, scena s-a repetat, cu deosebirea că Paul a scăpat deodată de sub supraveghere şi a coborît pe scările metroului. Semnalele dinainte stabilite au intrat în funcţiune şi cîţiva copoi s-au luat după el. Paul s-a amestecat printre oameni de parcă ar fi căutat pe cineva. Apoi a simţit că doi bărbaţi se află în spatele lui. S-a oprit.

— Mi s-a părut că l-am văzut, dar m-am înşelat.

A treia zi, acţiunea s-a sfîrşit în acelaşi fel. Paul n-a rezistat încordării. Socotise că va reuşi să se piardă în mulţime şi de aceea a spus că această întîlnire ar fi fost fixată aici, un loc atît de frecventat. Şi-a greşit socotelile. Germanii îşi mobilizaseră toate forţele pentru ca deţinutul să nu le poată scăpa printre degete. Interesul pe care-l pre-

zenta Paul Kiffer pentru ei era cît se poate de mare, căci el trebuia să-i conducă pe urmele organizaţiei.

Închisoarea „Cherche Midi" era pentru Paul ceea ce este balaurul pentru copii. Nu mai credea că va scăpa vreodată. Dar îşi spunea că, orice ar fi, trebuie să-l înştiinţeze pe şef. La urma-urmei, conducerea îşi va da seama că s-a întîmplat ceva cînd va vedea că între 10 şi 15 ale lunii nu vine la întîlnirea obişnuită pentru a primi noi instrucţiuni. Paul îşi pierduse optimismul. După o săptămînă, nervii îi erau complet zdruncinaţi.

Hugo Bleicher avea nişte idei cu totul ieşite din comun. Era un foarte bun cunoscător al firii omeneşti şi, cînd şi-a dat seama în ce stare se află Kiffer, a început să-i aplice tratamentul. Avea o metodă cu totul personală. Joi seara a intrat în celula lui Paul. Din uşă a început să-i zîmbească, i-a strîns mîna ; se comporta ca într-un salon. Apoi l-a invitat la cină. Bineînţeles, afară, în oraş. Pentru Paul, asta a fost ca un şoc. Din celula lugubră a vechii închisori s-a trezit într-un local superb, în apropiere de Madeleine.

Era, desigur, o extravaganţă. Aici domnea un lux exorbitant — canapele de pluş, sfeşnice de argint şi tacîmuri aşişderea. Serviciul era exemplar şi în tot localul existau numai patru mese. Ca la o masă de duminică la o bunică bogată. De undeva se auzeau acordurile în surdină ale unei fugi de Bach. I-a primit chiar patroana, îmbrăcată într-o rochie neagră de mătase cu dantelă. Paul Kiffer, deţinutul de la „Cherche Midi", s-a înclinat, iar subofiţerul Hugo Bleicher din poliţia secretă i-a sărutat mîna. Căpitanul Borchers la fel. Erau, desigur, cunoştinţe bune.

Au început cu un aperitiv, ca înainte de război, apoi au servit stridii şi şampanie, clapon umplut cu castane şi vin vechi de Bordeaux, tort, coniac, cafea şi la sfîrşit fructe. Pentru Paul, care se obişnuise cu mizerabila zeamă de cartofi din închisoare, era ca un salt direct într-o lume de basm. Bleicher nu investea în prizonierul său băuturi fine şi ambianţă ademenitoare degeaba. În calculele lui intrau impresia produsă de eleganţa strălucitoare a localului, precum şi contrastul dintre mediul de aici şi cel din închisoare şi aştepta efectul. Paul s-a ameţit. Era firesc ; după atîtea zile de post, rezistenţa îi era slăbită.

Nimeni n-a pomenit vreun cuvînt despre treburile lor. Au vorbit despre Paris, despre femei și despre multe altele. Paul pîndea, aștepta să vadă cine și ce îi va oferi. Știa foarte bine că n-au venit aici ca să se amuze. Căpitanul Borchers a adus vorba despre cutiile poștale și Bleicher a continuat. A recurs din nou la cunoscutele sale manevre, de care sînt capabili numai niște psihologi cu experiență. Vorbea despre predarea informațiilor prin intermediul cutiilor poștale cu un aer de parcă ar fi fost perfect informat în această privință. Nu punea întrebări, nu încerca să afle nimic de la Paul. Ascultîndu-l cum vorbește, ți-ai fi putut închipui că știe totul la fel de bine ca și acesta. După aceea a venit cu o propunere. Dar, în împrejurările date, era un ordin exprimat într-o formă politicoasă.

Paul să-i trimită lui Valenty un mesaj : a găsit o nouă legătură pentru Anglia, respectiv un pescar care are aprobare să pescuiască în regiunea insulelor normande. Dar pentru a transmite informațiile, el cere o sumă fabuloasă. O sută de mii de franci. De aceea, Paul ține să discute problema direct cu șeful și vrea să se întîlnească cu el.

În sufletul prizonierului a licărit pentru o clipă speranța. Să caute să strecoare un avertisment în mesaj ; dar cum să-i atragă lui Valenty atenția că este o cursă dacă nu s-au înțeles asupra unor semne pentru o asemenea eventualitate ! Chelnerul a adus toc și hîrtie. Bleicher a redactat textul mesajului. Căpitanul Borchers l-a controlat. A fost de acord. Paul a început să scrie încet. N-a putut pune nici o virgulă în plus, căci era urmărit de amîndoi. A mai scris mesajul o dată, spunînd că trebuie să-l predea în două locuri diferite. Așa fusese stabilit. Dar nici în cel de-al doilea text n-a reușit să strecoare vreun avertisment.

Lui Bleicher nu-i scăpa nimic din vedere. Pînă acum s-a comportat de parcă ar fi știut precis unde sînt plasate cutiile poștale. Acum a întins pe masă harta Parisului și a început să se sfătuiască cu Kiffer pentru a alege cutia poștală la care ar putea ajunge cel mai rapid. Vor pleca imediat acolo. Paul s-a gîndit puțin, apoi a început să arate cu degetul pe plan, iar Bleicher și Borchers, fără să scoată un cuvînt, au aflat că în clădirea școlii de limbi

străine Berlitz din rue de la Michodière numărul 9 se află o cutie moartă.

Au urcat într-o mașină și au oprit la al doilea colț. Hugo Bleicher a rămas la volan. Paul și căpitanul au coborît. După aceea, prizonierul a mers singur pe trotuar pînă la casa cu numărul 9; în urma lui venea un civil. Cînd au luat-o după colț, a pornit și Bleicher după ei.

Kiffer urcă încet, treaptă cu treaptă, pînă la etajul patru. Trebuie să arunce scrisoarea în cutia poștală a apartamentului 281. A doua zi va primi răspunsul în același loc. Fiecare agent își are semnul lui de recunoaștere. Paul va trebui să bată de două ori repede și a treia oară să vîre cheia în broască. După aceea, o persoană necunoscută și nevăzută îi va strecura răspunsul prin ușa întredeschisă.

Creierul lui Paul lucrează febril. Se află în centrul Parisului. În jurul lui, pretutindeni, trăiesc oameni. Dar pe scări în urma lui urcă cei ce-l păzesc. Cum să dea de știre, cum să ceară ajutor? Să ciocăne altfel? De trei ori, de patru ori? Dar dacă este semnalul altui agent? Va primi mesajul destinat altuia și în plus îl va și trăda. Paul s-a oprit pe palier și se gîndește. Ar putea s-o ia la fugă pe scări în sus. Casa are șase etaje; poate ar reuși să se strecoare pe acoperiș și, pătrunzînd în altă casă, să fugă. Nu și-a terminat gîndul. Fără să spună un cuvînt, Hugo Bleicher i-a luat-o înainte pe scări și a urcat pînă la etajul cinci. I-a fost barat și acest drum spre libertate. Parcă germanul i-ar fi ghicit gîndul.

A doua cutie este la „Café la Palette", pe bulevardul Montparnasse. Paul trebuie să intre singur înăuntru. Bleicher telefonează să i se trimită întăriri. Cafeneaua este aglomerată înainte de prînz. Numai el și Borchers nu l-ar fi putut păzi pe Paul. Toate ieșirile trebuie ocupate, iar prizonierul trebuie urmărit pas cu pas în interiorul cafenelei.

Paul a intrat și s-a așezat la o masă. Pare chinuit. Dacă l-ar vedea cineva care îl cunoaște, ar spune că este grav bolnav și că trebuie să stea la pat. Și-a comandat un pernod. Aruncă o privire iscoditoare prin local. Este convins că la această oră trebuie să fie și vreun cunoscut de-al său pe acolo. I-ar face un semn în așa fel încît supraveghe-

torii lui să nu bage de seamă. Paul nu știe decît de Borchers și de Bleicher. Nu bănuiește că perechea de îndrăgostiți de la masa alăturată sînt tot niște copoi, că bărbatul de la bar nu citește ziarul, ci îi urmărește fiecare mișcare, că un agent păzește ușa dinspre bucătărie, iar altul ușa ce dă spre bulevardul Montparnasse.

S-a hotărît. S-a sculat. Se duce să predea scrisoarea. Își pune toate speranțele în această ultimă posibilitate. Cutia moartă este o femeie vie — doamna Gaby. O găsește la subsol, la garderoba de la toaletă, unde este imperiul ei. În fața tejghelei garderobei este un coridor îngust cu un telefon automat și toaleta — la stînga DOAMNE, iar la dreapta DOMNI.

Paul coboară cele opt trepte cît poate de încet, fiindcă vrea mai întîi să cerceteze terenul. Doamna Gaby stă pe un scăunel și s-ar părea că nu observă nimic din ce se petrece în jurul ei. Prizonierul se oprește în fața tejghelei. Îi dă garderobierei plicul. Tocmai se pregătește să-i șoptească cîteva cuvinte de avertizare. Dar aude pași venind de sus. Întoarce capul. Hugo Bleicher coboară în grabă, se duce direct la telefon și, stînd astfel la mai puțin de doi metri de garderobieră și de Paul, formează un număr de telefon. Paul Kiffer știe că ascultă și nu-l pierde din ochi. Își dă seama că a pierdut definitiv și se întoarce sus la cafeaua pe care încă n-o terminase.

După atîtea insuccese, totul îi este indiferent. Noaptea petrecută în închisoare l-a făcut complet apatic. A doua zi reacționează ca un automat. Cînd este întrebat, răspunde, cînd nu vor nimic de la el, tace. La ora stabilită urcă scările la școala Berlitz și bate la ușa apartamentului 281. Nu deschide nimeni. Nu a bătut cum trebuia? A încurcat semnalul? Mai încearcă o dată. Tot nimic. Nu e nimeni în apartament. Nici la „Café la Palette", la garderobieră, nu găsește nici un mesaj. Paul începe să spere că tovarășii lui au aflat, poate, ceva.

După-amiază, deținutul trebuia să se ducă din nou la cafenea. Dar nu puteau să meargă mereu împreună, fiindcă trei bărbați într-o mașină la o oră cînd circulația pe străzi este interzisă ar fi atras prea mult atenția. Dacă Paul Kiffer ar fi fost văzut în această societate, totul ar fi fost

pierdut. De aceea, Borchers a luat toate măsurile necesare ca să închidă complet porțiunea din jurul cafenelei ; cînd se aflau la o distanță de cîteva străzi de cafenea, Paul a coborît și a fost lăsat să se îndrepte spre local, în aparență liber.

Deținutul a intrat în „La Palette" exact la ora două după-amiază. La două și un sfert trebuia să fie în subsol, la garderobă. La ora 2 și 17 minute a ieșit din nou în stradă. Are scrisoarea în buzunar. Merge pe trotuar. Este convins că nu l-a văzut nimeni cînd doamna Gaby i-a dat plicul. Ar putea să-l ascundă. Dar unde să-l arunce. Cum să scape de el ?

Bleicher, care îl aștepta la colț, l-a salutat așa cum saluți un vechi cunoscut pe care-l reîntîlnești după mulți ani. L-a bătut pe umăr, fiindcă era deja informat că are scrisoarea. Unul din oamenii lui a intrat în WC exact în momentul cînd Paul se afla în fața tejghelei garderobierei. Germanii au pregătit acțiunea minut cu minut.

„Întîlnirea imposibilă. Du-te imediat la Granville. Recrutează-l cu orice preț pe pescar. Să se pregătească de drum pentru 25 noiembrie. Tu să te întorci la Paris la 20 noiembrie. Vei primi noi instrucțiuni și bani pentru pescar. Acțiunea este foarte importantă. Valenty".

Este ora 20 și 45 de minute. În fața cafenelei „La Palette" a oprit o mașină. Ultimii clienți părăsesc grăbiți localul. După ora 21, la Paris circulația pe străzi este interzisă. Ultima care iese din cafenea este, firește, garderobiera.

— Un moment, doamnă !

Au urcat-o în mașină și au transportat-o la comandamentul general al poliției secrete, care-și avea sediul în hotelul „Eduard al VII-lea". Doamnei Gaby, pe numele ei întreg Gabrielle Giraldon, nu-i este teamă de germani. Ea n-a făcut nimic interzis. Habar n-are de spionaj. Acum opt luni a venit la ea un străin, pare-se un polonez, și a rugat-o să-i facă un serviciu. Îi vor da niște scrisori pe care ea să le predea destinatarilor. Pentru asta i se va plăti. De ce n-ar fi făcut-o ? Pe ea n-o dau banii afară din casă. Polo-

nezul i-a spus că este vorba de comerț la negru și de aceea trebuie să fie prudentă la predarea scrisorilor. Toți polonezii ăștia se ocupă cu comerțul la negru și de ce nu l-ar fi crezut ?

Hugo Bleicher a încercat toate șiretlicurile pe care le cunoștea. Dar n-a reușit să scoată nimic de la doamna Gaby. Știa numai cîteva nume. Și-a amintit că le-a citit pe plicuri. În cea mai mare parte erau nume conspirative. Unul dintre ele era „Orsival".

— E cel care a predat astăzi după-amiază o scrisoare pentru Paul.

— Cum arăta ?

— Nu prea înalt, brun, de vreo treizeci și ceva de ani. Poartă o mustață mică ; e un om obișnuit.

— Nu știi pe unde ar putea să locuiască ?

— Păi pe unde stau toți polonezii. S-au oploșit pe lîngă gara Montparnasse.

Germanilor nu le-a reușit acțiunea, de aceea au ales singura cale posibilă. L-au lăsat pe Paul Kiffer liber. A fost aruncat ca o momeală vie pentru a fi prinsă în plasă organizația „Interallié". Erau siguri că mai devreme sau mai tîrziu Paul va încerca să intre în legătură cu șeful.

Agenții puși să-l urmărească nu aveau o misiune ușoară. Paul Kiffer cutreiera Parisul în lung și-n lat, de parcă era prima oară cînd făcea cunoștință cu orașul. Din cînd în cînd se întîlnea cu cîte cineva și schimba cîteva cuvinte. Dar nici una din aceste urme nu a dus nicăieri. Într-o după-amiază a intrat, în sfîrșit, în cafeneaua „Au Printemps". Avea o întîlnire. Cel care-l urmărea a comunicat la centrală. Într-un sfert de oră, germanii au ocupat nu numai cafeneaua, dar și împrejurimile.

La ora 16 fix a apărut un bărbat cu pălărie și cu gulerul pardesiului ridicat. Nimeni n-a observat cînd și de unde a venit. Paul a stat o clipă de vorbă cu el. Apoi necunoscutul a dispărut așa cum a venit, fără să-l observe nimeni. Dar deținutul eliberat nu s-a mișcat de la locul lui ; desigur că mai aștepta ceva. După o oră, Orsival a apărut din nou. S-a așezat iar la masa lui Paul și și-a comandat o cafea.

De masa lor se apropie discret din toate părțile mai mulți bărbați, avînd fiecare pistolul pregătit în buzunar.

— Poliția germană, sînteți arestați!

S-a mai uitat o dată în jurul lui și, cînd a văzut că este încercuit și nu există nici o șansă să scape, s-a predat. Li s-au pus cătușe și lui și lui Paul, care era foarte surprins de această întîmplare.

Părerile specialiștilor asupra fazei următoare a cazului „Pisica falsă" sînt contradictorii. Nici la procesul care a avut loc ulterior, adevărul n-a ieșit la iveală în întregime. Important era rezultatul, și nu calea pe care s-a ajuns la el. După o primă versiune, Orsival și Paul ar fi fost închiși în aceeași celulă. Într-o seară, Bleicher a venit cu o geantă plină cu sticle de coniac. Cei doi s-au îmbătat turtă. Cu acest prilej, Paul a reușit să smulgă de la Orsival adresa lui Valenty, pe care i-a dat-o lui Bleicher. E greu de crezut că acesta e adevărul. Oricine, chiar și agentul cel mai puțin abil, ar fi mirosit capcana atunci cînd li s-a adus în celula închisorii, în loc de o găleată cu apă, cîteva sticle cu cel mai fin coniac.

Mai veridică este versiunea potrivit căreia în celulă ar fi fost montat un microfon. Și, oricît ar fi fost de prudenți, nu este exclus ca, pînă la urmă, unul dintre deținuți să fi vorbit mai mult decît trebuia. Indiferent cum, adevărul e că au aflat adresa. Hugo Bleicher și șeful lui știau acum că Valenty se numește Armand Borni și că locuiește în Montmartre, Villa Léandre numărul 8.

Subofițerul Bleicher s-a întors de la închisoare la unu și jumătate noaptea, avînd în mînă un bilețel cu adresa misteriosului șef al organizației „Interallié", cunoscut de întreaga Europă pentru calitățile lui remarcabile de agent. I-a anunțat șefului său descoperirea făcută, iar șeful a telefonat să i se trimită detașamentele pregătite. Pentru o vînătoare atît de importantă, toată lumea este pusă în mișcare. Repede, planul Parisului! Care este strada? Cunoaște cineva Montmartre? Pătratul H 18. Aici.

La ora aceasta, orașul este pustiu. Francezii n-au voie să circule noaptea, iar germanii nu sînt nici ei amatori de plimbări nocturne. Deși la Paris întunericul nu este prea

periculos pentru ei, la fiecare pas întîlneşti o patrulă militară. Şoferul coteşte pe rue Lamarck, după aceea, urcînd o mare serpentină, o ia pe Avenue Junot şi apoi, sus, în Montmartre. S-au oprit pe rue Gabrielle.

Trebuie să se apropie de locul suspect cu băgare de seamă, cu discreţie. De aceea îşi continuă drumul pe jos. Pe străzile întunecate nu se vede nici la doi paşi. Abia după un timp descoperă la un colţ de stradă tăbliţa pe care scrie Villa Léandre.

E mai curînd o ulicioară decît o stradă şi este şi înfundată. De o parte şi de alta a străzii sînt vreo cinci-şase căsuţe-vilă cu un singur etaj şi cu mansardă şi o grădiniţă în faţă. Casele nu au ieşire prin spate. Strada urcă în pantă, iar de partea cealaltă este o rîpă. Căsuţa nu poate fi înconjurată. N-au ce face, în spatele ei nu pot fi postaţi agenţi care s-o ţină sub observaţie. O căsuţă obişnuită pe o stradă liniştită, uitată de lume. Se întorc la maşină.

Îşi pregătesc planul de atac. Vor porni o dată cu ivirea zorilor. La ora cinci, detaşamentul de atac al poliţiei secrete de campanie, grupa 324, e gata de acţiune. În holul hotelului „Eduard al VII-lea", germanii primesc ultimele instrucţiuni. La ora şase şi un sfert, maşinile opresc la colţul străzii Villa Léandre. Hugo Bleicher se îndreaptă grăbit spre poarta cu numărul 8. Apasă pe sonerie. Tăcere. Vreme îndelungată nu se aude nici o mişcare. Toţi aşteaptă încordaţi.

Apoi, undeva, în spatele unei ferestre a apărut o geană de lumină. Uşa s-a deschis încetişor. Scîrţîie. În prag a apărut un omuleţ în pijama. E un spaniol, profesor de pian. Locuieşte în vilă împreună cu soţia şi două fiice. Nu cunoaşte nici un monsieur Armand sau Valenty. De cînd e n-a auzit acest nume şi doar locuieşte aici de treizeci de ani.

Pe străduţa liniştită, unde toată lumea se cunoaşte, germanii veniţi la o oră atît de matinală au atras, bineînţeles, atenţia. Oamenii deschid cu prudenţă ferestrele şi se uită afară. Maşini, uniforme, civili, aspra limbă germană. Sînt soldaţi. Se aud ordine. Sudălmi. Hugo Bleicher îşi trimite oamenii să cerceteze vila pe dinăuntru. N-au găsit nimic şi pe nimeni. Apoi cineva a dat roată vilei vecine şi a descoperit că are numărul 8a.

Uşa a deschis-o o fetişcană în capot. În spatele ei era o femeie care-şi aruncase un pled pe umeri. Madame Blavette şi fiica ei. Amîndouă privesc mirate, fără să scoată un cuvînt, la bărbaţii în civil şi în uniforme. Au intrat în hol, au umplut coridorul.

— Unde este Armand Borni ?

— Sus. Trebuia să sunaţi la cealaltă sonerie.

Hugo Bleicher se repede pe scări, ajunge primul sus şi bate la uşă. Urmează o clipă de tăcere. Încearcă clanţa. Uşa se deschide. Năvăleşte înăuntru. În mijlocul încăperii, un bărbat, într-un elegant halat de casă, stă cu mîinile încrucişate pe piept, aşteptînd parcă. Zîmbeşte cînd vede ţevile revolverelor îndreptate asupra lui. Scena pare decupată dintr-un film. Cel prins se comportă de parcă totul s-ar desfăşura potrivit unui program dinainte stabilit.

— Monsieur Borni ?

— Da, domnule.

— Valenty ?

— Da, domnule.

— Numele adevărat ?

— Roman Czerniawski, căpitan de stat-major al armatei poloneze. Rog să fiu tratat potrivit gradului meu de ofiţer.

Stau unul în faţa celuilalt şi cu greu s-ar putea spune care este învingătorul şi care învinsul.

Conducătorul organizaţiei „Interallié" are un birou aranjat cu gust. Tablouri de valoare, covoare persane, mobilă de calitate, o bibliotecă masivă. Unul din pereţii încăperii este acoperit cu o perdea. Căpitanul Borchers o dă la o parte ca să vadă ce se ascunde în spatele ei. Un pat dublu, în care e culcată o femeie acoperită cu plapuma peste cap.

— Numele dumneavoastră ?

— Renée Borni.

— Îmbrăcaţi-vă, veniţi cu noi !

Armand a refuzat să facă vreo declaraţie şi nici la închisoare n-a vorbit. Dar Hugo Bleicher ştia destule şi fără mărturisirile lui. În biroul lui Valenty s-au descoperit atîtea documente, încît pe baza lor puteau fi imediat arestaţi jumătate din numărul membrilor organizaţiei. În munca de conducere a grupei, Armand procedase ca un diletant. Avea şi un jurnal în care îşi notase acţiunile şi

adresele agenţilor. O altă sursă bogată de informaţii a constituit-o Renée Borni. Era o provincială prostuţă şi poate nici nu şi-a dat seama ce face.

Cînd Hugo Bleicher a început să se ocupe de ea cu metoda lui verificată de cavaler şi om de lume, fără să fie nevoie să recurgă la nici un şiretlic şi fără ca măcar să-i pună vreo întrebare, ea s-a pus pe trăncănit ca o mahalagioaică în piaţă, fericită că are prilejul să strălucească prin cunoştinţele ei. A venit vorba despre locatarii casei lor. Imediat a spus că nu locuiesc singuri. Sus la mansardă mai sînt doi chiriaşi, Gaston şi François. Au acolo un post emiţător. Cînd au auzit zgomot în stradă, s-au uitat pe geam ca să vadă ce se întîmplă, apoi şi-au făcut repede o frînghie din cearşafuri şi prosoape şi, pe fereastră, s-au lăsat jos în grădină. Acum trebuie să fie departe.

Hugo Bleicher şi-a dat seama că a făcut o greşeală. A uitat să dea ordin să se percheziţioneze imediat toată casa. Acum dă fuga cu oamenii săi sus şi sparge uşa încuiată a mansardei. Dar n-au găsit decît o cameră goală cu postul emiţător părăsit şi cu o fereastră deschisă, de care atîrna frînghia improvizată. Cei doi radiotelegrafişti erau departe.

Armand Borni a fost dus la închisoarea Fresnes. Bleicher şi-a dat seama că încercarea de a-i lua un interogatoriu ar însemna o inutilă pierdere de timp. Cele două femei de la parter, doamna Blavette şi fiica ei, au fost duse la închisoarea de femei La Santé. A reieşit că ele habar n-aveau că în casa lor locuieşte şeful unei organizaţii de spionaj avînd o reţea atît de largă şi de importantă. Erau încredinţate că polonezii fac comerţ la negru.

Conducătorii Abwehrului german şi, mai tîrziu, şi ofiţerii poliţiei secrete au auzit despre Pisică. Cuvîntul La Chatte apărea în comunicările şi în mesajele pe care reuşeau să le intercepteze din cînd în cînd, îl auzeau în emisiunile pentru agenţii din străinătate ale postului de radio Londra. Pînă acum, nimeni nu ştia dacă La Chatte este un cifru, numele unei organizaţii sau o parolă. Renée Borni, din proprie iniţiativă, i-a asigurat că este o persoană importantă.

Ceea ce a îndemnat-o pe Renée, o tînără în vîrstă de 22 de ani, să săvîrşească această crimă a fost nu numai mărginirea ei. Se pare că nutrea o ură de moarte împotriva Pisicii, poate fiindcă era conştientă de superioritatea ei. Şi această ură s-a înteţit din momentul în care Armand a fost arestat. El a fost aruncat în închisoare, în timp ce Pisica zburda în libertate. Iar el n-are nici o vină, Pisica a făcut totul. Ea a mers pe teren, ea a strîns informaţii, ea s-a întîlnit cu agenţii.

În biroul lui Armand s-au găsit teancuri întregi de note şi mesaje. Unele nu erau semnate. În locul cifrului, în josul mesajului era desenată o pisică. Hugo Bleicher a făcut repede legătură între diversele fapte şi, pentru a o face pe Renée Borni să se aprindă, a folosit cea mai puternică petardă. Petarda aceasta nu era decît o variantă a şiretlicurilor lui îndelung verificate.

— Ştiţi, domnişoară, cum v-am dat de urmă? Adresa dumneavoastră ne-a fost comunicată printr-un bileţel pe care era desenată o pisică.

Renée a spus tot ce ştia despre organizaţia „Interallié" şi le-a împărtăşit părerile şi bănuielile ei. Era gata să-i însoţească pentru a o prinde chiar acum pe Pisică.

Ziua de marţi 18 noiembrie a început printr-o dimineaţă ceţoasă şi umedă. Cînd, pe la ora zece, Pisica a ieşit din casa unei prietene la care înnoptase, a auzit lumea vorbind pe stradă despre o mare razie a Gestapoului în Avenue Junot. Deşi nu şi-a dat seama de pericolul iminent, s-a hotărît să se întoarcă imediat la locuinţa ei din rue Corot. Avea acasă un material foarte preţios, pe care trebuia să-l transmită la Londra. De asemenea, într-un sertar avea pregătită o sumă destul de mare de bani. Prietena la care înnoptase şi la care s-a întors acum să-şi ia lucrurile i-a atras atenţia asupra primejdiei care o ameninţa. Dar Pisica nu se temea. Ştia că trebuie să salveze cu orice preţ documentul şi banii, fiindcă fără ei „Interallié" n-ar mai fi putut exista.

Cînd a urcat scările din Montmartre, a observat pretutindeni, la toate colţurile, grupuri mici de bărbaţi suspecţi. Stăteau de vorbă între ei, ca şi cum n-ar fi avut nici o treabă. Nu păreau să fie francezi, deşi îmbrăcămintea

lor nu se deosebea de cea a francezilor. Pisica şi-a dat seama că tot cartierul este ocupat. N-avea nici un rost să riște. S-a întors şi s-a îndreptat spre Piaţa Tertre. Voia să se refugieze în magazinul unui anticar. Dar magazinul anticarului era închis. Nu-i rămînea altceva de făcut decît să se întoarcă. Mathilde Carré a luat o hotărîre riscantă. Singurul drum pe care putea să se întoarcă trecea prin strada pe care locuia. S-a dus direct la ea acasă.

O aşteptau în holul casei. Cel mai scund se numea Tritsch, celălalt Todt. Au oprit-o. I-au cerut să se legitimeze şi i-au spus că este arestată. Apoi a venit o maşină. Pisica s-a urcat. A fost dusă cîteva străzi mai încolo. Pe trotuar stătea un bărbat necunoscut îmbrăcat în civil şi lîngă el Renée Borni, drapată în cea mai bună blană a ei. Maşina s-a oprit. Bărbatul împreună cu Renée au venit mai aproape. Prietena lui Armand s-a aplecat, s-a uitat în maşină şi a dat afirmativ din cap. Pisica şi-a dat seama că a fost trădată. Renée Borni este cea care a jucat acest rol murdar.

A fost dusă la închisoarea de femei La Santé ; i-au notat numai principalele date personale şi după aceea au azvîrlit-o într-o celulă sordidă, umedă şi rece. Uşa s-a închis în urma ei. Nu exista clanţă decît pe partea cealaltă. A fost lăsată pradă îndoielilor. N-are nici un rost să supraapreciem tactica poliţiei secrete germane şi să vrem să descoperim în acest procedeu o presiune psihologică şi o premeditare. Mathilde Carré a fost aruncată într-o celulă fiindcă Hugo Bleicher şi căpitanul Borchers aveau altă treabă.

O noapte petrecută în nesiguranţă şi în atmosfera înfricoşătoare a vechii închisori, în tovărăşia altor nefericite care trăiseră luni întregi de interogatorii nesfîrşite, reprezenta un masaj spiritual, trebuia să servească de handicap la interogatoriul care avea să urmeze. Pisica, obişnuită cu o viaţă fără griji, plină de succese personale, a trecut în acel interval de timp, de seara pînă dimineaţa, în celula închisorii La Santé printr-o mare zguduire sufletească. Această singură noapte de veghe şi-a pus amprenta pe întreaga viaţă ulterioară şi pe caracterul Mathildei Carré, poreclită La Chatte.

Pisica se afla în dosul gratiilor. Armand era şi el închis. Renné Borni însă a rămas liberă, ca şi cum nimic nu s-ar

fi întîmplat. Era convinsă că este o persoană deosebit de importantă şi de deşteaptă, fiindcă a reuşit să scape cu atîta uşurinţă din încurcătură. Dintre toţi, ea putea da cele mai multe informaţii despre organizaţia „Interallié". După cină, la o ceaşcă de cafea, căpitanul Borchers a avut cu ea o discuţie amicală. Renée se lăuda, căci îi făcea plăcere să vadă că persoana ei trezeşte interes.

A început să lucreze cu Armand, luînd locul Pisicii. Cînd Armand s-a întors de la Londra, a învăţat-o să cifreze, şi Pisica n-a mai avut posibilitatea să cunoască noul cod. De altfel, poate că Pisica nici n-ar fi fost în stare să înveţe un lucru atît de complicat. Pentru asta trebuia să aibă un dicţionar franco-polonez, din care să extragă în fiecare zi o nouă parolă. Pisica habar n-avea cum trebuie procedat.

În ultimul timp, Armand nu prea era în apele lui. Poate pentru că urma să se mute la Neuilly din cauza postului emiţător. Mai exista un emiţător la un pictor din rue du Faubourg St. Honoré. Cu seninătatea ei naivă, Renée povestea tot ce ştia. Era foarte mîndră de Armand, care era grozav de priceput şi organiza totul. Probabil că nici prin cap nu-i trecea că, tot înşirînd vrute şi nevrute, îi semnează condamnarea la moarte.

Înfăşurată în blană, Pisica a stat toată noaptea aşezată pe patul celulei mizere. Îşi dădea seama că totul este pierdut. Ştia că germanii îi pun pe spioni la zid. Procedura curţii marţiale era foarte rapidă. După aceea nu mai urmau decît anunţurile roşii afişate pe la colţurile de stradă cu numele celor executaţi. Mathilde Carré, care, înainte de toate, era îndrăgostită de viaţă, nu putea suporta acest gînd.

S-a deschis uşa. A intrat gardianul şi i-a spus să-l urmeze. A condus-o prin coridoarele nesfîrşite şi reci pînă la o încăpere în care erau o masă şi două scaune. A fost lăsată singură o bună bucată de timp. Şi asupra acestui punct, versiunile privind desfăşurarea în continuare a cazului „Pisica falsă" se contrazic între ele. Unii autori bine informaţi susţin că Bleicher a interogat-o pe Pisică la cartierul general al poliţiei secrete germane de la hotelul „Eduard al VII-lea" şi că acolo Mathilde a luat o hotă-

rîre. După alte versiuni, anchetatorul ar fi luat-o cu el la un restaurant luxos, unde se serveau meniuri extraordinare ca înainte de război (unii spun că ar fi fost restaurantul „Tour d'Argent", alţii — „Maxim" sau „Chez Madeleine"), şi acolo i-ar fi demonstrat ce deosebire enormă există între închisoare, care, în cel mai bun caz, o aşteaptă, şi cariera strălucită pe care i-o oferă el. Şi Pisica s-a hotărît.

Poate au luat micul dejun împreună ; e de presupus că Bleicher a folosit metodele lui verificate pentru a exercita o presiune psihologică asupra arestatei, poate că au şi cinat împreună la luxosul restaurant „Maxim", unde au consumat caviar şi au băut şampanie. Poate că într-adevăr aşa s-au petrecut lucrurile. Pentru a o convinge pe Pisică, Bleicher a folosit, desigur, argumentele cele mai temeinice, în stare să producă efect asupra unei femei inteligente şi abile.

I-a explicat că întreaga organizaţie „Interallié" este trădată. I-a spus tot ce ştia, cu aerul că nu-i relatează decît o mică parte din informaţiile pe care le deţine. I-a înşirat numele cîtorva agenţi, lăsînd-o să înţeleagă că are de două ori mai mulţi după gratii. I-a vorbit despre Paul Kiffer, care i-a trădat pe toţi, convingînd-o astfel că totul este pierdut. Dar el îi oferă o şansă ; nu o trimite în faţa tribunalului militar, nu o trimite în faţa plutonului de execuţie, ci o pune în libertate chiar din această seară şi îi promite că pentru munca ei va avea condiţii mult mai avantajoase : va primi lunar 6 000 de franci şi, în plus, va avea în mod gratuit la dispoziţie o locuinţă luxoasă şi maşină personală. În loc să lucreze pentru englezi, va trebui să lucreze pentru germani ; asta e tot. Oricum, Anglia a pierdut războiul. Foarte curînd, germanii vor trece Canalul Mînecii şi Londra va cădea. Nu este o simplă speculaţie, ci un fapt. Poliţia secretă este în posesia unor informaţii care nu pot fi puse la îndoială în legătură cu pregătirile lui Hitler. Există unele evenimente despre care ea este informată cea dintîi. Lumea va rămîne uimită.

E de presupus că un număr respectabil de păhărele cu coniac, cîna îmbelşugată şi vinurile tari l-au ajutat pe Bleicher s-o convertească pe Pisică. Contrastul dintre celula în-

chisorii, mirosind puternic a mucegai, în care, în cel mai fericit caz, ar fi trebuit să zacă pînă la sfîrşitul războiului, şi ambianţa plăcută, prietenoasă a luxosului local, unde oamenii se amuzau şi rîdeau, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, era, desigur, argumentul cel mai convingător pentru o femeie ca Pisica.

Probabil că lui Hugo Bleicher, care nu era decît un plutonier, i s-au dat puteri depline, dacă-şi putea permite să meargă cu o arestată, o agentă inamică atît de importantă, prin localurile pariziene. Trebuia să fie deosebit de sigur de el ca să se aventureze prin capitală, unde domnea o atmosferă ostilă faţă de orice avea contingenţă cu germanii. Acceptase el riscul unei evadări a Mathildei Carré sau socotise, pe bună dreptate, că ea nu va avea destul curaj ca să o facă?

Pisica n-a fugit. Dimpotrivă. După cum se pare, a convins-o să treacă de partea lui. În faţa restaurantului în care au cinat îi aştepta o maşină civilă. Bleicher se îmbrăca elegant şi vorbea perfect franceza. N-ai fi zis că e german. Frumos, înalt, bine făcut şi simpatic, era un bărbat care place femeilor. Fiind extrem de galant şi atent, întreaga lui comportare era întru totul pe gustul francezilor.

Văzîndu-i cînd au ieşit în stradă, nimeni n-ar fi bănuit că sînt o condamnată şi călăul ei. Un cavaler într-un palton bine croit a deschis doamnei portiera maşinii. Doamna, într-un mantou de blană, a luat loc şi i-a zîmbit. După aceea au străbătut străzile Parisului pînă în Montmartre, trecînd prin Piaţa Tertre, prin faţa vechii primării, pe lîngă Sacré Coeur, pînă la casa în care locuia Pisica. Bleicher nu avusese încă timp să-i facă o percheziţie la domiciliu. Acum a adus vorba despre acest lucru pe un ton uşor plictisit, de parcă ar fi fost vorba de o obligaţie profesională uitată. Avea aerul că treaba asta îi repugnă şi a rugat-o să-i dea ea materialul compromiţător, ca să nu fie nevoit să-i cotrobăie prin lucruri ca un copoi oarecare. I-a dat tot materialul, precum şi o mare sumă de franci, dolari şi lire. Pisica avusese în păstrare o parte din vistieria organizaţiei „Interallié".

Se urcă din nou în maşină. Trec podul peste Sena şi chiar pe mal, peste drum de Notre-Dame, într-un colţ, se află o

casă. La etajul întîi este restaurantul „Tour d'Argent". Pînă sus merg cu liftul. O măsuţă pentru doi. Pe o farfurioară sînt aperitive alese, sub ferestre se întinde Parisul, iar la orizont se vede turnul catedralei Notre-Dame. Mai departe, Pisica nu vede. Numai pînă la orizont. Dincolo de orizont, pentru ea acum nu mai este nimic.

S-a hotărît şi, probabil, nu a fost nevoie să i-o spună. Se vedea din toată comportarea ei. Nu mai era speriată ca la început. După un timp a început să vorbească despre ea. I-a povestit despre un accident de maşină în care s-a rănit la faţă. De aceea poartă breton ca un ponei, ca să nu i se vadă cicatricea de pe frunte. Din cînd în cînd, pentru a fi mai sigur de reuşită, el îi reaminteşte cît ar fi de păcat să pui la zid şi să împuşti o femeie atît de frumoasă şi de inteligentă. Pisica i-a mai spus cîte ceva despre căsnicia ei nefericită, iar partenerul ei a adus vorba despre celula urît mirositoare din închisoarea La Santé. Apoi s-au urcat din nou în maşină şi au plecat.

Maisons Laffittes din rue des Côtes este luxoasa vilă a renumitului actor de film Harry Baur, care a fugit la venirea germanilor. Aceştia s-au instalat în frumoasa lui locuinţă. Maşina lui Bleicher s-a oprit în faţa porţii. Un om în uniformă le-o deschide şi rămîne în poziţie de drepţi. Maşina a intrat în grădină.

În căminul din hol arde focul. Pe jos sînt covoare persane, iar pe pereţi gobelinuri. Mobilă veche, sculptată. Servitori cu tăvi în mînă stau în picioare, iar în fotolii şed cîţiva ofiţeri în faţa unei cești cu cafea sau a unui păhărel. Hugo Bleicher nu mai avea nevoie să sublinieze diferenţa dintre ceea ce i se oferea Pisicii şi ceea ce ar fi aşteptat-o dacă ar fi respins propunerea lui. Apoi o conduse pe Mathilde Carré, complet epuizată, într-un dormitor cu care nici doamnei de Pompadour nu i-ar fi fost ruşine. Comandă încă o sticlă de şampanie. Deschide radioul şi caută Londra. În încăpere ard două lămpi cu picior, care aruncă în jur umbre plăcute. În semiobscuritatea încăperii domneşte o atmosferă îmbietoare, caldă. Noaptea, chiar şi în timp de război, englezii dau muzică bună la radio.

Pe cel mai frecventat bulevard parizian, Champs Elysées, este un bar elegant „Pam-Pam". Bleicher ştie că Pisica are

o întîlnire acolo. În agenda ei, care i-a fost confiscată şi depusă împreună cu geanta şi cu celelalte lucruri la biroul închisorii La Santé, au descoperit însemnarea: 10,45 Pam-Pam.

A fost foarte uşor să ghicească despre ce este vorba, aşa că dimineaţa Pisica a primit prima însărcinare: să se întîlnească, aşa cum fusese convenit, la barul „Pam-Pam" cu agentul respectiv. Bineînţeles, Bleicher nu avea de unde să ştie despre ce întîlnire importantă este vorba. Altminteri ar fi luat, probabil, mai multe măsuri de securitate. S-a dus singur la bar cu Pisica. Au luat loc la o masă în aşteptarea celui care trebuia să vină.

Stau de vorbă în faţa unor păhărele cu Dubonnet ca doi buni prieteni. La 10,45 fix intră un bărbat. Vede că Pisica nu este singură şi trece pe lîngă ea, prefăcîndu-se că nu o cunoaşte. Ea îi face un semn din cap. Agentul de legătură al căpitanului Simoneau de la Deuxième Bureau, monsieur Duvernois (în realitate îl chema Wirtz), s-a aşezat la masa lor. Pisica i-l prezintă pe Bleicher drept un vechi prieten şi-i spune că poate vorbi fără să se ferească în prezenţa lui. Au cerut un aperitiv. Duvernois s-a scuzat, spunînd că nu prea are timp, fiindcă mai are şi alte treburi de rezolvat, şi ar fi bucuros să meargă imediat la locuinţa Pisicii pentru ca ea să-i dea ce are pregătit.

Bleicher s-a oferit să-i ducă el cu maşina, care este parcată în faţa barului. După ce domnul Duvernois s-a urcat în maşină şi a trîntit portiera după el, Bleicher a îndreptat pe neaşteptate pistolul asupra lui, i-a pus cătuşele şi i-a spus că este arestat pentru spionaj. Pe lîngă ei, pe trotuar, treceau zeci de oameni şi nimeni nu bănuia ce se petrece la un metru distanţă de ei.

În primele zile, Pisica n-a avut o clipă de răgaz, întrucît Bleicher şi Borchers erau conştienţi de faptul că trebuie să acţioneze cît mai rapid, ca să-i poată prinde pe toţi agenţii. Ştiau că cei doi radiotelegrafişti au reuşit să fugă şi ar putea să-i avertizeze şi pe ceilalţi, dar mai ştiau că nici un radiotelegrafist din lume nu-i cunoaşte pe agenţii grupei pentru care lucrează. Ei nu ţin legătură directă cu organizaţia. Singurul pe care-l cunosc este şeful lor direct. De la ei nimeni nu va putea afla despre arestarea lui Valenty. În

prima zi, germanii au arestat aproximativ douăzeci de membri ai organizației „Interallié". Pisica știa acest lucru. La unele acțiuni a și asistat. Dar acum Bleicher venea la ea cu un caz special.

De la început a asigurat-o pe Pisică că nici ei și nici celorlalți nu li se va întîmpla nimic atîta timp cît nu vor încerca să-l deruteze pe anchetator, atîta timp cît vor da declarații și vor contribui la arestarea restului organizației, care, oricum, nu mai există. La un moment dat însă i-a spus că toți arestații sînt direct amenințați să-și piardă viața, că toți vor fi împușcați ca ostatici dacă nu va fi găsit individul care a proiectat să atace trenul ce transportă ostași germani în permisie. Nu știe cine este, dar există probe că face parte din organizația „Interallié".

Mathilde Carré este desperată. Încearcă să-l contrazică, susținînd că organizația „Interallié" nu s-a ocupat niciodată cu acțiuni de sabotaj. Dar Bleicher o convinge că el are dreptate, întrucît omul acela a amenințat că va ataca trenul ca o ripostă la arestarea agenților organizației „Interallié".

În rue du Faubourg St. Honoré locuia un pictor cu barbă, pe nume Artois. Într-o încăpere din mansarda lui a fost instalat cel de-al doilea post emițător. Nimeni nu știa că mai există un etaj. Scara era camuflată de o ușă tapetată. Din motive de securitate, s-a mai luat o măsură în plus. Sub emițător a fost instalată o mașină infernală cu o încărcătură de dinamită atît de puternică, încît ar fi putut face una cu pămîntul zece case, și nu una. La un interogatoriu, unul dintre agenți a trădat adresa pictorului. Cu puțin timp înainte de arestarea acestuia, un necunoscut a reușit să scoată din casă cea mai mare parte din explozibil.

Abwehrul are informații precise, cel puțin așa susține Bleicher, că omul acesta a amenințat să arunce în aer trenul cu care urmează să plece în permisie în Germania ostașii aflați în Franța de nord. Dacă de această chestiune s-ar fi ocupat poliția secretă, Bleicher ar fi putut aranja ceva, dar cu cei de la Abwehr nu se poate discuta. În cazul cînd atentatul va fi într-adevăr comis, Berlinul, conform normelor uzuale în timp de război, va da ordin să fie împușcat un anumit număr de ostatici. Printre aceștia vor fi Pisica, Armand și alți agenți ai grupei „Interallié" care se află la închisoare.

Pisica stă fără să facă o mişcare şi de emoţie respiră greu. A fost învinsă. Bleicher se poartă ca un cavaler desăvîrşit, dar are un suflet de diavol. Este foarte iscusit, poate dovedi orice. Lucrul cel mai rău este că ea nu şi-ar putea salva tovarăşii nici chiar dacă ar vrea. Nu ştie cine a ameninţat că va pune la cale un atentat împotriva trenului. În momentul cînd a ajuns la concluzia că trebuie să facă totul pentru a-şi salva colaboratorii, Bleicher rosteşte numele polonezului Lewinski, de parcă i-ar fi citit gîndurile.

Îl cunoaşte. Un băiat tînăr, un cap înfierbîntat. Tot timpul ar vrea să împuşte pe cineva, să dea foc tribunalului sau să arunce în aer închisorile. Pisicii nu i-a fost niciodată simpatic. S-a hotărît. Va salva 20—30 de oameni sacrificînd un descreierat. În acel moment, desigur, nu se gîndeşte să trădeze, dar este atît de buimăcită, încît lui Bleicher nu-i este greu s-o convingă că salvează nişte nevinovaţi şi pedepseşte un vinovat. După cum îi promite Bleicher, oamenii aceştia vor fi duşi într-un lagăr de prizonieri, unde se vor afla în siguranţă şi vor sta cîteva luni, pînă la sfîrşitul războiului, iar la primăvară vor fi acasă. Îşi îmbracă blana, îşi pune pălărioara roşie şi iese pe uşă.

„La Palette" este un local de pe bulevardul Montparnasse, unde diverşi artişti, modele şi pierde-vară excentrici cu plete şi pălării cu boruri largi vin să bea o cafea sau să ia un aperitiv. Pisica stă cu Bleicher la masă în faţa unui păhărel cu pernod. Îl aşteaptă pe polonez. Deodată îi vin în minte părinţii ei. În mod obişnuit, se ducea în fiecare zi la ei la masă. Îi cere voie lui Bleicher să le dea un telefon, ca să nu-şi închipuie că i s-a întîmplat ceva. Bleicher nici nu se gîndeşte s-o refuze, căci cu cît sînt mai mulţi martori care ştiu că Pisica este în libertate, cu atît este mai bine pentru planurile lui.

Telefonul se află la subsol, între garderobă şi toaletă. Cînd doamna Gaby, garderobiera, o vede pe Pisică, o salută de departe şi-i strigă că vrea să-i dea un plic pe care i-l păstrează de două zile. Şi domnul Duvernois a căutat-o. Pisica se preface că nu cunoaşte pe nimeni cu acest nume ; probabil că doamna o confundă cu altcineva. Nu bănuia că Bleicher ştie totul despre rolul doamnei Gaby şi chiar o cunoaşte.

Apoi, cînd Pisica telefonează mamei ei, apare o nouă complicaţie, mult mai serioasă.

Mama îi reproşează că nu a mai trecut pe acasă şi nici n-a dat telefon, o caută lumea şi ea nu ştie ce să le spună. A sunat şi unchiul Marco. Trebuie să se întîlnească cu ea, fiindcă are să-i transmită nişte informaţii importante.

Hugo Bleicher stă atît de aproape, încît aude fiecare cuvînt. La început, Pisica încearcă să stăvilească vorbăria mamei ei, dar, cu o totală lipsă de abilitate, începe să dea noi explicaţii, ceea ce este şi mai rău. Inginerul Marshall, unchiul Marco, o va aştepta astăzi la ora optsprezece la cafeneaua „Grafft" din strada Lepic. Pisica face eforturi să o facă pe mama ei să înţeleagă situaţia, s-o pună în gardă, dar la mijlocul frazei Bleicher îi astupă gura cu mîna. Aşa că o poate auzi în continuare pe doamna Bélard, complet zăpăcită, spunîndu-i că René Aubertin îl va însoţi pe inginerul Marshall.

După această convorbire telefonică, Pisica era năucită. Bleicher i-a dat patru coniacuri unul după altul. Îşi mai reveni puţin. Germanul încearcă s-o liniştească, asigurînd-o că, oricum, i-ar aresta pe Aubertin şi pe Marshall. Ar putea încercui cafeneaua. Deşi poliţiştii nu ştiu cum arată cei doi, ar putea pur şi simplu să-i legitimeze pe toţi cei aflaţi acolo.

Au mai aşteptat o oră. Între timp, în cafeneaua „La Palette" cînta un patefon, oamenii veneau şi plecau, în jurul Pisicii clocotea viaţa normală, de care însă ea era despărţită prin gratii invizibile. Se simţea ca un cadavru, nu putea nici avertiza, nici salva pe nimeni, nici atrage cuiva atenţia. Nu putea decît să stea în expectativă. Apoi a venit Lewinski. Pisica i-a făcut un semn cu capul. Are ceva important pentru el. I l-a prezentat pe Bleicher drept monsieur Jean Castell. Au mai stat puţin, şi-au golit paharele şi Bleicher a achitat nota de plată. Pisica nu voia să vorbească în cafenea despre chestiunea cu pricina, căci nu poţi şti niciodată cine trage cu urechea. Mai bine să meargă la ea acasă sau, dacă vrea, la Lewinski.

Au ieşit în stradă şi au făcut vreo sută de paşi. Monsieur Jean, căruia i-a venit să strănute, a băgat mîna în buzunarul de la piept ca să-şi scoată batista. Era un semnal. Din am-

bele părți s-au repezit spre ei niște bărbați necunoscuți și l-au apucat pe polonez de subsuori. Pînă să se dezmeticească, era deja în mașină. L-au dus la hotelul „Eduard al VII-lea". După ora șase i-a întîlnit acolo și pe inginerul Marshall și pe René Aubertin.

Au urmat interogatorii, torturi, greva foamei, apoi temnița și cîteva zile printre agenții germani, care le pîndeau fiecare cuvînt. În sfîrșit, transportarea din închisoarea pariziană în lagărul de concentrare de la Buchenwald. Inginerul Marshall nu era dispus să contribuie cu excepționalele lui cunoștințe de chimist la experiențele pe care barbarii medici SS le efectuau asupra ființelor omenești. Atunci a fost transferat în lagărul de exterminare de la Mauthausen, pentru a fi lichidat. Ca printr-o minune, a supraviețuit primejdiei de moarte care plana în permanență asupra capului său și după căderea celui de-al treilea Reich a devenit șeful Comisiei franceze pentru dezarmare, cu sediul la Berlin. A murit în 1950, ca urmare a tratamentului inuman la care a fost supus în lagăr. René Aubertin, de asemenea, a ajuns la Mauthausen și a scăpat și el cu viață.

Bleicher caută să bată fierul cît e cald. Se mai întoarce o dată cu Pisica la cafeneaua „La Palette". Se așază la măsuța prin fața căreia inevitabil trebuiau să treacă toți cei care intrau în local. Pisica, în fața unui păhărel de calvados, servește de momeală. Bleicher se pricepea să speculeze situația.

Prin ușa turnantă a intrat o tînără fată înaltă, frumoasă, după care toată lumea întorcea capul. Era manechin și avea un asemenea mers, încît nu putea să treacă neobservată. S-a îndreptat direct spre subsol, făcînd impresia că vrea să-și lase haina la garderobă. A trecut pe lîngă Pisică. O cunoștea. Și știa că scrisoarea pe care trebuia s-o predea jos era destinată doamnei Carré. Nu știa dacă e indicat să predea plicul în prezența bărbatului cu care stătea Pisica la masă.

Fata a acceptat invitația și monsieur Jean a comandat un aperitiv și pentru ea. Mai tîrziu a aflat că este angajată la un renumit salon de mode, frecventat de soțiile generalilor germani și ale înalților demnitari naziști, care trăncănesc acolo vrute și nevrute. Șeful notează toate fleacurile auzite, pe baza cărora Armand alcătuiește apoi diverse informații.

Ulterior, judecătorul de instrucție a întrebat-o pe Pisică dacă n-a putut să dea de știre colaboratorilor ei și să le atragă discret atenția asupra pericolului care-i paște. În cazul manechinului, Pisica a declarat că i-a făcut semn fetei, care, totuși, a arătat scrisoarea. „Exact la ora fixată, Duvernois a venit direct la masa noastră. N-am putut face nimic, întrucît, fiind mioapă, l-am văzut abia cînd a ajuns lîngă mine", a declarat Pisica, după cum e consemnat în procesul-verbal întocmit de judecătorul de instrucție M. Fougéres la 10 iulie 1945, dar din declarațiile mai multor martori și ale unor persoane care au făcut depoziții în legătură cu acest caz reiese că ea n-a spus adevărul.

Monsieur Jean nu s-a mulțumit numai cu arestarea manechinului. Avea un plan mai subtil și a pornit imediat la înfăptuirea lui. A urcat amîndouă femeile în mașină și le-a dat în grija șoferului. După aceea s-a întors la subsol la madame Gaby și a întrebat-o dacă mai are plicuri și pentru alți clienți de-ai ei.

N-a vrut să i le arate. De aceea a arestat-o a doua oară și a dus-o la hotelul „Eduard al VII-lea". Apoi s-a întors și a făcut o percheziție minuțioasă a garderobei. În fața garderobei unde lucra doamna Gaby, dincolo de tejghea, era un perete de lemn pînă în tavan cu o ușă dublă. De fapt, era un dulap cu două despărțituri pentru trebuințele femeii de serviciu.

Bleicher a născocit un plan simplu, în care madame Gaby avea de data asta rolul principal. A lăsat-o cîteva zile în închisoare și, cînd a fost sigur că rezistența i-a slăbit, a pus-o în libertate cu condiția să aducă la îndeplinire o anumită misiune. N-are voie să sufle nimănui o vorbă și trebuie să facă ceea ce i se ordonă. Altfel, o așteaptă curtea marțială și ghilotina. În dulapul din fața garderobei vor sta ascunși doi agenți de la poliție. Doamna va trebui să se poarte ca și cum habar n-ar avea de prezența lor. Pe oricine vine la garderobă trebuie să-l salute numai cu „bonjour monsieur" sau „bonjour madame". Dacă însă vine cineva din grupa „Interallié", trebuie să adauge și numele. Asta-i tot. Să tacă și să facă ce i se cere. Altfel va fi rău pentru ea.

Timp de două săptămîni, doi agenți de la Gestapo au stat în dulap și au prins 24 de agenți. După război, unii membri

ai Rezistenței au înaintat o plîngere împotriva proprietarului cafenelei „La Palette", pe care-l învinuiau de colaboraționism, întrucît a acceptat ca în localul lui să fie instalată o capcană pentru prinderea patrioților și, în plus, le-a dat mîncare și băutură celor din dulap.

În procesul-verbal din 14 august 1945 este consemnată următoarea declarație a lui Pierre Belle, în vîrstă de 65 de ani, proprietarul restaurantului și cafenelei „La Palette", cu domiciliul în bulevardul Montparnasse 119, la etaj, deasupra cafenelei.

„Împotriva declarației acuzatei Mathilde Carré, trebuie să spun că n-am înlesnit în nici un fel instalarea acestei capcane. N-am servit niciodată băuturi calde germanilor care-și făceau serviciul lîngă toaletă. Susțin cu tărie că nimeni nu m-a informat despre prezența lor".

Madame Giraldon, născută Moulet Gabrielle, în vîrstă de 56 de ani, domiciliată în Paris, rue Joseph Barat 7, declară sub jurămînt: „Consider că declarația domnului Belle nu corespunde adevărului. Capcana a funcționat acolo cel puțin 15 zile și la fiecare două-trei ore veneau la subsol alți germani pentru a-i schimba pe cei dinaintea lor. Deși erau îmbrăcați civil, toată lumea știa cine sînt".

Judecătorul: „N-ați putut face nimănui un semn pentru a-l avertiza și a-i atrage atenția asupra dulapului închis, indicînd vizitatorilor, care nu bănuiau nimic, că în dulap se găsesc niște agenți ai Gestapoului?"

Madame Giraldon: „Era foarte greu. Germanii își făcuseră niște găuri în dulap ca să pătrundă aer și să poată ține în permanență încăperea sub observație. Totuși, am reușit să-i atrag atenția unui tînăr în vîrstă de 17 ani. M-am întors cu spatele la dulap și i-am făcut semn. Dar el, crezînd că sîntem singuri în încăperea de lîngă toaletă, m-a întrebat dacă n-am înnebunit că-i fac semne. Eu l-am privit în ochi grav și cu înțeles; atunci s-a pocnit cu palma peste frunte în semn că a priceput și s-a întors sus... La ora 15 și 30 am plecat la masă. Mă aștepta în stradă. A mers puțin în spatele meu, apoi m-a prins de mînă și m-a întrebat ce era cu semnul acela. I-am șoptit: Dispăreți, toți sîntem urmăriți. De atunci nu l-am mai văzut niciodată. Numai pe el l-am putut salva..."

Germanii au pus mîna pe două posturi emițătoare ale grupei „Interallié". Căpitanul Borchers a reușit să captureze și codul complet, caietul cu parole, dicționarul franco-polonez despre care s-a mai vorbit și, în afară de aceasta, o aveau pe Renée, care știa să cifreze. Nici un moment nu s-a îndoit că văduvioara provincială va accepta rolul important care îi era oferit în piesa pregătită. Germanii erau hotărîți să continue emisiunile, lăsîndu-i pe englezi să creadă că grupa „Interallié" nu și-a încetat activitatea. De aceea, ei voiau să transmită la War Office, la Londra, informații ce nu pot fi puse la îndoială, ca să-l deruteze pe inamic.

În această acțiune urmau să fie ajutați, în primul rînd, de Pisică. Informațiile trebuiau semnate cu indicativul ei, în așa fel încît să nu existe nici cea mai mică deosebire față de mesajele trimise pînă atunci. Renée prezenta încredere, dar germanii aveau nevoie de un radiotelegrafist. Nu puteau folosi un om de-al lor, trebuia să fie unul dintre radiotelegrafiștii care au transmis pînă acum informațiile lui Armand. Ce motiv aveau să se complice astfel ?

Căpitanul Freyer, șeful serviciului de ascultare german din Paris :

„Radiotelegrafiștii de la Londra primiseră de un an întreg mesaje de la grupa «Interallié» și erau obișnuiți cu felul de a transmite al colegului lor parizian. Sînt anumite lucruri mici, ca, de exemplu, lungimea pauzei în alfabetul morse, viteza semnelor, care permit unui specialist să-și dea seama dacă emite altă persoană decît cea cu care era obișnuit. Dacă, după o întrerupere de cîteva zile, englezii ar fi auzit un alt radiotelegrafist, li s-ar fi părut suspect. Trebuia neapărat să fie găsit unul dintre cei doi care, servindu-se de o frînghie făcută din cearșafuri, au fugit de la mansarda casei din rue Villa Léandre".

Din nou au recurs la ajutorul Pisicii, de la care au aflat că unuia dintre radiotelegrafiștii care au fugit atunci cînd a fost împresurată casa lui Armand i se spune Gaston, dar în realitate îl cheamă Henri Tabet. Cu cîteva zile în urmă se certase foarte rău cu Armand, care a hotărît să i se dea o sancțiune aspră fiindcă nu s-a supus ordinului. În organi-

zaţiile de spionaj domnesc legi severe. Încălcarea disciplinei este pedepsită fără cruţare, uneori chiar cu lichidarea.

Pisica a căutat toată ziua să dea de urma lui Tabet. A telefonat tuturor cunoscuţilor, pretextînd că trebuie să vorbească ceva cu el, şi, pînă la urmă, l-a găsit. A aflat unde îl putea întîlni în seara aceea.

După o informaţie neconfirmată, întîlnirea a avut loc într-o casă din apropierea gării St. Lazare. Pisica a intrat singură. Un număr de agenţi germani au ocupat coridorul şi scările. Alţii patrulau prin faţa casei. La început, Tabet a crezut că Pisica a venit să-l pedepsească pentru indisciplină. Cum a văzut-o, a scos pistolul şi l-a îndreptat asupra ei. Pisica n-a făcut nici o mişcare. Ştia că la cîţiva paşi în urma ei vine Bleicher. Acesta s-a repezit asupra lui Tabet şi l-a dezarmat. Acum germanii aveau un atu în plus împotriva radiotelegrafistului.

În Franţa ocupată nu exista decît o singură pedeapsă pentru port ilegal de armă: moartea. Henri Tabet ştia acest lucru şi şi-a dat seama că a fost prins între două focuri. Glontele putea să-i vină şi de la „Interallié", şi de la germani. Cînd i-au propus să se mute şi, cu condiţia unei discreţii absolute, să lucreze ca radiotelegrafist sub supravegherea unui specialist german, a socotit că în situaţia dată această propunere vine ca o eliberare din starea de nesiguranţă în care se zbătea.

După înfrîngerea Germaniei a compărut în faţa unui tribunal special francez, fiind acuzat de trădare de patrie. Fără colaborarea lui, planul germanilor nu ar fi putut fi pus în aplicare. N-ar fi fost posibil ca timp de trei luni între Londra şi Paris să se menţină această legătură falsă prin radio. Henri Tabet a fost condamnat la moarte pentru trădare de patrie şi colaboraţionism.

Casa „Le petit prieuré", situată la marginea liniştitului cartier St. Germain, era locul ideal pentru un post emiţător secret. În trecut, în această casă fusese o întreprindere comercială germană, aşa că un oarecare du-te-vino în jurul casei nu trezea în mod deosebit atenţia.

Căpitanul Borchers, Hugo Bleicher şi, împreună cu ei, bineînţeles, Pisica s-au instalat acolo chiar în aceeaşi zi. Noul sediu a căpătat denumirea de „castelul Pisicii". La mansardă

locuia Henri Tabet cu paznicul său. La parter, lîngă bucătărie, avea o cămăruță Renée Borni. Nici ea n-a petrecut în închisoarea La Santé mai mult de 24 de ore.

Într-o singură zi, totul a fost pus la punct. Potrivit planului, în această săptămînă transmisiunile urmau să aibă loc de două ori pe zi : la ora nouă dimineața și la ora nouă seara. Au purces la pregătirea emisiunii de seară, ceea ce nu era nicidecum un lucru ușor, întrucît aceasta trebuia să îndeplinească anumite condiții : să sune autentic, să explice tăcerea survenită, să stabilească legătura și, în primul rînd, să înlăture eventuala bănuială că Lili Carré ar colabora cu germanii, asigurînd, în felul acesta, continuarea legăturii. De asemenea, germanii au zădărnicit orice posibilitate ca Pisica să strecoare vreun avertisment în mesaje, ea trebuind să le întocmească așa cum făcea de obicei.

Ultimul mesaj, Londra îl primise cu 48 de ore mai înainte, fiind transmis de Armand în timpul petrecerii organizate cu prilejul aniversării unui an de la înființarea organizației „Interallié" :

„Cu toate forțele împotriva fiților ! Victoria este a noastră ! Trăiască libertatea ! Armand".

La ora 20, prima depeșă falsă era pregătită. Căpitanul Kaiser, fost avocat la Mannheim, împreună cu alți specialiști au verificat textul. Căpitanul Borchers voia să aibă garanția că în text nu a fost strecurat nici un avertisment. Renée Borni a început să cifreze. Vreo zece perechi de ochi urmăreau fiecare cifră pe care o scria. La ora 21, Henri Tabet s-a așezat în fața emițătorului, avîndu-l pe paznic, care era tot radiotelegrafist, alături de el. Acesta ținea în mînă un pistol cu piedica ridicată. Avea ordin să tragă fără nici o ezitare dacă Tabet încerca să emită vreun semnal suspect.

„Pisica transmite : Armand, Renée și alți agenți au fost arestați de fiți. Pisica și Gaston se află în libertate. Postul emițător a fost salvat. Continuăm activitatea. Ne vom muta. Vom transmite din nou la aceeași oră în ziua de 21 noiembrie. Trimiteți urgent bani prin Vichy. Rămînem pe recepție.

Răspundeţi imediat. Victoria este a noastră. Voi iscăli Victoire".

Autorul acestei îndrăzneţe acţiuni, Hugo Bleicher, era şi el de faţă şi, ca şi ceilalţi, privea nerăbdător la lădiţa neagră a emiţătorului. Minutele următoare aveau să hotărască succesul sau insuccesul manevrei de derutare puse la cale. S-a aprins un beculeţ, s-a auzit un şuierat şi Henri Tabet a început să noteze :

„Rămîneţi pe recepţie. Reluăm legătura peste cincisprezece minute. Chambre 55".

Starea de tensiune continuă. De ce n-au răspuns imediat ? De ce le-au cerut să rămînă pe recepţie ? Nu încearcă ei cumva să verifice printr-o modalitate oarecare cine şi de unde emite ? În sufletul Pisicii încolţi o speranţă, ultima. După cîteva clipe, Tabet primi de la Londra următoarele instrucţiuni :

„Căutaţi-i pe Armand şi pe Renée şi încercaţi să luaţi legătura cu ei. Fiţi prudenţi. Comunicaţi numele agenţilor arestaţi. Cine l-a trădat pe Armand friţilor ? Trimitem banii. Răspundeţi amănunţit la 21 noiembrie sau în oricare din zilele următoare, ca de obicei. Chambre 55".

Jocul acesta a durat cîteva săptămîni. Zilnic, la o anumită oră, indicativul LXY chema indicativul KBZ, şi invers. Nici pînă astăzi nu este limpede cît timp au fost germanii încredinţaţi că îi înşală pe englezi şi cît timp a durat pînă cînd englezii au descoperit trucul. Sigur este că la început această stratagemă militară a avut efect şi a fost de un real folos pentru germani. Hugo Bleicher a mers şi mai departe în planurile lui de viitor. Intenţiona să înjghebeze o organizaţie de spionaj fictivă îndreptată împotriva germanilor, la care să se ralieze toate celelalte organizaţii, şi astfel, pe neobservate, să le paralizeze activitatea. El îşi baza calculele pe experienţă : ştia că oricum inamicul va înfiinţa o nouă grupă de spionaj. Este mai bine deci să o lase să dăinuie pe cea de pînă acum, care este cunoscută, şi s-o ţină sub con-

trol. Planul lui Bleicher a fost chiar pus în aplicare. Se pare însă că englezii, respectiv S.O.E., au descoperit proiectele germanilor fără ca aceştia să-şi dea seama.

În emisiunea „Home service", postul de radio englez B.B.C. transmitea muzică. În pauzele dintre cîntece, crainica rostea fraze de neînţeles. Ascultătorii din timpul războiului ai acestui post de radio (naziştii îi condamnau la moarte pe cei care ascultau postul de radio Moscova sau Londra) îşi amintesc cu siguranţă acest lucru şi îşi băteau atunci zadarnic capul să înţeleagă sensul acestor cuvinte. Dar nu erau pe înţelesul oricui.

„Mîine Pisica va prinde potîrnichi cu varză acră. Repet. Mîine Pisica va prinde..."

Cei cărora le era destinat mesajul au înţeles despre ce este vorba. A doua zi, deasupra regiunii Chartres urma să apară un avion englez, din care avea să sară un paraşutist, care trebuia să aducă de la Londra banii ceruţi.

A doua zi, un „Citroën" negru particular a plecat din Paris. La volan se afla monsieur Jean Castell (Bleicher), alături de el agentul organizaţiei „Interallié" Robert, iar în spate monsieur Lucien (Borchers) şi doamna Carré. Borchers se dădea drept belgian, dar nu ştia prea bine franţuzeşte, Bleicher însă putea trece perfect drept domnul Jean Castell.

Regiunea Chartres era un ţinut de franctirori, în care germanii nu se încumetau să pătrundă. Luptătorii Rezistenţei franceze — patrioţii din maquis — deţineau aici superioritatea. Dacă ar fi pornit o ofensivă împotriva lor, ar fi însemnat să provoace o răscoală. De aceea, germanii preferau să-i evite. Grupuri puternice asigurau porţiunile de teren care serveau drept aerodromuri pentru aterizarea nocturnă a avioanelor engleze „Lysander".

Înainte de război, restaurantul din pădure „A la goutte d'or" îşi cîştigase faima prin pateurile lui de fazan. Era un local de lux, frecventat numai de oameni bogaţi. Acum, proprietarul său, Dolivet, are alte interese şi nu se mai sinchiseşte de clientela lui aristocrată. Luxosul restaurant a devenit locul de întîlnire al maquisarzilor, a căror tabără se

află în apropiere de locul unde avioanele engleze paraşutează muniţii, bani, arme şi oameni.

Agentul Robert îl cunoaşte pe Dolivet. Cînd maşina opreşte în faţa intrării, din restaurant iese un bărbat corpolent şi îl anunţă că totul este în ordine, că ieri a auzit comunicarea transmisă de B.B.C., aşa că a avut grijă să pregătească semnalizarea pentru avion. Toţi sînt la posturile lor. După părerea lui, avionul nu va veni mai devreme de ora unu noaptea. Atunci luna luminează cel mai puternic. Iau cu toţii loc şi aşteaptă. Între timp, Dolivet le pregăteşte ceva de mîncare şi le aduce şi două sticle cu un excelent vin de Burgundia.

Unii spun că în noaptea aceea monsieur Lucien şi Jean Castell erau cît pe-aci să se trădeze. În mijlocul acelei regiuni de franctirori, pentru germani asta ar fi însemnat sfîrşitul şi viaţa Pisicii ar fi luat altă întorsătură. Borchers s-a aşezat lîngă sobă, fiindcă pe drum îngheţase în maşină. A mîncat toate pateurile pregătite de soţia lui Dolivet şi a mai şi băut vîrtos din vinul de Burgundia. Cum era firesc, a început să moţăie. Cînd a aterizat avionul, agentul Robert a venit în fugă de afară, a deschis uşa şi a strigat:

— Au sosit!

— Was ist los? * — a întrebat Borchers în limba germană. S-a trezit din moţăială şi în primul moment nu şi-a dat seama unde se află, în ce scop şi ce rol joacă.

Hugo Bleicher însă a dat dovadă de o excepţională prezenţă de spirit. A început să rîdă şi a povestit că la Bruxelles, unde colegul său a fost instruit pentru misiunea secretă, a fost deprins ca, pentru orice eventualitate, şi cînd se trezeşte din somn să vorbească numai în limba germană. În curînd avea să fie trimis pe teritoriul german, unde Gestapoul recurge la tot felul de trucuri. De exemplu, îl trezesc pe neaşteptate din somn pe omul care pînă atunci îşi negase naţionalitatea, şi acesta, pe jumătate adormit, vorbeşte în limba maternă. Lucien reacţionează cu o promptitudine

* — Ce s-a întîmplat. — *Nota trad.*

excepţională, nu-i aşa ? A făcut o şcoală bună de pregătire psihologică.

Pe cer se profilează silueta unui avion, se vede albind o paraşută, bărbatul atîrnat de ea coboară lin din văzduh şi după aceea dispare în umbra pinilor. Durează o veşnicie pînă cînd Robert şi ceilalţi îl găsesc. Numele lui este Pierre de Vomécourt. În timpul acesta, pilotul se roteşte de mai multe ori deasupra lor şi aruncă arme, ţigări, echipament şi cartele de alimente în triunghiurile ale căror vîrfuri sînt reprezentate de luminile unor lanterne de buzunar.

Niciodată nu s-a putut da de firul exact al faptelor care au dus la stabilirea unei legături între Pierre de Vomécourt, Pisică şi monsieur Jean Castell. De fapt, nici despre scena de la restaurantul „A la goutte d'or" nu se poate afirma că este sută la sută autentică. Cei doi experţi n-au căzut de acord asupra acestei perioade a cazului „Pisica falsă" şi fiecare consideră că versiunea lui este singura adevărată.

Se prea poate ca Pisica şi Pierre de Vomécourt să se fi împrietenit de la prima întîlnire sau ca acest lucru să se fi petrecut mai tîrziu.

Pierre a fost paraşutat pe teritoriul francez pentru a-l înlocui pe Armand, care se afla la închisoare, şi pentru a pune din nou pe picioare organizaţia „Interallié". De aceea, era firesc ca el să ştie dinainte cine este Pisica. Probabil că la Londra a fost informat că va avea la dispoziţie două posturi emiţătoare, dintre care unul va funcţiona fără întrerupere.

Bleicher mai avea o misiune neplăcută pentru Mathilde Carré. Dar i-a promis că după aceea o va lăsa, în sfîrşit, în pace. Era vorba despre agentul 113. Acesta continua să se afle în libertate. După război a apărut în presa cotidiană o comunicare din care reieşea că, în legătură cu cazul „Pisica falsă", Bleicher şi oamenii lui au arestat şi au închis aproximativ 130 de luptători din Rezistenţă. Nu este exclus. Un lucru este însă sigur : dintre membrii organizaţiei „Interallié" au fost arestaţi 66. Monsieur Legrand era unul dintre ei şi ultimul care a fost azvîrlit în închisoare.

Împotriva unui agent neînsemnat, Bleicher n-avea nevoie de dovezi. Era suficient să spună că este bănuit de co-

laborare cu Mişcarea de rezistenţă. Dar directorul general René Legrand agentul 113, se număra printre peştii mari care trebuie prinşi în plasă. Bleicher ştia foarte bine că nu-i va fi uşor să-l aresteze, căci omul acesta avea relaţii influente în instituţiile ocupanţilor germani. De aceea, împotriva agentului 113 aveau nevoie de material compromiţător, pe care trebuia să-l procure Pisica.

René Legrand era proprietarul unei mari firme de import-export. El livra germanilor o materie primă strategică indispensabilă : cauciuc. Domnul director general se bucura de o bună reputaţie în rîndurile oamenilor de afaceri şi ale elitei economice germane. Şi în lumea bancară din Paris, cuvîntul lui avea greutate. În cîteva mesaje pe care Armand, ca un contabil conştiincios, le-a păstrat în sertarul biroului său, în dreptul unor informaţii importante era notat : Pisica deţine datele de la 113.

Agentul 113, preşedinte şi director general al societăţii „Compagnie générale des colonies", furniza informaţii în legătură cu poziţia navelor, încărcătura lor, locul în care ancorează şi data plecării în cursă. Datorită informaţiilor lui, aviatorii englezi nu şi-au risipit bombele fără rost. Astfel de informaţii nu putea procura decît un adevărat specialist, care avea o poziţie deosebită şi şi-a cîştigat faima de simpatizant al ocupanţilor. Între preşedintele Legrand şi comisarul german pentru cauciuc de la Paris se stabiliseră relaţii de încredere. Pisica ştia că el colaborează cu ocupanţii şi cîştigă milioane de pe urma războiului şi de aceea nici prin gînd nu-i trecea să-l cruţe. Îl condamna pe Legrand pentru jocul lui dublu, fără să-şi dea seama că şi ea făcea acelaşi lucru.

S-a dus la domnul preşedinte avînd un plan bine ticluit. Şi-a pus mîna dreaptă în ghips, ca să fie evident că se află în imposibilitate de a scrie. După o lungă convorbire, în cursul căreia s-au ivit destule complicaţii, s-a întors cu dovada. Legrand i-a notat, cu mîna lui, pe o bucată de hîrtie următoarele date :

„Navire forceur de blocus Wartenfels
Hansa Linie 6181 t/9200 t
12,5 SM, 3200 PS, 8,04 M, 28. Nov. Bordeaux",

ceea ce însemna că vasul german „Wartenfels", care trebuia să străpungă blocada aliaților, avînd tonajul, viteza, capacitatea motoarelor și pescajul indicate, pleacă la 28 noiembrie din Bordeaux. O dovadă suficientă pentru ca agentul să fie arestat și trimis în fața judecății.

La 18 august 1945, directorul general René Legrand, în loc să depună mărturie verbală în problema Mathildei Carré, a predat judecătorului de instrucție o declarație scrisă intitulată „Note sur la préméditation de Madame Carré", document în care vorbește despre el însuși la persoana a treia :

„Madame Carré vine la birourile societății «Compagnie générale des colonies» și este lăsată să intre la domnul Legrand. Era singură și ar fi avut posibilitatea să-l avertizeze asupra pericolului. Dar ea procedează tocmai invers. Folosește trucurile cele mai rafinate, îi cere noi informații și face totul pentru a-l determina pe domnul Legrand să scrie cu mîna lui pe un bilețel numele cargobotului «Wartenfels», doamna prefăcîndu-se că are mîna rănită și nu poate să scrie.

Dar doamna Carré nu se mulțumește numai cu atîta, ci trădează și fondul politic al relațiilor pe care le are cu domnul Legrand și dă toate amănuntele pentru a dovedi vinovăția domnului Legrand. Dezvăluie conținutul convorbirilor, citează și unele anecdote politice pentru care cel ce le spunea putea fi condamnat, precum și considerații făcute de domnul Legrand atunci cînd i s-a adus la cunoștință că englezii au scufundat sau au avariat vasele despre care el dăduse informații în prealabil. De asemenea, dă în vileag numele conspirativ Yole, folosit de el în relațiile cu Londra. Fără să fi fost silită de nimeni, a divulgat Abwehrului faptul că domnul Legrand s-a oferit, din proprie inițiativă, să acorde un ajutor financiar organizației «Interallié».

Toate acestea dovedesc că în mod premeditat doamna Carré a făcut totul pentru ca domnul Legrand să ajungă la închisoare, în timp ce ea rămînea în libertate".

În cercurile naziste din Paris, vestea arestării președintelui Legrand a avut efectul unei bombe. Este cu putință ca un colaborator atît de influent, un partener de încredere al celor mai înalți reprezentanți ai puterii de ocupație să fie agent al unei puteri străine?

Mulți șefi mari au intervenit, cerînd să fie imediat pus în libertate. În motivarea intervențiilor făcute la forurile cele mai înalte din Berlin, ei invocau faptul că domnul Legrand este indispensabil pentru eforturile de război ale Reichului, fiind singurul care poate asigura procurarea cauciucului, materie primă atît de necesară economici germane de război.

Totul a fost zadarnic. Bleicher nu a admis eliberarea lui. Dar șeful său i-a plătit pentru această încăpățînare. A fost mutat într-un post mai puțin agreabil. Afacerea de spionaj „Pisica falsă" a continuat să rămînă în sarcina lui Hugo Bleicher, dar nu în calitate de reprezentant al poliției secrete, ci de subofițer în Abwehrul amiralului Canaris.

Să menții legătura prin radio cu Londra nu era chiar atît de simplu cum își închipuise Bleicher la început. Avea nevoie de informații, și nu de orice fel de informații. Din cînd în cînd trebuia să transmită la War Office și cîte o informație realmente prețioasă, pentru ca englezii să nu-și piardă încrederea. Borchers și dr. Kaiser, care făceau rost de informații, se bizuiau pe promisiunea făcută de comandamentul suprem al armatei și al marinei că le vor pune la dispoziție datele necesare. Dar nici O.K.W., nici O.K.M. și nici Cartierul general al armatei germane nu le-au dat vreo informație pentru jocul lor prin care urmăreau să inducă în eroare serviciul de spionaj englez. Bleicher se afla în fața unei dileme de nerezolvat.

Cam pe la începutul anului 1942, Londra punea tot mai des întrebări în legătură cu starea tehnică și cu pregătirea de luptă a navelor de linie „Scharnhorst" și „Gneisenau". Aceste nave se aflau în docurile din Brest pentru reparații, deoarece erau avariate în urma raidurilor aviației engleze. Bleicher a tărăgănat cît a putut răspunsul, comunicînd,

drept scuză, că Pisica a plecat la Brest pentru a se interesa la fața locului. Dar nu putea duce de nas Londra la infinit. Dacă nu voia să piardă jocul, nu avea altă soluție decît să improvizeze. La 2 februarie, fără știrea Pisicii, a transmis în numele ei un mesaj care a intrat oarecum în istoria celui de-al doilea război mondial :

Pisica transmite : „Scharnhorst", „Gneisenau" și „Prinz Eugen" sînt grav avariate în urma bombardamentelor suferite. Întrucît nu există piese de schimb, reparația va dura, probabil, cel puțin patru luni. Victoire.

Ziua de 12 februarie este socotită vinerea neagră în istoria marinei engleze. Publicistul Luserna a consemnat după cum urmează evenimentele acestei zile : „În ziua de 12 februarie 1942, la orele 10.00, căpitanul Fitzroy din R.A.F. a fost trimis cu «Spitfire»-ul lui într-o misiune de cercetare. Deasupra Canalului Mînecii, în fața localității Le Touquet a observat o formație alcătuită din două nave de linie, un crucișător și o mulțime de nave și unități mai mici. Fitzroy a crezut că este vorba de o formație engleză. Cînd l-au atacat două avioane de vînătoare germane ME 109 („Messerschmidt". — *V.P.B.)*, a început să coboare pentru a se pune sub protecția navelor engleze, cum credea el. Dar cînd a ajuns mai aproape și de jos a fost întîmpinat de focul intens al artileriei antiaeriene de la bordul navelor, și-a dat seama că este vorba de o formație germană și a întors avionul, intrînd într-o zonă de securitate. După zece minute a transmis la Comandamentul suprem englez :

O flotă inamică navighează în apropiere de Dover sub protecția unei uriașe formații aeriene. Poziția : aproximativ trei mile de Le Touquet. Mă întorc cu avionul avariat.

Imediat după aceea, Fitzroy s-a prăbușit cu avionul în mare. Încă în aceeași seară a fost găsit și salvat de o șalupă. A primit o înaltă distincție militară".

La ora 10,37, mesajul lui Fitzroy a ajuns în mîinile unui vicemareșal englez. Acesta însă și-a spus că nu poate fi

adevărat şi a considerat ştirea o manevră a serviciului secret nazist, căci căpitanul Fitzroy nu ar fi transmis în clar un mesaj atît de important. La ora 10,50, comandantul escadrilei din care făcea parte Fitzroy i-a atras vicemareşalului atenţia că acesta avea un avion cu un singur loc ; oare putea să frunzărească codul şi să piloteze aparatul în acelaşi timp ?

Vicemareşalul a admis această observaţie şi a dat imediat ordin să se ia legătura cu Fitzroy şi să i se ceară să confirme informaţia. Nu s-a primit, bineînţeles, nici un răspuns. Între timp, căpitanul-pilot îşi pierduse avionul şi plutea în largul mării într-o barcă pneumatică de salvare ; era aproape îngheţat şi aştepta să fie recuperat. După lungi tergiversări, presupuneri şi după ce a manifestat atîta neîncredere în autenticitatea ştirii transmise de Fitzroy, la ora 11,00 Amiralitatea a trimis şase avioane-torpiloare „Swordfish" în recunoaştere. De-abia acum, toată lumea a intrat în panică.

Vestea a ajuns şi la Ministerul Marinei. Primul lord al Amiralităţii, Alexander, a dat imediat ordin aşa-numitei „Home fleet", flotila destinată apărării coastelor engleze, să pornească în larg. Direcţia de navigaţie : ţărmul belgian. El însuşi s-a urcat într-un avion şi a plecat la Dover, de unde voia să supravegheze bătălia navală la care se aştepta.

În legătură cu acest eveniment, primul ministru de atunci al Marii Britanii, sir Winston Churchill, scria în volumul al patrulea al lucrării „Cel de-al doilea război mondial" următoarele : „Amiralitatea a primit primul mesaj la ora 11,25. În acel moment, crucişătoarele, inclusiv o mare formaţie aeriană şi navală, se aflau la aproape douăzeci de mile de Boulogne. Îndată după-amiază s-a auzit bubuitul bateriilor de coastă de la Dover, în acelaşi timp a pornit la atac prima flotilă, formată din cinci torpiloare. De la Manston şi-au luat zborul spre Kent, sub conducerea locotenentului-major Esmond (care a condus şi primul atac împotriva navei de linie «Bismarck»), şase avioane-torpiloare «Swordfish», dar forţele de acoperire constau numai din zece aparate «Spitfire». Avioanele «Swordfish» şi-au lansat tor-

pilele împotriva navelor inamice, dar prețul plătit a fost prea mare : nici unul din aceste avioane nu s-a mai întors la bază. Din întreaga formație s-au salvat numai cinci oameni. Locotenentului-major Esmond, care, de asemenea, a pierit în luptă, i s-a conferit, in memoriam, crucea Victoria..."

Mult timp nu s-a știut cum au reușit germanii să pătrundă în Canalul Mînecii și cum s-a putut ca niște nave atît de mari să le treacă englezilor literalmente pe sub nas. Pînă acum aliații reușiseră să împiedice ieșirea unor unități navale ca „Scharnhorst", „Gneisenau" și „Prinz Eugen" din Oceanul Atlantic, unde prezența lor nu le era de nici un folos germanilor. Amiralii lui Hitler aveau o singură posibilitate, și aceasta foarte riscantă : să treacă prin Canalul Mînecii în Marea Nordului, unde navele mari le puteau fi germanilor de mare ajutor.

Cauza succesului repurtat pe mare de germani a rămas nelămurită pînă cînd War Office a dat publicității textul mesajului trimis de Pisică de la Paris. Acest mesaj a stat la baza lipsei de vigilență a unităților navale și de apărare antiaeriană engleze din zona canalului. În ziua cînd navele germane au reușit să treacă prin apele canalului fără a avea de suferit pierderi prea mari, la 13 februarie 1942, Pisica a primit din partea secției F a lui S.O.E. de la Londra o mustrare severă pentru vina de a fi transmis o informație inexactă.

Numai că Mathilde Carré habar n-avea de toate astea. Nici nu bănuia că Bleicher a transmis în numele ei o știre atît de importantă. E complet distrusă. Își dă seama nu numai de gravitatea informației false, dar și de faptul că Bleicher nu mai are nevoie de ea, căci a născocit singur această manevră infernală și a pus-o în aplicare fără știrea ei. Pisica presimte primejdia. Întrucît nu le mai este de folos, germanii vor încerca să se descotorosească de ea. Martorii care știu prea multe sînt foarte incomozi.

Pisica a capitulat. În aceeași seară, Hugo Bleicher i-a dat și în alt mod să înțeleagă că nu mai are nevoie de ea. S-a mutat. Nu mai considera că această spioană trebuie păzită.

Şi nu era singura dezamăgire pe care a trăit-o Pisica în aceste zile. Pierre de Vomécourt i-a transmis ordinul de a veni în biroul lui, întrucît venise cineva de la Londra care dorea să-i vorbească. Pierre de Vomécourt se instalase chiar în centrul oraşului, pe Champs Elysées, într-un pasaj care purta numele renumitului local de noapte „Lido". A reuşit să-şi facă rost de apartament cu ajutorul binevoitorului său prieten belgian Jean Castell. Chiar în drum spre „Lido", Pisica avea sentimentul neplăcut că este chemată să dea raportul.

După o asemenea ruşine ca aceea suferită în faţa opiniei publice britanice pentru trecerea navelor germane mari prin apele engleze, Secret Service din Londra nu-şi putea permite să nu ancheteze toate împrejurările care au dus la această catastrofă. Chiar în noaptea care a urmat după ruşinoasa întîmplare, maiorul Richards de la Secret Service a fost paraşutat dintr-un avion englez în apropiere de Paris. Acum aştepta în biroul lui Pierre de Vomécourt să vină Pisica.

Cînd a intrat Pisica, i-a cerut o explicaţie şi, totodată, i-a întins mesajele informatorului Philippon, pe care radiotelegrafistul Arsène Gall le-a transmis la Londra cu un emiţător secret, numit Coat Meal, situat undeva nu departe de Brest.

Brest, 6 decembrie 1941, ora 14,00
„Scharnhorst", „Gneisenau" şi „Prinz Eugen" sînt gata să iasă în larg.

Brest, 1 februarie 1942
Navele „Scharnhorst" şi „Gneisenau" au fost supuse probelor. După toate probabilităţile, chiar azi noapte la ora 23,00 sau după miezul nopţii vor porni în larg.

Brest, 7 februarie 1942.
Mai este puţin pînă la ieşirea navelor în larg. Fiţi atenţi în special în perioada de lună nouă.

Centrala S.O.E. de la Londra i-a trimis în prealabil aceste mesaje Pisicii spre consultare. Dar Bleicher le-a reţinut şi

nu i-a spus ei nici un cuvînt. Acum Pisica citeşte înspăimîntată textul mesajelor transmise de ea, despre care nu ştia însă nimic. Cu cît citeşte mai mult, cu atît mai mult îşi dă seama ce înseamnă acest joc dublu, ce a reuşit Bleicher să-i ofere lui Hitler datorită acestei capcane şi ce efect dezastruos a avut pentru aliaţi.

Paris, 2 februarie 1942

Pisica transmite: De o săptămînă, Philippon şi Arsène Gall sînt la Brest. Au fost arestaţi de Bleicher, care a pus mîna şi pe emiţătorul secret. Nu daţi crezare informaţiilor transmise din Brest. În cercurile marinei germane se spune că „Scharnhorst" şi „Gneisenau" nu ar putea pleca la miezul nopţii, căci ar trece pe la Dover pe lumină şi ar constitui o ţintă uşoară pentru artileria de coastă din Dover. Navele nu vor putea naviga timp de şase luni.

Pisica stă cu capul în pămînt, fără să scoată o vorbă. E împietrită. Pentru prima oară îşi dă seama de vinovăţia ei. Deşi Bleicher a înşelat-o, răspunderea pentru cele întîmplate o poartă ea. Ştie foarte bine că lipsa de vigilenţă sau de prudenţă nu rămîne nepedepsită.

Paris, 11 februarie 1942

Pisica transmite: La o nouă cercetare a ieşit la iveală că „Scharnhorst" şi „Gneisenau" sînt scoase din luptă timp de cel puţin şase luni ca urmare a bombardamentelor suferite. Mesajele transmise de postul emiţător capturat de Bleicher au un singur scop: să atragă spre Brest bombardierele engleze, abătîndu-le de la bombardarea oraşelor germane. Prin prezenţa lor deasupra Brestului, avioanele de bombardament engleze trebuie să provoace ura populaţiei împotriva Angliei. Agentul Philippon se află de o săptămînă împreună cu Arsène Gall în închisoarea din Brest. Arsène Gall transmite sub controlul lui Bleicher. Victoire.

Pisica i-a spus lui Richards că nu ştie nimic despre aceste mesaje. Cel care le are pe conştiinţă este belgianul, monsieur Jean Castell, conducătorul unei grupe de Rezis-

tență. Richards dă ordin să fie chemat. Bleicher vine și joacă un timp rolul luptătorului din Rezistență Jean Castell, dar, cînd Richards ridică glasul și începe să-i reproșeze neconcordanțele din mesaje, scoate pistolul și îl îndreaptă spre ofițerul englez luat prin surprindere :

— Poliția germană. Sînteți arestat. Eu sînt Hugo Bleicher.

Ne întoarcem acum la episodul care nici pînă astăzi n-a fost lămurit : cum l-a cunoscut Pisica pe Pierre de Vomécourt. Vom lua de bună versiunea care la început n-a părut prea verosimilă, dar care explică desfășurarea ulterioară a evenimentelor și pe care Mathilde Carré însăși a confirmat-o, măcar parțial, mai tîrziu.

Într-o după-amiază, ea s-a întîlnit cu un cunoscut avocat parizian — Miklos —, care avea legături cu Mișcarea de rezistență. Acesta i-a prezentat un bărbat, spunînd că este un agent important, care a fost de curînd parașutat pe teritoriul francez cu misiunea de a organiza o grupă de spionaj. Îl cheamă Lucas. Dar a avut ghinion. Germanii au reperat postul lui emițător și a pierdut legătura cu Londra. Pisica l-ar putea ajuta. Pisica a fost de acord, dar seara i-a raportat lui Bleicher, care, bineînțeles, nu avea nimic împotriva unor colaborări de acest gen. A instalat imediat o stație pe unde scurte în Auteuille și a aranjat decorul potrivit pentru ascunzătoarea unui luptător din Rezistență. Chiar în seara următoare, prima comunicare a lui Lucas a zburat spre Londra.

S.O.E. răspunde imediat că cei de la Londra sînt bucuroși că au izbutit să reia legătura. Bleicher își freacă și el mîinile, încîntat că primește pe tavă cele mai proaspete instrucțiuni ale centralei engleze pentru agenții francezi. Bleicher indică locurile cele mai potrivite unde să fie aruncată muniția și oamenii lui asigură transporturile. Londra anunță lansarea altor parașutiști și Bleicher este informat cînd și unde vor sări. Norocul a fost că această capcană, pusă la cale prin mijlocirea Pisicii, n-a funcționat mult. După cîteva zile a sosit un mesaj de la Londra : Lucas să vină personal la Londra pentru a primi instrucțiuni.

Bleicher a primit mesajul și a știut despre instrucțiuni înainte chiar de Pierre de Vomécourt. Nu se poate hotărî cum să procedeze : să-l aresteze pe Lucas înainte de plecare și împreună cu el întreaga lui grupă sau să-l lase să plece, căci, oricum, el nu va bănui că între timp Gestapoul îi urmărește pe oamenii lui, iar cînd Lucas se va întoarce, înșelătoria cu postul emițător va putea continua. Ar fi bine să trimită cu el un om de încredere care să-l supravegheze. Oare atunci s-a gîndit la Pisică ?

E greu de stabilit ce i-a determinat pe germani să-i îngăduie Pisicii să plece cu Pierre de Vomécourt la Londra. Dar dacă Bleicher s-a hotărît la o faptă atît de neașteptată, explicația nu poate fi decît una singură : nu mai avea nevoie de Pisică, voia să scape de ea și, fiindcă n-o putea lăsa să zburde liberă prin Paris și nici nu putea admite să fie închisă sau executată după ce făcuse atîta pentru el, a ales răul cel mai mic și a trimis-o cu Lucas.

Nici ea singură nu a explicat suficient pentru ce a plecat din Paris și nici Pierre de Vomécourt nu a adus vreo lămurire în această privință. Putem considera pe deplin dovedit faptul că în această pericadă Pisica era în relații de mare prietenie cu el și se mai știe că într-un moment de slăbiciune i-a mărturisit tot ce a făcut. Dar toate acestea nu sînt de natură să explice motivele plecării ei la Londra și nici misiunea pe care a avut-o.

Totuși, nu este plauzibilă explicația că ea ar fi recurs la un șiretlic pentru a-l convinge pe Bleicher de eficiența acestei călătorii în Anglia, că i-ar fi promis să-i trimită de acolo informații și pe el propunerea l-ar fi încîntat. De asemenea, pare puțin probabil ca germanii să fi dat drumul peste granită cuiva care era la curent cu metodele și organizarea serviciului secret în Franța, care cunoștea nume și adrese și colaborase atît de strîns cu înalți ofițeri ai serviciului de informații militar. Motivele care au stat la baza evenimentelor episodului următor din aventuroasa viață a Mathildei Carré rămîn neclare.

În afară de aceste numeroase presupuneri, există însă și o mărturie autentică. În ziua de 7 ianuarie 1949, la Paris,

Pierre de Vomécourt a apărut ca martor în fața tribunalului special și a depus sub jurămînt următoarea declarație:

„Mathilde Carré mi-a spus mai tîrziu că a fost amanta lui Bleicher; totuși, eu eram convins că nu a trădat cauza comună a aliaților. Nu se temea de moarte, se temea numai că ei (germanii. — *V.P.B.)* o vor tortura..."

Nici această mărturie nu sună prea convingător, întrucît multe lucruri sînt lipsite de logică și multe rămîn neexplicate. Astfel, în bună parte, motivele nu sînt dezvăluite. Numai faptele care au urmat vorbesc de la sine și nu mai e nevoie de nici un comentariu.

Pentru o acțiune atît de neobișnuită era nevoie de aprobarea celor mai înalți comandanți germani. Pînă la urmă, Bleicher a obținut aprobarea, semnată de mai multe căpetenii naziste, care declarau că n-au nimic împotriva călătoriei Mathildei Carré în Anglia. Amiralul Canaris și-a dat consimțămîntul și probabil că l-a informat și pe Heydrich. Și comandantul Parisului, generalul Stulpnagel, a primit ordin de la Berlin să aibă grijă ca desfășurarea acțiunii să nu întîmpine nici o piedică. Amiralul german din Brest a primit directive din Berlin și a înțeles că flota germană care patrula în regiunea Perros-Quirec-Locquirec trebuie să permită ambarcației rapide engleze să ajungă la țărm. Instrucțiuni asemănătoare au primit și comandanții bateriilor de coastă germane.

Pentru orice eventualitate, Hugo Bleicher a luat măsuri de siguranță și în legătură cu Londra și, ca să nu se iveasca vreo încurcătură, a transmis următorul mesaj:

Pisica transmite: Lucas și Pisica dețin informații senzaționale privind dedesubturile cazului „Scharnhorst" și „Gneisenau". Prezentarea unui raport personal este absolut necesară. Trimiteți un avion sau o ambarcație rapidă. Victoire.

Peste cîteva zile, Henri Tabet a primit următoarea comunicare din partea camerei 55 de la War Office din Londra:

Pisica şi Lucas sînt aşteptaţi la Londra. O ambarcaţie rapidă vine să-i ia la 26 februarie, în jurul orei 23,30, la Locquirec, pe coasta Canalului.

Mesajul conţinea date precise în legătură cu sosirea, sistemul de semnalizare, care trebuia asigurat de pe ţărmul francez, parola şi indicativele.

Germanii au asigurat fuga lui Pierre şi a Pisicii. Căpitanii Eckert şi Tritsch au plecat înainte la Morlaix pentru a lua măsuri în vederea asigurării libertăţii de mişcare a fugarilor în zona de ţărm interzisă. Vor fi trei. Doi bărbaţi şi o femeie cu blană şi cu o pălărioară roşie. Al treilea era un oarecare Benoit, un om care cunoştea regiunea şi avea sarcina să-i conducă la locul indicat.

Bleicher nu ştie că Pisica s-a împrietenit cu Vomécourt şi i s-a destăinuit. De aceea joacă inutil pînă la sfîrşit jocul lui fals. Comandanţii regiunii de coastă au aranjat astfel încît, de formă, cei trei să fie opriţi de cîteva ori de patrule şi de fiecare dată să li se dea imediat drumul, pentru ca lui Vomécourt să nu i se pară suspectă uşurinţa cu care agenţii reuşesc să se strecoare prin fîşia de la ţărm păzită de armata germană şi să nu raporteze la Londra că zona de graniţă din partea germană nu este păzită.

Acceleratul Paris-Brest opreşte la Guingamp, unde cei trei agenţi coboară şi cu un tren local merg la Plouarec. De aici trebuie să-şi continue drumul pe jos. O plimbare de treizeci de kilometri prin regiunea bretonă, care durează o zi întreagă. Între timp, situaţia se complică. Comandantul german al zonei de coastă dintre Moulin de la Rive şi Locquirec a primit ordin ca în noaptea de 19 spre 20 să îndepărteze toate patrulele din această zonă, pentru ca ambarcaţia rapidă engleză să poată veni nestînjenită şi să ia doi agenţi ai serviciului secret francez. Să nu se tragă nici un foc de armă. Agenţii să nu fie împiedicaţi în nici un fel.

Comandantul, maiorul Schön, este un om prudent şi nu dă crezare unui astfel de ordin, deşi i-a fost transmis telefonic direct de la centrala Abwehrului din Paris. Bănuieşte că e vorba de o trădare, se gîndeşte că această comu-

nicare i-a putut fi strecurată de inamic ca să-l înşele, dar el va fi prevăzător şi nu se va lăsa dus de nas. Cheamă din nou Parisul. Cînd locţiitorul lui Bleicher îi confirmă ordinul, el îi cere să-i fie trimis în scris, fiindcă altfel nu ia nimic în consideraţie.

Bleicher ştia că în acest timp cei trei călătoresc pe undeva între Locquirec şi Moulin de la Rive şi că, dacă nu reuşeşte să-l convingă pe maiorul Schön, primejdia îi ameninţă pe cei trei din două părţi. De aceea trimite un curier special, care înmînează maiorului Schön ordinul scris. A reuşit să i-l predea la timp. Totodată, i s-a transmis că este chemat la raport la superiorii lui de la Paris.

O noapte rece, îngheţată, vîntul ridică valuri uriaşe. Nu lipsesc decît nişte stafii care să se tînguie pentru ca scena să fie completă. Trei persoane înfăşurate în mantale aşteaptă cu privirile aţintite spre orizont. Deodată se observă prima licărire de lumină.

Ambarcaţia rapidă engleză a sosit la ora fixată. Dar trebuie să ancoreze la mare distanţă de ţărm din pricina valurilor înalte, care se lovesc de stînci. Aproape o oră întreagă vîslesc cei trei bărbaţi care se apropie cu o barcă pentru a-i lua pe fugari şi a-i aduce la bordul ambarcaţiei. În sfîrşit, au ajuns la ţărm. Sînt trei : doi agenţi englezi care trebuie să lucreze în Franţa şi un ofiţer de marină. Cei doi agenţi dispar numaidecît în întuneric. Pisica şi Pierre de Vomécourt se urcă în barcă. Cei doi bărbaţi, Pierre şi ofiţerul de marină, pun mîna pe vîsle, dar în momentul acela vine un val uriaş care saltă barca la mare înălţime şi apoi o răstoarnă. Cînd apare din nou la suprafaţă, barca este goală.

Căpitanul ambarcaţiei rapide a aşteptat un timp şi, cînd a văzut că nu se zăreşte nimic venind din întuneric, a pornit, conform ordinului, înapoi spre ţărmul englez. Cînd au ieşit din apă, Pisica şi cei doi bărbaţi erau complet epuizaţi. Nu este uşor să înoţi îmbrăcată într-un mantou de blană, mai ales cînd marea este furioasă şi valurile ajung la o înălţime de doi metri. Făcînd un ultim efort, au ajuns, sleiţi de puteri, la căsuţa cea mai apropiată. Erau cuprinşi

de o mare deznădejde. Apa era rece ca gheața și Pisica a scăpat cu greu de la înec.

Țăranul i-a oferit un pat să se culce și, între timp, soția lui îi usucă hainele. Pînă dimineața, cei trei își mai revin. După aceea, Pisica și Pierre se duc la gară. Abia seara tîrziu ajung la Paris. Pisica îi anunță lui Bleicher eșecul suferit.

Încă în aceeași zi, o patrulă germană de coastă a arestat în zona de graniță, în apropierea țărmului nordic, doi agenți englezi și un ofițer din marina regală engleză. Pe ofițer l-au dus într-un lagăr de prizonieri, iar pe cei doi agenți la închisoare. Nu se știe dacă au fost condamnați și executați.

A doua îmbarcare a fost pregătită cu aceeași grijă. Pisica arde de nerăbdare să părăsească Franța cît mai repede și Pierre de Vomécourt la fel. Între timp, prietenul lui, Miklos, a plecat la Vichy și i-a trimis un avertisment: să fie atent. Nu este exclus ca Pisica să fie un agent dublu. Căpitanul Simoneau îl sfătuiește pe Lucas să fie prudent; ar mai fi posibil să fie închis, căci, după toate probabilitățile, germanii știu totul.

Jocul era foarte riscant, un joc pe viață și pe moarte. Pierre de Vomécourt făcea eforturi ca să nu i se citească pe față bănuiala, dar Pisica a sesizat o schimbare în atitudinea lui. A simțit că n-o slăbește din ochi. De aceea a fost bucuroasă cînd de la Londra a sosit următorul mesaj: îmbarcația va aștepta din nou la miezul nopții, peste două zile, în apropierea satului breton Trébeurden.

Din nou un drum lung și pregătiri pentru ca cei trei să poată trece prin regiunea litoralului. Ziua și-au petrecut-o în Lanion, iar seara s-au dus pe țărm și au așteptat zadarnic toată noaptea semnalul convenit. La 23 februarie s-au întors din nou la Paris. Ulterior a ieșit la iveală că îmbarcația a fost la locul și la ora stabilită, dar ei au așteptat cu cîțiva kilometri mai departe.

La 25 februarie 1942, în emisiunea de la ora 20, stația din Londra a B.B.C. a transmis această propoziție dinainte convenită:

„Unchiul Richard şi mătuşa Mabel au leşinat la micul dejun".

A treia oară, totul a decurs bine. În noaptea de 26 spre 27 februarie 1942, la a treia încercare, Mathilde Carré şi Pierre de Vomécourt s-au îmbarcat de pe ţărmul francez, în apropiere de Bihit, într-un loc situat undeva lîngă Rocher Mignon. Era ora două noaptea cînd s-au urcat la bordul ambarcaţiei rapide engleze.

Dimineaţa, Mathilde Carré a păşit pe teritoriul englez. S-a pregătit pentru explicaţia pe care urma s-o dea, întrucît ştia că i se vor pune întrebări. S-a hotărît să nu mărturisească faptul că a trădat şi a încercat să convingă că a căzut în capcana întinsă de Jean Castell, în realitate Hugo Bleicher, aşa cum au căzut pînă la urmă toţi. Nu şi-a dat seama de nimic şi abia cînd a citit mesajele măsluite în legătură cu navele de război germane a înţeles. Imediat după aceea a făcut tot ce-a putut ca să îndrepte situaţia : i-a mărturisit lui Pierre de Vomécourt totul, fără să-i ascundă nimic.

În realitate, nu era sinceră. Nu este adevărat că i-a spus totul. Nu este cu putinţă ca el să fi cunoscut adevărul despre cei 66 de luptători din Mişcarea de rezistenţă membri ai organizaţiei „Interallié" arestaţi de germani, pe care Pisica îi avea pe conştiinţă, şi să fi tăinuit acest lucru cît timp a stat în Anglia.

Nici după trecerea multor ani, Mathilde Lili Carré n-a dezvăluit totul în legătură cu şederea ei în Anglia. Din însemnările ei ai impresia că e vorba de istorioara idilică a unei provinciale care se află în vizită într-un oraş mare, unde are nişte gazde amabile şi atente, care-i vorbesc în termeni elogioşi despre monumentele istorice din Londra şi o găzduiesc în case luxoase. În plin război, doamna din Paris se îmbuibă cu delicatese.

Susţine că încă din prima seară petrecută la Londra s-a întîlnit cu un bărbat înalt, voinic, desigur, tipul ei preferat. I se spunea unchiul Tom şi conducea de la Londra

organizaţia franceză „Interallié". În prima noapte a fost primită într-o casă fastuoasă, locuinţa unui comandant, faimosul colonel Buckmaster, şeful lui „French Section", secţia serviciului secret pentru Franţa. După aceea, de găsirea unei locuinţe frumoase pentru Pisică s-a ocupat cea mai mare instituţie de stat din acea vreme, War Office, Ministerul de Război englez. A locuit în Porchester Gate, în aceeaşi casă cu Pierre de Vomécourt, pînă la întoarcerea acestuia în Franţa.

Recunoaşte că nu este exclus să fi fost pusă sub supraveghere, dar adaugă numaidecît că acest lucru s-a făcut nu fiindcă ar fi trezit suspiciuni, ci ca să nu i se întîmple ceva. Germanii şi-au avertizat, desigur, agenţii de la Londra şi aceştia ar fi putut s-o pîndească într-o seară. Şi, apoi, nu cunoştea oraşul şi nici limba. S-ar fi putut rătăci. Despre această perioadă Pisica povesteşte că a fost relativ fericită, a frecventat o societate bună, agreabilă. Recunoaşte că a băut cam mult, deoarece era nervoasă, dar în rest a fost foarte mulţumită.

Cînd englezii au hotărît ca Pierre de Vomécourt să fie din nou paraşutat în Franţa, unchiul Tom a rugat-o să-l scuze că îi oferă o locuinţă mai mică ; poate că în apartamentul mare în care a locuit pînă acum nici nu s-ar mai fi simţit bine.

S-a mutat la un nou prieten, Richard. Acesta este ofiţer şi nu stă niciodată acasă, aşa că Pisica duce o viaţă liberă şi nimeni n-o deranjează timp de două luni. Numai colonelul Buckmaster a rugat-o să înceapă să scrie o cronică a Rezistenţei franceze, iar domnii de la Intelligence Service i-au propus să-şi scrie amintirile. După război vor fi editate.

Mathilde Carré se ocupase şi în tinereţe de literatură, aşa că s-a apucat de scris. Nu se ştie precis cînd şi unde a început. Capitolul introductiv al amintirilor ei poartă data de 6 aprilie 1942, adică imediat după întoarcerea lui Pierre de Vomécourt în Franţa.

Mai tîrziu a descoperit că este urmărită, că poliţia îi interceptează convorbirile telefonice şi îi cunoaşte fiecare mişcare. Totuşi, era în permanenţă invitată la cină de persoane importante ; chiar colonelul Buckmaster a însoţit-o o dată la

masă la Dorchester. Prietenul ei, Richard, era de părere că din memoriile Pisicii s-ar putea face un film de succes. Şi a început chiar să scrie un scenariu.

În ziua ei de naştere, la sfîrşitul lunii iunie, un căpitan pe care îl cunoscuse cîndva a rugat-o să fie atît de amabilă şi să-l însoţească a doua zi la ora 17 la colonel, care vrea să stea de vorbă cu ea. Dacă doamna este de acord, va veni s-o ia cu maşina. În ziua de 1 iulie 1942, Pisica s-a dus la colonel şi, exact la ora 17, a fost arestată la cererea francezilor. După aceea s-a urcat din nou în maşină, împreună cu şoferul şi cu însoţitorul ei. Maşina a ieşit din oraş. În noaptea aceea a dormit într-un pat din Aylesbury Prison.

De fapt, vremea petrecută de spioana Mathilde Lili Carré în Anglia nu a decurs chiar atît de idilic. În primul rînd, de îndată ce au sosit aici, Pierre de Vomécourt a părăsit-o. Primise un avertisment încă pe cînd se afla în Franţa. Serviciul de contraspionaj englez a deschis imediat o anchetă preliminară în cazul ei, condusă de ofiţerul Tom Green de la French Section din cadrul S.O.E. Acesta i-a cerut Mathildei Carré să răspundă la două întrebări: ce s-a întîmplat în realitate cu informaţia privind starea navelor de război germane „Scharnhorst" şi „Gneisenau" şi care au fost împrejurările reale în care a avut loc incidentul consemnat în documentele Secret Service-ului sub numele de cazul Brault-Trotobas.

În intervalul dintre prima şi a doua îmbarcare nereuşită a fost arestat şeful grupei de Rezistenţă din Lille, Silvester, în realitate ofiţerul englez Michel Trotobas. Se spunea că Pisica l-a dat pe mîna lui Bleicher, sacrificîndu-l pur şi simplu. Poate că, în felul acesta, ea voia să-şi camufleze intenţia de a rămîne în Anglia. Dar mult mai verosimilă este presupunerea că Bleicher a silit-o să trădeze, ca şi în celelalte cazuri, iar ea, de teamă să nu-i fie zădărnicit planul de a pleca în Anglia, a dat dovadă de exces de zel.

Oraşul Lille era leagănul Mişcării de rezistenţă franceze. Potrivit afirmaţiilor lui Maurice I. Buckmaster, colonel în serviciul secret englez, „unele dintre primele acţiuni ale Mişcării de rezistenţă au fost organizate chiar în împrejurimile

localității Lille. Cadavrele soldaților germani pescuite în canale constituiau certificatul patrioților, care se răzbunau pe ocupanți..." Una dintre cele mai temute grupe care activau în Franța era O.F.A.C.M., Organisation Française des Amis du Capitaine Michel (Organizația franceză a prietenilor căpitanului Michel).

Se pare că Bleicher a dat de urma căpitanului Michel și a reușit să-l aresteze cu concursul Pisicii. La interogatoriu, Trotobas susține că trebuie să fie o greșeală la mijloc. El nu este nici căpitan, nici englez, locuiește de ani de zile în Lille și îl cunoaște toată lumea. De multă vreme are în oraș o întreprindere de transport. Într-adevăr, Trotobas vorbește o franțuzească perfectă, cu un pronunțat accent din Lille și folosind toate expresiile specifice acestei regiuni. În afară de afirmațiile Pisicii, Bleicher nu are nici o dovadă împotriva lui. De aceea, Abwehrul îl fotografiază pe suspect, îi pune fotografia în albumul criminalilor și îl lasă liber. Bleicher îi reproșează Pisicii că denunță oameni nevinovați numai ca să se bucure în continuare de favoruri.

Mathilde Carré susține că a spus adevărul. Știe foarte bine cine este omul, iar figura de sfînt a căpitanului Michel l-a indus în eroare pe Bleicher, și nu pe ea. De fapt, poate să dovedească ce spune. Va aduce un martor care va confirma identitatea căpitanului Michel.

Mai tîrziu a plătit scump acest exces de zel. Martor împotriva lui Michel, fostul ei tovarăș de luptă pe frontul secret, urma să fie — și, fără știrea lui, a și fost — avocatul care îi susținuse procesul de divorț, dr. Brault, unul din conducătorii Mișcării de rezistență franceze. Înscenarea pusă la cale pentru a obține dovada era specifică pentru procedeele Mathildei Carré.

Și-a dat întîlnire cu avocatul în elegantul bar din hotelul „George al V-lea". S-au întîlnit după-amiază. Hugo Bleicher citea un ziar la o masă alăturată. Spunînd că e vorba de o confuzie, Pisica i-a arătat avocatului fotografia căpitanului Michel făcută de poliție cînd a fost arestat. Brault a confirmat identitatea căpitanului. De la masa vecină, Bleicher asculta.

Dr. Brault a simțit deodată o notă ciudată în vocea doamnei Carré și a rugat-o să-l scuze o clipă, spunînd că trebuie să se ducă să dea un telefon. Cînd Bleicher s-a dus după el la cabina telefonică, Brault nu mai era acolo.

După această neplăcută experiență, care era să-l coste viața, Brault a trimis prin Vichy la Londra o comunicare scrisă, în care avertiza centrala despre pericolul pe care-l prezintă Pisica, descriind în amănunțime cele întîmplate. La 28 iulie 1945 a depus ca martor în fața tribunalului:

„Madame Carré mi-a întins fotografia căpitanului Michel și eu l-am identificat. La hotelul «George al V-lea» am avut senzația inexplicabilă că în atmosferă plutește un pericol, și de aceea am dispărut brusc".

Avocatul Brault a plecat de la hotelul „George al V-lea", s-a dus acasă, s-a culcat, dar, din pricina emoției, n-a putut să doarmă toată noaptea. Stătea cu ochii pironiți în tavan și încerca să găsească o explicație a cazului Pisicii, să înțeleagă ce era cu fotografia căpitanului Trotobas. N-a ajuns la nici o concluzie; și-a amintit doar că un bărbat înalt, cu ochelari, care citea la masa alăturată ziarul, stătea prea aproape de ei.

În timpul nopții, avocatul a auzit zgomot în casă. Soneria de la poartă, pași pe coridoare și glasurile unor oameni care vorbeau tare. Și-a închipuit despre ce este vorba. A sărit din pat, s-a îmbrăcat repede și a învățat-o pe soția lui să spună că este plecat de acasă de la prînz. După aceea s-a dus în camera servitoarei, i-a explicat pe scurt situația, s-a culcat în patul ei și s-a ascuns sub plapumă.

Germanii au intrat în casă și au început să scotocească toate camerele. Se părea că soția avocatului a spus adevărul. Cel căutat nu era acasă. Cînd au ajuns la camera servitoarei, în ușa întredeschisă a apărut o fată amărîtă, speriată, în cămașă de noapte. N-au mai cercetat încăperea, ci au aruncat numai o privire din ușă.

Brault și-a vopsit a doua zi părul și și-a lipit o barbă neagră. Și-a făcut rost de acte false, cu care a reușit să ajungă

în zona neocupată. Imediat după ce a sosit la Vichy, s-a prezentat la căpitanul Simoneau de la Deuxième Bureau, fostul profesor al spioanei Mathilde Carré, și i-a raportat cele întîmplate. Căpitanului Simoneau, care o cunoștea bine pe Pisică, nu-i venea să creadă că ar putea trăda. Cînd s-a încredințat de adevărul informației primite și și-a amintit și de alte arestări inexplicabile, a tras concluzia că nu este exclus ca ea să fi avut un amestec în toate acestea.

După război a fost dezvăluit și misterul vieții duble a căpitanului Trotobas. Francezii îl considerau un vechi locuitor al orașului Lille. Și, într-adevăr, de mulți ani se afla în oraș și se ocupa de transporturi, dar era, totodată, agent și a fost lansat cu parașuta deasupra Franței după ocuparea ei de către germani. Care era taina misteriosului căpitan ?

Cu mult timp înainte de izbucnirea războiului, Intelligence Service își răspîndise oameni de-ai săi prin toată lumea. Căpitanul Trotobas s-a instalat la Lille încă din 1934. Între anii 1939 și 1941 a slujit în regimentul său din Anglia, dar în acei ani de haos absența lui aproape că n-a fost observată. După aceea a fost parașutat la Lille și a început din nou să ducă viața lui obișnuită din Franța. Germanii nu reușeau să pună mîna pe el și de aceea deveni aproape un erou legendar. Totuși, pînă la urmă l-au înconjurat. Dar, înainte de a fi arestat, a tras pînă la ultimul glonte.

Aylesbury Prison, ca toate închisorile din lume, este o închisoare tristă mai ales în timp de război. Mathilde Carré nu știe ce-o să se întîmple cu ea. Trebuie să rabde pînă la sfîrșitul războiului și deocamdată capitularea armatelor hitleriste este departe. În lungile luni care s-au scurs a intervenit un singur eveniment mai important. La începutul lunii iulie 1943, gardiana a deschis ușa celulei și i-a spus :

— Mathilde Carré, ia-ți toate lucrurile și urmează-mă !

Din motive necunoscute, a fost mutată la închisoarea Holloway din Londra. Acolo a așteptat Victoria și de acolo au ridicat-o ofițerii francezi la 1 iunie 1945. Cînd a aterizat pe aeroportul Le Bourget din Paris, știa că va fi dusă în fața judecătorilor.

Anchetarea cazului „Pisica falsă" a durat cîțiva ani. Procesul a început în fața Tribunalului din Paris la 4 ianuarie

1949. La şapte ani după ce, împreună cu Pierre de Vomécourt, a debarcat, trecînd prin multe peripeţii, pe ţărmul englez, Mathilde Carré devine o sursă de ştiri senzaţionale pentru gazetarii din întreaga Europă. Toată viaţa a tînjit după glorie, a visat să fie cea mai mare spioană a tuturor timpurilor. Era cuprinsă de încîntare numai la gîndul că după război numele ei va flutura pe toate buzele. Dar nici în cel mai urît dintre vise, popularitatea ei n-a luat acest aspect.

În urmă cu şapte ani a fost arestată la Londra din ordinul lui Tom Green, conducătorul secţiei pentru Franţa a Intelligence Service-ului. Acum stă în faţa curţii cu juri, compusă exclusiv din membri ai Mişcării de rezistenţă franceze. Aşa cere legea. Juraţii sînt chemaţi să judece gravitatea trădării Mathildei Carré. Nu-i interesează ce a făcut ea pentru cauza comună în lupta împotriva ocupanţilor înainte sau după ce a trădat.

Preşedintele tribunalului, Drapier, deschide dezbaterile. Dar toată lumea ştie dinainte că Pisica a fost adusă în faţa tribunalului fiindcă şi-a trădat tovarăşii de luptă, patrioţi din Rezistenţa franceză. Procurorul Becognée o acuză de trădare de patrie şi cere pedeapsa supremă — condamnarea la moarte.

Preşedintele Drapier: „De ce aţi fost arestată şi internată în Anglia?"

Mathilde Carré: „În ziua de 27 februarie 1942, deci imediat după sosirea mea la Londra, m-am dus împreună cu Pierre de Vomécourt la comandamentul serviciului secret englez şi acolo am dat declaraţii cu privire la motivele care m-au determinat să lucrez pentru germani timp de opt săptămîni. Ofiţerii serviciului secret englez m-au înţeles perfect şi mi-au spus că am adus foarte multe servicii aliaţilor prin activitatea mea anterioară în cadrul organizaţiei «Interallié». Informaţiile mele în legătură cu Sicherheitsdienst, cu armata şi Abwehrul german au dat serviciului secret englez posibilitatea de a-i duce de nas pe germani timp de mai multe luni".

Preşedintele Drapier: „Ce s-a întîmplat cu Pierre de Vomécourt, citat ca martor la acest proces? Ce rol a jucat după aceea?"

Mathilde Carré: „La începutul lunii aprilie 1942, Vomécourt s-a întors în Franța sub un nume fals. Inițial proiectasem să plec și eu cu el. Dar curînd am renunțat la această intenție. Era riscant. Germanii m-ar fi putut recunoaște și m-ar fi arestat. Așa că am rămas la Londra. Curînd după ce a venit la Paris, în urma unui concurs nefericit de împrejurări, Vomécourt a fost recunoscut de subofițerul Bleicher și arestat. Bleicher arestase mai înainte un agent al lui Vomécourt, la care a găsit niște însemnări și a recunoscut scrisul lui Vomécourt. Aceste lucruri au ieșit la iveală atunci cînd am fost internată. Acesta cred că a fost motivul pentru care m-au arestat. Eram suspectată că l-am trădat pe Vomécourt, transmițîndu-i lui Bleicher un mesaj prin radio".

În istoria spionajului rareori s-a întîmplat ca un proces judecat la tribunal să aducă lumină în cazul vreunui spion. Procurorul reușește, de obicei, să scoată de la agentul acuzat numai anumite amănunte. Acestea contribuie la formarea unei imagini despre activitatea lui, dar nu dezvăluie tainele serviciului de spionaj străin. În cazul Mathildei Carré au depus mărturie despre anumite împrejurări oameni care nu aveau de unde ști ceva despre ele, iar cei care cunoșteau adevărul nu au fost chemați.

Pentru a se stabili dacă era sau nu vinovată de arestarea lui Pierre de Vomécourt, ar fi trebuit să depună mărturie în primul rînd el însuși și apoi ofițerul Tom Green de la Intelligence Service. Dar el nu a fost citat la proces. Martorii principali au stat acasă. Nimeni nu poate spune de ce. Poate numai de la Hugo Bleicher s-a putut afla ulterior în ce fel a procedat judecătorul francez care a pregătit dezbaterea.

Sperietoarea germană a agenților din timpul celui de-al doilea război mondial, monsieur Jean Castell, acum din nou Hugo Bleicher, avea pe conștiință sute de vieți ale luptătorilor din Rezistență. Ducea o viață îndestulată și liniștită ca cetățean onorabil al unui mic orășel, Tettnang, așezat pe malul lacului Boden, unde și-a deschis o prăvălie cu țigări și articole pentru fumat. Mai tîrziu, în 1955, cînd a venit la Paris ca să facă o vizită de curtoazie părinților victimei sale Mathilde Carré, a dat, după ani de zile, răspuns la întreba-

rea pusă zadarnic în timpul procesului din 1949. El a arătat soților Bélard plicul purtînd ștampila poștei cu data de 21 ianuarie 1949, Era clar că a primit citația cu o întîrziere de două săptămîni, deci după ce tribunalul pronunțase sentința de condamnare la moarte. Se cunosc multe metode pentru a întîrzia înmînarea corespondenței în scopul ca primirea ei să fie semnată mai tîrziu. Bleicher avea motive destul de serioase să nu vină să depună mărturie la Paris. Se temea ca nu cumva vreunui judecător să-i vină ideea ca la terminarea procesului în care fusese citat în calitate de martor să fie reținut ca acuzat.

Este, desigur, firesc să se pună întrebarea: de ce nu s-a procedat astfel? Explicația trebuie căutată în atitudinea unor cercuri din Occident față de criminalii de război naziști, în general, și față de urmărirea lor, în special. Cauzele sînt cunoscute. Astfel, nu este pentru nimeni un secret faptul că numeroși criminali naziști declară că nu consideră faptele lor ca fiind pasibile de pedeapsă. În ziua de 4 august 1955 Hugo Bleicher i-a vizitat la Paris pe soții Bélard (desigur, fiindcă nu știa, așa cum, de altfel, nu știa nimeni unde se află Mathilde Carré) și a declarat că este gata să colaboreze cu fiica lor și să-i acorde sprijin financiar în vederea editării unor memorii comune.

Nici Roman Czerniawski nu a fost citat în fața tribunalului, deși se știa că se află în Anglia, unde este ofițer. În cazul lui însă au putut exista motive, pe atunci necunoscute, dar care reies din cele trăite ulterior de acest agent. În declarația scrisă pe care a depus-o la tribunal, el a vorbit despre diferite episoade izolate și a depus mărturie în special în favoarea lui Renée Borni.

Nici declarația dată de Pierre de Vomécourt, unul dintre inițiați, care părea chemat să aducă lumină în această problemă, nu a fost prea categorică. Dimpotrivă, a lăsat cîmp liber la tot felul de supoziții. „Mathilde Carré n-a jucat numai aceste două roluri, ci și altele. Bineînțeles, ea era conștientă de soarta care o așteaptă dacă germanii descoperă jocul ei dublu. Datorită muncii ei, am putut trimite în Anglia un mare număr de informații importante, dînd posibili-

tate serviciului secret englez să provoace pierderi grave germanilor. Relaţiile ei cu Bleicher au fost determinate de necesitatea de a-i dovedi că, într-adevăr, vrea să colaboreze cu el. O durea că trebuie să facă acest lucru şi nu aştepta decît momentul cînd va putea să se răzbune pe germani".

Maiorul Simoneau de la Deuxième Bureau, care în timpul ocupaţiei fusese membru al partidului lui de Gaulle la Vichy, într-o şedinţă cu uşile închise a depus mărturie în legătură cu serviciile de nepreţuit ale Mathildei Carré. A confirmat că în 1941 această agentă a obţinut pentru Deuxième Bureau al generalului de Gaulle un plan complet al efectivului armatei germane. Acest fapt a fost confirmat şi de colegul maiorului Simoneau, colonelul Achard.

Nimeni nu s-a aşteptat la altă sentinţă. În ziua de 7 ianuarie 1949, Mathilde-Lucie Carré, născută Bélard, a fost condamnată la moarte. În aceeaşi zi, apărătorul ei, Maître Albert Naud, a înaintat preşedintelui republicii, Vincent Auriol, o cerere de graţiere în care, printre altele, arăta că doi membri ai grupării „Interallié", domnii Aubertin şi Marshall, care au fost deportaţi în lagăre de concentrare germane şi acum au depus ca martori la proces în numele tovarăşilor lor, au cerut, în scrisori separate adresate preşedintelui republicii, graţierea Mathildei Carré. Şi preotul închisorii, Louis Arbousset, confesorul Mathildei, cel care „a adus-o înapoi pe căile Domnului", a adresat preşedintelui o scrisoare în care cerea să i se cruţe viaţa. Mathilde Carré a devenit o credincioasă ferventă.

Pînă la 6 mai 1949, Pisica a trăit clipe grele de nesiguranţă în celula morţii. În acea zi, preşedintele Auriol i-a comutat pedeapsa cu moartea în închisoare pe viaţă. În 1955, apărătorul ei, Maître Naud, a cerut din nou graţierea Pisicii. Mathilde Carré a fost pusă în libertate marţi 7 septembrie 1955, la ora 20,00.

La Paris şi-a făcut apariţia în mare taină şi apoi a dispărut undeva în provincie. Poate în casa pe al cărei frontispiciu figura anul 1725, casă cu acoperişul ţuguiat, pierdută în munţi, unde cu ani în urmă şi-a trăit fericita ei tinereţe.

„Pisica falsă" duce o viaţă retrasă în provincie, adversarul ei, Hugo Bleicher, vinde ţigări pe malul lacului Boden,

Renée Borni, care a făcut atîta rău Pisicii şi membrilor organizaţiei „Interallié" şi care, fiind grav bolnavă încă în timpul procesului, a trebuit să fie adusă pe targă în sala tribunalului, a murit la scurt timp după proces. Şeful organizaţiei „Interallié", Roman Czerniawski, fostul Valenty, poartă uniformă de ofiţer englez. Dar abia în 1962 s-a aflat ce s-a întîmplat cu el cînd a fost arestat şi ce rol a mai avut în cazul „Pisica falsă".

La 7 ianuarie 1949, în cererea de graţiere, apărătorul Mathildei Carré, Maître Naud, a prezentat un element nou: „Apărarea a reuşit să producă un document de care nu a dispus în timpul dezbaterilor procesului şi care, desigur, ar fi făcut ca avocatul acuzării să afirme mai puţin ritos că acuzata Mathilde Carré, născută Bélard, mîna dreaptă a lui Czerniawski, şeful Rezistenţei, a trădat. Acest nou document dovedeşte că Czerniawski însuşi, după ce a fost arestat, a intrat în serviciul germanilor, devenind agent al Abwehrului. Iată însemnarea găsită în documentele Abwehrului german:

Valenty, alias Armand, pe numele adevărat Roman Czerniawski, fost ofiţer de stat-major al armatei poloneze, numărul de agent 7 167, numărul de înregistrare la Abwehr 64 490/42 G III/F, de la 3. 8. 1942 numărul la Abwehr 6 204/42 G.Z. III C 2 B.

Acest fapt nou l-a aflat apărarea de la poliţia mobilă din Bordeaux, care a pornit o anchetă pentru a descoperi identitatea unui fost ofiţer polonez, Czerny, învinuit de a fi fost în slujba Abwehrului şi de a fi trădat grupa «Interallié» din Bordeaux.

Doi funcţionari ai poliţiei din Bordeaux au venit la biroul subsemnatului ca să ceară date în legătură cu cel suspectat. De aici s-au dus la închisoarea Fresnes, unde i-au pus Mathildei Carré întrebări în această problemă. I-au arătat mai multe fotografii şi într-una din ele deţinuta l-a recunoscut imediat pe Czerniawski, alias Valenty, alias Armand Borni. Era vorba de o fotografie a lui Czerny făcută la poliţia germană. După aceea, cei doi funcţionari ai poliţiei mobile au

plecat în Germania ca să-l interogheze şi pe Bleicher în legătură cu acest caz".

Poate că şefii secţiei din Franţa a Abwehrului au sperat că Pisica se va conforma cererii lui Bleicher şi va trimite din Anglia informaţii cu caracter militar, dar, de îndată ce s-a aflat despre hotărîrea ei de a rămîne la Londra, conducerea Abwehrului a considerat acest fapt o pierdere. În ierarhia nazistă, insuccesele erau pedepsite. Grupa de pînă atunci a Abwehrului denumită, după numele străzii pe care-şi avea sediul, „St. Germain" a fost imediat dizolvată. Cazul „Pisica falsă" a ajuns pe biroul şefului secţiei din Franţa, oberstleutnant Oscar Reile, Hugo Bleicher a fost trecut în subordinea acestuia.

Mătura nouă mătură bine. Noul şef al lui Bleicher nu făcea excepţie de la această regulă. L-a lăsat să-şi continue munca lui de capturare a rămăşiţelor organizaţiei „Interallié", iar el personal a pregătit o acţiune grandioasă, pentru care spera că va primi elogii.

Şi-a spus că pe un asemenea specialist excepţional cum este, fără îndoială, fostul ofiţer al serviciului de informaţii al statului-major polonez ar fi păcat să-l lase să putrezească în închisoare sau să-l pună la zid şi şi-a pus în gînd să-l atragă de partea lui.

În tot timpul războiului, numărul agenţilor de care dispuneau germanii în Anglia a fost insuficient, fapt pentru care ei duceau lipsă de informaţii sigure din această ţară. De obicei, numeroasele încercări ale oamenilor lor de a ajunge pe insulă eşuau chiar cînd puneau piciorul pe ţărm sau la scurt timp după debarcare. De aceea, pentru serviciul secret al lui Canaris, un om care le oferea fie şi cea mai mică speranţă că ar putea ajunge în Anglia şi ar lucra acolo pentru Wehrmachtul lui Hitler era de nepreţuit. În cazul „Pisica falsă", locotenentul major Reile a preluat şi un număr de 66 de deţinuţi membri mai mult sau mai puţin importanţi ai grupei „Interallié". Pînă atunci, germanii nu deferiseră pe nici unul dintre ei tribunalului şi tocmai în jurul acestor 66 de agenţi din organizaţia secretă a lui Armand

Berni avea să se desfăşoare ultimul act al marii piese pe care germanii se pregăteau s-o pună în scenă.

Planul nu putea fi pus în aplicare decît cu aprobarea forurilor celor mai înalte, fiind neobişnuit de riscant şi de tolerant pentru obiceiurile Gestapoului. Reile a prezentat şefului său această propunere. Şeful serviciului de spionaj german din Franţa, colonelul Rudolph, a fost categoric împotrivă. Dar Reile nu s-a lăsat, întrucît ştia bine cîtă nevoie are Germania hitleristă de informaţii din Anglia. A trimis propunerea direct lui Canaris. În martie 1942, şeful suprem al spionajului german şi-a dat aprobarea, aşa că Reile putea începe să ducă tratative.

Au avut loc cele mai ciudate convorbiri din cîte a cunoscut istoria serviciilor secrete. Germanii i-au făcut prizonierului care era şeful organizaţiei „Interallié" următoarele propuneri : dacă Roman Czerniawski este de acord să plece în Anglia şi să lucreze acolo ca spion german îi redau libertatea şi îi garantează că nici unul din cei 66 de agenţi arestaţi nu va fi tradus în faţa tribunalului militar, care, cu siguranţă, i-ar condamna la moarte. Dacă acceptă, Reile este împuternicit de forurile superioare să încheie cu el un acord în care să fie specificate garanţiile aduse de fiecare dintre părţi.

Germanii s-au gîndit la toate. Englezii ştiau că Valenty este la închisoare. Dacă ar fi fost pus în libertate şi ar fi apărut deodată la Vichy sau la Londra, Secret Service şi-ar fi dat imediat seama despre ce este vorba. De aceea trebuia înscenată evadarea lui Armand din închisoare, dar în aşa fel încît să pară cît mai autentică, acţiunea urmînd să fie înfăptuită în faţa unui public cît mai numeros posibil, ca să existe destui martori oculari care să poată confirma că n-a fost vorba de un truc, ci de isteţimea agentului. După aceea, Armand avea să se prezinte la una din grupele mai mici ale Mişcării de rezistenţă franceze, iar membrii acesteia se vor îngriji să-i asigure trecerea peste graniţă.

Nu dispunem de documente privind desfăşurarea dezbaterilor secrete dintre călău şi victimă. Oberstleutnantul Reile a folosit, după propriile lui declaraţii, metoda convingerii politice.

În cursul celor 12 ani de existență a imperiului „de o mie de ani", naziștii au dovedit în repetate rînduri o surprinzătoare necunoaștere a mentalității altor popoare. Oare oberstleutnantul Reile a crezut că îl va convinge pe Czerniawski în cîteva ședințe? Nu s-a gîndit nici un moment că șeful organizației „Interallié" este, în primul rînd, ofițer în armata unei țări cotropite de germani și că va lupta împotriva germanilor ori de cîte ori va avea prilejul? Germanii n-au înțeles niciodată ce se petrece în mintea oamenilor din țările ocupate de ei.

Roman Czerniawski era nu numai un specialist excepțional al serviciului de informații, ci și un diplomat prudent. A refuzat de două ori propunerea, dar nu prea categoric, ca să nu închidă definitiv calea altor negocieri. A doua oară s-a străduit să dea refuzului său un asemenea ton, încît să-i facă pe germani să creadă că în el se dă o luptă serioasă și grea pentru a rezista ademenitoarei oferte. A treia oară, Roman Czerniawski a acceptat, numai că la propunerea germanilor el a adăugat un „dar".

S-a creat o situație cu totul inedită. Un agent negociază cu învingătorii lui, deși a fost prins și arestat de germani ca șef al celei mai mari grupe franceze de spionaj și era de fapt ca și condamnat la moarte. Și nu numai că a negociat, dar a și dictat condițiile în care acceptă colaborarea propusă.

Reile, după cum arată el însuși, i-a prezentat o ofertă de colaborare și s-a declarat gata să încheie cu el un acord juridicește valabil. Prin acest acord, Abwehrul garanta că nu-i va traduce în fața tribunalului militar pe cei 66 de membri ai grupei „Interallié", iar el se obliga să lucreze în Anglia ca spion german.

„Serviciul nostru secret era într-o asemenea situație — recunoaște Reile —, încît era nevoit să folosească orice prilej ce i se oferea pentru a obține informații cît mai precise din Anglia. Trebuia, firește, să ținem seama și de eventualitatea că Armand va face mărturisiri reprezentanților Intelligence Service-ului sau va dezvălui șefului său de la Londra conținutul acordului încheiat și că după aceea serviciul de informații inamic va încerca să ne furnizeze informații false.

Pînă la urmă însă puteam obţine, totuşi, unele informaţii de la inamic, în pofida încercărilor lui de a ne înşela.

Pentru a ne asigura cît mai mult, am adăugat un articol în acord care preciza că Abwehrul nu se consideră dator să respecte prevederile acordului referitoare la agenţii grupei «Interallié» aflaţi în detenţiune dacă Armand trădează inamicului conţinutul acordului încheiat".

E greu de presupus că Armand a luat acordul în serios. Dar, după comportarea germanilor, s-ar fi zis că este vorba de încheierea unui acord internaţional, şi textul acceptat de Czerniawski a fost trimis spre ratificare la Berlin. Acolo, şeful lui Reile l-a prezentat şefului său direct, iar acesta, la rîndul lui, colonelului Rohleder, şeful serviciului de contraspionaj, care s-a dus cu el la şeful suprem al spionilor — amiralul Canaris. Aprobat. Ştampila cu zvastica ! Heil Hitler !

Conducerea aprobă textul locotenentului-major Reile, care pe atunci îşi făcea serviciul la Paris, şi îl împuterniceşte să semneze acordul în calitate de înaltă parte germană. În mai 1942, cele două părţi au semnat un acord care este, fără îndoială, o curiozitate mondială.

Germanii au pregătit acţiunea în cele mai mici amănunte. Reile a convocat experţii respectivi la cîteva consfătuiri, la care au elaborat planul evadării lui Armand. Data : 14 iulie 1942. Locul : centrul Parisului. Ora H : 17,30 GMT.

Ziua de 14 iulie, sărbătoarea naţională a francezilor şi aniversarea căderii Bastiliei, care a marcat începutul revoluţiei franceze, era sărbătorită în timpul războiului ca toate aniversările celorlalte ţări ocupate. În mod oficial, manifestaţiile, adunările şi festivităţile erau interzise. Dar germanii nu se puteau opune unei sărbătoriri paşnice. Oamenii şi-au îmbrăcat hainele de sărbătoare şi, ţinînd pumnii încleştaţi în buzunare, se plimbau tăcuţi pe străzi.

Reile a contat pe îmbulzeala de pe străzi. De aceea şi-a fixat planul lui şi acţiunea lui Armand în punctul cel mai aglomerat. Prilejul de care trebuia să profite fugarul părea logic şi aveau să fie de faţă destui martori care să poată confirma fuga lui.

Închisoarea Fresnes se află în afara Parisului. După-amiază, de la centrala Abwehrului au venit doi bărbaţi îm-

brăcaţi în civil şi i-au arătat directorului închisorii o hîrtie în care scria că sînt însărcinaţi să-l ducă pe deţinutul Roman Czerniawski la un interogatoriu la Tribunalul din Paris. Gardianul l-a predat pe deţinut cu toate formele necesare, iar cei doi bărbaţi au confirmat prin semnătura lor că l-au preluat şi, încadrîndu-l, au urcat toţi trei într-o maşină deschisă şi au plecat.

Pe una din cele mai frecventate străzi, şoferul a fost nevoit să frîneze. Drumul era înţesat de oameni. În acel moment, deţinutul a sărit din maşină şi a dispărut în mulţime. Cei doi bărbaţi au luat-o la fugă după el. Nu puteau trage cu pistoalele în aglomeraţia de pe străzi, totuşi, le-au scos şi le agitau deasupra capetelor şi, ţinînd fluierele între dinţi, fluierau de mama focului. Au jucat atît de desăvîrşit scena urmăririi evadatului pe străzile Parisului, încît nici cel mai exigent regizor nu le-ar fi putut găsi vreun cusur.

Roman Czerniawski avea mii de martori de care n-avea nevoie. Oamenii se postau în faţa agenţilor Gestapoului pentru a-i împiedica să înainteze şi se dădeau în lături pentru a face loc fugarului.

Armand a scăpat de primejdie, s-a prezentat la una din grupele Mişcării de rezistenţă franceze şi germanii nu l-au mai văzut. Locotenentul-major Reile şi-a petrecut la cazino nopţile care au urmat.

Încă nu era totul terminat. Armand trebuia să dea cît de curînd un semn de viaţă ca să arate că a procedat aşa cum fusese convenit. El a promis că va veni la o anumită oră, într-un anumit loc şi va raporta cum a reuşit să ia legătura. Numai după aceea urma să treacă graniţa. Dar se putea foarte bine ca să încalce acordul şi să se pună imediat la adăpost. Germanii, bineînţeles, nu-l puteau urmări şi nici nu voiau s-o facă, fiindcă o simplă neatenţie din partea vreunui supraveghetor ar fi putut strica totul.

Armand a venit. Reile a răsuflat uşurat. Acum nu se mai îndoia. Reuşise să-l atragă de partea lui pe prizonier, pe agentul inamic, cîştigîndu-şi astfel un aliat preţios, care acum va sluji cu credinţă numai poporul ales, poporul german, şi pe führerul lui, Adolf Hitler.

Dacă n-ar fi fost în joc 66 de vieţi, Armand le-ar fi putut juca o farsă şi s-ar fi tăvălit de rîs. Dar trebuia să se conformeze rolului primit pînă la terminarea ultimului act. Acesta era graniţa franco-spaniolă. A trecut în zona neocupată şi a mers prin Vichy spre frontiera cu Spania. Aici continuau să-l urmărească oamenii lui Reile. De cîteva ori pe zi raportau şefului lor că totul merge strună. Armand îndeplineşte întru totul ordinele şi pînă acum nu a făcut nici un pas greşit.

Au ajuns la graniţa spaniolă. Armand a trecut dincolo, iar ei au rămas. A dispărut şi le-a lăsat germanilor numai speranţa. Reile ştia că nu se poate aştepta să primească informaţii de la el într-o săptămînă şi poate nici într-o lună. Mai întîi, Armand trebuia, cu toată prudenţa, să facă rost de un post emiţător. L-au învăţat cum trebuie să monteze o staţie pe unde scurte din piesele ce pot fi găsite la orice magazin de piese radio. I-au stabilit o lungime de undă şi o oră de emisiune. Începînd de la o anumită dată, la centrala Abwehrului, unde erau recepţionate informaţiile transmise de agenţii din străinătate, un om cu căşti la urechi aştepta să audă indicativul lui Armand.

I-au trebuit nervi de oţel, căci Armand l-a lăsat să aştepte şase luni. În acea perioadă, chiar şi Reile pierduse speranţa de a mai auzi glasul păgînului convertit la credinţă. Cînd i s-a anunţat pentru prima oară că recepţia este bună şi cînd după aceea a ţinut în mînă primul mesaj al lui Armand, i s-a părut că-l vede pe führerul şi cancelarul lui cum îi atîrnă de gît Crucea de cavaler cu spadă şi briliante.

Apoi a citit mesajul lui Armand, o informaţie incoloră, inodoră. Un agent de talia lui Roman Czerniawski ar fi putut furniza informaţii mai importante după o pregătire de jumătate de an. Reile a declarat ulterior că încă de pe atunci, după ce a primit acele informaţii nesemnificative, a bănuit trădarea şi şi-a închipuit că mesajele lui Armand sînt pregătite de Secret Service şi transmise de el. După ce au trecut atîţia ani e uşor să spui : eu încă de pe atunci am bănuit...

Fie că a bănuit, fie că nu, cert este că n-a suflat nimănui vreun cuvînt despre aceasta şi trimitea informaţiile la Berlin, iar în timpul acesta el stătea ca un şoarece în sac şi aştepta să cadă trăsnetul asupra sa. Căci ideea fusese a lui. Dar locotenentului-major i-a fost dat să aibă o mare surpriză. Generalii de la Berlin îşi frecau mîinile de bucurie la primirea informaţiilor de la Londra. Este grozav compatriotul nostru Reile: pînă acum n-am avut nimic, aşa că trebuie să spunem bogdaproste şi pentru puţinul ăsta.

Generalii de la statul-major al lui Hitler l-au bătut pe umeri pe şeful Abwehrului, iar acesta a trimis elogii la Paris şi, totodată, a semnat un ordin prin care Armand primea instrucţiuni să continue transmiterea de informaţii secrete. Statul-major hitlerist este mulţumit. Şi postul emiţător din Londra, ale cărui emisiuni erau destinate exclusiv serviciului secret german, a continuat să funcţioneze pînă în 1945. Germanii au primit de la Armand zeci de comunicări. Pe toate le considerau interesante şi în fiecare din ele găseau cîte o informaţie care putea fi folosită măcar în parte. În strategia de război antihitleristă şi aceste comunicări au jucat un anumit rol.

Operaţiile de spionaj seamănă în multe privinţe cu întîlnirile dintre marii maeştri de şah. Cînd germanii au început să lanseze faimoasele lor arme „V-1" şi „V-2" asupra Londrei, la apărarea insulei a avut o oarecare contribuţie şi postul emiţător al lui Armand. El anunţa zilnic germanilor unde au căzut rachetele teleghidate, ce anume au distrus şi le comunica estimarea aproximativă a pagubelor. În rapoartele lui ticluite se arăta că ar fi fost lovite obiective aflate la o distanţă de aproximativ 30—40 de mile de obiectivele atinse în realitate.

Germanii au nimerit, bineînţeles, centrul Londrei, iar rachetele lor au pricinuit acolo uriaşe distrugeri. Dar propriii lor agenţi comunicau că nu au nimerit în City, ci în apropiere de Dagenham, Illford sau Wembley şi informaţii asemănătoare apăreau şi în presă, spre marea mirare a localnicilor. Teribilii ţintaşi ai lui Hitler au modificat tirul şi atunci bombele cădeau într-adevăr pe alături.

După capitulare, Reile a afirmat că germanii au respectat ciudata înțelegere, dar în felul lor propriu. Agenții organizației de informații a lui Armand au fost transportați în lagăre de concentrare. Acolo nimeni nu i-a întrebat dacă există vreun acord care să le garanteze viața. Unii dintre ei s-au mai întors. Dar aceștia au fost foarte puțini.

„Pisica falsă", în jurul căreia s-a desfășurat toată această istorie în culisele celui de-al doilea război mondial, trăiește, dar poate fi inclusă în lista celor dispăruți. Și-a dat singură pedeapsa, căci nimeni nu știe mai bine decît ea cît de mare este vina pe care o poartă.

Cuprins

Cuvînt înainte
5

Cazul Gordon Lonsdale
21

Cazul Kim Philby
114

Șiretlicul profetului Daniel
sau leii păcăliți
171

Orchestra roșie
180

Agentul din preajma lui Hitler
228

Operația Pastorius
256

Doamna cu păpuși
305

O singură dată în rolul principal
318

Acțiunea secretă Cicero
325

Pisica falsă
375